СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА

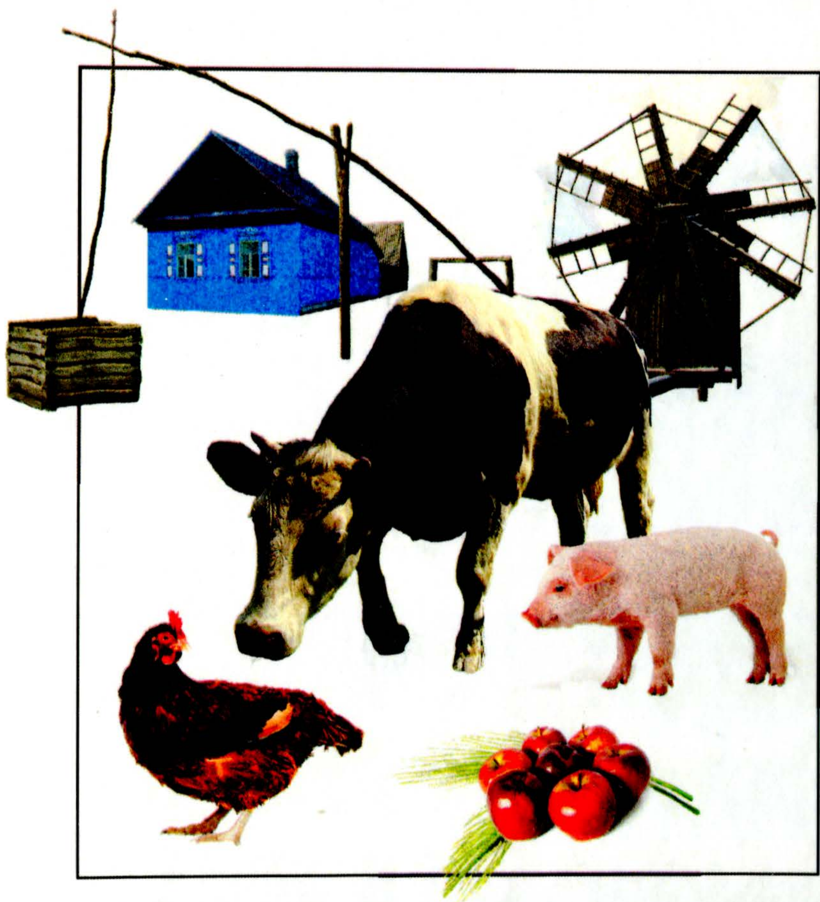

ТЭМАТЫЧНЫ СЛОЎНІК

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ АКАДЭМІЯ НАВУК БЕЛАРУСІ
Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА

ТЭМАТЫЧНЫ СЛОЎНІК

Мінск
«Беларуская навука»
2010

УДК 811.161.3'374.3:63
ББК 81.2Беи-4
С29

Складальнікі:
В. Д. Астрэйка, Н. М. Бунько, А. У. Ксяндзова,
Л. П. Кунцэвіч, В. М. Курцова, Ю. В. Маліцкі,
Н. В. Сівіцкая, Т. М. Трухан, А. І. Шаблоўскі

Навуковыя рэдактары:
Л. П. Кунцэвіч, В. М. Курцова

Рэцэнзенты:
кандыдат філалагічных навук Г. Ф. Вештарт,
кандыдат філалагічных навук І. Л. Капылоў

С29 **Сельская гаспадарка** : тэматычны слоўнік / склад. В. Д. Астрэйка [і інш.]; навук. рэд. Л. П. Кунцэвіч, В. М. Курцова. – Мінск: Беларус. навука, 2010. – 527 с.
ISBN 978-985-08-1230-8.

Слоўнік уключае выбраныя з розных крыніц рэгіянальныя беларускія народныя назвы, якія звязаны з сельскай гаспадаркай, а таксама са спадарожнымі традыцыйнай сялянскай працы заняткамі. Уваходзяць у яго і словы, якія абазначаюць розныя паняцці народнай астраноміі і метэаралагічных з'яў.

УДК 811.161.3'374.3:63
ББК 81.2Беи-4

ISBN 978-985-08-1230-8

ПРАДМОВА

Тэматычны слоўнік «Сельская гаспадарка» – гэта працяг серыі слоўнікавых выданняў (апублікавана тры выпускі – Жывёльны свет; Раслінны свет. Мінск, 2001; Чалавек. Мінск, 2006), падрыхтаваных супрацоўнікамі аддзела дыялекталогіі і лінгвагеаграфіі Інстытута мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы НАН Беларусі. Новы слоўнік уключае лексіку, звязаную з традыцыйнай гаспадарчай дзейнасцю селяніна, – апрацоўка зямлі, догляд пасеваў, збор і захаванне ўраджаю, назвы прылад працы і асобных падручных сродкаў, з дапамогай якіх ажыццяўляецца той ці іншы этап працы хлебароба, а таксама шматлікія іншыя найменні, што непасрэдна або ўскосна атаясамліваюцца з сельскай гаспадаркай. Гэта назвы зямельных надзелаў і іх відаў, назвы палеткаў пасля ўборкі збожжавых зернавых і бабовых культур, ільну, лексічныя абазначальныя сродкі сенажацей, іх відаў і характар працы, выкліканы нарыхтоўкай сена, кармоў наогул і г. д. Асобную частку слоўнікавых матэрыялаў складаюць назвы гаспадарчых пабудоў і іх частак, у якіх апрацоўваліся ці захоўваліся збожжа, лён, сена, салома. Падаюцца ў слоўніку і назвы асноўных сродкаў перамяшчэння – воза, саней, а таксама найменні збруі, той часткі спадарожнага начыння, без якой сельскагаспадарчая дзейнасць немагчыма. Зразумела, функцыі і выкарыстанне сродкаў перамяшчэння ў сялянскім побыце значна шырэйшыя, чым толькі ўласна гаспадарчыя, але, улічваючы іх асноўнае прызначэнне менавіта для сель-

скагаспадарчай вытворчасці, найменні для абазначэння воза, саней і збруі ўключаны ў гэты слоўнік.

У даведніку адлюстраваны таксама назвы з'яў нежывой прыроды – найменні стану надвор'я, працэсаў, з'яў, абумоўленых імі, інакш кажучы, назвы з метэаралагічнай сферы. Пры ўключэнні апошніх у склад дадзенай лексікаграфічнай працы яе аўтары арыентаваліся на структуру і асаблівасці ўпарадкавання спецыяльнага тома ЛАБНГ «Сельская гаспадарка. Т. 2» (Мінск, 1994). Такім чынам, у структурных адносінах слоўнік «Сельская гаспадарка» аб'ядноўвае ўласна намінатыўныя адзінкі, а таксама розныя іншыя абазначальныя сродкі, якія традыцыйна выкарыстоўваліся ў якасці адзінак моўнага забеспячэння сельскагаспадарчай дзейнасці селяніна і дадатковых заняткаў, звязаных з ёй.

У аснову тэматычнай класіфікацыі лексікаграфічнай працы пакладзены пашыраныя народныя ўяўленні аб зямлі і працы хлебароба на зямлі, яе характары і асаблівасцях, аб сродках, з дапамогай якіх такая работа рабілася раней ці ажыццяўляецца зараз, а таксама ўключаны ўсе тыя традыцыйныя паняцці і ўяўленні, што непасрэдна не датычацца селькагаспадарчага вытворчага цыкла і спадарожных яму заняткаў хлебаробаў, але маюць пэўныя адносіны да сельскай гаспадаркі.

Як і ў папярэдніх выданнях серыі, лексічныя матэрыялы падзяляюцца на асобныя блокі або лексіка-тэматычныя групы слоў. Загалоўным словам у артыкуле выступае адпаведнае па значэнні слова літаратурнай мовы. У асобных выпадках (пры адсутнасці такога слова) у якасці загалоўнага выкарыстоўваецца найбольш пашыранае рэгіянальнае найменне. Слоўнікавыя артыкулы ў тэматычных падборках размешчаны паводле загалоўных слоў у алфавітным парадку. У канцы слоўніка змяшчаецца алфавітны паказальнік адлюстраваных у кнізе слоў, кожнае з іх забяспечваецца нумарам старонкі, адпаведным нумару ў тэкставай частцы.

Аўтарская работа выканана наступным чынам:

1. Назвы сельскагаспадарчых угоддзяў, назвы ворнай і няворнай зямлі – Л. П. Кунцэвіч (артыкулы «Агрэх», «Града» падрыхтаваны сумесна з Н. М. Бунько, артыкулы «Абсевак», «Баразна», «Заварот», «Мяжа», «Скіба» падрыхтаваны Н. М. Бунько).

2. Назвы традыцыйных сельскагаспадарчых прылад працы, іх частак, прыстасаванняў, спадарожнага начыння – В. М. Курцова (артыкул «Сродкі ўмацавання рубля» падрыхтаваны сумесна з А. У. Ксяндзовай, артыкулы «Стажар», «Апоўзіны» падрыхтаваны Т. М. Трухан).

3. «Апрацоўка зямлі, сяўба, догляд пасеваў» – Н. М. Бунько.

4. «Збор і апрацоўка ўраджаю» – Ю. В. Маліцкі.

5. «Сенакос» – Т. М. Трухан (артыкул «Чубарына» падрыхтаваны А. І. Шаблоўскім).

6. «Нарыхтоўка кармоў» – Т. М. Трухан.

7. «Назвы меры вагі, аб'ёму і плошчы» – А. І. Шаблоўскі (артыкул «Пакос» падрыхтаваны сумесна з Т. М. Трухан).

8. «Назвы сельскагаспадарчых і вытворчых пабудоў» – Н. В. Сіціцкая.

9. «Народная астраномія і метэаралогія» – В. Д. Астрэйка.

10. «Назвы воза, саней, іх частак, збруі» –– А. У. Ксяндзова.

У сувязі з тым, што слоўнік прызначаны для шырокага кола чытачоў, словы ў слоўнікавых артыкулах згодна з усталяванай для серыі традыцыяй падаюцца ва ўніфікаванай правапісна адаптаванай форме, але так званыя нерэгулярныя фанетычныя асаблівасці мясцовых слоў захоўваюцца. Акрамя таго, у асобных выпадках паралельна з літаратурнай формай абазначальнага сродку падаецца яго фанетычны варыянт (варыянты). Гукавое аблічча лексем адлюстроўваецца пераважна ў словах, якія былі зафіксаваны на тэрыторыі заходнепалескіх гаворак. Пры наяўнасці варыянтаў ужывання аднаго і таго ж слова з прыстаўнымі зычнымі альбо пры наяўнасці граматычных варыянтаў апошнія падаюцца ў дужках: *(в)о́тліга*, *аўся́на(я) сало́ма*. Такім жа чынам перадаецца і варыянтнае вымаўленне зычнага гука **г**,

як фрыкатыўнага ці выбухнога (выбухны гук абазначаецца сімвалам ґ). Указанне на тэрыторыю распаўсюджання мае абагульняльны, арыентацыйны характар. Каля кожнай лексемы змяшчаецца крыніца яе фіксацыі, а таксама агульнапрынятыя граматычныя і стылёвыя паметы пры іх наяўнасці ў лексікаграфічнай крыніцы.

Слоўнік з'яўляецца лексікаграфічным даведнікам па беларускай мясцовай лексіцы, якая звязана з сельскай гаспадаркай у яе шырокім разуменні. Ён будзе карысным і цікавым не толькі для філолагаў, але і гісторыкаў, этнографаў, краязнаўцаў, – наогул усіх, хто любіць роднае слова, цікавіцца і захапляецца народнай словатворчасцю.

Ад рэдактараў

ПРЫНЯТЫЯ СКАРАЧЭННІ

НАЗВЫ ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ

АЛА –	Агульнаславянскі лінгвістычны атлас. Архіў матэрыялаў па населеных пунктах Беларусі сеткі атласа. Захоўваецца ў Інстытуце мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы НАН Беларусі.
Бялькевіч –	Бялькевіч І. К. Краёвы слоўнік усходняй Магілёўшчыны. Мінск, 1970.
Варлыга –	Варлыга А. Краёвы слоўнік Лагойшчыны. Нью-Йорк, 1970.
ГЧ –	Гаворацъ чарнобыльцы. Мінск, 1994.
ДАБМ –	Дыялекталагічны атлас беларускай мовы. Мінск, 1963.
Дабравольскі –	Добровольский В. В. Смоленский областной словарь. Смоленск, 1914.
ДСБ –	Дыялектны слоўнік Брэстчыны. Мінск, 1989.
ЖНС –	Жывое народнае слова. Мінск, 1992.
ЖНшС –	Жывое наша слова. Мінск, 2001.
ЖС –	Жывое слова. Мінск, 1978.
З нар. сл. –	З народнага слоўніка. Мінск, 1975.
Каспяровіч –	Каспяровіч М. І. Віцебскі краёвы слоўнік. Мінск, 1927.
Кучук –	Кучук І. М., Малюк А. К. Палескі слоўнік. Лельчыцкі раён. – Мазыр, 2000.
ЛАБНГ –	Лексічны атлас беларускіх народных гаворак: У 5 т. Мінск, 1993–1998.
ЛП –	Лексика Полесья: Материалы для полесского диалектного словаря. Мінск, 1968.

ЛМПП –	Лексіка народнай гаспадаркі ў гаворках Мазырска-Прыпяцкага Палесся / А. А. Станкевіч, А. М. Воінава, Л. М. Мінакова / М-ва адукацыі РБ, Гомельскі дзяржаўны універсітэт імя Ф. Скарыны – Гомель: ГДУ імя Ф. Скарыны, 2008.
Мат. апыт. –	Матэрыялы, сабраныя ў час спецыяльных экспедыцыйных выездаў, у выніку апытанняў прадстаўнікоў гаворак.
Мат. Гом. –	Матэрыялы да дыялектнага слоўніка Гомельшчыны // Беларуская мова і мовазнаўства. Мінск, 1975–1982. Вып. 3–10.
Мат. Гродз. –	Сцяшковіч Т. Ф. Матэрыялы да слоўніка Гродзенскай вобласці. Мінск, 1972.
Мат. Маг. –	Матэрыялы для абласнога слоўніка Магілёўшчыны. Мінск, 1981.
Мат. мін.-мал. –	Матэрыялы для слоўніка мінска-маладзечанскіх гаворак. Мінск, 1970–1977. Вып. 1–3.
Мат. дыял. сл. –	Матэрыялы для слоўніка народна-дыялектнай мовы. Мінск, 1960.
Нар. скарбы –	Народныя скарбы. Мінск, 2008.
Насовіч –	Насовіч І. І. Слоўнік беларускай мовы. Мінск, 1983.
НЛ –	Народная лексіка. Мінск, 1977.
НЛГ –	Народная лексіка Гомельшчыны ў фальклоры і мастацкай літаратуры: Слоўнік. Мінск, 1983.
НС –	Народнае слова. Мінск, 1976.
Н. сл-сць –	Народная словатворчасць. Мінск, 1979.
НСГТ –	Народная сельскагаспадарчая тэхніка беларусаў. Мінск, 1974.
Растаргуеў –	Расторгуев П. А. Словарь народных говоров Западной Брянщины. Мінск, 1973.
Сл. Гродз. –	Сцяшковіч Т. Ф. Слоўнік Гродзенскай вобласці. Мінск, 1983.
СНМ –	Скарбы народнай мовы. Мінск, 2005.
СРЛГ	Слоўнік рэгіянальнай лексікі Гродзеншчыны / Пад рэд. М. А. Даніловіча, П. У. Сцяцко. Гродна: ГрДУ, 1999.

СПЗБ –	Слоўнік гаворак паўночна-заходняй Беларусі і яе пагранічча: У 5 т. Мінск, 1979–1986.
СЦБ –	Слоўнік гаворак цэнтральных раёнаў Беларусі: У 2 т. Мінск 1990. Т. 1.
Станкевіч –	Станкевіч Я. Белорусско-русский (Велико-литовско-русский) словарь. Нью-Йорк, 1995.
Сцяцко ДС –	Сцяцко П. У. Дыялектны слоўнік: З гаворак Зэльвеншчыны. Мінск, 1970.
Сцяцко НЛ –	Сцяцко П. У. Народная лексіка. Мінск, 1970.
Сцяшковіч –	Сцяшковіч Т. Ф. Гаворкі Ваўкавыскага раёна Гродзенскай вобласці. Гродна, 1959.
ТС –	Тураўскі слоўнік: У 5 т. Мінск, 1982–1987.
Трухан –	Лексіка апрацоўкі льну. Тэматычны слоўнік, лексічны атлас / Трухан Т. М., Клімчук Ф. Д. Мінск, 2006.
Цыхун –	Цыхун А. П. Скарбы народнай мовы. Гродна, 1994.
Шаталава –	Шаталава Л. Ф. Беларускае дыялектнае слова. Мінск, 1975.
Шатэрнік –	Шатэрнік М. В. Краёвы слоўнік Чэрвеншчыны. Мінск, 1929.
ЭСБМ –	Этымалагічны слоўнік беларускай мовы. Мінск, 1978–2008. Т. 1–12.
Юрчанка –	Юрчанка Г. Ф. Дыялектны слоўнік (з гаворак Мсціслаўшчыны). Мінск, 1966; Юрчанка Г. Ф. Народная сінаніміка. Мінск, 1969; Юрчанка Г. Ф. Народнае вытворнае слова: З гаворак Мсціслаўшчыны. Мінск, 1981–1985. Вып. 1–3; Юрчанка Г. Ф. Сучаснае народнае слова: З гаворкі Мсціслаўшчыны: Слоўнік. Мінск, 1968; Юрчанка Г. Ф. Сучасная народная лексіка: З гаворкі Мсціслаўшчыны: Слоўнік: А – Н. Мінск, 1993.
Янкова –	Янкова Т. С. Дыялектны слоўнік Лоеўшчыны. Мінск, 1982.
Янкоўскі –	Янкоўскі Ф. М. Дыялектны слоўнік. Мінск, 1959–1970. Вып. 1–3.
Яўсееў –	Яўсееў Р. М. Маці казала так: З гаворкі Бялыніцкага раёна. Мінск, 1978.

НАЗВЫ ДЫЯЛЕКТНЫХ ГРУП ГАВОРАК

агульн. –	агульнавядомае
асн. мас. г. –	асноўны масіў гаворак
зах.-пал. г. –	заходнепалескія гаворкі
паўдн.-зах. д. –	паўднёва-заходні дыялект
гродз.-бар. г. –	гродзенска-баранавіцкая група гаворак
пал. г. –	палескія гаворкі
слуцк.-маз. г. –	слуцка-мазырская група гаворак
паўн.-усх. д. –	паўночна-ўсходні дыялект
віц.-маг. г. –	віцебска-магілёўская група гаворак
пол.-мін. г. –	полацка-мінская група гаворак
сярэд.-бел. г. –	сярэднебеларуская група гаворак
усх.-маг. г. –	усходнемагілёўская група гаворак

АСНОЎНЫЯ ДЫЯЛЕКТНЫЯ ЗОНЫ

цэнтр. з. –	цэнтральная зона
паўн.-зах. з. –	паўночна-заходняя зона
паўдн.-усх. з. –	паўднёва-ўсходняя зона
зах. з. –	заходняя зона
усх. з. –	усходняя зона

ДЫЯЛЕКТНЫЯ РЭГІЁНЫ

Беластоц. р. –	Беласточчына (Польшча)
Бярэз. р. –	у наваколлі р. Беразіны
Вілен. р. –	Віленшчына
Віц. р. –	у наваколлі Віцебска
Гом. р. –	у наваколлі Гомеля
Гродз. р. –	у наваколлі Гродна
зах.-бран. р. –	Заходняя Браншчына (Расія)
Латгал. р. –	Латгальскі рэгіён
Маг. р. –	Магілёўскі рэгіён
Мін. р. –	Мінскі рэгіён
пал. р. –	палескі рэгіён
Паням. р. –	Панямонне
паўдн. р. –	паўднёвы рэгіён

паўн. р. –	паўночны рэгіён
Слуцк. р. –	Слуцкі рэгіён
Смален. р. –	Смаленскі рэгіён
усх.-маг. р. –	усходнемагілёўскі рэгіён
Чэрв. р. –	Чэрвеньскі рэгіён

ІНШЫЯ СКАРАЧЭННІ

адзінк. –	адзінкавае
адм. –	адмоўнае
дзеепрым. –	дзеепрыметнік
дзіц. –	дзіцячае
ж. –	жаночы род
жарт. –	жартоўнае
зак. –	закончанае трыванне
зб. –	зборнае
зневаж. –	зневажальнае
зніж. –	зніжанае
іран. –	іранічнае
ласк. –	ласкальнае
м. –	мужчынскі род
метаф. –	метафарычнае
мн. –	множны лік
мясц. –	мясцовае
н. –	ніякі род
незак. –	незакончанае трыванне
непахв. –	непахвальнае
павеліч. –	павелічальнае
пагардж. –	пагарджальнае
памянш. –	памяншальнае
перан. –	пераноснае
прым. –	прыметнік
прысл. –	прыслоўе
рэдк. –	рэдкае
устар. –	устарэлае
фалькл. –	фальклорнае
экспр. –	экспрэсіўнае
эмац.-ацэн. –	эмацыянальна-ацэначнае

НАЗВЫ РАЁНАЎ

Акц. – Акцябрскі
Арш. – Аршанскі
Асіп. – Асіповіцкі
Астр. – Астравецкі
Ашм. – Ашмянскі
Бабр. – Бабруйскі
Бар. – Баранавіцкі
Барыс. – Барысаўскі
Бераст. – Бераставіцкі
Беш. – Бешанковіцкі
Браг. – Брагінскі
Брасл. – Браслаўскі
Брэсц. – Брэсцкі
Буда-Каш. – Буда-Кашалёўскі
Бых. – Быхаўскі
Бял. – Бялыніцкі
Бяроз. – Бярозаўскі
Бярэз. – Бярэзінскі
Віл. – Вілейскі
Віц. – Віцебскі
Валож. – Валожынскі
Ваўк. – Ваўкавыскі
Верхнядзв. – Верхнядзвінскі
Ветк. – Веткаўскі
Воран. – Воранаўскі
Ганц. – Ганцавіцкі
Гарад. – Гарадоцкі
Гл. – Глускі
Глыб. – Глыбоцкі
Гом. – Гомельскі
Гор. – Горацкі
Гродз. – Гродзенскі
Дзярж. – Дзяржынскі
Дзятл. – Дзятлаўскі
Добр. – Добрушскі
Докш. – Докшыцкі
Драг. – Драгічынскі
Дрыб. – Дрыбінскі
Дубр. – Дубровенскі
Ельск. – Ельскі
Жаб. – Жабінкаўскі
Жлоб. – Жлобінскі
Жытк. – Жыткавіцкі
Зэльв. – Зэльвенскі
Іван. – Іванаўскі
Івац. – Івацэвіцкі
Івян. – Івянецкі
Іўеў. – Іўеўскі
Кір. – Кіраўскі
Калінк. – Калінкавіцкі
Кам. – Камянецкі
Капыл. – Капыльскі
Карм. – Кармянскі
Карэл. – Карэліцкі
Касц. – Касцюковіцкі
Клім. – Клімавіцкі
Кліч. – Клічаўскі
Клецк. – Клецкі
Кобр. – Кобрынскі
Краснап. – Краснапольскі
Кругл. – Круглянскі
Круп. – Крупскі
Крыч. – Крычаўскі
Лід. – Лідскі
Лаг. – Лагойскі
Лёзн. – Лёзненскі
Лельч. – Лельчыцкі
Леп. – Лепельскі
Лоеў. – Лоеўскі
Лун. – Лунінецкі
Люб. – Любанскі
Лях. – Ляхавіцкі
Мін. – Мінскі
Маг. – Магілёўскі
Маз. – Мазырскі
Маладз. – Маладзечанскі
Малар. – Маларыцкі
Маст. – Мастоўскі
Мёр. – Мёрскі
Мсцісл. – Мсціслаўскі
Мядз. – Мядзельскі
Навагр. – Навагрудскі

Нараўл. – Нараўлянскі
Нясв. – Нясвіжскі
Пін. – Пінскі
Паст. – Пастаўскі
Петр. – Петрыкаўскі
Пол. – Полацкі
Пруж. – Пружанскі
Пух. – Пухавіцкі
Раг. – Рагачоўскі
Рас. – Расонскі
Рэч. – Рэчыцкі
Саліг. – Салігорскі
Свісл. – Свіслацкі
Светлагор. – Светлагорскі
Сен. – Сенненскі
Слаўг. – Слаўгарадскі
Слон. – Слонімскі
Слуцк. – Слуцкі
Смал. – Смалявіцкі
Смарг. – Смаргонскі
Старадарож. – Старадарожскі
Стаўб. – Стаўбцоўскі
Стол. – Столінскі
Тал. – Талачынскі
Уздз. – Уздзенскі
Ушацк. – Ушацкі
Хойн. – Хойніцкі
Хоц. – Хоцімскі
Чав. – Чавускі
Чач. – Чачэрскі
Чашн. – Чашніцкі
Чэрв. – Чэрвеньскі
Чэрык. – Чэрыкаўскі
Шарк. – Шаркаўшчынскі
Шкл. – Шклоўскі
Шум. – Шумілінскі
Шчуч. – Шчучынскі

1. НАЗВЫ СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧЫХ УГОДДЗЯЎ, НАЗВЫ ВОРНАЙ І НЯВОРНАЙ ЗЯМЛІ

Аблога

Даўно не аранае поле, пакрытае дзірваном.

аблóг м. – Карэл., Жытк., Стол., Лях., Ваўк., Воран., Брэсц. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ДСБ, Мат. Гродз., Мат. мін.-мал., ЛП, Кучук), *блóга* ж. – Крыч. (АЛА), *аблóга* ж. – Мсцісл., Тал., Бял., Жлоб., Рэч., Сен., усх. з. (АЛА, ДАБМ, ЛАБНГ, Каспяровіч, Юрчанка), *аблóжа* ж. – Тал. (ДАБМ), *адлóг* м. – Воран., Шчуч., Ліпск., Гродз. р. (АЛА, ДАБМ, СПЗБ, Сцяцко, Цыхун), *адлóга* ж. – Драг. (ДАБМ, АЛА), *адлагóн* м. – Воран. (ДАБМ), *злог* м. – Драг. (ЛП), *цалíк* м. – гродз.-бар. г., усх.-пал. р., Мядз., Лаг., Барыс., Віл., Клім., Пруж. (ЛАБНГ, Яўсееў, Кучук), *цальнíк* м. – Астр., Брасл. (ЛАБНГ), *цаліна́* ж. – Старадарож., Слуцк. р., Валож., Лаг., Асіп., Бабр., Карм., Брэсц., Клецк., Лун., Смарг., Жлоб. (ЛАБНГ, ДАБМ, Мат. апыт.), *уцэ́ла* ж. – Леп. (ЛАБНГ), *уцалíк* м. – Ветк. (ЛАБНГ), *за́леж* ж. – спарадычна асн. мас. г. (АЛА, ДАБМ, ЛАБНГ, Мат. Гродз., ЛП, ЛМПП, Янкова, Мат. апыт.), *за́лег* м. – Шарк., Лун. (АЛА), *за́лежань* м. – Рас. (АЛА, Шаталава), *за́лежа* ж. – Стол. (ДСБ), *залíжак* м. – Жаб. (ДСБ), *залóгішча* н. – Брасл. (ДАБМ), *прылóж* м. – Іван. (ДАБМ), *за́лезь* ж. – Стаўб. (Мат. мін.-мал.), *залéгласць* ж. – Драг. (ДАБМ), *залéгліца* ж. – Навагр. (НС), *залéгля* ж. – Драг. (ЛП), *злог* м. – зах.-пал. г., Брэсц. (АЛА, ДАБМ, ДСБ), *пералóг* м. – гродз.-бар. г., спарадычна Слуцк. р., Мін. р., Стол. (ДАБМ), *за́лях* м. – Шчуч. (З нар. сл.), *злюг* м. – Малар. (НЛ), *лох* м. – Віл.

(ЖС), *дзірва́н* м. – паўн.-зах. з., спарадычна паўдн. р. і віц.-маг. г. (ДАБМ), *дзёран* м. – Глыб., Верхнядзв., Барыс., Гом. (ДАБМ), *дзірва́нне* н. – Ушацк. (ДАБМ), *дзярно́* н. – Ганц., Іван., Пін., Стол., Драг. (ДАБМ), *дзербіна́* ж. – Петр. (ДАБМ), *дзёрна* ж. – Люб. (ДАБМ), *дрэ́ніна* ж. – Малар., Драг. (ДСБ), *дэрня́к* м. – Драг. (ДСБ), *папа́р* м. – Докш. (ЛАБНГ), *парані́на* ж. – Шкл., Кругл., Ветк. (АЛА, ЛАБН) *па́рына* ж. – Драг. (ЛАБНГ), *тало́ка* ж. – Гом. р. (ДАБМ), *пусты́р* м. – Верхнядзв., Рас., Пол., Віц. (ДАБМ), *пусцэ́ля* ж. – Пол. (ДАБМ), *пу́сташ* ж. – Пін. (ДАБМ), *му́рава, мурава́* ж. – Дзятл., Старадарож., Бяроз., (ДАБМ, ДСБ), *навіна́* ж. – Жытк., Браг. (ДАБМ), *траяні́на* ж. – Лун. (ДАБМ), *траякі́* мн. – Іван. (ДАБМ), *пустадо́лле* н. – Браг. (ДАБМ), *далаві́на* ж. – Лях. (ДАБМ), *ла́ва* ж. – Лоеў. (Янкова), *ніго́жжа* н. – Бабр. (ДАБМ), *пале́так* м. – Мядз. (ДАБМ), *за́раснік* м. – Смал. (ДАБМ), *паля́дак* м. – Слаўг. (ДАБМ), *паля́д* м. – Пін. (ДАБМ), *паля́нка* ж. – Крыч. (ДАБМ), *вы́пуск* м. – Добр. (ДАБМ), *лысу́ха* ж. – Светлагор. (ДАБМ), *груд* м. – Люб. (ДАБМ), *первіна́* ж. – Кругл. (Мат. Маг.), *дубро́ва* ж. – Добр. (ЛАБНГ), *адбо́й* м. – Ушацк., Валож. (ЛАБНГ), *лёгкапо́ліца* ж. – Бяроз. (ЛАБНГ), *старапо́ль, старапо́ліца* ж. – спарадычна ўсх.-пал. р. (ДАБМ), *по́джар* м. – Стол. (ДСБ, ЛП); **зямля, не араная некалькі гадоў запар**: *я́лавіна* ж. – Лід., Навагр., Віл., Шчуч., Ваўк., Маст., Лях., Брэсц., Чэрв., Бяроз., Стол., Гродз. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, Шатэрнік, ЛП, Мат. Гродз., Мат. мін.-мал., Сцяцко ДС), *ялавіна́* ж. – паўдн.-зах. д., сярэд.-бел. г. (ДСБ, ДАБМ), *ялаве́нь* м. – Арш. (ДАБМ), *я́лаўка* ж. – Докш. (ДАБМ), *я́лаўня́* ж. – Старадарож., Гом. (ДАБМ), *я́лава* ж. – Івац. (ДАБМ), *заро́сліна* ж. – Навагр. (АЛА), *памёт* м. – паўн. р. (ДАБМ), *пагно́й* м. – Стол. (ЛП), *зале́гля* ж. – Драг., Іван. (ЛАБНГ), *ля́да* ж. – Пол. (АЛА), *плеш* м. – Стол. (ЛП);

прыметнікі: *залёжны* прым. – Смарг. (СПЗБ), *злогава́ты* прым. – Малар. (ДСБ), *я́лавы* прым. – Шчуч., Ганц. (СПЗБ), *ляжа́вы* прым. – Лельч. (Кучук), *абло́жная зямля́* – Ушацк., Баран., Стаўб., Уздз., Карэл. (ЛАБНГ), *па́рнае* н. – цэнтр. з. (Мат. мін.-мал.), *папа́рная зямля́* – Бых. (ЛАБНГ);

дзеясловы: *ялавець* незак. – агульн., зах.-пал. г. – спарадычна (ЛАБНГ), *пераялавець* зак. – Чач., Бых. (Мат. апыт., Мат. Маг.), *аблагава́ць* незак., *злагава́ць* зак. – Малар. (ЛП), *пераблагава́ць* зак. – Лоеў. (Янкова), *праабло́жыць* зак., *пераабло́жыць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *яблагава́ць* незак. – Хойн. (ЛАБНГ), *благава́ць* незак. – Акц. (ЛАБНГ), *валгава́ць* незак., *валкава́ць* незак. – Паст. (ЛАБНГ, СПЗБ), *ляжа́ць* незак. – Бяроз., Стол. (ДСБ, ЛП), *вылѐжываццa* незак. – Петр. (ЛП), *паралѐжаць* зак. – Бяроз. (ЛАБНГ), *пустава́ць* незак. – Бяроз., Лун., Стол. (ЛП), *спусце́ць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *па́рыць* незак. – Пін. (ЛАБНГ), *па́раваць* незак. – Чэрв. (ЛАБНГ), *з'ярэ́ць* зак. – Лаг. (Варлыга).

Абсевак

Голыя лапіны на засеяным полі, дзе збожжа не паўсходзіла.

абсе́ў м. – усходняя частка гродз.-бар. г., зах.-пал. г., Мін., Слуцк., Чашн., Барыс., Бял., Жлоб. (ЛАБНГ, СПЗБ, СНМ, ТС, ЛП, Варлыга), *абсе́вак* м. – Калінк., Ельск., Стол., Краснап. (ЛАБНГ, ТС, Бялькевіч), *прасе́ў* м. – Гарад., Лёзн., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *про́сеў* м. – Шкл., Жытк. (ТС, Мат. Маг.), *недасе́ў* м. – Ашм., Брасл., Астр., Гродз., Пол., Бял., Бяроз., Стол., Жытк., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., ЛП), *недасе́вак* м. – Маз. (ЛАБНГ), *агрэ́х* м. – Жаб., Жлоб., Хойн., Зэльв. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *угрэ́х* м. – Сен. (ЛАБНГ), *узрэ́х* м. – Чав., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *абмы́л* м. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *абмі́нак* м. – Пруж., Зэльв. (ЛАБНГ, Сцяцко), *міну́ха* ж. – Капыл. (ЛАБНГ), *ла́па* ж., *ла́пік* м., *ла́піна* ж., *лапе́ка* ж. – спарадычна гродз.-бар. г., усх.-маг. р., Бярэз., Чэрв., Мін., Слуцк., Гом., Пол., Пін., Стол. (ЛАБНГ, СПЗБ), *ла́та* ж., *ла́тка* ж. – спарадычна цэнтр. з., Бяроз., Лельч. (ЛАБНГ, СПЗБ), *лато́чына* ж. – Мядз. (ЛАБНГ), *лы́сіна* ж. – Бяроз., Петр. (ЛАБНГ, Янкова, ЛП, Шаталава), *дулэ́па* ж. – Драг. (НЛ), *біча́йка* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *вы́мачка* ж. – Кругл., Петр., Акц., Чач., Кобр. (ЛАБНГ),

атмо́чка ж. – Хоц. (ЛАБНГ), *не́радзь* ж. – Лун. (ЛАБНГ), *галамяно́* н. – Буда-Каш. (ЛАБНГ), *прага́ліна* ж., *прага́ліва* н., *прага́лка* ж. – цэнтр. з., спарадычна ўсх.-маг. р., Мёр., Кам., Драг., Віл. (ЛАБНГ, СПЗБ), *пералёт* м. – Лаг. (СПЗБ), *плеш* м. – паўн.-усх. д., спарадычна паўдн.-усх. з., Стол., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, НЛ, ЛП), *пліш* м. – Драг. (Н. сл-сць), *плі́шка* ж. – Кам. (ЛАБНГ), *ліша́й* м. – Малар. (ЛАБНГ), *пліша́ль* м. – Шарк. (ЛАБНГ), *пляха́* ж. – Паст., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *пле́ха* ж. – Брэсц., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *плех* м. – спарадычна паўн. р. і гродз.-бар. г., Лельч. (ЛАБНГ, СПЗБ), *плёса* ж. – Ганц., Стаўб. (ЛАБНГ, СПЗБ), *лёшка* ж. – Навагр., Слон. (ЛАБНГ, НЛ), *пля́ма* ж. – Лаг. (ЛАБНГ), *пе́тначка* ж. – Гродз. (ЛАБНГ), *кругло́віна* ж. – Чэрв. (ЛАБНГ).

Агарод

Участак зямлі звычайна каля дома для вырошчвання гароднiны.

агаро́д м. – агульн. (АЛА, ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, Шатэрнік, Каспяровіч, Мат. Гродз.), *агаро́дзіна* ж. – Лоеў. (Янкова), *гаро́д* м. – спарадычна агульн. (АЛА, ЛАБНГ, Мат. Гродз., ТС, Каспяровіч, Юрчанка), *план* м. – Ветк. (ЛАБНГ), *вара́ва* н. – Ашм. (СРЛГ), *уса́дзьба* ж. – Мсцісл. (Юрчанка, Мат. апыт.), *гра́ды* мн. – Мсцісл. (Юрчанка), *гарады́* 'агароды' мн. – Лях., Зэльв. (СПЗБ, Мат. апыт.).

Агародчык

Агароджаны кавалачак зямлі перад хатай, дзе садзяць кветкі.

агаро́дчык м. – спарадычна паўдн.-зах. д., зах.-пал. г., паўн.-зах. з. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., Мат. апыт.), *агаро́дзік* м. – Ушац., Воран., Лід., Навагр., Карэл., Стаўб., Уздз., Слуцк., Кобр., Люб., Хойн. (ЛАБНГ, Мат. апыт.), *гаро́дчык* м. – паўн.-зах. д., зах.-пал. г., паўн.-зах. з. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., НЛ), *гаро́дзец* м. – Жытк. (ТС), *паліса́днік* м. – усх. з. (ЛАБНГ),

прысáдзік м. – Арш. (НС), *квéтнік* м. – Навагр. (Мат. Гродз.), *квятнíк* м. – Віл., Бярэз. (ЛАБНГ), *цвятнíк* м. – паўн.-усх. д., Мін. р. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *вашчэ́вень* м. – Навагр., Мсцісл. (Сл. Гродз., З нар. сл.).

Агрэх

Дрэнна ўзараная або прапушчаная пры ворыве, сяўбе лапіна зямлі на полі.

агрэ́х м. – паўдн.-усх. з., спарадычна паўн. р., спарадычна пал. р., Карэл., Стаўб., Лаг., Чэрв. (ЛАБНГ, СНМ, ЛП, Мат. мін.-мал., Варлыга, Шатэрнік, Мат. апыт.), *угрэ́х* м. – усх.-маг. р. (ЛАБНГ, Бялькевіч), *узрэ́х* м. – сярэд.-бел. г., акрамя ўсходняй часткі, Маг., Дубр., Мсцісл., Вілен. р. (ЛАБНГ, Н. сл-сць, Мат. Гродз., Мат. мін.-мал., СПЗБ, Шаталава, Юрчанка), *узрэ́шына* ж., *узрэ́шак* м. – Мсцісл. (Юрчанка), *узгрэ́х* м. – Маг. (ЛАБНГ), *урэ́х* м. – гродз.-бар. г., Беластоц. р. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., СПЗБ, Сцяцко, Цыхун, Шаталава), *орíх* м. – зах.-пал. г. (ЛАБНГ, СНМ, ДСБ), *загрэ́х* м. – Чэрв., Нараўл. (ЛАБНГ, Мат. мін.-мал., ЛП), *абрэ́х* м. – Віл. (ЛАБНГ), *прарэ́х* м. – Круп., Стол., Гродз., Дзятл. (ЛАБНГ, Сл. Гродз., Цыхун), *вагрэ́ф (вогрэ́ф)* м. – Ельск. (ЛАБНГ), *грэх* м. – Хоц., Краснап., Калінк. (ЛАБНГ, Бялькевіч), *цалізнá* ж. – Рас., Беш. (Каспяровіч, Шаталава), *цылізнá, цілізнá, чылізнá, сілізнá* ж. – паўн. р., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, НЛ, Шаталава), *цалíх* м. – Віл., Круп., Ваўк., Дзятл., Лід., Навагр. (ЛАБНГ, СПЗБ), *цальнíк* м. – Воран., Паст., Брасл. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз.), *цаля́к* м. – Воран. (ЛАБНГ), *абмíнак* м. – Бяроз., Пух., Зэльв., Пруж. (ЛАБНГ, Мат. мін.-мал., Сцяцко, Леванцэвіч), *мінýха* ж. – Лоеў. (Янкова), *абóрак* м. – Рас., Мсцісл. (Н. сл-сць, Бялькевіч), *атóраўка* ж. – Пін. (ЛАБНГ), *варóк* м. – Навагр. (СРЛГ), *грэ́бень* м. – Маз., Бяроз., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Леванцэвіч), *казá* ж. – Івац. (ЖС), *ля́ха* ж. – Чэрык. (Мат. Маг.), *прóпуск* м. – Пол., Бяроз., Навагр. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *пратáліна* ж. – Воран. (Мат. Гродз.), *хіб* м. – Чэрв.

(ЛАБНГ), *лабя́к* м. – Быx. (Мат. Маг.), *абсе́вак* м. – Старадарож. (Мат. апыт.), *цалі́к* м. – Дзятл., Нясв., Пін., Бял. (ЛАБНГ, НС), *уцэ́ла* ж. – Леп. (ЛАБНГ), *лы́сіна* ж. – Жытк., Стол. (ТС, ДСБ), *лысу́ха* ж. – Стол. (ДСБ), *плеш* м. – зах.-пал. г. (ЛП), *пле́шка* ж. – Карэл. (Сл. Гродз.), *недахо́д* м. – Бяроз. (Леванцэвіч), *або́рак* м. 'невялікая мясціна сярод поля (часцей нізіна), вакол якой ралля' – Мсцісл., Люб. (Бялькевіч, Юрчанка), *ато́рак* м. – Лоеў. (Янкова); *абме́жак* м. 'неўзараная зямля пры плоце' – Лаг. (Варлыга), *узме́жак* м. – Лаг. (Варлыга), *мяжні́к* м. 'вузкая паласа неўзаранай зямлі паміж двума палеткамі' – Быx., Чач. (Мат. Маг., Мат. апыт.), *паўме́жак* м. 'мяжа, парослая травой' – Дзярж. (НС); *клін* м. 'палоска зямлі, якая застаецца ад загона пры ворыве' – Чач. (Мат. апыт.), *сыч* м. – Гродз. (Сцяцко).

Баразна

Доўгая паласа на паверхні глебы, зробленая плугам, у якую садзяць бульбу ці іншыя караняплоды; радок бульбы пасля акучвання, абмежаваны разорамі.

баразна́ ж., *баразёнка* ж. памянш. – спарадычна агульн., Вілен. р. (СПЗБ, Кучук, Мат. Гродз., Мат. Маг., ТС, Каспяровіч, Сцяцко, Юрчанка), *бараздá* ж. – Лоеў. (Янкова), *гра́дка* ж. – Віл., Смарг., Стаўб., Мсцісл. (СПЗБ, ЖС, Юрчанка, Шаталава), *гра́ду́с* м. – Капыл., Ганц., Лях., Стаўб., Карэл. (СПЗБ, ДСБ, ЖС, Мат. мін.-мал., СНМ, З нар. сл.), *граду́са* ж. – Капыл. (З нар. сл.), *гра́нка* ж. – Шум., Барыс., Лаг., Круп., Паст., Лельч., Стол., Вілен. р. (СПЗБ, ДСБ, ЖС, Кучук), *ляха́* ж., *ле́шка* ж. памянш. – Пол., Бял., Мсцісл. (НЛ, Яўсееў, Юрчанка), *рыс* м. – Лаг. (Варлыга), *ры́са* ж. – Чэрв. (НЛ), *ро́скідка* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *склад* м. – Брэсц. (ДСБ), *со́шка* ж. – Іўеў. (СПЗБ), *трыця́к* м. 'радок бульбы, які выворваецца ў другую чаргу' – Драг. (З нар. сл.), *уры́х* м. – Драг. (НЛ), *шаро́ўка* ж. – Лід. (СПЗБ), *разго́ны* мн. – Шчуч. (СПЗБ);

спараныя барозны бульбы: *блізна́* ж., *блізніцы́* мн. – Слон. (ЖНС, НС), *блізнюкі́* мн. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *бліз-*

ня́ты мн. – Зэльв. (Мат. Гродз.), *блізнякé* мн. – Навагр. (З нар. сл.), *спары́ш* м. – Навагр. (Мат. Гродз.), *спарыша́нка* ж. – Астр. (Мат. мін.-мал.), *прыліпо́к* м. – Воран. (Мат. Гродз.), *урэ́шак* м. 'адзін бок баразны' – Свісл. (Сл. Гродз.), *хвост* м. 'канец баразны' – Люб. (СПЗБ);

папярочка 'кароткая папярочная баразна, засаджаная бульбай': *папяро́чка* ж. – гродз.-бар. г., Маг., Бял., Дубр., Клім., Асіп., Буда-Каш., Стаўб. (ЛАБНГ, СНМ, Яўсееў), *папяро́чная* прым. – Брасл., Маладз., Круп., Віл., Стаўб., Мін., Чэрв., Бых., Слаўг., Мсцісл., Касц., Краснап., Капыл. (ЛАБНГ), *папярэ́чка* ж. – паўн. р., Гродз., Віл., Мсцісл., Бабр., Лях., Ганц., Маз., Лельч., Ельск., Лун. (ЛАБНГ, ЖС, Шаталава), *папярэ́чная* прым. – Паст., Верхнядзв., Ашм., Іўеў., Глыб., Мядз., Барыс., Мёр., Леп., Круп., Навагр., Кобр., Жаб. (ЛАБНГ), *папярэ́чнік* м. – зах.-пал. г. (ЛАБНГ), *упяро́чка* ж. – Клім., Гл., Буда-Каш., Старадарож. (ЛАБНГ, СНМ), *упяро́чная* прым. – Гом., Чэрык. (ЛАБНГ), *упе́рачка* ж. – Слуцк., Петр. (ЛАБНГ), *пе́рак* м. – Докш., Пух., Чэрв., Бярэз., Бых. (ЛАБНГ, СПЗБ), *упёрак* м. – Добр. (ЛАБНГ), *упо́перак* м. – Гор., Нараўл., Лоеў. (ЛАБНГ), *перакаве́ц* м. – Чэрв. (НЛ), *паперачня́к* м. – Драг. (СНМ), *перако́ўка* ж. – Чэрв. (СПЗБ), *перакава́я* прым. – Докш., Чашн., Круп., Кругл., Пух., Бярэз., Бял. (ЛАБНГ, НС), *пярэ́чка* ж. – Пол. (НЛ), *адо́рак* м. – усх.-пал. р., Мін., Лаг., Рас., Пол., Астр., Бераст., Смарг., Раг., Старадарож. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз., Н. сл-сць), *уто́ра* ж. – Лун. (Шаталава), *канча́р* м. – гродз.-бар. г., Бярэз., Валож., Стаўб. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз.), *канча́рык* м. – Валож. (ЛАБНГ), *канчу́р* м. – Маладз., Стаўб., Віл., Бярэз. (ЛАБНГ, СПЗБ), *канчу́к* м. – Вілен. р. (СПЗБ), *канчы́к* м. – Паст. (СПЗБ), *кане́чак* м. – Верхнядзв. (СПЗБ), *канцы́* мн. – Тал. (ЛАБНГ), *канча́ты* мн. – Дзятл. (ЛАБНГ), *прыгало́вач* м. – пал. р. (ЛАБНГ, ЛП), *угало́вач* м. – Івац. (ЛАБНГ), *пагало́вач* м. – Стол. (ДСБ, ЛП), *узгалава́шкі* мн. – Калінк. (ЛАБНГ), *ла́ўка* ж. – Глыб. (ЛАБНГ, СПЗБ), *за́вараць* ж., *заваро́т* м. – Лоеў. (Янкова), *абаро́т* м. – Лёзн., Стаўб. (ЛАБНГ, СНМ), *заваро́так* м. – Верхнядзв. (Шатала-

ва), *азмéжак* м. – Віл. (СПЗБ), *загóнчык* м., *загóнец* м. – Кобр. (ЛАБНГ), *прыкíдка* ж. – Хойн. (ЛАБНГ), *шахóўня* ж. – Чач. (ЖС), *абарóты* мн. – Беш. (ЛАБНГ), *сýвараты* мн. – Пін. (НЛ), *абугóны* мн. – Тал. (ЛАБНГ), *ганкé* мн. – Навагр. (З нар. сл.), *гáткі* мн. – Чач. (ЛАБНГ), *грáдачкі* мн. – Драг. (ЛАБНГ), *загóны* мн. – Стол. (ЛАБНГ), *разбýркі* мн. – Кобр. (СНМ), *узнáчкі* мн. – Пін. (ЛАБНГ);

дзве баразны, прыараныя адна да другой: *склад* м. – Свісл., Воран., Гродз., Петр., Чач., Лаг., Мсцісл. (Мат. Гродз., Варлыга, Шаталава, Юрчанка, Мат. апыт.), *хіб* м. – Пруж., Жлоб. (ЛАБНГ).

Агульная назва зямельнага ўчастка

зямля́ ж. – агульн. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., Кучук, Шатэрнік, ЖНшС), *грáматная зямля́* ‘спадчынная зямля’ – Навагр. (СПЗБ), *зямня́* ж. – Зэльв., Шчуч., Кобр. (ЛАБНГ, СНМ, СРЛГ, З нар. сл.), *нíва* ж. – Стол., Іван., Воран., Гродз., Азяр. (ТС, ДСБ, Каспяровіч, Мат. Гродз.), *глéба* ж. – Чэрв. (Шатэрнік), *грунт* м. – Чэрв., Беласт. р. (СПЗБ, Шатэрнік), *павалóка* ж. – Кам. (ЖНС), *палóса* ж. – Сен. (Каспяровіч), *сцяг* м. – Віл. (СПЗБ), *седзíба* ж. ‘лепшая зямля, што адводзяць пад ячмень і каноплі’ – Хоцім. (Бялькевіч).

Града

Палоска зямлі, спецыяльна прыгатаваная для вырошчвання агародніны.

градá ж. – паўдн.-зах. д., спарадычна сярэд.-бел. г., віц.-маг. г., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Н. сл-сць, ТС, Каспяровіч, Шатэрнік, Янкова, Юрчанка), *грáдка* ж. – зах.-пал. г., спарадычна сярэд.-бел. г. і гродз.-бар. г., Дубр., Гарад., Леп., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, СНМ), *грэ́дучка* ж. – Драг. (ЛАБНГ), *грáдус* м. – Ашм. (Сл. Гродз.), *ляхá* ж. – паўн. р., Смарг., Віл., Барыс., Кругл., Круп., Пруж., Вілен. р., Бела-

стоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, СНМ, Мат. Гродз., Каспяровіч, Шаталава), *ляха* ж. – Пол., Ушацк., Мядз., Смарг., Браг., Крыч. (ЛАБНГ, Мат. Маг.), *лёха* ж. – Лях., Гарад., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *лёшка* ж. – Верхнядзв., Рас., Мёр., Леп., Тал., Брасл., Астр., Маст., Пін., Стол., Зэльв. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, СНМ, Сцяцко, Шаталава), *лёшачка* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *лахётка* ж. – Гродз. (Сл. Гродз.), *гра́нка* ж. – Шарк., Пол., Чашн., Жытк., Гродз., Іўеў. (ЛАБНГ, ТС, Мат. Гродз., Сл. Гродз., Каспяровіч), *заго́н* м. – Бераст., Шчуч., Гродз., Воран., Навагр., Свісл., Пруж., Івац., Ганц. (ЛАБНГ, Шаталава), *заго́нчык* м. – Бераст., Бяроз. (ЛАБНГ), *заго́нка* ж. – Воран. (ЛАБНГ), *лу́нка* ж., *кварта́лка* ж. – Слаўг. (ЛАБНГ, Мат. Маг.), *адо́рак* м. 'больш вузкая за іншыя града' – Петр. (ЛМПП), *пралёт* м. – Гродз. (Сл. Гродз.), *акіда́нкі* мн., *акіда́нцы* мн. – Свісл. (Сл. Гродз.), *вага́шка* ж. – Навагр. (СРЛГ), *вы́сыпкі* мн. 'грады ў залітых вадой мясцінах, высыпаныя высока за кошт зямлі з разор' – Пін. (НЛ), *раўча́на* ж. 'рад пасеяных буракоў' – Навагр. (Сл. Гродз.), *радо́к* м. – Стол. (ТС), *гняздо́* н. 'паглыбленне на градзе, куды садзяць цыбулю, часнок' – Касц. (Мат. Маг.), *раўча́к* м., *разо́рка* ж. 'канаўка для пасеву' – Калінк. (ЛМПП), *канча́рык* м. 'канец градкі' – Навагр. (З нар. сл.), *штаны́* мн. 'дзве градкі, якія сходзяцца ў адну' – Лоеў. (Янкова);

градка бульбы папярок загона: *папяро́чка* ж. – Гродз., Воран. (Мат. Гродз.), *папярэ́чка* ж. – Гродз., Навагр. (Цыхун, Мат. Гродз.), *упяро́чка* ж. – Старадарож., Люб. (ЖНС, Мат. апыт.), *адго́рак* м. – Астр. (Мат. Гродз.), *ато́рак* м. – Старадарож. (НС), *прыда́ткі* мн. – Бераст. (Сл. Гродз.), *заваро́так* м. – Верхнядзв. (Шаталава); *лі́нка* 'вузкае паглыбленне радкоў на градзе для пасадкі гародніны' – Дзятл. (Мат. Гродз.), *заго́н* м. 'некалькі баразён, узараных у склад' – Лаг., Старадарож. (Варлыга, Мат. апыт.); *заме́жак* м. 'разора' – Маст. (Сл. Гродз.).

Ворыва

Узаранае поле.

во́рыва н. – асн. мас. г. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *арба́* – Лаг., Глыб., Смарг., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Варлыга), *гарба́* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *па́хата* ж. – Гом. р., Маг. р., Ваўк., Мёр., Мін., Чач. (ЛАБНГ, ЛП, Мат. Гродз., СПЗБ, Мат. апыт.), *па́хаць* ж. – Паст., Мядз., Зэльв., Драг. (ЛАБНГ, Сцяцко ДС, СНМ), *па́хань* ж. – Лаг., зах.-пал. г. (Варлыга, Кучук), *па́хаця* ж. – Глыб. (СПЗБ), *па́ханіца* ж. – Віл. (СПЗБ), *пашня́* ж. – Докш., Бар., Верхнядзв., Чэрв., Шчуч., Латгал. р. (СПЗБ), *ралля́* ж., *раля́* ж. – агульн. (ЛАБНГ, Шатэрнік, Варлыга, Мат. Гродз., ЛП, Сцяцко, Мат. апыт., Яўсееў), *аралля́* ж. – Пол., Бял., Лоеў., Кругл. (НЛ, Н. сл-сць, Янкова, Мат. Маг.), *аральба́* ж. – Беш., Лёзн. (Каспяровіч), *рудля́* ж. – Брэсц. (ДСБ), *ralі́ца* ж. – Мядз. (СПЗБ), *раллё* н. – Шкл. (Мат. Маг.), *рыллё* н. – Мсцісл. (Бялькевіч), *зямля́* ж. – Шчуч., Гарад. (СПЗБ), *по́ле* н. – Астр., Бар., Верхнядзв., Стаўб., Шчуч., Латгал. р. (СПЗБ), *уго́р* м. – Вілен. р. (СПЗБ), *па́хатная зямля́* – паўн.-усх. д. (ЛАБНГ), *во́рная зямля́* – зах. з. (ЛАБНГ), *сыраво́р* м. 'свежая ралля' – Лаг. (Варлыга), *ко́пань* ж. 'ралля, ускапаная зямля' – Бар. (ДСБ), *ро́скід* м. 'ворыва ад сярэдзіны да краёў поля' – Гродз., Ваўк. (Мат. Гродз.), *ро́скідзь* ж. – Воран. (Мат. Гродз.), *ро́скідка* ж. – Дзятл. (Мат. Гродз.);

прыметнікі: *узара́ны, узо́раны* – Бярэз., Леп., Старадарож., Люб. (ЛАБНГ, Мат апыт.), *о́рны* – Смарг. (СПЗБ), *гаро́мы* – Вілен. р. (СПЗБ), *го́рны* – Астр. (СПЗБ), *гара́ны* – Воран. (СПЗБ), *загара́ны* – Ганц., Шчуч. (СПЗБ); *заво́раты* – Бар. (СПЗБ), *ру́ханы* – Паст. (СПЗБ), *разо́раны* – Ашм. (СПЗБ), *разо́раты* – Ашм. (СПЗБ), *ганя́ны* – Віл. (СПЗБ), *няго́раны* – Гродз. (Мат. Гродз.); *скаро́джаны* 'забаранаваны' – Мсцісл. (Юрчанка).

Заварот у канцы загона (ворыва)

Месца ў канцы загона, дзе араты разварочваецца з плугам.

заваро́т м. – усх.-маг. г., спарадычна сярэд.-бел. г., паўн. р., Слуцк., Бяроз., Лун., Жытк., Лельч., Драг., Маст., Карэл. (ЛАБНГ), *за́варат* м. – віц.-маг. г., слуцк.-маз. г., Гом., Нараўл., Лун., Лоеў., Верхнядзв., Нясв., Зэльв., Шчуч. (ЛАБНГ, Шаталава), *за́вараць* ж. – Рэч., Калінк. (ЛАБНГ), *заваро́жка* ж. – Барыс., Нясв. (ЛАБНГ), *за́варатак* м. – Бял. (ЛАБНГ), *зваро́т* м. – Івац., Стол., Іван., Малар. (ЛАБНГ), *зварата́* ж. – Стол. (ЛП), *паваро́т* м. – Глыб., Ушацк., Ашм., Валож., Гродз., Бераст., Чэрв., Краснап., Касц. (ЛАБНГ, СПЗБ), *паваро́тка* ж. – Мсцісл. (ЛАБНГ), *паваро́так* м. – Шум. (СПЗБ), *разваро́т* м. – Ельск., Нараўл. (ЛП), *су́варат* м., *сувара́та* ж. – Стаўб., Карэл. (ЛАБНГ), *ву́заварат* м. – Слон., Іўеў. (ЛАБНГ), *разваро́т* м. – Ушацк., Чэрык., Добр. (ЛАБНГ), *абаро́т* м. – Беш., Сен., Лёзн. (ЛАБНГ), *ато́р* (*адо́р*) м. – Рас., Валож., Навагр., Зэльв. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., Шаталава, Сцяцко), *ато́рак* (*адо́рак*) м. – Лаг., Мін., Дзярж., Асіп., Раг., Старадарож., Жлоб., Рэч., Хойн., Астр., Смарг. (ЛАБНГ), *ато́ра* – Пол., Светлагор., Лельч., Ельск. (ЛАБНГ), *прыво́рак* м., *узво́рак* м. – Паст. (ЛАБНГ), *папярэ́чка* ж. – Воран., Навагр., Дзятл. (ЛАБНГ), *папярэ́чнік* м. – Карм., Кам. (ЛАБНГ), *перакаве́ц* м. – Чэрв. (ЛАБНГ), *перакаві́к* м. – Бярэз. (ЛАБНГ), *прыгало́вач* м. – Петр., Жытк. (ЛАБНГ), *згалава́шка* ж. – Маз. (ЛАБНГ), *о́галаў* м. – Стол. (ТС), *закра́ёк* м. – Малар. (ЛАБНГ), *захо́п* м. – Мядз. (ЛАБНГ), *узва́лля* ж. – Капыл. (ЛАБНГ), *вараты́* мн. – Жытк., Люб. (ЛАБНГ, ЛП), *канцы́* мн. – Круп. (ЛАБНГ), *папярэ́чкі* мн. – Пол., Гарад., Тал. (ЛАБНГ), *стаі́* мн. – Іўеў. (ЛАБНГ), *су́ганкі* мн. – Слуцк. (ЛАБНГ), *су́вараці* мн. – Стол. (ЛП), *упяро́чкі* мн. – Клім., Петр. (ЛАБНГ), *уці́нкі* мн. – Віц. (ЛАБНГ).

Зябліва

Узаранае з восені поле пад веснавую сяўбу.

зяб ж. – усх. з., Карэл., Іван. – спарадычна (ЛАБНГ, Мат. Гродз., ЛП), *зя́бліва* н. – цэнтр. з., зах.-пал. г., паўн.-зах. з., Віц. р. – спарадычна (ЛАБНГ), *зя́бля* ж. – Маст., Ваўк., Глыб., Стол., Зэльв. (СПЗБ, Сцяцко), *зя́бліна* ж. – Іўеў. (СПЗБ), *зя́бра* ж. – Смарг. (ЛАБНГ, СПЗБ), *чарну́ха* ж. – Малар. (ДСБ), *азі́мак* м. – Віл. (СПЗБ), *па́хата* ж. – спарадычна Маг. р., Гом. р., Мёр., Мін. (ЛАБНГ), *ралля́* ж. – спарадычна агульн. (ЛАБНГ), *аралля́* ж. – паўн. р. (ЛАБНГ), *во́рыва* н. – спарадычна Маг. р., Мёр., Брэсц., Лельч. (ЛАБНГ), *пар* м. – зах.-пал. г. (Кучук), *парані́на* ж. – Стол. (ЛП), *па́роціна* ж. – Стол. (ЛП); *падганя́нне* н. ‘асенняе ворыва’ – Стол. (ТС).

Ляда

Расчышчанае месца ў лесе пад пасеў або пад сенажаць.

па́сека ж. – паўн.-зах. з., цэнтр. з. (АЛА, ЛАБНГ, Шатэрнік, ЖС, ЛП, Леванцэвіч), *ля́да* ж. – усх. з., спарадычна зах.-пал. г. (ДАБМ, АЛА, ЛАБНГ, Юрчанка, Леванцэвіч), *паля́дак* м. – Маг. р. (АЛА), *ля́дзіна* ж. – Лаг., Пух., Лун., Акц. (АЛА), *вы́цераб* м. – гродз.-баран. г., Ваўк., Нараўл., Маст. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., Леванцэвіч), *вы́церабка* ж. – Глыб., Бяроз., Івац. (СПЗБ, Леванцэвіч), *пацяро́б* м. – Раг., Чэрв., Бярэз., Лельч., Іван., Зэльв. (ЛАБНГ, АЛА, СПЗБ, Леванцэвіч), *ацяро́б* м. – Мядз. (ЛАБНГ), *церабе́ж* м. – Шчуч., Асіп., Пін., Кобр. (ЛАБНГ, СПЗБ, СНМ), *про́цераб* м. – Саліг., Лун., Стол. (ЛАБНГ, ЛП), *расцяро́б* м. – паўн.-усх. д., Гом. р., Іўеў., Валож. (ЛАБНГ, Леванцэвіч), *расцяро́бка* ж. – Бяроз. (Леванцэвіч), *расцяро́ба* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *вы́цераб* м. – Гродз., Зэльв., Нараўл., Пруж. (ЛАБНГ), *вы́цераба* ж. – Карэл. (ЛАБНГ), *вы́церабка* ж. – Карэл., Нясв., Стол. (ЛАБНГ), *вы́руб* м. – Маст. (АЛА), *вы́рубка* ж. – Маст. (АЛА), *пару́бка* ж. – Бяроз. (Леванцэвіч), *вы́дзірак* м. – Воран., Бяроз., Петр., Слон., Ганц. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.),

раскарчоўка ж. – Кругл. (Мат. Маг.), *карчавіна* ж. – Смарг. (СПЗБ), *раскарчаванне* н. – Бяроз. (Леванцэвіч), *плянтоўка* ж. – Навагр., Ваўк. (Мат. Гродз.), *ройст* м. – Гродз. (Сл. Гродз.), *драніна* ж. – Драг. (ЛАБНГ), *цяробкі* мн. – Чэрык. (Мат. Маг.), *прыбірышча* н. – Старадарож. (СПЗБ), *навіна* ж. – спарадычна зах.-пал. г., Дзятл., Петр. (ЛАБНГ), *выкарчаванне* н. – Бяроз. (Леванцэвіч), *залеж* ж. – Жытк. (АЛА), *прыдзёры* мн. – Драг. (ЛАБНГ), *выдранае поле* – Бяроз. (ЛАБНГ), *раскарчаванае поле* – Брэсц. (ЛАБНГ), *выкарчаванае поле* – Баран., Маз. (ЛАБНГ), *выкарчаваная ніўка* – Лун. (ЛАБНГ), *вырабленае поле* – Бяроз. (Леванцэвіч), *пажарышча* (*пожарышчэ*) н. – Стол. (ЛП).

Мачыльня

Месца, дзе мочаць лён.

мачулішча н. – Віл., Чэрв., Краснап., Пол. (СПЗБ, НЛ), *мачуліска* н. – Ваўк. (ЛАБНГ, СПЗБ), *мачула* ж. – Гродз., Брасл., Маладз., Дзятл., Лях., Вілен. р. (СПЗБ, Цыхун), *мочала* ж. – Навагр., Іўеў. (СПЗБ), *памак* м. – Шчуч. (НЛ), *дублянка* ж. – Шчуч. (Сл. Гродз.).

Мяжа

Вузкая паласа неўзаранай зямлі паміж палеткамі, участкамі.

мяжа ж. – Верхнядзв., Шчуч., Ганц., Пух., Навагр., Слуцк., Стол., Малар., Іван., Драг., Жытк., Ельск. (СПЗБ, СНМ, ЛП), *абмежак* м. – Пол., Беш. (НЛ, Каспяровіч), *замежак* м. – Лях., Стол. (СПЗБ, ЛП), *узмежак* м. – Чэрв., Лёзн. (Каспяровіч, Шатэрнік), *прамежак* м. – Ашм. (СПЗБ), *брод* м. – Карэл., Беластоц. р. (СПЗБ), *грана* ж. – Брэсц. (ДСБ), *маргоўніца* ж. – Стол. (ТС), *сценка* ж. – Драг., Ельск., Іван., Малар., Петр., Стол. (ЛП), *засценак* м. – Стол. (ЛП), *роскос* м. – Жытк. (ТС).

Сцелішча

Месца, на якім вылежваўся лён.

сцélішча н. – паўн.-усх. д., паўднёва-ўсходняя Гомельшчына, Люб., Слуцк., Гл., Драг., Пін., Стол. (ЛАБНГ, ЛП, Мат. апыт.), *сцíлішча* н. – Глыб., Гор., Клім., Лельч., Хойн., Нараўл. (ЛАБНГ), *сцялíшча* н. – Гродз., Чэрв., Чач. (ЛАБНГ), *сцéльбішча* н. – Калінк., Нараўл. (ЛП, Мат. апыт.), *сцíльбішча* н. – Старадарож., Акц. (ЛАБНГ, НС), *сцельбíшча* н. – Ельск. (ЛП), *пасцéлішча* н. – Пол., Віл., Буда-Каш. (ЛАБНГ), *сцéліва* н. – Пол., Дзятл., Навагр. (ЛАБНГ, ЖС), *сцéліска* н. – Бераст. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *сцíльшча* н. – Віл. (Мат. мін.-мал.), *слíшча* н. – паўдн.-усх. з., усходняе Панямонне, Верхнядзв., Віц., Барыс, Смал. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ЛП, НС, З нар. сл., Мат. мін.-мал., Бялькевіч, Мат. апыт.), *нáслішча* н. – Рас., Дзятл. (СРЛГ, Шаталава), *наслíшча* н. – Рас. (ЛАБНГ), *слíска* н. – Лях. (ЛАБНГ), *слáнішча* н. – Мёр., Бых. (ЖНС), *пасла́не* н., *пасланё* н. – Навагр. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *льнíшча* н. – Чав., Ельск. (ЛАБНГ), *ільнíшча* н. – Тал., Кругл. (ЛАБНГ), *алля́нішча* н. – Бял. (ЛАБНГ), *льнíска* н. – Ваўк., Бяроз., Драг., Іван. (ЛАБНГ), *льня́ніска* н. – Нясв. (ЛАБНГ), *лля́нне* н. – Бых. (ЖНС), *лéжыва* н. – Слон., Пін. (НС, Н. сл.-сць), *лéжышча* н. – Віл. (СЦБ), *лéжбішча* н. – Ушацк. (ЛАБНГ), *лагавíла* н. – Малар. (ДСБ, ЛП), *засцёл* м. – Жытк. (Мат. апыт.), *пóплаў* м. – Лях., Ганц., Кам., Пруж., Івац., Драг. (ЛАБНГ), *луг* м., *лужóк* м. памянш. – Арш., Дубр., Жаб. (ЛАБНГ), *сенажáць* ж. – Шчуч., Мін. (ЛАБНГ), *пóжня* ж. – Брасл., Сен. (ЛАБНГ, Мат. апыт.), *ржэ́ўнік* м. – Бял., Краснап. (ЛАБНГ), *аржы́шча* н. – Мядз. (ЛАБНГ), *лóнка* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *азярцó* н. – Лід. (ЛАБНГ), *грудóк* м. – Бяроз., Стол. (ЛАБНГ), *лéшка* ж. – Шчуч. (ЛАБНГ), *лужкí* мн. – Кобр. (ЛАБНГ).

Назва поля, з якога сабраны ўраджай

агульныя назвы поля, з якога сабралі ўраджай: *сцё-ран* м. – Гом. р., Калінк., Лун., Нясв., Гарад., Сен., спарадычна пал. г. (АЛА, ДАБМ, Янкова), *сцярнó* (*сцéрне*) н. – пал. г. (ДАБМ), *стырня́* ж. – зах.-пал. г., спарадычна паўдн. р., Краснап., Кам., Слуцк. (ДАБМ, СПЗБ), *сцéрня* ж. – Кам., Брэсц., Стол. (АЛА, ЛП), *пажэ́нне* (*пожэ́нье*) н. – Стол. (ЛП), *пóжня* ж. – Гродз. р., паўдн. р. (ДАБМ, СПЗБ, ДСБ, ТС, Шаталава), *пóжнявішча* н. – Пін. (АЛА), *жні́ўнік* м. – паўдн.-усх. з., спарадычна Віц. р., Докш., Леп., Барыс., Маладз. (ДАБМ, ЛП), *жніўё* н. – Віц., Смарг., Люб., Саліг. (ДАБМ), *пóжнішча* н. – Ганц. (ДАБМ), *пóжніска* н. – Лун. (ДАБМ), (*і*)*ржы́ска* н. – гродз.-бар. г. (ДАБМ), *пустапáс* м. – Шчуч. (СПЗБ), *пакóпіска* н. 'поле пасля ўборкі клубняў агародніны' – Ганц. (СПЗБ), *убрáнае пóле* – Шкл. (АЛА);

жытнішча 'назва поля, дзе расло жыта': *жы́тнішча* н. – слуцк.-маз. г., спарадычна гродз.-бар. г., зах.-пал. г., спарадычна сярэд.-бел. г. (ДАБМ, АЛА, СПЗБ, ТС, Шатэрнік, ЛП), *жы́тніска* н. – зах.-пал. г., спарадычна гродз.-бар. г. (ДАБМ, АЛА, СПЗБ, ДСБ, Мат. Гродз. Шаталава), *жнéўнік* м., *жні́ўнік* м. – Слуцк. р., Чэрв. р., спарадычна усх.-пал. р. (ДАБМ, ЖНшС, СНМ, АЛА, Шатэрнік, Янкова, ЖНС, ЛМПП), *жы́тніца* ж. – Навагр. (СРЛГ), *іржы́шча, аржы́шча* н. – асн. мас. г., пераважна паўн.-усх. д., цэнтр. з., спарадычна зах.-пал. г. (ДАБМ, АЛА, СПЗБ, Мат. Гродз., Варлыга, Шаталава), (*а,і*)*ржы́ска* н. – гродз.-баран. г. (ДАБМ, АЛА, СПЗБ, Мат. Гродз., Сцяцко, Шаталава), *ыржы́шча* н. – Карэл., Навагр. (СПЗБ, Сл. Гродз., Шаталава, ЖС), (*і*)*аржá-нішча* н., *аржóнішча* н. – Слаўг., Мсцісл., Лаг., паўн. р., Мін. р. (ДАБМ, Бялькевіч, Варлыга, Шатэрнік, Н. сл-сць), *аржó-ніска* н. – Воран. (Сл. Гродз.), (*і, а*)*ржóнне* н. – Верхнядзв., Лаг. (АЛА, СПЗБ, Мат. мін.-мал., Варлыга, Шаталава), (*і, а*)*ржэ́ўнік* м. – паўн.-усх. д. (ДАБМ, АЛА, Шатэрнік, Бялькевіч), (*і*)*ржы́ннік* м. – спарадычна асн. мас. г. (ДАБМ), (*і*)*ржы́нне* н. – паўн. р., Мін. р., спарадычна віц.-маг. г.

(ДАБМ), *жыршча* н. – Зэльв. (СПЗБ), *пóжня* ж. – Гродз. р., зах.-пал. г., Слуцк. р., Бярэз. р. (АЛА, ДАБМ, Шатэрнік, Мат. Гродз., ЖНшС), *жнéўе* н. – Саліг. (ДАБМ), *зя́брына* ж. – Смарг. (Сл. Гродз.), *зя́бла* н. – Слуцк. (ДАБМ), *паля́д* м. – Пін. (ДАБМ), *азíмак* м. – Віл. (ДАБМ), *жытня пóжня* – Шчуч., Маст., Ганц., Акц., Маз. (АЛА), *жытня ржыска* – Свісл. (АЛА), *сцéрня жытня* – Брэсц. (АЛА), *пóжневі-шча* н. – Пін. (АЛА), *жытнóе* н. – Пол. (НЛ);

аўсянішча 'назва поля, дзе рос авёс': *аўся́нішча* н. – асн. мас. г., спарадычна зах.-пал. г. (АЛА, ДАБМ, СПЗБ, Бялькевіч, Каспяровіч, ЛП), *óўсішча* н. – Віц. р., пал. р., Слуцк. р., Чэрв. р. (ДАБМ, АЛА), *аўся́нне* н. – Мін. р., усх.-маг. р., спарадычна Гом. р. (ДАБМ, СПЗБ, Бялькевіч, Юрчанка, Варлыга, Шаталава, Мат. апыт.), *аўся́нка* ж. – Смарг., Воран. (АЛА), *аўся́ніска* н. – гродз.-бар. г., зах.-пал. г. (ДАБМ, АЛА, СПЗБ, Мат. Гродз., Цыхун, Шаталава, СНМ), *аўся́нік* м. – Слуцк., Маг., Карм., Краснап. (ДАБМ, Юрчанка), *(в)óўсіска* н. – Свісл., Пін. (АЛА, Шаталава), *аўсóшча* н., *авёсаві-шча* н. – Слаўг. (Н. сл-сць), *аўсóвіска* н. – Бяроз. (ДАБМ, АЛА), *аўся́на пóжня* – Шчуч., Івац., Бяроз. (АЛА), *аўся́на сцéрня* – Брэсц. (АЛА), *жнéўнік аўся́ны* – Бярэз. (АЛА), *аўся́на аржышча* – Навагр. (АЛА), *іржы́нне* н. – Верхнядзв., Рас., Ушац. (ДАБМ), *іржы́ннік* м. – Верхнядзв. (ДАБМ), *ржэ́ўнік* м. – Брасл., Мёр., Барыс., Талач., Гродз., Уздз., Асіп., Кір., Раг., Краснап., Жлоб., Ветк. (ДАБМ), *ржыска* н. – паўн.-зах. з. (ДАБМ), *пóжня* ж. – паўдн.-зах. д., спарадычна (ДАБМ), *стерня́* ж. – зах.-пал. г. (ДАБМ);

ячменішча 'назва поля, дзе рос ячмень': *ячмéнішча* н. – паўн. р., паўдн.-усх. з., паўн.-зах. з. (ДАБМ, АЛА, ТС, НС, НЛ, ГЧ, Шаталава), *я́чнішча* н. – цэнтр. з., слуцк.-маз. г., спарадычна паўн. р. (ДАБМ, АЛА, СПЗБ, Шатэрнік, ЛП), *ячмéніска* н. – Зэльв., Ваўк., Гарад., Шчуч., Пін., Гродз. (АЛА, ДАБМ, ДСБ, СПЗБ, Мат. Гродз., Шаталава), *я́чніска* н. – зах.-пал. г., спарадычна гродз.-бар. г. (ДАБМ, АЛА, СПЗБ, Шаталава), *ячня́нка* ж. – Воран. (АЛА, Шаталава), *я́чанне* н. – Лаг., Тал., Рас., Барыс., Дубр., Маг., Слаўг., Касц.,

Чач., сярэд.-бел. г. (ДАБМ, АЛА, СПЗБ, Варлыга, Шаталава), *ячме́нне* н. – Асіп., Кам., Буда-Каш. (ДАБМ), *ячме́нка* ж. – Іўеў. (СПЗБ), *ячмя́нка* ж. – Воран. (АЛА), *я́чаннік* м. – Бых. (Мат. апыт.), *я́чышча* н. – Мсцісл. (АЛА), *я́рышча* н. – Мёр., Глыб. (ДАБМ), *ярaві́шча* н. – Докш. (ДАБМ), *я́чна* (*ячме́нна*) *по́жня* – Шчуч., Івац., Калінк., Гродз. (АЛА), *ячме́нны жне́ўнік* – Бярэз. (АЛА), *ячме́нна аржы́шча* – Навагр. (АЛА);

грачанішча ‘назва поля, дзе расла грэчка’: *грача́нішча* н. – паўдн.-усх. з., паўн. р., паўдн. ч. гродз.-бар. г. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНС, Шаталава), *грачы́шча* н. – Віц., Асіп., Краснап. (ЛАБНГ), *грэ́чышча* н. – Краснап., Кобр., Гом., Лоеў. (ЛАБНГ), *грэ́чнішча* н. – Глыб., Мёр., Тал., Дубр. (ЛАБНГ, СПЗБ), *грача́нне* н. – Гарад., Тал., Бярэз., Слаўг. (ЛАБНГ, СПЗБ), *грыча́нка* ж. – Іўеў. (ЛАБНГ), *грача́ніца* ж. – Капыл. (ЛАБНГ), *грачкaві́нне* н. – Стол. (ЛАБНГ), *грацко́ўе* н. – паўдн.-зах. д., сярэд.-бел. г., Лёзн. (ЛАБНГ, СПЗБ, Янкова, Сцяцко, НЛ, Шаталава, ЖС, Варлыга, Сцяцко, ЖНшС, З нар. сл., НС), *грачко́ўе* н. – Лаг., Жаб., Кам., Лун., Малар. (ЛАБНГ, СПЗБ), *грача́ніска* н. – Зэльв., Астр., Шчуч., Кам. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Сцяцко), *грацко́вішча* н. – Докш., Маст. (ЛАБНГ, СПЗБ), *грацко́ўка* ж. – Мсцісл., Лельч., Ельск. (ЛАБНГ), *грацко́ўнішча* н. – Уздз. (ЛАБНГ), *грачы́ска* н. – Пін. (ЛАБНГ), *грацко́ўнік* м. – Люб. (ЛАБНГ), *грачы́шнік* м. – Тал. (ЛАБНГ), *рачыко́віска* н. – Шчуч. (СПЗБ);

пшанічышча ‘назва поля, дзе расла пшаніца’: *пшані́чышча* н. – Віл., Верхнядзв., Рас., Пол., Лоеў. (СПЗБ, НЛ, Янкова, ЛП), *пшані́чніска* ж. – Брэсц., Шчуч., Карэл., Кам., Пін. (СПЗБ, ДСБ, Шаталава), *пшо́нішча* н. – Чэрв., Віл., Лаг., Смарг., Навагр., Зэльв., Карэл. (АЛА, СПЗБ, Шатэрнік, Шаталава), *пшо́ніска* н. – Маст., Ваўк. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *пшані́чыска* н. – Вілен. р. (СПЗБ), *пшо́нне* н. – Віл., Тал. (Шаталава), *пшані́чнішча* н. – Лоеў., Смарг., Чач. (Янкова, Шаталава, Мат. апыт.), *я́рышча* н. – Лоеў. (Янкова);

прасянішча ‘назва поля, дзе расло проса’: *прася́нішча* н. – асн. мас. г., Стол. (СПЗБ, ЛП, ЛМПП, Мат. апыт.), *прася́ніска* н. – Ганц. (СПЗБ), *про́свішча* н. – пал. г. (Кучук);

гарохавішча ‘назва поля, дзе рос гарох’: *гарóхавішча* н. – асн. мас. г. (ЛАБНГ, Шатэрнік, Каспяровіч), *гарóхвішча* н. – Ушацк., Гарад., Сен., Слуцк., Быx., Раг., Чэрык., Хоц., Рэч., Лоеў. (ЛАБНГ), *гарóхаўе* н. – Мін. р., Чэрв. р., Маг. р., Арш. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шаталава, Варлыга, Янкоўскі), *гарóхавінне, гарóхаві́нне* н. – Чэрв., Бяроз. (Шатэрнік, Шаталава), *гарóхавіска* н. – зах.-пал. г., Шчуч., Лун., Маст., Кам., Дзятл., Зэльв., (ЛАБНГ, СПЗБ, Сцяцко, Шаталава), *гарóхавініска* н. – Вілен. р. (СПЗБ), *гарахавéнне* н. – Шчуч., Бяроз., Іван. (ЛАБНГ), *гарахвя́ніска* н. – Астр., Навагр., Драг. (ЛАБНГ), *гарахвéнне* н. – Барыс. (СПЗБ), *гарахвя́нне* н. – Бярэз., Быx., Тал., Слаўг., Карм., Клім., Навагр., Карэл. (ЛАБНГ), *гарахвя́нка* ж. – Іўеў., Воран. (ЛАБНГ, СПЗБ), *гарахвя́нішча* н. – спарадычна паўдн.-зах. д., Паст., Дубр., Круп., Саліг. (ЛАБНГ, Сл. Гродз., НС, ЖС, Янкоўскі), *гарóхвінішча* н. – Асіп. (ЛАБНГ), *гарóшышча* н. – Шум., Асіп., Буда-Каш., Петр., Лельч. (ЛАБНГ), *гарóчышча* н. – Гор. (ЛАБНГ), *гарóшнішча* н. – Барыс., Дубр., Карм., Гом., Рэч. (ЛАБНГ), *гарóшнік* м. – Чэрык., Дубр. (ЛАБНГ), *гарахавéне* н. – Шчуч. (З нар. сл.), *гарóшанішча* н. – Нараўл. (ЛАБНГ), *гарахвéнішча* н. – Лельч. (ЛАБНГ);

ільнішча ‘назва поля, дзе рос лён’: *ільні́шча* н. – паўдн.-усх. з., Чэрв. р., спарадычна Віц. р., Кобр., Драг. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шаталава, ЛМПП, Мат. апыт.), *льні́шча* н. – паўдн.-усх. з., Віц. р., Чэрв. р., Дзятл., Слон., Баран., Бяроз., Драг. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП, Мат. Гродз.), *ля́нішча* н. – паўн.-зах. з., Маладз., Карэл., Саліг., Ельск., Круп. (ЛАБНГ, Цыхун, Шаталава), *лёнішча* н. – Навагр. (Сл. Гродз., З нар. сл.), (*і*)*лля́нішча* н. – Лаг., Леп., Бял., Валож., Мін., Быx., Бабр., Раг., Буда-Каш., Рэч., Добр. (ЛАБНГ, Варлыга), *альля́нішча* н. – Мсціcл. (Бялькевіч), *лені́шча* н. – Лоеў. (Янкова), *льня́нішча* н. – Дзятл., Зэльв., Стаўб., Карэл., Уздз., Маст., Слуцк., Добр. (ЛАБНГ, Бялькевіч), *ільня́нішча* н. – Пол., Верхнядзв. (НЛ, Шаталава), *ілля́нішча* н. – Докш., Глыб., Брасл. (СПЗБ), *ля́ніска, ляні́ска* н. – Воран., Навагр., Астр., Івац. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шаталава, Мат. Гродз.), *льня́ніска* н. – Дзятл., Зэльв.,

Нясв., Кам., Вілен. р. (ЛАБНГ), (*і*)*льніска* н. – Ваўк., Пруж., Вілен. р., Драг., Кобр., Кам., Дзятл., Лун. (СПЗБ, ДСБ, З нар. сл., Шаталава), *лёніска* (*лёныско*) н., *льніска* (*льніско*) н. – Малар., Брэсц., Пін. (ДСБ), *льнóвіска* н. – Маст. (Сл. Гродз.), (*і*)*лля́нне* н. – Лаг., Бых. (ЛАБНГ, ЖНС), *ллянóвішча* н. – Бял. (ЛАБНГ), *льнóвіска* н. – Маст. (Сл. Гродз.), *льня́ніска* н. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *ллянóвішча* н. – Бял. (ЛАБНГ), *лёнышча* н. – Малар. (ЛАБНГ), *ля́нка* ж. – Іўеў. (СПЗБ), *ілля́нне* н. – Лаг. (СПЗБ), *льнéніска* н. – Зэльв. (Сцяцко ДС), *льнéнішча* н. – Зэльв. (Сцяцко ДС), *лён* м. – Драг., Вілен. р. (СПЗБ);

бульбянішча ‘назва поля, дзе расла бульба’: *картапля́нішча (картафля́нішча)* н. – паўдн.-зах. д., сярэд.-бел. г. (ЛАБНГ, АЛА, СПЗБ, Мат. Гродз., Шатэрнік, Янкоўскі, ЛП, З нар. сл., Янкова, Шаталава), *картапля́ніска* (*картафля́ніска*) н. – гродз.-бар. г., спарадычна зах.-пал. г., Астр. (ЛАБНГ, АЛА, СПЗБ, Сцяцко), *картаплéніска* (*картафлéніска*) н. – Дзятл., Свісл., Карэл., Івац. (АЛА, ЛАБНГ), *картаплéнішча* н. – Дзятл., Зэльв. (ЛАБНГ, Сцяцко, ДС), *картóплішча* н. – пал. р., Карэл., Бераст. (ЛАБНГ, АЛА, Сл. Гродз., Шаталава), *картапліві́шча* (*картоплі́ві́шчэ*) н. – Жытк. (ЛМПП), *картапля́нік* м. – Касцюк., Лельч. (АЛА, Бялькевіч, Кучук), *картаплéнне* н. – Зэльв., Слон. (АЛА, Сцяцко, ДС), *картóпліні́ска* н. – Кам. (СПЗБ), *картóплішча* н. – Стол. (ТС), *картóпліска* н. – зах.-пал. г., Ваўк., Маст., Ганц., Ваўк. (ЛАБНГ, АЛА, СПЗБ, ДСБ, ЖНС, Шаталава), *бульбóвішча* н. – усх.-маг. р., Маладз., Тал., Кругл., Драг., Стол. (ЛАБНГ, АЛА, СПЗБ, ТС, ЛП, Юрчанка), *бульбéнішча* н. – усх.-маг. р., Карм., Пол., Віц. (ЛАБНГ, АЛА, Каспяровіч, НЛ), *бульбóўнішча* н. – Мёр., Валож., Тал., Дубр., Іўеў. (ЛАБНГ, СПЗБ, АЛА), *бульбя́нішча* н. – паўн.-усх. д., сярэд.-бел. г., спарадычна Гом. (ЛАБНГ, Бялькевіч, Варлыга), *бульбі́шча* (*бýльбішча*) н. – Гарад., Лаг., Стол., Лельч., Слаўг., Краснап. (АЛА, ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНСл), *бульбя́ніска* н. – Шчуч., Бераст., Ваўк. (АЛА, ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз., З нар. сл.), *бульбóвіска* н. – Вілен. р., Лун., Пін. (АЛА, ЛАБНГ, СПЗБ, Шаталава), *бульбóўнік* м. – Тал., Круп., Арш., Бял.,

Карм., Чэрык., Добр., Лун. (АЛА, ЛАБНГ), *бульбéшнік* м. – Карм., Віл. (АЛА, ЛАБНГ, Шаталава), *бульбя́нка* ж. – Іўеў., Воран. (АЛА, ЛАБНГ), *бульбя́нне* н. – Бярэз., Касц., Ветк., Віл., Бых. (АЛА, ЛАБНГ, СПЗБ, Бялькевіч), *бульбéлішча* н. – Докш. (СПЗБ), *булёвене* н. – Пруж. (СПЗБ), *пакóпішча* – Вілен. р., Гродз., Малар., Драг. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз., ЛП), *гарóдзіна* ж. – Драг. (ЛП), *гарадзі́шча* н. – Стол. (ЛП);

кукурузнішча 'назва поля, дзе расла кукуруза': *куку-рýзнішча* н. – Смарг. (Шаталава), *какарýзі́шча* н. – Маст., Маз. (СПЗБ, ЛМПП, Шаталава), *какарýзіска* н. – Пін., Свісл. (Шаталава), *какарýзніска* н. – Ганц., Карэл. (СПЗБ, Шаталава), *кукурýзнік* м. – Кругл. (Мат. Маг.);

лубінішча 'назва поля, дзе рос лубін': *лýбінішча* н. – гродз.-бар. г., Докш., Лаг., Бар., Глыб., Віл., Бярэз., Чэрв., Старадарож. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз.), *лубя́нішча* н. – асн. мас. г., гродз.-бар. г., Віц. р., Лельч. (ЛАБНГ, Кучук), *лýбініска* н., *лубя́ніска* н. – паўн.-зах. з., зах.-пал. г. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, Мат. Гродз., Шаталава), *лубавéнішча* н. – Дзятл., Барыс., Бярэз. (ЛАБНГ, СПЗБ), *лубавéніска* н. – Маст. (СПЗБ), *лýбін* м. – Маладз., Капыл., Пін., Рэч., Лоеў. (ЛАБНГ), *лубаві́нне* н. – Іван. (ЛАБНГ), *люпя́нішча* н. – Паст., Краснап. (ЛАБНГ), *люпі́нішча* н. – Паст. (ЛАБНГ), *лубавя́на* н. – Навагр. (ЛАБНГ), *рýмішча* н. – Беш. (ЛАБНГ);

канаплянішча 'назва поля, дзе раслі каноплі': *канапля́нішча* н. – Стол. (ЛП), *канóплішча* н. – Смарг. (Шаталава), *калапля́нішча* н. – Пол. (НЛ), *канаплéніска* н., *канапля́ніска* н. – Зэльв., Карэл. (Сл. Гродз., Шаталава, Сцяцко), *канóпліска* н. – Пін., Малар., Кам. (ДСБ), *канапля́нё* н. – Зэльв. (СРЛГ);

вічышча 'назва поля, дзе расла віка': *ві́каўе* н. – Віл., Верхнядзв. (Шаталава), *вікóўе* н. – Чэрв., Лаг., Мсцісл. (Шатэрнік, Варлыга, Юрчанка), *вікóвішча* н. – Хойн. (ЛМПП), *ві́чышча* н. – Маг., Жытк. (Мат. Маг., ЛМПП), *віча́нішча* н. – Гродз., Пол. (Мат. Гродз., НЛ);

канюшынішча 'назва поля, дзе расла канюшына': *канюшы́нішча* н. – Зэльв., Чэрв. (Мат. Гродз., Сцяцко, ДС, Шатэрнік), *канюшы́ніска* н. – Свісл. (Сл. Гродз.), *клевяры́шча* н. – Браг., Пол., Чач. (Шаталава, НЛ, Мат. апыт.);

бурачнішча 'назва поля, дзе раслі буракі': *бура́чнішча* н. – спарадычна асн. мас. г. (ЛАБНГ, СПЗБ), *бура́чышча* н. – спарадычна паўн. р., Гор., Рэч. (ЛАБНГ, НЛ), *бурако́ўнішча* н. – Кір., Гл., Гом., Ельск. (ЛАБНГ), *бурако́вішча* н. – спарадычна Маг. р., Карм., Драг. (ЛАБНГ), *бурако́ўе* н. – Бял., Мсцісл. (ЛАБНГ, Юрчанка), *бурача́ніска* н. – Бераст. (Сл. Гродз.), *бурачы́ска* н. – Вілен. р., Ваўк., Шчуч., Бяроз., Кобр. (ЛАБНГ, СПЗБ), *бура́чніска, бурачні́ска* н. – спарадычна гродз.-бар. г., зах.-пал. г. (ЛАБНГ), *бурака́віска* н. – Лун., Пруж. (ЛАБНГ), *бура́чнік* м. – спарадычна паўн.-зах. з., Чав., Касц. (ЛАБНГ);

бабовішча 'поле, дзе рос боб': *бабо́вішча* н. – асн. мас. г., Малар. (ЛАБНГ, СПЗБ, НЛ), *бабо́ўнішча* н. – Дубр., Мсцісл., Хойн. (ЛАБНГ), *бабо́ўнік* м. – Паст., Лаг., Барыс., Бял., Арш., Чэрв., Лід., Бярэз., Чав., Карм., Ганц., Добр., Ельск. (ЛАБНГ), *бабо́віска* н. – гродз.-бар. г., зах.-пал. г. (ЛАБНГ), *бабо́ўніска* н. – Ганц., Бяроз., Кобр., Івац. (ЛАБНГ, СПЗБ), *бабо́ўе* н. – Віл., Маладз., Маг., Чэрв., Лаг. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шатэрнік, Варлыга), *бабаўё* н. – Ашм., Валож. (ЛАБНГ), *бабаві́нне* н. – Кобр., Іван. (ЛАБНГ), *цівя́нішча* н. – Мёр. (ЛАБНГ), *бутве́нішча* н. – Драг. (ЛАБНГ);

бручковішча 'назва поля, дзе расла бручка': *бручко́вішча* н. – Маг. р., спарадычна цэнтр. з., спарадычна усх.-пал. р., Клім. (ЛАБНГ), *бручко́ўнік* м. – Арш., Віл., Докш., Асіп., Чав. (ЛАБНГ), *бручко́ўе* н. – Лаг., Валож., Маг. (ЛАБНГ, Варлыга), *бручкаве́нне* н. – Іўеў. (ЛАБНГ), *бруча́нішча* н. – Шум., Леп. (ЛАБНГ), *бручкаве́нішча* н. – Карэл. (ЛАБНГ), *бручко́ўніска* н. – спарадычна гродз.-бар. г. і зах.-пал. г. (ЛАБНГ), *бруквя́нішча* н. – Маг., Карм., Бабр., Буда-Каш., Маз. (ЛАБНГ), *бруко́вішча* н. – Тал., Гор., Слаўг., Карм. (ЛАБНГ), *бруко́ўнішча* н. – Шкл., Гл., Гом., Нараўл. (ЛАБНГ), *брукаве́нне* н. – Бяроз. (ЛАБНГ), *брукаві́нне* н. – Іван. (ЛАБНГ), *брукаве́ніска* н. – Ганц. (ЛАБНГ), *бруко́ўнік* м. – Арш. (ЛАБНГ), *брукові́ска* н. – Пруж., Беласт. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *бруксо́ўнік* м. – Клім. (ЛАБНГ), *бруквí́ска* н. – Кобр. (ЛАБНГ), *бруко́венніска* н. – Івац. (ЛАБНГ), *брушко́ўніска* н. – Бераст., Чэрв.,

Маст. (Сл. Гродз., СПЗБ), *брукóўніска* н. – Лун. (Шаталава), *грыжóўнішча* н., *грыжэ́ўнішча* н., *грыжóвішча* н., *грыжá-нішча* н. – паўн. р. (ЛАБНГ), *рыжóвішча* н. – Сен. (ЛАБНГ), *гручкóўнішча* н., *гручкóўнік* м. – Паст. (ЛАБНГ), *кáлічнішча* н. – Пол. (ЛАБНГ), *сіню́шша* н. – Гарад. (ЛАБНГ), *буксóўнік* м. – Касц. (ЛАБНГ);

марковішча 'назва поля, дзе расла морква': *маркóвішча* н. – спарадычна паўн.-усх. д., сярэд.-бел. г., Гом. р., Нясв., Малар. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *мóрквішча* н. – Драг. (ЛАБНГ), *марквíшча* н. – Ушацк., Слаўг., Светлагор. (ЛАБНГ), *маркавéнне* н. – Дзятл., Бяроз. (ЛАБНГ), *маркóўнік* м. – спарадычна віц.-маг. г., сярэд.-бел. г. (ЛАБНГ), *маргóўнік* м. – Паст. (ЛАБНГ), *маргóвішча* н. – спарадычна паўн.-зах. з. (ЛАБНГ), *маркóўнішча* н. – Вілен. р., Верхнядзв., Ушацк., Маладз., Уздз., Кір., Мсцісл., Люб., Стол., Маз., Гом., Ельск. (ЛАБНГ), *марквя́нішча* н. – Пол., Мёр., Светлагор., Лельч. (ЛАБНГ), *маркóўе* н. – Валож., Віл., Бял., Мсцісл. (ЛАБНГ), *марквéннік* м. – Навагр. (ЛАБНГ), *марквя́ніска* н. – Бераст., Шчуч. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *маркавéніска* н. – Кобр. (ЛАБНГ), *маркóвіска* н. – зах.-пал. г., спарадычна гродз.-бар. г. (ЛАБНГ);

капуснішча 'назва поля, дзе расла капуста': *капу́снішча* н., *копу́сніско* н. – асн. мас. г., за выкл. Гродз. р. (ЛАБНГ, ЛМПП, СПЗБ, Варлыга), *капу́сніска* н. – зах.-пал. г., спарадычна гродз.-бар. г. (ЛАБНГ), *капу́снік* м. – гродз.-бар. г., спарадычна віц.-маг. г. і Гом. р., спарадычна зах.-пал. г. (ЛАБНГ, НС, Мат. Гродз., Сцяцко, Шаталава), *капуця́нік* м. – Паст., Валож. (ЛАБНГ), *капусцéнне* н. – Бяроз., Драг. (ЛАБНГ, Шаталава), *капу́сціска* н. – Кобр., Ганц. (ЛАБНГ), *капусця́ніска* н. – Маст. (ЛАБНГ, СПЗБ), *капусця́нішча* н. – Маз. (ЛАБНГ), *капусня́ніска* н. – Нараўл. (СПЗБ), *капустынне* н. – Бяроз. (ДСБ), *качáнішча* н. – Іўеў. (ЛАБНГ);

агурочышча 'назва поля, дзе раслі агуркі': *агурэ́чышча* н. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *агурóчнішча* н. – Віл. (СПЗБ), *агурэ́чнік* м. – Саліг. (ЛАБНГ), *агурóчнік* м. – Віц., Барыс., Навагр., Лід., Нясв., Асіп., Лун., Лельч., Ельск., Паст., Чэрв., Раг., Рас. (ЛАБНГ), *агурчáнішча* н. – Кір. (ЛАБНГ), *гурóч-*

нішча н. – паўн.-зах. з., спарадычна паўдн.-усх. з., Сен., Чашн., Дубр. (ЛАБНГ), *гурóчышча* н. – Гор., Чав., Хойн., Пол. (ЛАБНГ), *гурэ́чышча* н. – Шум., Шчуч. (ЛАБНГ), *гуркавéніска* н. – Івац., Ганц. (ЛАБНГ), *гуркаві́нне* н. – Маст., Лях., Бяроз. (СПЗБ, ЛАБНГ), *гуркóўнішча* н. – Тал., Круп., Бял., Мсцісл., Слаўг., Гом., Рэч. (ЛАБНГ), *гуркóвішча* н. – Гарад., Бял., Жлоб., Стол., Маг., Слаўг. (ЛАБНГ), *гуркóўе* н. – Валож., Бял. (ЛАБНГ), *гурóчніска* н. – Ваўк. (ЛАБНГ), *гуркаві́ска* н. – Кам. (ЛАБНГ), *гуркаўні́ска* н. – Бераст. (ЛАБНГ), *гурóўнішча* н. – Дубр. (ЛАБНГ), *агурчы́ска* н. – Кобр. (ЛАБНГ), *гуркóўнік* м. – Маг. р., усх.-маг. р., Ганц., Браг. (ЛАБНГ);

цыбуліска: *цыбулі́ска* н. – 'назва месца, дзе была цыбуля' – Ваўк. (СПЗБ);

макавішча: *мáкавішча* (*мáковышчэ*) н. – 'назва месца, дзе рос мак' – Пін. (НЛ).

Неўрадлівая зямля

пусты́ня ж. – спарадычна агульн. (ЛАБНГ, Мат. Маг., ЛП, СНМ, Варлыга, Янкова), *пу́сташ* ж. – спарадычна паўн.-зах. з., усх.-маг. р., пал. г. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Маг., Янкова), *пустапóлле* н. – Шчуч., Бярэз., гродз.-бар. г., Жлоб. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *пустапóль* ж. – Гродз. (ЛАБНГ), *пустапóля* ж. – Воран. (СПЗБ), *пустапóліца* ж. – спарадычна гродз.-бар. г. і пал. р., Маг., Бых., Асіп. (ЛАБНГ, СПЗБ), *пустатá* ж. – Мёр., Шкл., Бял., Кругл., Чав. (ЛАБНГ, Мат. Маг.), *пустальгá* ж. – Гродз., Навагр., Бабр. (ЛАБНГ), *пустэ́льніца* ж. – Драг. (ЛАБНГ), *пустэ́ч* м. – Мядз. (ЛАБНГ), *пустэ́ча* ж. – зах.-пал. г., Мін. р., Чэрв. р., Слуцк. р., гродз.-бар. г., спарадычна Маг. р., Ушацк., Быx. (ЛАБНГ, СПЗБ), *пусты́нь* ж. – Кар., Бярэз. (СНМ, СПЗБ), *пустэ́льга* ж. – Шкл., Бял., Кругл., Чав. (Мат. Маг.), *пустальгá* ж. – Гродз. (Сл. Гродз.), *пустэ́льня* ж. – Маст., Навагр. (Сл. Гродз.), *пусцéча* ж. – спарадычна слуцк.-маз. г. (ЛАБНГ), *пустóпуш* ж. – Нараўл. (ЛАБНГ), *пусты́р* м. – спарадычна усх. з., Брасл., Чашн., Дубр., Слуцк., Ганц., Рас. (ЛАБНГ), *пу́стка* ж. – Іўеў., Бераст., Стаўб., Кам., Бяроз., Пін., Петр., Маз.

(ЛАБНГ, Шатэрнік), *пустóе пóле* – спарадычна паўдн. р., Іўеў., Пух., Старадарож. (ЛАБНГ), *пешчугá* ж. – гродз.-бар. г., зах.-пал. г., Клім., Бых., Буда-Каш., Добр. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, Сл. Гродз., НЛ, ЛП, ЖС, Н. сл-сць, Янкоўскі, Сцяцко), *пясчы́на* ж. – спарадычна агульн. (СПЗБ, ЛАБНГ), *пешчынá* ж. – спарадычна паўн.-зах. з. (ЛАБНГ), *пяшчурá* ж. – Дзятл., Лун., Мёр., Пол., Тал., Гродз., Навагр., Карэл., Раг. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., Цыхун), *пяшчáнка* ж. – Чэрв. (ЛАБНГ, СПЗБ), *пяшчáніца* н. – Навагр., Свісл. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *пясóк* м. – спарадычна агульн. за выкл. Слуцк. р. (ЛАБНГ), *пяскí* мн. – Вілен. р. (СПЗБ), *сýпесак* м. – пал. г. (Кучук), *пескавáтка* ж. – Ваўк., Паст. (ЛАБНГ, СРЛГ);

пясчанае поле: *няўдóба* ж. – Маг. р., спарадычна Навагр., Слуцк., Лун., Стаўб., Малар., Брэсц., Свісл. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз., СНМ, Шаталава, ДСБ, Мат. Маг.), *няўдóбак* м. – Астр., Ваўк., Зэльв. (Сцяцко ДС, Мат. Гродз.), *няўдóб* м. – Слон. (Мат. Гродз.), *няўдóбіца* ж. – паўн.-усх. д., сярэд.-бел. г., Гом. р., Карэл., Нясв., Баран., Лях., Вілен. р. (ЛАБНГ, Шатэрнік, СПЗБ, Мат. апыт.), *няўдóбка* ж. – Драг., Іван. (ЛАБНГ, ЛП), *няўдóбкі* мн. – Зэльв., Слон., Лях., Гродз. (ЛАБНГ, Цыхун, ЖНшС), *няўдóбія* ж. – Смарг., Бар., Глыб., Шчуч., Іўеў., Маст., Докш. (ЛАБНГ, СПЗБ), *няўдóбшчына* ж. – Лоеў., Пруж., Пін., Ваўк. (ЛАБНГ, НЛ, Мат. Гродз., Янкова), *няўдóбішча* н. – Воран. (Мат. Гродз.), *няўдóбная зямлá* – паўн.-зах. з. (ЛАБНГ), *жаўтапéсак* м. – Светлагор. (ЛАБНГ), *жаўтапёс* м. – Чэрв. (ЛАБНГ, Шатэрнік), *жаўтазём* м. – Дзятл. (Мат. Гродз.), *жаўтля́к* м. – Лун. (Шаталава), *жаўкры́нец* н., *жукры́нец* м. – Лун. (Шаталава), *жóвэнэц* м. – Пін. (НЛ), *сіня́к* м. – Зэльв. (Сцяцко), *сінюгá* ж. – Вілен. р., Смарг. (СПЗБ), *сіняпёс* м. – Карэл. (Мат. Гродз.), *сівáк* м. – Шчуч., Лід., Дзятл., Навагр., Уздз. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз.), *сівéц* м. – спарадычна паўн.-зах. з., Жлоб., Светлагор. (ЛАБНГ, СПЗБ), *сівýха* ж. – спарадычна паўн.-зах. з., Асіп., Саліг. (ЛАБНГ, СПЗБ), *сівазём* м. – Навагр. (Мат. Гродз.), *сівазéміца* ж. – Івац. (ЛАБНГ), *сівабáвіна* ж. – Стаўб. (Мат. мін.-мал.), *сівóпісь* ж. – Нараўл. (СПЗБ), *сíвая*

зямля́ – спарадычна пал. р. (ЛАБНГ), *сіўцава́тая зямля́* – Віл. (СПЗБ), *сіпа́к* м. – Паст., Віл., Барыс., Лаг. (ЛАБНГ, Мат. мін.-мал.), *сіпе́ц* м. – Бярэз., Мядз. (ЛАБНГ, Мат. мін.-мал.), *сіпу́н* м. – Мёр., спарадычна паўн. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, СЦБ), *сіпуга́* ж. – Уздз., Тал., Круп. (ЛАБНГ, Мат. мін.-мал.), *сіпі́ца* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *сіпя́х* м. – Паст. (СПЗБ), *падзо́л* м. – паўн.-усх. д., Гом. р. (ЛАБНГ), *падзо́ль* ж. – Докш., Віц., Мядз., Бярэз. (ЛАБНГ), *падзо́лле* н. – Краснап. (ЛАБНГ), *падзо́ліца* ж. – спарадычна паўн. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *бялю́га* ж., *белюга́* ж. – Смарг., Пол., Мёр. (СПЗБ, ЖНС, НЛ), *прастапо́ль* м. – Гродз. (СПЗБ), *прастапо́ліца* ж. – Карэл., Ваўк. (ЛАБНГ, Н. сл-сць), *прастапо́лле* н. – Слон. (Мат. Гродз.), *прасціна́* ж. – Воран. (ЛАБНГ, СПЗБ), *чыстапо́ліца* ж. – Бяроз. (ЛАБНГ), *здý хавіна* ж. – Лун., Лід., Барыс., Навагр., Вілен. р., пал. г. (СПЗБ, ЛП, Шаталава), *здý ха* ж. – Шчуч., Гродз. (З нар. сл., Цыхун), *уздý ха* ж. – Стаўб. (З нар. сл.), *цы́ндра* ж. – паўн.-зах. з. (ЛАБНГ), *дзы́ндра* ж. – Стаўб. (З нар. сл.), *жвір* м. – Слон. (ЛАБНГ), *жвіра́к* м. – Навагр. (Мат. Гродз.), *жвірча́к* м. – Гродз. (Цыхун), *жвіры́* мн. – Вілен. р. (СПЗБ), *чвіра́к* м. – Лаг. (ЛАБНГ), *чвырэ́ц* м. – Касц. (ЛАБНГ), *глей* м. – паўн.-усх. д., Гом. р., спарадычна Маг. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *суглé й* м. – Бярэз., Вілен. р. (СПЗБ), *гляйча́к* м. – Бераст. (Сл. Гродз.), *глеюга́* ж. – Смарг. (СПЗБ), *глейчý на* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *глеёвына* ж. – Малар. (ДСБ), *глі́на* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *суглі́нак* м. – Навагр. (Мат. Гродз.), *суглі́нкі* мн. – Брасл. (СПЗБ), *глі́нішча* н. – Пін., Мсцісл., Драг. (СНМ, ЛП, Юрчанка), *га́ляч* ж. – Гродз. (Цыхун), *галы́нка* ж. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *пе́ліка* ж., *пе́ляка* ж. – Докш., Бярэз., Барыс., Чэрв., Круп. (ЛАБНГ, СПЗБ, НЛ), *пяле́ка* ж. – Дзятл. (СПЗБ), *пялё-та* ж. – Бар. (СПЗБ), *сы́зма* ж. – Мядз., Лаг., Паст. (ЛАБНГ, СПЗБ, Н. сл-сць), *лысý ха* ж. – Івац., Малар. (ЖС, НЛ), *лы́сіна* ж. – Драг. (ЛП), *вывію́ха* ж. – Малар. (ЛАБНГ, ДСБ), *гара́* ж. – Стол. (ЛАБНГ), *ра́па* ж. – Кобр., Драг. (СНМ, НЛ), *ра́пыця* ж. – Кобр. (СНМ), *хра́па* ж. – Драг. (НЛ), *каляні́ца* ж. – Старадарож., Пух., Маст., Гарад. (СПЗБ), *камяні́к* м. – Вілен. р. (СПЗБ), *грý зля* ж. – Слон. (СПЗБ), *грý заўка* ж. –

Ваўк. (СПЗБ), *свішчугá* ж. – Ашм. (СПЗБ), *ілавéц* м. 'зямля сярод балота' – Лаг. (Варлыга), *дзічы́на* ж. – Віл. (СПЗБ), *дзічóвіна* ж. – Стол. (ДСБ), *развéй* м. – Верхнядзв. (ЛАБНГ), *разавéй* (*розовéй*) м. – Шчуч. (НЛ), *ройст* м. – Маст. (ЛАБНГ), *калатóўка* ж. – Мядз., Гарад., Стаўб., Лун. (ЛАБНГ), *пурхóтына* ж. – Стол. (ЛП), *ігры́шча* н. – Стол., Лельч. (ЛАБНГ, ТС), *нерх* м. – Стол. (ТС), *шлін* м. – Вілен. р. (СПЗБ), *дзярбáн* м. – Чэрв. (Шатэрнік), *гай* м. – Лун. (Шаталава), *лáта* ж. – Верхнядзв. (Шаталава), *плóхвіна* ж., *плахві́на* ж. – Стол. (ТС), *лятýчка* ж. – Стол. (ЛП), *ёлап* м. – Старадарож. (НС), *шыпéц* м. – Глыб. (СПЗБ), *крушня́* ж. – Ваўк. (СПЗБ), *цвярдзі́на* ж. – Віл. (СПЗБ), *я́вура* ж. – Паст. (СПЗБ), *смактýн* м. – Ашм. (СПЗБ), *палёт* м. – Шум., Докш. (СПЗБ), *няўжы́так* м. – Лід. (Мат. Гродз.), *развéй* м. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *ніўжыткі* (*ны́вжыткэ*) мн. – Драг. (ДСБ, ЛП), *гéрга* ж. – Гродз. (Сл. Гродз.), *пры́сак* м. – Чач., Старадарож. (Мат. апыт.), *рыжэ́ц* м. – пал. г. (ЛП), *жýжаль* м. – пал. г. (Кучук), *барчаві́на* ж. – Лаг. (Варлыга), *скáла* ж. – (СНМ), *вы́дмухі* мн. – Астр. (СПЗБ), *пухлéц* м. – Пол. (НЛ), *кургáн* м. – Гродз. (ЖНС), *сухатá* ж. – Віл., Лях. (СПЗБ), *жывéц* м. – Зэльв. (Мат. Гродз.), *лы́сіца* ж. – Люб. (ЛАБНГ), *рэ́жыц* м. – Драг. (СНМ), *смугá* ж. – Слон. (ЛАБНГ), *галóдніца* ж. – Пруж. (ЛАБНГ);

няўгноеная зямля: *бязгнóіца* ж. – Ганц. (СПЗБ), *прастапóль* м. – Ваўк. (СПЗБ), *прастапóльніца* ж. – Гродз. (Цыхун), *лявóш* м. 'далёкія ад сядзібы палеткі, на якія не давалі гною' – Гродз. (Цыхун);

прыметнікі: *худы́* прым. 'няўгноены' – Вілен. р. (СПЗБ), *пусты́* прым. – усх.-маг. р., спарадычна зах.-пал. г., Валож., Пух., Люб., Добр., Лоеў. (ЛАБНГ, СПЗБ, Янкова, Варлыга), *пясчáны* прым. – Верхнядзв., Лельч., Пол., Пух. (ЛАБНГ), *пескавы́* прым. – Мядз. (ЖС), *неўрадлі́вы* прым. – Брэсц., Кобр. (ЛАБНГ), *пóсны* прым. – Верхнядзв. (СПЗБ), *няўдóбны* прым. – Віл., Дзятл. (СПЗБ), *кéпскі* прым. – Свісл., Скід. (СПЗБ), *лядáчы* прым. – Маст. (СПЗБ), *глёўкі* прым. – Раг., Бярэз., Браг., Пух., Старадарож. (СПЗБ), *глéісты* прым. –

Мсцісл. (Юрчанка), *глееўвы* прым. – пал. г. (Кучук), *пелекава́ты* прым. – Дзятл., Чэрв. (СПЗБ, НЛ), *гра́вісты* прым. – Клім. (Мат. Маг.), *падзо́льны* прым. – Вілен. р. (СПЗБ), *глі́ністы* прым. – Смарг., Бар., Іўеў., Ганц. (СПЗБ), *керхава́ты* прым. – Стол. (ТС), *суглеі́сты* прым. – Шум., Вілен. р. (СПЗБ), *сі́вы, сівы́* прым. – Лід., Астр., Смарг., Мядз., Латгал. р. (СПЗБ), *рапава́ты* прым. – Кам. (ЖНС), *гру́зкі* прым. – Вілен. р. (СПЗБ), *цвёрды* прым. – Шчуч., Чэрв. (СПЗБ), *прыпа́дзісты* прым. – Асіп. (ЛАБНГ), *нягно́йны* прым. – Маз. (ЛАБНГ), *няўжы́тачны* прым. – Лун. (ЛАБНГ), *грудава́ты* прым. – Іўеў., Дзятл. (СПЗБ), *камяні́сты* прым. – Карэл., Шчуч., Брасл. (СПЗБ), *барава́ты* прым. – Лаг. (Варлыга), *шаро́хаваты* прым. – Лях. (СПЗБ), *карча́вы́* прым. – Лях., Шчуч. (СПЗБ), *скалі́сты* прым. – Лід. (СПЗБ), *по́сны* прым. – Маз. (ЛАБНГ), *руды́* прым. – Стол. (ЛАБНГ), *грудлі́вы* прым. – Мёр. (ЖНС), *слабкі́* прым. – Віл. (СПЗБ), *неру́ханы* прым. – Паст. (СПЗБ), *ту́пкі* ‘цвёрды, утаптаны’ – Стаўб. (З нар. сл.).

Нізкае месца

смакту́га ж. – Зэльв. (Сцяцко), *смактуга́* ж. – Зэльв. (Н. сл-сць), *смактаві́на* ж. – Драг. (ЛП), *ла́тока* ж. – Беш., Ушацк. (НС), *лажбі́нка* ж. – Слон. (ЖНС), *лагці́на* ж. – Зэльв. (Сцяцко), *вымаклі́на* ж. – Навагр. (НС), *макля́к* м. – Лаг. (ЛАБНГ), *вы́рва* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *вымачкі́* мн. – Докш. (СПЗБ), *сычаўка* ж. – Барыс. (СПЗБ), *узду́ха* ж. – Гродз. (Сл. Гродз.), *алёс* м. – Кам. (ЖНшС), *круч* м. – пал. р. (Кучук), *або́рак* м. – Віц. р., Мсцісл. (Шатэрнік, Мат. Маг., Юрчанка), *абу́рак* (*обу́рык*), *обу́рок* м. – Стол., Жытк. (ТС), *ачву́рак* м. – Мёр. (НС), *нізьбі́на* ж. – Рэч. (НС), *катлаві́на* ж. – Ушацк. (НС), *зато́нейка* ж. – Лях. (НС), *прыва́лак* м. ‘нізкае месца ў канцы загона’ – Брасл., Вілен. р. (СПЗБ), *ціхаво́д* м.’нізкае месца з вадой на сенажаці’ – Навагр. (НС).

Палетак

Участак поля, які выкарыстоўваецца пад пасевы.

палётак м. – зах. з., Гом. р., Мін. р., Маг. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС), *палётка* ж. – Паст., Ашм. (СПЗБ), *паласа́* ж. –

Мсцісл., Івац., Леп., Дзятл., Асіп., Бых., Івац., Рэч., Добр. (ЛАБНГ, Юрчанка), *учáстак* м. – усх. з., Паст., Валож., Бяроз., Івац., Іван. (ЛАБНГ), *шнур* м. – Воран., Ганц., Паст., Маст., Драг. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *надзéл* м. – Мсцісл., Іўеў., Чэрык., Клім., Хоц. (ЛАБНГ, Юрчанка), *сóткі* мн. – Рас., Лях., Лун., Старадарож., Добр. (ЛАБНГ, Мат. апыт.), *ні́ва* ж. – Верхнядзв., Астр., Шчуч., Лаг., Нараўл., Вілен. р. (СПЗБ), *лáнка* ж. – Драг., Стол., Пін. (ЛАБНГ, ДСБ), *нóрма* ж. – Слуцк. р., Мін. р., Малар., Барыс., Чэрык., Жлоб. (ЛАБНГ), *нарэ́з* м. – Барыс. (ЛАБНГ), *дзя́лка* ж. – зах. з. (ЛАБНГ, НС, Сцяцко), *дзяля́нка* ж. – Верхнядзв., Паст., Шум., Дзятл., Слон., Круп., Краснап., Нараўл., Лоеў. (ЛАБНГ), *пáйка* ж. – Маг. р., Гом. р., Арш., Люб. (ЛАБНГ), *пáечка* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *рóльня* ж. 'соткі ў полі' – Стаўб. (Мат. мін.-мал.), *парцэ́ля* ж. 'невялікі надзел зямлі' – Гродз. (Сл. Гродз.);

зямля аднаго гаспадара: *валóка* ж. – Паст., Ашм., Віл., Лаг., Докш., Круп., Чэрв. (ЛАБНГ), *загóн* м. – Гродз., Пін. (ЛАБНГ), *пляц* м. – Валож., Баран., Слуцк., Асіп., Бых., Слаўг., Карм., Івац., Клецк., Браг. (ЛАБНГ), *шнур* м. – Віц. (ЛАБНГ), *грунт* м. – Пух. (ЛАБНГ), *зямля́* ж. – зах.-пал. г., Маз., Мядз. (ЛАБНГ); *плáшка* ж. 'нешырокая паласа поля' – Стол. (НЛ), *усáдзьба* ж. 'уся ворная зямля вакол дома' – Мсцісл. (Юрчанка), *лáва* ж. 'участак зямлі на асушаным балоце' – Івац. (ДСБ);

адрэзак паласы ворнай зямлі: *гóны* мн. – зах. з. (ЛАБНГ, Цыхун), *гóні* мн. – усх. з. (ЛАБНГ), *ганкі́* мн. – Уздз., Стол. (ЛАБНГ), *ні́ўка* ж. – Глыб. (ЛАБНГ), *шнурóк* м. – Шум. (ЛАБНГ), *стáі* мн. – Воран. (Мат. Гродз.), *вагáшкі* мн. – Навагр. (СРЛГ), *вéратні* мн. – Іўеў., Карэл., Навагр. (ЛАБНГ, Мат. мін.-мал.);

вузенькі загончык зямлі: *атыр* м. – Івац. (НС), *скрáвак* м. – Шчуч. (Мат. Гродз.), *лытка* ж. – Ушацк. (НС), *пагóн* м. – Лоеў. (Янкова), *смугá* ж. – Стаўб. (3 нар. сл.), *складóчак* м. – Лоеў. (Янкова), *палóсіца* ж. – Бераст. (Сл. Гродз.).

Папар

Поле, пакінутае на адно лета незасеяным з мэтай паляпшэння глебы пад пасеў азімых.

пар м. – Лоеў., спарадычна паўд.-усх. з., Верхнядзв., Мёр., Дзятл., Лёзн., Шкл., Рэч., Смарг. (АЛА, ЛАБНГ, Янкова, ЛП), *папáр* м. – агульн., Віц. р. і ўсх.-маг. р. спарадычна (АЛА, ЛАБНГ, СПЗБ, Шатэрнік, Каспяровіч, ЛП, СНМ, Мат. Гродз., Варлыга, Кучук), *папáра* ж. – Івян. (АЛА), *прыпáр* м. – Лоеў. (Янкова), *пáраніна, параніна* ж. – усх.-маг. р., спарадычна паўдн.-усх. з. (АЛА, ЛАБНГ, СПЗБ, Юрчанка, Бялькевіч, Яўсееў, Шаталава, Мат. апыт., ЛП), *пáрына* ж. – Сен. р., Жытк., Віц., Лёзн. (АЛА, ТС, Каспяровіч), *парыння́* ж. – Чэрык. (ЛАБНГ), *падпáр* м. – Краснап., Рэч., Нараўл. (ЛАБНГ), *папáраніна* ж. – Кругл., Чэрык. (Мат. Маг.), *пáрнае* прым. – цэнтр. з. (Мат. мін.-мал.), *перало́г* м. – Кам., Акц. (АЛА, ЖНшС), *зáлеж* ж. – Івац., Лун. (АЛА, ЖС), *я́лавіна* ж. – Мядз., Гродз., Шчуч., Навагр., Стаўб., Бярэз., Бяроз., Клецк., Рэч., Добр., Маз., Лельч., Браг., Стол., Чав. (ЛАБНГ, АЛА), *я́длавіна* ж. – Воран. (Мат. Гродз.), *тало́ка* ж. – Гом., Рэч., Добр., Краснап. (ЛАБНГ, Бялькевіч), *талáка* ж. – Лоеў. (Янкова), *паро́ха* ж. – Стол., Малар. (ЛП, ДСБ), *палéтак* м. – усх. ч. зах.-пал. г. (ЛАБНГ, СНМ), *абло́г* м. – Брэсц. (ЛАБНГ), *лéжаво* н. – Лельч. (АЛА); *адло́г* м. – Гродз. (АЛА), *паравóе пóле* – Верхнядзв., Мёр., Чав., Чач., Добр., Лельч. (ЛАБНГ), *пáрнае пóле* – Бяроз. (ЛАБНГ), *пая́лавае пóле* – Пін. (ЛАБНГ), *я́лавае пóле* – Стол. (ЛАБНГ), *пагуля́ўшая зямля́* – Лоеў. (Янкова);

быць пад папарам: *паравáць* незак. – Стол. (ТС), *пáрыцца* незак. – Жытк. (ТС), *пáраваць* незак. – Пол. (НЛ), *папаравáць* зак. – Стол. (ТС), *перапапáрваць* незак. – Лаг. (Варлыга), *талакавáць* незак. – Лоеў. (Янкова), *я́лавіць* незак. – Лаг. (Варлыга).

Паша

Месца, дзе пасецца жывёла, выпас.

паша ж. – Чэрв., Нясв., Паст., Навагр., Брасл., Віл., Вілен. р., Зэльв. (СПЗБ, Сцяцко), *пажа* ж. – Люб., Старадарож. (СПЗБ, Мат. апыт.), *паста* ж. – Смарг., Круп., Верхнядзв., Бярэз., Старадарож. (СПЗБ, Шаталава), *паства* ж. – Рас., Докш. (СПЗБ), *пасвіска* ж. – Бяроз., Нараўл., Вілен. р., Зэльв. (СПЗБ, Сцяцко, Шаталава), *пасвішча* н. – Стол., Смарг. (ТС, Шаталава), *пасбіска* н. – Вілен. р. (СПЗБ), *пасцішчэ* н. – Стол. (ТС), *пашня* ж. – Навагр. (СПЗБ), *падбішча* н. – Латгал. р. (СПЗБ), *выпас* м. – Асіп. (СПЗБ), *гамшар* м. 'выган, дзе пасуцца авечкі і козы' – Дзятл. (СРЛГ), *галізна* ж. 'паша, дзе мала травы' – Паст., Вілен. р. (СПЗБ), *галеча* ж. – Іўеў. (СПЗБ), *выгрызінь* м. 'лапіна, дзе жывёла выскубла ўсю траву' – Вілен. р. (СПЗБ), *бубен* м. 'выбітая паша' – Жытк. (ТС), *быдлы* мн. 'вытаптаная паша' – Мсцісл. (Юрчанка), *сарвітут* м., *сервітут* м. 'паша на панскіх угоддзях' – Лях., Ганц., Іўеў., Смарг. (СПЗБ);

месца каля вёскі, дзе пасецца жывёла: *выган* м., *выгань* м. – Віл., Паст., Брасл., Верхнядзв. (СПЗБ), *балонне* (*болонье*) н. 'выган, прырэчны луг перад вёскай' – Стол. (ТС);

абгароджанае месца для жывёлы ў полі: *выгарадзь* ж. – Шум. (СПЗБ), *выгарадня* ж. – Астр., Смарг. (СПЗБ).

Поле

Засеяны або падрыхтаваны да пасеву ўчастак зямлі.

поле н. – агульн. (ЛАБНГ, ТС, Мат. Гродз., ЛП, СНМ, Шатэрнік, Юрчанка, Мат. апыт.), *пашня* ж. – спарадычна агульн. (ЛАБНГ, ЛП, Мат. апыт.), *сяўба* ж. – Стол. (ДСБ, ЛП), *ніва* ж. – Чэрв., Драг. (СНМ, Шатэрнік), *пасеў* м. – Стол. (ТС), *сцеп* м. 'вялізнае поле' – Пух. (СПЗБ), *палянка* ж. 'поле ў лесе' – Стол. (ЛП), *пудборыца* ж. 'поле каля лесу' – Беласт. р. (СПЗБ), *футар* м. 'поле, якое далёка ад вёскі' – Гарад. (СПЗБ), *навоз* м. 'поле, якое знаходзіцца за гумном, ці

прысядзібным участкам' – Лях. (СПЗБ), *зады́* мн. 'поле за сядзібай' – Верхнядзв. (Шаталава);

частка поля пэўнай формы: *рог* м. – Стол. (ЛП), *рагавічо́к* м. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *вусаві́на* ж. – Пол. (НЛ), *барада́* ж. 'пакінутая незапаханай частка поля' – (ЛП), *круглаві́на* ж. 'частка поля круглай формы' – Мёр., Пол. (ЖНС, НЛ), *прыкі́дка* ж. 'частка поля ад мяжы' – Кругл. (Мат. Маг.), *закраёк* м. 'невялікі ўчастак у канцы поля' – (ЛП), *загумёнкі* мн. 'участак поля за гумном' – Уздз. (СПЗБ), *зады́* мн. 'задняя частка поля' – Беш., Верхнядзв. (Каспяровіч, Шаталава), *адо́ра* (*одо́ра*) ж. 'частка поля, узаранага ўроскідку' – Стол. (ЛП), *вератні́к* м. 'частка поля ў даўжыню, якая апрацоўваецца асобна ад іншых, каб была магчымасць адпачыць на паваротах' – Віц. р. (Каспяровіч);

частка поля, якая прыворваецца да асноўнага масіву: *прыдзёр* м. – Драг. (НЛ), *прыдзі́рак* м. – Старадарож. (ЖНС, ЛП), *прыдзі́р* м. – Лях. (ЛАБНГ), *вы́дзірак* м. – паўдн.-зах. д. (ЛАБНГ), *прыда́так* м. – Лід., Іўеў., Астр., Віл., цэнтр. з. (ЛАБНГ, СПЗБ), *надда́ткі* мн. – спарадычна агульн. (ЛАБНГ), *даба́ўкі* мн. – Стол. (ТС), *во́дсеў* м. 'поле, якое нанава засяваецца' – Слуцк. (ЖНшС);

частка ўзаранага поля: *пла́ха* ж. – Стол. (ЛП), *уле́ха* ж. – Свісл. (Сл. Гродз.), *ралю́х* м. – пал. г. (ЛП), *старэ́ц* м. 'частка поля ад мяжы да баразны пры ворыве ўроскідку' – Івац. (ЖС), *вы́дма* ж. 'частка поля, занесенага пяском' – пал. р. (ЛП), *лу́жышча* н. 'поле, дзе раней было балота' – Навагр. (ЖС);

нязжаты кавалак поля: *каза́* ж. – Ваўк. (Сл. Гродз.), *хвост* м. – Мсцісл. (Юрчанка), *пупо́віна* ж. – Гродз. (Сл. Гродз.).

Назва поля ў залежнасці ад таго, калі і колькі разоў яно было ўзарана:

поле, узаранае першы раз: *аднаво́р* м. – Чэрв., Слаўг. (Н. сл-сць, Шатэрнік), *аднаво́рка* ж. – Слаўг. (Н. сл-сць), *аднара́ль* ж. – Стол. (ТС, ЛП), *наві́на́* ж. – Зэльв., Дзятл. (Мат. Гродз.), *но́віна* ж. – Петр. (Шаталава);

поле, узаранае другі раз: *мéшань* ж. – Сен., Пол., Маладз., Верхнядзв., Мядз. (СПЗБ, НЛ, Каспяровіч), *мешанíна* ж. – Воран., Вілен. р. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *мéшальніца* ж. – Навагр. (ЖС);

поле, узаранае трэці раз: *траéніна* н. – Стаўб., Стол. (СНМ, ЛП), *сíтнік* м. – Слон. (Мат. Гродз.), *палéткавы* прым. 'уключаны ў трохпольны севазварот' – Стол. (ТС);

поле, якое засяваецца з прамежкамі ў некалькі гадоў: *старапóлле* н. – Стол. (ЛП), *старапóль* ж. – Старадарож. (НС), *старапóліца* ж. – Жытк., Стол., Пін. (ТС, ДСБ), *змéна* ж. 'поле ў севазвароце' – Сен. (Каспяровіч), *перааблóг* м. 'поле, пакінутае незасеяным для павышэння ўраджайнасці' – Стол. (ЛП), *перамéж* м. 'месца, дзе мяняюцца пасевы' – Люб. (СНМ), *пярэ́рва* ж. 'поле, якое раздзяляе што-н.' – спарадычна гродз.-бар. г., зах.-пал. г. (ЛАБНГ); *вóдсеў* м. 'поле, з якога зняты яравыя і адразу сеюцца азімыя' – Мсцісл. (Юрчанка); *запáшка* ж. 'поле, якое здавалі або бралі ў арэнду' – Вілен. р. (СПЗБ), *зáгараддзе* н. 'поле за агародамі' – Беласт. р. (СПЗБ), *гумéнніца* ж. 'поле за гумнамі' – Слон. (Сл. Гродз);

дзеясловы: *гуля́ць* незак. 'пуставаць (пра поле)' – Ганц. (СПЗБ), *валдавáць* незак. – Паст. (СПЗБ).

Прысядзібны ўчастак

усáдзьба ж. – зах.-пал. г., Маг. р., Чэрв. р., спарадычна Бярэз. р., Віц. р., Пух., Круп., Іўеў., Леп., Люб., Рэч. (ЛАБНГ, Янкова, Юрчанка, Мат. апыт.), *уся́дзьба* ж. – Бял., Хоц., Касц. (ЛАБНГ, Мат. Маг.), *уся́дзьбіна* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *сядзíба* ж. – зах.-пал. г., Смарг., Мін., Уздз., Асіп. (ЛАБНГ), *ся́дзьба* ж. – Бял. (Яўсееў), *сялíба* ж. – Іўеў., Чэрв., Пін. (ЛАБНГ), *сóткі* мн. – агульн. (ЛАБНГ, НС, Сцяцко, Мат. апыт.), *план* м. – Гом. р., Карм., Слон. (ЛАБНГ), *пляц* м. – зах. з., спарадычна паўдн.-усх. з. (ЛАБНГ), *дзяля́нка* ж. – Кам. (ЛАБНГ), *дзя́лка* ж. – Маст. (ЛАБНГ), (*а*)*гарóд* м. – паўн. р., Гродз., Бераст., Карм., Хоц., Кам., Малар., Капыл.,

Добр., Рэч., Браг. (ЛАБНГ), *паўгектáр* м. – Дубр. (ЛАБНГ), *прысядзíбны ўчáстак* – Сен. (ЛАБНГ), *прыўсáдзебны ўчáстак* – Круп., Чэрык. (ЛАБНГ), *прыдусáдзебны ўчáстак* – Пол., Верхнядзв., Чэрв., Лёзн., Калінк., Лельч. (ЛАБНГ).

Разора

Доўгі равок (баразна) паміж градамі.

разóра ж. – паўдн.-зах. д., зах.-пал. г. (акрамя заходняй часткі), Ушацк., Вілен. р. (ЛАБНГ, АЛА, СПЗБ, ГЧ, ДСБ, ЛП, Мат. Гродз., Каспяровіч, Сцяцко), *разóр* м. – Гарад., Пол. (ЛАБНГ, НЛ), *разóрка* ж. – Воран., Пол. (ЛАБНГ), *баразнá* ж. – паўн.-усх. д., сярэд.-бел. г., Ваўк., Петр., Малар. (ЛАБНГ, ЛП, СПЗБ), *рóспуга* ж. – Жаб., Кобр., Кам. (ЛАБНГ, ДСБ, СПЗБ, Шаталава), *рóспруга* ж. – Брэсц. (ЛАБНГ), *мяжá* ж. – Гом., Ветк., Добр., Пруж., Чав. (ЛАБНГ), *прамéжак* м. – Брасл., Паст. (ЛАБНГ), *межагрáдак* м. – Жлоб. (ЛАБНГ), *канáўка* ж. – Леп. (ЛАБНГ), *сугрýдак* м. – Кір. (ЛАБНГ), *распáх* м. – Касц. (ЛАБНГ), *празёра* ж. – Кам. (СПЗБ), *развóрак* м. – Астр. (Мат. Гродз.), *зрáліна* ж. – Кобр. (ЛП), *равéц* м. – Лельч. (Кучук).

Скіба

Пласт узаранай зямлі.

скíба ж. – паўн.-зах. з., Пол., Гродз., Зэльв., Бяроз., Чэрв., Драг., Касц., Лун., Бабр., Калінк., Браг., Беластоц. р. (АЛА, СПЗБ, Шатэрнік), *пласт* м. – спарадычна паўн.-усх. д., Жлоб., Лаг., Барыс. (АЛА), *баразнá* ж. – Ганц., Драг., Вілен. р. (СПЗБ), *брыла* ж., *брыля* ж. – Іўеў., Вілен. р. (СПЗБ, Мат. мін.-мал.), *скрыга* ж. – Докш., Віл. (СПЗБ, Мат. мін.-мал.), *скрыль* м. – Барыс., Стаўб., Верхнядзв. (СПЗБ, СНМ, Мат. мін.-мал.), *плітá* ж. – Шарк. (АЛА).

Урадлівая зямля

пагнóй м. – Чэрв., Калінк., Зэльв. (СПЗБ, Шатэрнік, Сцяцко ДС, Кучук), *зём* м. – Краснап., Клім. (Бялькевіч),

то́рпа ж., *то́рфа* ж. – Гродз. (СПЗБ), *тарфя́нік* м. – Навагр. (Мат. Гродз.), *тарфя́ніска* н. – Шчуч. (З нар. сл.), *чарназём* м. – Астр., Навагр. (ТС, Мат. Гродз.), *чарназе́м'е* н. – Гродз. (Сл. Гродз.), *чорно́зім* м. – Пін. (СНМ), *чо́рная зямля́* – Гродз., Ганц. (ЛАБНГ, СПЗБ), *удо́бшчына* ж. – Пін., Стол. (ДСБ, ЛП);

прыметнікі: *угно́ены* прым. – Вілен. р. (СПЗБ), *прагно́йны* прым. – Карэл. (СПЗБ), *гно́йны* прым. – Бар., Віл., Драг., Беластоц. р. (СПЗБ), *вы́гнаяны* прым. – Маладз., Маст. (СПЗБ), *зажыро́ны* прым. – Смарг. (СПЗБ), *удабро́ны* прым. – Чэрв., Глыб. (СПЗБ), *зажырнава́ты* прым. – Карэл. (СПЗБ), *прыдо́бны* прым. – Старадарож., Бярэз. (СПЗБ), *сі́льны* прым. – Карэл. (СПЗБ), *фа́йны* прым. – Мёр. (СПЗБ), *барав́ы* прым. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *стручн́ы* прым. – Асіп., Бярэз., Чэрв. (СПЗБ), *до́льная зямля́* – Воран. (Мат. Гродз.), *(в)о́рны* прым. – Воран., Сен., Лаг., Маладз., Стаўб. (Варлыга, Мат. Гродз., Каспяровіч, Мат. мін.-мал.), *пуша́ны* прым. – Вілен. р. (СПЗБ), *пу́льхны* прым. – Воран. (СПЗБ), *жыв́ы* прым. – Кам. (ЖНС).

Цаліна

Зямля, якая ніколі не аралася.

цаліна́ ж. – Брасл., Валож., Чэрв., Віл., Лаг., Бярэз. (АЛА, СПЗБ, Шатэрнік, Варлыга), *цалі́к* м. – Гродз., Лаг., Віл., Докш. (СПЗБ, Мат. Гродз., Варлыга), *цальні́к* м. – Астр. (СПЗБ), *цаля́к* м. – Іўеў. (СПЗБ), *цальня́к* м. – Воран., Вілен. р. (СПЗБ), *цал* м. – Бярэз. (СПЗБ), *цалязна́* ж. – Ашм. (СРЛГ), *ноў* ж. – Слаўг., Калінк. (ЛАБНГ, АЛА), *но́ўка* ж. – Краснап. (Бялькевіч), *навіна́* ж. – спарадычна паўдн.-усх. з., зах.-пал. г., спарадычна сярэд.-бел. г. (ЛАБНГ, АЛА, ДСБ, СПЗБ, ЛП, Шаталава), *я́лавіна, ялаві́на* ж. – Гродз., Бяроз. (АЛА, Цыхун), *я́лавічына* ж. – Бяроз. (Леванцэвіч), *ялаві́зна* ж. – Бяроз. (Леванцэвіч), *пусты́р* м. – Брасл. (СПЗБ), *пу́стка* ж. – Лях., Шчуч., Паст., Бяроз. (СПЗБ, Леванцэвіч), *пусты́ня* ж. – Карэл. (АЛА), *першына́* ж. – Воран., Астр. (АЛА, Мат. Гродз.), *вы́дзірак* м. – Гродз., Петр., Брасл., Маст. (АЛА,

Цыхун, Шаталава), *вўдрань* ж. – Стол. (ТС), *выдзёр* м. – Стол. (ЛП), *прыдзі́рак* м. – Драг. (ЛП), *папа́р* м. – Бяроз. (Леванцэвіч), *па́сека* ж. – Навагр., Маладз. (АЛА), *па́рубка* ж. – Мёр. (АЛА), *абло́г* м. – Калінк. (АЛА), *абло́га* ж. – Шкл. (АЛА), *дзярно́* н. – Зэльв., Лельч. (Сцяцко, Кучук, ЛП), *дзербіна́* ж. – Стол. (ТС), *дрэ́ніна* ж. – Драг. (ЛП), *дзёрн* м. – Лаг. (Варлыга), *дзярня́к* м. – Ганц. (СНМ), *дзярні́на, дзярніна́* ж. – Чэрв., Лід. (Шатэрнік, Мат. Гродз.), *дзерць* ж. – Гродз., Лаг. (Сл. Гродз., Варлыга), *дзярно́ўе* н. – Лаг. (Варлыга), *дзірва́н* м. – Гродз., Лаг., Расон. (АЛА, Мат. Гродз., Варлыга), *драцён* м. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *за́леж* ж. – Бяроз., Смарг., Лельч. (АЛА, Леванцэвіч, Кучук), *пары́ніна* ж. – Бяроз. (Леванцэвіч), *дзічо́віна* ж. – Стол. (ЛП), *паляжы́на* ж. – Гродз. (Мат. Гродз.), *паля́дак* м. – Сен. р. (Каспяровіч), *здў́ха* ж. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *пяле́ка* ж. – Дзятл. (Сл. Гродз.), *пя́ла* ж. – Дзятл. (Сл. Гродз.), *перапо́лы* мн. – Лоеў. (Янкова), *дрэ́ні* мн. – Кам. (Шаталава), *па́хаць* ж. – Докш. (АЛА), *перало́м* м. – Паст. (АЛА), *му́рова* ж. – Стол. (ЛП), *но́вае по́ле* – Пол., Шчуч., Лельч. (АЛА), *вы́дранае по́ле* – Ганц. (АЛА), *памёт* м. – Стаўб., Пол., Івац., Рас. (НЛ, ЖС, СНМ, Шаталава), *прэнт* м. – Стол. (ЛП), *ло́гма* ж. – Навагр. (СНМ).

2. НАЗВЫ ТРАДЫЦЫЙНЫХ СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧЫХ ПРЫЛАД ПРАЦЫ, ІХ ЧАСТАК, ПРЫСТАСАВАННЯЎ, СПАДАРОЖНАГА НАЧЫННЯ

2.1. АГУЛЬНЫЯ НАЗВЫ СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧЫХ ПРЫЛАД І ІХ ЧАСТАК

начы́нне н. – Лаг. (Варлыга), *снасць* ж. – Лаг. (Варлыга), *прычында́ліі* мн. іран. – Маз. (ЛМПП); *або́йкі* мн. 'састарэлыя ад выкарыстання прылады' – Слаўг. (Мат. Маг.).

Назвы дзяржання (ручкі) у розных прыладах працы: *дзяржа́льна* н. – Жытк. (Н. сл-сць), *чэ́ран* м., *чарано́к* м. – Зэльв. (Сцяцко), *чарано́* н., *чаранё* н., *чарано́к* м. памянш. – Гродз. р., Чэрв., Кам., Вілен. р., Беластоц. р. (СПЗБ), *чарашо́к* м., *чарашкі́* мн. памянш. – Смарг., Слон., Вілен. р., Латгал. р. (СПЗБ), *кача́н* м. – Паст., Вілен. р. (СПЗБ).

Назвы вала з ручкай: *ко́рба* ж. – Астр., Шчуч., Бар., Пух., Вілен. р. (СПЗБ).

Назвы кальца для змацавання частак у прыладзе працы: *рэ́хва* ж., *рэ́хвачка* ж. памянш. – Ашм., Гродз., Дзятл., Навагр., Пух., Беластоц. р. (СПЗБ); *аку́цце* н. 'металічныя дэталі, неабходныя для акоўкі драўляных землеробчых прылад: плуга, бараны і г. д.' – Гродз. р. (Цыхун).

Акучнік

Плуг з дзвюма паліцамі для акучвання бульбы ці агародных раслін.

со́шка ж. – зах. з., пал. р., Беластоц. р. (СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., ЛП, ЛМПП, НСГТ, Сцяцко), *су́шка* ж. – Маз. (ЛМПП), *саха́* ж. – Вілен. р., Латгал. р. (СПЗБ), *со́шнік* м. – Маз. (ЛМПП), *распа́шнік* м. – Краснап., Кругл., Мсцісл., Чач. (Мат. Маг., Бялькевіч, Мат. апыт.), *распа́шка* ж. – Краснап. (Бялькевіч),

абсыпальнік м. – Воран. (СПЗБ), *асыпальнік* м. – Іўеў. (СПЗБ), *абсыпнік* м. – Мёр. (ЖНС), *разгонка* ж. – Жытк., Стол. (ТС, ЛМПП, Кучук), *разганячка* ж. – Жытк. (ЛМПП), *разгон* м. – Гор. (Мат. Маг.), *абгонка* ж. – Калінк. (ЛМПП), *абганялка* ж. – Лоеў. (Янкова), *абгорнік* м. – Астр. (Сл. Гродз.), *аборнік* м. – Паст. (СПЗБ), *рыхлік* м. – Мёр. (НС), *ралік* м. – зах.-пал. г. (ЛП), *радло* н. – Карэл., Навагр. (Сл. Гродз., Мат. Гродз.), *акучнік* (*акушнік*) м. – Верхнядзв., Калінк., Латгал. р. (СПЗБ, ЛМПП), *плужок* м. – Стаўб., Воран. (Мат. Гродз., СНМ).

Апалушкі

Невялікія начоўкі для ачысткі зерня ў хатніх умовах.

апалушкі мн. – гродз.-бар. г. (пераважна паўн.-зах. частка), Бяроз., Кобр. (ЛАБНГ, ДСБ, Мат. Гродз.), *апалушкі* мн. – зах.-пал. г., Слуцк. р., усх. і паўдн. часткі гродз.-бар. г., Асіп., Пух. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, ЖНС), *палушкі* мн. – Івац., Ганц. (ЛАБНГ), *паланкі* мн. – пераважна цэнтр. з., спарадычна паўн. р., Петр. (ЛАБНГ, НС, Шаталава), *апаланкі* мн. – Ашм., Іўеў., Гл. (ЛАБНГ), *паланачкі* мн. – спарадычна Бярэз. р., усх.-маг. р., Чэрв. р., Глыб., Смарг., Астр., Мядз., Леп., Барыс., Докш., Віл. (ЛАБНГ, Сл. Гродз., НС), *апалачкі* мн. – Пін., Стол. (ЛАБНГ), *апаланачкі* мн. – Асіп., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *паланічкі* мн. – Лаг. (Шаталава), *паланнікі* мн. – Круп., Клім. (ЛАБНГ), *палайнікі* мн. – Мін. (ЛАБНГ), *апалайкі* мн. – Шчуч., Слон. (Сл. Гродз.), *апалайнікі* мн., *апаланікі* мн. – Маладз. (ЛАБНГ, СПЗБ), *апалінкі* мн. – Дзярж. (ЛАБНГ), *апалкі* мн. – Пін. (НЛ), *гапалкі* мн. – Іван. (ЖНС), *паланка* ж. – Смарг., Астр. (Сл. Гродз.), *начовачкі* мн. – паўн. р., усх.-маг. р., спарадычна паўдн.-усх. з., Зэльв. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *начоўкі* мн. – усх.-пал. р. (ЛАБНГ).

Азярод

Прыстасаванне са слупоў і жэрдак для дасушвання збажыны, травы і да т. п.

азярóд м. – цэнтр. з., спарадычна віц.-маг. г., Жытк., Маз. (ДАБМ, ЛП, Мат. Гродз., Шаталава, Шатэрнік, Янкоўскі), *зярóд* м. – спарадычна цэнтр. з. (ДАБМ), *зірóд* м. – Калінк. (ЛМПП), *азярэ́да* ж. – Лаг. (ЖС), *азярáда* ж. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *азярэ́ц* м. – Бых. (Н. сл-сць), *пераплóт* м. – пол.-мін. г., Шкл. (ДАБМ), *пярэ́плат* м., *пярэ́платы* мн. – Мёр., Паст., Смарг., Астр., Віл., Пол., Докш., Барыс. (СПЗБ, НЛ, НС), *пярэ́клад* м. – Леп., Астр. (ДАБМ), *пярэ́клады* мн. – Беш. (ДАБМ), *пярэ́клаці* мн. – Паст. (ДАБМ), *драбíны* мн. – Навагр. (Мат. Гродз.), *дрáбы* мн. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *жэ́гіні* мн., *жэ́гі* мн, *іжэ́гіні* мн., *жагíні* мн. – крайняя паўн.-зах. частка паўн.-зах. з., Вілен. р., Латгал. р. (ДАБМ, СПЗБ), *жэ́геры* мн. – Астр. (Сл. Гродз.), *жáглі* мн. – Ваўк. (СПЗБ), *жагінéі* мн. – Гродз. (Сл. Гродз.), *казлы́* мн., *казéлцы* мн. – Добр. (ДАБМ), *кóзлы* мн. – Лоеў. (ДАБМ), *кóзла* мн. – Касц. (ДАБМ), *астрóўкі* мн. – паўн. р. (ДАБМ, НЛ, НС, Каспяровіч, Мат. апыт.), *астраўé* н. – Верхнядзв., Рас. (ДАБМ, НС), *астравíны* мн. – Віц. р. (ДАБМ, Каспяровіч), *астрагí* мн. – Смал. (ДАБМ), *дрýкі* мн., *друкí* мн., *davruчкí* мн. – спрадычна пол.-мін. г., спрадычна паўн.-зах. з. (ДАБМ, СПЗБ, НЛ, НС, Шаталава), *цапкí* мн. – Сен., Бярэз., Докш., Лаг., Чэрв., Раг. (СПЗБ, Каспяровіч), *цапы́* мн. – Верхнядзв., Глыб. (СПЗБ), *жарды́* мн. – Воран., Вілен. р. (СПЗБ), *байрáк* м. – спарадычна паўдн.-усх. з. і Гродз. р., Свісл., Пруж. (ДАБМ), *вéшалка* ж. – Стол. (ТС), *вішалá* ж. – Верхнядзв., Латгал. р. (СПЗБ), *стажáры* мн. – Рас. (ДАБМ), *стражы́на* ж. – Уздз. (ДАБМ), *расахéт* м., *расахéта* ж. – Ашм. (СПЗБ), *расахáткі* мн. – Вілен. р. (СПЗБ), *сцяг* м. – Барыс., Круп. (ДАБМ, Шаталава), *вы́шкі* мн. – Воран. (ДАБМ), *дрóнгі* мн. – Шарк. (ДАБМ), *под* м. – Стол. (ДАБМ), *пóдкі* мн. – Ганц. (СПЗБ), *гумнó* н. – Стол. (ДАБМ), *маяк* м.– Воран. (Мат. Гродз.), *ракéта* ж. – Іўеў. (СПЗБ), *рáма* ж. – Верхнядзв. (СПЗБ), *рэй* м. – Латгал. р. (СПЗБ), *нéрат* м. – мясц. (НСГТ); *зáраць* ж. ‘прыстасаванне для сушкі бобу’ – Шчуч. (СПЗБ);

слуп або вертыкальная планка ў азяродзе: *рашацéнь* м. – Віл., Лаг. (ЖС), *рашэ́ціна* ж. – Пух., Люб., Ганц. (СПЗБ).

Апоўзіны

Звязаныя канцамі бярозавыя ці іншыя дубцы, якія ўскладаюцца на стог для ўмацавання сена.

апоўзіны мн., *апоўзліны* мн. – Іўеў., Пух., Раг., Лоеў., Вілен. р. (СПЗБ, ЖС, Янкова), *апоўзіна* ж., *апоўзень* м. – Лоеў. (Янкова), *апоўзнік* м. – Маз. (ГЧ), *апўзіны* мн. – Бяроз. (Шаталава), *апўзнік* м., *пізанне* н., *поўзень* м. – Пін. (ЛП, ЖС, НЛ), *поўзе* н. – Стол. (ЛП), *прыўды* мн., *прыўзы* мн., *прызва* ж. – Малар. (ДСБ, ЛП), *прыўза* ж. – Маз. (ЛП), *рэзкі* мн. – Драг. (ЖС), *рэдзгіні* мн. – Шчуч. (З нар. сл.), *розвіны* мн. – Ушацк. (НС), *прытыка* ж. – Жытк. (ТС), *крэст* м. – Лаг. (Шаталава), *крыжаванне* (*крыжаваня*) н. – Шчуч. (СПЗБ), *повяскі* мн. – Навагр. (Н. сл-сць), *паметнік* м. – Лельч. (Кучук), *пучок* м. – Маз. (Шаталава).

Барана

Земляробчая прылада ў выглядзе рамы з вертыкальнымі зубамі або дыскамі для рыхлення (баранавання) глебы.

барана ж. – агульн. (СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., СНМ, ЛМПП, Сцяцко, Юрчанка), *валока* ж. – Нар. (ЛМПП), *драпач* м. – агульн. (НСГТ);

прылада, якой рыхляць глебу: *драпчык* м. – Слаўг. (Мат. Маг.), *сякач* м. – Стол. (ТС), *пружынка* ‘ручная прылада для рыхлення’ ж. – Кругл. (Мат. Маг.), *зігзаг* м. ‘від бараны’ – Гродз. (Мат. Гродз.).

Часткі бараны:

аснова: *асада* ж. – Зэльв. (Сцяцко);

зуб: *зуб* м., *зубы* мн. – Зэльв. (Сцяцко), *зуб'е* н. зб. – усх.-пал. р., Чач. (ЛП, Мат. апыт.), *кляц* м. – Круп., Клім., Чач. (НС, Шаталава, Мат. апыт.), *клёц* м. – Сен., Бых. (ЖНС, Каспяровіч), *кліц* м. – Раг. (СПЗБ), *дзірбак* м. – Івац. (ЖС); *дзёбак* м. ‘вастрыё зуба’ – усх.-пал. р. (ЛП);

аглобля ‘бакавая планка, за якую чапляецца гуж’: *вóбжа* ж. – Мёр. (ЖНС);

кальцо ці кручок для прымацавання ворчыка да бараны: *цяглó* н. – спарадычна гродз.-бар. г., пал. р., Маг. р., Ушацк., Барыс., Жлоб. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз.), *цягí* мн. – Барыс., Лун. (ЛАБНГ), *кальцó* н. – Лун. (ДСБ, Шаталава), *бягýн* м. – Стол. (СПЗБ), *валачыдла* н. – Ганц. (СПЗБ); *бáнка* ж. ‘жалезнае кальцо на ворчыку’ – Рас. (Шаталава).

Драўляная плеценая барана

самадзíлак м. – Стол. (ТС, ДСБ, ЛП), *драпáч* м. – усх.-пал. р. (ЛП), *бíтая баранá* – мясц. (НСГТ).

Часткі драўлянай плеценай бараны:

дугападобная частка асновы: *лук* м. – усх.-маг. р., усх.-пал. р., Іўеў., Шчуч., Бар., Вілен. р. (СПЗБ, ЛП, НСГТ, Юрчанка), *лукá* ж. – зах. з., Стол. (ТС, НСГТ), *самалýк* м. – усх. з. (СПЗБ, ТС, ДСБ, ЛП, НСГТ), *самайлýк* м. – усх. з. (СПЗБ, НСГТ), *аблýк* м., *аблýка* ж. – усх.-пал. р. (ТС, ЛП, ЛМПП), *óблук* м. – зах. з. (НСГТ), *каблýк* м. – спарадычна зах. з., усх.-пал. р., Малар. (СПЗБ, ДСБ, ЛП, НСГТ, Сцяцко, Цыхун), *камлýк* м. – Зэльв. (Сцяцко), *закаблýк* м. – зах. з. (НСГТ), *абарóніч* м. – Івац. (НС), *абарóлец* м. – зах. з. (НСГТ);

рашотчаты каркас: *гужвы́* мн. – Зэльв. (Сцяцко);

віткі-кольцы: *верч* м. – Раг. (СПЗБ), *вíткі* мн. – Гродз. р. (НСГТ), *абарáнка* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *абарáнкі* мн., *абарáначкі* мн., *абарáнчыкі* мн. – паўн.-усх. д. (НСГТ), *каладóўка* ж., *калáч* м., *калáчык* м. – усх.-пал. р. (ТС, ДСБ, ЛП, ЛМПП), *калачы́* мн. – Гродз. р. (НСГТ), *грывенькі* мн. – Гродз. р. (НСГТ), *вýжвы* мн., *вужóўкі* мн., *гýжвы* мн., *гужóўкі* мн. – зах. з. (НСГТ), *гальвы* мн., *галёўкі* мн., *гальвіткі* мн. – пал. р. (НСГТ);

зубы: *цапóк* м. – Стол. (ТС), *кляцы́* мн. – усх. з. (НСГТ).

Часткі рамнай драўлянай бараны:

аснова: *ставóк* м. – усх.-пал. р. (ЛП);

брусок-перакладзіна: *ра́ма* ж. – Латгал. р. (СПЗБ), *рамчу́к* м. – Вілен. р. (СПЗБ), *пруто́к* м. – Лях. (СПЗБ), *ля́ска* ж. – Вілен. р. (СПЗБ);

брусок, у які ўбіваліся зубы: *пяла́* н. – усх.-пал. р. (ЛМПП, Шаталава);

планка, у якую ўбіваліся цвікі: *біты* мн. – усх.-пал. р. (ЛМПП);

гняздо для зуба: *суто́к* м. – Кобр. (СНМ), *ві́лкавіца* ж. – Беластоц. р. (СПЗБ).

Веялка (ручная)

Драўляны шуфлік для ручнога веяння збожжа пасля малацьбы.

ве́ялка ж., *ве́ялачка* ж. памянш. – паўдн.-зах. д., сярэд.-бел. г., пол.-мін. г., спарадычна зах.-пал. г., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ЛП, ЛМПП), *ві́ялка* ж. – Докш., Віл., Навагр., Драг., Вілен. р. (СПЗБ), *ве́янка* ж. – Лун. (Шаталава), *ве́інка* ж. – Навагр. (Сл. Гродз.), *аве́янка* ж. – Слон. (СПЗБ), *вея́нка* ж. – Карэл., Слон., Лун., Маз., Лельч. (ЛАБНГ), *ве́яшка* ж. – Лях. (ЛАБНГ), *ве́нька* ж. – Навагр. (СРЛГ), *лапа́тка* ж. – віц.-маг. г., спарадычна паўдн.-усх. з. (ЛАБНГ, ТС, Мат. Маг., Юрчанка, Мат. апыт.), *лапа́та* ж. – Жлоб. (ЛАБНГ), *шу́фаль* м. – спарадычна паўн.-зах. з., Леп. (ЛАБНГ), *шу́хля* ж. – Беш. (ЛАБНГ), *шу́пля* ж. – Гродз. (ЛАБНГ), *шо́пля* ж. – заходняя частка зах.-пал. г. (ЛАБНГ), *шо́фля* ж. – Кам. (ЛАБНГ), *шупэ́лька* ж. – Жытк., Малар. (ЛП), *саво́к* м. – Гом. р., спарадычна усх.-маг. г., Валож., Іўеў. (ЛАБНГ), *лато́к* м. – Івац. (ЛАБНГ), *варша́лка* ж. устар. – Круг., Бял., Бых. (Мат. Маг., Н. сл-сць), *ва́рха* ж. устар. – Круг., Бых. (Мат. Маг.), *ву́ка* ж. – Маз. (ЛП).

Вілы

Ручная прылада з доўгім дзяржаннем з рагулінай або зубамі на канцы для падняцця і пераносу сена, саломы і да т. п.

вілы мн. – спарадычна зах. з., пал. р., Вілен. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., ЛП, ЛМПП), *відлы* мн. – Воран., Вілен. р. (СПЗБ, Шаталава), *вілкі* мн. – паўдн.-усх. з., Круп., Докш., Нясв., Віл., Бар., Ганц., Пін. (СПЗБ, ТС, ГЧ, ЛМПП, Кучук), *сахары* мн. – Слон. (ЖНС), *сахавілы* мн. – Пін. (СПЗБ), *драпкі* мн. – Бар. (СПЗБ), *двойні* мн. – Пол. (НЛ), *почап* м. – Бяроз. (ДСБ), *брызгачы* мн. – Бераст. (СРЛГ), *казлы* (*кузлы*) мн. – Драг. (ЖНСл), *куські* мн. – Кобр. (ДСБ), *кручкі* мн. – Шчуч. (Сл. Гродз.); *двузубнік* м. 'вілы з двума зубамі' – Віц. р. (Каспяровіч); вілы з трыма зубамі: *трайчакі* мн. – Маст. (Сл. Гродз.), *сахавілы* мн. – Пін. (Шаталава), *сашыла* н. – Верхнядзв. (СПЗБ), *дронг* м. – Смарг. (Шаталава), *сахор* м. 'вілы на тры-чатыры зубы' – Ганц., Старадарож. (СНМ), *траёву* прым., *трайны* прым. 'трохзубыя вілкі' – Жытк. (ТС, ЛМПП), *чацвярыкі* мн., *чацвярнікі* мн. 'вілы з чатырма зубамі' – Шчуч. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *габлі* мн. 'вілы з густа пастаўленымі зубамі' – Дзятл. (Мат. Гродз.), *габлі* мн. 'вілы з тупымі канцамі' – Гродз. (Сл. Гродз.); 'вілы з загнутымі зубамі': *драпачы* мн. – Слон. (ЖНС), *драпач* м. – Маз. (ЛМПП); 'вілы з доўгім чаранком': *падач* м. – Ганц. (СНМ), *навільнік* м. – Лоеў. (Янкова); *вілкі пачынальныя* 'вілы з кароткім дзяржаннем, якімі пачынаюць стог' – Жытк. (ТС, ЛМПП), *вілкі падстожныя* 'вілы з дзяржаннем сярэдняга памеру, якімі падаюць на стог' – Жытк. (ТС, ЛМПП), *вілкі верхавыя* 'вілы з доўгім дзяржаннем, якімі завяршаюць стог' – Жытк. (ТС, ЛМПП), *зубы* мн. 'вострыя канцы вілаў' – Лід. (Мат. Гродз.);

драўляныя вілы: *сахор* м. – паўдн.-усх. з., Мін. р. (ЛАБНГ), *сахар* м. – Карм., Акц., Ганц. (ЛАБНГ), *сахары* мн. – Навагр., Бераст. (ЛАБНГ), *сахавілы* мн. – Навагр. (ЛАБНГ), *сахавіла* н. – Івац. (ЛАБНГ), *вілы* мн. – асн. мас. г. (ЛАБНГ), *вілкі* мн. – спарадычна агульн., за выключэннем Гродз. р. (ЛАБНГ), *двойні* мн. – Сен., Чашн. (ЛАБНГ), *двойня* ж. – Ушацк. (ЛАБНГ), *двайчакі* мн. – Іўеў., Кам., Драг., Кобр., Іван. (ЛАБНГ), *рагач* м. – Лаг., Рэч., Нараўл. (ЛАБНГ), *рагулі* мн. – Шум. (ЛАБНГ), *патрасанкі* мн., *потрасні* мн. – Бых. (ЛАБНГ), *падавальніцы* мн. – Касц. (ЛАБНГ), *мач*

м. – Лельч. (ЛАБНГ), *раздóр* м. – Барыс. (ЛАБНГ, СПЗБ); *траяны* мн. 'драўляныя вілы на тры рагі' – мясц. (НСГТ), *двухрóжкі* м. 'драўляныя вілы з двума рагамі' – Мсцісл. (Юрчанка);

драўляныя вілы, акаваныя жалезам: *сахóр* м. – спарадычна цэнтр. з. (ЛАБНГ), *сахары́* мн. – Дзятл., Хойн. (ЛАБНГ), *сахаві́лы* мн. – Бяроз. (ЛАБНГ), *сахаві́ла* н. – Івац., Пін. (ЛАБНГ), *расахаві́лы* мн. – Валож. (ЛАБНГ), *ві́лы* мн. – спарадычна гродз.-бар. г., паўн. р., усх.-маг. р., Гом. р., Пруж., Акц. (ЛАБНГ), *ві́лкі* мн. – спарадычна Віц. р., Маг. р., пал. р., Слуцк. р., Мін. р., Чэрв. р. (ЛАБНГ), *вілкі́* мн. – спарадычна зах.-пал. р. (ЛАБНГ), *мач* м. – Стол., Маз., Ельск. (ЛАБНГ), *двóйні* мн. – Рас., Пол., Чашн. (ЛАБНГ), *двухлáпка* ж. – Слон. (ЛАБНГ), *чацвярнікі́* мн. – Слон. (ЛАБНГ);

жалезныя вілы: *ві́лы* мн. – спарадычна асн. мас. г. (ЛАБНГ), *ві́лкі* мн. – асн. мас. г., Драг., Малар., Ганц., Лун. (ЛАБНГ), *вілкі́* мн. – зах.-пал. г., Ельск. (ЛАБНГ), *сахóр* м. – Іўеў., Нясв., Дзярж., Слуцк., Чэрв., Асіп., Кір., Клецк., Капыл. (ЛАБНГ), *сахары́* мн. – Дзятл., Кам. (ЛАБНГ), *двóйні* мн. – Верхнядзв., Рас., Пол., Леп. (ЛАБНГ, Каспяровіч), *чацвярнікі́* мн. – Шчуч. (ЛАБНГ), *мач* м. – Петр., Лельч. (ЛАБНГ), *кускі́* мн. – Кобр. (ЛАБНГ), *казлы́* мн., *кóзлы* (*кі́злы*) мн. – Драг. (ЛАБНГ, ДСБ);

вілы для працы з гноем: *сахóр* м., *сахáр* м. – спарадычна паўдн.-зах. д., зах.-пал. г., Слаўг., Беластоц. р. (СПЗБ, ДСБ, Мат. Гродз., Мат. Маг., ЛП, ЛМПП, Шатэрнік, Янкоўскі), *сáхар* м. – Гродз. (Мат. Гродз.), *ласахóр* м. устар. – Бых. (Мат. Маг.), *сахаві́лы* мн. – Стол., Івац., Бяроз. (ДСБ, ЛП), *сухаві́лкі* мн. – Валож. (ЖС), *гнаяві́лы* мн. – Пін. (ЛП), *ві́лкі* мн. – Лун. (Шаталава), *мач* м. – спарадычна зах.-пал. г., Лельч., Петр., Воран. (ДСБ, Сл. Гродз., ЛП, НЛ, Шаталава), *навóзнікі* мн. – Віц. р. (Каспяровіч), *драпакі́* мн. – Малар. (ЛП), *драпачы́* мн. – Івац. (ЖС), *кáпчык* м. – Маст. (Сл. Гродз.), *ры́длі* мн. – Навагр. (СРЛГ), *двóйні* мн. – Верхнядзв., Рас. (Шаталава), *чатырохрóжкі* мн. – Стол., Малар. (ЛП), *рагачы́* мн. – Іван. (ЛП), *кóзлы* (*кі́злы*) мн. – Іван. (ЛП),

ко́шка ж. – Нараўл. (ЛМПП); *дво́йні* мн. ‘вілы для працы з гноем на два зубы’ – Віц. р. (Каспяровіч);

вілы для працы з сенам, саломай: *трайчакí* мн. – Малар. (ДСБ, ЛП), *трая́н* м. – Петр. (ЛП), *трохро́жкі* мн. – Стол., Малар. (ЛП), *двухро́жкі* мн. – Стол., Лун., Пін., Малар. (ЛП), *ві́лкі* мн. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *рэ́зкі* мн. – Драг. (ДСБ);

вілы на два рагі для падачы снапоў: *двухла́пкі* мн. – Зэльв. (Сцяцко), *падаве́нь* м. – Дзятл. (Сл. Гродз.); *ла́кі* мн. ‘рогі драўляных віл, прызначаных для сена або саломы’ – Пін. (НЛ), *драўля́ныя ві́лы* ‘вілы на два рагі, якімі змешваюць сена і салому для корму скаціне’ – Дзятл. (Мат. Гродз.), *цмык* м. ‘прылада для складвання сена’ – Уздз. (Мат. мін.-мал.);

вілы для працы з гароднінай (насыпання бульбы, буракоў і інш.): *бармакí* мн. – Навагр., Івац. (СРЛГ, ЖНС, ЖС, НС), *га́флі* мн. – Навагр., Іван. (Сл. Гродз., ЖНС), *ґаблí* мн. – Драг. (Н. сл-сць); *клю́чка* ж. ‘вілкі з кароткай ручкай для выкопвання бульбы’ – Малар. (ЛП).

Часткі вілаў:

дзяржанне ‘ручка прылады’: *дзяржа́к м.* – Навагр. (ЖС), *вілкаві́нне* н., *вілкаве́нне* н. – Стол. (ТС), *вілко́вішча* н. – Бяроз., Лун., Стол. (ЛП), *ві́лавішча* н. – Брасл. (СПЗБ), *віла́ўё* н., *вілаві́ска* н. – Латгал. р. (СПЗБ), *ранкаві́чка* ж. – Навагр. (СРЛГ), *ранкая́ска* н. – Навагр. (СРЛГ), *рынкаля́ска* н. – Навагр. (СРЛГ), *рангаві́ска* н. – Навагр. (СРЛГ), *ратлі́ска* н. – Навагр. (СРЛГ), *рахлі́ска* н. – Калінк. (ЛМПП), *сахары́шча* н. – Слон. (ЖНС), *чэ́ран* м. – Слон., Зэльв. (ЖС, Сцяцко), *чарано́к* м. – Навагр. (ЖС), *тро́нак* м. – Стол. (ЛП), *ражо́н* м. – Стол. (ЛП);

папярэчная планачка на канцы дзяржання: *кавёлка* ж. – Мёр. (ЖНС), *како́ўка* ж. – Віц. р. (ЖС, Каспяровіч), *гамярэ́шка* ж. – Гродз. (НС);

папярэчная планачка дзяржання ў вілах: *гамо́р* м. – Івац. (ЖНС), *гамярэ́шка* ж. – Гродз. р. (Цыхун), *кастылёк* м.

памянш. – Брасл. (СПЗБ), *кукабяшка* ж. – Паст. (СПЗБ), *кіёўка* ж. – Латгал. р. (СПЗБ);

папярэчная планачка дзяржання ў рыдлёўцы (лапаце): *крыкеўка* ж. – Карэл. (Шаталава), *кулька* ж. – Драг., Бяроз. (ЖНшС, Шаталава);

іншыя часткі вілаў: *зубы* мн. 'вострыя канцы вілаў' – агульн. (Мат. апыт.), *лапка* ж. 'рог вілаў' – Зэльв. (Сцяцко).

Граблі

Прылада для зграбання сена, саломы і інш.

граблі мн. – агульн., Вілен. р., Беластоц. р. (СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., ЛП, ЛМПП, Каспяровіч, Шатэрнік, Юрчанка), *аграблі* мн. – Віц. р., Пол. (НЛ, Каспяровіч), *грабалкі* мн. – Вілен. р. (СПЗБ), *грабля* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *грабаль* м., *грабель* м. – Воран., Вілен. р. (СПЗБ), *цягалкі* мн. – Шчуч. (Сл. Гродз.); *драпакі* мн. 'жалезныя граблі' – Маз. (ЛМПП), *грабетальніца* ж. 'прылада для зграбання сена' – Навагр. (СРЛГ), *валакуша* ж., *валакуча* ж. 'прылада для сцягвання ў кучу саломы, камення і інш.' – Смарг., Лід., Дзятл., Ваўк., Чач. (СПЗБ, Мат. апыт.).

Часткі грабель:

грабільна 'дзяржанне ў граблях': *грабільна* н. – агульн., спарадычна гродз.-бар. г., паўн. р. (АЛА, ЛАБНГ, Каспяровіч), *грабільня* н. – Віц. р., Зэльв. (Каспяровіч, Сцяцко), *грабілна* н. – спарадычна сярэд.-бел. г., усх.-пал. р., Маг. р., паўн. р., Вілен. р. (АЛА, ЛАБНГ, СПЗБ, Варлыга, Шатэрнік), *грабілна* ж. – Маладз. (ЛАБНГ), *грабільне* н. – Шум., Рэч., Зэльв., Бераст. (ЛАБНГ, Сцяцко), *грабільно* н. – Ашм., Іўеў., Мсцісл., Бых., Ветк., Карм. (ЛАБНГ), *грабілно* н. – Лаг., Валож., Шкл., Карм. (ЛАБНГ), *грабільнё* н. – Зэльв. (Сцяцко), *грабельна* н. – Люб. (ЛАБНГ), *аграбельна* н. – Гарад., Сен. (ЛАБНГ), *аграбільна* н. – Пол., Беш. (АЛА, НЛ), *грабіла* н. – Мёр. (Шаталава), *грабідла* н. – Мін., Лаг., Мёр. (АЛА, ЛАБНГ,

Шаталава), *грабідло́* н. – Пух., Віл. (ЛАБНГ), *грабі́ліна* ж. – Гарад., Віц., Лёзн. (АЛА, ЛАБНГ), *аграбі́ліна* ж. – Віц. р. (Каспяровіч), *грабе́ліна* ж. – Лёзн. (АЛА), *грабі́лка* ж. – Арш., Акц. (ЛАБНГ), *грабаўё* н. – Верхнядзв., Мёр., Паст., Мядз., Латгал. р. (АЛА, ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНС), *грабаўе́* н. – Жытк. (Н. сл-сць), *грабо́віна* ж. – Стол. (ЛАБНГ), *грабаві́ла* н. – Мёр., Брасл., Глыб., Шарк., Паст., Стаўб. (АЛА, ЛАБНГ, СПЗБ), *грабаві́дла* н. – Верхнядзв., Шарк., Паст., Беш., Леп., Круп., Докш., Смарг., Валож., Івян., Стаўб., Люб. (АЛА, ЛАБНГ, СПЗБ, Шаталава), *грабаві́ліна* н. – Рас., Верхнядзв. (АЛА, ЛАБНГ, Шаталава), *грабаві́льна* н. – Рас., Стаўб. (СПЗБ, СНМ), *грабаві́лна* н. – Рас., Мёр., Пол., Валож., Карэл., Стол. (ЛАБНГ, ЖНС), *грабаве́лна* н. – Жытк. (ТС), *граблі́шча* н., *гра́блішча* н. – гродз.-бар. г., зах.-пал. г., Клецк. (АЛА, ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, Мат. Гродз., ЛП, Сцяцко, Шаталава), *гра́блішча* н. – Драг. (ЛАБНГ), *грабе́лішча* н. – Гарад. (АЛА, ЛАБНГ), *граблаві́шча* н. – Брасл., Пін., Латгал. р. (АЛА, СПЗБ), *грабляві́шча* н. – Вілен. р. (СПЗБ), *грабільні́шча* н., *грабальні́шча* н. – усх.-маг. р., Ганц. (АЛА, ЛАБНГ), *грабі́льнішча* н. – Ганц. (СПЗБ), *грабаві́шча* н. – Вілен. р. (СПЗБ), *грабі́ска* н. – Гродз. (ЛАБНГ), *грабе́льніска* н. – Жаб. (ЛАБНГ), *граблі́ска* н. – гродз.-бар. г., Кам., Пруж., Бяроз., Ганц. (АЛА, ЛАБНГ, СПЗБ, Шаталава), *гра́бліска* н. – Зэльв., Брэсц. (ДСБ, Сцяцко), *грабаві́ска* н. – Гродз., Астр., Пін., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *граблаві́ска* н. – Воран., Гродз., Пін., Стол., Латгал. р. (АЛА, ЛАБНГ, СПЗБ), *грабляві́ска* н. – Воран., Гродз., Латгал. р. (СПЗБ, Шаталава), *гараблі́ска* н. – Гродз. (Сл. Гродз.), *цаўё* н. – Клім., Чач. (Шаталава, Мат. апыт.), *дзяржа́нка* ж. – Калінк. (ЛМПП), *ражэ́ндзя* ж. – Наваг. (СРЛГ);

стаўпец ‘брусок у граблях, куды ставяцца зубы’: *стаўпе́ц* м. – цэнтр. з., Арш., Петр., Хойн., Нараўл., Браг. (ЛАБНГ, ЖС, Мат. Гродз., НС, Н. сл-сць, СНМ, Шаталава), *стаўпе́нь* м. – Ушацк. (ЛАБНГ), *сто́ўпік* м. – Дубр. (ЛАБНГ) *сто́ўбік* м. – Гор. (ЛАБНГ), *ступе́ц* м. – Свісл., Слон. (ЖНС, Шаталава), *слупе́ц* м. – Карэл. (Шаталава), *гало́ўка* ж. – паўн.-зах. з.,

Арш., Дубр., Рас., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шаталава), *галава́* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *галаўкі́* мн. – Навагр. (СПЗБ), *наглóвак* м. – Карэл. (Сл. Гродз.), *валóк* м. – спарадычна пал. р., Навагр. (ЛАБНГ, Кучук, Шаталава), *брусóк* м. – усх. з., Валож., Іўеў., Навагр., Стаўб., Івац. (ЛАБНГ, СПЗБ, З нар. сл., Шаталава), *брус* м. – Клецк., Тал. (Шаталава), *ба́лечка* ж. – Бяроз. (ДСБ, Шаталава), *калóдачка* ж. – Верхнядзв., Рас., Мёр., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шаталава), *калóдка* ж. – Гарад. (ЛАБНГ), *рашóтка* ж. – паўн. частка паўн.-зах. з., Мін. (ЛАБНГ), *рашацéнь* м. – Мядз., Віл. (ЛАБНГ, Шаталава), *станóк* м. – Пін. (ДСБ, Шаталава), *ві́лка* ж. – Лаг., Клім. (Шаталава), *гра́блі* мн. – спарадычна пал. р. (пераважна цэнтр. частка), Краснап., Клім. (ЛАБНГ), *граблі́* мн. – спарадычна зах.-пал. г. (ЛАБНГ), *грабі́нка* ж. – Кобр., Драг. (ЛАБНГ, НЛ), *грабі́нцы* мн. – Кобр. (ЛАБНГ), *грабёнка* ж. – Лаг. (Шаталава), *пратасóк* м. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *рамшту́к* м. – Смарг. (Шаталава);

зубы ў граблях: *зу́бы* мн. – агульн. (Янкова, Мат. апыт.); *пляшкó* н. ‘патоўшчаная частка зуба ў драўляных граблях’ – Брасл. (СПЗБ).

Грэбень

Прылада для абдзірання і часання льну.

грэ́бень м. – агульн. (СПЗБ, ТС, СЦБ, ЛП, ЖНшС, НС, ГЧ, Мат. мін.-мал., Н. сл-сць, ЛМПП, Трухан, Шаталава), *грабёнка* ж. – усх.-пал. р., усх.-маг. р., Мёр. (ЛП, ГЧ, Н. сл-сць, ЛМПП, Трухан, Шаталава), *грабёлка* ж. – Маладз. (СЦБ, Трухан), *грабяні́* (*грыбыні́*) мн. – спарадычна зах.-пал. г. (СПЗБ, ЛП, ЖНСл, Трухан), *грабушкі́* мн. – Астр., Вілен. р. (СПЗБ, Трухан), *шчóтка* ж., *шчэ́тка* ж. – агульн., Вілен. р., Беластоц. р. (СПЗБ, ТС, ЛП, Мат. мін.-мал., СНМ, Трухан, Янкова), *шчаткі́* мн. – Стаўб., Слон. (Сл. Гродз., З нар. сл.), *жалéзныя шчóткі* – Ваўк. (Мат. Гродз.), *часа́лка* ж. – Навагр., Стаўб. (Мат. Гродз., СНМ), *часату́ха* ж. – Дзятл. (Мат. Гродз.), *часóтка* ж. – Маст. (Сл. Гродз.), *чóска* ж. – Мін.

(Шаталава), *драчка* ж. – Рас., Тал., Барыс., Жытк., Маз. (СПЗБ, ТС, ЛМПП, Трухан, Шаталава), *дзёргаўка* (*дэргаўка*) ж., *дзёрганка* (*дэрганка*) ж. – Малар. (ДСБ, ЛП), *драпкі* мн. – Брэсц. (Трухан), *драўлянка* ж. – Мядз. (Шаталава), *дзераўянка* ж. – Паст. (СПЗБ, Трухан), *жалёзніца* ж. – Мядз. (СЦБ, НС, Мат. мін.-мал., Трухан), *жалязнічка* ж. – Маладз. (Мат. мін.-мал.), *друка* ж. – Леп. (ЖНшС, Трухан), *дручка* ж. – Чашн. (Каспяровіч, Трухан).

Доўбня, даўбня

Прылада ў форме молата ці выцесанай палкі з тоўстым канцом, якая мела шырокае гаспадарчае выкарыстанне, у тым ліку і ў земляробстве.

доўбня ж., *даўбня* ж. – агульн., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, Мат. апыт.), *даўбешка* ж. – пераважна паўдн.-зах. д., за выключэннем Гродз. р., усх.-маг. г., Гом. р., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, СЦБ, Бялькевіч), *даўбенька* ж. – спарадычна ўсх.-пал. р., Пін., Івац., Лід. (ЛАБНГ), *даўбенка* ж. – Лід. (СПЗБ), *пабойня* ж., *пабайня* ж. – паўн. р., за выключэннем Віц. р. (ЛАБНГ), *пабаешка* ж. – Верхнядзв., Рас., Гарад., Пол., Ушацк. (ЛАБНГ), *калатушка* ж. – Гарад., Ашм., Кам., Малар. (ЛАБНГ), *калатошка* ж. – Лун. (ЛАБНГ), *плёскаўка* ж. – Віц. р. (Каспяровіч), *калун* м. – Краснап. (ЛАБНГ), *чакуха* ж. – паўдн.-усх. з. (ЛАБНГ), *чакуша* ж. – Рэч. (ЛАБНГ), *шляга* ж. – Гродз. р., Віл., Маладз., Нясв. (ЛАБНГ), *кука* ж. – Гарад., Ушацк., Паст., Мядз., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Н. сл-сць), *коўка* ж. – Віц. р. (Каспяровіч), *булава* ж. – Маст., Брэсц., Пруж., Драг. (ЛАБНГ), *балавешка* ж. – Кам., Стол. (ЛАБНГ), *булаўка* ж. – Воран. (ЛАБНГ), *булдава* ж. – Дзярж. (ЛАБНГ), *таўкач* м. – Іўеў., Карэл., Івац., Бяроз. (ЛАБНГ), *кій* м. – Жаб., Кобр. (ЛАБНГ), *кіёк* м. – Драг. (ЛАБНГ), *кій з булавою* – Іван. (ЛАБНГ), *дручок з булавою* – Драг., Кобр., Іван. (ЛАБНГ), *палка* ж. – Шчуч. (ЛАБНГ), *кадаўба* ж. – Бераст. (ЛАБНГ), *боўт* м. – Драг. (ЛАБНГ).

دручка

Прылада для апрацоўкі лёну на кужаль.

дру́чка ж. – Мёр. (СНМ), *дру́ка* ж. – Леп. (ЖНшС), *па́часаўка* ж. – Мёр. (СНМ).

Значнік

Прылада для правядзення радкоў на градах.

зна́чнік м. – Астр. (Мат. Гродз.), *рады́* мн. – Навагр. (Мат. Гродз.).

Каса

Ручная прылада, якая складаецца з доўгага загнутага ляза, насаджанага на касільна, і служыць для зразання травы, збожжа і інш.

каса́ ж., *касёнка* ж. зніж., *касёначка* ж. памянш., *касі́ла* н. жарт., *касі́льца* н. памянш. – агульн. (СПЗБ, Мат. Гродз., ЛМПП, Варлыга, Юрчанка, Мат. апыт.), *ко́саўка* ж. – Смарг. (Мат. Гродз.), *літо́ўка* ж. – Паст., Лід. (СПЗБ, Сл. Гродз., НСГТ), *віле́йка* ж. – мясц. (НСГТ), *аўстры́йка* ж. – паўдн.-усх. з. (НСГТ), *драпцы́* мн. 'каса пад грэчку' – Кір. (НС), *сцяба́чка* ж. 'вострая каса' – Астр. (Мат. Гродз.);

каса паводле памеру: *шасціру́чка ж.* – Гродз. р., Жытк. (ЛМПП, Цыхун), *сямёрка* ж. – Зэльв. (Мат. Гродз.), *сяміру́чка* ж. – Бераст. (Сл. Гродз.), *васьміру́чка* ж. – Гродз. р. (Цыхун), *дзевя́тка* ж. – Стол. (ТС), *метро́ўка* ж. – Навагр. (Сл. Гродз.), *касаві́дла* н. 'вялікая каса' – Смарг. (Сл. Гродз.);

каса са сточаным палатном: *ско́сак* м. – усх.-маг. р., Верхнядзв., Лаг., Слон., Зэльв., Стол. (СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., Варлыга, Сцяцко, Шаталава, Юрчанка), *абко́сак* м. – Пол. (НЛ).

Часткі касы:

кассё, касільна 'драўляная частка касы, на якую надзета кальцо і да якой прымацавана ручка': *кассё* н., *кассе́* н. –

усх. з., сярэд.-бел. г., зах.-пал. г. (АЛА, ДАБМ, СПЗБ, Мат. Гродз., ЛП, НСГТ, Каспяровіч, Янкоўскі), *кáссе* н. – Калінк. (ДАБМ), *кóссе* н. – паўдн. ускраіна зах. з. (АЛА, ДАБМ, СНМ), *акóссе* н. – паўн. частка паўн.-зах. з., Барыс., Жытк. (АЛА, ДАБМ, Варлыга), *акóсіч* м. – Беш. (ДАБМ), *касцэ́* (*косцэ́*, *косьцé*, *кусьцé*, *кустя́*) н. – зах.-пал. г., Барыс., Бабр., Ельск. (АЛА, ДАБМ, ДСБ, Н. сл-сць, СНМ), *касцё* н. – Барыс. (Шаталава), *касíльна* н., *касíлна* н. – Слуцк. р., спарадычна усх.-пал. р., Бярэз. р., Свісл., Лёзн., Сен., Гор. (АЛА, ДАБМ, НСГТ, Каспяровіч, Сцяцко), *касільнó* н., *касілнó* н. – Мін. р., усх.-маг. р. (АЛА, ДАБМ, Варлыга, Кучук, Шаталава), *касíдла* н., *касідлó* н. – Мін. р. (АЛА, ДАБМ, Шаталава), *касíла* н. – Валож., Кобр., Ганц. (ДАБМ), *касíлле* н. – Круп. (ДАБМ), *касíліна* ж. – Барыс. (ДАБМ), *касільнíшча* н. – Крыч. (ДАБМ), *касíлішча* н. – Хоц. (Шаталава), *касаўё* н. – паўн. р., заходняя частка паўн.-зах. з., спарадычна паўдн.-усх. з. (АЛА, ДАБМ, СПЗБ, НЛ, НСГТ, Каспяровіч, Шаталава), *касаўé* н. – Жытк. (ТС, (ЛМПП), *касіўё* н., *касівó* н. – Воран. (ДАБМ, Шаталава), *касьвó* н. – Івян. (АЛА), *касавíшча* н. – Віц. р., Латгал. р. (АЛА, ДАБМ, СПЗБ, НСГТ), *касавíла* н. – зах. частка паўн. р., Вілен. р., Латгал. р. (АЛА, ДАБМ, СПЗБ, Каспяровіч, Шаталава), *касавíдла* н. – зах. частка паўн. р., Вілен. р., Латгал. р. (АЛА, ДАБМ, СПЗБ), *касавíлна* н. – паўн. р. (ДАБМ, СНМ, НС), *касавíльна* н. – Верхнядзв., Лёзн., Сен., Гор., Латгал. р. (ДАБМ, СПЗБ, Каспяровіч, Шаталава), *касавíльня* н. – Віц., Пол., Леп. (АЛА, НЛ), *касавíлле* н. – Шарк. (ДАБМ), *касавíліна* н. – Пол., Віц., Гарад. (АЛА, ДАБМ, Шаталава), *касавéліна* н. – Шум., Віц. (ДАБМ), *касавíна* н. – Рас. (ДАБМ), *касавíска* н. – Брасл., Астр. (ДАБМ, СПЗБ), *касíска* н. – Ганц. (ДАБМ), *кóснішча* н. – Слон. (ЖНС), *касíшча* н. – Браг. (ДАБМ), *дзяржáлна* н. – Клецк. (ДАБМ), *рукáтка* ж. – Навагр. (СПЗБ), *рукавáтка* ж., *рукавя́тка* ж. – Маст., Гродз., Брасл., Беластоц. р. (СПЗБ), *кýля* ж. – Бяроз., Іван., Пін., Стол., Петр. (ЛП), *кýлька* ж. – Навагр., Стол. (ЖС, ЛП), *дзядóк* м. – Пух. (СПЗБ), *свідзíна* ж. – Саліг. (ДАБМ);

кальцо, якім замацоўваецца каса на касільне ‘дэталь, з дапамогай якой каса замацоўваецца на касільне’: *бáнька* ж. – паўн.-усх. д., сярэд.-бел. г., паўдн.-усх. з. (ДАБМ), *бá-нечка* ж. – Верхнядзв., Пол., Докш., Бабр. (ДАБМ, ЖНС, НС, Варлыга, Шаталава), *бáнка* ж. – Бабр. (Шаталава), *бáначка* ж. – Верхнядзв., Ушацк., Гарад., Пух., Асіп., Клім., Кір., Бабр., Светлагор., Лоеў., Петр. (ДАБМ, ЛМПП, Шаталава), *бóнчка* ж. – Астр. (ДАБМ), *жбáнка* ж., *жбáнька* ж. – Віл. (ДАБМ), *кальцó* н. – спарадычна усх. з., паўн.-зах. з., зах.-пал. г. (ДАБМ), *рэ́хва* н., *рэ́хвачка* н. – гродз.-бар. г., Мядз., Светлагор., Петр., Жытк., Ганц. (ДАБМ, Мат. Гродз., ЖНС, СНМ, Цыхун, Шаталава), *арэ́хва* н. – Жытк., Беластоц. р. (ДАБМ), СПЗБ, *арэ́хаўка* н. – Лельч. (ДАБМ), *напáрстак* м. – гродз.-бар. г., зах.-пал. г., Капыл., Стол. (ДАБМ, ДСБ, Мат. Гродз., З нар. сл., Н. сл-сць, Сцяцко, Шаталава), *пярс-цёнак* м. – Стаўб. (ДАБМ), *грывя́нка* ж. – спарадычна гродз.-бар. г. (ДАБМ), *грывенька* ж. – Маст. (Шаталава), *прывя́зка* ж. – Нараўл. (ДАБМ), *увя́зка* ж. – Нараўл., Хойн. (ДАБМ), *ві́тка* ж. – усх.-пал. р. (ДАБМ), *уві́тка* ж. – Петр. (ДАБМ), *абрýчык* м. – Карэл. (ДАБМ), *хамýцік* м. – Стаўб., Гродз. (ДАБМ), *шáйбачка* ж. – Гарад., Круп. (ДАБМ), *жучóк* м. – Шчуч., Воран., Гродз. (ДАБМ, ЖНС), *вýха* н. – Стол. (ЛП), *казá* ж. – Браг. (Шаталава), *запя́тка* (*зап'я́тка*) ж. – Нараўл. (ЛП), *рэ́пка* ж. – Маладз. (Шаталава);

клінок для замацавання касы на касільне ‘дэталь у форме кліна, якая забіваецца паміж касільнам і кальцом (банькай)’: *клінóк* м., *клін* м. – асн. мас. г., больш паслядоўна цэнтр. з. і віц.-маг. г. (ДАБМ, Сцяцко), *клі́нчык* м. – Пол. (ДАБМ), *заклі́нак* м. – Буда-Каш., Добр., Лоеў. (ДАБМ), *заклі́нец* м. – Ельск. (ДАБМ), *пáклінак* м., *паклінóк* м. – Нараўл. (ДАБМ), *забóйчык* м. – Брасл., Пол., Гор., Маг. (ДАБМ), *забóйнічак* м. – Віц. (ДАБМ), *забóіч* м., *забóвіч* м. – Лельч., Стол., Жытк. (ДАБМ, ТС), *забóяч* м. – Бяроз. (ЛП), *забóец* м., *забóйка* ж., *забóйнік* м. – паўн. р., Чэрв., Пух., Ветк. (ДАБМ, НЛ), *абóец* м. – Паст. (ДАБМ), *забóй* м. – Віц., Леп., Стол. (ДАБМ, ТС), *запаты́лак* м., *запаты́льнік* м., *заты́лак* м.,

затыльнік м. – агульн., акрамя паўн. р., больш паслядоўна паўдн.-зах. д., сярэд.-бел. г., зах.-пал. г., Беластоц. р. (ДАБМ, СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., ЛМПП, Варлыга, Кучук), *затылачак* м. – Ганц. (ДАБМ), *запатылачак* м. – Слон. (ЖНС), *зату́лец* м. – Брэсц. (НЛ), *зату́лак* м. – Малар., Драг., Бяроз., Івац. (ДАБМ, Н. сл-сць), *зату́лач* м. – Кам., Малар. (ДАБМ), *уту́лак* м. – Бяроз. (ДАБМ), *запятнік* м. – Валож. (ДАБМ), *запятак* м. – Нараўл. (ДАБМ), *ко́стачка* ж. – Пруж. (ДАБМ), *прыко́снік* м. – Краснап. (Бялькевіч), *заклёпка* ж. – Тал., Арш., Дубр. (ДАБМ), *акало́к* м. – Ушацк. (ДАБМ), *біло́чка* н. – Светлагор. (ДАБМ), *грыўя́нка* ж. – Навагр. (ДАБМ), *задры́тка* ж. – Мсцісл. (ДАБМ), *зало́сік* м. – Кам. (ДАБМ);

ручка касы ‘драўляная ручка на сярэдзіне касільна, якая служыць для зручнасці касьбы’: *ру́чка* ж. – паўдн.-усх. з., спарадычна віц.-маг. г., зах. з., паўн. р. (ДАБМ), *рукаятка* ж., *рукавя́тка* ж. – паўн.-зах. з., Слуцк. р., Бярэз. р. (ДАБМ), *рукава́тка* ж. – Маст. (Шаталава), *лу́каватка* ж. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *рукавя́ць* ж. – Брасл., Шарк. (ДАБМ), *рукаві́ца* ж. – Астр., Смарг. (ДАБМ, Шаталава), *рука́тка* ж. – Бял. (ДАБМ), *ру́кі* мн. – Бяроз. (ДАБМ), *ручкі́* мн. – Пін. (ДАБМ), *руко́шня* ж. – Петр. (ДАБМ), *ку́лька* ж. – гродз.-бар. г., зах.-пал. г., спарадычна усх.-пал. р., Бярэз., Гл., Кліч. (ДАБМ, Мат. Гродз., З нар. сл., ЖНС, НЛ, Кучук, Сцяцко, Шаталава), *ку́ля* ж. – Драг. (ДАБМ), *ку́лька* ж. – Маз. (ЛМПП, Шаталава), *ку́льша* ж. – Карэл. (Шаталава), *лучо́к* м. – Слуцк. р., усх.-маг. р., паўн.-зах. з., цэнтр. частка пал. р., спарадычна Маг. р., Беш., Шум., Смал., Мін., Пух., Бабр., Бяроз. (ДАБМ, СПЗБ, ТС, Мат. Маг., З нар. сл., Н. сл-сць, СНМ, НСГТ, Шаталава), *лычо́к* м. – Капыл. (Шаталава), *лу́чак* м. – Гродз. р. (Цыхун), *лук* м. – Стол., Бар. (ДАБМ, ДСБ, ЛП), *пуп* м. – Лаг., Чэрв. (ДАБМ), *пупо́к* м. – сярэд.-бел. г. (пераважна ўсходняя частка), спарадычна паўдн.-усх. з., Віц. р., Бярэз. (ДАБМ, ЖНшС, З нар. сл., НС, Варлыга, Шаталава, Шатэрнік, Мат. апыт.), *пупе́ц* м. – Акц., Петр. (ДАБМ), *па́лец* м., *палю́х* м. – паўн. р., Ельск., Раг., Латгал. р. (ДАБМ, СПЗБ, НС, Шаталава, Мат. апыт.), *палю́к* м.– Мёр., Пол.,

Шчуч., Вілен. р. (СПЗБ, Сл. Гродз., ЖНС, НЛ, НС, Шаталава), *панюка* ж. – Шарк. (ДАБМ), *му́льніца* ж., *му́ліца* ж. – Віц. р., Мядз., Віл., Ветк. (ДАБМ), *му́лец* м. – Віц. р. (ДАБМ, Каспяровіч), *мы́ліца* ж. – Віц. р., Мядз. (Каспяровіч, Шаталава), *мы́льніца* ж. – Віц. р. (Каспяровіч), *прыму́лак* м., *прымо́лак* м. – Жытк. (ДАБМ, ТС, ЛМПП), *вязо́к* м. – спарадычна пал. р., Докш., Леп., Воран. (ДАБМ, ЛП, НСГТ, Шаталава), *увя́зка* ж. – Хойн. (ДАБМ), *дзядо́к* м. – спарадычна усх.-пал. р., Глыб., Мядз., Валож., Пух. (ДАБМ, ЛАБНГ), *каблу́к* м. – Стаўб., Жытк., Іван. (ДАБМ), *каблучо́к* м. – Брэсц., Кобр., Пін. (ДАБМ), *кульба́чка* ж. – Навагр., Клецк. (ДАБМ), *ку́льба* ж. – Малар. (ДАБМ), *ку́льча* ж. – Іван. (ДАБМ), *кукаба́чка* ж. – Паст. (ДАБМ), *купрэ́ш* м., *кукрэ́ш* м. – Старадарож. (ДАБМ), *купры́ш* м. – Слуцк. (ДАБМ), *кляпе́ш* м. – Драг. (ДАБМ), *ду́жка* ж. – Добр., Навагр. (ДАБМ, НСГТ), *касаў́е* н. – Жытк. (Н. сл-сць), *вало́чка* ж. – Жытк. (ДАБМ), *во́бгінка* ж. – Люб. (ДАБМ), *угазо́к* м. – Лун. (ДАБМ), *дзяржа́нне* н. – Лаг. (ДАБМ), *лутóк* м. – Лях. (СПЗБ), *лу́шка* ж. – Салігор. (ДАБМ), *кулёк* м. – Кам. (ДАБМ), *ку́чка* ж. – Ельск. (ДАБМ), *цюцюле́ц* м. – Петр. (ДАБМ), *чухаве́ц* м. – Акц. (ДАБМ), *карэ́ц* м. – Віл. (ДАБМ), *ачаво́к* м. – Калінк. (ДАБМ), *чачало́к* м. – Петр. (ДАБМ), *чучу́к* м. – Жлоб. (Шаталава), *папо́к* м. – Бабр. (ДАБМ), *кара́кулька* ж. – Маст. (ДАБМ), *бы́льніца* ж. – Люб. (ДАБМ); *кала́чык* м. ‘ручка ў касе ў форме дужкі’ – Гарад. (СПЗБ), ‘драцяная дужка ў касе’: *каблу́к* м. – Гродз. (ЖНС), *каблучо́к* м. – Драг. (ЖС), *пу́лька* ж. ‘невялікая дуга з дрэва, якая выкарыстоўваецца для таго, каб зручней трымаць касу’ – Маз. (ЛМПП).

Палатно касы, яго часткі, пашкоджанні

палатно ‘плоская тонкая частка якога-небудзь інструмента, прылады’: *палатно́* н. – агульн. (ТС, Шатэрнік, Шаталава, Мат. апыт.), *палаце́нца* н. – Чач. (Мат. апыт.), *наро́г* м. – Лаг. (Варлыга), *лязо́* н. – мясц. (НСГТ);

лязо, вастрыё 'вострая частка касы': *астрыё* н. – Навагр. (Шаталава), *вайстрыё* н. – Петр. (ЛМПП, Шаталава), *гастрэ́й* м. – Бяроз. (Шаталава), *джга́ла* н. – Браг. (Шаталава), *жа́ла* н. – Чач. (Мат. апыт.), *жыга́дла* н. – Свісл. (Шаталава), *клеп* м. – Хойн. (ЛМПП), *рубі́ж* м. – Драг. (Н. сл-сць), *дзёбак* м. – усх.-пал. р. (ЛП) *ле́звіе* н. – Лаг. (Шаталава);

востры канец касы: *нос* м. – усх.-пал. р., Латгал. р. (СПЗБ, ДСБ, ЛП), *но́сік* м. – Бабр. (Мат. апыт.), *насо́к* м. – Драг. (Н. сл-сць) *дзю́бка* ж. – Чач. (Мат. апыт.);

задняя (тупая) частка касы: *пятка* ж. – Верхнядзв., Бабр., Драг., Латгал. р. (СПЗБ, Н. сл-сць, Шаталава, Мат. апыт.), *пята́* (*п'ета́*) ж. – Стол., Латгал. р. (СПЗБ, ТС, ЛМПП), *прут* м. – спарадычна Паням. р., усх.-пал. р., Драг., Латгал. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., Н. сл-сць, Кучук, Шаталава), *абру́ч* м. – Рас., Карэл. (Шаталава), *борт* м. – Лаг. (Шаталава); *ву́ха* н. 'шыйка касы' – Верхнядзв., Петр. (ЛМПП, Шаталава).

Пашкоджанні на лязе касы

Адцягнутыя, няроўныя месцы, трэшчыны на касе з-за няўмелага кляпання: *лапату́ха* ж. – усх.-пал. р., Паням. р., Чач., Лаг., Чэрык., Беластоц. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., Мат. Маг., ЛМПП, Варлыга, Цыхун, Янкова, Мат. апыт.), *лапатня́* ж. – Навагр. (Сл. Гродз.), *лапата́* ж. – Кобр. (СНМ), *ло́пала* н. – Лельч. (НЛ), *ло́палка* ж. – Лельч. (Кучук), *ло́паўка* ж. – Рас., Пол., Ушацк. (НЛ, СНМ, Шаталава), *ло́пат* м. – Гродз., Зэльв. (Мат. Гродз.), *лапато́к* м. – Бар. (СПЗБ), *ло́пацень* м. – Карэл., Слуцк., Пін. (ЖС, Н. сл-сць, СНМ), *лапату́н* м. – Вілен. р. (СПЗБ), *ло́пух* м. – Ушацк. (СНМ), *клапату́ха* ж. – Гродз. (Сл. Гродз.), *кле́пала* н. – Лун. (Шаталава), *клеп* м. – Навагр. (Мат. Гродз.), *клёп* м. – Стаўб., Дзятл. (Мат. Гродз., СНМ), *забо́йка* ж. – Астр. (СПЗБ), *цыцка* ж. – Зэльв. (Сцяцко), *жырло́* н. – Пін. (СНМ), *бу́хта* ж. перан. – Бераст. (Сл. Гродз.), *збухто́ваны* дзеепрым. – Беластоц. р. (СПЗБ), *рыба* ж. – Брэсц., Малар. (ДСБ), *рэ́ба* ж. – Драг. (НЛ), *хва́лды* мн. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *зубы́* мн. – Навагр.

(Мат. Гродз.), *зрэ́блены* дзеепрым. – Малар. (НЛ); *ло́паўка* ж. 'надтрэснутае месца на лязе касы' – Пол. (НЛ).

НАЧЫННЕ ДЛЯ ПАДТРЫМАННЯ КАСЫ Ў РАБОЧЫМ СТАНЕ

Сродкі для вастрэння касы

Малаток

Ручны інструмент у выглядзе металічнага бруска або цыліндра, насаджанага на драўляную ручку пад прамым вуглом, які выкарыстоўваецца таксама для кляпання касы.

малато́к м. – агульн. (Мат. апыт.), *кляпа́нчык* м. – Віц. р. (Каспяровіч), *клявéц* м. – Віц. р., Лун., Стол., Ельск. (ЛП, Каспяровіч), *чапярно́с* м. – Дзятл. (Сл. Гродз.).

Мянташка

Наждачная лапатка, якой вострaць касу.

мянта́шка ж. – слуцк.-маз. г., спарадычна віц.-маг. г., гродз.-бар. г., Мін. р., Беластоц. р. (ДАБМ, ЖНшС, ЛМПП, НСГТ, Кучук, Шатэрнік, Янкова), *мяльта́шка* ж. – Жытк. (ДАБМ, ЛМПП), *мянты́шка* ж. – спарадычна Гом. р., Маг. р. (ДАБМ, Мат. Маг.), *мянця́шка* ж. – Гродз., Дзятл. (ДАБМ, Мат. Гродз.), *мянцёшка* ж., *мянто́шка* ж. – Воран., Пін. (ДАБМ), *мянцéшка* ж. – Навагр. (ДАБМ), *мянтэ́шка* ж. – зах.-пал. г. (ДАБМ), *мянта́тка* ж. – Калінк. (ЛМПП), *манта́шка* ж. – Лоеў., Чач. (Янкова, Мат. апыт.), *мантэ́чка* ж. – Нар. (ЛМПП), *манты́шка* ж. – Чач. (Мат. апыт.), *мянту́шка* ж. – гродз.-бар. г., за выключэннем крайніх заходніх, Лаг., Стаўб., Навагр., Зэльв., Бар., Ганц., Малар., Жытк. (ДАБМ, ТС, Мат. Гродз., ЛП, НС, Варлыга), *мянцю́шка* ж. – Воран., Лід., Навагр., Дзятл., Ваўк., Драг. (СПЗБ, Мат. Гродз., Н. сл-сць), *ментушо́к* м. – Стол. (ЛП), *мянта́чка* ж., *мянтэ́чка*

ж. – пал. р., усх.-маг. р., Докш., Маладз. (ДАБМ, Мат. Маг., ЛП), *мянта́* ж., *ме́нта* ж., *мянця́* ж., *ме́нця* ж., *мя́нця* ж. – гродз.-бар. г., спарадычна зах.-пал. г. (ДАБМ, СПЗБ, Мат. Гродз., З нар. сл., Сцяцко, Шаталава), *мя́тня* ж. – Навагр., Карэл. (ДАБМ), *ме́нтка* ж. – Іўеў. (ДАБМ), *мянці́ла* н. – Барыс., Карэл., Маз., Гл. (ДАБМ, Сл. Гродз., ГЧ), *мянты́ла* ж., *манці́ла* ж. – Калінк. (ДАБМ, ЛМПП), *мянці́лка* ж. – Івац. (ЖС), *мянцёлка* ж. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *мянце́нька* ж. – Пін., Стол. (ДАБМ), *мянтэ́нька* ж. – Кам. (ДАБМ), *мяце́нька* ж. – Лун. (Шаталава), *ментыле́шка* ж. – Кобр., Кам. (ДАБМ), *метыле́нька* ж., *матыле́нька* ж. – Кам. (ДАБМ), *мытэ́нька* ж. – Брэсц. р. (ДАБМ), *мянчо́* н. – Воран. (Мат. Гродз.), *мянту́зка* ж. – Жытк. (ДАБМ), *мятшо́ннік* м. – Навагр. (Мат. Гродз.), *трапа́чка* ж., *трапа́шка* ж., *трапы́шка* ж. – пол.-мін. г., Маг. р., Гом. р., Рас., Малар. (ДАБМ, СПЗБ, ЛП, НЛ, НС, Шаталава, Янкова), *патрапа́шка* ж. – Лоеў. (Янкова), *трапа́ч* м. – Ушацк. (ДАБМ), *трапу́шка* ж. – Пух., Брэсц. (ДАБМ), *трапі́шча* н. – Чав. (ДАБМ), *сцёбалка* ж. – Карм., Докш., Круп. (ДАБМ), *сцёбаўка* ж. – Леп. (ДАБМ), *сце́паўка* ж. – Докш. (ДАБМ), *сцяба́ч* м. – Докш. (ДАБМ), *сцяба́лка* ж. – Глыб., Беш., Барыс., Віл., Уздз., Слуцк. (ДАБМ), *сцяпа́лка* ж. – Барыс., Саліг. (ДАБМ), *сцёбалка* ж. – Ашм., Смарг., Маладз., Арш., Бых., Капыл. (ДАБМ, З нар. сл.), *сце́палка* ж. – Барыс., Слуцк., Саліг. (ДАБМ, Н. сл-сць), *сце́паўка* ж. – Докш. (СПЗБ), *сцёбка* ж. – Смал., Барыс. (ДАБМ), *сцяба́чка* ж. – паўн. частка паўн.-зах. з., Віц. р. (ДАБМ, СПЗБ, Каспяровіч), *лапа́тачка* ж., *лапа́тка* ж. – віц.-маг. г., Вернядзв., Ашм., Навагр., Свелагор., Кобр. (ДАБМ, Мат. Гродз., Мат. Маг., Шаталава), *лапа́цік* м. – Сен., Тал. (ДАБМ), *ша́стка* ж. – Валож. (ДАБМ), *шва́рхалка* ж. – Краснапал. (ДАБМ), *шварко́лка* ж. – Краснапал. (Мат. Маг.), *тырпуга́* ж., *тэрпуха́* ж. – Малар. (ДАБМ, ДСБ, ЛП), *трапуга́* ж. – Малар. (ДАБМ), *агні́ва* н. – Кобр. (ДАБМ), *абру́с* м. – Малар. (ДАБМ); *прарэ́зь* ж. ‘нарэзы на мянташцы’ – Навагр. (СПЗБ); *вага́н* м. ‘начовачкі з пяском у касароў, у якія клалі мокрую мянташку’ – Жытк. (ТС, ЛМПП).

Асялок

Дробназярністы тачыльны камень.

асялóк м. – Шум., Сен., Арш., Мсцісл., Клім., Асіп., Віл., Гродз., Ваўк. (ДАБМ, Мат. Гродз.), *асёлак* м. – Глыб., Шчуч., Беластоц. р. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *асёлка* ж. – Гродз. р., Шчуч., Маст., Бераст., Кам. (ДАБМ, СПЗБ, Сл. Гродз., Цыхун), *аслá* ж. – Гродз., Ваўк. (ДАБМ, Мат. Гродз.).

Брусок

Тачыльны, шліфавальны камень, звычайна ў форме плоскага прадаўгаватага чатырохгранніка.

брусóк м. – пераважна паўн.-усх. д., Гродз., Шчуч., Ваўк., Свісл., Вілен. р. (ДАБМ, СПЗБ, ЛП, НСГТ, Юрчанка, Мат. апыт.), *брус* м. – Асіп., Карэл., Лід., Зэльв., Слон., Нараўл., Жытк., Пін., Малар. (ДАБМ, ЛП, ЛМПП).

Прыстасаванне для вастрэння касы

Бабка

Сталёвае кавадлачка для кляпання касы.

бáбка ж. – пал. р., Навагр., Чач. (ДСБ, ЛП, Мат. Гродз., ЛМПП, НСГТ, Мат. апыт.), *настáлак* м. – Драг., Іван. (ДСБ, ЛП), *кавáдла* ж. – Жытк., Стол. (ЛП), *абушóк* м. – Іван. (ЛП), *бóйла* ж. – Свісл. (Сл. Гродз.), *кляпáла* н. – Хойн. (ЛМПП).

Кляпаць касу

Ударамі малатка вастрыць лязо касы.

кляпáць незак., *накляпáць* зак. – агульн., спарадычна паўн. р., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., ЛП, ЛМПП, Каспяровіч, Сцяцко, Юрчанка, Мат. апыт.), *пакляпáць* зак. – Ашм., Маст., Навагр., Карэл., Вілен. р. (СПЗБ), *раскляпя́іваць*

незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *біць* незак. – паўн. р., Слуцк. р., Шчуч., Бераст., Малар., Асіп., Гл., Жытк. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., ЛМПП), *адбіваць* незак. – Віц., Гарад., Ушацк., Круп., Клім., Слаўг., Маладз., Слон., Лях., Слуцк. (ЛАБНГ), *адбіць* зак. – Навагр. (Мат. Гродз.), *выбіваць* незак. – Слуцк. (ЛАБНГ), *забіваць* незак., *забываць* незак. – Бяроз. (ЛАБНГ), *набіваць* незак. – Ветк. (ЛАБНГ), *набіць* зак. – Паст. (СПЗБ), *адцягваць* незак. – Зэльв., Валож., Нясв., Гарад., Леп., Тал., Быx., Слаўг., Карм., Гом., Рэч. (ЛАБНГ), *ацегці* незак. – Буда-Каш. (ЛАБНГ), *каваць* незак. – Саліг. (ЛАБНГ), *кляваць* незак. – Чав. (ЛАБНГ), *надзяўбаць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *пасцепаць* зак. – Докш. (СПЗБ); *збухтаваць* зак. 'няроўна накляпаць, утварыўшы пукатасці' – Гродз., Беластоц. р. (СПЗБ, Сл. Гродз.), *вўшчарбіць* зак. 'зазубіць' – Жытк. (ТС).

Вастрыць касу

Рабіць касу вострай.

лапаціць незак. – Віц. р. (Каспяровіч, Шаталава), *налапачываць* незак., *налапаціць* зак., *налапачывацца* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *падлапачываць* незак., *падлапаціцца* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *трапаць* незак. – Пол., Латгал. р. (СПЗБ, НЛ), *патрапаць* незак. – Рас., Чач. (Шаталава, ЖНшС), *трапашыць* незак. – Лоеў. (Янкова), *трапышыць* незак. – Бял. (Мат. Маг.), *трапачыць* незак. – Быx. (ЖНС), *сцябаць* незак. – Віл., Барыс., Мядз. (СПЗБ);

вастрыць касу мянташкай: *мянціць* незак. – гродз.-бар. г., зах.-пал. г., Мін. р., Чэрв. р., Слуцк., Гл., Акц., Кругл., Быx., Вілен. р., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Варлыга), *менціць* незак. – Ваўк., Пін., Жытк. (ТС, Мат. Гродз., ЖНС, ЛМПП), *памянціць* зак. – Воран. (СПЗБ), *наменчыць* зак. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *мянтаць* незак. – Лаг., Пух., Акц., Жытк. (ЛАБНГ, ТС, ЛМПП Шаталава), *памянтаць* зак. – Лаг. (Шаталава), *ментаваць* незак. – Слуцк. р., Люб., Добр., Жытк., Стол., Маз., Петр. (ЛАБНГ, ГЧ, ЛП,

СНМ), *паментава́ць* зак. – Петр. (ЛП), *мянта́шыць* незак. – паўдн.-усх. з., Чэрв. р. (ЛАБНГ, Кучук, Шатэрнік), *падмянта́шыць* зак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *манты́шыць* незак. – Чач. (ЛАБНГ), *манта́чыць* незак. – Касц., Буда-Каш., Лельч., Ельск., Нараўл. (ЛАБНГ), *матэ́ньчыць* незак. – Кам. (ЛАБНГ), *мянто́сіць* незак. – Смарг. (СПЗБ), *трапа́ць* незак. – паўн. р. (ЛАБНГ, Шаталава), *трапа́шыць* незак. – Шум., Круп. (ЛАБНГ), *трапа́шчыць* незак. – Круп., Бярэз. (ЛАБНГ, СПЗБ), *трапы́шыць* незак. – Гом. р., Маг. р. (ЛАБНГ), *трапажы́ць* незак. – Малар. (ЛАБНГ), *цярпу́жыць* (*тырпу́жыты*) незак. – Малар. (ДСБ, ЛП), *трапуга́ць* (*трэпуга́ты*) незак. – Малар. (ДСБ), *лапа́ціць* незак. – спарадычна віц.-маг. г. (ЛАБНГ), *сцяба́ць* незак. – паўн.-зах. з. (ЛАБНГ), *вастры́ць* незак. – Маг. р., Чашн., Докш., Клім., Ветк., Лаг., Гродз., Брэсц., Драг., Светлагор. (ЛАБНГ), *тачы́ць* незак. – Віц. р., Мсцісл., Чач. (ЛАБНГ, Мат. апыт.);

вастрыць касу бруском: *вастры́ць* незак. – Смарг., Гродз., Бар., Стаўб., Нясв., Клецк, Слуцк., Асіп., Рэч., Буда-Каш., Бял. (ЛАБНГ), *вайстры́ць* незак. – спарадычна паўдн.-усх. з., Паням. р., пол.-мін. г. (ЛАБНГ), *во́стрыць* незак. – Нараўл. (ЛАБНГ), *гастры́ць* незак. – гродз.-бар. г., зах.-пал. г., Лельч., Ельск. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *істры́ць* незак. – спарадычна усх.-маг. г., Пол., Беш., Калінк., Петр. (ЛАБНГ), *пайстры́ць* незак. – Чэрык., Петр. (ЛАБНГ), *найстры́ць* незак. – Калінк. (ЛАБНГ), *о́страць* (*о́стрэць*) незак. – Нараўл. (ЛАБНГ), *брусава́ць* незак. – паўн.-усх. частка зах.-пал. г. (ЛАБНГ), *мянці́ць* незак. – паўдн. частка паўн.-зах. з., Саліг. (ЛАБНГ), *мянта́шыць* незак., *ментава́ць* незак., *манта́чыць* незак. – спарадычна паўдн.-усх. з. (ЛАБНГ), *мянта́ць* незак. – спарадычна паўдн.-усх. з. (ЛАБНГ), *трапа́ць* незак. – Брасл., Пол. (ЛАБНГ), *трапы́шыць* незак. – Маг., Добр. (ЛАБНГ), *сцяба́ць* незак. – Віл., Лаг., Барыс. (ЛАБНГ), *тачы́ць* незак. – спарадычна ўсх. з., Астр. (ЛАБНГ), *спуска́ць* незак. – Паст. (ЛАБНГ), *наво́жаць* незак. – Раг. (ЛАБНГ).

Каса з дадатковымі прыстасаваннямі

Грабелькі

Прымацаванае да кассе прыстасаванне ў форме грабель на касе, для скошвання збожжавых.

грáбелькі мн. – Стаўб., Слон. (Мат. Гродз., СНМ), *грабéлькі* мн. – Лельч. (Кучук), *грабéльцы* мн., *грáблікі* мн. – Верхнядзв. (Шаталава), *грабкí* мн. – Лельч. (НСГТ, Кучук), *грáбкі* мн. – спарадычна зах.-пал. г. (ЛП, НСГТ), *грэ́бкі* мн. – Маз. (З нар. сл., ЛМПП), *грабцы́* мн. – Лоеў., Браг. (Шаталава, Янкова), *касцы́* мн. – Браг. (Шаталава), *прыкóссе* н. – Краснап. (Бялькевіч), *лучóк м.* – Чэрв. р., Навагр., Нараўл., Жытк., Стол., Верхнядзв. (ТС, Мат. Гродз., ЛП, Шаталава, Шатэрнік), *дýжка* ж. – Лаг., Круп., Ельск. (ЛП, НС, Шаталава), *каблучóк* м. – Пін., Бяроз., Брэсц. (ДСБ, Шаталава), *каблукí* мн. – Брэсц. (ДСБ), *вíлкі* мн. – Рас. (Шаталава), *рóжкі* мн. – Лельч. (Кучук), *я́selькі* мн. – Пух. (ЛП), *палатнó* н. ‘дручок з нацягнутым палатном да касы’ – Слон. (Мат. Гродз.).

Каток

Прылада для выраўноўвання і ўшчыльнення глебы.

катýлка ж. – Віц. р. (Каспяровіч), *качýлкі* мн. – Паст. (СПЗБ), *катóк* м. – мясц. (НСГТ), *калóда* ж. – Віц. р. (Каспяровіч), *вал* м. – мясц. (НСГТ), *чурбáн* м. – мясц. (НСГТ).

Крук

Двухзубыя вілы з загнутымі пад прамым вуглом канцамі для скопвання гною з воза.

крук м. – паўн.-зах. з., паўн. р., усх.-маг. р., Чэрв. р., спарадычна паўдн.-усх. з., Івац., Брэсц., Вілен. р., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ЛП, ЖС, НЛ, СНМ, Шаталава, Ша-

тэрнік), *кручóк* м. – спарадычна паўн. р., Чэрв. р., Мін. р., Смарг., Светлагор., Лельч., Браг., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *крукí* мн. – Верхнядзв., Валож., Воран. (ЛАБНГ), *скáпач* м. – віц.-маг. г. (ЛАБНГ, Мат. Маг., Каспяровіч, Шаталава), *скóпач* м. – Паст., Бярэз., Слаўг., Карм. (ЛАБНГ), *скóпіч* м. – Бабр., Раг., Буда-Каш., Добр. (ЛАБНГ), *скáпавіч* м. – усх.-маг. р., Бярэз. (ЛАБНГ, ЖНшС, Бялькевіч), *капáч* м. – Віц. р., Бярэз., Маг., Рэч. (ЛАБНГ, Каспяровіч), *скапы́ш* м. – Кругл., Бых., Шкл. (ЛАБНГ, Мат. Маг.), *капырýля* ж. – Сен. (ЛАБНГ), *згрэ́бач* м. – Слуцк., Петр., Маз., Хойн., Браг. (ЛАБНГ, Н. сл-сць, Шаталава), *згрэ́біч* м. – Капыл., Рэч. (ЛАБНГ), *сагрэ́бач* м. – Маз. (ЛАБНГ), *зграбáч* м. – Бераст. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *сцягáч* м. – Навагр., Нясв., Клецк. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *драпáч* м. – Карэл., Лельч. (ЛАБНГ), *драпáк* м. – Маз. (ЛАБНГ), *дрáпкі* мн. – Бар. (ЛАБНГ), *драпýзы* мн. – Маст. (Сл. Гродз.), *драч* м. – Жытк. (ТС, ЛМПП), *дзеруны́* мн. – Беластоц. р. (СПЗБ), *вíлы* мн. – Паням. р., Краснап., Гом., Бяроз. (ЛАБНГ), *вíлкі* мн. – паўдн. р., Дзярж. (ЛАБНГ), *сахавíлы* мн. – Бяроз., Івац. (ЛАБНГ), *сахóр* м. – Саліг., Старадарож. (ЛАБНГ), *мач* м. – Лельч., Ельск. (ЛАБНГ), *матыка* ж. – Лях. (ЛАБНГ), *клю́ка* ж. – Іван., Нараўл. (ЛАБНГ), *клю́чка* ж. – Іван., Кам., Драг. (ЛАБНГ, З нар. сл.), *рагáч* м. – Рэч., Нараўл. (ЛАБНГ), *рóжкі* мн. – Старадарож. (ЛАБНГ), *чацвярнікí* мн. – Шчуч. (ЛАБНГ), *цапы́* мн. – Кам. (ЛАБНГ), *гак* м. – Малар. (ЛП), *смык* м., *смычóк* м. – Мсціcл. (Юрчанка), *багóр* м. – Мсціcл. (ЛАБНГ), *сабáка* ж. – Лях. (ЛП);

крук для выскубання сена ‘спецыяльная прылада ў выглядзе крука для выскубання сена’: *крук* м. – Брасл., Круп., Віл., Дзярж., Ганц. (СПЗБ, НС), *кручóк* м. – Брасл., Докш. (СПЗБ), *ключ* м. – Бяроз., Лун. (ДСБ, Шаталава), *клю́чка* ж. – Чэрв., Кам., Беластоц. р. (СПЗБ, ДСБ), *сліз* ‘палка, якой сцягвалі копы сена’ м. – Бар. (ЛАБНГ), *брог* м. ‘прыстасаванне для ўкладкі сена’ – Жытк. (ЛМПП).

Культыватар, гл. **Спружыноўка**

Лапата

Ручная прылада для капання.

лапáта ж., *лапáтка* ж. – асн. мас. г., за выключэннем Мін. р., спарадычна паўн.-зах. з., зах.-пал. г. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., ЛМПП, Босак), (*жалезная*) *рыдлёўка* ж., *рыдлёвачка* ж. памянш. – цэнтр. з., паўн.-зах. з., паўн. частка зах.-пал. г., спарадычна ўсх.-пал. г., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., ЛМПП, Босак, Шатэрнік), *рыдляўка* ж. – Шчуч., Зэльв., Слон. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., Сцяцко), *рыдля* ж. – Ваўк. (СРЛГ), *рыдлю́ка* ж. – Дзятл. (ЛАБНГ), *ры́дзель* м. – спарадычна зах. з., зах.-пал. г. (ЛАБНГ, ДСБ, Босак), *рэ́дзель* ж. – Шчуч. (Сл. Гродз., Мат. Гродз.), *ры́даль* м. – Гродз. р. (Цыхун), *гры́дзель* м. – Шчуч., Бераст. (Сл. Гродз., Мат. Гродз.) *рылёўка* ж. – Лід. (ЛАБНГ), *рыля́ўка* ж. – Маст. (ЛАБНГ), *жалязня́к* м. – паўдн. р., Круп., Дубр., Бярэз., Маст., Нясв., Дзярж., Чэрв., (ЛАБНГ, ТС, Мат. Гродз., СНМ, ЛМПП, Шатэрнік, Босак), *жале́зн*і*к* м. – Кобр., Малар., Жаб., Клім. (ЛАБНГ), *жале́зняк* м. – Кобр. (ЛАБНГ, СНМ), *жалязні́к* м. – Лёзн., Мсцісл. (ЛАБНГ), *залязня́к* м., *зелязня́к* м. – пал. р., Слуцк. р., усх.-маг. р., (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, Мат. Маг., ЛМПП, Бялькевіч), *зелязні́к* м. – усх.-маг. р., Барыс., Круп., Кобр. (ЛАБНГ, Мат. Маг., Бялькевіч), *залі́ска* н. – Драг. (ЛАБНГ), *зáступ* м., *зáступец* м. памянш. – спарадычна ўсх. з., пал. р., Шчуч. (ЛАБНГ, ТС, Н. сл-сць, СРЛГ, ЛМПП, Шаталава, Янкова), *дóступ* м. – Бераст. (СРЛГ), *капáчка* ж. – гродз.-бар. г. (СПЗБ, Босак, Сцяцко), *капáтка* ж. – Маст. (ЛАБНГ, СПЗБ), *кóпушка* ж., *кóпашка* ж. – Пруж. (Босак), *капані́ца* м. – Чэрв., Лаг. (Мат. мін.-мал., Варлыга), *шпáдаль* м. – Гродз. р., Дзятл., Ваўк. (СПЗБ, Мат. Гродз., Цыхун), *шнáдэль* м. – Маст. (Сл. Гродз.), *шпáнка* ж. – Пруж. (Босак), *лішпáнка* ж. – Івац. (ДСБ), *ґрацóўка* ж. – Мсцісл. (ЛАБНГ), *драцóўка* ж. – Сен. (Каспяровіч), *лютрóўка* ж. – Маг. (ЛАБНГ), *граблеўка* ж. – Івац. (ЛАБНГ, ЖС), *мéшалка* ж. – Віц. р. (Каспяровіч), *машóлка* ж. – Сен. (Каспяровіч), *шýхля* ж. – Лоеў. (Янкова), *кі́рка* ж. – Мсцісл. (ЛАБНГ), *стапатня́к* м. – Слаўг. (Мат. Маг.);

маленькая лапата: *капáчык* м. – Навагр. (Мат. Гродз.), *капáчка* ж. – Лід. (Сл. Гродз.), *цáпка* ж. 'лапата для копкі бульбы' – Лун. (ДСБ), *трýшалка* ж. 'ручная прылада працы для капання бульбы' – Калінк. (ЛМПП), *мач* м. 'доўгая вузкая драўляная лапата для капання гною' – Жытк., Стол. (ТС); *штых* м. 'жалезная частка рыдлёўкі' – Жытк. (ТС, ЛМПП).

Часткі лапаты:

дзяржанне ў лапаце 'ручка лапаты': *дзяржáнне* н. – Мін. р., Чэрв. р., Слуцк. р., спарадычна Бярэз. р., усх.-пал. г., Лід. (ЛАБНГ), *дзяржáлна* н. – Карэл., Слуцк., Стол., Лельч. (ЛАБНГ), *дзяржáк* м. – Пруж., Бяроз., Драг., Стол., Ельск. (ЛАБНГ, Босак), *дзяржóк* м. – Петр. (ЛАБНГ), *дзéржынь* ж. – Драг. (ЛАБНГ), *дзяржáнка* ж. – Хойн., Калінк. (ЛАБНГ, Шаталава), *рýчка* ж. – агульн., за выключэннем гродз.-бар. г., зах.-пал. г., Мін. р. (ЛАБНГ), *ранкавíска* н. – Карэл. (Сл. Гродз.), *рункавíска* н. – Навагр. (СРЛГ), *чэ́ран* м. – Зэльв., Слон. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *чэ́рань* ж. – Маст. (ЛАБНГ), *чаранё* н. – Іўеў. (ЛАБНГ), *чаранó* н. – Гарад. (ЛАБНГ), *чаранóк* м. – гродз.-бар. г., зах.-пал. г., Мін. р., Верхнядзв., Мсціsл., Асіп., Акц., Светлагор. (ЛАБНГ, Босак), *чарашóк* м. – Пол., Смарг., Слон., Карэл., Стол., Маз. (ЛАБНГ, Шаталава), *чарашкó* н. – Гарад. (ЛАБНГ), *цаўё* н. – паўн.-усх. д., Гом. р., Віл., Валож., Лоеў. (ЛАБНГ, Юрчанка, Янкова, Мат. апыт.), *цаўé* н. – Нараўл., Лоеў. (ЛАБНГ), *цугаўё* н. – Тал. (ЛАБНГ), *цеціўё* н. – Чэрв. (ЛАБНГ), *цвялó* н. – Карэл. (Сл. Гродз.), *лапацíшча* н. – Шум., Добр. (ЛАБНГ, СПЗБ), *лапáташнік* м. – Леп. (ЛАБНГ), *лапáтнік* м. – Тал. (ЛАБНГ), *трóнак* м. – гродз.-бар. г., Кам., Івац., Пруж., Лун., Стол. (ЛАБНГ, Босак), *рáтаўе* н. – Віц., Лёзн. (ЛАБНГ), *ратаўё* н. – Чашн., Мсцісл. (ЛАБНГ), *рытуўё* н., *рутаўё* н. – Гор., Мсцісл. (Мат. Маг., З нар. сл., Бялькевіч), *рáтва* ж. – Лёзн. (ЛАБНГ), *пехаўé* н. – Стол., Хойн., Акц., Светлагор. (ЛАБНГ, ЛМПП, Шаталава), *пехаўё* н. – Іўеў. (ЛАБНГ), *заступíлка* н. – Пін. (ЛАБНГ), *асáдка* ж. – Астр., Віл.

(ЛАБНГ), *рыдлёўнік* м. – Паст. (СПЗБ), *качáн* м. – Паст. (ЛАБНГ), *штэк* м. – Драг. (ЛАБНГ);

папярочная калодачка на дзяржанні: *кýлька* ж. – Драг., Бяроз. (ЖНСл., Шаталава), *кавёлка* ж. – Мёр. (ЖНС), *гамярэ́шка* ж. – Гродз. (НС), *какóўка* ж. – Віц. р., Ушацк. (ЖС, Каспяровіч), *крыкéўка* ж. – Карэл. (Шаталава).

Матыка

Ручная прылада для рыхлення глебы (праполкі пасеваў) у форме трохвугольнай лапаткі, уздзетай на палку пад прамым вуглом.

матыка без зубцоў: *маты́ка* ж. – паўн.-зах. з., Слуцк. р., Чэрв. р., усх.-маг. р., зах.-пал. г., Пух., Карэл., Гарад., Пол., Леп., Беш., Барыс., Круп., Тал., Маз., Жытк., Лельч., Ельск., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ЛМПП, Босак, Шатэрнік, Юрчанка), *матыга* ж. – Маг. р., Гродз. р., Слуцк. р. (НСГТ), *капаніца* ж. – пераважна паўдн.-усх. з., за выключэннем усх.-маг. р., Чэрв. р., Навагр., Лун., Ганц., Іван., Драг. (ЛАБНГ, ДСБ, Мат. Гродз., Мат. Маг., ГЧ, ЖС, ЛП, НС, НСГТ, Кучук, Шаталава, Шатэрнік, Янкова, Мат. апыт.), *гáчка* ж. – гродз.-бар. г., зах.-пал. г., Навагр., Ашм., Валож. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., ЖС, НЛ, НСГТ, Босак, Шаталава), *гáка* ж. – Зэльв. (ЛАБНГ, Сцяцко), *гáкаўка* ж. – Зэльв., Бяроз., Пруж. (СПЗБ, ДСБ, Босак), *гáпачка* ж. – Карэл. (Сл. Гродз.), *гак* м. – Зэльв., Пруж. (Босак, Сцяцко), *гачóк* м. – Пруж., Драг. (ДСБ, Босак), *грáса* ж. – Гродз. р., Шчуч., Бераст., Пруж. (ЛАБНГ, Сл. Гродз., Босак, Цыхун), *грáска* ж. – Мін., Шчуч., Бераст. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *грáсачка* ж. – Ваўк., Маст. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *грасóўка* ж. – Нясв., Маладз., Шчуч., Бераст., Пін. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз., ДСБ), *грац* м., *грáца* ж. – Смал., Пруж., Жаб., Кам., Кобр., Хойн. (ДСБ, Мат. мін.-мал., ЛМПП, Босак), *грáцка* ж. – Мёр., Брэсц. (ЛАБНГ, ДСБ, НС), *грацóўка* ж. – Маладз., Пруж. (ЛАБНГ, Босак), *капáчка* ж. – Воран., Пруж., Драг., Латгал. р. (СПЗБ, ДСБ), *кóпачка* ж. – Драг. (ЖС), *капýшка*

ж. – Дзятл., Пруж., Драг, Браг. (Сл. Гродз., ДСБ, Шаталава), *капа́ч* м. – Брасл., Бар., Зэльв., Лях. (СПЗБ, ДСБ, Мат. Гродз.), *капачу́к* м. – Латгал. р. (СПЗБ), *капа́н* м. – Навагр. (Сл. Гродз.), *капара́лка* ж. – Верхнядзв., Рас. (СПЗБ, Шаталава), *ця́пка* ж. – спарадычна паўн. р., зах.-пал. г., Мін. р., Жытк., Хойн., Пух., Ашм., Лід., Шчуч., Валож. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., ЖНС, ЖС, ЛМПП, НСГТ), *ца́пка* ж. – Верхнядзв., Брасл., Мядз., Тал., Добр., Жытк., Маз., Хойн., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ЛМПП), *са́пка* ж., *са́пачка* ж. – Драг., Пін., Стол., Жытк., Добр., Беш. (ЛАБНГ, ТС, ЛП, СНМ, ЛМПП, НСГТ, Каспяровіч), *сяка́ч* м. – Віл., Шчуч., Капыл. (ЛАБНГ), *во́сыпка* ж. – Івац. (ЛАБНГ), *асыпа́чка* ж. – Бяроз., Кобр., Жаб., Іўеў., Лід. (ЛАБНГ, Сл. Гродз., ДСБ, ЖНСл.), *асыпа́шка* ж. – Клецк. (ЛАБНГ), *асыпа́льнік* м. – Іўеў., Лід. (Сл. Гродз.), *паграба́шка* ж. – Стаўб., Карэл., Маст., Петр. (Сл. Гродз., ЖС, З нар. сл., ЛМПП, Шаталава), *дра́пка* ж. – Лоеў. (Янкова), *драпу́за* ж. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *драпа́ч* м. – Зэльв. (Мат. Гродз.), *драпачы́* мн. – Навагр. (З нар. сл.), *дра́пцы* мн. – Навагр. (Н. сл-сць), *дра́псы* мн. – Дзятл. (З нар. сл.), *грабе́льцы* мн. – Паст., Смарг. (СПЗБ), *грабцы́* мн. – Іўеў. (Мат. Гродз.), *капы́л* м. – Рас., Пол., Шум., Гарад., Сен., Лёзн., Арш. (ЛАБНГ, Каспяровіч, Шаталава), *клю́ка* ж. – зах.-пал. г. (ЛАБНГ, ДСБ), *клю́чка* ж. – Іван., Малар. (ЛАБНГ), *крук* м. – Лаг. (СПЗБ), *я́ка* ж., *я́чка* ж. – Бяроз., Драг. (ДСБ, ЖС), *ла́пка* ж. – Глыб. (СПЗБ), *джа́бка* ж. – Чэрв. (Мат. мін.-мал.), *зубы́* мн. – Лун. (ЛАБНГ), *пазюры́* мн. – Іван. (СПЗБ), *кі́рка* ж. – Стол. (ТС), *су́шка* ж. – Жытк. (СНМ);

матыка з зубцамі: *маты́ка* ж. – агульн., але спарадычна Віц. р. і паўдн.-усх. з. (ЛАБНГ, ЛМПП), *капані́ца* ж., *капані́чка* ж. – пераважна паўдн.-усх. з., за выключэннем усх.-маг. р. (ЛАБНГ, ЛМПП), *капа́ч* м. – Брасл. (ЛАБНГ), *капа́чка* ж. – Астр., Івац., Ганц., Стол., Маз., Хойн. (ЛАБНГ, ЛМПП), *драпа́ч* м. – Зэльв., Ваўк., Шчуч., Слон., Іўеў., Карэл., Клецк., Лун., Драг., Малар. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, Сцяцко), *драпка́ч* м. – Клецк. (ЛАБНГ), *драпа́к* м., *драпачо́к* м.

памянш. – Глыб., Смарг., Шчуч., Дзятл., Пін. (ЛАБНГ, СПЗБ), *драбачóк* м. – Глыб. (СПЗБ), *драпачы́* мн. – Івац. (ЛАБНГ), *дрáпка* ж. – Мядз., Дзятл., Навагр., Чэрв., Асіп., Маг., Добр. (ЛАБНГ, ЖС), *драпáшка* ж. – Навагр., Саліг. (ЛАБНГ), *дрáпал* м. – Саліг. (ЛАБНГ), *дрáпалка* ж. – Ветк. (ЛАБНГ), *дрáпкі* мн. – Карэл., Старадарож., Раг. (ЛАБНГ, СПЗБ, СНМ), *дрáпцы* мн. – Ашм., Іўеў., Навагр., Бар., Стаўб. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *дрáпці* мн. – Навагр., Іўеў., Слон. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖС), *драпуны́* мн. – Дзятл. (СРЛГ), *грáбкі* мн. – Астр. (СПЗБ), *грабáрка* ж. – Карэл. (СРЛГ), *паграбáшка* ж. – Петр. (ЛМПП), *цяпка* ж. – Верхнядзв., Шум., Віц., Докш., Чашн., Пух., Кобр. (ЛАБНГ, Мат. мін.-мал.), *дзя́пка* ж. – Навагр., Дзятл. (ЛАБНГ, ЖС), *дзя́бка* ж. – Навагр. (СРЛГ), *цáпка* ж. – усх.-пал. р., Барыс., Бярэз., Кір., (ЛАБНГ), *сáпка* ж. – Стол., Жытк. (ЛАБНГ, ЛМПП), *грáса* ж. – Бераст., Пін. (ЛАБНГ), *грáска* ж. – Мін., Гродз. (ЛАБНГ, СРЛГ), *грасóўка* ж. – Стаўб., Нясв., Пін. (ЛАБНГ), *грáца* ж. – Хойн. (ЛМПП), *грáцка* ж. – Мёр. (ЛАБНГ), *грацóўка* ж. – Шарк. (ЛАБНГ), *драсóўка* ж. – Стаўб. (З нар. сл., СНМ), *гáчка* ж. – Смарг., Ваўк., Іўеў., Зэльв., Слон., Навагр., Бяроз., Івац. (ЛАБНГ, СПЗБ), *гáчак* м. – Маст. (СПЗБ), *вóсыпка* ж. – Івац. (ЛАБНГ), *асыпáчка* ж. – Бяроз. (ЛАБНГ), *асыпáшка* ж. – Клецк. (ЛАБНГ), *абгóнка* ж. – Калінк. (ЛМПП), *разганя́чка* ж. – Жытк. (ЛМПП), *сýшка* ж. – Жытк. (ЛМПП), *зáступ* м. – Маз. (ЛМПП), *крук* м. – Чэрв. (ЛАБНГ), *кручóк* м. – Асіп. (ЛАБНГ), *ключка* ж. – Іван., Малар. (ЛАБНГ), *капы́л* м. – Рас., Пол., Лёзн., Арш. (ЛАБНГ), *капырýля* ж. – Сен. (ЛАБНГ), *зýбы* мн. – Слон., Лун., Драг. (ДСБ, СРГЛ, Шаталава), *зубачы́* мн. – Кобр. (СНМ), *трызýбка* ж. – Бераст., Лельч. (ЛАБНГ), *рóжкі* мн. – Старадарож., Стаўб. (ЛАБНГ, СНМ), *грáбельцы* мн. – Паст. (ЛАБНГ), *кóшка* ж. – Кругл. (ЛАБНГ), *чáпка* ж. ‘прылада для апрацоўкі зямлі; складалася з драўлянай ручкі любой даўжыні і з загнутых жалезных дубцоў на канцы’ – Маз. (ЛМПП), *іглá* ж. ‘матыка з пяццю зубамі’ – Карэл. (Сл. Гродз.), *дрáбці* мн., *грáбзы* мн. ‘матыка з трыма зубамі’ – Зэльв., Ваўк. (Сл. Гродз.), *крук* м. ‘матыка з двума зубамі’ –

Чэрв. (НЛ), *ла́пка* ж. 'матыка з загнутымі зубамі і кароткім дзяржаннем' – Жытк. (ТС, ЛМПП); *дзёбакі* мн. 'зубы матыкі' – Малар. (ДСБ);

матыка, якой капаюць бульбу: *капа́чка* ж. – Зэльв. (Сцяцко), *ко́пачка* ж., *ко́пашка* ж., *ко́пушка* ж. – Бяроз. (ДСБ), *сяка́ч* (*сэка́ч*) м. – Лун. (ДСБ), *га́ка* ж. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *труша́лка* ж. – Калінк. (ЛМПП), *го́сыпка* ж. 'матыка, якой асыпаюць бульбу' – Драг. (ДСБ), *капа́чка* ж. 'матыка, якой праполваюць пасевы' – Хойн. (ЛМПП).

Мялка, гл. **Церніца**

Рыдзель

Драўляная лапата, акаваная жалезам.

ры́дзель м. – спарадычна зах. з. і паўн. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНС, НЛ, Каспяровіч), *ры́даль* м. – Віл. (ЛАБНГ), *лапа́та* ж. – паўдн.-усх. з., Віц., Ушацк., Іўеў., Стаўб., Дзярж., Бераст., Пруж., Кобр., Малар. (ЛАБНГ), *жалязня́к* м. – Воран., Карэл., Нясв., Гл., Ганц. (ЛАБНГ, СПЗБ), *жалі́знік* м. – Кобр. (ЛАБНГ), *залязня́к* м. – Воран., Ганц. (СПЗБ), *зелязня́к* м. – Пух., Чэрв., Бяроз., Драг., Бабр. (ЛАБНГ, Шатэрнік), *зелязна́к* м. – Арш. (ЛАБНГ), *селязня́к* м. – Рэч. (ЛАБНГ), *залі́зка* н. – Драг. (ЛАБНГ), *за́ступ* м. – Жытк., Стол. (ЛАБНГ, ТС), *капа́ч* м. – Мядз., Чэрык., Касц. (ЛАБНГ), *капані́ца* ж. – Стол. (ЛАБНГ), *згрэ́бач* м. – Хойн. (ЛАБНГ), *меч* м. – Лун. (ЛАБНГ), *шу́фель* м. – Шчуч., Бар., Бярэз., Чав., Клім., Саліг., Калінк. (ЛАБНГ), *шу́фля* ж. – Гарад., Лёзн., Пол. (ЛАБНГ).

Рыдлёўка, гл. **Лапата**

Падавальня

Спецыяльная прылада ў выглядзе шаста з круком для падавання снапоў.

падава́льня ж. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *падава́лка* ж. – Віц. р., Пол. (НЛ, Каспяровіч), *падава́ліца* ж. – Крыч. (Мат. Маг.).

Плуг

Прылада з шырокім металічным нарогам або дыскам для ворыва.

плуг м., *плужóк* м. памянш., *плýжжа* н. зб. – агульн., Вілен. р., Латгал. р. (СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., ЛП, ЛМПП, Сцяцко, Юрчанка, Мат. апыт.);

аднаямешны плуг: *аднаскібóвец* м. – Смарг. (Сл. Гродз.), *двухскібóвец* м. – Астр. (Сл. Гродз.), *паядýнчы* прым. – Воран. (Мат. Гродз.), *паўплýжак* м. 'невялікі плужок' – Стол., Жытк. (ТС, ЛМПП);

спецыяльная прылада для разорвання цаліны (дзірвану, лугу): *разáк* м. – паўн. р., Віл. (ЖНС, НЛ, НСГТ).

Часткі плуга:

ворчык, барак 'прыстасаванне, якое злучае плуг з пастронкамі. Прыстасаванне для прыпрэжкі каня ў дапамогу каранніку': *вóрчык* м. – Смарг. (Мат. Гродз.), *óрчык* м. – Воран. (Сл. Гродз.), *барóк* м. – Ганц., Лельч. (СПЗБ, Кучук), *абáрак* м. – Лельч., Жытк. (ТС, Кучук), *бáрка* ж. – Слуцк. (СПЗБ), *бáрчык* м. – Лях. (СПЗБ), *карóмысла* н. – Раг., Бар., Ганц. (СПЗБ), *карóмысель* м. – Жытк. (ТС, ЛМПП), *карóмíслік* м. – Мсцісл. (Юрчанка), *валёк* м. – Мсцісл., Чач. (Юрчанка, Мат. апыт.), *брýнкала* н. – Астр. (СРЛГ), *цýрка* ж. – Петр. (ЛМПП, Шаталава), *стальвáга* 'трайны ворчык' ж. – Зэльв. (Сцяцко), *прыбрóнак* м. 'ворчык з гужамі' – Астр. (Мат. Гродз.); *клю́чка* ж. 'крук, за які чапляюцца пастронкі да плуга' – Драг. (ЖС); *гальвá* ж., *гáльва* ж. 'кручок на ворчыку' – Зэльв. (Сцяцко), *шлíфка* ж. 'жалезнае кальцо з кручком для прымацавання ворчыка да плуга' – Маст. (Шаталава), *бáнка* ж. 'жалезнае кальцо на ворчыку' – Рас. (Шаталава);

дышаль 'жалезная выгнутая пласціна ў плузе, да пярэдняга канца якой прымацоўваецца ворчык': *ды́шаль* м. – агульн., за выключэннем усх. з. (АЛА, Мат. Гродз., Каспяровіч), *ды́шла* н. – спарадычна ўсх. з., Пін. (АЛА, ЛМПП), *рагáч* м. – Драг. (ЖС), *вуйé* н. – Кам., Брэсц. (АЛА), *грабю́нка*

ж. – Браг. (АЛА); *кукры́ш* м. 'дышаль для парнай запрэжкі валоў' – Люб. (СПЗБ);

лямеш 'частка плуга, якая падразае пласт зямлі знізу': *ляме́ш* м. – паўн.-усх. д., гродз.-бар. г., Брэсц. р., Асіп., Ветк. (АЛА, ДАБМ), *ляме́х* м., *ле́мех* м. – спарадычна усх. з., спарадычна цэнтр. з., спарадычна Брэсц. р., Латгал. р. (АЛА, ДАБМ, СПЗБ, ЛМПП, Цыхун), *ле́меш* м. – Гродз. р., Верхнядзв., Брасл., Латгал. р. (СПЗБ, Цыхун), *ляме́ж* м. – Воран. (Мат. Гродз.), *со́шнік* м., *сашні́к* м. – паўдн. р. (АЛА, ДАБМ, СПЗБ, ТС, ЖС), *наро́г* м. – паўн.-зах. з., спарадычна на перыферыі зоны (АЛА, ДАБМ, Шатэрнік), *раза́к* м. – Брасл., Сен., Слуцк., Кобр., Саліг., Стол., Рэч., Латгал. р. (ДАБМ, СПЗБ, ТС, ЛП), *разачо́к* м. – Люб. (ДАБМ), *нож* м. – Гродз. р., Стол., Нараўл., Бых. (АЛА, ДАБМ, ЛП), *палі́ца* ж. – Ваўк., Жытк., Акц. (ДАБМ, Мат. Гродз.), *падэ́шва* ж. – Слон. (ЖНС), *ра́тка* ж. – Пол. (АЛА), *паўзу́н* м. – Кам. (АЛА), *падві́х* м. – Калінк. (ДАБМ), *палазо́к* м., *палазо́чак* м. памянш. – Мсцісл., Круп., Драг. (ДАБМ, ЖС, Бялькевіч, Юрчанка);

канец лемяша: *пята́* ж. – Стол., Нараўл. (ТС, ЛП), *пя́тка* ж. – Малар., Драг. (ЖС, ЛП);

паліца, **адвал** 'частка плуга, якая аддзяляе і пераварочвае падрэзаны лемяшом пласт зямлі': *палі́ца* ж. – паўдн.-зах. д., зах.-пал. г., акрамя Брэсц. р., сярэд.-бел. г., Вілен. р., (АЛА, ДАБМ, СПЗБ, ТС, СНМ, ЛМПП), *па́ліца* ж. – спарадычна паўдн.-зах д. (ДАБМ) *адва́л* м. – паўн. р., усх.-маг. г., спарадычна сярэд.-бел г., Браг., Маз., Драг. (АЛА, ДАБМ, ЛМПП), *адва́льніца* ж. – Смарг. (Сл. Гродз.), *адкладня́* ж. – Чэрв. р., паўн. р., спарадычна зах.-пал. г., Асіп., Кір., Старадарож. (ДАБМ), *адкладна́* ж. – Докш., Івян. (АЛА), *адкладні́ца* ж. – зах.-пал. г., Брасл. (ДАБМ), *накладня́* ж. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *накладна́* ж. – Смал., Бярэз. (АЛА), *акладня́* ж. – Мін. р., Чэрв. р., Слуцк. р., Верхнядзв., Мёр., Раг., Кам., Кобр., Браг. (ДАБМ, Шатэрнік), *акладна́* ж. – Пух. (АЛА), *адкла́днеца* ж. – Кам. (АЛА), *адлі́ў* м. – Беш. (Каспяровіч), *ля́меш* м. – Бых. (АЛА), *со́шнік* м. – Акц. (АЛА), *крыло́* н. –

паўн. р., Нараўл. (АЛА, ДАБМ, Каспяровіч), *прыпо́лак* м. – Жлоб. (АЛА), *шлю́піца* ж. – Маст. (Шаталава);

ручкі плуга ‘частка плуга, за якую трымаюцца пры аранні’: *ру́чкі плу́га* – агульн. (АЛА), *ру́чка* ж. – Кліч., Бабр. (АЛА), *ла́пы* мн. – Карэл., Лях. (АЛА), *ла́па* ж. – Слон., Свісл., Карэл., Ганц. (АЛА, ЖНС, Шаталава), *булакі́* мн. – Свісл. (АЛА), *ражо́к* м. – Стол. (ЛП);

рэгулятар ‘прыстасаванне па рэгуляванні глыбіні і шырыні ворыва’:

за́зубень м. – Зэльв., Ваўк. (Мат. Гродз., Сцяцко), *лігуля́тар* м. – Драг. (ЖС), *рашо́тка* ж. – Рас. (Шаталава), *ато́ска* ж. – Карэл. (Сл. Гродз.), *грабёнка* ж. – Верхнядзв. (Шаталава), *страла́* ж. – Карэл. (Шаталава), *кля́мка* ж. – Смарг. (Шаталава), *гра́дуснік* м. – Барыс. (Шаталава); *кальцо́* н. ‘дэталь на рэгулятары ў плузе’ – Драг. (ЖС); *гальва́* ж. (у трактарнага плуга) – Зэльв. (Сл. Гродз.);

іншыя часткі плуга: *ві́нкель* ж. ‘дэталь, да якой прымацоўваецца лямеш і паліца’ – Маст. (Шаталава), *жа́ба* ж. ‘дэталь, пры дапамозе якой прымацоўваецца паліца і ручкі’ – Рас. (Шаталава), *ге́ґні* мн. ‘жалезныя шпяні ў плузе, на якія насаджваюцца драўляныя ручкі’ – Ваўк. (СПЗБ).

Пранік

Гаспадарчая прылада, якая выкарыстоўвалася і пры абмалоце льну.

пра́нік м., *пра́ннік* м., *пра́льнік* м., *пра́йнік* м., *пра́нічак* м. памянш. – агульн., Вілен. р. (ДАБМ, СПЗБ, ТС, ЛП, З нар. сл., Сл. Гродз., НС, ЛМПП, Шатэрнік, Трухан, Шаталава, Янкова, Мат. апыт.), *апра́нік* м., *апра́ннік* м. – Мін., Маладз., Валож., Лід., Ельск. (ДАБМ, Мат. мін.-мал., Трухан), *про́ннік* м. – Касц. (ДАБМ), *пра́днік* м. – Капыл., Клецк., Ганц., Слуцк., Саліг., Жытк., Калінк. (ДАБМ, З нар. сл., Трухан), *прач* м., *пра́чык* м. памянш. – зах.-пал. г., Гом., Добр., Лельч., Беластоц. р. (ДАБМ, СПЗБ, Сл. Гродз., ДСБ, ЛП, Трухан, Янкова), *пра́чка* ж. – Нараўл. (ДАБМ), *пра́чнік* м. – Драг.

(ДАБМ), *пляска́ч* м. – Стаўб. (Мат. мін.-мал., Трухан), *бо́йка* ж. – Жытк. (Мат. мін.-мал., Трухан), *абіва́лка* ж. – Паст. (ДАБМ), *аббіва́лка* ж. – Гом. (Мат. Гом., Трухан), *вало́к* м. – Ушацк., Барыс., Буда-Каш., Гом. (ДАБМ), *валкаўні́ца* ж. – Воран. (ДАБМ), *даўбе́шка* ж. – Стол. (ДАБМ, Трухан), *даўбе́нька* ж. – Хойн. (ЛМПП), *калату́шка* ж. – Слон., Вілен. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., Трухан), *калтэ́йка* ж. – Астр. (СЦБ, Мат. мін.-мал., Трухан);

іншыя прылады для абмалоту льну:

прылада для абдзірання галовак ільну: *ла́па* ж. – Верхнядзв. (СПЗБ), *асмо́ргалка* ж. – Краснап. (СПЗБ);

прылада для абразання галовак ільну: *смаргáч* м. – Лід., Іўеў. (СПЗБ), *нажы́* мн. – Паст. (СПЗБ), *ра́мка* ж. ‘ручка ў прыладзе, якой абразалі галоўкі лёну’ – Брасл. (СПЗБ);

прылада для выцірання галовак ільну (з двума языкамі): *уціра́ха* ж. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *лама́ха* ж. (з адным языком) – Чэрв. р. (Шатэрнік).

Пярэплат, гл. **Азярод**

Разак

Прылада для рэзання травы, саломы.

раза́к м. – Маст., Іўеў. (СПЗБ), *разні́ца* ж. – Чашн. р. (Каспяровіч), *рэ́зніца* ж. – Чач. (Мат. апыт.), *самарэ́зка* ж. – Навагр. (СПЗБ), *ля́да* н. і ж. – Ашм., Ваўк., Пруж. (СПЗБ, ДСБ), *казлы́* мн. – Вілен. р. (СПЗБ), *сталю́шкі* мн. памянш. – Віл. (СПЗБ).

Рубель

Тоўстая жэрдка, з дапамогай якой замацоўваюць на возе сена, салому, снапы.

ру́бель м., *рубе́ль* м., *ру́баль* м., *ру́блік* м. памянш., *ру́блікі* мн. памянш. – паўдн. р., Мін. р., Чэрв. р., Слуцк. р., Маг. р.,

спарадычна гродз.-бар. г., Беластоц. р., Вілен. р. (ДАБМ, СПЗБ, ТС, ДСБ, ЛП, Мат. Гродз., ЛМПП, Нар. скарбы, Кучук, Сцяцко, Шатэрнік), *арубе́ль* м. – Круп. (ДАБМ), *вру́бель* м. – Свісл. (Сл. Гродз.), *урубе́нь* м. – Беш. (ДАБМ), *рубе́нь* м. – Бабр. (ДАБМ), *па́рубень* м., *парубе́нь* м. – пол.-мін. г. (пераважна Мін. р.), Слуцк. р., Чэрв. р. (ДАБМ, Сл. Гродз., Варлыга, Шаталава), *парубе́ль* м. – Бял. (ДАБМ), *паўрубе́нь* м. – Лаг., Смал. (ДАБМ), *рублі́на* ж. – Светлаг., Акц. (ДАБМ), *по́ўзіна* ж., *апо́ўзіна* ж. – спарадычна Маг. р., Нараўл. (ДАБМ), *жэ́рдка* ж. – паўн.-зах. з. (ДАБМ, СЦБ), *жэрдзь* ж. – паўн.-усх. д., паўн.-зах. з., Рэч. (ДАБМ, СЦБ, Каспяровіч, Юрчанка, Насовіч), *жэрсць* ж., *жардзя́* ж. – спарадычна паўн.-усх. д. (ДАБМ), *жардзі́на* ж., *жэ́рдзіна* ж. – спарадычна паўн.-усх. д. (ДАБМ, СПЗБ), *укру́тка* ж. – Лаг. (Варлыга), *за́крутень* м., *за́крутні* мн. – пал. р. (ЛП), *бастры́к* м. – Чэрв., Шчуч. (СЦБ, Сл. Гродз., Мат. мін.-мал.), *за́пліска* ж. – Капыл. (СПЗБ), *запапры́ска* ж. – Дзятл. (ЖС), *спры́та* ж. – Зэльв. (Н. сл-сць), *ужы́шча* н. – Гродз. (Мат. Гродз.), *шво́рак* м. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *дро́нгель* м. – Свісл. (СРЛГ); *за́крутка* ж. ‘палка, якой закручваецца вяроўка, што выкарыстоўваецца для ўтрымання паклажы на возе’ – мясц. (Насовіч); *су́вертка* ж. ‘палка, якую, скручваючы вяроўку, сцягваюць для замацавання дроў на возе’ – мясц. (Насовіч).

Сродкі ўмацавання рубля:

вяроўка(кі), якой (якімі) увязваюць воз з сенам, саломай і інш.: *абадня́* ж. – Навагр., Стол. (НЛ, НС), *абвадня́* ж. – Навагр. (НС), *абво́дніца* ж. – Слуцк. (Н. сл-сць), *увя́знік* м. – Пол. (НЛ), *за́верт* м. – Дзятл. (Сл. Гродз.), *гужы́шча* н. – Сен., Кругл. (Каспяровіч, Н. сл-сць), (*в*)*ужы́шча* н. – Гродз. (Мат. Гродз., НС), *вазаўня́* ж. – Смарг. (Сл. Гродз.), *абэ́рва* (*обэ́рва*) ж. – Кам. (ЖНшС), *по́перадзень* (*по́пырыдэнь*) м. – Кам. (СПЗБ); *кру́цень* м. ‘звітая з сена вяроўка для замацавання сена ў стозе’ – Пін. (СНМ), *пабатня́* (*поботня́*) ж. ‘бакавая вяроўка ва ўвязаным возе сена’ – Жытк. (ТС);

вяроўка(кі), якой (якімі) увязваюць воз з сенам, саломай і інш. спераду: *пярэдніца* ж. – Гродз. р., Чэрв. р., Слон., Зэльв., Слуцк., Лоеў. (НЛ, Н. сл-сць, Сцяцко, Цыхун, Шатэрнік, Янкова), *перадня́* ж. – Лаг. (Варлыга), *перадоўка* ж. – Чэрв. р., Слуцк., Бял., Сен., Мсцісл., Смален. р. (Мат. дыял. сл., Каспяровіч, Дабравольскі, Шатэрнік, Юрчанка), *паперадня́* ж. – Маладз., Мядз. (СЦБ), *перадзе́нь* м. – Астр. (Мат. Гродз.), *по́перадзень* (*по́пэрэдэнь*) м. – Жытк., Кам. (ТС, ЖНшС), *абэ́рва* ж. – Кам. (ЖНС), *галёўка* ж. – Малар. (Н. сл-сць), *саро́ка* ж. 'спецыяльны спосаб укарочвання передоўкі пры накладванні яе на жэрдку падчас увязвання воза' – Чэрв. р. (Шатэрнік), *папярэ́дня* ж. 'ланцуг для ўціскання сена' – Кобр. (ДСБ).

вяроўка(кі), якой (якімі) увязваюць воз з сенам, саломай і інш. ззаду: *за́дніца* ж. – Чэрв. р., Лаг., Сен. (Варлыга, Каспяровіч, Шатэрнік), *задо́ўка* ж. – Мсцісл., Сен. (Каспяровіч, Насовіч, Юрчанка), *задо́ўчына* ж., *задо́ўчынка* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *сенавя́з* м. – Гарад. (Каспяровіч).

Рэзгіны

Прыстасаванне насіць сена, салому, зробленае з вяровачнай сеткі, нацягнутай на сагнутыя пруткі, дужкі.

рэ́згіны (*рэ́скіны, рэ́ськіны*) мн., *рэ́згіні* (*рэ́дзьгіны, рэ́звіні*) мн., *ро́звіны* мн., *рэ́згвіны* мн., *рэ́збіны* (*ро́збіны*) мн. – агульн., за выключэннем паўдн. р. (ДАБМ, Мат. Гродз., НЛ, НСГТ, Варлыга, Каспяровіч, Шаталава, Юрчанка, Янкова), *рэ́гіны* мн. – Рас. (ДАБМ), *рэ́зіні* мн. – Брасл., Брэсц. (ДАБМ), *рэ́звілі* мн. – Віл. (ДАБМ), *рэ́звівы* мн. – Крыч. (ДАБМ), *рэ́скі* мн., *рэ́зкі* мн. – Брэсц. р., Бяроз., Пін. (ДАБМ, Шаталава), *ро́звы* мн. – Пух., Чэрв. (ДАБМ), *рэ́зьвы* мн. – Асіп. (ДАБМ), *рэ́цькавіны* мн. – Кір. (ДАБМ), *рэ́цькіны* мн. – Ганц. (ДАБМ), *рэ́цькліны* мн. – Слуцк. (ДАБМ), *рэ́цькі* мн. – Люб. (ДАБМ), *рэ́геты* мн. – Бяроз. (ДАБМ), *ро́звальні* мн. – Арш., Чач. (ДАБМ), *ра́мы* мн. – Верхнядзв. (ДАБМ), *драбі́ны* мн. – Верхнядзв. (ДАБМ), *лясёнкі* мн. – Асіп. (ДАБМ),

каблукі мн. – зах.-пал. г. (ДАБМ), *крóшні* мн. – Віц. р. (ДАБМ, Каспяровіч), *ґéґні* мн. – Ваўк. (СПЗБ), *чапéц* м. – Бяроз. (ДАБМ), *лапáта* ж. 'звязаныя разам дзве дужкі насіць сена, салому' – Слон. (СРЛГ);

іншыя сродкі для нашэння:

прыстасаванне ў выглядзе жэрдак: *насíлкі* мн. – Ваўк. (СПЗБ), *насíлы* мн. – Чэрв. р., Слуцк., Люб., Ганц. (СПЗБ, Н. сл-сць, НСГТ, Шатэрнік, Мат. апыт.), *насёлы* мн. – Навагр. (СРЛГ), *насíльніцы* мн. – Воран., Кам. (СПЗБ, ЖНшС), *насíльніца* (*носы́льныця*) ж. – Воран., Малар., Стол. (ДСБ, ЛП, Мат. Гродз.), *нашýлкі* мн. – Смарг. (СПЗБ), *нóшы* мн. – Дзятл., Лельч. (СПЗБ, Кучук), *нашáй* м. – Лельч. (Кучук); *мач* м. 'прылада ў выглядзе доўгай палкі з зубцамі на канцы для пераносу сена, саломы, а таксама інш. відаў працы' – Маз. (ЛМПП).

Сажань

Прылада для абмервання зямельных участкаў.

сажэ́нь м. – Чэрык. (Мат. Маг.), *мéрка* ж. – Жытк. (ТС), *кавялá* ж. – Кругл., Гор. (Мат. Маг.), *кавíлка* ж. – Навагр. (СРЛГ), *казá* ж. – Маз. (З нар. сл.), *рагáтка* ж. – Жытк. (ТС, ЛМПП), *канды́ба* ж. – Іван. (ДСБ), *крóква* ж. – Свісл. (Шаталава), *кíрна* ж. – Лід. (Сл. Гродз.), *шаблóн* м.– Жытк. (ЖНшС), *цы́ркель* м. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *файтáк* м. – Іўеў. (СПЗБ).

Саха

Прымітыўная драўляная прылада для ворыва.

сахá ж. – агульн., Вілен. р., Латгал. р. (СПЗБ, Сл. Гродз., Мат. Гродз., ЛП, ЛМПП, Бялькевіч, Варлыга, Шатэрнік), *сóха* ж. – Брэсц. (ДСБ), *сахóта* ж. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *цóшка* ж. – Шум. (СПЗБ), *касýля* ж. – Віц. р. (Каспяровіч), *жáгры* мн. – Вілен. р. (СПЗБ), *рáла* н. 'саха-сукаватка' – Бяроз. (Шаталава).

Часткі сахі:

рагач ‘драўляная жэрдка, да якой мацавалася сошная расоха’: *рагáч* м. – зах. з., паўдн. р., Уздз., Вілен. р. (СПЗБ, ЛП, НСГТ), *рагáчкі* мн. памянш. – Вілен. р. (СПЗБ), *рагавíк* м. – Вілен. р. (СПЗБ), *палíца* ж. – зах.-пал. г. (ЛП), *пругло́* н. – Віл. (СПЗБ), *вуйé* н. – Малар. (ЛП);

частка сахі, на якую накладваюцца жалезныя сашнікі (сошная расоха): *рáла* н. – Пін., Стол., Петр. (ЛП, Шаталава), *дзераво́* н., *дзéрава* н. – Маг. р., Віц. р. (НСГТ, Каспяровіч, Шаталава), *карэ́ц* м. – Віц. р. (Каспяровіч), *плáха* ж. – віц.-маг. г., Уздз., Лаг., Жытк., Стол. (СПЗБ, ЛП, НСГТ, Варлыга), *плáхта* ж. – Жытк., Нараўл. (ЛП), *плахты́на* ж. – Драг., Іван. (ЛП), *прыпо́лак* м. – Ельск. (ЛП), *лемяшнíца* ж. – Маг. р., Віц. р., Латгал. р. (СПЗБ, НСГТ), *расо́ха* ж. – Маг. р., Віц. р., Калінк. (ЛМПП, НСГТ);

жалезныя наканечнікі сахі (нарог, сашнік): *наро́г* м., *наро́гі* мн. – паўдн.-зах. д., Вілен. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., НСГТ), *наро́жак* м., *наро́жнікі* мн. – паўдн. р. (СПЗБ, НСГТ), *сашнíк* м., *сашнікí* мн. – паўдн. р. (ДСБ, ЛП, НСГТ), *закры́й* м. – Драг., Іван., Маз. (ЛП), *лемяхí* мн.– паўн. р., Латгал. р. (СПЗБ, НСГТ), *ральнікí* мн., *наральнікí* мн. – паўдн. р., Гродз. р. (НСГТ); *зно́ркі* мн. ‘старыя зараныя нарогі’ – Лаг. (Варлыга), *зуб* м. ‘востры выступ у сасе’ – Калінк. (ЛМПП);

верхні (левы) нарог (сашнік) у перакладной сасе: *вярхня́к* м. – Гродз., Уздз., Іван., Жытк., Ельск., Вілен. р. (СПЗБ, Сл. Гродз., ЛП), *вярхнíк* м. – Уздз., Вілен. р. (СПЗБ), *вéрхні наро́г* – Валож. (ЖС), *наро́г-вярхня́к* м. – Старадарож. (ЖС), *закро́йны наро́г* – Лаг. (ЖС), *цалéйны наро́г* – Лаг. (Варлыга);

верхні (левы) сашнік, пастаўлены пад пэўным вуглом: *цалéйны наро́г*, *цалíйны наро́г*, *цалíнны наро́г* – Віл. (ЖС), *цалявы́ наро́г* – Мядз. (ЖС);

ніжні (правы) нарог (сашнік) у перакладной сасе: *спадня́к* м. – Малар., Жытк., Ельск. (ЛП), *наро́г-разáк* – Смал. (ЖС), *наро́г-падзямéльнік* – Смал. (ЖС), *наро́г спо́дні* – Валож. (ЖС), *наро́г-спадáк* – Старадарож. (ЖС), *лямéш*

м. – Брасл. (СПЗБ), *лéмех* м., *лéмеш* м. – Верхнядзв., Брасл. (СПЗБ), *ралéйны нарóг* – Мядз., Віл., Лаг. (ЖС, Варлыга);

паліца, адвал 'частка сахі (плуга), якая аддзяляе і пераварочвае падрэзаны лемяшом пласт зямлі': *палíца* ж. – паўдн. р. (СПЗБ, ЛП, ЛМПП, НСГТ), *прыпóлак* м. – Касц., Краснап., Уздз., Віл. (СПЗБ, НСГТ, Бялькевіч), *адкладня́* ж. – Маладз. (ЖС), *пярэ́кладка* ж. – Рас. (Шаталава), *крылó* н. – Драг. (ЖС);

зямлянка 'прывязка (цяж), якая звязвала рабочую частку сахі з білам, аглоблямі': *земля́нка* ж. – Віц. р. (Каспяровіч), *зямля́нкі* мн. – віц.-маг. г. (НСГТ, Шаталава), *падóшва* ж. – Ельск. (ЛП), *падвóй* м. – Маз., Ельск. (ЛП), *падпáлак* м. – Іван., Драг., Лун., Жытк. (ЛП), *карэ́ц* м. 'металічная планка на драўлянай аснове ніжняй часткі сахі' – Латгал. р. (СПЗБ).

ручкі сахі: *рагачы́* мн. – Рас. (Шаталава), *рагáч* м. – Лельч. (Кучук), *кýлька* ж. – Малар., Драг., Бяроз. (ЛП), *кулькá* ж. – Пін., Драг. (ЛП), *кýля* ж. – Драг. (ЛП), *мы́ліца* (*мýліца, мы́лыця*) ж. – Жытк., Ельск., Іван. (ЛП), *лáпка* ж., *лáпа* ж. перан. – Лях., Ганц. (СПЗБ), *абшýлак* м. 'левая ручка сахі' – Ельск. (ЛП), *сахавíлы* мн. – Пін. (НЛ); *падрачáшнік* м. 'чахол, падкладка пад ручкі ў сасе' – Віц. р. (Каспяровіч);

аглоблі: *вóбжы* мн. – Брасл., Латгал. р. (СПЗБ), *вóбжа* ж. – Віц. р. (Каспяровіч), *падпáлак* м. – Уздз. (СПЗБ).

дышаль, біла 'доўгая жардзіна, да якой мацавалася рабочая частка сахі': *сахá* ж. – Дзятл. (СРЛГ), *вуé* н. – Малар. (НЛ), *стралá* ж. – Нараўл. (ЛП), *грабёнка* ж. – Лоеў. (Янкова); *пя́тка* ж. 'закругленая частка біла' – Малар., Стол., Нараўл. (ЛП);

іншыя часткі сахі: *распóрыца* ж. 'брус, палка для замацавання аглобляў паміж сабой' – Віц. р. (Каспяровіч), *папярэ́чка* ж. 'жалезны прут, які звязвае дзве ручкі ў сасе (плузе)' – Драг. (ЖС), *лежая́* ж. 'папярэчная палка-ворчык, да якой прымацоўваюцца аглоблі' – Валож. (ЖС), *падвóі* мн. 'вяроўка, якой прымацоўваюць нарогі сахі да ручкі' – Вілен. р. (СПЗБ), *хлю́ба* ж. 'бярозавая вяроўка для прымацавання сахі да валоў' – Малар. (ЛП), *пры́зма* ж. 'вяроўка з ла-

зы для замацавання дэталей сахі' – Гродз. р. (Цыхун), *ба-ра́нка* ж. 'вітка з лазы для ўмацавання частак сахі' – Пух. (СПЗБ);

клінок для замацавання сахі: *заты́лак* м. – Малар., Драг., Пін., Стол. (ЛП), *зату́лак* м. – Бяроз. (ЛП), *запаты́лак* м. – Малар., Лун. (ЛП);

дадатковыя прыстасаванні для перасоўвання сахі (плуга): *цягачы́* мн. – Смарг. (СПЗБ), *савакі́* мн. – Гродз. р. (СРЛГ), *валакі́* мн. устар. – Гродз. р. (Цыхун), *кацёлка* ж. 'колца ў прыстасаванні для перасоўвання сахі' – Уздз. (СПЗБ); *сво́лак* м. 'жардзіна, якую клалі на сохі' – Жытк. (ЛП, ЛМПП).

Серп

Прылада ў выглядзе вельмі выгнутага дробна назубленага нажа для зразання злакавых раслін, травы.

серп м., *се́рпік* м. памянш. – агульн., Вілен. р., Латгал. р. (СПЗБ, ТС, ЛП, Мат. Гродз., ЛМПП, Бялькевіч, Сцяцко, Юрчанка, Мат. апыт.), *жач* м. – Навагр. (СРЛГ);

серп з добрым захопам: *за́ймісты* прым. – Зэльв. (Сцяцко), *займі́сты* прым. – Шчуч. (Мат. Гродз.), *заёмісты* прым. – Пол. (НЛ).

Часткі сярпа:

серп м. 'жалезная частка сярпа' – Пін. (ЛП), *зу́бік* м. 'зубец сярпа' – Малар. (ЛП), *кало́дачка* ж. 'ручка сярпа' – Малар. (ЛП).

Вастрыць серп

Рабіць серп вострым.

зубі́ць незак., *назубі́ць* зак. – Чэрв. р., Брасл., Беластоц. р. (СПЗБ, Шатэрнік), *назу́біць* зак. – Мсцісл., Чач. (Юрчанка, Мат. апыт.), *выпуска́ць зу́б'е* незак. 'тачыць серп другі раз

да гартоўкі' – Драг. (ЖС), *тачы́ць* незак. 'тачыць серп з абодвух бакоў перад зубленнем' – Драг. (ЖС), *адцягну́ць канéц* 'распляскаць адзін канец сярпа ў вузенькі доўгі конус' – Драг. (ЖС).

Смык

Прымітыўная барана, якую рабілі з расколатых ці абчасаных яловых ствалоў, у якіх з аднаго боку пакідалі сукі.

смык м. устар. – Рас., Сен., Ашм., Віл., Лаг., Чач. (СПЗБ, Варлыга, Каспяровіч, Шаталава, Мат. апыт.), *смучча́ніна* ж. – Віц. р. (Каспяровіч);

іншыя прылады для баранавання: *дра́пчык* м. – Слаўг. (Мат. Маг.), *пружы́нка* ж. – Кругл. (Мат. Маг.), *сяка́ч* м. – Стол. (ТС).

Спружыноўка

Асобны від бараны са спружыннымі зубамі на металічнай аснове, якая выкарыстоўвалася для рыхлення і культывацыі глебы.

спружыно́ўка ж. – Зэльв., Драг., Ганц. (ЖС, СНМ, Сцяцко), *спрунжыно́ўка* ж. – Брасл., Навагр., Слон., Драг. (СПЗБ, Мат. Гродз., ЖНС), *спранжыно́ўка* ж. – Навагр., Зэльв. (Мат. Гродз.), *спрынжыно́ўка* ж. – Навагр., Кам. (ЖС, СНМ), *спранжы́на* ж. – Воран. (ЖНС), *пружыно́ўка* ж. – Кам., Беластоц. р. (СПЗБ, ДСБ), *пружы́на* ж. – Зэльв. (Сцяцко), *драба́к* м. – Вернядзв., Пол., Беш. (НЛ, Каспяровіч, Шаталава), *драпа́к* м. – Астр., Чашн. (Мат. Гродз., СНМ, Каспяровіч), *драпа́ч* м. – усх.-пал. р., Гродз. р., Маст. (ЛМПП, Цыхун, Шаталава) *драпачы́* мн. – усх.-пал. р., Чэрв. (Кучук, Шатэрнік), *тарпа́к* м. – Мёр. (ЖНС), *трапа́к* м., *трапа́ч* м. – Рас. (Шаталава), *распа́шка* ж. – Віц. р. (Каспяровіч); *пі́лка* ж. перан. 'дэталь з зубцамі для рэгуліроўкі глыбіні рыхлення глебы' – Бераст. (Сл. Гродз.).

Стажар

Уваткнуты ў зямлю шост, вакол якога кідаюць сена ў стог.

сцёжар м. – Пух., Чэрв., Старадарож., Кір., Лун., Кам. (СПЗБ, ДСБ, НС, ЖНшС, Шаталава, Шатэрнік), *стажа́р'е* н. – Круп. (СПЗБ), *пакла́к* м. – Лаг. (Варлыга), *тыкло́* н. – Беластоц. р. (СПЗБ), *сцябло́* н. – Свісл. (Шаталава).

Стаўпец

Прыстасаванне, на якім трэплюць лён.

стаўпе́ц м. – Слон., Зэльв., Карэл., Лях., Верхнядзв. (СПЗБ, Сцяцко, Шаталава), *стайно́* н. – Рас., Мёр., Латгал. р. (ЖСН, СНМ, Шаталава), *стая́к* м. – Мёр. (СНМ), *трапа́льня* ж. – Воран., Беластоц. р. (СПЗБ, Трухан), *трапа́льніца* ж. – Пін. (ДСБ, Трухан, Шаталава), *трэ́пла* н. – Карэл. (СПЗБ, Трухан), *трапа́к* м. – Вілен. р. (СПЗБ, Трухан), *трэ́пач* м. – Бяроз. (ЛП, Трухан), *дзед* м., *дзядо́к* м. памянш. – Шчуч., Бераст., Вілен. р. (СПЗБ, Сл. Гродз.), *ляшчо́тка* ж. – Чав., Краснап. (Трухан), *падста́ўка* ж. – Дзярж., Хоц. (СЦБ, Трухан), *кало́дка* ж. – Пух. (СЦБ), *стоўп* м. – Чэрык., Клім., Кобр., Лельч. (Трухан).

Сявенька

Пасудзіна, торба, з якой сеялі пры ручной сяўбе.

агульныя назвы плеценай сявенькі, не дыферэнцыраваныя па матэрыяле: *сявёнька* ж., *сявёнка* ж. – гродз.-бар. г., Ганц., Вілен. р., Беластоц. р. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *сявёялка* ж. – Смарг. (СПЗБ), *сява́лка* ж., *сява́ўка* ж. – Бярэз. (ЖНшС), *се́валка* ж. – Бярэз. (ЖНшС), *сяўня́* ж. – віц.-маг. г., Паст., Астр. (СПЗБ, Мат. Гродз., Бялькевіч, Каспяровіч), *сяўбі́тка* ж. – Слуцк. (СПЗБ), *сяво́к* м. – Люб., Старадарож., Петр. (СПЗБ, Шаталава), *сяўні́к* м. – Слуцк., Драг. (СПЗБ, Н. сл-сць), *лу́бка* ж. – Верхнядзв., Мядз., Лун. (Нар. сл.-сць,

Шаталава), *каробка* ж. – Брэсц. р., Гом. р., Стол. (ЖНшС, 3 нар. сл.), *карабе́ц* м. – Брэсц. р. (3 нар. сл.), *тараба́н* м. 'чатырохвугольны кошык ці сяўня' – Стол. (ЖНшС), *па́сітак* м. 'рэшата для падсявання збожжа' – Стаўб. (3 нар. сл.);

пасудзіна з лубу: *лубя́нка* ж. – паўдн.-усх. з., Гарад. (ЛАБНГ), *лубёнка* ж. – Рэч. (ЛАБНГ), *лу́бка* ж. – паўн.-усх. д., за выключэннем Віц. р., спарадычна паўн.-зах. з., Ганц., Акц., Добр., Бабр., Быx. (ЛАБНГ), *сяве́нька* ж. – гродз.-бар. г., Слуцк. р., Ашм., Пруж., Асіп., Лельч. (ЛАБНГ), *сява́лка* ж. – Віц. р., усх.-маг. р., Раг., Добр. (ЛАБНГ, Бялькевіч), *сяўня́* ж. – усх.-маг. г. (ЛАБНГ, Бялькевіч), *се́янка* ж. – Чач. (ЛАБНГ), *сяўбі́тка* ж. – Бял. (НС), *сяўні́к* м. – Дзятл., Слуцк., Івац., Пін., Капыл. (ЛАБНГ), *сяво́к* м. Люб., Старадарож., Петр. (ЛАБНГ), *сяве́нь* м. – Стол. (ЛАБНГ), *каро́бка* ж. – паўдн. р. (ЛАБНГ), *кош* м. – Шчуч. (ЛАБНГ), *кашо́лка* ж. – Драг. (ЛАБНГ), *луко́шка* ж. – Быx. (ЛАБНГ), *дашча́нка* ж. – Чашн., Тал. (ЛАБНГ);

пасудзіна з саломы (радзей лазы): *сяве́нька* ж. – гродз.-бар. г., Паст., Валож., Асіп., Кам., Кобр. (ЛАБНГ, 3 нар. сл), *сялёнка* ж. – Навагр. (СРЛГ), *сява́лка* ж. – паўн.-усх. д. (пераважна паўн. р.), Бабр., Карм., Лун., Маладз. (ЛАБНГ), *сяўня́* ж. – Шчуч., Бераст., Нясв., Мін., Паст., Глыб., Дубр., Круп., Клім., Хоц. (ЛАБНГ), *севальня́* ж. – Віл. (ЛАБНГ), *сява́чка* ж. – Драг. (ЛАБНГ), *се́янка* ж. – Навагр. (СРЛГ), *се́ялка* ж. – Гродз., Чэрв. (ЛАБНГ), *се́ўка* ж. – Слон. (Мат. Гродз.), *сяве́нь* м. – Стол. (ЛАБНГ), *сяво́к* м. – Петр. (ЛАБНГ), *сяўні́к* м., *сялні́к* м., *сямні́к* м. – Капыл., Слуцк., Брэсц., Івац., Пін. (ЛАБНГ, 3 нар. сл.), *пляцёнка* ж. – Шум., Чашн. (ЛАБНГ), *пляця́нка* ж. – Браг. (ЛАБНГ), *саламя́нка* ж. – Чэрв. (ЛАБНГ), *лу́бка* ж. – паўн.-зах. з., паўн.-усх. д., за выключэннем Віц. р., Акц., Лун. (ЛАБНГ, ЖНшС), *каро́бка* ж. – зах.-пал. г., Чэрв., Стаўб., Нясв., Клецк., Ганц., Чач., Петр., Лоеў., Беластоц. р. (ЛАБНГ, ЖНшС), *ко́раб* м. – паўдн. р. (3 нар. сл.), *ка́рбія* ж. – Гродз. р. (Цыхун), *ча́шка* ж. – Чэрык. (ЛАБНГ), *вары́нка* ж. – Гом. р. (3 нар. сл.), *брылі́к* м. – Гродз. (НС);

пасудзіна з лубу ці саломы: *сява́к* м. – Гом. р., Брэсц. р. (З нар. сл.), *сяво́к* м., *сяўбо́к* м. – Гом. р. (З нар. сл.), *се́ванка* ж. – Гом. р. (З нар. сл.);

палатняная сявенька: *сяўня́* ж. – Ушацк., Шчуч., Нясв., Мін., Мсцісл., Клім., Лун. (ЛАБНГ), *сяве́ц* м. – Дзятл., Зэльв. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *сяво́к* м. – Шчуч. (З нар. сл.), *сяўні́к* м. – Слуцк. (ЛАБНГ), *фарту́х* (*хварту́х*, *хварту́к*) м. – паўдн.-зах. д., зах.-пал. г., усх.-маг. р., Рас., Віц., Ушацк., Дубр., Астр. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *пяве́ц* м. – Зэльв. (Мат. Гродз.), *зату́лка* ж. – Драг. (ЛАБНГ), *по́лка* ж. – Старадарож. (ЛАБНГ), *то́рба* ж. – Быx. (ЛАБНГ), *сху́ня* ж. – Лун. (Шаталава); *ле́ска* ж., *ле́сенка* ж. 'сявалка, абцягнутая палатном' – усх.-маг. г. (НСГТ).

Трапашка

Прылада для трапання льну.

трапа́шка ж., *трапа́шачка* ж. памянш. – сярэд.-бел. г., усх.-пал. р., Верхнядзв. (ТС, ДСБ, ЛП, Мат. Гом., Мат. Гродз., Мат. мін.-мал., ЖС, З нар. сл., Трухан, Шаталава), *трапы́шка* ж. – усх.-маг. р., Чач. (Бялькевіч, Трухан, Юрчанка, Мат. апыт.), *трапу́шка* ж. – Слон., Зэльв., Лях., Бар. (СПЗБ, Мат. Гродз., Сцяцко, Трухан), *трапо́шка* ж. – Сен. (Трухан), *трапёшка* ж. – Тал. (Шаталава, Трухан), *трэ́пашка* ж. – Петр. (ЛП), *трапа́чка* ж. – паўн.-зах. з., спарадычна паўдн. р., Беластоц. р., Вілен. р., Латгал. р. (СПЗБ, ТС, НС, Сцяцко, Трухан), *трэ́пачка* ж. – зах.-пал. г. (ЛП, З нар. сл., СНМ, Шаталава), *трапа́лка* ж. – Віц. р., Жытк., Лельч., Вілен. р. (СПЗБ, ТЛ, Каспяровіч, Кучук), *трапёлка* ж. – Сен. (Трухан), *трапа́ла* н. – Бяроз., Пруж., Пін. (СПЗБ, ЛП, Трухан, Шаталава), *трапа́йла* н. – Гарад. (СПЗБ, Трухан), *трапі́йла* н. – Ельск., Беластоц. р. (Трухан), *трапло́* н., *трапяльцо́* н. памянш. – усх.-пал. р., Віц. р., Мёр., Віл., Гродз. (СПЗБ, Мат. Гом., Мат. Гродз., ЛП, ГЧ, СНМ, Каспяровіч, Трухан, Янкова), *атрапло́* н. – Чашн. (Трухан), *трапа́к* м. – Вілен. р. (СПЗБ), *тра́лка* ж. – Петр. (Мат. Гом., Трухан), *сця-*

ба́лка ж. – Петр. (Мат. Гом., Трухан), *шчо́чка* ж. 'дошачка ў трапачцы для лёну' – Слон. (СРЛГ).

Шуфель

Шырокая глыбокая лапата, прызначаная галоўным чынам для перасыпання сыпучых рэчываў.

шу́фель м. – Чэрв. р., Навагр. (Мат. Гродз., Шатэрнік), *шу́пель* м. – Чэрв. р., усх.-маг. р., Дзятл. (Мат. Гродз., Мат. Маг., Шатэрнік), *шу́хель* м. – Маз. (ЛМПП), *шу́фля* ж. – усх.-маг. р., Гродз. р. (Мат. Маг., Цыхун), *шу́хля* ж. – Беш., Чач., Лоеў., Хойн., Маст. (Мат. Гродз., ЛМПП, Каспяровіч, Янкова, Мат. апыт.), *шу́пля* ж. – Слон. (Мат. Гродз.), *шпа́даль* м. – Слон. (Сл. Гродз.); *ссо́валака* ж. 'прылада ў выглядзе дзяржання з прымацаванай да яго дошкай для ссоўвання ў кучу зерня' – Ушацк. (НС).

Церніца

Прылада, якой труць лён, каноплі.

це́рніца (*тэ́рныця*) ж. – паўдн.-зах. д, зах.-пал. г., спарадычна Віц. р., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ДСБ, ЛП, Мат. Гродз., ГЧ, ЖНшС, ЛМПП, Каспяровіч, Кучук, Трухан), *цярні́ца* ж., *чэ́рніца* ж. – Жытк. (ТС, Мат. Гом., ЛМПП, Трухан), *це́рліца* ж. – Чэрв. (Шатэрнік), *цё́рка* ж. – Нясв. (Мат. мін.-мал., Трухан), *цярце́льніца* ж. – Драг. (З нар. сл., Трухан), *трэ́йка* ж. – Ельск. (Мат. Гом., Трухан), *мя́ліца* ж. – паўн.-усх. д., сярэд.-бел. г. (ЛАБНГ, СПЗБ, СЦБ, Сл. Гродз., ЖНшС, СНМ, Бялькевіч, Варлыга, Каспяровіч, Сцяцко, Трухан), *мя́льніца* ж. – паўн. частка зах. з., Мін., Краснап., Лельч., Ельск., Нараўл., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП, ЖС, Мат. Гом., Бялькевіч, Трухан), *мя́лліца* ж. – Касц. (ЛАБНГ, Бялькевіч, Трухан), *мя́дліца* ж. – Вілен. р. (СПЗБ, Трухан), *мя́лка* ж. – спарадычна паўдн.-усх. з., Стаўб., Драг., Вілен. р., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП, Мат. Гом., ЛМПП, Бялькевіч, Трухан), *льнамя́лка* (*льном'я́лка*) ж. – Нараўл. (ЛП, ЛМПП,

Трухан), *льнамнялка* ж. – Іван. (ЛП, Трухан), *мячка* ж. – Маг. р., Глыб., Докш., Бярэз., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНшС, Трухан), *ламака* ж. – Гарад., Віл. (ЛАБНГ, СПЗБ, Трухан), *ламачка* ж. – Гродз. р. (Мат. Гродз., Цыхун), *ламак* м. – Гродз. р. (Цыхун), *ламах* м. – Валож. (ЛАБНГ), *трэпалка* ж. – Лельч. (Кучук), *трапалка* ж. – Петр. (ЛМПП), *трапачка* ж. – Шчуч. (ЛАБНГ), *трапашка* ж. – Жытк. (ЛП, ЛМПП), *трапальня* ж. – Драг. (ЛАБНГ), *трапло* н. – Маз. (ЛМПП), *трайнюшка* ж. – Навагр. (ЛАБНГ), *бойка* ж. – Стол. (ЛАБНГ), *двохбілка* ж. – Карм. (ЛАБНГ, Трухан), *кляшчотка* ж. – Бых., Карм. (ЛАБНГ, Трухан), *ляшчотка* ж. – Чав. (ЛАБНГ, Трухан), *тынёнка* ж. – Бярэз. (СПЗБ, Трухан), *тарка* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *стаўбец* м. – Маст. (Сл. Гродз., Трухан), *скрабатуха* ж. – Гом. (Мат. Гом.), *сцябалка* ж. – Петр. (ЛМПП); *чысцёха* ж. 'від ільнамялкі', *чысцільніца* ж. – Віл. (СПЗБ, Трухан); *рагач* м. 'машына церці лён' – Карэл. (Сл. Гродз., Трухан).

Часткі церніцы:

рухомая дэталь у церніцы: *язык* м. – спарадычна паўдн. р., Навагр., Чэрв., Чач. (ЛП, Мат. Гом., СНМ, ЛМПП, Шаталава, Трухан, Мат. апыт.), *язычок* м. – Петр., Лельч., Маз. (ЛП), *язычак* м. – Драг., Іван., Бяроз., Лун., Нараўл. (ЛП, Трухан, Шаталава), *біла* н., *більца* н. памянш. – усх.-маг. г. (Бялькевіч, Юрчанка, Трухан), *верхнік* м. – Гродз. р. (НЛ, НС, Цыхун, Трухан), *верхніца* ж. – Пас. (СПЗБ, Трухан);

іншыя часткі церніцы:

бакавыя часткі церніцы, дошчачкі: *дошчачкі* мн. – Бяроз., Чач. (ЛП, Мат. апыт.), *дашчэчкі* мн. – Чач. (Мат. апыт.), *дашчачкі* мн. – Стол. (Трухан), *шчочкі* мн. – Іван., Драг. (ЛП, Трухан), *шчоцікі* мн. – Нясв. (Трухан), *шчочка* ж. – Пін. (Шаталава), *пашчака* ж. – Малар., Драг. (ЛП, Трухан), *шчака* ж. – Малар., Драг., Бяроз. (ЛП); *верхняя пашчака*, *ніжняя пашчака* 'назвы кожнай з дошчачак' – Драг. (ЛП), *расашкі* мн.

‘ножкі церніцы ў выглядзе драўляных развілак’ – Маст. (Шаталава), *шпілька* ж. ‘кіёчак для замацавання верхніка ў церніцы’ – Гродз. (НС, Трухан), *ляда* ж. ‘верхняя частка церніцы’ – Маст. (СПЗБ).

Цурка

Спецыяльная палачка з завостраным канцом, якая выкарыстоўвалася пры вязанні саломы ў снапы ці кулі.

цу́рка ж. – усх.-пал. р., Слуцк. р., Ганц., Пін., Лях. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ЛП, ДСБ, ЛМПП, НСГТ, Шаталава), *кнэ́бель* м. – зах.-пал. г., Шарк., Дубр., Бераст. (ЛАБНГ, Шаталава), *кнэ́быль* м. – Іван. (ЖНС), *кны́бэль* м. – Кобр. (НЛ), *кны́бель* м. – Кам., Пруж. (ДСБ), *кны́пель* м. – Слон., Зэльв., Пін. (ЛАБНГ, ЖС, Сцяцко), *гны́пель* м. – Слон. (ЛАБНГ), *клы́мбель* м., *клы́нбель* м. – Пруж. (ЛАБНГ, СПЗБ), *кры́мбель* м. – Бяроз. (ЛАБНГ), *клі́нб* м. – Бяроз. (Шаталава), *клі́мб* м. – Драг. (ЛАБНГ, З нар. сл.), *крампа́дла* н. – Слон. (ЛАБНГ, СПЗБ), *крампа́лак* м. – Слон. (Сл. Гродз.), *запру́та* ж. – Гродз. р., Бяроз. (Мат. Гродз., НС, Цыхун, Шатлава), *запру́т* м. – Бяроз. (Шаталава), *закру́тка* ж. – Паст., Асіп., Пін. (ЛАБНГ), *за́круцень* м. – Ваўк., Кобр., Жаб. (ЛАБНГ, СПЗБ, НЛ), *кру́тка* ж. – Слуцк. (ЛАБНГ), *кручо́лка* ж. – Лях. (ЛАБНГ), *за́верцень* м. – Свісл. (Шаталава), *за́варацень* м. – Ваўк. (ЛАБНГ), *дзе́рава* м. – Малар., Драг., Пін. (ЛАБНГ, ЛП), *кіёк* м. – Воран., Пін. (ЛАБНГ), *каłóчак* м. – Бар. (ЛАБНГ), *цы́рбулка* ж. – Уздз. (ЛАБНГ), *шпень* м. – Гродз. (ЛАБНГ), *шпіль* м. – Гродз. р. (ЛАБНГ, Цыхун), *шпуль* м. – Гродз. р., Беластоц. р. (СПЗБ), *шпі́ндаль* м. – Гродз. р. (Цыхун), *саба́чка* ж. – Касц. (ЛАБНГ), *брысгу́ль* м. – Бярэз. (ЛАБНГ), *юркó* н. – Малар. (ДСБ, ЛП).

Цэп

Драўляная прылада для малацьбы збожжа, якая складаецца з цапільна і прымацаванага да яго гужам біча.

цэп м. – агульн., Вілен. р., Беластоц. р., Латгал. р. (АЛА, СПЗБ, ЛП, Мат. Гродз., ЛМПП, НСГТ, Варлыга, Каспяровіч, Сцяцко), *цып* м. – Кам., Брэсц. (АЛА), *ціп* м. – Драг. (АЛА), *мардáч* м. 'від цэпа, у якога біч звязаны з ручкай з дапамогай каблука, капіцы і прыўзукаў' – Нараўл. (ЛП); *абівáлка* ж. 'прылада для абівання снапоў' – мясц. (НСГТ), *самарэ́зка* ж. 'прыстасаванне, пры дапамозе якога малацілі жыта' – Хойн. (ЛМПП).

Часткі цэпа:

біч 'частка цэпа, якой малоцяць': *біч* м. – паўдн.-зах. д., усх.-маг. р., спарадычна паўн. р. і сярэд.-бел. г., Вілен. р. (АЛА, ДАБМ, СПЗБ, ЛП, НСГТ, Сцяцко, Шатэрнік, Янкова), *абíч* м. – Калінк. (ДАБМ), *бічýк* м. – віц.-маг. г., спарадычна цэнтр. з., Ельск. (АЛА, ДАБМ, СПЗБ, НСГТ), *біцýк* м. – Віц. р. (ДАБМ), *біцю́г* м. – усх.-маг. г., Мін. р. (НСГТ), *біцю́к* м. – усх.-маг. г. (НСГТ, Каспяровіч), *бію́к* м. – Леп. (ДАБМ), *бíчык* м. – Віц. р., Лёзн. (АЛА, ДАБМ), *бічóк* м. – паўдн. р., гродз.-бар. г., Леп. (ДАБМ, НСГТ), *бычáк* м. – Кам., Брэсц. (ДАБМ), *бічáк* м. – паўдн. р., гродз.-бар. г. (ДАБМ, НСГТ), *буя́ч* м. – Брэсц. (ДАБМ), *бія́к* м. – зах.-пал. г., Гродз., Беластоц. р. (АЛА, ДАБМ, ДСБ, СПЗБ, Сл. Гродз., НСГТ, Шаталава), *біéц* м. – Драг. (ДАБМ), *бічэ́лна* н. – Малар. (ДАБМ), *бíца* н. – Бых. (ДАБМ), *бíла* н. – Брасл., Пін., Хойн., Акц., Чач. (АЛА, ДАБМ, ЛМПП, Шаталава), *біло́* н. – паўдн. р., гродз.-бар. г. (НСГТ), *бічóўка* ж. – паўн.-зах. з., паўн. р., спарадычна Маг. р., Гом. р., Бярэз. р., Лельч. (АЛА, ДАБМ, СПЗБ, НС, НСГТ, Шаталава), *абічóўка* ж. – Мёр., Пол. (НЛ, НС), *бічэ́йка* ж., *бічáйка* ж. – спарадычна паўн.-зах. з. (ДАБМ), *бічóлка* ж. – Круп. (ДАБМ), *бічáлка* ж. – Смал. (ДАБМ), *абічэ́йка* ж., *абячэ́йка* ж. – Рас. (АЛА, Шаталава), *цэп* м. – Верхнядзв., Брасл., Паст., Мёр., Беш., Докш., Лёзн., Смал., Мсцісл., Гор., Мін., Лун., Калінк. (АЛА, ДАБМ), *галóўка* ж. – Лаг. (ДАБМ), *булáўка* ж. – спарадычна зах. з., Вілен. р. (АЛА, ДАБМ, СПЗБ, НСГТ, Шаталава), *качáлка*

ж. – Шарк. (ДАБМ), *шабалдоўка* ж. – Гарад. (ДАБМ), *кілтая́* ж. – Воран. (ДАБМ), *калтуя́* ж. – Смарг., Віл. (СПЗБ, ДАБМ), *спада́к* м. – Ашм. (ДАБМ), *цыбу́к* м. – Арш. (ДАБМ), *ба́бка* ж. – Пін. (ДАБМ), *пычэ́к* м. – Кобр. (ДАБМ), *бужа́лна* н. – Вілен. р. (СПЗБ), *набалда́шнік* м. 'частка ручной драўлянай прылады для малацьбы збожжа' – Калінк. (ЛМПП);

гужык 'прывязка для прымацавання біча да цапільна': *гу́жык* м., *ву́жык* м., *у́жык* м. – гродз.-бар. г., цэнтр. частка пал. р., Слуцк. р., спарадычна зах. з. (ДАБМ, СПЗБ, Мат. Гродз., ЛП, Н. сл-сць, НСГТ, Сцяцко, Шаталава), *гуж* м., *вуж* м., *уж* м. – спарадычна паўн.-зах. з., гродз.-бар. г., Слуцк. р., цэнтр. частка пал. р. (ДАБМ, СПЗБ, НЛ, НСГТ, Шаталава), *ужо́ўка* ж., *вужо́ўка* ж., *гужо́ўка* ж. – Гродз. р., зах.-пал. г., за выключэннем наваколля Пінска (ДАБМ, ДСБ, ЛП, НСГТ, Шаталава), *гужо́к* м., *ужо́к* м. – Докш., Нясв., Івац., Гл., Ельск. (ДАБМ), *гу́жаўка* ж. – Стаўб. (СНМ), *гу́жалка* ж. – Валож. (ДАБМ), *прыгужо́к* м. – Капыл. (ДАБМ), *ву́жва* ж. – Кам. (ДАБМ), *гужва́* ж. – Стол. (ЛП), *вужава́* ж. – Брэсц. (ДАБМ), *гу́жы* мн. – Маз. (ЛМПП), *уга́рына* ж., *угары́на* ж., *уго́рына* ж. – паўн. р. (ДАБМ, НЛ, НСГТ, Шаталава), *аўгуры́на* ж., *угры́на* ж. – Рас. (ДАБМ), *угары́нка* ж. – Пол., Глыб. (ДАБМ), *гу́рніна* ж. – Ушацк. (ДАБМ), *капі́ца* ж., *ка́піца* ж. – паўдн.-усх. з., Драг., Іван. (ДАБМ, ЛП, НС, Шаталава, Янкова), *ка́па* ж. – Хойн. (ДАБМ), *ко́мпіца* ж. – Гродз. (ДАБМ), *пу́та* н., *пу́тца* н., *путцо́* н. – Віц. р., Бярэз. р., спарадычна усх.-маг. р., Леп., Барыс., Лаг., Ашм., Смарг., Віл., Карм. (ДАБМ, СПЗБ, Сл. Гродз.), *прывя́зка* ж., *увя́зка* ж., *завя́зка* ж., *пры́везень* м., *прывя́зь* ж. – усх. з., але спарадычна Віц. р., цэнтр. з., паўн. р., Вілен. р. (ДАБМ, СПЗБ, Шаталава), *пры́вязкі* мн. – Стол. (ЛП), *вы́вязка* ж. – Смарг. (ДАБМ), *звя́зка* ж. – Жлоб., Светлагор. (ДАБМ), *у́вязь* ж. – Петр. (ДАБМ), *падвя́зкі* мн. – Нараўл. (ДАБМ), *пpузу́к* м., *пруза́к* м., *пруза́чкі* м. – зах.-пал. г., Зэльв., Драг., Нараўл. (ДАБМ, ЛП, НСГТ, Сцяцко), *пры́ўзук* м. – Малар., Бяроз. (ЛП), *вэзу́к* м. – Беластоц. р. (СПЗБ), *пачо́пка* ж. – спарадычна паўн. р. (ДАБМ, НСГТ), *по́чапка* ж. – Лаг., Навагр.

(ДАБМ), *пачапе́йка* ж. – Арш. (ДАБМ), *прыцэ́пка* ж. – Петр. (ДАБМ), *цэ́пка* ж. – Барыс. (ДАБМ), *прыцэ́п* м. – Круп. (ДАБМ), *ба́бка* ж. – Іван., Пін., Стол. (ДАБМ, Шаталава), *хаму́цік* м. – спарадычна цэнтр. з. (ДАБМ), *хамуто́к* м. – Капыл. (Шаталава), *хамуце́ц* м. – Нараўл. (ЛП), *рэ́мень* м., *раме́ньчык* м. – спарадычна ўсх. з., Віл. (ДАБМ, НСГТ, Шаталава), *рамушо́к* м. – Круп. (Шаталава), *ramя́нка* ж. – цэнтр. частка цэнтр. з. (НСГТ), *вяро́ўка* ж. – спарадычна паўн. р., пераважна яго ўсх. частка (ДАБМ), *сырмя́ць* ж. – Чашн., Арш., Бял., Бярэз., Маг., Кір., Чэрв., Петр., Добр. (ДАБМ), *сыры́ца* ж. – цэнтр. частка цэнтр. з. (ДАБМ, НСГТ), *ву́ха* н. – Лід. (ДАБМ), *ву́шка* н. – Мін. (ДАБМ), *або́рка* ж. – Докш. (ДАБМ), *бічо́ўка* ж. – Астр. (Сл. Гродз.), *супо́нка* ж. – Дзярж. (ДАБМ), *пупі́ца* ж. – Бых. (ДАБМ), *сіло́* н. – Карм. (ДАБМ), *ушыва́льнік* м. – Гом. (ДАБМ), *рыхві́на* ж. – Пол. (ДАБМ), *ю́нда* ж. – Бял. (ДАБМ);

маленькая дужка, якая звязвае цапільна з бічом: *каблу́к* м. – Малар., Петр., Іван., Нараўл. (ДСБ, ЛП), *каблу́ч* м. – Стол. (ЛП), *каблучо́к* м. – Малар., Драг. (ЛП);

цапільна ‘дзяржанне цэпа ў выглядзе доўгай палкі, да верхняга канца якой прывязваецца біч’: *цапі́льна* н., *цапі́льня* н., *цапі́лна* н., *цапі́лня* н., *цапельнічо́к* м. памянш. – агульн., за выключэннем паўн. р., усх.-маг. р., Вілен. р., Беластоц. р. (АЛА, ДАБМ, СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., ЛП, ЛМПП, НСГТ, Шаталава, Юрчанка, Янкова), *цапо́льна* н., *цапе́льна* н., *цапе́льня* н. – спарадычна паўдн.-зах. д., зах.-пал. г. (АЛА, ДАБМ), *цапільно́* н., *цапілно́* н. – усх.-маг. р., Лаг., Маладз., Жлоб. (АЛА, ЖС, НСГТ, Варлыга, Шаталава, Юрчанка), *цапільнё* н., *цапі́ўня* н. – Воран., Ваўк., Зэльв., Гродз. (АЛА, СПЗБ, Мат. Гродз.), *цапе́лье* н. – Зэльв. (Сцяцко), *чапі́льна* н. – Шум. (ДАБМ), *цапі́ль* м. – паўдн. р. (НСГТ), *цапі́ла* н. – Брасл., Глыб., Воран., Чач., Лельч., Пін., Кам. (ДАБМ, АЛА), *цапі́ліна* н., *чапі́ліна* н. – Лёзн., Гарад. (АЛА, ДАБМ), *цапе́ліна* н. – Віц. (ДАБМ), *цапі́льніца* ж. – Валож. (ДАБМ), *цапі́лішча* н. – Шум., Слаўг. (ДАБМ), *цапі́дла* н., *цапідло́* н. – спарадычна зах. з. (ДАБМ, СПЗБ, Мат. Гродз., ЖНС, ЖС,

Сцяцко, Шаталава), *цапавíла* н., *цапавíліна* н., *цапавíдла* н. – паўн. частка паўн.-зах. з., Лаг., Івян., Ганц. (АЛА, ДАБМ, СПЗБ, НСГТ, Шаталава), *цапавíльна* н. – паўн. р., Іўеў., Валож. (ДАБМ, НЛ, НСГТ), *цапавíлна* н. – Пол., Віц. (АЛА), *цапавéліна* н. – Віц. (ДАБМ), *цапавальнó* н. – паўн. р. (НСГТ), *цапíльнішча* н. – спарадычна віц.-маг. г. (ДАБМ), *цапальнíшча* н. – Касц. (АЛА), *цапяльнíшча* н. – Мсцісл. (Юрчанка), *цапíшча* н. – Дубр., Лях. (АЛА, Шаталава), *цапавíшча* н. – Паст., Вілен. р. (СПЗБ), *цапяльнíк* м. – Мсцісл. (Юрчанка), *цапíлка* ж. – Пух., Бых., Бял. (ДАБМ), *цапóлка* ж., *цапóка* ж. – Слуцк. р., Астр. (ДАБМ), *цапóўка* ж. – Жытк. (ЛП), *цапаўё* н. – Паст., Мядз., Віл., Саліг. (АЛА, СПЗБ, НСГТ), *цапíска* н. – Гродз. (СПЗБ), *цапавíска* н. – Дзярж., Вілен. р. (СПЗБ), *цапíльніска* н. – Ганц. (СПЗБ), *цапéнне* н. – Пруж., Іван. (ДАБМ), *цапавíна* ж. – Рас. (ДАБМ), *цапíльнік* м. – усх. з. (НСГТ), *калтуя́* ж. – Іўеў., Смарг., Валож., Шчуч. (ДАБМ, Сл. Гродз.), *калтаўя́* ж., *калтаўё* н. – Паст., Мядз. (ДАБМ), *келтая́* ж., *калтая́* ж. – Астр., Смарг., Валож. (АЛА, ДАБМ, Шаталава), *цаўё* н. – Мёр., Беш., Верхнядзв., Лаг., Смал., Крыч., Краснап., Светлагор., Рэч., Браг., Буда-Каш. (ДАБМ), *стаўё* н. – усх. з. (НСГТ), *абíчышча* н. – Гарад. (ДАБМ), *бíчэльна* н. – Малар. (ДАБМ), *бычóўка* ж. – Стол. (ДАБМ), *бíчална* н., *бíчэлна* ж. – Брэсц., Бяроз. (ДСБ), *бíчавíска* н. і ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *дзяржáк* м. – Жытк., Рэч. (ДАБМ), *дзяржáнне* н. – Бабр. (ДАБМ), *дзяржáлна* н. – Лельч. (ДАБМ), *рýчка* ж. – Віц., Смарг., Віл., Барыс., Круп., Смал., Пух., Лун., Нараўл., Ельск., Ветк., Гор., Маг. (АЛА, ДАБМ), *пáлка* ж. – Паст., Віл., Петр. (ДАБМ), *ты́чка* ж. – Малар. (ЛП), *трóнка* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *абертая́* ж. – Мядз. (ДАБМ), *чэ́ран* м. – Ваўк. (ДАБМ), *баранавíк* м. – Бых. (ДАБМ), *перхаўё* н. – Светлагор. (ДАБМ).

2.2. НАЗВЫ СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧЫХ МАШЫН І ІХ ЧАСТАК

Арфа

Сельскагаспадарчая машына для ачысткі зерня ад мякіны і смецця пасля малацьбы.

áрфа ж. – Віц. р., Навагр. (Мат. Гродз., Каспяровіч), *гáрфа* ж. – Астр. (Мат. Гродз.), *áрха* ж. – Віц. р., Ашм., Зэльв., Стаўб. (Мат. Гродз., Мат. мін.-мал., З нар. сл., Каспяровіч, Сцяцко), *вáрха* ж. – Віц. р. (Каспяровіч), *áрпа* ж. – Віц. р., Чэрв., Докш., Віл., Смал. (Мат. мін.-мал., Шатэрнік), *вáрпа* ж. – Барыс. (Мат. мін.-мал.), *ярха* ж., *ярхá* ж. – Жытк. (ТС, ЛМПП), *пушня́* ж. – Паст., Мядз. (СПЗБ, Н. сл-сць), *змéйка* ж. перан. – Гродз. (Сл. Гродз.), *вéйка* ж. і н. – Стол. (ТС), *вéялка* ж. – Калінк. (ЛМПП), *трыёр* м. – Гродз. (Мат. Гродз), *тры́ер* м. – Мсцісл. (Мат. апыт.), *гро́хаты* мн. – Вілен. р. (НСГТ), *млінóк* м. – мясц. (НСГТ), *ветраду́йка* ж. – мясц. (НСГТ), *вятрáнка* ж. – мясц. (НСГТ), *ветрагóнка* ж. – мясц. (НСГТ);

часткі арфы: *барабáн* м. – Мсцісл. (Юрчанка), *вятрáк* м. – Зэльв. (Сцяцко); *кош* м. 'карыта ў арфе, куды ссыпаюць зерне' – Зэльв. (Сцяцко), *драты́* мн. 'веялачныя сіты' – Чэрв. (Шатэрнік), *кóльба* ж. 'ручка, якой прыводзіцца ў рух арфа' – Зэльв. (Сцяцко), *кішэ́нь* м. 'аддзел, куды паступае пазаддзе' – Мёр. (ЖНС).

Бульбакапалка

Машына для капання бульбы.

бульбакапáлка ж. – Дзятл. (Мат. Гродз.), *капáлка* ж. – Зэльв., Чач., Маз. (Мат. Гродз., ЛМПП, Мат. апыт.), *капáчка* ж. – Беластоц. р. (СПЗБ), *самакóп* м. – Астр. (Сл. Гродз.), *трасу́ха* ж. – Смарг. (Сл. Гродз.), *трасу́шка* ж. – Лаг., Мсцісл. (Мат. мін.-мал., Юрчанка), *трасі́лка* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *тру́шалка* ж. – Хойн. (ЛМПП).

Веялка, гл. **Арфа**

Грабілка

Сельскагаспадарчая машына для зграбання сена, рабочай часткай у якой з'яўляюцца металічныя зубы.

(*жалéзна*) *грабéльня* ж. – Гродз. р., Ваўк. (Мат. Гродз., Цыхун), *грабя́лка* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *грабíлка* ж., *граба́лка* ж. – Чач. (Мат. апыт.); *варашы́лка* ж. 'спецыяльнае прыстасаванне для паварочвання сена, якое прымацоўвалася да трактара' – Калінк. (ЛМПП); *капнíцель* м. 'прыстасаванне для складвання сена ў копы, прымацаванае да трактара' – Калінк. (ЛМПП).

Жняярка

Жатная машына.

жа́тка ж. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *жняя́рка* ж. – Мсцісл., Чач., Навагр. (Мат. Гродз., Бялькевіч, Мат. апыт.), *жніва́рка* ж. – Зэльв. (Мат. Гродз.), *жнявя́рка* ж. – Слон. (Мат. Гродз.).

Камбайн

Спецыяльная машына для ўборкі ўраджаю.

канба́ін м. – Калінк. (ЛМПП), *камба́ін* м. – Чач. (Мат. апыт.)

Касілка

Сельскагаспадарчая машына для скошвання траў.

касíлка ж. – Слон., Зэльв., Чач. (Мат. Гродз., Мат. апыт.), *кася́рка* ж. – Гродз. р., Нясв. (СПЗБ, Цыхун), *каса́рка* ж. – Калінк. (ЛМПП), *падрэ́зка* ж. – Калінк. (ЛМПП).

Малатарня

Машына для абмалоту сельскагаспадарчых культур, якая прыводзілася ў рух коньмі.

малата́рня ж. – Чэрв. р., Віц. р., Воран., Зэльв., Хойн. (Мат. Гродз., ЛМПП, Каспяровіч, Сцяцко, Шатэрнік), *малата́рка* ж. – Віц. р., Чач., Лоеў. (Каспяровіч, Янкова, Мат. апыт.), *малаці́лка* ж. – Астр., Чач., Стол., Калінк. (ТС, Мат. Гродз., ЛМПП, Мат. апыт.), *ко́нная малата́рня* – Гродз. (Мат. Гродз.), *кулёўка* ж. – Гродз. р. (Мат. Гродз., Цыхун), *палусло́жка* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *тапта́к* м., *тапча́к* м. – мясц. (НСГТ);

часткі малатарні: *бараба́н* м. – Гарад. (Каспяровіч), *цапы́* мн. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *сліма́к* м. перан. ‘зубы на барабане ў малатарні’ – Ашм. (СПЗБ), *ставе́нька* ж. ‘станок для матавіла’ – Лун. (Шаталава), *краставі́нкі* мн. ‘матавіла’ – Верхнядзв. (СПЗБ).

Рвалка

Машына, якой рвуць лён.

рва́лка ж. – Маст. (СПЗБ), *ільноцерабі́лка* ж. – Чач. (Мат. апыт.).

Саджалка

Машына для пасадкі бульбы і расады.

саджа́лка ж. – Калінк., Чач. (ЛМПП, Мат. апыт.).

Сеялка

Машына для пасеву і ўнясення ў глебу мінеральных угнаенняў.

сея́лка ж. – Навагр., Слон., Чач. (Мат. Гродз., Мат. апыт.), *се́валка* ж. – Лоеў. (Янкова), *сява́лка* ж. – Зэльв. (Сцяцко ДС), *сявя́рка* ж. – Воран. (Мат. Гродз.), *се́ўнік* м. – Лях. (СПЗБ).

Снопавязалка

Уборачная машына для для вязання збажыны ў снапы.

снопавяза́лка ж. – Гарад. (СПЗБ).

Сячкарня

Сельскагаспадарчая машына для рэзкі саломы на корм, а таксама для здраблення зялёнай масы раслін на сілас.

сячка́рня ж. – зах. з., усх.-пал. р., Чэрв. р., Слуцк. р., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., ЛМПП, Варлыга), *сячка́рка* ж. – Гл. (ЛАБНГ), *рэ́зка* ж. – Мёр., Ушацк., Воран., Маг., Хоц., Ветк. (ЛАБНГ, СПЗБ), *разні́ца* ж. – спарадычна паўн.-усх. д. (ЛАБНГ, СПЗБ), *рэ́зніца* ж. – Добр. (ЛАБНГ), *ра́зак* м. – паўн. усх. частка зах.-пал. г., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *саломарэ́зка* ж. – усх. з. (ЛАБНГ, СПЗБ), *самарэ́зка* ж. – Рас., Віц., Леп., Тал., Клім., Светлагор. (ЛАБНГ);
часткі сячкарні: *раза́к* м. ‘нож у сячкарні’ – Карэл. (Мат. Гродз.), *ко́льба* ж. ‘ручка ў сячкарні’ – Кам. (ДСБ), *ля́да* н., *лядаўні́ца* ж. ‘ложа ў сячкарні’ – Ваўк. (СПЗБ).

Трактар

Самаходная машына для перамяшчэння, прывядзення ў дзеянне сельскагаспадарчых і іншых прылад.

тра́ктар м. – агульн. (Мат. апыт), *тра́хтар* м. – Маз. (ЛМПП).

3. АПРАЦОЎКА ЗЯМЛІ, СЯЎБА, ДОГЛЯД ПАСЕВАЎ

Абганяць бульбу

Апрацоўваць пасевы бульбы сошкай (акучнікам).

абганя́ць незак., *абагна́ць* зак. – паўдн.-зах. д., спарадычна сярэд.-бел. г. і зах.-пал. г., Мсцісл., Пол., Ушацк., Сен., Дубр., Гор., Беластоц. р. (ЛАБНГ, ДСБ, СПЗБ, ТС, Юрчанка, Мат. Гродз., СНМ, Кучук, Янкоўскі, Шатэрнік), *ганя́ць* незак. – паўн.-зах. з., паўн. р., усх.-маг. р., Чэрв., Гом. р., Саліг., Драг., Пін., Стол. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЗНС, Мат. мін.-мал., НЛ, Каспяровіч), *разганя́ць* незак. – Пол., Карм., Лун., Жытк., Стол., Бабр., Добр., Мсцісл. (ЛАБНГ, ТС, Юрчанка), *праганя́ць* незак. – Драг. (ЛАБНГ), *абво́рваць* незак., *абго́рваць* незак. – зах.-пал. г., Паст., Астр., Гродз., Дзятл., Барыс., Віл., Арш., Рэч., Пух., Леп., Гарад., Бярэз., Калінк., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Цыхун), *або́рываць* незак. – Лаг., Жытк. (ТС, Мат. мін.-мал.), *падво́рваць* незак. – Пух., Дзярж. (ЛАБНГ, СПЗБ), *выго́рваць* незак. – Дзятл. (ЛАБНГ), *наго́рываць* незак. – Вілен. р. (СПЗБ), *аку́чваць* незак. – віц.-маг. г. (акрамя ўсх.-маг. р.), Зэльв., Уздз., Барыс., Бяроз., Рэч. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *абку́чваць* незак. – Ельск. (ЛАБНГ), *падаку́чваць* незак., *падку́чваць* незак. – Бых., Мсцісл. (ЛАБНГ, Юрчанка), *асыпа́ць* незак. – Гродз., Зэльв., Ваўк., Слон., Івац., Іван. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., ЖНС, Сцяцко, Цыхун), *плугава́ць* незак., *аплу́гваць* незак., *аплугава́ць* зак. – Іўеў., Гродз., Воран., Дзятл. (ЛАБНГ, Сл. Гродз., СРЛГ), *плужкава́ць* незак., *аплужко́ўваць* незак. – Воран., Гродз.

(Мат. Гродз., Цыхун), *плу́жыць* незак. – Шчуч. (Мат. Гродз.), *распа́хваць* незак. – Гом. р., Чач., Клім. (ЛАБНГ, Мат. Маг., Мат. апыт.), *апа́хваць* незак. – Мсціcл. (ЛАБНГ), *абпа́хваць* незак. – Краснап. (ЛАБНГ), *адпа́хваць* незак. – Вілен. р. (СПЗБ), *падпа́хваць* незак. – Клім., Мсцісл. (ЛАБНГ, Юрчанка), *радлава́ць* незак. – Маст., Навагр., Слон. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *радлі́ць* незак. – Навагр. (Мат. Гродз.), *вага́ць* незак. – Паст., Бераст. (СПЗБ, Сл. Гродз.), *абайці́* зак. – Пін. (ЖНС), *абто́скваць* незак. – Навагр. (Мат. Гродз.), *ата́рываць* незак. – Вілен. р. (СПЗБ), *баразні́ць* незак. – Воран., Шчуч. (Мат. Гродз.), *баразнава́ць* незак. – Беластоц. р. (СПЗБ), *грані́ць* незак. – Круп. (ЛАБНГ), *грані́чыць* незак. – Рэч. (ЛАБНГ), *паграні́ць сахо́й* – Круп. (ЛАБНГ), *заспрынжава́ць* зак. – Маст. (Сл. Гродз.), *падме́шаць* незак. і зак. – Круп. (ЛАБНГ), *падме́шваць* незак. – Маг., Бых. (ЛАБНГ), *пакалупа́ць* зак. – Брасл. (СПЗБ), *плане́ціць* незак. – Бераст. (Сл. Гродз.), *прае́хаць со́шкай* – Гарад. (ЛАБНГ), *прагання́ць* незак. – Драг. (ЛАБНГ), *раз'е́хаць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *рабі́ць ду́чкі* – Лельч. (ЛАБНГ), *сашкава́ць* незак. – Бераст. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *стралкава́ць* незак. – Навагр. (СРЛГ), *угурта́ць* зак. – Малар. (ДСБ).

Апрацоўваць

Рыхтаваць глебу для пасеву ці пасадкі сельскагаспадарчых культур.

рабі́ць незак. – Пух., Шчуч., Паст., Маст., Астр., Лід., Нараўл., Малар., Бяроз., Вілен. р. (СПЗБ, ЛП), *абрабля́ць* незак., *абрабі́ць* зак. – Пруж., Кам., Стол. (СПЗБ, ТС), *абро́біць* зак. – Віц. р. (Каспяровіч), *вы́рабіць* зак. – Навагр., Вілен. р. (СПЗБ), *урабля́ць* незак., *урабі́ць* зак. – Чэрв. (Шатэрнік), *вырабáтываць* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *разрабо́таць* зак. – Круп. (СПЗБ), *абдзе́лаваць* незак. – Беластоц. р. (СПЗБ), *акарпе́шваць* незак. – Браг. (Шаталава), *упраўля́ць* незак. – Гродз. (Мат. Гродз.), *веснава́цца* незак. 'выконваць веснавыя работы ў полі' – Гродз. (Сл. Гродз.), *пагню́сіць* зак. эмац.-

ацэн. 'дрэнна апрацоўваць зямлю' – Калінк. (СПЗБ), *закідаць* зак. 'ускапаць і засадзіць грады' – Калінк. (ЛМПП), *запусціць* зак. 'доўга не апрацоўваць зямлю' – Мсцісл. (Юрчанка), *супражыць* незак. 'апрацоўваць зямлю суполкай' – Гродз. (Цыхун).

Араць

Апрацоўваць зямлю плугам (першы раз).

араць незак. – агульн., Вілен. р. (ДАБМ, СПЗБ, ТС, ЛП, ГЧ, Каспяровіч, Сцяцко, Янкова, Шатэрнік), *гараць* незак. – гродз.-бар. г., зах.-пал. г., Беластоц. р. (ДАБМ, СПЗБ, Мат. Гродз., Мат. мін.-мал., Цыхун, Сцяцко), *вараць* незак. – усх.-пал. р. (ДАБМ), *раць* незак. – Калінк. (СПЗБ), *адгорваць* незак. – Гродз. (СПЗБ), *гараццa* незак. – Вілен. р. (СПЗБ), *узараць* зак. – Віл., Докш., Чэрв. (СПЗБ, Шатэрнік), *узораць* зак. – Лоеў. (Янкова), *узгараць* зак., *згараць* зак. – Гродз. (Сл. Гродз, Мат. Гродз.), *загорваць* незак., *пазагорваць* зак. – Дзятл., Лід. (СПЗБ), *выгараць* зак. – Астр., Воран., Шчуч., (СПЗБ, Цыхун), *выараць* зак. – Стол., Жытк. (ТС), *заараць* зак., *загараць* зак. – Верхнядзв., Іўеў., Маст., Смарг., Жытк. (СПЗБ, ТС, Мат. мін.-мал.), *наорваць* незак. – Астр. (СПЗБ), *паараць* зак. – Чэрв., Беластоц. р. (СПЗБ, Шатэрнік), *пагараць* зак. – Смарг., Іўеў., Вілен. р. (СПЗБ), *падараць* зак. – Круп. (СПЗБ), *перагараць* зак. – Гродз. (Цыхун), *прааpаць* зак. – Паст. (СПЗБ), *прыгорваць* незак. – Бяроз. (СПЗБ, ЛП), *прыгараць* зак. – Гродз., Шчуч., Валож. (СПЗБ, Мат. Гродз., Цыхун), *паўворваць* зак. – Лях. (СПЗБ), *разворваць* незак. – Навагр. (Мат. Гродз.), *увараць* зак. – Докш., Смарг., Віл. (СПЗБ), *уворуваццa* незак. – Раг. (СПЗБ), *аднавор* прысл., *аднавор'ю* прысл. – Пол. (НЛ), *пахаць* незак. – усх. з. (пераважна Гом. р. і ўсх.-маг. р.), Івац., Пін., Дзятл., Слон., Лід., Навагр., Верхнядзв., Віл., Брасл., Беластоц. р., Вілен. р. (ДАБМ, ЛАБНГ, СПЗБ, НС, ЛП, Мат. апыт.), *пахаццa* незак. – Мсцісл., Ганц., Віл. (СПЗБ, Юрчанка), *запахваць* незак., *запахаць* зак. – Докш., Маладз., Вілен. р. (СПЗБ), *успахаць*

зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *упахáць* зак. – Пол. (НЛ), *абмéшваць* незак. – Іўеў., Лаг. (Сл. Гродз., Варлыга), *узмяшáць* зак. – Чэрв. (Шатэрнік), *вярнýць* незак. – Брасл. (СПЗБ), *дзёрць* незак. – Паст. (СПЗБ), *паднімáць* незак. – Гродз., Шчуч. (Сл. Гродз., Мат. Гродз.), *плужыць* незак. – Чэрв. (Шатэрнік), *заплýжваць* незак. – Навагр. (Сл. Гродз.), *крóіць* незак. – Дзярж. (СПЗБ), *пасóраваць* зак. – Віл. (СПЗБ), *ралíць* незак. – Гродз. (Сл. Гродз.), *хадзíць* незак. – Лід. (СПЗБ), *цягнýць* незак. – Гродз. (СПЗБ), *дзіскавáць* незак. 'араць пад яравыя' – Лід. (Сл. Гродз.);

араць цаліну 'апрацоўваць плугам зямлю, якая ніколі не аралася': *дзéрці* незак., *падзéрці* зак. – Стол. (ТС), *садрáць* зак. – Петр., Ганц. (СПЗБ, Шаталава), *вы́драць* зак. – Іўеў. (СПЗБ), *падрáць* зак. – Жытк. (ТС), *разадрáць* зак. – Асіп. (СПЗБ), *узадрáць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *ламáць* незак. – Беластоц. р. (СПЗБ), *лýшчыць* незак. – Уздз. (СПЗБ), *падабрáць* зак. – Паст. (СПЗБ), *перавярнáць* незак. – Калінк. (СПЗБ), *усшарушáць* незак. – Мсцісл. (Юрчанка);

узараць абы-як: *пакрэ́мсаць* зак., *пакрэ́мзаць* зак. – Брасл. (СПЗБ), *узбарыляць* зак., *разбарыляць* зак., *пакавяркаць* зак., *памаздáчыць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка);

аранне (як працэс): *арáнне* н. – паўдн.-усх. з., цэнтр. з., спарадычна паўн. р., Жаб., Кам., Малар., Кругл. (ЛАБНГ, СПЗБ), *араннé* н. – зах.-пал. г. (ЛАБНГ), *араннё* н. – Гродз. (Сцяцко), *гарáнне* н. – гродз.-бар. г., Пруж., Брэсц., Ашм. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *гараццé* н. – пал. р., пераважна цэнтральная частка (ЛАБНГ, ЛП), *вóрыва* н. – Ельск. (ЛП), *гóрыва* н. – Навагр. (Мат. Гродз.), *завóрка* ж. – Карэл. (ЖС), *арбá* ж. – паўн.-зах. з. (пераважна паўночная частка), Беш., Пол., Віц. р. (ЛАБНГ, НЛ, НС, Мат. мін.-мал., Н. сл-сць, Каспяровіч), *аральбá* ж. – Лёзн. (ЛАБНГ), *арацьбá* ж. – Віц. р. (Каспяровіч), *пах* м. – Калінк. (ЛМПП), *пáхата* ж. – Хоц., Мсцісл., Хойн. (Бялькевіч, ЛМПП), *пáхань* ж. – Чав. (НС), *пашня́* ж. – Чэрв. (Шатэрнік), *пахáнне* н. – Мсцісл. (Юрчанка), *запáшка* ж. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *ралля́* ж., *раллё* н. – Іван., Малар., Лёзн., Сен. (ЛП, Каспяровіч), *ральбá* ж. – Ма-

лар. (ЛП), *вясніна́* ж. 'вясновае ворыва' – Стол. (ЛП), *зябле́нне* н. 'зяблівае ворыва' – Зэльв. (Сцяцко), *маздáчанне* н. 'няўмелае ворыва' – Мсцісл. (Юрчанка), *ме́шань* ж. 'апошняе ворыва' – Лаг. (Варлыга), *падтрáіванне* н. 'ворыва другі раз' – Мсцісл. (Юрчанка), *плы́чыць* незак. 'рэгуляваць глыбіню ворыва' – Карэл. (Шаталава), *павярну́ць ду́ба* 'дрэннае ворыва, пры якім пласт зямлі перавернуты не цалкам, а часткова' – Драг. (Н. сл-сць), *папярэ́чка* ж. 'папярэчнае ворыва' – Лун. (ЛП), *падламáць* зак. 'араць упоперак поля' – Пін. (ЛП), *падго́н* м. 'прадольнае ворыва' – Стол. (ЛП);

узараць зямлю вакол чаго-н.: *абарáць* зак., *абво́рваць* незак. *або́раваць* незак. – Віл., Пруж. (СПЗБ), *апáхваць* незак. – Вілен. р. (СПЗБ), *ганя́ць* незак. – Докш., Глыб. (СПЗБ), *гані́ць* незак. – Ганц., Драг. (СПЗБ), *грані́ць* незак. – Шум. (СПЗБ).

Араць уроскідку

Спосаб ворыва ад краёў да сярэдзіны загона, пры якім зямля адвальваецца ў супрацьлеглыя бакі.

уро́скід прысл. – гродз.-бар. г., Шарк., Астр., Лаг., Ушацк., Лёзн., Мін., Дзярж., Мсцісл., Слуцк., Лун., Стол., Лельч., Ельск. (ЛАБНГ, Леванцэвіч), *уро́скідзь* прысл. – усх.-маг. р., спарадычна зах.-пал. г., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Маг.), *уро́скідку* прысл. – сярэд.-бел. г., слуцк.-маз. г., Лях., Слон., Бяроз., Навагр., Стаўб., Тал., Паст., Ушацк., Лаг., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. апыт.), *ро́скід* м. – Зэльв., Мёр. (Сцяцко, Шаталава), *ро́скідзь* ж. – Кам., Бых. (ЛАБНГ), *ро́скідка* ж. – Лаг., Уздз., Карэл., Чэрв., Акц., Петр., Лельч., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖС, Варлыга, Кучук, Шаталава, Шатэрнік), *ураскі́д* прысл. – Гродз., Рас., Шум. (ЛАБНГ, СПЗБ), *ураскі́дку* прысл. – паўн. р., Воран., Лід., Бераст., Мсцісл., Клім., Івац., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Маг., Леванцэвіч, Юрчанка), *ураскі́дную* прысл. – Бяроз. (Леванцэвіч), *раскі́д* м. – Пол., Сен. (ЛАБНГ, НЛ), *раскі́дка* ж. – Мсцісл., Маст. (Сл. Гродз., Юрчанка), *раскі́даць*

зак. – Малар., Маз. (ЛП), *нарóскід* прысл. – Карэл., Брэсц., Стол., Лельч. (ЛАБНГ, ДСБ), *нарóскідзь* прысл. – Кобр. (ЛАБНГ, СНМ), *нараскíд* прысл. – Чашн. (ЛАБНГ), *нарóскідку* прысл. – Верхнядзв., Валож., Жытк., Лельч. (ЛАБНГ, Шаталава), *уразóр* прысл. – Рас., Гарад., Беш., Леп., Круп., Барыс., Гор., Касц., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *наразóру* прысл. – Нараўл. (ЛАБНГ), *уразóру* прысл. – спарадычна ўсх.-маг. р., Докш., Паст., Мядз., Пол., Верхнядзв., Ушацк. (СПЗБ), *уразвáл* прысл. – Хоц., Пол., Бяроз. (ЛАБНГ, Леванцэвіч), *наразвáл* прысл. – Жаб. (ЛАБНГ), *уразвóр* прысл. – Верхнядзв. (ЛАБНГ), *нарóзміт* прысл. – Малар. (ЛАБНГ), *уразгóн* прысл. – Бяроз. (Леванцэвіч), *уразгóнь* прысл. – Слаўг. (ЛАБНГ), *узагóн* прысл. – Гарад., Ганц., Воран., Вілен. р., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *уразнамёт* прысл. – Касц. (ЛАБНГ), *уразувóр* прысл. – Клім. (Мат. Маг.), *капíж* м. ‘правільнае ворыва ўроскід, калі дно баразны выбіраецца плугам не ў форме вострага вугла, а такім чынам, што адна палавіна баразны становіцца вышэй за другую’ – Драг. (Н. сл-сць).

Араць усклад

Спосаб ворыва ад сярэдзіны да краёў загона, пры якім барозны адвальваюцца адна насустрач другой.

усклáд прысл. – асн. мас. г., спарадычна зах.-пал. г., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Леванцэвіч, Мат. апыт.), *насклáд* прысл. – Кам., Кобр., Драг., Жытк., Лельч., Ельск., Нараўл. (ЛАБНГ, СНМ, ГЧ), *наўсклáд* прысл. – Жытк., Маз., Лельч., Касц. (ЛАБНГ), *склад* м. – Жаб., Уздз., Жытк., Карэл., Смарг., Калінк., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖС, ТС), *ускíд* прысл. – Рас., Шум., Сен. (ЛАБНГ), *наўскíд* прысл. – Беш., Лёзн., Сен., Чашн. (ЛАБНГ, СПЗБ), *ускíдку* прысл. – Верхнядзв., Леп., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *скíд* м. – Пол. (НЛ), *наскíд* прысл. – Леп. (ЛАБНГ), *нáўскід* прысл. – Беш., Лёзн. (ЛАБНГ), *празагрэ́х* прысл. – Віл. (СПЗБ), *узрэ́х* прысл. – Бяроз. (Леванцэвіч), *узагóн* прысл. – Гродз., Бераст., Слон.,

Ваўк., Пруж., Бяроз., Ганц., Кам., Малар., Пух., Салігг. (ЛАБНГ, Леванцэвіч), *узвáл* прысл. – Гарад., Пол., Бяроз. (ЛАБНГ, Леванцэвіч), *улíшку* прысл. – Пін. (ЛАБНГ), *умéста* прысл. – Віц., Рас. (ЛАБНГ), *улáву* прысл. – Воран., Бяроз. (ЛАБНГ, Леванцэвіч), *укýчу* прысл. – Клім. (ЛАБНГ), *уралю́х* прысл. – Малар., Пін. (ЛАБНГ, НЛ);

пачатак ворыва ўсклад: *злажы́ць загóн* – Навагр. (Мат. Гродз.), *злажы́ць склад* – Зэльв. (Мат. Гродз.).

Баразніць

Рабіць барозны па засеяным полі плугам ці іншымі сельскагаспадарчымі прыладамі.

ганя́ць незак. – спарадычна агульн. (ЛАБНГ, СПЗБ), *абагнáць* зак. – Бабр., Карэл. (ЛАБНГ), *абганя́ць* незак. – Лід., Шчуч., Слон., Лун., Жлоб., Калінк., Хойн., Нараўл. (ЛАБНГ), *атагнáць* зак. – Паст. (СПЗБ), *выганя́ць* незак. – Малар. (ЛАБНГ), *наганя́ць* незак. – Смарг. (СПЗБ), *паганя́ць* зак. – Віл., Смарг., Чэрв. (СПЗБ), *прагнáць* зак. – Пін., Ельск. (ЛАБНГ), *праганя́ць* незак. – Чэрв., Пін., Драг. (ЛАБНГ), *разганя́ць* незак. – Шарк., Рэч., Маз. (ЛАБНГ), *разагнáць* зак. – Саліг., Добр., Лельч. (ЛАБНГ), *ля́шыць* незак. – пол.-мін. г., Зэльв., Маладз. (ЛАБНГ), *ляшы́ць* незак. – Лаг. (Варлыга), *гранíць* незак. – Верхнядзв., Паст., Рас., Пол., Леп., Гарад., Пух., Асіп., Бых., Кір., Бял., Чэрв. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шаталава), *граня́ць* незак., *паграня́ць* зак. – Паст., Брасл. (СПЗБ), *баразнíць* незак. – зах.-пал. г., Слон., Іўеў., Валож., Клецк., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *пабаразнíць* зак. – Іўеў., Воран., Лід. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *вагáць* незак. – Бераст., Навагр., Ашм., Лях., Паст., Бял. (ЛАБНГ, СПЗБ, Н. слсць), *вáгаць* незак. – Кругл. (Мат. Маг.), *вагавáць* незак. – Вілен. р. (СПЗБ), *вагáціць* незак. – Дзятл. (Мат. Гродз.), *павагáць* зак., *павагавáць* зак. – Лях., Ганц., Вілен. р. (СПЗБ), *арáць* незак., *гарáць* незак. – Кам., Кобр., Ганц., Стол. (ЛАБНГ), *выгóрваць* незак. – Бяроз., Вілен. р. (СПЗБ), *адкрывáць* незак., *адкры́ць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *бараздже́нне* н.

‘паглыбленне баразён пасля сяўбы для сцёку вады’ – Маст. (Мат. Гродз.), *адара́ць* зак. ‘аддзяліць баразной частку загона для папярочных баразён’ – Віл. (СПЗБ), *абайсці́* зак. ‘абысці вакол загона з плугам, бараной’ – Вілен. р. (СПЗБ).

Баранаваць

Разрыхляць глебу бараной.

баранава́ць незак., *пабаранава́ць* зак. – асн. мас. г., спарадычна зах.-пал. г. (ДАБМ, ТС, ЛП, СНМ, Мат. Гродз., ГЧ, Каспяровіч, Шатэрнік), *барані́ць* незак. – Гом. р., Маг. р., Беш., Пух., Лід., Слон., Пін., Калінк., Вілен. р. (ДАБМ, СПЗБ), *баразні́ць* незак. – Маст. (СПЗБ), *забаро́ньваць* незак. – Лід. (СПЗБ), *баранава́нне* н. – Воран., Зэльв., Навагр. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *барано́ўка* ж. – Карэл. (Сл. Гродз.), *скарадзі́ць* незак. – цэнтр. з., віц.-маг. г., спарадычна пал. р. (ДАБМ, СПЗБ, Мат. Маг., Каспяровіч, Юрчанка), *скарадзьбі́ць* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *скаро́дзіць* незак. – Мсцісл., Лаг. (Варлыга, Мат. апыт.), *скварадзі́ць* незак. – Ашм. (СРЛГ), *скаваро́дзіць* незак. – Навагр. (Сл. Гродз.), *заскаро́дзіць* зак. – Клім. (Бялькевіч, Каспяровіч), *паскаро́дзіць* зак. – Бярэз., Чач. (СПЗБ, Мат. апыт.), *праскарадзі́ць* зак. ‘пабаранаваць пэўны час’ – Мсцісл. (Юрчанка), *скарадзьба́* ж., *скарадзьбе́нне* н., *скаральба́* ж., *скараджэ́нне* н. – Віц. р., Мсцісл., Чав., Чач. (Мат. Маг., Каспяровіч, Юрчанка, Мат. апыт.), *скаро́джанне* н. – Хойн. (ЛМПП), *валачы́ць* незак. – пал. р., усх.-маг. р., Кліч., Круп., Лід. (ДАБМ, ЛП, СНМ, ЖС), *павалачы́ць* зак. – Лоеў. (Янкова), *вало́чыць* незак. – Хойн., Петр. (ЛМПП), *звало́чка* ж. – Кам. (ДСБ), *паха́ць* незак. – паўн.-усх. д., спарадычна сярэд.-бел. г. (ДАБМ, Мат. Маг.), *запа́хваць* незак. – Арш. (ДАБМ), *прыбіва́ць* незак. – Астр., Ашм., Мядз., Мёр., Ушацк., Уздз., Асіп., Старадарож. (ДАБМ), *пабіва́ць* незак. – Карэл., Бар. (ДАБМ), *прыбіва́нне* н. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *драпу́зіць* незак. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *падме́шваць* незак. – Тал. (ДАБМ), *раўня́ць* незак. – Чэрв.,

Светлагор. (ДАБМ), *ламáць* незак. – Крыч. (ДАБМ), *пераламáць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *заламáць* зак. – Ашм. (ДАБМ), *разавáць* незак. – Кам. (ДАБМ), *надаўжавáць* зак. – Кобр., Драг. (ДАБМ), *надóўжваць* незак. – Ганц., Іван., Петр. (ДАБМ), *парýхаць* зак. – Вілен. р. (СПЗБ), *пахрысцíць* зак. – Жытк. (ТС);

баранаваць поле: *баранавáць* незак. – паўдн.-зах. д., сярэд.-бел. г., паўн.-зах. з., спарадычна зах.-пал. г., Пол., Віц., Клім., Паст., Брасл., Мёр. (ЛАБНГ, СПЗБ), *барнавáць* незак. – Ганц., Астр., Віл. (СПЗБ), *скарадзíць* незак. – спарадычна віц.-маг. г. і слуцк.-маз. г. (ЛАБНГ), *скарóдзіць* незак., *паскарóдзіць* зак., *заскарóдзіць* зак. – Чэрв., Пух. (Шатэрнік), *скарадзьбá* ж. – Чэрв. (Шатэрнік), *валачы́ць* незак. – паўдн. р., Мсцісл. (ЛАБНГ, Шаталава, Юрчанка), *валачэ́нне* н. – Мсцісл. (Юрчанка), *навалóчаваць* незак. – Драг. (ЛП), *пахáць* незак. – паўн.-усх. д., Уздз., Чэрв., Лаг., Буда-Каш., Карм. (ЛАБНГ, НЛ, Шаталава), *прыбівáць* незак. – Смарг., Іўеў. (ЛАБНГ), *пахадзíць* незак. – Іван. (ЛАБНГ), *пабрайсáць* зак. – Іўеў. (Мат. мін.-мал.), *пахрысцíць* зак. ‘пабаранаваць уздоўж і ўпоперак’ – Жытк. (ТС), *удлíн* прысл. ‘уздоўж’ – Мёр. (НС), *кóўзацца* незак. ‘баранаваць мокрую раллю’ – Пух. (СПЗБ), *ты́ллем* прысл. ‘баранаваць перавернутай уверх бараной’ – Пол. (СНМ);

баранаваць смыкам: *смыкавáць* незак. – Рас. (Шаталава), *засмы́каць* зак. – Віл. (ЖС);

баранаваць спружыноўкай: *спружынавáць* незак. – Навагр. (Мат. Гродз.), *паспранжынавáць* зак. – Бар., Бераст. (Сл. Гродз.), *тарпáчыць* незак. – Мёр., Рас. (ЖНС, Шаталава), *дзярбáчыць* незак. – Сен. (Каспяровіч);

баранаваць перад сяўбой: *прыбíць* зак., *прыбівáць* незак. – Астр., Воран., Пол. (Мат. Гродз., НЛ), *перабівáць* незак. – Ельск. (ЛП), *параўнóўваць* незак. – Кругл. (Мат. Маг.), *параўнíць* зак. – Чэрв. (Шатэрнік), *падóўжыць* зак., *надóўжыць* зак. – Стол. (ТС), *развалóчываць* незак. – Малар., Нараўл. (ЛП), *падтрóйка* ж. ‘баранаванне папару перад ворывам’ – Докш. (Мат. мін.-мал.);

баранаваць пасля першага ворыва: *баранава́ць* незак. – агульн. (акрамя Віц. р.), спарадычна ўсх.-маг. р. (ЛАБНГ), *барнава́ць* незак. – спарадычна паўн. р., Чэрв. (ЛАБНГ), *скарадзі́ць* незак. – віц.-маг. г., сярэд.-бел. г., Слуцк., Лях. (ЛАБНГ), *валачы́ць* незак. – зах.-пал. г., усх.-пал. р. (ЛАБНГ), *паха́ць* незак. – Бых., Касц. (ЛАБНГ), *падлама́ць* зак. – Арш., Гарад., Тал., Дубр., Раг. (ЛАБНГ), *падло́мваць* незак. – Дзятл. (СПЗБ), *ламанне* н. – Мсцісл. (Юрчанка), *прыбіва́ць* незак. – Гродз., Смарг. (ЛАБНГ), *раўні́ць* незак. – Чэрв. (ЛАБНГ), *разава́ць* незак. – Кам. (ЛАБНГ), *наддо́ўжыць* зак. – Стол. (ЛАБНГ), *задлужава́ць* незак. – Гродз. (Сл. Гродз.);

баранаваць пасля другога ворыва: *баранава́ць* незак. – паўдн.-зах. д., спарадычна паўн.-усх. д., зах.-пал. г. і сярэд.-бел. г. (ЛАБНГ), *барнава́ць* незак. – спарадычна паўн. р. (ЛАБНГ), *скарадзі́ць* незак. – сярэд.-бел. г., віц.-маг. г., Гом., Добр., Лельч., Слуцк., Уздз. (ЛАБНГ), *валачы́ць* незак. – паўдн. р., Мсцісл. (ЛАБНГ), *паха́ць* незак. – Лёзн., Круп., Кругл., Бых., Касц. (ЛАБНГ), *залама́ць* зак. – Віл. (ЛАБНГ), *падлама́ць* зак. – Тал., Арш. (ЛАБНГ), *паралама́ць* зак. – Слаўг. (ЛАБНГ), *прыбіва́ць* незак. – Ашм., Лаг., Валож. (ЛАБНГ); *раўнава́ць* незак. – Віл., Асіп. (ЛАБНГ);

пабаранаваць абы-як: *пабэ́хаць* зак. – Пух. (СПЗБ), *паёдзгаць* зак. – Смарг. (СПЗБ), *скарадну́ць* зак. (пра бульбу) – Мсцісл. (Юрчанка), *паскра́баць* зак. 'злёгку пабаранаваць' – Мсцісл. (Юрчанка), *скраба́нне* н. 'неглыбокае баранаванне' – Мсцісл. (Юрчанка), *паразадра́ць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка);

Догляд пасеваў

дымі́ць незак. 'апрацоўваць спецыяльным спосабам цыбулю, каб не пагнала ў стрэлкі' – Слон. (НЛ), *падыма́ць* незак. 'выпрамляць каліва расліны пасля апрацоўкі зямлі плугам' – Маст. (СПЗБ), *адкру́жваць* незак., *акружа́ць* незак. 'абразаць бацвінне' – Жытк. (ТС, Н. сл-сць), *пастаўбунава́ць* зак. 'зрэзаць цыбуры ў цыбулі' – Лід. (Сл. Гродз.), *сынкава́ць* незак. 'абразаць галінкі з табакі, памідораў' –

Карэл. (Мат. Гродз.), *сморгаць* незак. ‘абрываць бацвінне, авёс, траву’ – Верхнядзв. (Шаталава), *спяліць* незак. ‘даваць магчымасць паспець, не зрываць (не зжынаць) зялёнымі сельскагаспадарчыя культуры’– Пол. (НЛ), *абкрапіць* зак. ‘паліць гародніну’ – Жытк. (ТС), *паддабрыць* зак. ‘падкарміць (расліны)’ – Мсцісл., Верхнядзв. (Юрчанка, СПЗБ), *прахадзіць* незак. ‘абыходзіць поле пры доглядзе, уборцы’ – Мсцісл. (Юрчанка), *узвесцісь* зак. у спалучэнні: *узвесцісь на такі сорт* ‘перайсці на вырошчванне іншых агародных культур’ – Мсцісл. (Юрчанка), *маркаваць* незак. ‘намячаць радкі для пасеву’ – Зэльв. (Сл. Гродз.).

Зябліць

Араць поле ўвосень пад веснавую сяўбу.

араць незак. – спарадычна паўн.-усх. д. і сярэд.-бел. г., Карэл., Кам., Кобр. (ЛАБНГ), *гараць* незак. – Шчуч., Лід., Дзятл., Брэсц., Івац., Іван., Драг., Пін. (ЛАБНГ), *загараць* зак. – Навагр. (ЛАБНГ), *разгорваць* незак. – Драг. (ЛАБНГ), *араць на зяб, араць пад зяб* – спарадычна паўн.-усх. д. і слуцк.-маз. г., Добр., Бярэз., Лаг., Гродз., Ваўк., Жлоб. (ЛАБНГ), *араць зябліва* – Верхнядзв., Смарг., Глыб., Лаг., Чашн. (ЛАБНГ), *араць на зіму* – спарадычна паўн.-усх. д. і сярэд.-бел. г., Бяроз., Рэч. (ЛАБНГ), *гараць на зіму* – Бяроз., Іўеў., Валож., Ашм. (ЛАБНГ), *араць азімак* – Віл., Мядз. (ЛАБНГ), *араць на пар* – Рэч. (ЛАБНГ), *араць узмёт* – Тал. (ЛАБНГ), *зябліць* незак., *зяміць* незак. – паўдн.-зах. д. (пераважна заходняя частка), зах.-пал. г., Чэрв., Пух., Маг., Шкл., Кір., Бярэз., Чашн., Рас., Пол., Клім., Касц. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., ЛП), *зяб* м., *зябленне* н. – Гродз., Лельч., Хойн. (ЛАБНГ, Цыхун, Сцяцко, ЛМПП), *зябліць* незак. – Беластоц. р. (СПЗБ), *пазябліць* зак. – Ганц., Драг. (СПЗБ, ЛП), *пазябіць* зак. – Гродз. (Цыхун), *адзябліць* зак. – Іўеў. (СПЗБ), *зямліць* незак., *пазямліць* зак. – Бар., Нясв. (ЛАБНГ, СПЗБ), *зябрыць* незак. – Смарг. (СПЗБ), *падымаць* незак. – Бяроз. (ЛАБНГ), *падымаць зяб, падымаць на зяб, падымаць пад зяб* – Круп.,

Кругл., Бял., Слаўг., Краснап., Бераст., Рэч., Верхнядзв. (ЛАБНГ), *пахáць* незак. – Ветк., Мсцісл. (ЛАБНГ), *пахáць зяблíва* – Мсцісл. (ЛАБНГ), *пáрыць* незак. – Лельч., Люб., Асіп. (ЛАБНГ), *падпáрваць* незак., *папáрыць* зак. – Драг., Малар., Нараўл. (ЛП), *запáрваць* незак. – Бярэз., Стол. (ЛП), *мяшáць* незак. – Мсцісл., Чэрв. (ЛАБНГ), *пакідáць* незак., *раскідáць* незак. – Пруж., Беластоц. р. (ЛАБНГ, ЖНС, СПЗБ), *падкідáць* незак. – Нараўл. (СПЗБ), *параламáць* зак. – Кобр. (СНМ), *распускáць* незак. – Малар. (ЛП), *траíць* незак. – Валож., Іван., Стол. (ЛАБНГ), *гарáць узагóн* прысл. – Гродз. (Цыхун).

Культываваць

Апрацоўваць пасевы культыватарам (драпаком).

драпачавáць незак. – Гродз., Маст. (Мат. Гродз., Сл. Гродз., Шаталава), *драпкавáць* незак. – Навагр. (Мат. Гродз.), *спружынавáць* незак., *спрунжынáваць* незак. – Ашм., Маст., Навагр., Кобр., Беластоц. р. (СПЗБ, ЖС, Сл. Гродз., СНМ), *пружынавáць* незак. – Беластоц. р. (СПЗБ), *перадрáць* зак. – Зэльв. (Сцяцко);

апрацоўваць зямлю рыдлёўкай: *капáць* незак., *рыдлавáць* незак. – Навагр. (СРЛГ), *лапаткавáць* незак. – Кам. (ЖНС);

падраўноўваць рыдлёўкай грады: *аплескавáць* незак., *аплéскаць* зак. – Бар., Лях. (СПЗБ), *парыць* незак. – Мсцісл. (Бялькевіч), *паўскáпуць* зак. – Раг. (СПЗБ), *паравашавáць* зак. – Вілен. р. (СПЗБ);

падкопваць бульбу, не вырываючы каліва: *падкáпаваць* незак. – Пол. (НЛ), *пóркаць* незак. – Верхнядзв. (СПЗБ);

апрацоўваць граблямі зямлю: *падрэ́паць* зак. – Чэрв. (Шатэрнік), *чóхрыць* незак. – Стол. (ТС).

Ляшыць

Разбіваць (дзяліць) участак зямлі на палосы.

ляшыць незак., *ляшыць* незак., *паляшыць* зак., *ляшэ́нне* н. – Сен., Пол., Шкл., Мсцісл., Дзятл., Зэльв., Беластоц. р.,

Вілен. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., Н. сл-сць, Мат. Маг., НЛ, Каспяровіч, Юрчанка), *парцэлявáць* зак. – Вілен. р. (СПЗБ), *парцэлінавáць* зак. – Астр. (СПЗБ), *парцыля́цыя* ж. ‘выдзяленне зямельных участкаў у час хутарской сістэмы’ – Смарг. (СПЗБ), *адысці́* зак. – Пол. (НЛ), *адхадзі́ць* зак. – Іўеў. (СПЗБ), *адбі́ць* зак., *атвадзі́ць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *парэ́заць* зак. – Вілен. р. (СПЗБ), *пазагу́ншчына* ж. ‘падзел зямлі на загоны’ – Стол. (НЛ, ДСБ).

Матычыць

Апрацоўваць пасевы сельскагаспадарчых раслін матыкай.

мaты́чыць незак. – спарадычна сярэд.-бел. г. і ўсх.-маг. р., Пол., Ушацк., Лях., Пруж., Кобр., Беластоц. р. (ЛАБНГ, ЖНС, Юрчанка), *маты́жсыць* незак. – Гродз. (Цыхун), *падматы́жсыць* зак. – Тал. (ЛАБНГ), *узматы́чыць* зак. – Круп. (ЖС), *маты́каваць* незак. – Віл., Чэрв., Гродз., Паст., Смарг., Дзятл., Люб., Саліг., Кам., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., СНМ), *паматыкавáць* зак. – Нясв., Гарад. (СПЗБ), *гáкаць* незак. – Ашм., Астр., Навагр., Смарг. (СПЗБ, З нар. сл., Н. сл-сць, Сл. Гродз.), *гакавáць* незак. – Ашм., Астр., Смарг. (Сл. Гродз.), *гачкавáць* незак. – Навагр., Ашм., Валож., Смарг., Іўеў. (ЛАБНГ, СПЗБ, Н. сл-сць, Сл. Гродз.), *гáчыць* незак. – Маст. (СПЗБ), *агáпаць* зак. – Дзятл. (СПЗБ), *грасавáць* незак. – Гродз., Бераст., Пін., Жаб., Браг., Стаўб. (ДСБ, З нар. сл., ЖС, Сл. Гродз., Цыхун, Шаталава), *грасáць* незак., *паграсáць* зак. – Маст. (СПЗБ), *аграсавáць* зак. – Маладз. (ЛАБНГ, СПЗБ), *капані́чыць* незак. – Бабр., Карм., Жлоб., Рэч., Ветк., Гор., Лоеў., Жытк., Чач., Бярэз., Шчуч., Стаўб., Бых., Уздз., Гродз. (ЛАБНГ, Мат. Маг., НС, ЖНС, Мат. мін.-мал., Сл. Гродз., ЛМПП, Янкова, Мат. апыт.), *акапані́чваць* незак., *абкапані́чыць* зак. – Дзятл., Свісл., Гл., Рэч., Слаўг., Круп., Маг., Бых. (ЛАБНГ, СРЛГ, Сл. Гродз., Янкоўскі), *ускапані́чыць* зак. – Бял. (Мат. Маг.), *абабівáць* незак., *абабі́ць* зак. – Астр. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *абівáць*

незак., *аббіва́ць* незак., *падбіва́ць* незак. – усх.-маг. р. (ЛАБНГ), *агрэ́бваць* незак., *агрэ́баць* зак. – Петр., Лельч., Стол., Ганц., Лун., Малар., Люб. (ЛАБНГ, Кучук, Шаталава), *абго́ртваць* незак., *падго́ртваць* незак., *абго́ртаць* зак. – Уздз., Асіп., Кам., Брэсц., Пін., Малар. (ЛАБНГ), *ако́пваць* незак., *абко́пваць* незак. – спарадычна паўдн.-усх. з., Глыб., Астр., Шчуч., Дзятл. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз.), *ака́паваць* незак. – спарадычна паўдн.-усх. з. і паўн. р., Гор., Бял., Гродз., Малар. (ЛАБНГ), *аку́чваць* незак. – спарадычна ўсх. з. і гродз.-бар. г., Жаб., Малар. (ЛАБНГ, ЛП), *кучкава́ць* незак. – Маст. (Шаталава), *ку́чыць* незак. – Карэл. (СПЗБ), *асыпа́ць* незак., *абсыпа́ць* незак. – зах. з. (пераважна гродз.-бар. г. і зах.-пал. г.), Арш., Бых., Раг., Слуцк. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНС), *даганя́ць* незак. 'заканчваць абсыпаць бульбу' – Чэрв. (Шатэрнік), *вярну́ць* незак. – Шчуч. (СПЗБ), *драба́чыць* незак. – Пол. (НЛ), *вы́драпачаваць* зак. – Бяроз. (ЖНС), *драпакава́ць* незак. – Гл., Астр. (Янкоўскі, СНМ), *драпа́чыць* незак. – Стол. (ДСБ), *капы́ліць* незак. – Рас., Пол., Сен., Лёзн. (ЛАБНГ, Шаталава), *крукава́ць* незак. – Чэрв. (СПЗБ, НЛ), *падаўба́ць* зак., *падзяба́ць* зак. – Дзятл. (СПЗБ, Сл. Гродз.), *пакльва́ць* зак. – Воран. (СПЗБ), *падме́шваць* незак. – Бярэз. (ЖНС), *падпушы́ць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *перасяка́ць* незак. – Стол., Свісл., Люб. (СПЗБ, ТС, ЛМПП, Шаталава), *перацá́паць* зак. – Лоеў. (Янкова), *пертраяніць* зак. – Бярэз. (СПЗБ), *пляска́ць* незак. – Маст. (Сл. Гродз.), *радлава́ць* незак., *ры́сліць* незак., *со́ўкаць* незак. – Навагр. (ЛАБНГ, З нар. сл., Сл. Гродз.), *ру́шыць* незак.– Дзятл. (Мат. Гродз.), *углава́ць* незак. – Карэл. (Сл. Гродз.), *пасава́ць* незак. – Слон. (Сл. Гродз.), *са́паць* незак., *сапава́ць* незак., *сапкава́ць* незак., *цапкава́ць* незак., *сапну́ць* зак. – Жытк., Стол. (ТС), *тасава́ць* незак. – Лід., Карэл. (Сл. Гродз.), *цапка́ць* незак. – Вілен. р. (СПЗБ), *спу́льхніць* зак. – Беластоц. р. (СПЗБ), *цёпкаць* незак. – Лях. (СПЗБ), *ця́паць* незак. – Калінк. (ЛМПП); *шарава́ць* незак. – Лід. (СПЗБ), *шарушы́ць* незак. – Мсцісл. (Юрчанка).

Мяшаць

Пераворваць паўторна.

мяшáць незак. – паўн.-усх. д., сярэд.-бел. г., слуцк.-маз. г., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, НЛ, Шатэрнік), *перамяшáць* зак., *перамéшваць* незак. – спарадычна паўн.-усх. д., Чэрв., Драг., Стол. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП), *абмéшваць* незак., *абмяшáць* зак., *узмéшваць* незак., *узмяшáць* зак. – спарадычна паўн.-усх. д. (ЛАБНГ, НЛ, НС), *арáць* незак., *пераарáць* зак. – спарадычна паўд.-зах. д., Мядз., Смарг. (ЛАБНГ), *перавóрваць* незак. – Чэрв., Бяроз., Стол., Жытк., Малар. (ТС, ЛП, СПЗБ, Шатэрнік), *гарáць* незак., *перагарáць* зак. – гродз.-бар. г., зах.-пал. г. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *адóрваць* незак., *адарáць* зак. – Астр., Смарг. (СПЗБ), *пахáць* незак. – Віл., Шчуч., Саліг., Петр., Буда-Каш., Ветк., Гом., Клім. (ЛАБНГ), *перапахáць* зак. – Мін., Стаўб., Саліг., Петр., Нараўл., Пол., Мсцісл. (ЛАБНГ, СПЗБ, Юрчанка), *падымáць* незак., *падняць* зак. – Іўеў., Воран., Віл., Бяроз., Браг. (ЛАБНГ), *ламíць* незак. – Кобр. (ЛАБНГ, СНМ), *пераламíць* зак. – Стол. (НЛ), *ралíць* незак. – Малар. (ЛАБНГ), *перадзéлываць* незак. – Крыч. (Мат. Маг.), *перапáлюваццa* незак. – Раг. (СПЗБ), *картáць* незак. – Вілен. р. (СПЗБ), *дваíць* незак. – Чэрв. (Шатэрнік), *падтрáіваць* незак., *падтраíць* зак.– Лоеў., Мсцісл. (Янкова, Юрчанка).

Палоць

Ачышчаць пасевы ад пустазелля.

палóць незак., *апалóць* зак. – агульн. (СПЗБ, Мат. Гродз., ТС, Бялькевіч, Варлыга, Каспяровіч, Юрчанка, Мат. апыт.), *апóлаць* незак. – Навагр. (Шаталава), *пéляць* незак. – Астр., Вілен. р. (СПЗБ), *плець* незак. – Вілен. р. (СПЗБ), *спалáць* зак. – Круп. (НС), *вываш*аваць зак. – Бярэз. (СПЗБ), *гáкаць* незак. – Навагр., Зэльв. (Н. сл-сць, Мат. апыт.), *драць* незак. – Уздз. (Мат. мін.-мал.), *падкóрпліваць* незак. – Пух. (СПЗБ); *шаравáць* незак. – Хойн. (ЛМПП);

поліва: *по́ліва* н. – Чэрв., Астр., Іўеў., Мёр., Пол. (ЖНС, НЛ, Мат. Гродз., Шатэрнік), *палацце́* н., *палацё* н. – Гродз., Шчуч., Зэльв. (СПЗБ, Мат. Гродз., Сцяцко), *паланнё* н. – Зэльв. (Сцяцко), *пало́цце* н. – Кобр., Мсцісл. (ЛП, Юрчанка), *пало́сце* н. – Вілен. р. (СПЗБ), *по́лацце* н. – Верхнядзв. (СПЗБ), *прапо́лка* ж. – Дзятл. (Мат. Гродз.), *по́лка* ж. – Лоеў. (Янкова).

Прарошчваць (пра насенне)

Чакаць паяўлення растка.

праро́шчваць незак. – агульн., спарадычна гродз.-бар. г., зах.-пал. г. (ЛАБНГ, СПЗБ), *расці́ць* незак. – спарадычна агульн. (ЛАБНГ), *храсці́ць* незак. – гродз.-бар. г., Касц., Гл., Воран., Іўеў. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз., Сцяцко).

Прарэджваць

Рабіць радзейшым.

прарыва́ць незак., *прарва́ць* зак. – Паст., Навагр., Свісл., Верхнядзв., Ваўк. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *прара́джываць* незак., *празра́джываць* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *прасвірэ́джваць* незак. – Навагр. (Сл. Гродз.).

Садзіць

Закопваць каліва расліны ў зямлю для вырошчвання.

садзі́ць незак., *пасадзі́ць* зак. – агульн. (СПЗБ, Мат. Гродз., Бялькевіч, Сцяцко, Янкова), *саджа́ць* незак. – Мін., Лях., Калінк. (СПЗБ), *рассадзі́ць* зак. – Лаг. (Варлыга), *садаві́ць* незак. – Ваўк., Свісл. (Мат. Гродз., СПЗБ), *пікава́ць* незак. – Бераст. (Сл. Гродз.), *тыркаць* незак., *уто́рнуць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *пато́ркаць* зак., *пату́ркаць* зак. – Верхнядзв., Брасл., Вілен. р. (СПЗБ), *патурыць* зак. ‘пасадзіць’ – Мсцісл. (Юрчанка), *паўстрыга́ць* зак. – Зэльв. (Сцяцко),

насáджваць незак. ‘садзіць у тым месцы, дзе не ўзышло’ – Навагр. (Мат. Гродз.), *натáскванне* н. ‘заграбанне радкоў і лунак зямлёй пасля пасадкі гародніны’ – Навагр. (Сл. Гродз.);

садзіць бульбу: *садзíць* незак. – агульн., спарадычна зах.-пал. г. (ЛАБНГ, Мат. апыт.), *сéяць* незак. – усх. з., Драг., Іван. (ЛАБНГ, СПЗБ, ГЧ, Юрчанка), *кíдаць* незак., *кідáць* незак. – спарадычна пал. р., Стаўб., Чэрв. (ЛАБНГ, Шатэрнік), *клáсці* незак. – Браг. (ЛАБНГ), *упáшкі* мн. – Астр. (Сл. Гродз.), *узнáкі* прысл. – Пін. (СНМ); *садзíць наўзрэ́х* ‘садзіць бульбу ў нізкім месцы’ – Навагр. (Мат. Гродз.),

заканчэнне пасадкі бульбы: *дасáдзіны* мн., *усéдкі* мн. – Свісл. (Сл. Гродз.).

Сеяць

Раскідваць насенне на апрацаваную глебу.

сéяць незак., *засéяць* зак., *пасéяць* зак. – агульн. (СПЗБ, ГЧ, ЛП, ТС, НЛ, Мат. Гродз., Сцяцко, Юрчанка, Варлыга, Бялькевіч, Янкова, Шатэрнік), *асявáць* незак., *асéяць* зак. ‘займаць пад пасевы’ – Мсцісл. (Юрчанка), *насявáць* незак. ‘сеяць у вялікай колькасці’ – Навагр. (СПЗБ), *укідáць* зак. – Пух. (Мат. мін.-мал.), *падчыня́ць* ‘падсяваць’ незак. – Драг., Малар., Стол. (ЛП), *азярня́ць* незак., *азярня́ціць* зак. ‘засеяць зернем’ – Свісл. (Сл. Гродз.), *бры́гаць* незак. ‘рэдка сеяць’ – Пол. (НЛ), *залажы́ць* зак. ‘прыгатаваць для пасеву зямлю і пачаць сеяць’ – Беластоц. р. (СПЗБ);

перасейванне ўчастка зямлі: *адсéў* м. – Гродз. (Мат. Гродз.), *вóдсеў* м. – Слуцк., Мсцісл. (ЖНС, Юрчанка).

Сяўба

Час, калі сеюць.

сяўбá ж. – агульн., Беластоц. р. (СПЗБ, ДСБ, ЛП, Шатэрнік), *сéева* н. – Карэл. (Сл. Гродз.), *сéўна* ж. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *сяйвó* н. – Дзятл. (Сл. Гродз.), *сéяне* н. – Ваўк.

(СПЗБ), *пасяўна́я* прым. – Люб. (СПЗБ), *па́шня* ж. – Паст. (ЛАБНГ);

пачатак сяўбы: *засе́ўкі* мн. – Шчуч., Віл., Лаг., Зэльв., Ганц. (СПЗБ, Мат. Гродз., Варлыга), *засе́ялкі* мн. – Навагр. (ЖС);

заканчэнне сяўбы: *дасе́ўкі* мн. – Ганц., Іўеў., Чэрв. (СПЗБ, Мат. Гродз., Шатэрнік), *до́сеўкі* мн. – Ваўк. (Сл. Гродз.), *усе́ўкі* мн. – Лаг., Віл. (СПЗБ, Варлыга), *упа́шкі* мн. – Пол. (НЛ), *упазні́ць* зак. ‘пасеяць са спазненнем’ – Чэрв. (Шатэрнік), *ме́шанка* ж. ‘змешаны пасеў кармавых раслін’ – Бар. (СПЗБ), *радабо́ць* ж. ‘рэдкі пасеў’ – Мядз. (Н. сл-сць), *аднаво́р* м. ‘сяўба ў адну руку’ – Шчуч. (Мат. Гродз.).

Траіць

Араць зямлю трэці раз пасля баранавання.

траі́ць незак. – спарадычна асн. мас. г., паслядоўна віц.-маг. г., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз., ЛП, Шатэрнік), *падтраі́ць* зак. – Докш., Смарг. (СПЗБ, Сл. Гродз.), *трайлі́ць* незак. – Шчуч. (СПЗБ), *ара́ць* незак. – Гродз., Смарг., Карэл., Мін., Кам., Лун., Маз., Ветк. (ЛАБНГ), *гара́ць* незак. – Маст., Ваўк., Лід., Брэсц., Бяроз., Івац., Ганц., Лун., Пін. (ЛАБНГ), *ара́ць у заго́ны* – Бяроз., Кобр., Іван. (ЛАБНГ), *мяша́ць* незак. – Брасл., Іўеў., Арш., Хоц., Уздз., Ветк., Браг. (ЛАБНГ), *абме́шваць* незак. – Мёр., Ушацк., Рас., Пол., Леп., Дзярж., Гл., Бых. (ЛАБНГ), *падме́шваць* незак. – Барыс., Круп., Карэл. (ЛАБНГ).

Угнойваць

Уносіць угнаенне для павышэння ўрадлівасці глебы.

угно́йваць незак., *угнаі́ць* зак. – Навагр., Дзятл., Ваўк., Воран., Чэрв., Стол. (ТС, ЛП, Мат. Гродз., Шатэрнік), *гнаі́ць* незак. – Воран., Ельск., Стол., Пін., Кобр., Сен., Мсцісл. (ЛП, Мат. Гродз., Каспяровіч, Юрчанка), *падгно́йваць* незак. –

Карэл. (Мат. Гродз.), *прыгнаіць* зак. – Чэрв. (Шатэрнік), *спагнáіваць* незак., *спагнóіць* зак. – Мсціcл. (Юрчанка), *падкармíць* зак. – Валож. (СПЗБ), *падпачкавáць* зак. – Слон. (Сл. Гродз.), *пасявáць* незак. – Лоеў. (Янкова), *удабрáць* незак. – Верхнядзв., Чач., Слон. (Сл. Гродз., Шаталава, Мат. апыт.), *паддабрыіць* зак. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *ужырáць* незак. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *укáчываць* незак., *укацíць* зак., *укрáтываць* незак., *украmáць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *улагóдзіць* зак. – Карэл. (Мат. Гродз.).

Растрасаць (гной)

Раскідваць гной па полі.

растрасáць незак. – паўн.-зах. з., спарадычна віц.-маг. г., заходняя частка зах.-пал. г., Лельч., Асіп., Бярэз. (ЛАБНГ, ЛП, Мат. Гродз.), *трэ́сці* незак. – Верхнядзв. (Шаталава), *растрýшываць* незак. – Ветк. (ЛАБНГ), *разбівáць* незак. – паўдн.-зах. д. (акрамя ўсходняй часткі), зах.-пал. г., цэнтральная частка сярэд.-бел. г., спарадычна віц.-маг. г. (ЛАБНГ, ЛП, Мат. Гродз.), *біць* незак. – Гродз. (Мат. Гродз.), *разбíўка* ж. – Навагр., Ельск. (Мат. Гродз., ЛП), *раскідáць* зак., *раскíдваць* незак. – паўдн.-усх. з. (акрамя заходняй часткі), Гродз. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., Мат. Маг., Мат. апыт.), *калацíць* незак. – Віл., Леп., Бярэз. (ЛАБНГ), *раскалáчываць* незак. – Віц., Лёзн., Чэрв., Бых. (ЛАБНГ).

4. ЗБОР І АПРАЦОЎКА ЎРАДЖАЮ

Абіваць (лён)

Выбіваць семя з галовак ільну.

абівáць незак. – Гродз., Навагр., Стол., Маз. (ГЧ, ЖНС, Мат. Гродз.), *бы́ты* незак. – Кобр. (СНМ).

Адыходы пры ачыстцы бабовых і сланечніка

шалупáйкі мн. – паўдн.-усх. з., Мядз., Лаг., Барыс., Бял., Чэрв. (ЛАБНГ), *лупі́ны* мн. – гродз.-бар. г., зах.-пал. г., Смарг., Віл. (ЛАБНГ), *лупáйкі* мн. – зах.-пал. г., Драг., Калінк., Маз. (ЛАБНГ, ЛП), *лупаві́ны* мн. – Зэльв., Бар., Лях., Івац. (ЛАБНГ, Сцяцко ДС), *лупóўка* ж. зб. – Пін. (Шаталава), *лупі́нне* н. зб. – Драг., Кобр. (ЛАБНГ), *лупякí* мн. – Драг. (ЛАБНГ), *улупáхі* мн. – Краснап. (ЛАБНГ), *лушпáйкі* мн. – пал. р., усх.-маг. р., Слуцк. (ЛАБНГ), *лушпі́ны* мн. – Валож., Карэл., Мін., Бярэз. (ЛАБНГ), *лушчаві́ны* мн. – Дубр., Зэльв., Слон., Чэрык., Бяроз. (ЛАБНГ), *лушпаві́ны* мн. – Стаўб., Нясв., Івац. (ЛАБНГ), *лушчы́ны* мн. – Бераст., Шчуч. (ЛАБНГ), *шалу́пкі* мн. – Віц., Віл., Докш., Леп., Бярэз., Бых., Касц., Гом. (ЛАБНГ), *шалупі́ны* мн. – Глыб., Астр., Лаг., Дубр., Дзярж. (ЛАБНГ), *шалу́па* ж. зб. – Капыл. (ЛАБНГ), *скарлупá* ж. зб. – Саліг. (ЛАБНГ), *шкарлупá* ж. зб. – Кобр. (ЛАБНГ), *шулупáшкі* мн. – Мсцісл. (ЛАБНГ), *шкарлу́пкі* мн. – Чав. (ЛАБНГ), *шалу́п'е* н. зб. – Паст., Шарк., Барыс., Чашн., Тал. (ЛАБНГ), *шалухá* ж. зб. – віц.-маг. г., Паст., Слуцк., Кам. (ЛАБНГ), *шкалушы́на* ж. зб. – Рас. (ЛАБНГ), *стру́ча* н. зб. – Ушацк.,

Тал., Чэрв., Асіп., Слаўг., Кам. (ЛАБНГ), *стру́кі* мн. – Верхнядзв., Беш., Пух., Слаўг. (ЛАБНГ), *стручкі́* мн. – Паст., Арш., Кам. (ЛАБНГ), *стручо́к* м. зб. – Ельск. (ЛАБНГ), *шалу́шкі* мн. – Верхнядзв., Рас., Слаўг. (ЛАБНГ), *шарлу́пкі* мн. – Мёр., Гарад., Беш. (ЛАБНГ), *шалупа́і* мн. – Лаг., Чэрв. (ЛАБНГ), *лу́ска* ж. зб. – Паст., Воран., Бярэз., Чач., Лельч. (ЛАБНГ), *бабаві́нне* н. зб. – Кам. (ЛАБНГ), *бабо́ўнік* м. зб. – Петр. (ЛАБНГ), *буцве́нне* н. зб. – Драг. (ЛАБНГ), *гало́вы* мн. – Пол. (ЛАБНГ), *гарашо́ўнік* м. зб. – Петр. (ЛАБНГ), *лу́скі* мн. – Брасл. (ЛАБНГ), *пе́нкі* мн. – Хоц. (ЛАБНГ);

адходы пры ачыстцы зерня і перапрацоўцы яго на крупы: *буза́* ж. зб. – Рэч. (НС), *лузга́* ж. зб. – Верхнядзв. (Шаталава), *падкру́п'е* н. зб. – Лун. (Шаталава);

адходы пры веянні: *зе́лле* н. зб. – паўн.-зах. з., паўн.-усх. д. (ЛАБНГ), *шушпі́ца* ж. зб. – Паст., Ашм., Мядз., Віл., Краснап., Клецк., Буда-Каш., Лоеў. (ЛАБНГ, СПЗБ), *адве́йкі* мн. – Івац., Малар. (ДСБ, ЛП), *паза́дак* (*поза́док)* м. зб. – Жытк., Стол. (ТС), *по́заддзе* н. зб. – Стол., Ельск. (ТС), *фрус* м. зб. – Паст., Шчуч. (СПЗБ), *шалуха́* ж. зб. – Лід., Вілен. р. (СПЗБ), *аза́дзі* мн. – Вілен. р. (СПЗБ), *ашаке́* мн. – Гродз. (Цыхун), *ко́сці* мн. – Чач. (ЛАБНГ), *па́расткі* мн. – Карэл. (Шаталава), *пло́ўшачкі* мн. памянш. – Воран. (СПЗБ), *смяту́ха* ж. зб. – Гродз. (СПЗБ), *су́барніца* ж. зб. – Глыб. (СПЗБ), *хабо́цце* н. зб. – Гарад. (НЛ), *шума́* ж. зб. – Круп. (ЛАБНГ), *чума́* ж. зб. – Паст. (СПЗБ), *шу́мна* ж. зб. – Віл. (СПЗБ), *шу́шамець* ж. зб. – Пух. (ЛАБНГ), *шу́шмацце* н. зб. – Драг. (ЛАБНГ), *шчы́нкі* мн. – Бярэз. (СПЗБ);

адходы пры веянні з дапамогай апалушак (маленькіх начовак): *пало́ва* ж. зб. – паўдн.-усх. з., зах.-пал. г. (пераважна іх заходняя частка), Маг. р., Бераст., Лях., Старадарож. (ЛАБНГ), *пала́нкі* мн. – усх.-маг. р., Маг. р., Барыс., Навагр., Валож., Нясв., Слуцк., Асіп., Слон., Старадарож. (ЛАБНГ), *апа́ліны* мн. – Астр., Навагр., Валож., Нясв., Слон., Асіп., Івац., Слуцк., Пін., Стол., Люб., Старадарож. (ЛАБНГ, Н. сл-сць, Шаталава), *апо́ліны* мн. – Шум., Круп., Гор., Дзятл., Малар. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, Мат. Гродз.), *апо́лкі* мн. – Пол.,

Ушацк., Тал. (ЛАБНГ), *палавінне* н. зб. – Дубр., Гор., Бераст. (ЛАБНГ), *ашакі́* мн. – паўн. р. (ЛАБНГ), *шако́лы* мн. – паўн. р. (ЛАБНГ), *пух* м. зб. – усх.-пал. г., Слуцк. (ЛАБНГ), *масе́і* мн. – Іўеў., Гор., Шкл., Навагр., Бярэз., Віл., Лаг., Докш., Тал., Бял. (ЛАБНГ), *пасе́йкі* мн. – Ушацк., Смарг., Барыс., Круп., Кругл., Дубр., Асіп., Бял., Бых. (ЛАБНГ), *асе́ўкі* мн. – Лёзн., Слуцк. (ЛАБНГ), *шалуха́* ж. зб. – Віл., Лід., Пух., Бярэз., Слон., Лельч. (ЛАБНГ, Шаталава), *луска́* ж. зб. – Ашм., Драг., Івац. (ЛАБНГ), *адхо́ды* мн. – Пруж. (ЛАБНГ), *лупа́* ж. зб. – Стол. (ЛАБНГ), *тоўч* м. зб. – Стол. (ЛАБНГ), *каструкі́* мн. – Паст. (ЛАБНГ), *пле́вы* мн. – Смарг. (ЛАБНГ), *пыл* м. зб. – Бых., Раг., Астр. (Мат. Гродз.), *сме́цце* н. зб. – Добр. (ЛАБНГ), *шалупа́* ж. зб. – Лельч. (ЛАБНГ), *шара́ткі* мн. – Мсцісл. (ЛАБНГ), *шума́* ж. зб. – Верхнядзв. (ЛАБНГ), *шу́ства* ж. зб. – Лун. (ЛАБНГ, Шаталава).

адходы пры прасейванні рэшатам: *высеўкі* мн. – Іўеў., Мін., Слуцк., Шум. (ЛАБНГ), *асе́ўкі* мн. – Мсцісл. (Бялькевіч), *асе́і* (*осе́і*) мн. – Стол. (ТС), *пасе́йкі* мн. – Ушацк. (НС), *скру́жыны* мн. – Дзятл. (Сл. Гродз.), *спру́жыны* мн. – Маст., Навагр. (СПЗБ), *падкру́жніца* ж. зб. – Пух. (СПЗБ), *аўсюкі́* мн. – Петр. (Шаталава), *во́трубы* мн. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *луска́* ж. зб. – Маз. (Кучук), *лушта́* ж. зб. – Навагр. (ЖС), *пле́ўкі* мн. – Смарг. (СПЗБ), *пло́ўшы* мн. – Воран. (СПЗБ), *хвост* м. зб. – Жытк. (ТС);

нявеянае збожжа: *бя́рла* н. зб. – Паст., Смарг., Воран. (СПЗБ).

Азяродзіць

Сушыць снапы на азяродзе (прыстасаванне, якое складаецца з доўгіх жэрдак, замацаваных на слупах).

азяро́дзіць незак. – цэнтр. з., Петр., Лельч. (ЛАБНГ, ЖС), *ве́шаць* незак. – Брасл., Іўеў., Сен., Валож., Маг., Саліг., Лельч. (ЛАБНГ), *кла́сці* незак. – Верхнядзв., Рас., Пол., Астр., Хоц., Нараўл. (ЛАБНГ), *надзява́ць* незак. – Шарк., Глыб., Пол. (ЛАБНГ), *насадзі́ць* зак. – Ушацк., Чэрык.

(ЛАБНГ), *ставіць* незак. – Смарг., Ельск. (ЛАБНГ), *астравіць* незак. – Бял. (ЛАБНГ), *затыкаць* незак. – Светлагор. (ЛАБНГ), *нізаць* незак. – Шчуч. (ЛАБНГ), *астромніць* незак. – Тал. (ЛАБНГ), *ураць* незак. – Круп. (ЛАБНГ), *чапляць* незак. – Кругл. (ЛАБНГ).

Ачышчаць (зерне)

Знімаць лупіну.

лушчыць незак. – гродз.-бар. г., пал. р., паўн. р., Дзярж., Кір., Чэрык. (ЛАБНГ), *вылушчваць* незак. – Верхнядзв., Паст., Віл., Лаг., Кам., Бяроз., Кобр., Краснап., Драг. (ЛАБНГ), *лускаць* незак. – усх.-маг. р. (ЛАБНГ), *вылузваць* незак. – Барыс., Круп., Асіп., Краснап., Клецк., Слуцк., Калінк., Добр. (ЛАБНГ), *лузаць* незак. – Чэрв., Бых., Слаўг., Карм. (ЛАБНГ), *лузгаць* незак. – Люб. (ЛАБНГ), *лужыць* незак. – Гор., Капыл. (ЛАБНГ), *лупіць* незак. – пал. р., Кругл., Маг. (ЛАБНГ), *шчалукаць* незак. – Мядз., Віл., Лаг., Гор. (ЛАБНГ), *абганяць* незак. – Віл., Шчуч., Воран. (СПЗБ), *церабіць* незак. – Малар., Стол. (ЛАБНГ), *абдзяраць* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *рызаваць* незак. – Свісл. (СРЛГ);

ачышчаць зерне ад смецця і саломы: *пойсаваць* незак. – заходняя частка паўн.-зах. з. (СПЗБ), *вытрасаць* незак. – Навагр., Вілен. р. (СПЗБ), *абмесці* зак. – Віл. (СПЗБ), *апіхаць* незак. – Бял. (НС), *выганяць* незак. – Верхнядзв. (СПЗБ), *вычыняты* незак. – Брэсц. (ДСБ), *каласаваць* (*колосоваты*) незак. – Кобр. (СНМ);

ачышчаць зерне ўручную: *вархаваць* незак. – Бял., Бых., Кругл., Слаўг. (Мат. Маг., Н. сл-сць), *абцяраць* незак. – Паст. (СПЗБ), *кружыць* незак. – Шчуч. (Сл. Гродз.);

ачышчаць зерне спецыяльным прыстасаваннем – драчам: *націраць* незак. – Чач. (Мат. апыт.).

Валакно (ільну)

валакно н. зб. – спарадычна паўн.-зах. з. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *кужаль* м. зб. – Глыб., Рас., Гарад., Віл., Лаг., Гродз.,

Шчуч., Дзятл., Уздз., Чэрв., Раг., Нараўл., Вілен. р. (СПЗБ), *касá* ж. зб. – Брасл., Іўеў., Чэрв., Вілен. р. (СПЗБ), *кóскі* мн. – Вілен. р. (СПЗБ), *каўтýн* м. зб. перан. – Пух. (СПЗБ), *лён* м. зб. – Віл. (СПЗБ), *сплóшніна* ж. зб. – Паст. (СПЗБ), *чалó* н. зб. – Петр. (Шаталава);

валакно з ніжняй часткі трасты льну: *камлí* мн. – Брасл., Астр., Гродз., Шчуч., Лід., Вілен. р. (СПЗБ), *канцы́* мн. – Астр. (СПЗБ);

валакно з верхняй часткі трасты льну: *вярхóўе* н. зб. – Шум. (СПЗБ), *галаўкí* мн. – Навагр. (З нар. сл.);

валакно пасля часання: *кары́нкі* (*кoры́нкі*) мн. – Бяроз. (ДСБ), *падýзрапкі* мн. – Гродз. (З нар. сл.);

лепшы сорт ільну: *сярóдкі* мн. – Чач. (Мат. апыт), *пярэ́дзеркі* мн. – Чэрв. (Шатэрнік);

канаплянае валакно: *пянькá* ж. – Віл., Раг. (СПЗБ);

грубае валакно, якое атрымліваецца пры апрацоўцы льну, канапель і пад.: *пакýла* ж. зб. – спарадычна паўн.-зах. з. (СПЗБ, НС, СНМ, Шаталава), *пáкулле* н. зб. – Смарг., Бар., Гродз., Шчуч., Раг. (СПЗБ), *пáкулі* мн. – Брасл., Іўеў., Воран. (СПЗБ), *пáкуль* м. зб. – Лоеў. (Янкова), *пакýліна* н. зб. – Мсцісл. (Юрчанка), *пáтрап'е* н. зб. – Чач. (Мат. апыт).

Веяць

Ачышчаць збожжа ад мякіны (адходы, якія застаюцца пасля абмалоту зерневых культур).

вéяць незак. – Віл., Навагр., Чэрв., Мсцісл., Драг., Житк., Стол., Лоеў., Вілен. р. (СПЗБ, ТС, ГЧ, Шатэрнік, Юрчанка), *пушы́ць* незак. – Паст., Глыб. (СПЗБ), *вýпалаць* зак. – Стол. (ТС), *апрóнаваць* (*опрóнуваты*) незак. – Малар. (ЛП), *ярхавáць* незак. – Жытк. (ЛМПП);

веяць пры дапамозе арфы (машыны для веяння збожжа): *арфавáць* незак. – спарадычна зах. з. (СПЗБ, ДС, З нар. сл., Мат. Гродз., Мат. мін.-мал., Каспяровіч, Сцяцко), *ярховáць* незак. – Жытк. (ТС);

веяць уручную: *кíдаць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка);

веяць пры дапамозе апалушак у хатніх умовах: *паля́ць* незак. – цэнтральная частка сярэд.-бел. г., гродз.-бар. г. (СПЗБ, ТС, НС, Шаталава, Шатэрнік), *пало́ць* незак. – паўн. р. (ЛАБНГ, НЛ), *скру́жваць* незак. – Маст., Навагр., Зэльв., Ваўк., Вілен. р. (СПЗБ, ДС, Сцяцко);

веяць пры дапамозе рэшата: *падсява́ць* незак. – Навагр. (СПЗБ);

веяць на ветры: *ве́трыць* незак. – Пол., Чэрв., Мсцісл., Чач. (НЛ, Юрчанка, Мат. апыт.), *вы́вахаць* зак. – Астр. (Мат. Гродз.), *паля́ць* незак. – Старадарож. (СНМ); *вы́петрахлы* (пра збожжа) дзеепрым. – Гродз. (Сл. Гродз.).

Выкопваць (бульбу)

капа́ць незак. – агульн. (ЛАБНГ, СПЗБ, ГЧ, Юрчанка, Мат. апыт.), *выбіра́ць* незак. – Глыб., Смарг., Віл., Докш., Маст., Ваўк., Мсцісл., Пруж. (СПЗБ, Юрчанка), *рыць* незак. – Клім., Краснап., Мсцісл. (ЛАБНГ, Юрчанка);

выворваць бульбу пры дапамозе плуга: *падбіра́ць* незак. – Верхнядзв., Валож., Вілен. р. (СПЗБ), *выво́рваць* незак. – Зэльв., Чэрв. (Мат. Гродз., Шатэрнік), *разо́рваць* незак. – Дзятл., Бераст. (Сл. Гродз., Мат. Гродз.), *ато́рваць* незак. – Навагр. (Сл. Гродз.), *падо́рваць* незак. – Маз. (ЛМПП), *пабра́ць* зак. – Іўеў. (СПЗБ), *разганя́ць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка);

выбіраць бульбу рукамі: *выбіра́ць* незак. – Чэрв. (Шатэрнік), *ташчы́ты* незак. – Драг. (ДСБ);

выбіраць рукамі бульбіны з-пад карча: *шчу́паць* незак. – Клім., Чэрык. (Мат. Маг.), *ма́цаць* незак. – Чач. (Мат. апыт.), *падгле́дзець* зак. – Лоеў. (Янкова), *падшчупыва́ць* незак. – Мсцісл. (Юрчанка);

працэс выкопвання бульбы: *капа́нне* н. – усх. з., Брасл., Глыб., Віл., Навагр., Дзятл., Стаўб., Клецк., Шчуч., Іўеў., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *ко́пка* ж. – Хойн. (ЛМПП), *пакапа́нне* н. – Астр. (Сл. Гродз.);

пачатак уборкі бульбы: *зако́пкі* мн. – Гродз. (Сл. Гродз.);

завяршэнне ўборкі бульбы: *дакóпкі* мн. – Верхнядзв., Гарад., Лід., Навагр., Іўеў., Чэрв., Бярэз., Лоеў. (СПЗБ, НЛ, Мат. Гродз., Янкова), *акóпіны* мн. – Паст., Астр. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *абкóпкі* мн. – Хойн. (ЛМПП).

Вымочваць (лён)

Трымаць лён у вадзе, каб адстала траста.

мачы́ць незак. – агульн. (СПЗБ, Мат. апыт.);

вымачаны лён: *бéлы лён* м. – Брасл., Астр. (СПЗБ), *пóмак* м. – Гродз. (СПЗБ).

Жаць

Зразаць хлебныя злакі сярпамі ці жатнымі машынамі.

жаць незак. – агульн., Вілен. р. (СПЗБ, ТС, ГЧ, ДС, ЛП, Мат. Гродз., Сцяцко, Юрчанка, Мат. апыт.), *пажынáць* незак. – Астр., Пух., Касц. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *сажáць* зак. – Брасл., Глыб., Смарг. (СПЗБ), *пазжáць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *ужынáць* незак. – Петр. (ЛП), *паваліць* зак. – Петр. (ЛП), *пычавáць* незак. – Навагр. (СРЛГ), *урэ́заць* зак. – Шчуч., Іўеў. (СПЗБ);

пачаць жаць: *зажынáць* незак. – спарадычна агульн. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз.),

закончыць жаць: *дажынáць* незак. – Чэрв., Жытк. (ТС, Шатэрнік), *абжáцца* зак. – Слон. (НЛ);

зжаць пэўную колькасць: *ужáць* зак. – Свісл., Навагр., Іўеў. (СПЗБ), *абжáцца* зак. – Зэльв. (СРЛГ), *аджынáць* незак. – Чэрв. (Шатэрнік), *нажынáць* незак. – Астр. (СПЗБ);

зжаць збожжа і не звязваць яго ў снапы: *(кінуць) на жмéнькі* – Навагр., Карэл. (ЖС, Мат. Гродз.);

зажынкі (пачатак жніва і яго святкаванне): *зажы́нкі* толькі мн. – Паст., Смарг., Астр., Сен., Гродз., Бераст., Саліг. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Каспяровіч), *зажы́нак* м. – Бых., Акц., Калінк., Лельч. (ЛАБНГ), *зажы́н* м. – Верхнядзв., Рас. (ЛАБНГ), *зажéла* толькі мн. – Малар. (НЛ);

першы нажаты ў час зажынак сноп: *зажын* м. – Верхнядзв., Рас., Барыс. (СПЗБ), *зажынак* н. – Брасл., Асіп., Вілен. р. (СПЗБ, Шаталава), *зажа́так* м. – Маст. (Сл. Гродз.), *дзед* м. – Паст., Глыб., Смарг., Іўеў. (СПЗБ, Сл. Гродз.), *гаспада́р* м. – Клім., Люб. (Шаталава), *хазя́ін* м. – Вілен. р. (СПЗБ);

першая жменька зжатага жыта: *дзед* м. – паўн.-зах. з., Хоц., Брэсц., Бабр., Лельч., Нараўл. (ЛАБНГ), *сто́раж* м. – Жытк. (ТС);

дажынкі (заканчэнне ўборкі ўраджаю і яго святкаванне): *абжы́нкі* мн. – Паст., Віл., Докш., Вілен. р. (СПЗБ), *дажы́нкі* мн. – Астр., Чэрв. (Мат. Гродз., Шатэрнік), *канча́ткі* мн. – Смарг. (Сл. Гродз.);

няжатыя каласы, пакінутыя на полі: *барада́* ж. – Рас., Ашм., Круп., Воран., Бар., Іўеў., Стаўб., Пух., Чэрв., Раг., Клім., Жытк., Лельч. (СПЗБ, ТС, ЖС, З нар. сл., Кучук, Шаталава), *каза́* ж. – Гродз., Зэльв., Кобр., Драг. (ДС, ЛП, НЛ, Сцяцко, Цыхун), *дзед* м. – Глыб. (СПЗБ), *дзяды́* мн. – Бяроз. (Шаталава), *кавалі́* мн. – Драг. (Н. сл-сць), *прыганя́тыя* мн. – Рас. (Шаталава), *валакі́* (*волокы́*) мн. – Драг. (З нар. сл.), *драмакі́* мн. – Браг. (Шаталава), *за́круцень* м. – Бяроз. (Шаталава), *стая́н* м. – Пін. (Шаталава), *касло́* н. – Бераст. (Сл. Гродз.), *ку́дзерка* ж. – Стаўб. (З нар. сл.);

пучок няжатых каласоў, пакінутых пасля жніва (абрадавае): *каладу́н* м. – Верхнядзв., Глыб. (СПЗБ), *закру́тка* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *кве́тка* ж. – Бяроз. (Шаталава), *ку́зла* н. – Паст. (СПЗБ), *ку́кла* ж. – Іўеў. (СПЗБ), *ку́клачка* ж. – Ашм. (СПЗБ), *раёк* м. – Вілен. р. (СПЗБ);

каласы, якія падбіраюцца пасля жніва: *пагрэ́бкі* мн. – Гродз. (Мат. Гродз.).

Буртаваць

Закладваць бульбу, агародніну, сілас і да т. п. на захоўванне ў бурты (капцы).

буртава́ць незак. – Паст., Лід., Вілен. р. (СПЗБ), *загарну́ць* незак. – Шчуч. (Мат. Гродз.), *згарну́ць* зак. – Чэрв.

(Шатэрнік), *кагáніць* незак. – Свісл. (Сл. Гродз.), *капíць* незак. – Хойн. (ЛМПП), *задалавáці* (*задоловáці*) зак. – Беластоц. р. (СПЗБ);

яма для захоўвання бульбы: *скапéц* (*скопéц*) м. – Брэсц., Пруж., Пін. (ДСБ), *акóпец* м. – Маз., Хойн. (ЛМПП), *капéц* м. – Маз., Хойн. (ЛМПП), *кап'я́к* (*коп'я́к*) м. – Жытк. (ТС), *я́рус* м. – Бяроз., Ганц. (ДСБ), *бурт* м. – Маз. (ЛМПП), *мíта* ж. – Маз. (ЛМПП).

Збіраць (ураджай)

збірáць незак. – Гродз., Мсцісл. (Мат. Гродз., Юрчанка), *ватрáць* зак. – Лоеў. (Янкова), *зняць* зак. – Вілен. р. (СПЗБ), *напахáць* зак. – Лоеў. (Янкова);

сабраць вялікі ўраджай: *накропíті* зак. экспр. – Беластоц. р. (СПЗБ);

збор ураджаю: *убóрка* ж. – агульн. (Мат. апыт., Юрчанка);

звесці збожжа з поля ў гумно: *увабрáць* зак. – Верхнядзв., Мёр., Чач., Лоеў. (Шаталава, Янкова, Мат. апыт.);

убіраць гародніну: *кашчы́ць* незак. – Дзятл. (Сл. Гродз.).

Звязваць (сноп)

вязáць незак. – Кам., Вілен. р. (СПЗБ), *пабірáць* незак. – Вілен. р. (СПЗБ);

звязваць сноп пры дапамозе спецыяльнай прылады: *уцуркавáць* зак. – Лях. (СПЗБ), *скныпля́ць* зак. – Зэльв. (ДС, Сцяцко);

звязваць невялікія снапы для сушкі (канюшыну, бульбоўнік і інш.): *чупкавáць* незак. – Астр. (СРЛГ);

звязваць салому ў кулі: *крэмпавáць* незак. – Слон. (Сл. Гродз.).

Жніво

Уборка збожжавых культур сярпамі або ўборачнай тэхнікай.

жні́ва н. – паўночная частка паўн.-зах. з., спарадычна сярэд.-бел. г., пал. р. (АЛА, ДАБМ, ЛАБНГ, ГЧ, Янкова), *жніво́* н. – Маг. р., Смарг., Валож., Барыс., Круп., Зэльв., Воран., Навагр., Іўеў., Чэрв., Івац., Іван., Ганц., Петр., Малар., Лоеў. (АЛА, ДАБМ, ЛП, Мат. Гродз., Сцяцко, Шатэрнік, Юрчанка), *пі́льніца* ж. – Верхнядзв., Ушацк., Докш., Іўеў. (ЛАБНГ), *пі́льная рабо́та* – Пол., Астр. (ЛАБНГ), *жа́тва* ж. – Лоеў. (ЛАБНГ), *жніўня́ны* мн. – Лельч. (Кучук), *убо́рашная* ж. – Краснап. (ЛАБНГ), *убо́рка* ж. – Краснап. (ЛАБНГ), *пія́тніца* ж. – Паст. (ЛАБНГ);

час жніва: *жні́ва* н. – спарадычна паўн.-зах. з., Чэрв., Кам., Пруж., Бяроз., Івац., Нараўл. (ЛАБНГ, СПЗБ), *жніво́* н. – спарадычна сярэд.-бел. г., Лёзн., Арш., Хоц., Брэсц., Жытк., Маз. (ЛАБНГ, ТС, Бялькевіч), *жніва́* ж. – Кобр., Драг., Хойн., Нараўл. (ЛАБНГ), *жніва́ гара́ча* – Слуцк., Пін. (ЛАБНГ), *пара́* ж. – спарадычна паўн. р., Іўеў. (ЛАБНГ), *ця́жка пара́* – Кам. (ЛАБНГ), *пры́пар* м. – паўн. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *пі́льніца* ж. – Верхнядзв., Ушацк., Смарг., Докш., Іўеў. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз.), *гара́чка* ж. – Мёр. (ЛАБНГ), *гара́чка вялі́ка* – Нясв. (ЛАБНГ), *гара́чы* прым. – Свісл., Навагр., Іўеў., Чэрв. (СПЗБ), *убо́рачная* ж. – Краснап. (ЛАБНГ), *убо́рка* ж. – Краснап. (ЛАБНГ), *шалёнка* ж. – Мёр. (ЛАБНГ), *сязо́н* м. – Мядз. (СПЗБ).

Малаціць

Выбіваць зерне з каласоў.

малаці́ць незак. – пераважна агульн., за выключэннем крайніх зах.-пал. г. (АЛА, ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ГЧ, ЖНС, Мат. Гродз., Шатэрнік, Юрчанка), *біць* незак. – Астр., Ашм., Віл., Воран., Драг. (ЛАБНГ, СПЗБ), *абіва́ць* незак. – паўн.-зах. з., спарадычна цэнтральная частка усх. з., гродз.-бар. г. (ЛАБНГ), *абабіва́ць* незак. – Брасл., Мін., Пруж. (ЛАБНГ, СПЗБ), *адбіва́ць* незак. – Клім. (ЛАБНГ), *калаці́ць* незак. – зах.-пал. г., спарадычна гродз.-бар. г., Гом. р., Мін. р., Пол., Астр., Стол., Старадарож., Браг. (ЛАБНГ, СПЗБ), *акало́чваць*

незак. – Бяроз., Стол., Браг. (ЛАБНГ), *абкало́чваць* незак. – Бераст., Іўеў. (ЛАБНГ, СПЗБ), *каласава́ць* незак. – Чэрв., Драг., Пін., Лельч. (ЛАБНГ, ЛП, Шатэрнік), *бічава́ць* незак. – Брасл., Раг. (СПЗБ), *по́йсаваць* незак. – Верхнядзв., Паст. (СПЗБ), *абіго́ўваць* незак. – Ваўк. (СРЛГ), *абсцёбваць* незак. – Шум. (ЛАБНГ), *бло́шкаць* незак. – Паст. (ЛАБНГ), *ву́згаць* незак. – Паст. (СПЗБ), *выхва́стываць* незак. – Чэрв. (Шатэрнік), *дуць* незак. – Смарг. (СПЗБ), *пу́каць* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *пытле́ць* незак. – Лід. (Сл. Гродз.), *хварастава́ць* незак. – Рас. (Шаталава);

абмалочваць ячмень: *каласава́ць* незак. – паўдн.-зах. д., сярэд.-бел. г., зах.-пал. г. (ЛАБНГ), *по́йсаваць* незак. – паўн.-зах. з. (ЛАБНГ), *пу́каць* незак. – віц.-маг. г. (ЛАБНГ), *апіха́ць* незак. – Маг. р., Круп., Капыл. (ЛАБНГ), *піха́ць* незак. – Мсцісл. (ЛАБНГ), *адбіва́ць* незак. – Віц. (ЛАБНГ), *пухава́ць* незак. – Бярэз. (ЛАБНГ);

малаціць цапамі: *га́паць* незак. – Навагр. (СРЛГ), *пу́каць* незак. – Шум. (СПЗБ), *пульсава́ць* незак. – Гродз. (СПЗБ), *рандэ́ліць* незак. – Карэл. (Сл. Гродз.);

працэс абмалоту цапамі: *прастамало́т* м. – Мсцісл. (Юрчанка);

малаціць уручную для атрымання кулявой саломы: *аббіва́ць* незак. – Бял., Слаўг., Мсцісл., Чач., Хойн., Вілен. р. (СПЗБ, Мат. Маг., ЛМПП, Юрчанка), *абіва́ць* незак. – Навагр. (ЖНС), *калаці́ць* незак. – Воран., Навагр., Слон. (Мат. Гродз.), *бло́шкаць* незак. – Вілен. р. (СПЗБ), *каласі́ць* (*колосэ́тэ*) незак. – Драг. (ЖНС);

малаціць другі раз: *каласава́ць* незак. – Гродз., Зэльв., Ваўк., Бар., Іўеў., Карэл., Мін. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *по́йсаваць* незак. – Верхнядзв., Лід., Навагр. (Мат. Гродз., Шаталава), *по́йсаць* незак. – Воран. (Мат. Гродз.), *перабі́ць* зак. – Жытк., Воран. (ТС, Мат. Гродз.);

малацьба: *малацьба́* ж. – Верхнядзв., Мсцісл., Чач. (СПЗБ, Юрчанка, Мат. апыт.), *малаце́нне* н. – Зэльв. (ДС, Мат. Гродз., Сцяцко), *малачэ́нне* н. – Мсцісл. (Юрчанка);

адыходы пры малацьбе: *мякі́на* ж. зб. – агульн. (ЛАБНГ), *зе́лле* н. зб. – паўн.-усх. д., спарадычна паўн.-зах. з., зах.-пал. г., усх.-пал. р. (ЛАБНГ), *зяло́* н. зб. – Гом. р., Мін. р., Чэрв., Бярэз. (ЛАБНГ), *пустазе́лле* н. зб. – усх.-маг. р., Гом. р., Маг. р., Смарг., Лаг., Барыс., Круп., Івац., Капыл., Гл., Лельч. (ЛАБНГ), *во́трыны* мн. – паўн.-усх. д., акрамя ўсх.-маг. р. (ЛАБНГ, НС, Шаталава), *пало́ва* ж. зб. – паўдн.-усх. з., зах.-пал. г., Зэльв., Беластоц. р. (ЛАБНГ, ЖНшС, НС, Мат. Гродз.), *зго́ніны* мн. – зах.-пал. г., цэнтральная частка пал. р., Слон., Чэрв. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖС, Шаталава, Шатэрнік), *зго́нін* м. зб. – Лун., Стол., Малар. (ЛП), *аме́ці* мн. – Мін. р., Гродз., Шчуч., Зэльв., Свісл., Навагр., Стаўб., Чэрв., Слуцк., Драг., Капыл., Гл. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖС, З нар. сл., Мат. Гродз., Янкоўскі), *аме́ціны* мн. – Пол. (НЛ), *аме́цё* н. зб. – Лях. (СПЗБ), *абме́ці* мн. – Астр., Гродз., Шчуч., Карэл., Пін. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *аме́цья* н. зб. – Ганц. (Кучук), *скру́жыны* мн. – Рас., Карэл. (Шаталава), *скру́жкі* мн. – Тал. (Шаталава), *абу́рыны* мн. – усх.-пал. г. (ЛАБНГ, НС, Янкова), *аці́ра* ж. зб. – Гом. р., Раг., Чач., Слаўг., Бяроз. (ЛАБНГ, СПЗБ, Н. сл-сць, Мат. апыт.), *ато́ра* ж. зб. – усх.-маг. р. (ЛАБНГ), *ако́т* м. зб. – Мёр., Чэрв. (ЖНС, Шатэрнік), *ако́цце* н. зб. – Стаўб. (Мат. мін.-мал.), *ацяро́шкі* мн. – Воран. (ЛАБНГ), *цеpуха́* ж. зб. – Бераст. (Сл. Гродз.), *паза́дкі* мн. – усх.-пал. г., Валож., Навагр., Іўеў., Ганц., Лун., Жытк., Старадарож. (ЛАБНГ, ТС, Мат. Гродз.), *аза́дкі* мн. – усх.-пал. г., Паст., Брасл., Іўеў. (ЛАБНГ, ТС, ЛП), *паза́ддзе* н. зб. – спарадычна паўн. р., Бял., Чэрв. (ЛАБНГ, НЛ, НС, Касляровіч, Шатэрнік), *аза́ддзе* н. зб. – Верхнядзв., Пол., Чэрык., Драг. (ЛАБНГ, Мат. Маг.), *азадо́к* м. зб. – Стол. (ТС), *паза́дзее* н. зб. – Калінк. (ЛМПП), *пасле́д* м. зб. – гродз.-бар. г., Дзятл., Стаўб., Петр. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., ЛМПП, Цыхун), *пасля́ды* мн. – гродз.-бар. г., Паст., Вілен. р. (СПЗБ), *пасле́дкі* мн. – Петр. (Шаталава), *апасле́д* м. зб. – Кам. (ЛАБНГ), *буза́* ж. зб. – слуцк.-маз. г., Клецк. (ЛАБНГ), *су́бар* ж. зб. – усх.-маг. р., Гом. р., Маг. р., Чач., Лоеў. (ЛАБНГ, Мат. Маг., Юрчанка, Янкова, Мат. апыт.), *сме́цце* н. зб. – Пруж. (ЛАБНГ), *шме́ц-*

це н. зб. – Леп. (ЛАБНГ), *шмяццё* н. зб. – Круп. (НС), *со́рнасць* ж. зб. – Івац. (ЛАБНГ), *суспі́ца* ж. зб. – Слуцк., Калінк. (ЛАБНГ), *шу́ма* ж. зб. – Глыб., Віл. (ЛАБНГ), *ко́лас* м. зб. – усх.-пал. г., Віл., Воран. (ЛАБНГ), *каласі́ны* мн. – Паст., Ашм., Іўеў. (ЛАБНГ, СПЗБ), *каласаві́ны* мн. – Пол. (НЛ), *каласні́к* м. зб. – Паст. (ЛАБНГ), *асцю́к* м. зб. – Чэрв. (Шатэрнік), *асцё́нь* м. зб. – Мсцісл. (Бялькевіч), *асціна́* ж. зб. – Пол. (НЛ), *касцю́лька* ж. зб. – Круп. (НС), *кашчары́* мн. – Дзярж. (НС), *хлуст* м. зб. – Брэсц., Малар. (ДСБ, ЛП), *ахво́сці* мн. – Іўеў. (СПЗБ), *адхо́ды* мн. – Старадарож., Лоеў. (ЛАБНГ), *адско́кі* мн. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *перабіва́нне* (*перэбіва́ньe*) н. зб. – Жытк. (ТС), *скі́дзіны* мн. – Пін. (Шаталава), *аме́ліны* мн. – Лід. (Сл. Гродз.), *замо́рак* м. зб. – Браг. (Шаталава), *палаві́нне* н. зб. – Стаўб. (Цыхун), *пало́ўка* ж. зб. – Пол. (НЛ), *шу́маць* ж. зб. – Старадарож. (НС), *бэ́рла* н. зб. – Воран. (ЛАБНГ), *во́лаць* ж. зб. – Верхнядзв. (НС), *кало́сетка* ж. зб. – Стол. (ЛАБНГ);

вымалачанае зерне: *па́шня* ж. – Бял., Уздз., Старадарож. (НС, Мат. мін.-мал.), *акало́т* м. – Астр., Жытк. (ТС, Мат. Гродз.), *акало́ціна* ж. – Лоеў. (Янкова), *умало́т* м. – Ваўк., Чэрв. (Мат. Гродз., Шатэрнік), *вы́малат* м. – Слаўг. (Мат. Маг.), *абмало́т* м. – Лід. (Мат. Гродз.), *абі́ўка* ж. – Драг. (ЛП), *го́нка* ж. – Лаг. (Варлыга), *драбні́ца* ж. – Віл. (Шаталава), *сі́ла* ж. – Мядз. (СПЗБ), *аза́длівае зерня́* – Ваўк. (ЛАБНГ);

нявымалачаныя каласы: *каласо́к* (*кулісо́к*) м. – Драг. (ДСБ), *пы́сы* мн. – Чэрв. (НЛ), *скружаві́ны* мн. – Барыс. (Мат. мін.-мал.);

раскладка снапоў для малацьбы: *паса́д* м. – спарадычна агульн. (ДАБМ, ТС, Каспяровіч, Шатэрнік), *сад* м. – Жытк. (ДАБМ), *пасце́ль* ж. – спарадычна паўдн.-усх. з., гродз.-бар. г., зах.-пал. г., Мін. р., паўн. р., Бярэз. (ДАБМ, Мат. мін.-мал., Варлыга, Шаталава), *пасце́лька* ж. – Асіп. (Шаталава), *сцель* ж. – Браг. (ДАБМ), *пакла́д* м. – Гродз., Маст., Ваўк. (ДАБМ), *бі́тка* ж. – Шчуч., Маст., Зэльв., Свісл. (ДАБМ, ДС, Сцяцко), *клад* м. – Пол., Гарад. (ДАБМ), *кладня́*

ж. – Глыб. (ДАБМ), *раскла́дка* ж. – Стол., Браг. (ДАБМ), *раскла́д* м. – Жытк. (ДАБМ), *по́стаць* ж. – Верхнядзв. (ДАБМ), *ста́ўка* ж. – Петр. (ДАБМ), *акало́ткі* мн. – Крыч. (Н. сл-сць), *падцэ́пак* м. – зах.-пал. г. (ДАБМ, Шаталава), *под* м. – спарадычна зах.-пал. г. (ДАБМ), *стара́на* ж. – Леп., Барыс., Іўеў., Карэл., Пруж., Драг., Іван. (ДАБМ), *застаро́нак* м. – Кам. (ДАБМ), *пamо́ст* м. – Пін. (ДАБМ), *во́сець* ж. – Светлагор. (ДАБМ), *пра́віца* ж. – Стол. (ДАБМ), *рад* м. – Барыс., Сен., Драг., Пін., Саліг., Петр., Светлагор. (ДАБМ), *радо́к* м. – Ганц., Пін. (ДАБМ, Шаталава), *круг* м. – Сен. (ДАБМ), *крэ́сцікі* мн. – Клім. (ДАБМ), *сцяг* м. – Пол. (НЛ), *шар* м. – Пол. (НЛ), *прут* м. – Пол. (ДАБМ), *плі́та* ж. – Раг. (ДАБМ), *ку́чкі* мн. – Гродз. (Цыхун), *паса́ць* ж. – Капыл. (ДАБМ), *прост* м. – Нараўл. (ДАБМ), *стру́пці* мн. – Пін. (ДАБМ);

складваць снапы ў ёўню для сушкі перад малацьбой: *насадзі́ць* зак. – паўдн.-усх. з., сярэд.-бел. г. (ЛАБНГ), *наста́віць* зак. – цэнтр. з. (ЛАБНГ), *злажы́ць* зак. – Кобр. (ЛАБНГ), *накла́сці* зак. – Кобр. (ЛАБНГ), *паве́сіць* зак. – Лун. (ЛАБНГ), *сцялі́ць* незак. – Лях. (ЛАБНГ);

вымятаць мятлой дробную салому і калоссе з абмалочанага жыта: *змята́ць* незак. – паўн.-зах. з., Гом. р., спарадычна паўн. р., Круп., Слуцк., Асіп., Бых., Лях., Івац., Капыл., Ганц. (ЛАБНГ), *абмята́ць* незак. – Воран., Бар., Іўеў., Бярэз., Саліг., Люб. (ЛАБНГ), *вымята́ць* незак. – Шарк., Астр., Лаг., Слон. (ЛАБНГ), *падмята́ць* незак. – Пух. (ЛАБНГ), *сціра́ць* незак. – усх. з. (ЛАБНГ, СПЗБ, НЛ), *вычыня́ць* незак. – зах.-пал. г., Гродз. р., Ушацк., Гарад., Карэл., Чэрв., Клім., Гл., Петр. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Шаталава), *счыня́ць* незак. – спарадычна гродз.-бар. г., пал. р., Гарад. (ЛАБНГ), *зганя́ць* незак. – спарадычна паўн. р., Шчуч., Бярэз., Бых., Чав., Пруж., Кобр., Жлоб., Акц., Лельч., Лоеў. (АЛА, Шаталава), *згоніва́ць* незак. – Свісл., Карэл. (Шаталава), *абганя́ць* незак. – Хойн. (ЛАБНГ), *збіва́ць* незак. – Маз., Нараўл. (ЛАБНГ), *націра́ць* незак. – Барыс., Тал. (СПЗБ, Шаталава), *спуска́ць* незак. – Глыб., Пол. (ЛАБНГ, СПЗБ), *счышча́ць* незак. – Мсцісл., Лун. (Шаталава, Юрчанка), *аддзя-*

ляць незак. – Хоц. (ЛАБНГ), *выбіра́ць* незак. – Гор. (ЛАБНГ), *ша́стаць* незак. – Шчуч. (Сл. Гродз.);

каласы, дробная салома, што змятаюцца з абмалочанага збожжа: *згрэ́біны* мн. – паўн.-зах. з. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *згрэ́бкі* мн. – паўн.-зах. з. (ЛАБНГ), *сугрэ́бкі* мн. – Паст., Вілен. р. (СПЗБ), *абмётк*і мн. – Мсцісл. (Юрчанка), *зашкро́бачкі* мн. – Мсцісл. (Юрчанка), *падгро́бкі* мн. – Мсцісл. (Юрчанка), *перабіва́нне* (*перэбіва́нне*) н. зб. – Жытк. (ТС);

заканчэнне малацьбы: *дамало́ткі* мн. – Гарад., Шчуч., Іўеў., Чэрв., Нараўл., Вілен. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., Каспяровіч, Шатэрнік), *абмало́ткі* мн. – Лаг., Сен., Навагр. (Мат. Гродз., Варлыга, Каспяровіч).

Мяць (лён)

Пераломваць у многіх месцах сцяблы льну з мэтай аддзялення ад іх трасты, з якой атрымліваюць валакно для пражы.

мяць незак. – агульн. (Мат. Гродз., Мат. апыт.), *мя́дліць* незак. – Вілен. р. (СПЗБ);

мяты лён: *валакні́на* ж. зб. – Лаг. (Варлыга), *суздро́мны* прым. – Лоеў. (Янкова);

адыходы пры мянні льну: *мя́ленне* н. зб. – спарадычна паўн. р. (СПЗБ), *амя́лле* н. зб. – Стаўб. (Мат. мін.-мал.), *абмя́лкі* мн. – Мёр. (НС), *абмя́ліны* мн. – Верхнядзв. (СПЗБ), *падмя́лкі* толькі мн. – Паст. (СПЗБ), *аця́жкі* мн. – Мядз., Смал. (СПЗБ, НС), *адця́жкі* мн. – Верхнядзв. (СПЗБ), *асмо́ржыны* мн. – Дзятл. (Мат. Гродз.), *трэ́нне* н. зб. – Чэрв. (СПЗБ), *сува́лка* ж. зб. – Мсцісл. (Мат. апыт.).

Неўраджай

Дрэнны, нізкі ўраджай.

не́радзь ж. – Зэльв., Жытк., Стол. (ТС, ДС, Сцяцко), *няўро́да* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *няўро́дзіца* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *няго́д* (*неróд*) м. – Жытк. (ТС);

не ўрадзіць, даць дрэнны ўраджай або не даць увогуле: *зхі́біць* зак. – Чэрв. (Шатэрнік), *з'ярэ́ць* зак. – Чэрв. (Шатэрнік);

неўрадлівы: *неўрадлі́ву* (*неўродлі́ву*) прым. – Стол. (ТС), *няўда́лы* (пра лён) прым. – Чэрв. (Шатэрнік).

Палеглая збажына

палёгліца ж. – Ушацк. (НС), *по́лежань* ж. – Касц. (Мат. Маг.).

Прасейваць пры дапамозе рэшата (зерне)

скру́жваць незак. – Верхнядзв., Пол., Гродз., Ганц. (НЛ, Мат. Гродз., Цыхун, Шаталава), *выкру́жваць* незак. – Дзятл. (СПЗБ), *скру́жываццa* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *падсява́ць* незак. – Навагр. (ЖНС).

Рассцілаць для прасушвання (лён)

слаць незак. – Віл., Лаг., Вілен. р. (СПЗБ, Варлыга), *рассціла́ць* незак. – Гродз., Бяроз. (СПЗБ), *распушча́ць* незак. – Гродз. (СПЗБ);

рассціланне льну: *насці́лкі* мн. – Ашм. (Сл. Гродз.), *сла́нне* н. – Зэльв. (Мат. Гродз.);

разасланы лён: *пасце́ль* ж. – Тал., Карэл. (Шаталава), *цяплі́ца* ж. – Вілен. р. (СПЗБ);

вылежацца (пра разасланы лён): *адле́жыцца* зак. – Воран., Лід. (СПЗБ), *ву́лежацца* зак. – Браг. (НС), *падле́жаць* зак. – Гродз. (СПЗБ);

вылежаны лён: *сла́нец* м. – спарадычна паўн. р. (СПЗБ, СНМ), *ле́жаны* прым. – Навагр. (З нар. сл.);

месца, дзе рассцілаюць лён: *слі́шча* н. – Дзятл., Мсцісл. (Мат. Гродз., Юрчанка), *сце́лішча* н. – Гродз. (Мат. Гродз.), *сце́ліска* н. – Бераст. (Сл. Гродз.), *пасланнё* н. – Навагр. (Мат. Гродз.), *льніск* н. – Ваўк. (СПЗБ);

падымаць разасланы лён: *падбіра́ць* незак. – паўднёвая частка паўн.-зах. з., Малар., Драг., Вілен. р. (СПЗБ, ДСБ, Мат. Гродз., Шаталава), *падыма́ць* незак. – Астр., Валож., Чач., Лоеў. (СПЗБ, Янкова, Мат. апыт.).

Рваць (лён)

рваць незак. – агульн. (ДАБМ, СПЗБ, Мат. Гродз.), *браць* незак. – Мсцісл., Жытк., Калінк. (СПЗБ, ТС, Юрчанка), *выбіра́ць* незак. – Барыс., Воран. (СПЗБ, Мат. мін.-маг.), *пабіра́ць* незак. – Чач., Лоеў. (Янкова, Мат. апыт.), *сабіра́ць* незак. – Астр., Лоеў. (Мат. Гродз., Янкова), *збіра́ць* незак. – Зэльв. (Мат. Гродз.), *скуба́ць* незак. – Пол., Гарад. (ДАБМ), *смо́ргаць* незак. – Лід. (Мат. Гродз.), *ту́рзаць* незак. – Дзятл. (Сл. Гродз.);

зразаць лён: *здзёргіваць* незак. – Вілен. р. (СПЗБ);

пачатак уборкі льну: *зарва́лкі* мн., *зары́ўкі* мн. – Воран., Іўеў. (Сл. Гродз.);

заканчэнне ўборкі льну: *дары́ўкі* мн. – Навагр., Дзятл. (ЖС, Мат. Гродз.), *дакало́ткі* мн. – Свісл. (Сл. Гродз.), *до́біркі* мн. – Стол. (ТС), *ляны выхад* м. – Карэл. (СПЗБ).

Сартаваць (гародніну)

Размяркоўваць, раскладваць (гародніну) па групах у залежнасці ад якасці.

перабіра́ць незак. – Навагр., Дзятл., Слон., Кобр., Драг., Чач., Лоеў., Вілен. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., Янкова, Мат. апыт.), *ну́рыць* незак. – Маст. (СРЛГ).

Салома

Сухія сцёблы злакавых раслін, што застаюцца пасля абмалоту.

жытняя салома: *жытняя сало́ма* – спарадычна паўн.-зах. з., паўдн.-зах. д. за выключэннем крайніх усходніх

раёнаў, Віц., Лёзн. (АЛА), *(а)ржаная салóма* – пераважна паўн.-усх. д., цэнтральная частка сярэд.-бел. г. (АЛА), *жытніца* ж. зб. – Чэрв., Люб. (Н. сл-сць, Шатэрнік);

пшанічная салома: *пшанíчная салóма* – агульн. (АЛА), *пшóнка* ж. зб. – Валож., Свісл., Лід. (АЛА, Сл. Гродз.), *пшóнная салóма* – Маладз., Навагр. (АЛА), *пшанíчны пóшар* – Воран. (АЛА);

ячменная салома: *ячмéнная салóма* – паўдн.-зах. д., усходняя частка сярэд.-бел. г., паўн. р. (АЛА), *ячмéнка* ж. зб. – спарадычна паўн.-зах. з., Жлоб., Рэч., Ветк. (АЛА, НС, Сл. Гродз.), *ячмéніская салóма* – Карэл. (АЛА), *ячмéнны пóшар* – Воран. (АЛА), *я́чная салóма* – усх.-пал. г., Гарад., Віл., Маладз., Лёзн., Шкл., Крыч., Пух., Маг., Слаўг., Ветк. (АЛА), *я́чніца* ж. зб. – Пух., Чэрв., Іван. (АЛА, Шатэрнік), *ячнóвая салóма* – Смал. (АЛА), *ячóвая салóма* – Капыл. (АЛА);

аўсяная салома: *аўся́на(я) салóма* – спарадычна агульн. (АЛА, Мат. апыт.), *аўся́нка* ж. зб. – спарадычна паўн.-зах. з., спарадычна паўдн.-усх. з., Лёзн, Чэрв. (АЛА, Н. сл-сць, Шатэрнік), *аўся́ніца* ж. зб. – Віл., Маладз., Пух., Івац., Маз. (АЛА), *пóшар* м. зб. – Воран. (АЛА);

грэчкавая салома: *грацкóўе* н. зб. – Карэл. (З нар. сл.), *грача́нішча* н. зб. – Мёр. (ЖНС);

гарохавая салома: *гарахавя́нне* н. зб. – Стаўб. (ЖС, НС), *гарóхавіна* ж. зб. – Мёр. (Н. сл-сць), *гарóхавіны* мн. – Мядз. (НС);

цёртая салома на корм жывёле: *цéрніца* ж. зб. – Пол. (НЛ);

салома, якую падсцілаюць жывёле: *падсцíл* м. зб. – Стаўб. (СНМ), *падсцíлка* ж. зб. – Стаўб. (СНМ);

кулявая салома: *правíца* ж. зб. – Навагр., Івац., Жытк. (ТС, НС), *кулявáя* прым. – Воран., Чэрв. (Мат. Гродз., Шатэрнік), *прóстая* прым. – Свісл. (Шаталава);

дробная салома: *трахня́* ж. зб. – Астр. (Мат. Гродз.), *атрýскі* мн. – Мсцісл. (Бялькевіч);

дробная салома, якая застаецца пасля малацьбы: *атóра* ж. зб. – усх.-маг. р. (Н. сл-сць, Бялькевіч), *вы́малат* м. зб. – Гродз., Ваўк. (Мат. Гродз.), *абкалóт* м. зб. – Стаўб. (СНМ), *згóніны* мн. – Дзятл. (Мат. Гродз.), *сугрóбкі* мн. – Мядз. (НС);

сухія сцёблы травяністых раслін: *гіч* м. зб. – Лельч. (Кучук), *дуддзё* н. зб. – Пол. (НЛ), *ду́тка* ж. зб. – Пол. (НЛ);

салома з проса: *плусянні́ца* ж. зб. – Стол. (НЛ), *прасяні́ца* (*просяні́ца*) ж. зб. – Драг. (НЛ).

Трапаць (лён)

Ачышчаць валакно, выбіваючы кастрыцу (адходы, якія атрымліваюцца ў выніку пераціранне адзеравянелых частак сцябла) спецыяльнай прыладай – трапачкай.

трапáць незак. – пераважна паўн.-зах. з., Чэрв., Мсцісл., Пін., Чач., Малар., Лоеў. (СПЗБ, ДСБ, Мат. Гродз., Юрчанка, Янкова, Мат. апыт.), *вылу́кшчываць* незак. – Вілен. р. (СПЗБ), *тапáшыць* незак. – Дзятл. (Мат. Гродз.), *трасці́* незак. – Вілен. р. (СПЗБ);

трапанне льну: *трапáнне* ж. – Брасл., Глыб., Шчуч., Воран. (СПЗБ), *трэ́пля* ж. – Слаўг. (Н. сл-сць);

вытрапаны лён: *трапáны* дзеепрым. – Лід., Бар. (СПЗБ);

адходы пры трапанні льну: *кастры́ца* ж. зб. – паўднёвая частка паўн.-зах. з., усх.-пал. г., Чач., Вілен. р. (СПЗБ, ТС, ГЧ, ЖНшС, Мат. Гродз., Шаталава, Янкова, Мат. апыт.), *кайстрá* ж. зб. – усх.-пал. г., спарадычна паўн. р., Шкл., Гродз., Чэрв., Чэрык., Чач., Вілен. р. (СПЗБ, ГЧ, НЛ, Шаталава, Мат. апыт.), *кайсцёр* м. зб. – Лоеў. (Янкова), *кастры́на* ж. зб. – Мёр. (Н. сл-сць), *кóстра* ж. зб. – Жытк. (ТС), *карóста* ж. зб. – Зэльв., Ваўк., Свісл., Слон., Кам. (Мат. Гродз., Шаталава), *пáтрап'е* н. зб. – спарадычна паўн. р., Навагр., Бярэз. (НС, З нар. сл., Шаталава), *патрóпкі* мн. – Верхнядзв., Лоеў., Браг. (Шаталава, Янкова), *атрэ́пы* мн. – Гродз., Воран., Лід., Уздз., Чэрв. (СПЗБ), *абця́жкі* мн. – паўночная частка паўн.-зах. з. (СПЗБ, Сл. Гродз., Шаталава), *абдзі́ркі* мн. – Пін.,

Лоеў. (Шаталава, Янкова), *цéрмяць* ж. зб. – Гродз., Маст., Калінк., Лоеў., Беластоц. р. (СПЗБ, Цыхун, Янкова), *мялле* н. зб. – Чач. (ЖНшС), *падмя́лле* н. зб. – Смарг. (СПЗБ), *амя́лле* н. зб. – Лоеў. (Янкова), *амы́чы* мн. – Навагр. (ЖС, 3 нар. сл.), *асмы́чаны* мн. – Карэл. (Шаталава), *вярхí* мн. – Паст., Шчуч., Вілен. р. (СПЗБ), *вярхóўе* н. зб. – Бярэз., Пін., Чач. (ЖНшС, Шаталава, Мат. апыт.), *галóўкі* мн. – Гродз., Пін. (3 нар. сл., Шаталава), *дýлька* ж. зб. – Воран., Навагр. (Мат. Гродз.), *зрэ́б'е* н. зб. – гродз.-бар. г., Паст., Лід. (СПЗБ), *зрэ́бніна* ж. зб. – Сен. (Каспяровіч), *кудзéльчына* ж. зб. – Тал. (Шаталава), *вал* м. зб. – Гарад., Ваўк., Свісл., Слон., Бяроз. (СПЗБ, Мат. Гродз., Шаталава), *сýвалка* ж. зб. – Ушацк. (Шаталава), *лайнó* н. зб. – Стол. (ТС), *хлóп'е* н. зб. – Лоеў. (Янкова), *пáкуль* ж. зб. – Стол. (ТС), *атóршкі* мн. – Тал. (Шаталава), *ацягіны* мн. – Шчуч. (СПЗБ), *ацягнены* мн. – Лід. (СПЗБ), *карóнкі* мн. – Калінк. (ЛМПП), *крóмля* ж. зб. – Астр. (Мат. Гродз.), *раднó* н. зб. – Чэрв. (СПЗБ), *трасýха* ж. зб. – Мёр. (СНМ);

дробныя часткі валакна і пыл, якія ўздымаюцца ў паветра пры трапанні льну:

кýрава н. і ж. – Шчуч., Люб., Старадарож., Петр., Лельч. (СПЗБ, НЛ, Шаталава), *дýлька* ж. – Навагр., Лун. (3 нар. сл., Шаталава), *дýлькі* мн. – Ганц. (Цыхун), *пыл* м. – Раг., Вілен. р. (СПЗБ).

Ураджай

Колькасць збожжа, што ўрадзілася, вырасла.

ураджáй (*уражáй*) м. – агульн. (АЛА, Каспяровіч, Юрчанка), *урóд* м. – Зэльв. (Сцяцко), *урóда* ж. – Беш. (НС);

ураджайны: *урадлíвы* прым. – Лаг. (Варлыга), *вухóдны* прым. – Жытк., Стол. (ТС), *сíяны* прым. – Жытк., Стол. (ТС), *рáсны* прым. – Лоеў. (Янкова), *умалóтны* прым. – Мсціcл. (Юрчанка), *шчыпýчы* прым. – Стол. (ТС), *ядрóны(й)* прым. – Зэльв., Слаўг. (ДС, Мат. Маг., Сцяцко);

урадзіць: *урадзіць* зак. – Зэльв., Жытк., Стол., Лоеў. (ТС, ДС, Сцяцко, Янкова), *зарадзіць* зак. – Лаг., Чэрв. (Варлыга, Шатэрнік), *унáдзіць* зак. – Браг. (Шаталава);
урадлівасць: *сільнасць* ж. – Мсцісл. (Юрчанка).

Церушыць (салому)

Пераціраць, здрабняць салому.

трусіць зак. – Карэл. (НС), *церушыць* незак. – Чэрв. (Шатэрнік);
мелка пацёртае сена, салома (пацяруха): *пацярýха* ж. зб. – паўдн.-усх. з., зах.-пал. г., Мёр., Чэрв. (ЛАБНГ), *цярýха* ж. зб. – Шум., Чав. (ЛАБНГ), *патрýха* ж. зб. – паўн.-зах. з., спарадычна паўн. р., Светлагор. (ЛАБНГ, НЛ, Сцяцко, Цыхун), *патрýх* м. зб. – Віц. (ЛАБНГ), *пóтруха* ж. зб. – Леп. (ЛАБНГ), *пóтра* ж. зб. – Гродз., Бераст. (ЛАБНГ), *трухá* ж. зб. – Бял. (ЛАБНГ), *(а)ціра* ж. зб. – Чэрык., Касцюк., Краснап. (ЛАБНГ), *касцярэва* ж. зб. – Малар. (ЛАБНГ), *мацéж* м. зб. – Пруж. (ЛАБНГ), *міцюрня́* ж. зб. – Слаўг. (ЛАБНГ), *мякіна* ж. зб. – Бераст. (ЛАБНГ), *пóшур* м. зб. – Шчуч. (З нар. сл.), *шýма* ж. зб. – Светлагор. (ЛАБНГ).

Церці лён з дапамогай церніцы

цéрці незак. – пераважна паўднёвая частка паўн.-зах. з., Паст., Брасл., Астр., Дзятл., Чэрв., Мсцісл., Калінк., Маз. (СПЗБ, ГЧ, Мат. Гродз., Юрчанка), *выцірáць* незак. – Вілен. р. (СПЗБ), *мяць* незак. – пераважна паўночная частка паўн.-зах. з. (СПЗБ), *ламáць* незак. – Віл. (СПЗБ), *лýжджыць* незак. – Воран. (СПЗБ), *смóргаць* незак. – Зэльв. (ДС, Сцяцко), *чáўкаць* незак. – Мёр. (СПЗБ).

Часаць (лён)

Ачышчаць валакно льну ад рэштак кастрыцы пры дапамозе металічных шчотак, грэбеня ці часальных машын.

часа́ць незак. – спарадычна паўн.-зах. з., Мін., Кам., Нараўл. (СПЗБ, ГЧ), *вычэ́сuваць* незак. – Астр. (СПЗБ), *па́часаваць* незак. – Вілен. р. (СПЗБ), *драць* незак. – Рас., Чэрв. (Шаталава, Шатэрнік), *абдзіра́ць* незак. – Стол. (ТС), *смо́ргаць* незак. – Барыс., Круп. (НС, Шаталава), *абіра́ць* незак. – Драг. (СПЗБ), *азрэ́бліваць* незак. – Віл. (СПЗБ), *му́каць* незак. – Жытк. (ТС), *мы́чыць* незак. – Чэрык. (Мат. Маг.), *па́часціць* незак. – Слон. (Мат. Гродз.), *скі́дываць* незак. – Рас. (Шаталава), *скрэ́бці* незак. – Бых. (Мат. Маг.), *чо́хрыць* незак. – Стол. (ТС, ЖНшС);

часанне льну: *часа́нне* н. – Вілен. р. (СПЗБ);

першы ачос ільну: *патрэ́п'е* ж. – Чашн. (Каспяровіч);

адыходы пры часанні льну: *абдзі́ркі* мн. – усх.-пал. г. (ТС, ГЧ, З нар. сл.), *кло́чча* н. – Гродз. р. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *галаўкі́* мн. – Гродз., Бар., Пух. (СПЗБ), *камлі́* мн. – Паст., Воран., Вілен. р. (СПЗБ), *па́чассе* н. зб. – Мёр., Астр., Зэльв. (СНМ, ДС, Мат. Гродз., Сцяцко), *асмо́ргіны* мн. – Іўеў., Карэл. (Сл. Гродз.), *асмы́чаны* мн. – Бар., Ганц. (СПЗБ), *ачо́скі* мн. – Мёр., Лід. (СПЗБ, СНМ), *пачасы́* мн. – Гродз., Зэльв. (Мат. Гродз., Цыхун), *пачо́скі* толькі мн. – Лоеў., Браг. (Шаталава, Янкова), *абчо́скі* мн. – Тал. (Шаталава), *апра́ўкі* мн. – Паст. (СПЗБ), *ду́лькі* мн. – Карэл. (З нар. сл.), *ізрэ́б'е* н. зб. – Бешт. (Каспяровіч), *карэ́нне* ж. зб. – Гродз. (СПЗБ), *кудзе́льнік* м. зб. – Петр. (Шаталава), *ле́нкі* мн. – Бар. (СПЗБ), *падузра́нкі* мн. – Гродз. (СПЗБ), *па́клы* мн. – Вілен. р. (СПЗБ), *патрэ́п'е* н. зб. – Воран. (Сл. Гродз.), *пача́с* м. зб. – Карэл. (Мат. Гродз.), *па́часі* мн. – Слон. (НЛ), *пачо́сы* мн. – Лун. (Шаталава), *перачэ́скі* мн. – Пін. (Шаталава), *пласто́к* м. зб. – Мёр. (Шаталава), *пры́вызнына* ж. зб. – Кам. (ЖНС), *радаво́е* н. зб. – Бар. (СПЗБ), *стрэ́пкі* мн. – Карэл. (Сл. Гродз.), *хлапі́на* ж. зб. – Мсцісл. (Юрчанка);

вычасаны лён: *абдзёр* м. зб. – Шкл. (Мат. апыт.), *ку́шаль* м. зб. – Зэльв. (ДС, Сцяцко), *ляні́ца* ж. зб. – Пін. (Шаталава), *чэ́саны* дзеепрым. – Вілен. р. (СПЗБ).

5. СЕНАКОС

Абграбаць

Абцягваць рукой ці граблямі сена вакол воза ці стога.

абграба́ць незак., *агра́біць* зак., *абця́гваць* незак., *абскуба́ць* незак. – Чэрв., Лаг. (Шатэрнік, Варлыга).

Абчахнуць

Абсохнуць, абветраць (пра сена).

абча́хнуць зак. – Кобр. (НЛ), *абчарсцве́ць* зак. – Пол. (НЛ).

Атавіць

Прапускаць траву пры скошванні.

ата́віць незак. – Стол., Лоеў. (ТС, Янкова).

Адсырэць

Адсырэць, стаць вільготным (пра сена).

адпусці́цца зак. – Навагр. (ЖНС), *абпі́цца* зак. – Пол. (НЛ), *зві́льжыць* зак. – Гродз. (СПЗБ), *адвільжэ́ць* зак. – Лаг. (Варлыга), *намя́кнуць* зак., *прамя́кнуць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка);

азначэнні сырога сена: *сыравáты* прым., *саравáты* прым. – Брасл., Верхнядзв., Глыб., Гродз., Лях. (СПЗБ), *валкавáты* прым. – Слон., Зэльв. (Н. сл-сць, Сцяцко).

Валкаваць

Зграбаць сена ў валкі.

валкавáць незак. – Глыб., Слон., Віл., Люб., Лях. (СПЗБ, Мат. Гродз., Мат. апыт.), *скудлавáць* незак. – Ваўк. (Сл. Гродз.).

Валок

Доўгая града згрэбенага сена.

вал м. – Паст., Смарг., Лаг., Стол., Жытк., Чач., Вілен. р. (СПЗБ, ТС, НС, Шаталава, Мат. апыт.), *валóк* м. – Паст., Гродз., Воран., Барыс., Чэрв., Слуцк., Люб., Стол., Жытк., Беластоц. р., Чэрв. р. (СПЗБ, ТС, НС, Мат. Гродз., Шатэрнік, Мат. апыт.), *вáлак* м. – Навагр., Гродз. (ЖС, Мат. Гродз.), *завáл* м. – Мсцісл. (Юрчанка), *павáлак* м. – Зэльв. (Сцяцко), *скос* м. – Стол., Жытк. (ТС), *радóк* м. – Стол. (ТС), *акóпак* м. ‘валок высушанага сена’ – Навагр. (Мат. Гродз.).

Варочаць

Паварочваць другім бокам, варушыць (сена).

павярнýць зак. – Брасл., Слуцк., Люб., Ганц., Вілен. р. (СПЗБ, Мат. апыт.), *вярнýць* незак. – Іўеў. (СПЗБ), *паварáчáць* зак., *паварóчаць* зак. – Паст., Смарг., Валож. (СПЗБ), *паварóчаць* зак. – Паст., Мсцісл. (СПЗБ, Юрчанка), *варóчаць* незак., *варачáць* незак. – Маст., Шчуч., Смарг., Драг., Беластоц. р., Вілен. р. (СПЗБ), *паварóчацца* зак. ‘падвярнуцца’ – Мсцісл. (Юрчанка), *варушы́ць* незак. – Бар., Слуцк., Люб., Лях. (СПЗБ, Мат. апыт.), *рýхаць* незак. – Смарг. (СПЗБ), *пагарнýць* зак. – Лід. (СПЗБ), *уставáліваць* незак., *уставó-*

ліваць незак., *уставяляць* незак. 'падварушваць' – Мсцісл. (Юрчанка), *перасушыць* зак. – Вілен. р. (СПЗБ), *падтрасываць* незак. 'падтрасаць' – Мсцісл. (Юрчанка), *падтрасыванне* н. 'падтрасанне сена, саломы' – Мсцісл. (Юрчанка).

Гнаіць

Прыводзіць у стан гніення (пра сена).

гнаіць незак., *гнаіцца* незак. – Чэрв. (Шатэрнік).

Грэбці

Зграбаць сена граблямі.

грэбці незак. – слуцк.-маз. г., Мін. р., спарадычна гродз.-бар. г., Пруж., Іван., Лун., Хоц. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шатэрнік), *грэбсці* незак. – Валож., Іўеў., Бярэз., Маг., Бяроз. (ЛАБНГ), *грэбсць* незак., *грэсці* незак., *грэсць* незак., *грэсь* незак. – віц.-маг. г. (ЛАБНГ, Юрчанка), *пагрэбці* зак. – Навагр., Іўеў., Свісл. (СПЗБ), *падгрэбліць* зак. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *грабці* незак. – гродз.-бар. г., спарадычна слуцк.-маз. г. і зах.-пал. г., Паст., Мядз., Віл., Беш., Докш. (ЛАБНГ, СПЗБ), *грабсці* незак. – зах.-пал. г., Рас., Шарк., Мёр., Гродз., Докш., Пол., Барыс., Бял. (ЛАБНГ, СПЗБ, НЛ, Цыхун), *зграбці* зак. – Лях. (СПЗБ), *зграбаць* незак., *згрэбаць* незак. – Шчуч., Іўеў., Воран., Бар., Вілен. р. (СПЗБ), *даграбаць* незак. – Чэрв. (Шатэрнік), *грабіць* незак. – паўн.-зах. з., паўн. р., Вілен. р., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, НЛ, СНМ, З нар. сл., Варлыга, Цыхун), *грабаць* незак. – Вілен. р. (СПЗБ), *грабаць* незак. – Воран., Вілен. р. (СПЗБ), *зграбіць* зак. – Астр., Смарг. (СПЗБ), *падграбіць* зак. – Астр., Лаг. (СНМ, Варлыга), *згортваць* незак., *згортаваць* незак. – Паст. (СПЗБ), *кашчыць* незак. 'убіраць сена' – Дзятл. (Сл. Гродз.), *устроіць* зак. 'прыбраць сена' – Стол. (ТС), *падкідаваць* незак. – Воран. (Сл. Гродз.);

грабенне: *грабенне* н. – Зэльв. (Мат. Гродз.), *грабленне* н. – Карэл. (СПЗБ), *грабаня* н. – Вілен. р. (СПЗБ).

Грыва

Касмык травы на скошанай сенажаці.

грыва ж. – агульн. (ЛАБНГ, СПЗБ, СНМ, Н. сл-сць, Мат. Гродз., Шаталава, Кучук), *грывіна* ж. – Мёр. (Н. сл-сць), *грэбень* м. – Дзятл., Гродз., Навагр., Віл., Слуцк., Дубр., Петр. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шаталава), *грабянёк* м., *грабéньчык* м. памянш. – Раг., Маз. (ЛАБНГ), *грабýшкі* мн. – Воран. (ЛАБНГ), *чуб* м., *чубóк* м. памянш. – спарадычна цэнтр. з., Брасл., Рас., Маладз., Воран., Пін., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Шаталава), *барадá* ж. – спарадычна пал. р. і гродз.-бар. г., Чэрык., Клім., Бял. (ЛАБНГ, НС, Мат. Маг., Шаталава), *клок* м. – Гарад., Бых., Карм., Мсцісл., Касц. (ЛАБНГ), *клачóк* м. – Бярэз. (ЛАБНГ), *клóчча* н. – Карм. (ЛАБНГ), *абкóс* м. – Раг., Нараўл., Ельск., Браг. (ЛАБНГ), *абкóсак* м. – Лід., Слон., Бераст., Круп., Слаўг., Ганц., Лоеў. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *недакóс* м. – Мін. (ЛАБНГ), *недакóсак* м. – Дзятл., Слаўг., Карм., Клім. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *прыкóс* м. – Чав. (ЛАБНГ), *нéкась* м. – Гл. (ЛАБНГ), *абмíнак* м. – Пруж. (ЛАБНГ), *мінýха* ж. – Рэч. (ЛАБНГ), *касмык* м. – Валож., Нясв. (ЛАБНГ), *касмóк* м. – Лаг. (ЛАБНГ), *касмýк* м. – Смарг. (ЛАБНГ), *касмылí* мн. – Віц. (ЛАБНГ), *казá* ж. – Свісл., Івац., Іван. (ЛАБНГ, Шаталава), *жмéня* ж. – Гом., Ветк. (ЛАБНГ), *узрэ́х* м. – Ашм. (ЛАБНГ), *агрэ́хі* мн. – Верхнядзв. (ЛАБНГ), *загрэ́хі* мн. – Чэрв. (ЛАБНГ), *хіб* м. – Карэл. (Шаталава), *пóдвалак* м. – Лельч. (НЛ), *пóстаць* ж. – Бар. (ЛАБНГ), *хімкí* мн. – Валож. (ЛАБНГ), *дзяды́* мн. – Іўеў. (ЛАБНГ), *кýпіна* ж. – Дзярж. (ЛАБНГ), *халмáк* м. – Рас. (ЛАБНГ), *пáсма* ж. – Валож. (ЛАБНГ), *хрыбéт* м. – Віл. (ЛАБНГ), *падсáда* ж. – Гор. (ЛАБНГ), *плíшчык* м. – Кобр. (ЛАБНГ), *гусакí* мн. – Бых. (ЖНС), *граблí* мн., *рубяжы́* мн. 'трава, якая застаецца паміж пракосамі' – Драг. (Н. сл-сць).

Завішаваць

Застацца няскошаным (пра сена).

завішава́ць зак. – Гродз., Слуцк., Салігор., Гл. (З нар. сл., Н. сл-сць, Сл. Гродз., Янкоўскі), *завішэ́ць* зак. – Салігор. (З нар. сл.).

Злегчыся

Ушчыльніцца (пра сена).

зле́гчыся зак. – Бяроз. (ЖНС).

Зярэдзіць

Прасушвацца на азяродзе.

зярэ́дзіць незак. – Гродз. (Сл. Гродз.).

Капніць

Складаць сена ў копы.

капі́ць незак. – паўдн. р., Карэл., Свісл., Навагр., Бял., Клім. (ЛАБНГ, НС, СПЗБ, Мат. Гродз., Шаталава, Кучук), *скапі́ць* зак. – Навагр., Жытк. (ТС, Сл. Гродз.), *капні́ць* незак. – Бярэз. р., Кам., Бяроз. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, Шаталава), *капнава́ць* незак. – Гарад. (ЛАБНГ), *капі́чыць* незак. – Пін. (ЛАБНГ), *кла́сці* незак. – паўдн. р., цэнтр. з., паўн. р., Маг. р. – спарадычна Касц. (ЛАБНГ), *склада́ць* незак. – агульн., паўдн. р. – спарадычна (ЛАБНГ), *скла́дываць* незак. – Дубр., Гор., Бярэз., Мсцісл., Хоц. (ЛАБНГ), *скла́дваць* незак. – Шум. (ЛАБНГ), *лажы́ць* незак. – Паст., Пол., Арш., Дубр., Сен., Чашн., Дзятл., Маст., Дзярж., Кобр., Бар., Іван., Драг., Хоц. (ЛАБНГ), *кі́даць* незак. – Івац. (ЛАБНГ), *грэ́сць* незак. – Чэрык., Добр. (ЛАБНГ), *заграба́ць* незак. – Раг. (ЛАБНГ).

Касіць

Зразаць траву касой.

касíць незак. – агульн. (АЛА, СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., Шатэрнік, Сцяцко, Юрчанка, Мат. апыт.), *укасíць* зак. – паўн.-зах. з., Вілен. р. (СПЗБ), *укасíцца* зак. 'усё пакасіць' – Воран. (СПЗБ), *скасíць* зак. – Мсцісл., Жытк. (ТС, Юрчанка), *накасíць* зак. – Глыб., Віл., Слуцк., Люб., Жытк. (СПЗБ, ТС, Мат. апыт), *адкасíць* зак. – Сен. (Каспяровіч), *дакасíць* зак. – Стол. (ТС), *перакасíць* зак. 'скасіць лішняе' – Гродз. (СПЗБ), *дакóшваць* незак. – Чэрв. (Шатэрнік), *абкасíць* зак. 'адкасіць частку чужога сенакосу' – Чэрв. (Шатэрнік), *панакасíць* зак. 'накасіць шмат' – Мсцісл. (Юрчанка), *пакáшаваць* незак. 'касіць нейкі час' – Віл. (СПЗБ), *закасíць* зак. 'касіць за сваю мяжу' – Астр. (Мат. Гродз.), *акасíцца* зак. – Астр. (Сл. Гродз.), *апкасíціся* зак. 'выкасіць' – Кобр. (ЖС), *паскáшываць* зак., *папавыкáшываць* зак., *папавы́касціць* зак. 'скасіць шмат' – Мсцісл. (Юрчанка), *укáшуваць* незак. 'выкошваць' – Лоеў. (Янкова), *сенавáць* незак. – Іўеў., Навагр. (З нар. сл., Мат. мін.-мал.), *закóшваць* незак. 'пачынаць новы пракос' – Стол. (ТС), *гнаць пракóс* 'касіць траву ў пракос' – Воран. (Мат. Гродз.), *джóўнуць* зак. экспр. 'касануць' – Ганц. (СПЗБ), *пабры́нкаць* зак. неадабр. – Мсцісл. (Юрчанка);

касіць бугрыстую сенажаць: *дзя́баць* незак., *дзя́бацца* незак. экспр. – Ганц. (СПЗБ), *джóгаць* незак. экспр. – Лід., Ганц. (СПЗБ);

скасіць да самай зямлі: *вы́галіць* зак. – Мядз. (СПЗБ), *вы́біць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *вы́плінтаваць* зак. 'гладка выкасіць' – Ушацк. (НС);

дрэнна касіць: *гры́віць* незак. – Верхнядзв., Навагр. (Сл. Гродз., Шаталава), *чубáціць* незак. – Карэл. (Сл. Гродз.), *збіць* зак. – Жытк. (ТС), *пазбівáць* зак. экспр. – Старадарож. (ЖНС), *здрáпаць* зак. – Стол. (ТС), *падры́нкаць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *лапатáць* незак. – Слон. (СПЗБ);

касіць доўгі час: *папкасíць* зак. – Лях. (СПЗБ), *папакóшваць* зак. – Навагр. (СПЗБ), *пападжóгваць* зак. экспр. – Ганц. (СПЗБ);

абкасіць: *абайцí* зак. – Пін. (ЖНС), *абмантáчыць* зак. – Слон. (Сл. Гродз.).

Касьба

Час кашэння травы на сена.

касьба́ ж. – асн. мас. г., Драг., Іван. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Варлыга, Каспяровіч, Шатэрнік), *касаві́ца* ж. – паўдн. р., Мсцісл. (ЛАБНГ, СПЗБ), *касіва́* мн. – Стол. (ТС), *касе́нне* н. неадабр. – Зэльв., Слон. (ЛАБНГ, Сл. Гродз., Сцяцко), *касля́* ж. – Шчуч. (СПЗБ), *ко́шля* н. – Свісл., Слуцк., Гл. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНСл., Янкоўскі), *сенако́с* м. – асн. мас. г., Беластоц. р. (ЛАБНГ, АЛА, СПЗБ, Мат. Гродз., Варлыга), *сенава́нне* н. – спарадычна гродз.-бар. г. (ЛАБНГ, НЛ, Мат. Гродз., Цыхун), *сенажа́цця* н. – Касцюк. (Бялькевіч), *пако́с* м. – Верхнядзв., Валож., Малар., Вілен. р. (СПЗБ, ДСБ), *ло́нка* ж. – Драг. (ДСБ), *луго́віца* ж. – Стаўб. (З нар. сл.), *зако́шваць* незак. 'пачынаць касьбу' – Воран. (Сл. Гродз.);

пачатак касьбы: *зако́скі* мн. – Шчуч., Лаг. (СПЗБ, Сл. Гродз.), *касаёўка* ж. – Воран. (Сл. Гродз.);

заканчэнне касьбы: *дако́скі* мн. – Лід., Карэл., Лаг., Мсцісл., Стол., Беластоц. р. (СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., Юрчанка), *ско́скі* мн. – Лаг. (Варлыга), *уко́с* м. – Чэрв., Раг. (СПЗБ), *га́ла* н. 'балотны сенакос', *пацыро́б* м. 'сенакос, ачышчаны ад кустоў' – Чэрв. (Шатэрнік), *пастаўня́* ж. – Лельч. (ЛП).

Кульша

Абвіслае сена на возе ці стозе.

ку́льша, кульша́ ж. – гродз.-бар. г., Мін. р., Слуцк. р., пал. р., Іўеў. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *клю́шня́* ж. – спарадычна паўдн.-усх. з. (ЛАБНГ).

Мурог

Сена з сухадольнай сенажаці.

муро́г м. – цэнтр. з., пол.-мін. г., спарадычна пал. р., спарадычна Маг. р. і ўсх.-маг. р., Дубр. (ЛАБНГ, СНМ, Мат.

Гродз., Варлыга, Кучук), *мурава́* ж. – Лаг. (Варлыга), *груд* м. – спарадычна зах.-пал. г., Лід. (ЛАБНГ, ДСБ), *грудо́віна* ж. – Брэсц. (ДСБ), *луг* м. – Драг. (ЛП), *паплаві́на* ж. – Івац. (ЛАБНГ), *асе́ліца* ж. – Мядз. (ЛАБНГ), *сухасто́й* м. – Шчуч. (ЛАБНГ), *сіве́ц* м. – Бярэз. (ЛАБНГ), *свіну́х* м. – Клім. (ЛАБНГ), *пажа́р* м. – Маз. (ЛАБНГ);

прыметнікі: *муро́жны* прым. – усх. з., паўн.-зах. з. (ЛАБНГ), *муражны́* прым. – Глыб., Смарг., Віл., Лаг., Мядз., Дзярж., Пух. (ЛАБНГ), *мурагавы́* прым. – Бабр. (ЛАБНГ), *муро́жнае се́на* – Ашм., Астр., Навагр., Чэрв., Вілен. р. (СПЗБ, Шатэрнік), *грудавы́* прым. – гродз.-бар. г., пераважна зах.-пал. г., Слуцк. р. (ЛАБНГ), *грудаво́е се́на* – Зэльв., Навагр. (Мат. Гродз., Сцяцко), *лугавы́* прым. – спарадычна паўн. р. і ўсх.-пал. р., Бярэз., Лун. (ЛАБНГ, СПЗБ), *паплавы́* прым. – Лун. (ЛАБНГ, Шаталава), *паплаўны́* прым. – Чач., Рэч., Лун., Ельск. (ЛАБНГ), *палявы́* прым. – Ваўк. (ЛАБНГ), *сухадо́льны* прым. – Добр. (ЛАБНГ), *рачны́* прым. – Чэрв. (ЛАБНГ), *дро́бны* прым. – Клім. (ЛАБНГ), *бугравы́* прым. – Буда-Каш., Гом. (ЛАБНГ), *берагавы́* прым. – Гарад., Маг. (ЛАБНГ), *бало́тны* прым. – Гродз., Чэрв., Лун. (ЛАБНГ), *сухі́* прым. – Мёр., Бых., Хоц. (ЛАБНГ), *пажнявы́* прым. – Верхнядзв. (ЛАБНГ), *по́жынны* прым. – Пол. (ЛАБНГ).

Накідаць

Накідаць сена на воз.

накіда́ць незак. – агульн. (ЖНС, Мат. апыт.).

Падгрэбіны

Рэшткі, якія застаюцца пасля падграбання сена.

пагрэ́біны мн. – Пол., Навагр., Чэрв. (СПЗБ, Шатэрнік), *падгрэ́біны* мн – Карэл. (СПЗБ), *пагрэ́бкі* мн. – Ашм., Шчуч. (СПЗБ), *падгрэ́бкі* мн. – Ваўк. (СПЗБ), *падгро́бкі* мн. – Пол. (НЛ), *ацяро́бкі* мн. – Астр. (СРЛГ), *атру́скі* мн. ‘тое, што

патрусілася пры возцы сена' – Лаг. (Варлыга), *пакóпіска* н. 'сена ад пластаванага абярэмка, капы' – Івац. (НС).

Падсцёл

Памост пад стажок намалочанага збожжа.

падсцёл м., *засцёл* м., *падóк* м., *лісцíна* ж. – Стол. (ЛП), *пасцéля* ж. – Малар. (ЛП).

Пакоша

Скошаны луг.

пакóша ж. – паўдн.-зах. д., сярэд.-бел. г., спарадычна паўн.-усх. д. і зах.-пал. г. (ДАБМ, СПЗБ, Мат. Гродз.), *пакóс* м. – паўдн. р., спарадычна цэнтр. з. і паўн.-усх. д. (ДАБМ, ТС), *пакóсіна* м. – Клім., Іван. (ДАБМ), *пакóсішча* н. – спарадычна агульн. (ДАБМ), *пакóсся* н. – Мін., Старадарож. (ДАБМ), *скос* м. – Крыч. (ДАБМ), *скóша* ж. – Лельч. (ДАБМ), *кóша* ж. – Пруж. (ДАБМ), *кóшанка* ж. – Кам., Пруж., Кобр., Драг. (ДАБМ, НЛ), *кóшля* ж. – Бар., Івац. (ДАБМ), *пакóшля* ж. – Ганц. (ДАБМ), *кашанíца* ж. – Івац., Іван. (ДАБМ), *касавíска* н. – Бяроз. (ДАБМ), *сенажáць* ж. – спарадычна паўн.-зах. з. і паўдн. р., Тал. (ДАБМ), *сенакóс* м. – спарадычна цэнтр. з. і ўсх.-пал. р., Віц. (ДАБМ), *пóжня* ж. – паўдн. р., Слуцк. р., Гродз. р., Чэрв. р., пал. р. – спарадычна (ДАБМ);

недакошаны луг: *недакóс* м. – Віц. (Каспяровіч), *нéкась* ж. – Стол. (ТС), *нéкаш* ж. – Лаг. (Варлыга).

Пацяруха

Дробныя часткі сена.

пацярýха ж. – Чэрв. (Шатэрнік), *пáтруха* ж. – паўн.-зах. з., Вілен. р. (СПЗБ), *патрýха* ж. – Верхнядзв., Стаўб., Брэсц., Драг. (ДСБ, З нар. сл., Шаталава), *патрухá* ж. – Воран., Ваўк. (Мат. Гродз.), *трухá* ж. – Маст. (СПЗБ), *пóтра* ж., *цярухá*

ж. – Гродз. (Цыхун), *тэруя́* ж. – паўднёвая частка Пін. (НЛ), *аме́цеўка* ж. – Навагр. (СРЛГ), *адо́нне* н. – Краснап. (Бяль-кевіч), *аб'яддзё* н. 'рэшткі недаедзенага сена, саломы' – Жлоб. (ЖС).

Пластаваць

Накладваць пласты сена адзін на адзін.

пластава́ць незак. – гродз.-бар. г., Мін. р., Маг. р., спарадычна пал. р., Верхнядзв., Пол., Дубр., Бярэз., Хоц. (ЛАБНГ, СПЗБ, НЛ, Мат. Гродз.), *спластава́ць* зак. – Ашм. (СПЗБ), *пласці́ць* незак., *пло́сціць* незак. – паўн.-усх. д., Навагр., Калінк., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, НС, Сл. Гродз., Шаталава), *спласці́ць* зак. – Лаг. (СПЗБ), *шчыня́ць* незак. – заходняя частка зах.-пал. г., спарадычна гродз.-бар. г. (ЛАБНГ, СНМ, НЛ, Сл. Гродз., Шаталава, Сцяцко), *шчы́ньваць* незак. – Стаўб. (ЛАБНГ), *пашчыня́ць* зак. – Зэльв. (Сцяцко), *перачыня́ць* незак. – Слон., Бяроз., Драг. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Шаталава), *чыні́ць* незак. – Іўеў., Карэл. (СПЗБ), *перачыні́ць* зак. – Бяроз. (Шаталава), *шчыні́ць* зак. – Іўеў. (СПЗБ), *перачынко́ўваць* незак. – Івац. (ЛАБНГ), *збіва́ць* незак. – Верхнядзв., Рас., Шум., Віл., Вілен. р., Латгал. р. (СПЗБ, Шаталава), *перабіра́ць* незак. – Бярэз. р., паўднёва-ўсходняя частка гродз.-бар. г., Слуцк. р., Чэрв. р., Мсцісл., Карм., Буда-Каш., Стол. (ЛАБНГ, СПЗБ), *біць* незак., *збіва́ць* незак., *падбіва́ць* незак. – спарадычна паўн. р. і паўн.-зах. з. (ЛАБНГ), *рабі́ць* незак. – Брэсц., Бяроз. (ЛАБНГ), *награба́ць* незак. – Іван. (ЛАБНГ), *ранкава́ць* незак., *наранкава́ць* зак. – Малар. (ЛАБНГ, НЛ), *адбіра́ць* незак. – Слаўг., Клім. (ЛАБНГ); *шчыпава́нне* н. 'падрыхтоўка пластоў сена' – Навагр. (Мат. Гродз.).

Разбіваць

Растрасаць (пра сена).

разбіва́ць незак. – агульн. (СНМ, Мат. апыт.), *пасцягну́ць* зак. 'разбіць пракосы' – Бяроз. (Шаталава), *растраса́ць* не-

зак., *растрэ́саць* незак. і зак. – Верхнядзв., Віл., Пух., Слуцк., Люб., Лях., Вілен. р. (СПЗБ, Мат. апыт.), *раскіда́ць* незак. – Чэрв., Мсцісл. (Шатэрнік, Юрчанка), *распуска́ць* незак. – Гродз., Воран., Лях. (СПЗБ, Цыхун), *распусці́ць* зак. – Навагр. (СПЗБ), *разбіва́ць* незак. – Чэрв., Люб., Слуцк. (Мат. апыт., Шатэрнік), *развярну́ць* зак. – Воран. (СПЗБ), *расця-ру́шваць* незак. – Чэрв. (Шатэрнік).

Сапрэць

Сатлець, сапрэць, збуцвець (пра сена).

бу́тняць незак., *збу́тняць* зак. – Карэл. (НС), *стыне́ць* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *ізгарэ́ць* зак. – Ганц. (СПЗБ), *ізгарэ́цца* зак. – Чэрв. (СПЗБ).

Сена

Скошаная і высушаная трава, якая ідзе на корм жывёле.

се́на н., *сянцо́* н. памянш., *се́нка* н. памянш. – агульн. (СПЗБ, Мат. Гродз., Бялькевіч, Юрчанка, Мат. апыт.), *се́ны* мн. – Вілен. р. (СПЗБ), *сена́* мн. – Ашм. (СПЗБ), *рум* м. – Чав., Краснап., Добр. (ЛАБНГ);

сена, скошанае на балоце: *бало́та* н. – Кобр., Бяроз., Драг., Лельч. (ДСБ, НЛ, ЛП, Кучук), *бало́ціна* ж. – Смарг. (Сл. Гродз.), *бало́тніца* ж. – Ушацк., Лаг. (НС, Варлыга), *лабаза́* ж., *сянчы́на* ж. – Пол., Лаг. (НЛ, Варлыга), *асянчы́на* ж. – Мядз. (НС);

розныя віды сена: *вішуча́* ж. – Стол. (ТС), *лабаза́* ж. – Лід., Вілен. р (СПЗБ), *лабазава́ты* прым. – Віл. (СПЗБ), *асянчы́на* ж. – Ушацк. (НС), *казі́нка* ж. ‘лясное’ – Астр. (Сл. Гродз.), *асянчу́к* м. ‘скошанае ўвосень’ – Лаг. (Варлыга), *ля́нка* ж. ‘скошанае ў розных месцах’ – Іўеў. (Сл. Гродз.), *віша́р* м. ‘гнілое’ – Бяроз. (Шаталава), *муры́й* м. ‘дробнае і мяккае’ – Драг. (НЛ), *льні́ска* н. ‘з рэшткамі лёну’ – Карэл. (СПЗБ), *корж* м. ‘зляжалае’ – Раг. (СПЗБ), *прэ́даланне* н.

‘з некалькіх траў’ – Драг. (ЖС), *сінцёж* м. ‘скошанае паверху льда’ – Чэрв. (Шатэрнік), *патрýсіны* мн. ‘дробнае’ – Іўеў. (Сл. Гродз.), *пагóня* ж. ‘скошаная трава на заліўных месцах’ – Драг. (ЛП), *пóплаў* м. ‘з поплава’ – Лельч. (Кучук), *урэ́чны* прым. ‘скошанае каля ракі’ – Пін. (СНМ), *асукавáты* прым. ‘з асакой’ – Круп. (НС), *асóчны* прым. ‘асаковы’ – Лоеў. (Янкова), *асакóвае сéна* ‘з асакі’ – Ваўк. (Мат. Гродз.), *мурóгавы* прым. ‘мурожны’ – Лельч. (Кучук), *лугавы́* прым. – Жытк. (ТС), *грудавы́* прым. ‘з груда’ – Лельч. (Кучук), *такрóшні* прым. ‘леташні’ – Карэл. (ЖС), *лучны́* прым. ‘скошанае каля ракі’ – Віл. (СПЗБ), *ядкí* прым. ‘які ядуць з апетытам’ – Чэрв. (Шатэрнік), *нагóдный* прым. ‘убраны пры добрым надвор’і’ – Мсцісл. (Юрчанка), *курáвы* прым. ‘збуцвелы на пыл’ – Слон. (ЖС), *арáчы* прым. ‘сапрэлы’ – Гродз. (СПЗБ), *старпавáны* дзеепрым. ‘складзены ў торп, стог’ – Дзятл. (Сл. Гродз.);

адно каліва сена: *сянíна* ж. – Люб., Гл., Мсцісл., Бых. (СНМ, Мат. Маг., Юрчанка), *сенінá* ж. – Пол. (НЛ), *цурбалíна* ж. – ‘жорсткая і тоўстая сцябліна ў сене’ – Гл. (Янкоўскі).

Сенаваць

Нарыхтоўваць сена.

сенавáць незак. – паўн.-зах. з. (ЛАБНГ, СПЗБ, НС, Сл. Гродз., Шаталава, Цыхун), *насенавáць* зак. – Паст., Ашм., Іўеў., Лід., Шчуч., Навагр. (СПЗБ, Сл. Гродз.), *усенавáць* зак. – Іўеў., Вілен. р. (Сл. Гродз., СПЗБ), *падсянóўваць* незак. – Навагр. (СПЗБ), *рабíць* незак. – зах.-пал. г., цэнтральная частка пал. р., цэнтр. з., Барыс., Калінк., Чач. (ЛАБНГ, СПЗБ), *зрабíць* зак., *зраблЯць* незак. – Маз. (ГЧ), *касíць* незак. – агульн., акрамя паўн.-зах. з., Слуцк. г. і ўсх.-маг. р. (ЛАБНГ), *гатóвіць* незак., *загатаўлЯць* незак. – усх. з., Паст., Віл., Мін., Гродз., Слуцк., Кам., Брэсц. (ЛАБНГ), *гатавáць* незак. – Ушацк. (ЛАБНГ), *запáсіць* незак., *назапáшваць* незак. – усх. з., Мін. р., Астр., Дзятл., Слуцк., Ганц., Лун., Лельч. (ЛАБНГ), *шчынЯць* незак. – Зэльв. (Мат. Гродз.),

прыспасаблiваць незак. – Клім. (ЛАБНГ), *пратаць* незак. – Карм. (ЛАБНГ), *дзелаць* незак. – Бабр., Буда-Каш. (ЛАБНГ), *убiраць* незак. – Стол. (ЛАБНГ), *убрындаць* зак. іран. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *спiжаваць* незак. – Свісл., Слаўг., Карм., Ветк. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *сенаванне* н. 'сушка сена' – Маст., Шчуч., Свісл., Карэл., Навагр. (СПЗБ, Шаталава).

Сенажаць

Месца, дзе расце трава на сена.

сухадольная сенажаць: *сенажаць* ж., *сухая сенажаць* – цэнтр. з., Мсцісл., Краснап. (ЛАБНГ), *добрая сенажаць* – Ашм. (ЛАБНГ), *пожня* ж. – Брасл., Паст., Верхнядзв., Пол., Гарад., Сен., Чашн., Тал., Арш., Гор., Карм., Рэч. (ЛАБНГ, НЛ), *сухая пожня* – Глыб., Леп., Круп. (ЛАБНГ), *сухадольная пожня* – Бял. (ЛАБНГ), *пожня лясная* – Шарк. (ЛАБНГ), *груд* м, *грудок* м. памянш. – гродз.-бар. г., зах.-пал. г., Слуцк. р., спарадычна ўсх.-пал. р., Бярэз. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, НЛ), *грудавая сенажаць* – Навагр., Уздз., Клецк. (ЛАБНГ), *луг* м., *лужок* м. памянш. – агульн. (ЛАБНГ, ЛП), *сухi луг* – Докш., Маладз. (ЛАБНГ), *сухадольны луг* – Верхнядзв., Раг., Клім., Касц., Ветк. (ЛАБНГ), *мурог* м. – Паст., Чашн., Лід., Нясв., Мядз., Лаг., Дзярж., Барыс., Круп., Асіп., Слуцк., Кругл. (ЛАБНГ), *мурожная сенажаць* – Астр., Смарг., Іўеў. (ЛАБНГ), *сухадол* м. – Беш., Лаг., Мсцісл., Бабр., Добр. (ЛАБНГ), *сухадолле* н. – Чэрв., Гом. (ЛАБНГ), *сухi сенакос* – Мёр., Віл., Бярэз. (ЛАБНГ), *лучны сенакос* – Віл. (ЛАБНГ), *лог* м. – Бярэз., Мсцісл., Бял., Бых., Клім. (ЛАБНГ), *поплаў* м. – Слон., Стаўб., Люб., Лун., Драг., Акц., Чач. (ЛАБНГ, ЛП, ЖС, Шаталава, Мат. Гродз.), *балота* н. – Свісл., Гродз., Саліг., Лун., Петр., Беластоц. р. (ЛАБНГ, ЖНСл., Шаталава), *лагавiна* ж., *логавiна* ж., *лагавiнка* ж. памянш., *логавiнка* ж. памянш. – Мсцісл. (Юрчанка), *курган* м. – Бабр., Светлаг. (ЛАБНГ), *ґурган* м. – Чэрв. (ЛАБНГ), *бугор* м. – Буда-Каш., Лоеў. (ЛАБНГ), *пагўрак* м. – Ушацк. (ЛАБНГ), *пагорак* м. – Пол. (ЛАБНГ), *буй* м., *буёк* м. памянш. – Докш., Ушацк.

(ЛАБНГ), *гарбыль* м. – Віц. (ЛАБНГ), *бор* м. – Мядз. (ЛАБНГ), *аблóга* ж. – Бых. (ЛАБНГ), *нізíна* ж. – Мсцісл. (ЛАБНГ), *дубрóвы* мн. – Маз. (ЛАБНГ), *пажáр* м. '(на гарэлым месцы)' – Маз. (ЛАБНГ), *вóстраў* м. – Ганц., Петр., Ельск. (ЛАБНГ), *астравóк* м. – Люб., Калінк. (ЛАБНГ), *грыва* ж. – Чав., Рэч. (ЛАБНГ), *сухадóльная грыва* – Барыс. (ЛАБНГ), *памéжак* м. – Мядз. (Н. сл-сць), *пацярóбы* мн. – Іваң. (ЛАБНГ), *гóрка* ж. – Бабр. (ЛАБНГ), *сухмéнне* н. – Ветк. (ЛАБНГ), *пагýр* м. – Віл. (СПЗБ), *грыва* ж. – Барыс. (СПЗБ), *мурóк* м. – Гродз. (Цыхун);

забалочаная сенажаць: *луг* м., *лужóк* м. памянш. – усх. з., паўн.-зах. з., Слуцк. р., Гродз., Слон., Лях., Кам., Пін., Стол., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНС, СНМ, ТС, Сцяцко, Юрчанка), *заліўны луг* – спарадычна віц.-маг. г., спарадычна Гом. р., Брасл. (ЛАБНГ), *балóтны луг* – Верхнядзв., Маз. (ЛАБНГ), *лог* м. – Барыс., Кір., Бял., Мсцісл., Чав. (ЛАБНГ), *лагчына* ж. – Валож. (ЛАБНГ), *лашчына* ж. – Буда-Каш. (ЛАБНГ), *лашчынá* ж. – Докш. (ЛАБНГ), *лахцíна* ж. – Зэльв., Слон. (ЛАБНГ), *сенажáць у лагý* – Старадарож. (ЛАБНГ), *балóта* н. – агульн., за выключэннем Віц. р., спарадычна ўсх.-маг. р., Лях. (ЛАБНГ, АЛА, СПЗБ, ДСБ, Сцяцко), *балацíна* ж. – Мядз. (ЛАБНГ), *балóцістая сенажáць* – Навагр., Касц. (ЛАБНГ), *балацяная сенажáць* – Валож. (ЛАБНГ), *балóтная сенажáць* – Клецк. (ЛАБНГ), *балóтлівая сенажáць* – Смарг. (ЛАБНГ), *абалóнне* н. – Брэсц., Лельч. (ДСБ, Кучук), *мóкрая сенажáць* – Ашм., Бабр. (ЛАБНГ), *асакóвая сенажáць* – Мсцісл. (ЛАБНГ), *пóжня* ж. – Гарад., Барыс., Арш., Бярэз., Карм. (ЛАБНГ), *мóкрая пóжня* – Глыб., Леп., Тал. (ЛАБНГ), *пóйма* ж. – Раг. (ЛАБНГ), *пагóня* ж. – Іван., Стол. (ЛАБНГ, ДСБ), *куп'é* н. – Нараўл. (ЛАБНГ), *гáла* ж. – Браг. (ЛАБНГ), *алёс* м. – Верхнядзв., Шчуч., Буда-Каш. (ЛАБНГ, НЛ), *плёс* м. – Верхнядзв. (СПЗБ), *альсá* ж. – Рэч. (ЛАБНГ), *далíна* ж. – Бабр., Ельск. (ЛАБНГ), *ройст* м. – Астр., Воран. (ЛАБНГ), *рóйста* ж. – Смарг. (ЛАБНГ), *лóнка* ж. – Брэсц., Кам. (ДСБ), *латóка* ж. – Докш. (ЛАБНГ), *сахá* ж. – Круп. (ЛАБНГ), *пóплаў* м., *пóплаўчык* м. памянш. –

Лід., Стаўб., Бар., Чэрв., Пух., Ганц., Лях., Брэсц., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, Шатэрнік), *багно́* н. 'з мноствам купін' – Шчуч. (НЛ), *баго́нне* н. – Чашн. (Каспяровіч), *ні́зкае ме́сца* – Гродз. (ЛАБНГ);

сенакосныя ўгоддзі: *сенако́с* м. – Слуцк. р., Чэрв. р., спарадычна Бярэз. р. і Маг. р., спарадычна гродз.-бар. г., пал. р., Кам., Пол., Докш., Мядз., Віл., Валож., Мін., Лях., Пруж. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ЖНС), *сенажа́ць* ж. – паўн.-зах. з., зах.-пал. г., спарадычна слуцк.-маз. г., Пол., Гарад., Чэрык., Касц., Лельч., Чашн., Мін., Чэрв., Ганц., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, АЛА, СНМ, Мат. Гродз., Бялькевіч, Варлыга, Каспяровіч, Кучук, Шатэрнік), *сено́жаць* ж. – Старадарож., Люб., Жытк., Маз. (СПЗБ, ТС, Мат. апыт), *санажа́тка* ж. – Лаг., Паст., Смарг. (СПЗБ, Варлыга), *по́жня* ж., *по́жанька* ж. памянш. – паўн.-усх. д., Гом. р., спарадычна ўсх.-пал. р., Дзярж., Лун., Латгал. р. (ЛАБНГ, АЛА, СПЗБ, НЛ), *ло́нка* ж. – паўн.-зах. з., Кам., Пруж., Брэсц., Жаб., Вілен. р., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНшС, Мат. Гродз.), *бало́та* н. – зах.-пал. г., спарадычна гродз.-бар. г., Пол., Дзярж., Саліг., Петр. (ЛАБНГ, ТС, Сцяцко, Цыхун), *по́плаў* м. – Пруж., Драг., Бяроз., Петр., Лях., Лун., Буда-Каш., Рэч. (ЛАБНГ, СПЗБ, НЛ, ДСБ), *луг* м. – агульн. (ЛАБНГ, АЛА, Мат. Гродз.), *лугаві́на* ж. 'вузкая паласа лугу сярод ніў' – Пол. (НЛ), *не́кат* м. 'луг, поплаў' – Пін. (НЛ), *пако́с* м. – Рас., Смарг., Маз., Латгал. р., Беластоц. р. (СПЗБ), *па́сека* ж. – Жлоб. (ЛАБНГ), *рыдкі́* мн. – Малар. (ЛАБНГ), *га́ла* н. – Браг. (ЛАБНГ), *галычо́к* м. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *асе́ліца* ж. – Мядз., Іўеў., Пруж. (ЛАБНГ), *се́нішча* н. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *лог* м. – Лаг., Крыч., Касц., Круп., Жытк. (ЛАБНГ, АЛА, ТС, Варлыга), *груд* м. – Кобр. (ЛАБНГ), *далі́на* ж. – Кобр. (ЛАБНГ), *пале́так* м. – Кобр. (ЛАБНГ), *сухапу́ць* ж. – Верхнядзв., Брасл., Паст., Шчуч., Віл., Вілен. р. (СПЗБ), *сухапу́цце* н. – Брасл., Чэрв., Пух. (СПЗБ), *пава́лак* м., *пава́лачак* м. памянш. 'каля нівы' – Паст. (СПЗБ), *паста́ва* ж. 'месца касьбы' – Шчуч. (Сл. Гродз.), *пастальні́к* м. 'за хатай' – Іван. (ДСБ), *кі́рган* м. 'сярод палёў' – Брэсц. (НЛ), *курга́н* м. 'шма-

ток сенажаці' – Малар., Брэсц. (НЛ), *асéліца* ж. 'каля вёскі і гародаў' – Паст., Смарг., Лід., Шчуч., Віл., Лаг., Пруж. (СПЗБ), *ухлябіна* ж. 'якая акружаецца ракой' – Люб. (СПЗБ), *асёлачак* м. 'частка сенажаці за гародамі' – Смарг. (Шаталава), *луќа* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *лу́чка* ж. 'паміж рэчкай і канавай' – Паст. (ЛАБНГ), *калю́га* ж. 'каля рэчкі' – Слуцк. (СПЗБ), *сяны́* мн. – Смарг. (СПЗБ), *свёкліна* ж. 'з высокай густой травой' – Шчуч. (Сл. Гродз.), *зімня́к* м. 'пасля зімы' – Воран. (Сл. Гродз.), *жы́ла* ж. 'паласа сенажаці' – Гродз. (Сл. Гродз.), *дзірво́нка* ж. 'сенажаць пасля выпасу' – Воран. (Сл. Гродз.), *стакро́тка* ж. 'паточаная кратом сенажаць' – Гродз. (Мат. Гродз.), *бучві́ны* мн. 'сухія месцы прыбалотнай сенажаці' – Лаг. (Варлыга), *вы́касак* м. 'невялікая сенажаць сярод кустоў' – Гродз. (ЖНС), *не́кась* ж. 'сенажаць дрэннай якасці' – Жытк., Лоеў. (ТС, Янкова), *абло́жжа* н. 'край луга' – Віц. р. (Каспяровіч), *перало́г* м. 'луг сярод поля ці лесу' – Чэрв. (Шатэрнік), *бурва́лак* м. 'сухі астравок сярод балота ці на вільготнай сенажаці' – Мядз. (Н. сл-сць), *убко́сак* м. 'месца, дзе выкасілі траву' – Брэсц. (ДСБ), *узлу́жжа* м. 'месца каля луга' – Навагр., Кругл. (ЖС, ЖНС).

Стагаваць

Складаць сена ў стог.

стагава́ць незак. – агульн. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖС), *настагава́ць* зак. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *састагава́ць* зак. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *састаго́вываць* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *устагава́ць* зак. – Ваўк. (Сл. Гродз.), *кла́сці* незак. – зах.-пал. г., спарадычна гродз.-бар. г. і паўн. р. (ЛАБНГ), *склада́ць* незак. – спарадычна паўн.-зах. з., паўн.-усх. д. і зах.-пал. г. (ЛАБНГ), *скла́дваць* незак. – Шарк. (ЛАБНГ), *скла́даваць* незак. – Браг. (ЛАБНГ), *кі́даць* незак., *скі́даць* зак. – паўдн.-зах. д., сярэд.-бел г. (ЛАБНГ), *кіда́ць* незак., *скіда́ць* незак. – Бар., Бераст., Навагр., Мін., Чэрык., Бяроз., Ельск., Нараўл., Браг. (ЛАБНГ), *мяша́ць* незак. – Гар. (ЛАБНГ), *зво́зіць* незак. – Смарг. (ЛАБНГ), *зла́жваць* незак. – Бераст. (ЛАБНГ),

злажыць зак. – Верхнядзв. (СПЗБ), *пластава́ць* незак. – Гродз. (ЛАБНГ), *ладава́ць* незак. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *страшкава́ць* незак. – Дзятл. (Сл. Гродз.), *усэ́нтарыць* зак. ‘упарадкаваць сена’ – Іўеў., Лід. (Сл. Гродз.);

завяршыць укладку стога: *вяршы́ць* незак. – Люб., Мсцісл., Чач. (Юрчанка, Мат. апыт.), *завяршы́ць* зак. – Чэрв. (Шатэрнік), *прыве́ршваць* незак. – Стол. (ТС), *вільчы́ць* незак. – Гор. (Мат. Маг.), *замулі́ць* зак. – Лельч. (НЛ), *падшылава́ць* зак. – Віл. (СПЗБ), *залама́ць* зак. – Жытк. (ТС), *зало́м* м. ‘пераход стога з цыліндрычнай асновы ў конусную’ – Лоеў. (Янкова), *даклáты* прым., *заве́ршаны* прым. ‘завершаны’ – Мсцісл. (Юрчанка);

спосаб укладкі стога: *кла́сці на страху́, забіва́ць сярэ́дзіну* – Чач. (Мат. апыт.).

Стагавішча

Месца, дзе стаяў стог.

стажа́р'е н. – паўн.-усх. д., Мін. р., Карэл., Нясв., Капыл., Лоеў. (ЛАБНГ, СПЗБ, НЛ), *стажа́рня* ж. – Брасл., Пол., Астр., Шчуч., Мін., Бярэз., Добр., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, НЛ), *стажа́рына, стажары́на* ж. – Слуцк. (ЛАБНГ), *стажа́р* м. – Лід. (ЛАБНГ), *стажа́ры* мн., *сцяжа́ры* мн., *сцяжа́ра* ж. – Навагр. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *стажа́рак* м., *сцяжа́рак* м. – Стол. (ЛАБНГ), *стажа́рнік* м., *сцяжа́рнік* м. – Раг. (ЛАБНГ), *стажа́рышча* н. – Чашн., Карэл., Навагр., Краснап. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *стажары́шча* н. – Стаўб., Бяроз., Слаўг. (ЛАБНГ), *стажа́рнішча* н. – Верхнядзв., Ушацк. (ЛАБНГ), *стажэ́рышча* н. – Лаг. (ЛАБНГ), *стажары́ска* н. – Добр., Кобр. (ЛАБНГ), *стажа́рыска* н. – Іўеў., Кам. (СПЗБ, Сл. Гродз.), *стажары́нне* н. – Пін. (Шаталава), *стажы́шча* н. – Глыб., Ашм., Рэч., Браг. (ЛАБНГ), *стажы́ска* н. – Ваўк. (ЛАБНГ), *стагаві́шча* н. – Гарад., Віц., Дзятл., Карэл., Стаўб., Нясв., Гор., Мсцісл., Краснап., Кругл., Шкл., Чав., Касц., Мсцісл., Краснап., Добр., Светлагор., Чач., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *staго́вішча* н. – Шум., Чашн.,

Дзятл. (ЛАБНГ, СПЗБ), *стóгавішча* н. – Дзятл., Зэльв., Слон. (ЛАБНГ), *стагавíска* н. – Бераст., Кам., Драг. (ЛАБНГ), *стагарúшча* н. – Клім. (ЛАБНГ), *стажóр'е* н. – Арш. (ЛАБНГ), *стóжар'е* н. – Іван. (ЛАБНГ), *астóжжа* н. – Мсцісл. (Бялькевіч), *сцéжар* м. – Карэл., Воран., Маст., Асіп., Пруж., Лях., Іван., Драг., Ганц., Лун., Пін. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНС, ДСБ, НЛ, Мат. Гродз.), *сцéжарна* н. – Воран. (ЛАБНГ), *сцяжáр'я* н. – Лід. (Мат. Гродз.), *стóжарна* н. – Брэсц. (ЛАБНГ), *стóжар* м. – Драг. (ЛАБНГ), *загарúшча* н. – Іўеў. (ЛАБНГ), *тóклішча* н. – Бар. (ЛАБНГ, СПЗБ), *асцянжáрак* м. – Стол. (ДСБ), *пашúна* ж. – Верхнядзв. (СПЗБ);

месца, дзе стаяла капа: *акóпак* м. – Лаг. (Варлыга), *пакóпішча* н. – Старадарож. (СПЗБ, НС), *капнíска* н. – Бяроз., Пін. (ДСБ, Шаталава), *вóсцежарак* м. – Лельч. (Кучук), *кóпчышча* н. 'месца згружвання сена пад стог' – Навагр. (Сл. Гродз.).

Стажар'е

Аснова стога; падсцілка, на якую ставяць стог сена, каб зберагчы яго ад сырасці.

стажáр'е – агульн., акрамя ўсх.-пал. р., спарадычна віц.-маг. г., Рэч. (ДАБМ, З нар. сл., Варлыга), *стажáрня* ж. – Віцебшчына, паўночная Міншчына, Гродз., Бар., Асіп. (ДАБМ), *стажáрка* ж. – Верхнядзв., Брасл., Ашм., Іўеў. (ДАБМ, Н. сл-сць, Сл. Гродз.), *стажáрнік* м. – Лёзн., Бяроз., Кір., Бабр., Пін., Стол., Чач. (ДАБМ), *стáжар* м. – Пін., Стол. (ДАБМ), *стажáра* ж. – Капыл. (ДАБМ), *стажáры* мн. – Лаг. (ДАБМ), *астажáрак* м., *астажáркі* мн. – Стол. (ДАБМ), *стажарúшча* н. – Кам., Пруж., Светлагор. (ДАБМ), *стажáрнішча* н. – Бярэз., Чав., Слаўг. (ДАБМ), *стажарúска* н. – Кам., Пруж. (ДАБМ), *стажарúнне* н. – Пін. (Шаталава), *сцянтáр* м. – Пруж., Пін. (ДАБМ), *стагáр'е* н. – Крыч. (ДАБМ), *сцéжар* м. – паўдн.-зах. д., Паст., Смал., Чэрв. (ДАБМ, СПЗБ, ЖС, ЛП, Сцяцко, Шаталава), *сцяжáр* м. – Паст., Шум., Лід., Шчуч., Зэльв., Віл., Навагр., Клецк., Ма-

лар., Кобр., Лун., Пін. (ДАБМ, 3 нар. сл., Сцяцко), *сцяжа́рак* м. – Стол., Хоц. (ДАБМ, ТС), *асцяжа́рак* м., *асцёжа* ж. – Стол. (ДАБМ, ЛП), *сцёжары* мн. – Пруж. (ДАБМ), *сцяжа́-ры* мн. – Ганц., Старадарож. (ДАБМ), *сцежары́ска* н. – Беластоц. р. (СПЗБ), *адо́нак* м. – паўдн.-усх. з., Мін. р., спарадычна гродз.-бар. і віц.-маг. г. (ДАБМ, ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНшС, ЛП, Мат. мін.-мал., Шатэрнік, Варлыга, Янкоўскі, Янкова, Кучук, Мат. апыт.), *адзёнак* м. – Старадарож. (ЖНшС), *адо́нішча* н. – Гарад., Краснап. (ЛАБНГ, Бялькевіч), *адо́нне* н. – Віл., Барыс., Докш. (ЛАБНГ), *адзе́нне* н. – Іўеў., Калінк. (ЛАБНГ), *под* м., *падо́к* м., *падэ́нак* м. – зах.-пал. г., Слон. (ДАБМ, ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ЛП, НЛ, Мат. Гродз.), *пады́ска* н. – Кобр. (ЛАБНГ), *по́дыска* н. – Драг. (ЖНшС), *падо́нне* н. – Пін. (НЛ), *падо́ня* ж. – Крыч. (ДАБМ), *по́дзішча* н. – Зэльв. (Сцяцко), *мост* м. – Глыб., Зэльв., Уздз., Жытк. (ДАБМ, ТС), *масто́к* м. – Шчуч. (ДАБМ), *масцёц* м. – Лельч. (Кучук), *памо́ст* м. – Брасл., Глыб., Шчуч., Лід., Навагр., Слон., Мядз., Віл., Маладз., Докш., Мін., Пух., Лях. (ДАБМ), *по́маст* м. – Мёр., Паст., Навагр. (ДАБМ), *по́масткі* мн. – Мёр. (ДАБМ), *памо́сткі* мн. – Раг. (ДАБМ), *падмо́ст* м. – Капыл. (ДАБМ), *падмо́сткі* мн. – спарадычна асн. мас. г., *падмо́ст* м. – Мядз., Лоеў. (ДАБМ), *памо́сце* н. – Слон., Лоеў. (ДАБМ), *падмо́сце* н. – Калінк. (ДАБМ), *падло́га* ж. – Лаг. (Мат. мін.-мал.), *падсці́л* м. – спарадычна паўн.-усх. д. і гродз.-бар. г., Мін., Асіп., Брэсц., Ельск. (ДАБМ, Мат. Гродз., Сцяцко), *падсці́лка* ж. – Паст., Глыб., Гарад., Беш., Лёзн., Сен., Арш., Гор., Ваўк., Зэльв., Мсцісл., Чав., Чэр., Краснап., Касцюк. (ДАБМ, Мат. Гродз.), *пасці́лка* ж. – Брасл., Мядз., Дубр. (ДАБМ), *пасце́ль* ж. – Бар., Мін. (ДАБМ), *пасце́ля* ж. – Глыб., Шкл. (ДАБМ), *паўсці́льнік* м. – Краснап. (ДАБМ), *пасце́лішча* н. – Гродз., Маст. (ДАБМ), *насці́л* м. – Віц., Бераст., Шкл. (ДАБМ), *пасці́лка* ж. – Ушацк. (ДАБМ), *усцёл* м. – Ельск. (ДАБМ), *по́дсціл* м. – Сен., Гродз., Шчуч., Маст., Арш., Гор., Пруж. (ДАБМ, СПЗБ), *пол* м. – Івац. (ДАБМ), *пало́к* м. – Касц. (ДАБМ), *падкла́дка* ж. – Брасл., Гарад. (ДАБМ), *прыкла́дак* м. – Гарад. (ДАБМ),

стрыё н. – Рас. (ДАБМ), *пала́ткі* мн. – Валож. (ДАБМ), *рышт* м. – Кам. (ДАБМ), *рыштава́нне* н. – Арш., Касц., Кам. (ДАБМ), *сталы́гі* мн. – Тал., Арш. (ДАБМ), *паме́тнік* м. – Навагр. (НС), *пашы́на* ж. – паўн. р., Навагр. (ДАБМ), *хвашы́на* ж. – Свісл. (СПЗБ, Шаталава), *лоу́ж* м. – Светлагор. (ЛАБНГ), *пок* м. – Івац. (ДАБМ), *казу́лькі* мн. – Касц. (ДАБМ).

Сціртаваць

Складваць у сціrты салому, сена.

сціртава́ць незак., *сцірдава́ць* незак. – Брасл., Глыб., Старадарож., Стол. (СПЗБ, ЛП), *скіртава́ць* незак., *скірдава́ць* незак. – Сен., Гродз., Ваўк., Докш., Іван. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП, ДСБ), *даскірдава́ць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка).

Трава

Расліна з аднагадовымі зялёнымі неадзервянелымі парасткамі і сцяблом.

трава першага ўкосу: *пе́рвіца* ж. – Гродз., Зэльв., Пух. (СПЗБ, Мат. Гродз., Цыхун), *первіна́* ж. – Шчуч., Маст., Зэльв. (Сл. Гродз., Сцяцко), *пе́рвіна* ж. – Зэльв. (Сцяцко), *першына́* ж. – Слон. (СРЛГ), *зако́сак* м. – Лельч. (НЛ), *старуха́* ж. – Кам. (ЖНшС), *стараві́на* ж. – Дзятл. (СПЗБ), *галава́* ж. перан. – Лід. (Сл. Гродз.);

трава другога ўкосу: *ата́ва* ж. – усх.-маг. р., Віц. р., Слуцк. р., Зэльв. (СНМ, Бялькевіч, Каспяровіч, Сцяцко), *малажа́й* м. – Драг. (ЖНС, Мат. апыт.), *віш* м. – Лельч. (Кучук);

зазімавалая трава другога ўкосу: *віш* м., *вішэ́ц* м. – Лун. (Шаталава), *вішэ́й* м. – Івац. (НС), *віша́р* м. – Бяроз., Драг. (СНМ, Шаталава);

трава, скошаная на льняным полі: *ляні́ска* н. – Карэл. (СПЗБ), *льно́выска* н. – Стол. (НЛ);

балотная трава: *зімо́дра* ж. – Шчуч. (НЛ), *ку́павіца* ж. ‘на купінах у балоце’ – Чэрв. (НЛ), *рэ́знік* м., *сянчу́к* м. – Чэрв. (СПЗБ, НЛ);

надрэчная трава: *паплаву́ха* ж., *усплáвіна* ж. – Чэрв., Кам. (НЛ, Шатэрнік), *плешынá* ж. – Слон. (ЖНС), *беражні́ца* ж. – Пол. (НЛ);

мінулагодняя някошаная трава: *пáсуш* ж. – Лаг., Слаўг., Бых., Гом. (Варлыга, Шаталава), *пáсушнік* м. – Слаўг., Бых. (Шаталава), *сухапасто́й* м. – Драг. (Н. сл-сць), *сухаллё* н. – Лаг. (Варлыга);

нядаўна скошаная трава: *ко́шань* ж. – Мядз. (Мат. мін.-мал.), *ко́шаніца* ж. – Гродз. (ЖНС);

дрэнная трава, бадылле: *свіне́ц* м. – Івац. (НС), *свіну́ха* ж. – Пол., Ушацк. (НЛ), *свінáрка* ж., *сіве́ц* м. – Мядз. (НС, Н. сл-сць), *ціпе́ц* м. – Лун., Петр., Маз. (Шаталава), *валашáй* м. – Гродз. (ЖНС), *шаду́ха* ж. – Рас. (Шаталава), *шчо́тка* ж. – Кобр., Пін. (НЛ, СНМ, Шаталава), *шчо́тнік* м. – Бяроз. (Шаталава), *шчы́тнік* м. – Карэл., Ганц. (СНМ, Шаталава), *казе́лец* м. – Лельч. (НЛ), *лабазá* ж., *лабаззё* н. зб. – Мёр., Бых. (НС, ЖНС), *лабудá* ж., *лабузá* ж. – Ушацк. (СНМ), *аржы́шча* н. ‘з іржышча’ – Смарг. (СПЗБ), *ві́ша* ж. ‘нherкошаная да марозаў’ – Слуцк. (Н. сл-сць), *ві́ша* ж. ‘высахлая на кара-ні’ – Слуцк. (З нар. сл.), *не́кась* ж. ‘позняя, асенняя’ – Мядз. (НС), *пáрыніна* ж. ‘на папары’ – Мсцісл. (Юрчанка), *пасу́шнік* м. – Гл. (Янкоўскі), *пасахле́* ж. – Драг. (ЖНшС), *разакá* ж. ‘асака’ – Гродз. (ЖНС), *мяку́ха* ж. ‘мяккая’ – Ушацк. (НЛ), *байдáк* м. ‘застарэлая’ – Мёр. (ЖС), *паплаву́шка* ж. ‘лісты плаваюць паверху’ – Драг. (ЖНшС), *рабáя травá* ‘шаўковая’ – Навагр. (ЖНС), *ко́ская* прым. ‘добра косіцца’ – Жлоб. (Н. сл-сць), *жáры́й* прым. ‘з чырванаватым адценнем’ – Кам. (ЖНшС), *асукавáты* прым. ‘падобны на асаку’ – Круп. (НС), *папáрні* прым. ‘папарны’ – Валож. (ЖС);

адно каліва травы: *траві́на* ж. – спарадычна агульн., акрамя паўн.-зах. з. (АЛА), *травінá* ж. – спарадычна агульн., акрамя зах.-пал. г. (АЛА), *траві́нка* ж. – спарадычна агульн.,

акрамя ўсходу Віцебшчыны (АЛА), *каліва травы* – Смал. (АЛА);

тоўстыя сцябліны травы: *лабаза́* ж. – Карэл. (З нар. сл.), *бале́ўнік* м. зб., *бале́ўе* н. зб. – Мёр. (ЖС).

Уціскаць

Увязваць воз з сенам, саломай і інш.

уціска́ць незак. – Чэрв. (Шатэрнік), *абе́рваць* зак., *абе́рваваць* незак., *скніблёва́ць* зак. – Кам. (ЖНшС).

Цюкаваць

Увязваць сена, салому ў цюкі.

цюкава́ць зак. – Паст., Ваўк., Пруж. (СПЗБ), *кулёваць* незак. – Жытк. (ТС).

Чубарына

Лапіна няскошанай травы.

чуба́рына ж., *чуба́рынка* ж. – Мсцісл. (Юрчанка).

6. НАРЫХТОЎКА КАРМОЎ

Амецi

Дробныя кавалачкі саломы, каласкоў, мякіны і да т. п., што абмятаюцца з зерня ў час малацьбы.

амéцi мн. – зах. з., акрамя Віцебшчыны і заходняй Брэстчыны (ЛАБНГ), *умéцце* н. – Віц., Гор., Маладз., Чэрв. (ЛАБНГ), *абмéцi* мн. – Шчуч., Пін. (ЛАБНГ), *вóтрына* ж., *вóтрыны* мн. – паўн.-зах. д., акрамя ўсх.-маг. р., *ацíра* ж., *ацíры* мн. – Бяроз., Асіп., Светлаг., Кір., Бых., Слаўг., Бабр., Раг., Карм., Жлоб., Краснап., Добр., Ветк. (ЛАБНГ), *ацярóшкi* мн. – Воран. (ЛАБНГ), *атóра* ж. – Мсціcл., Клім., Касц., Хоц., Чэрык., Чав. (ЛАБНГ), *згóнiны* мн. – зах.-пал. г., Лельч. (ЛАБНГ, ТС), *згрэ́бiны* мн. – Паст., Астр., Смарг. (ЛАБНГ), *вы́грэбкi* мн. – Іўеў. (ЛАБНГ), *пазáдкi* мн. – Валож., Гл., Акц., Калінк., Лельч. (ЛАБНГ), *пазáддзе* н. – Валож., Светлагор., Лун., Добр. (ЛАБНГ), *абýрыны* мн. – Буда-Каш., Рэч., Браг. (ЛАБНГ), *атхóды* мн. – Старадарож., Лоеў. (ЛАБНГ), *палóва* ж. – Рэч., Нараўл. (ЛАБНГ), *сýбар* м. – Асіп. (Шаталава), *кóлас* м., *каласы́* мн. – Віл., Воран., Маз., Петр., Лельч., Хойн. (ЛАБНГ), *каласíны* мн. – Ашм., Іўеў. (ЛАБНГ), *каласéтка* ж. – Стол. (ЛАБНГ), *каласавáнне* н. – Жытк. (ТС), *акалóт* м. – Ельск. (ЛАБНГ), *кóсцi* мн. – Чач. (ЛАБНГ).

Высеўкi

Адходы зерня ў працэсе прасейвання.

вы́сеўкі мн. – Шум., Іўеў., Шчуч., Гродз., Дзятл., Дзярж., Уздз., Слуцк., Бар. (ЛАБНГ), *асе́ўкі* мн. – Лёзн. (ЛАБНГ), *пасе́і* мн. – Тал., Мядз., Віл., Лаг., Докш., Бярэз., Бял. (ЛАБНГ), *пасе́йкі* мн. – Ушацк., Смарг., Барыс., Круп., Асіп., Кругл., Бял., Дубр., Бых. (ЛАБНГ), *мякі́на* ж., *мякі́нка* ж. памянш. – спарадычна зах. з., Чашн., Сен., Чэрв., Кір. (ЛАБНГ), *пало́ва* ж. – усх.-пал. р., Лях., Кам., Брэсц., Кобр., Драг., Гл., Акц., Жлоб. (ЛАБНГ), *палаві́нне* н. – Бераст., Гор., Барыс., Крыч. (ЛАБНГ), *пала́нкі* мн. – Бял., Мсцісл., Гор., Маг., Краснап., Шкл., Карм., Буда-Каш. (ЛАБНГ), *апала́нкі* мн. – Бабр. (ЛАБНГ), *апо́ліны* мн. – Гарад., Шум., Круп. (ЛАБНГ), *апа́ліны* мн. – Слон., Валож., Навагр., Нясв., Слуцк., Старадарож. (ЛАБНГ), *апо́лкі* мн. – Пол., Ушацк. (ЛАБНГ), *па́лынкі* мн. – Мсцісл., Бых., Чав., Касц., Карм., Чэрык., Ветк. (ЛАБНГ), *па́лымкі* мн. – Клім., Шкл., Хоц. (ЛАБНГ), *пух* м. – Саліг., Люб., Лун., Петр., Маз., Рэч., Буда-Каш., Чач., Калінк., Добр., Лельч. (ЛАБНГ), *шалуха́* ж. – Лід., Слон., Бяроз., Пух., Лельч. (ЛАБНГ), *а́шака* ж., *а́шакі* мн. – Верхнядзв., Паст. (ЛАБНГ), *ашакі́* мн. – Глыб., Рас. (ЛАБНГ), *шако́лы* мн. – Гарад., Віц. (ЛАБНГ), *ашако́лы* мн. – Ушацк. (ЛАБНГ), *шака́ліны* мн. – Гарад. (ЛАБНГ), *луска́* ж. – Ашм., Драг., Івац. (ЛАБНГ), *шаро́йкі* мн. – Мсцісл. (ЛАБНГ), *шу́ма* ж. – Верхнядзв. (ЛАБНГ), *шалупа́* ж. – Лельч. (ЛАБНГ), *шуства́* ж. – Лун. (ЛАБНГ), *адхо́ды* мн. – Пруж. (ЛАБНГ), *сме́цце* н. – Добр. (ЛАБНГ), *лупа́* ж. – Стол. (ЛАБНГ), *пле́вы* мн. – Смарг. (ЛАБНГ), *каструкі́* мн. – Паст. (ЛАБНГ), *тоўч* м. – Стол. (ЛАБНГ), *пыл* м. – Бых., Раг. (ЛАБНГ).

Жамерыны

Шалупінне ад тоўчанага льнянога і канаплянага семя, якія ідуць на корм жывёле.

жаме́рыны мн. – Віц. р., Мін. р., Чэрв. р., Слуцк. р., спарадычна гродз.-бар. г., Маг. р., Бярэз. р., Гом. р., Пруж., Бяроз. (ЛАБНГ), *жаме́ры* мн. – Беш., Віл., Лаг., Докш., Бар.,

Тал., Круп., Бял., Карм., Чач. (ЛАБНГ), *жа́меры* мн. – Круп. (ЛАБНГ), *жамяра́* ж. – Пол. (ЛАБНГ), *жаме́ркі* мн. – Клім., Касц. (ЛАБНГ), *жаме́рынне* н. зб. – Сен. (ЛАБНГ), *ажаме́рыны* мн. – Ушацк. (ЛАБНГ), *жме́рыны* мн. – Бяроз. (ЛАБНГ), *ажаме́р'е* н. зб. – Ушацк. (ЛАБНГ), *жаме́рга ж.* – Валож. (ЛАБНГ), *зяме́ркі мн.* – Арш. (ЛАБНГ), *ажы́мкі* мн. – Паст., Глыб., Докш. (ЛАБНГ), *ажэ́мкі* мн. *ажэ́віны* мн. – Смарг. (ЛАБНГ), *жма́ка* ж. – Зэльв. (ЛАБНГ), *жмакі́* мн. – Дзятл., Барыс. (ЛАБНГ), *вы́жымкі* мн. – Валож., Бых., Буда-Каш. (ЛАБНГ), *ажаві́нне* н. зб. – Барыс., Маг. (ЛАБНГ), *жыві́ца* ж. – Іван. (ЛАБНГ), *жмыха́* ж. – Слуцк. р., Мін. р., спарадычна паўн.-усх. д. (ЛАБНГ, Мат. Маг.), *жмы́хі* мн. – Лёзн., Слаўг. (ЛАБНГ), *жму́ка* ж. – Стаўб. (ЛАБНГ), *жымы́ха* ж. – Слон. (ЛАБНГ), *маку́ха* ж. – паўдн.-усх. з., спарадычна паўн.-зах. з., Малар. (ЛАБНГ), *маку́х* м. – зах.-пал. г. (ЛАБНГ), *макукі́* мн. – Астр. (ЛАБНГ), *каму́ха* ж. – Бярэз. (ЛАБНГ), *камуха́* ж. – Лун. (ЛАБНГ), *мнякýха* ж. – Малар. (ЛАБНГ), *мякі́на* ж. – спарадычна ўсх.-пал. р., Бяроз. р. (ЛАБНГ), *мякі́ны* мн., *мнякі́ны* мн. – Малар. (ЛАБНГ), *мнякі́на* ж. – Бяроз. (ЛАБНГ), *лупі́ны* мн. – Маст., Пін. (ЛАБНГ), *лупа́йкі* мн. – Івац. (ЛАБНГ), *шалуха́* ж. – Віц., Іўеў., Добр., Люб. (ЛАБНГ), *шалупі́ны* мн. – Чэрык., Ельск. (ЛАБНГ), *шалупі́нне* н. – Хоц. (ЛАБНГ), *шалупа́йкі* мн. – Лоеў. (ЛАБНГ), *шалупа́шкі* мн. – Мсцісл. (ЛАБНГ), *шалу́шкі* мн., *шкарлу́пкі* мн. – Рас. (ЛАБНГ), *шаро́йкі* мн., *бараба́н* м. – Бых. (ЛАБНГ), *кліне́ц* м. – Глыб. (ЛАБНГ), *кліцы́* мн. – Глыб., Бял. (ЛАБНГ), *клінкі́* мн. – Шарк. (ЛАБНГ), *клі́нне* н. – Бял. (ЛАБНГ), *кішчы́ны* мн. – Маст. (ЛАБНГ), *кішчары́ны* мн. – Стаўб. (ЛАБНГ), *ко́луп* м. – Гродз. (ЛАБНГ), *высяўкі* мн. – Іўеў. (ЛАБНГ), *камякі́* мн. – Воран. (ЛАБНГ), *пало́ва* ж. – Краснап., Жаб., Кобр., Драг., Добр. (ЛАБНГ), *лу́ска* ж. – Люб. (ЛАБНГ), *паза́дкі* мн. – Калінк. (ЛАБНГ), *жаўма́* ж. – Лельч. (ЛАБНГ), *вы́байнік* м. – Івац. (ЛАБНГ), *жыві́ца* ж., *вы́таўчкі* мн. – Іван. (ЛАБНГ), *друз* м. – Ганц. (ЛАБНГ), *адыхо́ды* мн. – Ельск. (ЛАБНГ), *жом* м., *жа́мкі* мн. – Лоеў. (Янкова).

Корм

Ежа жывёлы.

корм м., *кармы́* мн. – агульн. (СПЗБ, Мат. апыт.), *по́шар* м. – паўн.-зах. з. (СПЗБ, Цыхун, Шаталава), *па́шары* мн., *пажыве́не* н. – Вілен. р. (СПЗБ), *пажы́ва* ж. – Шчуч. (СПЗБ), *харч* м. – Ваўк., Навагр., Валож., Пух., Лях., Пруж. (СПЗБ), *хуражы́р* м. – Чэрв. (СПЗБ), *сяна́ж* м. – Ашм. (СПЗБ); *абро́к* м., *абры́к* м. 'корм для каня' – Пруж., Кам. (СПЗБ), *падно́с* м. 'корм для каровы ў час даення' – Жытк. (ТС), *аўцю́шка* ж. 'трава на корм', *зе́лліна* н. памянш. 'зелле, любая трава на корм' – Мсцісл. (Юрчанка), *мя́цьва* ж. 'пасечаная трава на корм' – Сен. (Касяровіч), *ахра́п'е* н. 'трава для свіней' – Леп. (ЖНшС), *сяло́с* м. 'сілас' – Вілен. р. (СПЗБ), *о́сыпка* ж. 'вобмешка' – Шчуч. (СПЗБ);

сумесь аўса, вікі і іншых траў: *ко́шанка* ж. – Шчуч., Зэльв. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *каша́нка* ж. – Шчуч., Воран. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *шушпі́ца* ж. – Лях. (СПЗБ), *бэ́рла* н. 'сумесь збожжа з рознымі адходамі' – Воран. (СПЗБ), *сушані́ца* ж. 'сумесь канюшыны, вікі і інш.' – Бар. (СПЗБ), *лы́га* ж. 'сумесь вікі, аўса і гароху' – Навагр. (Сл. Гродз.), *шушпі́ца* ж. 'сумесь аўса, ячменю і жыта' – Ашм. (СПЗБ), *пялю́шка* ж. 'сумесь гароху, аўса, вікі і інш.' – Паст., Гродз., Нясв., Вілен. р. (СПЗБ).

Мякіна

Адходы, якія застаюцца пасля абмалоту і ачысткі зерневых, бабовых культур і лёну.

мякі́на ж. – агульн. (ЛАБНГ, Юрчанка, Мат. апыт.), *пало́ва* ж. – усх.-пал. р., Верхнядзв., Глыб., Кам., Пруж., Брэсц., Жаб., Драг., Кобр., Беластоц. р., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *рон* м. – Шум. (СПЗБ), *плёвы* мн. – Смарг. (СПЗБ).

Пазаддзе

Адходы пры малацьбе або веянні.

зе́лле н. – паўн.-усх. д., зах.-пал. г., усх.-пал. р. (ЛАБНГ), *пустазе́лле* н. – Гарад., Смарг., Капыл., Барыс., Круп., Гор., Гл., Бял., Чав., Клім., Бых., Чэрык., Івац., Гом., Добр., Хоц., Лельч. (ЛАБНГ), *зяло́* н. – сярэд.-бел. г. (ЛАБНГ), *аза́ддзе* н. – Верхнядзв., Пол., Паст., Брасл., Іўеў. (ЛАБНГ), *паза́ддзе* н. – Верхнядзв., Мядз., Бял. (ЛАБНГ), *паза́дкі* мн. – Іўеў., Ганц. (ЛАБНГ), *аза́длівае зярня́* – Ваўк. (ЛАБНГ), *пасле́д* м. – Гродзеншчына (ЛАБНГ), *апасле́д* м. – Кам. (ЛАБНГ), *буза́* ж. – Клецк., Слуцк., Старадарож., Акц., Рэч., Лоеў., Нараўл. (ЛАБНГ), *шу́ма* ж. – Глыб., Гор. (ЛАБНГ), *су́шніца* ж. – Саліг., Слуцк. (ЛАБНГ), *пало́ва* ж. – Малар. (ЛАБНГ), *гірса́* ж. – Шарк., Леп. (ЛАБНГ), *шме́цце* н. – Леп., Пруж. (ЛАБНГ), *со́рнасць* ж. – Івац. (ЛАБНГ), *бэ́рма* ж. – Воран. (ЛАБНГ), *мякі́на* ж. – Арш., Хойн. (ЛАБНГ), *шаро́йкі* мн. ‘абдзіркі з проса’ – Лоеў. (Янкова); *шаро́йкі* ‘абдзіркі са збожжа’ – Чач. (Мат. апыт.).

Сечка

Дробна парэзаная салома, якая ідзе на корм жывёле.

се́чка ж., *се́чачка* ж. памянш. – агульн., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Сцяцко, Юрчанка, Мат. апыт.), *сі́чка* ж. – зах.-пал. г. (ЛАБНГ), *се́чань* ж. – Краснап. (ЛАБНГ), *рэзь* ж. – паўн.-усх. д. (ЛАБНГ, НС, Каспяровіч), *рэ́зка* ж. – слуцк.-маз. г., Брасл., Пол., Ушацк., Гарад., Докш., Круп., Старадарож., Кір. (ЛАБНГ, СПЗБ, НС), *мя́тніца* ж. – Ельск. (ЛП), *ме́шанка* ж. ‘сечка, перамешаная з вотруб’ем, гароднінай’ – Ваўк. (Мат. Гродз.), *падме́шка* ж. ‘сечка, перамешаная з вотруб’ем і бульбай’ – Навагр. (Мат. Гродз.), *па́ранка* ж. ‘завараная кіпятком мякіна, сечка’ – Старадарож. (СПЗБ).

Салома

Сухія сцяблы злакавых раслін, якія застаюцца пасля абмалоту.

салóма ж., *саломка* ж. памянш. – агульн. (АЛА, Сцяцко, Юрчанка), *саламíна* ж., *саламíнка* ж. памянш., *салóмінка* ж. памянш. – Астр., Смарг., Докш., Стол., Асіп., Брэсц., Крыч., Лельч., Хойн., Вілен. р. (АЛА, СПЗБ, Юрчанка, Сцяцко), *саламінá* ж. – Брасл., Шарк., Мёр., Паст., Свісл., Валож. (АЛА);

саломіна: *сцябло́* н. – Ганц. (СПЗБ); *сцяблíна* ж. – Маст. (СПЗБ);

салома на подсціл: *гýлта* ж. – Іўеў. (СПЗБ);

аўсяная салома: *аўся́нка* ж. – Ваўк., Вілен. р. (СПЗБ), *аўся́ніца* ж. – Віл., Гл. (СПЗБ, Янкоўскі);

гарохавая салома: *гарóхаўнік* м. – Гл. (Янкоўскі), *гарахвя́нік* м. – Гл., Лоеў. (Янкова, Янкоўскі), *гарахавéне* н., *гарахавíска* н. – Гродз. (Цыхун);

грэцкая салома: *грачáнка* ж. – Малар., Краснап. (ЛП, Бялькевіч), *грацкóўе* н. – Гродз., Зэльв., Уздз. (Мат. мін.-мал., Сцяцко, Цыхун), *рачыкóвіска* ж. – Шчуч. (СПЗБ);

жытняя салома: *жы́тня* прым. – Гродз. р., зах.-пал. г., Салігор., Старадарож., Жлоб., Лельч. (АЛА), *жы́тняя* прым. – агульн., акрамя зах.-пал. г. і ўсх.-маг. р. (АЛА), *ржанáя* прым. – Віц., Лёзн., Асіп., Бабр., Шкл., Маг., Слаўг., Бых., Хойн. (АЛА), *аржанáя* прым. – паўн.-усх. д., Ветк. (АЛА), *іржаны́* прым. – Бярэз. (АЛА), *жы́тніца* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *ржанíца* ж. – Рас. (Шаталава), *правíца* ж., *прамíца* ж. – Чашн. (Каспяровіч), *пóжня* ж. – Стол. (ТС);

пшанічная салома: *пшанíчанка* ж. – Беластоц. р. (СПЗБ);

прасяная салома: *прася́нка* ж. – зах.-пал. г., Мсцісл., Чач., Беластоц. р. (СПЗБ, ТС, ЛП, Юрчанка, Мат апыт.), *прасянíца* ж. – Драг., Маз., Гл. (ЛП, Янкоўскі), *прасянэ́чніска* н. – Кам. (СПЗБ), *прасавéнье* н., *прасавéлье* н., *прасявéнне* н. – Ганц. (СПЗБ);

ячная салома: *я́чніца* ж. – Лаг., Гл., Лоеў. (Варлыга, Янкоўскі, Янкова), *ячмéнка* ж., *ячмéнная салóма*, *я́чная салóма* – Чач. (Мат. апыт.), *ячмéнка* ж. – Смарг. (Шаталава), *ячмéнка* ж., *ячмя́нка* ж. – Ваўк., Вілен. р. (СПЗБ), *ячмíнніца* ж. – Малар., Лун. (ЛП);

дробная салома: *атóра* ж. – Мсцісл., Лоеў. (Янкова, Юрчанка), *атóр'е* н. – Чав. (Мат. Маг.), *атрýскі* мн. – Паст. (СПЗБ), *аціра* ж. – Асіп., Чав. (Шаталава, Мат. апыт.), *патрýх* м. – Зэльв. (Сцяцко), *трахня́* ж. – Паст., Глыб., Смарг. (СПЗБ), *трахніца* ж., *прусюха* ж. – Паст. (СПЗБ), *церухá* ж. – Верхнядзв., Шум. (СПЗБ), *пацярýха* ж. – Іўеў., Слон., Чэрв., Бяроз., Беластоц. р. (СПЗБ, ЛП, Мат. Гродз.), *пагрэ́бкі* мн. – Гродз. (Цыхун), *згрэ́біны* мн. – Верхнядзв., Смарг., Астр., Навагр., Лун., Вілен. р. (СПЗБ, Шаталава), *абгрóбкі* мн. – Мсцісл. (Юрчанка), *драбязá* зб. ж. – Віл., Бярэз. (СПЗБ), *драбніца* ж. – Лаг. (СПЗБ), *акалóт* м. – Кам. (СПЗБ), *абýраны* мн. – Браг. (Шаталава), *згóніны* мн. – Лун. (Шаталава), *амялле* н., *шýма* ж. – Лоеў. (Янкова), *каласавінне* н. зб. – Тал., Бял. (Шаталава), *вóтрыны* мн. – Кругл. (Мат. Маг.);

роўная салома: *правіца* ж. – Пін. (СПЗБ).

Трасянка

Перамешанае сена з саломай, якое ідзе на корм жывёле.

трася́нка ж., *трася́нька* ж., *труся́нка* ж. – паўн.-зах. з., Пруж., Ганц., Саліг., Вілен. р., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Варлыга), *трасéнка* ж. – Беластоц. р. (СПЗБ), *трасёнка* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *трэ́сянка* ж., *трасяніца* ж. – Бяроз. р., Пін. (СНМ, ЛАБНГ), *трасýха* ж. – Мёр. (ЛАБНГ), *страся́нка* ж. – Беш., Гарад. Мядз., Леп., Чашн., Тал. (ЛАБНГ), *страсáнка* ж., *струся́нка* ж., *струшанка* ж. – Чашн. (Каспяровіч), *трухá* ж. – Чач. (Мат. апыт.), *патрýха* ж. – Верхнядзв., Круп., Бял. (НС, Мат. Маг., Шаталава), *трýшаніца* ж. – Калінк., Нараўл. (ЛАБНГ), *трýшанка* ж. – паўдн.-усх. з., Гродз., Бярэз., Чэрв. (ЛАБНГ, СПЗБ), *атрýшыны* мн. – Дзятл. (Мат. Гродз.), *стрýшанка* ж. – Маг. р., усх.-маг. р., спарадычна Віц. р., Астр., Ашм., Лаг., Віл. (ЛАБНГ, Варлыга), *стрýшванка* ж. – Лельч. (ЛАБНГ), *трушáнка* ж. – Саліг. (ЛАБНГ), *трушóнка* ж. – Петр. (ЛАБНГ), *струшóнка* ж., *струшóначка* ж. памянш. – Мсцісл. (Юрчанка), *стрýшвеніца* ж. – Лельч. (ЛАБНГ), *стрýшка* ж. – Клім. (ЛАБНГ), *стрáска* ж. – Віц.

(ЛАБНГ), *стру́сінка* ж. – Арш. (ЛАБНГ), *струся́нка* ж. – Гарад. (ЛАБНГ), *мяша́нка* ж. – зах.-пал. г., Люб. (ЛАБНГ), *ме́шаніца* ж. – Пін., Стол. (ЛАБНГ), *ме́шань* ж. – Кір., Старадарож. (ЛАБНГ), *ме́шава* н. 'корм жывёле' – Сен. (Каспяровіч), *клы́чанка* ж. – Гом. (ЛАБНГ), *перабі́ўка* ж. – Добр. (ЛАБНГ), *по́дмятка* ж. – Астр. (СПЗБ), *кало́чанка* ж. – Бабр., Жлоб., Раг. (ЛАБНГ), *скало́чанка* ж. – Слаўг. (ЛАБНГ).

7. НАЗВЫ МЕРЫ І ВАГІ, АБ'ЁМУ І ПЛОШЧЫ

7.1. ВОРНАЯ ЗЯМЛЯ, СЕНАЖАЦЬ

Баранавішча

Паласа ворыва па шырыні бараны.

баранаві́шча н. – Навагр. (СРЛГ).

Берацень

Частка ворнага поля, якая вызначалася па даўжыні (каля 10 метраў) ці па шырыні (каля 5–10 метраў).

бе́рацень м. – зах.-пал. г. (ДСБ, ЛП), *ве́рацень* м. – зах.-пал. г. (ЛП).

Гоні

Мера ўчастка ворнай зямлі ў даўжыню, паводле розных крыніц – ад 50 да 150 метраў.

го́ні мн. – зах.-пал. г., Сен. р., Астр., Віл., Докш., Круп., Маст., Воран., Лід., Дзятл., Пух., Чэрв., Лях., Ганц., Калінк., Лоеў., Вілен. р. (СПЗБ, ЛП, Варлыга, Каспяровіч, Шатэрнік, Янкова), *го́ны* мн. – Астр., Віл., Докш., Круп., Гродз., Маст., Лід., Дзятл., Пух., Чэрв., Лях., Капыл., Ганц., Калінк., Вілен. р. (СПЗБ, З нар. сл., Мат. Гродз.), *го́нькі* мн., *го́нкі* мн. – Віл. (СПЗБ), *ганкі́* мн. – Капыл. (З нар. сл.), *го́нька* ж. – Бярэз. (СПЗБ), *га́йнік* м., *гайнікі́* мн., *ганікі́* мн. – Шчуч., Лід.,

Навагр. (СПЗБ), *óны* мн. – Астр. (СПЗБ), *валóвыя гóны* мн. 'мера ўчастка ворнай зямлі ў даўжыню – каля 50 метраў' – Ваўк. (СПЗБ), *вéрацень* м. 'мера ўчастка ворнай зямлі ў даўжыню – каля 50 метраў' – Стаўб. (ЖС), *стáя* ж. 'мера ўчастка ворнай зямлі ў даўжыню – каля 100 метраў' – Воран. (Варлыга), *паўганы́* мн. 'палова гоней' – Гродз. (Мат. Гродз.), *паўгóні* мн., *паўганькé* мн. памянш. 'палова гоней' – Чэрв. (Шатэрнік),

Дзесяціна

Мера плошчы зямлі – каля аднаго гектара (1 га).

дзесяці́на ж. – Карэл., Чэрв., Мсціcл. (Шаталава, Шатэрнік, Юрчанка).

Загон

Выцягнуты ўчастак ворнай зямлі шырынёй у 6–8 баразён (каля трох метраў).

загóн м. – паўдн.-зах. д., сярэд.-бел. г., спарадычна пол.-мін. г., зах.-пал. г., Вілен. р. (ЛАБНГ, ЛП, Мат. Гродз., Бялькевіч, Каспяровіч, Шатэрнік), *загýн* м., *загі́н* м. 'нешырокі ўчастак зямлі паміж разорамі' – Брэсц., Бяроз., Івац. (ДСБ), *паўзагóн* м. 'палова загона; частка ўзаранага ўроскідку поля ад мяжы да баразны' – Воран., Зэльв., Малар. (ДСБ, Мат. Гродз.), *лéшка* ж., *лéха* ж., *лéшачка* ж. 'невялікі кавалак ворнай зямлі, загон' – зах.-пал. г., Гродз., Слон., Бар. (СПЗБ, ЛП, Мат. Гродз., Цыхун), *рэз* м., *разóк* м. – Чэрв., Лун. (Шаталава), *рэ́зка* ж. – Іўеў., Раг., Люб. (СПЗБ), *рэ́зас* м. – Воран. (СПЗБ), *рэ́зы* мн. 'загоны' – Калінк. (СПЗБ), *ралю́х* м. – Брэсц., Драг., Малар., Беластоц. р. (СПЗБ, ДСБ, НЛ, СНМ), *óдкідка* ж. – зах.-пал. г. (ЛП), *пýсткі* мн. – Беластоц. р. (СПЗБ), *стáя* ж., *стáі* мн. – Воран., Іўеў., Вілен. р. (СПЗБ), *сýгані* мн. 'загон ад разоры да разоры' – Калінк. (СПЗБ), *угрэ́х* м. – Ваўк. (СПЗБ);

кароткі загон: *наддáткі* мн., *надáткі* мн., *нандáткі* мн. – спарадычна цэнтр. з., Докш., Бял., Бярэз., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, НС), *прыдáткі* мн. – паўн.-зах. з., Хоц., Брэсц., Бяроз., Буда-Каш. (ЛАБНГ), *прыдáтак* м. – Маладз., Бар., Пух. (СПЗБ);

папярочны загон: *паперачня́к* м. – Гарад., Кам., Кобр., Беластоц. р. (СПЗБ, ДСБ, НЛ), *папярэ́чка* ж. – Ганц., Шчуч., Дзятл., Асіп., Барыс., Брэсц., Вілен. р. (СПЗБ, ДСБ), *пярэ́чка* ж. ‘папярочны загон’ – Віл., Брасл. (СПЗБ), *папярэ́чнікі* мн. ‘папярочны загон’ – Брасл., Нараўл. (СПЗБ), *папярэ́чні* прым. ‘папярочны загон’ – Беластоц. р. (СПЗБ);

шырокі загон: *лáва* ж. ‘шырокі загон ці 2–4 загоны, узараныя ўроскідку’ – Рас., Пол., Смарг., Барыс., Шчуч., Маст., Зэльв., Свісл., Воран., Іўеў., Карэл., Пух,. Бых., Вілен. р. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., СПЗБ, Шаталава), *бля́ха* ж. – Ашм., Воран. (СПЗБ), *вáганка* ж. ‘загон у 12 баразён’ – Бар. (СПЗБ), *лагáшка* ж. – Навагр. (СРЛГ);

іншыя назвы: *паўганы́* мн. ‘палова загона’ – Іўеў. (Сл. Гродз.), *прыкíдак* м. ‘частка ўзаранага ўроскідку поля ад мяжы да баразны’ – Ваўк. (Мат. Гродз.), *склад* м. ‘частка загона’ – Жлоб. (НС), *атóр* м. ‘вузенькі загончык, што застаецца пры ворыве ад звычайнага загона’ – Зэльв. (Сцяцко), *атóра* ж. ‘частка загона’ – Жытк. (ТС), *атýр* м. ‘частка ўзаранага поля, меншая за загон’ – зах.-пал. г. (ЛП).

Лешка

Града, градка – участак ворнай зямлі пад гародніну.

лéшка ж. – Ваўк., Астр., Ашм., Дзярж. (Мат. Гродз., Мат. мін.-мал.), *лéха* ж. – Докш. (Мат. мін.-мал.), *палéтка* ж. – Докш. (Мат. мін.-мал.), *лýначка* ж. ‘маленькі загончык зямлі, градка’ – Гродз. (Цыхун).

Морг

Мера плошчы зямельных надзелаў у 2/3 дзесяціны ці 0,71 гектара.

морг м. – зах.-пал. г., Ваўк., Навагр., Чэрв. (ЛП, Мат. Гродз., Кучук, Шатэрнік), *паўмо́рга* ‘палова морга – 0,35 гектара’ – Чэрв. (Шатэрнік).

Надзел

Участак зямлі, што належыць аднаму гаспадару і з’яўляецца дастатковым, каб самастойна весці гаспадарку; паводле розных крыніц, плошча надзелу вагаецца ад 12 да 24 гектараў (дзесяцін). На Зэльвеншчыне, напрыклад, плошча надзелу складае каля 21 гектара.

надзе́л м. – агульн. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС), *вало́ка* ж. – Паст., Ашм., Віл., Лаг., Докш., Круп., Чэрв. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шатэрнік), *увало́ка* ж. – Круп. (ЛАБНГ), *ла́ва* ж. ‘участак зямлі аднаго гаспадара’ – Мін. р., Слуцк. р., спарадычна гродз.-баран. г. і пал. р., Асіп., Бых. (ЛАБНГ, ЛП), *пляц* м. – Валож., Баран., Слуцк., Асіп., Бых,. Слаўг., Карм., Івац., Клец., Браг. (ЛАБНГ), *уча́стак* м. – Віл., Зэльв., Іўеў., Лях., Вілен. р. (СПЗБ, Сцяцко), *часць* ж., *чась* ж. – Брасл., Гродз. (СПЗБ), *чо́тка* ж. – Клім. (Н. сл-сць), *бо́нда* ж. – Верхнядзв., Паст., Лаг., Вілен. р. (СПЗБ), *буго́нька* ж. ‘невялікі надзел зямлі’ – Чач. (ЖНС), *грунт* м. ‘цяглавы надзел дарэвалюцыйнага селяніна’ – зах.-пал. г., Карэл. (ЛП, Шаталава), *да́ча* ж. ‘надзел, частка чаго-небудзь’ – Слуцк. (ЖНС), *дзя́жка* ж. – Лід. (СПЗБ), *па́йка* ж., *пэ́йка* ж. – Калінк. (СПЗБ), *парцэ́ль* м., *парцэ́лька* ж. – Вілен. р., Іўеў. (СПЗБ), *палёткі* мн. ‘надзелы’ – Кам. (ЖНС), *ра́мка* ж. – Чач. (Мат. апыт.), *рэз* м. – Пруж. (ЖС), *рэ́нта* ж. – Гарад. (СПЗБ), *со́ха* ж. – Драг. (ДСБ, ЛП), *цягло́* н. – спарадычна Гом. р., Браг. (ЛАБНГ);

палова надзелу: *паўвало́ка* ж. – Докш., Воран., Чэрв., Вілен. р. (Мат. Гродз., СПЗБ), *паўвало́чча* н. – Брасл., Круп. (СПЗБ), *пало́валак* м. – Маст. (СПЗБ), *палу́валкі* мн. – Маст. (СПЗБ), *палаві́на* ж. – Карэл. (СПЗБ), *паўуча́стак* м., *паўча́стак* м. ‘каля 6 гектараў на Гродзеншчыне і каля

10,5 гектара на Зэльвеншчыне' – Гродз., Зэльв. (Сцяцко, Цыхун), *паўгрўнт* м. '6 дзесяцін зямлі' – Карэл. (Шаталава), *паўрэ́зка* ж. – Воран. (СПЗБ);

трэцяя частка надзелу: *трацíна* ж. – Верхнядзв., Глыб., Ашм., Смарг., Віл., Лаг., Докш., Бар., Іўеў., Пух., Чэрв., Раг., Жытк., Вілен. р. (СПЗБ, ТС, ЛП, Шатэрнік), *траццíна* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *трацяк* ж. – Віл., Шчуч., Воран., Карэл., Лях., Ганц., (СПЗБ), *трацяк* м. 'старая мера зямлі – каля 4 гектараў' – Гродз. (Цыхун); *трайцíна* ж., *трацяк* м. 'трэцяя частка ўчастка – каля 7–8 гектараў' – Зэльв. (Мат. Гродз., Сцяцко);

чацвёртая частка надзелу: *чацвярцíна* ж. – Глыб., Зэльв. (СПЗБ, ЛП, Сцяцко), *чацвярына* ж. – Стол., Жытк. (ТС), *чацвяртўха* ж. – Верхнядзв., Пух., Беластоц. р. (СПЗБ), *чацвяртўшка* ж. – Жытк. (ТС), *чацвяртáя* ж. – Зэльв. (Сцяцко), *чварцíна* ж. – Смарг., Вілен. р. (СПЗБ), *чвёртка* ж. – Беластоц. р., Вілен. р. (СПЗБ), *чацвяртáк* м. – Бар., Гродз., Шчуч., Лід. (СПЗБ, Цыхун), *чвартáк* м. – Астр., Воран. (СПЗБ), *чварáк* м. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *азёмак* м. – Гродз. (Сл. Гродз.);

пятая частка надзелу: *пятáк* м. – Зэльв. (Мат. Гродз.), *пятўха* ж., *пятўшачка* ж. памянш. – Пух. (СПЗБ);

шостая частка надзелу: *шасцíна* ж. – зах.-пал. г., Глыб., Докш., Смарг., Зэльв., Карэл. (СПЗБ, ЛП, Сцяцко), *шастáя* ж. – Зэльв. (Сцяцко), *шастўха* ж., *шастўшачка* ж. памянш. – Бяроз., Лоеў. (Шаталава, Янкова), *шасцярына* ж. – Жытк. (ТС), *шастáк* м. – Паст., Смарг., Шчуч., Воран., Пух. (СПЗБ);

сёмая частка надзелу: *сядзьмўха* ж. – Паст. (СПЗБ), *сядмíна* ж. – Глыб. (СПЗБ), *сядмўшка* ж. памянш. – Віл. (СПЗБ);

восьмая частка надзелу: *асьмўха* ж. – Віл. (СПЗБ), *асьмíнка* ж. – Маст. (СПЗБ), *асьмáк* м. – Воран. (СПЗБ), *паўасьмíнак* м. 'палова восьмай часткі надзелу' – Бар. (СПЗБ);

дзевятая частка надзелу: *дзевятўха* ж. – Бяроз. (Шаталава).

Пакос

Выкашаная паласа шырынёй у адзін размах касы, а таксама града скошанай травы.

пакóс м., *пакóсік* м. памянш. – паўдн.-усх. з., зах.-пал. г., Мін. р., Паст., Смарг., Валож., Докш., Барыс., Зэльв., Беластоц. р., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ДСБ, Мат. Гродз., Мат. мін.-мал., НС, Кучук, Сцяцко, Шаталава, Шатэрнік, Юрчанка, Мат. апыт.), *пракóс* м. – паўдн. р., паўн.-зах. з., Слуцк. р., Маг. р., Дзятл., Бар., Бярэз., Чэрв., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП, Мат. Гродз., Шатэрнік), *пракóша* ж. – Чэрв. (СПЗБ), *закóс* м. – зах.-пал. г. (ЛАБНГ, ЖНшС), *скос* м. – Жытк., Стол. (ТС), *скóсак* м. – Лельч. (Кучук), *рад* м., *радóк* м. – пал. р., Ганц. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шаталава, Мат. апыт.), *вал* м., *валóк* м. – Гарад., Ганц., Лун., Лельч. (ЛАБНГ), *градóк* м. – Івац. (ЛАБНГ), *кружóк* м. – Івац. (ЛАБНГ), *рýчка* ж. – Нараўл. (ЛАБНГ), *складýжына* ж. 'пакосы, якія кладуцца адзін на другі' – Стол. (ДСБ), *шнур* м. – Мядз., Пух. (СПЗБ).

Постаць

Паласа, якую займае жняя ў час жніва.

пóстаць ж. – асн. мас. г., акрамя Віц. р. і ўсх.-маг. р., зах.-пал. г., Беластоц. р., Вілен. р., (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, ЛП, СНМ, Кучук), *пóстаць* ж. 'месца, занятае жняёй або касцом у час работы' – Ваўк., Воран., (Мат. Гродз.), *пастáць* ж. – Віц. р., усх.-маг. р., Мёр. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Маг, ЖНС), *пастýха* ж. – Гл. (ЛАБНГ), *пóстацелак* м. 'кавалак нязжатага поля, постаці' – Валож. (ЖС), *паласá* ж., *палóса* ж., *палóска* ж. – зах.-пал. г., Гродз. р., Маг. р., усх.-маг. р., Бярэз. р., Слуцк. р., Гом. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП), *загóн* м. – зах.-пал. г., Мін. р., Чэрв. р., Слуцк. р., Бярэз. р., Віл., Маст. (ЛАБНГ), *гóнкі* мн., *гóні* мн., *гóны* мн. – Докш., Ганц. (ЛАБНГ), *казá* ж. – Зэльв., Пін. (ЛАБНГ, СПЗБ), *цíтка* ж. – Стаўб., Пін. (ЛАБНГ, СНМ), *бугóна* ж. – Чэрык. (ЛАБНГ), *зажáтак* м. –

Лельч. (ЛАБНГ), *кусо́к* м. – Кам. (ЛАБНГ), *ла́нка* ж. – Івац. (ЖС), *ралю́х* м. – Кобр. (ЛАБНГ), *ста́і* мн. – Воран. (ЛАБНГ), *хвост* м. – Слаўг. (ЛАБНГ), *чацвяру́ха* ж. – Гл. (ЛАБНГ).

Прасла

Паласа шырынёй у адзін праход камбайна.

пра́сла н. – Брасл. (СПЗБ).

Рыза

Зямельны ўчастак у 5–10 сотак.

ры́за ж. – зах.-пал. г. (ЛП).

Рэзка

Мера ворнай зямлі – каля 10 дзесяцін.

рэ́зка ж. – Шчуч. (Сл. Гродз.);
іншыя назвы: *чацвярту́ха* ж.’чацвёртая частка рэзкі’ – Шчуч. (Сл. Гродз.).

Сотка

Адна сотая частка гектара.

со́тка ж. – агульн. (СПЗБ, Мат. Гродз., Юрчанка, Мат апыт.).

Файтак

Паласа зямлі шырынёй у два метры, а таксама землямерны цыркуль з захопам у два метры.

файта́к м. – Іўеў. (Мат. Гродз.).

7.2. НАЗВЫ ЎЧАСТКАЎ ЗЯМЛІ НЯПЭЎНАЙ ПЛОШЧЫ

Дзялка

Участак агульнага поля, сенажаці, выдзелены каму-небудзь для апрацоўкі.

дзя́лка ж. – спарадычна агульн., Беластоц. р., Вілен. р. (СПЗБ, ТС, ДСБ, Мат. Гродз., ЖС, НС, СНМ, Сцяцко, Шаталава), *дзя́лка* ж. ‘участак зямлі, адведзены для апрацоўкі і пабудовы, дзялянка’ – Гродз. р. (Цыхун), *дзя́лачка* ж. памянш. – Воран. (СПЗБ), *дзяля́нка* ж. – Верхнядзв., Чэрв. (СПЗБ, Шатэрнік), *па́йка* ж. – Хоц., Бых., Чач., Лоеў. (Мат. Маг., ЖНС, Янкова, Мат. апыт.), *уча́стак* м. – Віл., Чэрв., Верхнядзв. (СПЗБ), *ата́рыца* ж. – Карэл. (Сл. Гродз.), *да́чка* ж. – Лоеў. (Янкова), *но́рма* ж. – Слуцк. (НС).

Засценак

Частка поля, ворнай зямлі асобна ад асноўнага масіву; звычайна аддзяляецца «сценкай» – дарожкай, граніцай.

засцéнак м. – зах.-пал. г., Касцюк. (ЛП, Бялькевіч), *нада́так* м. – зах.-пал. г. (ЛП), *прыда́так* м. ‘дабавачны ўчастак зямлі да асноўнага надзелу’ – Брэсц. (ДСБ), *прыдзі́р* м. ‘кусок зямлі, прыараны да старога пляца, асноўнай плошчы’ – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *прыдзі́рак* м. ‘кусок поля, узнятай цаліны, што прылягае да вялікага масіву поля’ – Драг. (ДСБ), *прырэ́з* м. ‘дабаўлены, «прырэзаны» да асноўнага надзелу ўчастак зямлі’ – Вілен. р. (СПЗБ), *прырэ́зак* м. ‘дабаўленая палоска зямлі’ – Чэрв. (Шатэрнік).

Кусок

Участак зямлі, пэўная частка поля, сенажаці.

кусо́к м. – Мсцісл., Буда-Каш., Чач., Вілен. р. (СПЗБ, Юрчанка, Мат. апыт.), *ла́ва* ж. ‘паласа, участак сенакосу’ – Лід.,

Ганц. (СПЗБ), *майда́н* м. ‘кавалак поля’ – Іван., Маз. (ДСБ), *абуго́ня* ж. ‘участак поля, які намячаецца ўзараць’ – Мсцісл. (Юрчанка), *кут* м., *куто́к* м. ‘вуглавы ўчастак агарода, поля’ – Навагр., Беластоц. р. (СПЗБ), *паўро́чышча* н. ‘частка надзелу, што ўкліньваецца ў чужыя надзелы’ – зах.-пал. г. (ЛП), *шахаўні́ца* ж. – Ашм., Вілен. р. (СПЗБ), *палётак* м. – Жытк. (ТС), *пла́ха* ж., *пла́шка* ж. ‘шырокі кавалак поля’ – Жытк. (ТС),

клінападобны ўчастак зямлі: *клін* м. – пераважна агульн. (Мат. апыт.), *клíно́к* м. – зах.-пал. г. (ЛП), *рог* м., *ражо́к* м. – Стол., Жытк. (ТС), *ус* м. – зах.-пал. г. (ЛП), *цвы́хал* м. – зах.-пал. г. (ЛП), *шпыль* м. – Жлоб. (НС).

Лава

Вялікі ўчастак поля, сенакосу.

ла́ва ж. – Мін. р., Слуцк. р., Віл., Навагр., Бар., Лях., Ганц., Пін., Стол., Барыс., Чэрв., Уздз. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. мін.-мал.), *ла́ва* ж. ‘шырокі загон зямлі, ці два-чатыры загоны, узараныя ўроскідку’ – Рас., Пол., Смарг., Барыс., Шчуч., Маст., Зэльв., Свісл., Воран., Іўеў., Пух., Карэл., Бых., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Шаталава), *ла́ва* ж. ‘участак, загон зямлі’– паўн.-зах. з., Чэрв. р., спарадычна паўдн. р., Рас., Пол., Барыс., Бых. (ЛАБНГ), *пало́вак* м. ‘участак ворнай зямлі ў 32 баразны – у 4 загоны’ – Гродз. (Сл. Гродз.), *пляц* м. ‘вялікі кавалак зямлі’ – Астр. (СНМ), *пляц* м., *плац* м. ‘участак зямлі’ – Чэрв., Брасл. (СПЗБ, Шатэрнік), *абру́б* м. ‘вялікі кавалак ворнай зямлі’ – Гродз. (Цыхун), *о́бруб* м. ‘зямля адной вёскі’ – Стол. (ТС), *крастэ́нцыя* ж. ‘вялікая плошча ворнай зямлі’ – Сен. р. (Каспяровіч), *ліма́н* м. ‘участак зямлі вялікіх памераў’ – Стол. (ТС).

Невялікая паласа, участак зямлі

дзюжо́к м. – Чэрв. (СПЗБ), *ата́рыца* ж., *та́рыца* ж. – Маладз. (СПЗБ), *ата́рыца* ж. ‘участак зямлі, якую даваў пан

пад пасеў ільну ці ўчастак зямлі, які звычайна давалі ў пасаг' – Валож., Маладз., Іўеў., Клец. (ЛАБНГ), *ла́піна* ж. 'частка ворнай зямлі ці сенакосу памерам да дзесяці квадратных метраў' – Чэрв. (Шатэрнік), *лапе́ка* ж. 'невялікі ўчастак зямлі, заняты чым-небудзь ці пад што-небудзь' – Пух., Раг. (СПЗБ), *лапе́чка* ж. – Лоеў. (Янкова), *абру́бак* м. 'невялікі ўчастак сенажаці' – Чэрв. (СПЗБ), *кліно́к* м. 'невялікі ўчастак поля' – Кам., Бяроз., Стол. (СПЗБ).

Ніва

Невялікае поле.

ні́ва ж. – зах.-пал. г. (ТС, ЛП), *грудо́к* м. 'участак ворнай зямлі, адведзены пад якую-небудзь культуру' – Глыб., Іўеў. (СПЗБ), *паля́нка* ж. – зах.-пал. г. (ЛП).

Паласа

Вузкі і доўгі ўчастак ворнай зямлі, сенажаці і інш.

паласа́ ж. – віц.-маг. г., спарадычна Гом. р., Зэльв., Лях., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз.,), *пало́ска* ж. – Мядз., Гродз., Стаўб., Мсцісл., Беластоц. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., Мат. мін.-мал., Юрчанка), *пало́са* ж. – Старадарож., Вілен. р. (СПЗБ), *пало́сіца* ж. – Бераст. (СПЗБ), *шнур* м, *шнюр* м. – паўн.-зах. з., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *шнуро́к* м. – зах.-пал. г., Шум., Гродз. (СПЗБ, ДСБ, ЛП, СНМ), *шнуро́чак* м. памянш. – Лях., Вілен. р., (СПЗБ), *шнюро́к* м. – Гродз. (СПЗБ), *рэз* м. – Віц. р., Беш. р., Маг. р. (ЛАБНГ, Каспяровіч), *рэ́зка* ж. – Віл., Круп., Ваўк. (СПЗБ), *нарэ́зка* ж. – Годз. (СПЗБ), *шмат* м. – Пол., Гар., Віц. р. (ЛАБНГ, Каспяровіч), *ла́ва* ж. – Барыс., Чэрв. (СПЗБ), *даўжэ́й* м. – Чэрв. (Шатэрнік), *лы́нда* ж. – Шчуч. (З нар. сл.), *прара́мак* м. 'вузкая палоска лесу, зямлі' – Лоеў. (Янкова), *пра́сла* н. – Вілен. р. (СПЗБ), *сцю́шка* ж. – Смал. (СПЗБ), *шы́я* м. 'вузкая палоска лесу, зямлі' – Лоеў. (Янкова).

Соткі

Прысядзібны ўчастак зямлі.

со́ткі мн. – агульн. (ЛАБНГ, СНМ, СПЗБ, Сцяцко), *пляц* м. – Віл., Нясв., Лід., Лях., Капыл., Беластоц. р., Віл. р. (ЖС, СПЗБ), *пляц* м. 'зямельны ўчастак, заняты пад гаспадарчыя пабудовы' – Глыб., Лід. (СПЗБ), *план* м. – Слон. (СРЛГ).

7.3. УРАДЖАЙ, ЗЕРНАВЫЯ Ў КОЛАСЕ, САЛОМА, СЕНА

Атарыца

Частка ўраджаю, якую аддавалі дзеці састарэлым бацькам для пражыцця.

ата́рыца ж., *тары́ца* ж. – Пух. (СПЗБ).

Бабка

Малая ўкладка у 10–15 снапоў.

ба́бка ж. – паўн.-усх. д., сярэд.-бел. г., паўдн.-усх. з., спарадычна гродз.-бар. г., Кам., Малар. (ДАБМ, Шатэрнік, Юрчанка), *аба́бка* ж. – Тал., Бых., Буда-Каш. (ДАБМ), *бабу́рка* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *ба́бак* м., *аба́бак* м., *аба́бкі* мн. – Маг. р., усх.-маг. р., Гом. р., Калінк. (ДАБМ), *ля́шка* ж. – Мёр., Гарад., Ваўк., Свісл., Кам., Брэсц., Пруж., Бяроз., Кобр., Драг., Стол., Малар., Беластоц. р., (ДАБМ, СПЗБ, Мат. Гродз., Сл. Гродз., Шаталава), *ле́шка* ж. – Драг. (ЖНшС), *бля́шка* ж. – Малар. (ДАБМ), *ляшо́к* м. – Кам., Брэсц., Пруж., Драг., Іван., Малар. (ДАБМ), *ля́шкі* мн. – Ваўк., Свісл., Кам., Брэсц., Пруж., Кобр., Драг., Стол. (ДАБМ), *ку́чка* ж. – спарадычна паўдн. р., Гарад., Валож., Смал., Маст., Шчуч., Карэл., Пух., Бых., Раг., Бяроз., Лун., Лельч, Беластоц. р., Вілен. р. (ДАБМ, СПЗБ, Кучук, Шаталава), *мэ́ндаль* м. – Мядз., Віл., Зэльв., Воран., Навагр., Іўеў., Карэл., Кам., Вілен. р., (СПЗБ, Мат. Гродз., Сцяцко, Шаталава), *мэ́ндзель* м., *ме́ндзель* м. – На-

вагр. (Сл. Гродз., Н. сл-сць), *мэндаль* м. 'укладка снапоў і мера колькасці: 15 штук' – Зэльв. (Сцяцко), *мэндлік* м. – Мядз., Віл., Чэрв. (СПЗБ, Шатэрнік), *мэндля* ж., *мэндлі* мн. – Глыб., Ашм., Смарг., Докш., Навагр., Іўеў., Карэл., Пруж., Лях., Клец., Дзятл., Ганц. (ДАБМ), *мэндля* ж., *мэндла* ж. – Ашм., Смарг., Вілен. р. (СПЗБ), *мéндрык* м. – Уздз., Асіп., Жытк., Старадарож. (ДАБМ), *мыдля* ж. – Глыб., Лях., Бар., Зэльв., Пруж., (СПЗБ, Сцяцко), *мыдлячка* ж. памянш. – Лях. (СПЗБ), *мэдлік* м. – Пух. (СПЗБ), *мэтлік* м. – Лаг. (Шаталава), *мéльнік* м., *мéльня* ж. – Валож. (СПЗБ), *ставóк* м. – Віл., Малар., Петр., Ельск., Нараўл. (ДАБМ, ЖС, ЛП), *ставéц* м. – Брэсц., Малар. (ДАБМ), *стáвачкі* мн. – Віл. (СПЗБ), *стáўка* ж. – Віл., Маладз., Малар. (ДАБМ, СПЗБ), *стóўка* ж. – Лельч. (Кучук), *стаўкí* мн. – Жытк., Ельск. (ДАБМ), *стаяк* м. – Воран. (ДАБМ, СПЗБ), *стаякí* мн. – Воран. (ДАБМ), *стаячкі* мн. – Воран., Вілен. р. (ДАБМ, СПЗБ), *стаян* м. – Светлагор. (ДАБМ), *стаянка* ж. – Ваўк., Вілен. р. (Мат. Гродз., СПЗБ), *стаянкі* мн. – Верхнядзв., Рас., Пол., Лёзн., Воран. (ДАБМ), *капá* ж. – Ваўк. (СПЗБ), *капéнка* ж. – Верхнядзв., Карэл. (СПЗБ), *кóпка* ж. – Астр., Вілен. р. (ДАБМ, СПЗБ), *кóпачка* ж. памянш. – Вілен. р. (СПЗБ), *крыжсы* мн., *крыжсыкі* мн. – Сен., Валож., Віл. (СПЗБ, Касяровіч), *крыжсык* м. 'аўсяны мэндлік з пятнаццаці снапоў каласамі да цэнтру' – Лаг., Маладз. (ЖС, Шаталава), *крыжáк* м. – Тал. (Шаталава), *красты* мн. – Лях. (СПЗБ), *храсткí* мн. – Нараўл. (ЛП), *храстóчкі* мн. – Бяроз. (ЛП), *храсты* мн., *хрэчшчык* м. – Бял. (Мат. Маг.), *кладня* ж. – Мёр., Шарк., Глыб. (ДАБМ), *складня* ж. – Леп., Кругл. (ДАБМ), *склáдка* ж. – Барыс. (ДАБМ), *дзядóк* м. – Светлагор., Калінк., Хойн. (ДАБМ), *дзядкí* мн. – Саліг. (ДАБМ), *мáглі* мн. – Саліг. (ДАБМ), *мыглі* мн. – Маст. (ДАБМ);

укладка з дзесяці снапоў: *дзесятка* ж. – Стаўб., Лід., Воран., Шчуч., Гродз., Дзятл., Маст., Бераст., Ваўк., Свісл., Зэльв., Івац., Стол., Жытк., Слон. (ДАБМ, ТС, Мат. Гродз.), *дзесятак* м. – Лід., Шчуч., Гродз., Свісл., Івац., Іван., Пін., Бяроз., Лун., Стол. (ДАБМ, ТС, Шаталава), *дзесятóк* м. –

Гродз., Маст. (ДАБМ), *дзеся́ткі* мн. – Воран., Лід., Шчуч., Гродз., Бераст., Ваўк., Маст., Дзятл., Свісл., Зэльв., Стол., Івац., Бяроз., Драг., Іван., Лун., Лях. (ДАБМ, СПЗБ), *дзесяту́н* м., *дзесятуны́* мн. – Лун. (ДАБМ), *страпе́ц* м. – Іван., Пін., Стол., (ДАБМ, ДСБ, НЛ, ЛП), *мар'я́нка* ж. – Жытк., Петр., Нараўл. (ДАБМ, ТС), *страпцы́* мн. – Стол., Пін. (ДАБМ), *стры́пчык* м. – Драг., Кобр. (ДАБМ), *шайпа́к* м. – Драг. (ДСБ, ЛП);

адзінкавыя назвы: *дзевяцярні́к* м. – Беластоц. р. (СПЗБ), *казёл* м. 'бабка ячменных снапоў без шапкі' – Пол. (ДАБМ, НЛ), *круглі́ца* ж. 'часовая ўкладка ячменю на полі' – Рас. (Шаталава), *пята́к* м., *пяцёрачка* ж. памянш. 'укладка з пяці снапоў' – Гродз. (Мат. Гродз.), *суcло́н* м. – Пін. (ДАБМ), *хахлы́* мн. – Віл. (ДАБМ), *шары́* мн. – Барыс. (ДАБМ), *шаркі́* мн. – Барыс., Круп. (ДАБМ), *шо́рстка* ж. 'укладка з шасці снапоў' – Бераст. (Сл. Гродз.), *шу́рка* ж. – Клец., Саліг. (ДАБМ);

іншыя назвы: *двана́стка* ж. 'укладка жыта ў бабку па дванаццаць снапоў' – Ваўк., Гродз. Беластоц. р. (СПЗБ, Мат. Гродз.,), *мэ́ндля* ж. 'укладка з трыццаці снапоў' – Кам. (Шаталава), *саратня́* ж., *саракня́* ж. 'укладка ў сорак снапоў' – Стол. (ТС), *све́нка* ж. 'малая ўкладка снапоў жыта (пшаніцы) на полі, як правіла, з дваццаці снапоў' – Кам. (СПЗБ, Шаталава), *свінкі́* (*свынкы́*) мн. 'укладка снапоў на полі, якая пакрывалася трыма снапамі' – Кам. (ЖНС), *семярэ́нька* ж. памянш. 'семдзесят снапоў' – Пух. (СПЗБ).

Бярэмца

Колькасць чаго-небудзь, што можна несці на руках.

бярэ́мца н. – Вілен. р., Мсцісл. (СПЗБ, Юрчанка), *бярэ́бенне* н. 'звычайна пра салому' – Карэл. (НЛ), *хапа́к* м. 'звычайна пра салому' – Мсцісл. (Юрчанка), *нару́чча* н. – Драг., Малар. (НЛ), *жмак* м. – Пін. (СНМ).

Бярэмя

Ахапак сена, што можна несці ў руках.

бярэ́мя н. – гродз.-бар. г., Слуцк. р., усх.-маг. р., Валож., Чав., Карм., Брэсц., Жаб. (ЛАБНГ), *бярэ́ма* н. – паўн.-усх. д., спарадычна сярэд.-бел. г., спарадычна гродз.-бар. г. (ЛАБНГ), *бярэ́мяне* н. – Стаўб., Кам., Пруж., Навагр., Слон. (ЛАБНГ), *бярэ́мне* н. – зах.-пал. г. (ЛАБНГ), *бярэ́мнечка* н. памянш. – Іван. (ЛАБНГ), *бярмо́* н. – Карэл., Лях. (ЛАБНГ), *бярэ́мак* м. – Стол., Карм., Маз. (ЛАБНГ), *абярэ́мак* м. – Буда-Каш., Рэч. (ЛАБНГ), *аха́пак* м. – паўн.-усх. д., паўн.-зах. з., Бярэз. р., Слуцк. р., Гом. р., Краснап., Гл., Бабр., Пруж., Бяроз. (ЛАБНГ, Янкоўскі, Шатэрнік), *ха́пак* м. – Чэрык., Калінк. (ЛАБНГ), *аха́пка* ж. – Слон. (ЛАБНГ), *ахло́пак* м. – Пол. (ЛАБНГ), *нару́чча* н. – Малар., Кобр., Драг. (ЛАБНГ), *падру́чча* н. – Брэсц., Бяроз., Малар. (ЛАБНГ), *патна́шак* м. – Беластоц. р. (СПЗБ), *лано́* н., *ло́на* н. – Светлагор., Калінк. (ЛАБНГ), *ла́тка* ж. – Слуцк. р. (ЛАБНГ), *жма́чка* ж. – Пол. (ЛАБНГ);

колькасць чаго-небудзь, што можна несці ў руках: *бярэ́мца* н. – Мсцісл., Вілен. р. (СПЗБ, Юрчанка), *бярэ́бянне* н. 'звычайна пра салому'– Карэл. (НЛ), *жмак* ж. – Пін. (СНМ), *нару́чча* н. – Драг., Малар. (НЛ), *уло́нне* н. 'у тым ліку і пра дровы' – Докш., Чэрв., Асіп. (СПЗБ), *хапа́к* м. 'звычайна пра салому' – Мсцісл. (Юрчанка).

Вапсяйка

Мера вагі, прыкладна 4 цэнтнеры.

вапся́йка ж. – Кобр. (НЛ).

Васьмярык

Даўнейшая мера вагі і аб'ёму, роўная восьмай частцы пу́ры – каля 6 кілаграмаў.

васьмяры́к м. – Пол. (НЛ).

Воз

Колькасць сена, саломы, што змяшчаецца на калёсах.

воз м. – агульн. (Мат. апыт.), *вазíска* м. і ж. ‘вялікі воз сена, саломы, дроў’ – Зэльв. (СРЛГ), *паўвóза* мн. ‘палова воза’ – Мсцісл., Чач., Буда-Каш. (Юрчанка, Мат. апыт.), *паўважáйка* ж. ‘мера сена: больш за палову воза’ – Астр. (Сл. Гродз.), *саннык* м. ‘колькасць сена, саломы, што змяшчаецца на санках’ – Драг. (ДСБ), *хýра* м. ‘вялікі, вагой каля адной тоны, воз сена, саломы’ – Драг. (СНЛ);

невялікі воз сена: *каляснíк* м., *каляснічóк* м. памянш. – Гл., Чэрв., Старадарож. (Мат. мін-мал., СНЛ, Шатэрнік, Янкоўскі), *настрáмак* м., *настрáмачак* м. – Гродз., Уздз., Чэрв., Лоеў. (Мат. мін-мал., Цыхун, Шатэрнік, Янкова), *астрáмак* м. – Слон. (ЖС).

Вязка

Пэўная колькасць сена, саломы, травы, якую звязваюць у посцілку (дзяружку) і нясуць за плячыма.

вязка ж. – агульн. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шатэрнік), *вязáнка* ж. – Мёр., Ушац., Гарад., Шум., Віл., Навагр., Драг., Стол., Лях., Рэч., Чэрв., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНшС, Шатэрнік), *нóшка* ж. – агульн. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шатэрнік, Юрчанка), *нóша* ж. – Верхнядзв., Шчуч., Гродз., Жаб., Кобр., Іван. (ЛАБНГ), *нашóўка* ж., *нашóўкі* мн., *нашóлкі* мн. – Навагр., Іўеў. (СПЗБ), *нашýлка* ж. – Валож., Маладз., Лід., Навагр., Іўеў. (ЛАБНГ), *насíлка* ж. – Пруж. (Босак), *нóшта* ж. – Вілен. р., Брасл., Шчуч. (ЛАБНГ, СПЗБ), *пóсцілка* ж. – Стол., Нараўл., Шарк., Ашм., Браг., Мядз., Лаг., Гродз., Маст., Воран., Ваўк., Дзярж., Карм., Саліг., Буда-Каш. (ЛАБНГ), *пасцíлка* ж. – Віл. (ЛАБНГ), *прóсцілка* ж. – Лельч., Маз. (ЛАБНГ), *радзюга* ж. – Дзятл., Бяроз. (ЛАБНГ), *радзюжка* ж. – Дзятл., Слон., Ганц., Драг., Стол., Зэльв. (ЛАБНГ, Мат. апыт.), *кíтка* ж. – Гродз., Нясв., Карэл., Стаўб., Слон., Пруж.,

Вілен. р., (СПЗБ, ДСБ, Мат. Гродз., ЖНшС, ЖС), *кíта* ж. – Вілен. р., Ашм., Навагр., Шчуч. (ЛАБНГ, СПЗБ), *кітá* ж. – Астр. (Мат. Гродз.), *жýжма* ж. і н., *шýшма* ж. і н., *шушмó* н. – спарадычна зах.-пал. г., цэнтр. з., Віл., Арш., Хоц. (ЛАБНГ), *бярэ́ма* н. – Верхнядзв. (ЛАБНГ), *лясёнка* ж. – Чэрв., Асіп. (ЛАБНГ), *папóнка* ж. – Стол. (ЛАБНГ), *сýкратка* ж. – Пух. (СПЗБ), *чыкірдá* ж. – Іўеў. (Сл. Гродз.).

Дашчанка

Мера зерня роўная палове асьміны – каля 24 кг.

дашчáнка ж. – Чэрв. (Шатэрнік).

Жменя

Сена, салома, зжатыя сцяблы, што захопліваюцца далонню.

жмéня ж., *жмéнька* ж. – агульн. (Мат. Гродз., Мат. апыт.), *жмáчка* ж. – Мёр., Пол. (НЛ), *жмут* м. – Лоеў. (Янкова), *жмух* м. – Драг. (Н. сл-сць), *кáслаўка* ж. – Мёр., Пол. (НЛ), *кáслава* ж. – Пол. (НЛ), *кузлáк* м. ‘пасма, шматок (сена, кудзелі, травы) – Пол., Ушац. (НЛ, СНМ), *ахамóлак* м. – Мёр. (НС), *халмáк* м. – Пол. (ЖНС, НЛ), *гаршч* ж. – Воран. (Шаталава), *гóрбачка* ж. – Бяроз. (Шаталава), *клок* м. – Чав. (НС), *куўсцяк* м. – Вілен. р. (СПЗБ), *прáста* ж. ‘дзесяцьпятнаццаць жменяў зжатых сцёблаў’ – Стаўб. (СНМ).

Залаз

Няпэўная колькасць снапоў, якія замацоўваліся на азяродзе для сушкі; шырыня залáзу – 4–5 снапоў.

залáз м. – Чэрв. (Шатэрнік).

Іспол

Палавіна ўраджаю, якая аддавалася за арандаваную зямлю.

іспóл м. – Верхнядзв. (СПЗБ).

Капа

Малая ўкладка сена, невялікі стажок.

капа́ ж. – цэнтр. з., слуцк.-маз. г., Вілен. р., Маг. р., усх.-маг. р. (ДАБМ, ЛАБНГ, Мат. Гродз., ГЧ, Варлыга, Шатэрнік, Юрчанка, Янкова), *капе́шка* ж., *капёшка* ж. – Верхнядзв., Ушац., Гарад,. Пол., Віц., Лёзн., Дубр., Беш., Рас., Паст., Шум., Барыс., Круп., Бял., Мсцісл., Бых., Слаўг. (ЛАБНГ, СПЗБ, НЛ, СНМ, Каспяровіч, Шаталава, Юрчанка, Яўсееў), *капя́шка* ж. – Глыб,. Мёр., Астр., Смарг. (ЛАБНГ, СПЗБ, НС, СРЛГ), *капі́ца* ж. – Свісл., Маст., Нараўл., Пруж., Пін., Слон., Зэльв., Бераст., Гродз., Брэсц., Івац., Бяроз., Стол., Лоеў., Беластоц. р. (ЛАБНГ, ДСБ, ТС, Мат. Гродз., Сцяцко, Цыхун, Янкова.), *ко́пка* ж. – Воран., Ваўк., Ганц., Смарг., Брасл., Гродз., Вілен. р., (ЛАБНГ, СПЗБ., Мат. Гродз.), *ко́пачка* ж. – Нясв., Стол. (ЛАБНГ), *капі́чка* ж. – Маст. (ЛАБНГ), *капя́нка* ж. – Верхнядзв., Дзятл., Навагр., Карэл. (ЛАБНГ, ЖС, СПЗБ), *капёнка* ж. – Беластоц. р. (СПЗБ), *капе́ля* ж. экспр. – Жытк. (ТС), *капна́* ж. – паўн. р., Мсцісл., Вілен. р. (ДАБМ, ЛАБНГ, СПЗБ), *капяшчына* ж., *капяшына* ж. – Мёр. (НС), *капя́к* м. – Смарг. (СПЗБ), *капня́к* м. – Драг. (НС), *кап'як* ж. – Клім., Жытк. (ЛАБНГ, ТС), *капіскэ́* мн. ‘копы сена’ – Беластоц. р. (СПЗБ), *паўко́пка* ж. ‘невялікая капа’ – Пруж. (СПЗБ), *паўко́пак* м. ‘невялікая капа’ – Мсцісл. (Юрчанка), *палуко́пак* м. ‘невялікая капа’ – Мсцісл. (Юрчанка), *прыко́пак* м. ‘невялікая капа, складзеная асобна ці каля вялікай капы’ – Нясв., Касц. (ЛАБНГ, Мат. Маг.), *пако́пішча* н. ‘вал высушанага сена’ – Дзятл. (Мат. Гродз.), *адзёнак* м. – Лоеў. (Янкова), *жэ́дзень* м. – Вілен. р. (СПЗБ), *кру́гліца* ж. – Паст. (СПЗБ), *ля́па* ж. – Уздз. (Мат. мін.-мал.), *кабэ́лка* ж. – Драг. (ЖНшС); *капа́* ж. ‘мера зжатага збожжа – 60 снапоў’ – Гродз., Лоеў. (Мат. Гродз., Янкова).

Капец

Куча бульбы, буракоў, пакрытая саломай і прысыпаная зверху зямлёй.

капе́ц м. – асн. мас. г. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шатэрнік, Юрчанка, Янкоўскі), *скапе́ц* м. – Дубр., Арш., Гор., Асіп., Круп., Бых., Шкл., Слуцк., Петр., Старадарож., Жлоб., Лельч., Бярэз., Зэльв., Ваўк., Стол., Пруж., Івац., Бяроз., Люб. (ЛАБНГ, ТС, Мат. Маг., ЖНС, ЖС, НС, СНМ, Босак, Цыхун, Шаталава), *шкапе́ц* м. – Шкл. (Мат. Маг.), *ако́п* м. – Віц. р. (ЛАБНГ), *капя́к* м. – Слаўг., Мсцісл. (ЛАБНГ, Юрчанка), *капа́к* м. – Карм. (ЛАБНГ), *ко́пчык* м. – Раг. (СПЗБ), *коп* м. – Гар. (ЛАБНГ), *ко́пка* ж. – Мёр. (ЛАБНГ), *бурт* м. – усх. з., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Бялькевіч), *бу́рцік* м. – Пруж. (Босак), *кага́т* м., *кага́тчык* м. – Касц., Краснап., Маст. (ЛАБНГ, СПЗБ), *кага́та* ж. – Карэл., Чач. (Сл. Гродз., Мат. апыт.), *стог* м. – спарадычна паўн. р. (ЛАБНГ), *ко́нус* м. – Чач., Маг., Бых. (ЛАБНГ, Мат. Маг.), *я́рус* м. – Іван., Лоеў. (ЛАБНГ, Янкова), *вы́раўня* ж. – Лаг. (Мат. мін.-мал.), *ку́ча* ж. – Рас. (ЛАБНГ), *лаба́з* м. – Зэльв. (Сцяцко), *мі́та* ж. – Маз. (З нар. сл.), *мыля́р* м., *мыля́рык* м. – Жаб. (ЛАБНГ), *по́граб* м. – Пруж. (Босак), *рэ́я* ж.'вельмі вялікі капец бульбы' – Драг. (ЛАБНГ), *рэ́жа* ж. 'капец большы ў даўжыню, чым у шырыню' – Івац. (ЛАБНГ), *я́ма* ж., *я́мка* ж. – Пруж., Люб. (Босак, Мат. апыт.).

Куль

Сноп адборнай прамой саломы з абмалочанага ўручную жыта, пшаніцы.

куль м., *кулёк* м. – агульн. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, З нар. сл., Кучук, Варлыга, Каспяровіч, Сцяцко, Шатэрнік, Юрчанка), *куль* м. 'звязка пластападобных снопікаў' – Драг. (З нар. сл.), *ку́лік* м. – Драг. (СНМ, З нар. сл.), *кулёўе* н. – Шкл. (Мат. Маг.), *ба́бка* ж. – Воран. (СПЗБ), *гарлы́на* ж. – Кобр. (НЛ), *рагаві́к* м. 'сноп саломы, прызначаны для пакрыцця вільчыка' – Гарад. (СПЗБ), *хваста́ч* м. 'снапок для пакрыцця страхі, перавязаны перавяслам бліжэй да каласоў' – Драг. (З нар. сл.), *трайча́к* м. 'сноп саломы, звязаны з трох кулёў' – Маст. (СПЗБ).

Куча

Вялікая колькасць.

ку́ча ж. – агульн. (ЛАБНГ, Юрчанка), *го́рба* ж. – гродз.-бар. г., Пруж., Свісл., Брэсц., Івац., Іван. (ЛАБНГ, СПЗБ, НЛ, Сцяцко, Шаталава), *гу́рба* ж. – Шчуч., Пух., Пін., Стол. (ЛАБНГ, ЖНшС), *гу́ра* ж. – Раг., Івац., Ганц., Лун. (ЛАБНГ), *во́рах* м. – паўдн.-усх. з., Маст. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *груд* м. – спарадычна Маг. р., Барыс,. Круп., Докш., Дубр. (ЛАБНГ, НС), *бурт* м. – Шарк., Леп., Тал., Хоц., Гом., Лельч. (ЛАБНГ), *бурто́к* м. – Калінк. (ЛАБНГ), *грама́да* ж. – Бяроз., Драг., Кобр. (ЛАБНГ, Шаталава), *ку́па* ж., *ку́пка* ж. – Кам., Брэсц., Малар. (ЛАБНГ), *ка́пчык* м. – Віл. (ЛАБНГ), *бо́чка* ж. – Хойн. (ЛАБНГ), *гурт* м. – Барыс. (ЛАБНГ), *стог* м. – Паст. (ЛАБНГ);

куча збожжа: *го́рба* ж. – Карэл. (Шаталава), *го́рбачка* ж. памянш. 'жменька жыта' – Бяроз. (Шаталава), *гу́ра* ж. – Пін. (Шаталава), *грамада́* ж. – Бяроз. (Шаталава);

іншыя назвы: *ба́бка* ж., *ба́бачка* ж. памянш. 'кучка скошанай грэчкі, вікі' – Мсцісл. (Юрчанка), *во́рахам* прысл. 'пра салому: рыхлай кучкай' – Пол. (НЛ), *ла́ва* ж. 'вялікая колькасць чаго-небудзь' – Зэльв. (Сцяцко), *лоу́ж* ж. 'куча саломы' – Светлагор. (ЛАБНГ).

Мяшок

Мера вагі роўная 40–60 кг.

мяшо́к м. – агульн. (Юрчанка, Мат. апыт.).

Паўсявенька

Мера збожжа – каля 8 кг.

паўсяве́нька ж. – Ашм. (Сл. Гродз.).

Пласт

Вага пласта можа дасягаць аднаго пуда.

пласт м. – агульн. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз.), *пласто́к* м. – Вілен. р., Віл. (СПЗБ, ЖС), *пярэ́бірак* м. – Карэл., Стаўб., Уздз., Нясв., Слуцк., Бар., Лях., Гл., Бабр., Пух., Ганц., Жлоб., Асіп., Акц., Светлагор. (СПЗБ, Мат. мін.-мал., Мат. Гродз.), *пярэ́бірач* м. – Слуцк., Люб. (ЛАБНГ), *пярэ́бер* м. – Старадарож., Раг., Петр. (ЛАБНГ, НС, Шаталава), *перабо́р* м. – Клім., Асіп., Быx. (ЛАБНГ, ЖНС), *пярэ́берт* м. – Стаўб. (СНМ), *пярэ́бірка* ж. – Бярэз., Кір., Клецк., Капыл., Бар., Ганц. (ЛАБНГ, ДСБ), *перабіра́нка* ж. – Чэрв., Мсцісл., Карм. (ЛАБНГ, Юрчанка), *пярэ́біранка* ж. – Чэрв., Карм. (ЛАБНГ, СПЗБ), *перабо́рка* ж. – Мсцісл. (ЛАБНГ), *адбо́рнік* м. – Клім. (ЛАБНГ), *адбо́рыш* м. – Клім. (Бялькевіч), *аббо́рыш* м. – Бялын. (Бялькевіч), *або́рыш* м. – Клім. (Бялькевіч), *адбіра́нка* ж., *адбіра́начка* ж. памянш. – Мсцісл. (Юрчанка), *пярэ́чынак* м. – Пруж., Бяроз., Слон., Івац. (ЛАБНГ, ЖНС, ЖС, СНМ), *перачы́нак* м. – Бяроз., Драг. (ЛАБНГ, Шаталава), *перачыно́к* м. – Бяроз. (СПЗБ), *парэ́чынка* ж. – Слон. (Мат. Гродз.), *шчы́нак* м. – Зэльв., Стаўб., Кам., Драг., Слон., Жаб., Маст., Воран. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, Сл. Гродз., НЛ, Сцяцко, Шаталава), *шчыно́к* м. – Брэсц., Кам. (ДСБ), *шчыня́к* м. – Кобр. (ЛАБНГ, СНМ), *шчы́нка* ж. – Кам., Зэльв., Драг. (ЛАБНГ, ДСБ, Мат. Гродз.), *шчы́ннікі* мн. – Малар. (ДСБ), *шчын* м. – Навагр., Слон. (ЛАБНГ, ЖС, Мат. Гродз.), *шчэ́нак* м. – Кам. (Шаталава), *перагрэ́біна* ж. – Свісл., Нараўл. (СПЗБ), *перагрэ́біны* мн. – Свісл. (Шаталава), *граба́ч* м. – Стол. (ТС), *нагрэ́біна* ж., *нагрэ́бінка* ж. – Іван. (ЛАБНГ), *перагро́б* м. – Свісл. (Сл. Гродз.), *вало́к* м. – Петр. (ЛАБНГ), *жмак* м. – Пін. (ЛАБНГ), *ла́тка* ж. – Клец., Слуцк. (Мат. мін.-мал., ЖНшС), *ле́нейка* ж. – Лун. (ЛАБНГ), *ля́мец* м. ‘пласт гною, сена і інш.’ – Жытк. (ТС), *наві́льнік* м, *наве́льнік* м., *набі́льнік* м. ‘пласт сена, які можна ўзяць (падчапіць) віламі’ – Драг. (ДСБ, ЖНС, НЛ), *нава́льнік* м. – Кобр. (ЛАБНГ), *нару́чча* н. – Малар., Драг. (ЛАБНГ), *пліта́* ж. ‘зляжалы

пласт сена' – Гродз. (СПЗБ), *патóс* м. – Ветк. (ЛАБНГ), *пакóс* м. – Нараўл. (ЛАБНГ), *рад* м. – Браг. (ЛАБНГ).

Пуд

Мера вагі, роўная 16 кг.

пуд м. – агульн. (Юрчанка, Мат апыт.).

Пура

Даўнейшая мера вагі – каля трох пудоў.

пýра ж. – Пол., Маст. (НЛ, Сл. Гродз.).

Пуціў

Мера вагі – каля 7 кг.

пуцíў м. – Драг. (НЛ).

Сноп

Звязаны пук зжатых сцёблаў збажыны і некаторых іншых культур.

сноп м. – агульн. (АЛА, СПЗБ, ТС, ЛП, Мат. Гродз., Сцяцко, Юрчанка, Мат. апыт.), *снапóк* м. – Паст., Мсцісл., Бяроз., Жытк., Петр., Маз., Лельч., Ельск., Нараўл., Вілен. р., (СПЗБ, ЛП, Юрчанка,), *снапóчак* м. памянш. 'невялікі сноп' – Віл. (СПЗБ), *снóп'е* н. зб. – Сен. (Каспяровіч), *куль* м. 'вялікі тоўсты сноп' – Воран., Гродз., Чач., Лоеў. (Мат. Гродз., Янкова, Мат. апыт.), *пук* м. 'вялікі сноп' – Лаг. (Варлыга);

сноп бобу і іншых раслін: *сноп* м. – пераважна агульн. за выключэннем усх.-маг. р. (ЛАБНГ), *снапóк* м. – Шарк., Валож., Віл., Круп., Дзятл., Уздз., Бярэз., Калінк. (ЛАБНГ), *снапóк бóбу* – Іўеў., Ваўк. (ЛАБНГ), *кíта* ж. – Паст., Глыб., Рас., Беш., Мядз., Леп., Сен., Чаш., Тал., Ушацк., Докш., Іўеў., Верхнядзв., Мёр., Шчуч., Пол. (ЛАБНГ, НЛ, НС, Ша-

талава), *кітá* ж. ‘сноп бобу, лёну’ – Докш., Глыб., Вілен. р. (СПЗБ), *кíтка* ж., *кíтка бóбу* – Верхнядзв., Лаг., Тал., Паст., Гродз., Бых. (ЛАБНГ, Шаталава), *кíтка* ж. ‘сноп бобу, гароху’ – Навагр., Кругл. (З нар. сл., НС), *кíтка* ж. ‘сноп бобу, лёну’ – Бяроз., Лаг. (СПЗБ), *пук* м. – спарадычна паўдн.-усх. з. і гродз.-бар. г., Шарк., Маладз., Бяроз. (ЛАБНГ, СПЗБ), *пучóк* м. – Пал. р., усх.-маг. р., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *кíпа* ж., *кíпа бóбу* – Верхнядзв. (ЛАБНГ, СПЗБ), *абярэ́мак* м. – Жлоб. (ЛАБНГ), *жмéня* ж. – Петр. (ЛАБНГ), *куль* м. – Мсцісл. (ЛАБНГ), *кýчка* ж. – Касц. (ЛАБНГ);

сноп з расхінутымі на бакі каласамі, якім накрываюць малую ўкладку снапоў на ніве: *шáпка* ж. – Верхнядзв., Пол., Лаг., Гродз., Зэльв., Пух., Калінк., Кам., Малар., Бяроз., Драг., Лун., Лях., Петр., Мазыр., Ельск., Стол., Жытк., Вілен. р. (СПЗБ, ТС, ДСБ, ЛП, НЛ, Кучук, Сцяцко, Шаталава), *чáпка* ж. – Воран., Вілен. р. (СПЗБ), *бáбачнік* м. – Гарад. (НЛ), *дзядóк* м. – Рэч. (ЛАБНГ), *дзед* м. ‘першы сноп у бабцы’ – Маг. (ЛАБНГ), *зайцы́* мн. ‘верхні сноп аўса ў мэндліку’ – Гродз. (Сл. Гродз.), *кры́шка* ж. – Рас., Вілен. р. (СПЗБ), *накóпіч* м. – Навагр. (Н. сл-сць), *чапéль* м. – Віл. (СПЗБ);

іншыя назвы: *абдзёўбыш* м. ‘абдзяўбаны птушкамі сноп збожжа’ – Мсцісл. (Юрчанка), *кулíсак* м. ‘сноп, абмалочаны не да канца’ – Драг. (НЛ), *лáдка* ж. ‘пяць-шэсць жмень нажатага жыта’ – Петр. (Шаталава), *падóнкі* мн. ‘ніжнія ад зямлі снапы ў стозе’ – Гродз. (Цыхун), *адóнкі* ‘ніжнія ад зямлі снапы ў стозе’ мн. – Гарад. (ДАБМ), *палуснóпік* м. ‘жменька ў складзе снапа’ – Лельч. (Кучук.), *ужóн* м. ‘агульная колькасць нажатых снапоў’ – Лаг. (Варлыга), *хóдка* ж. ‘снапы, прыгатаваныя на адзін абмалот у малатарню’ – Гродз. (Цыхун), *перавя́зісты* прым. ‘пра сноп: перацiснуты’ – Зэльв. (ДС, Сцяцко);

часткі снапа:

галава ‘верхняя частка снапа’: *галавá* ж. – Лаг., Жаб. (ЛАБНГ, Шаталава), *мáкавíна* ж. – Пол., Тал. (Шаталава), *макавýшка* ж. – Тал. (Шаталава), *мáкаўка* ж. – Рас. (Шата-

лава), *макушка* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *вярхоўка* ж. – Рас. (СПЗБ), *колас* м. – Віл. (СПЗБ);

камель ‘частка снапа ніжэй перавясла’: *каме́ль* м., *ко́мель* м. – паўн.-усх. д., цэнтр. з., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Шаталава, Юрчанка), *камбе́ль* м. – Гродз. (СПЗБ), *гуз* м. – Шкл., Слаўг., Клім., Чач., Лельч. (ЛАБНГ, Кучук, Мат. апыт.), *гузя́к* м. – Карэл. (Шаталава), *агу́зак* м. – Бял., Маг., Карм. (ЛАБНГ), *агу́сак* м. – Бял. (НС), *аду́зак* м. – Брэсц. (ЛАБНГ), *адгу́стак* м., *удгу́зак* м., *адгу́скі* мн. – Кам. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шаталава), *гузы́р* м. – паўдн. р., пераважна паўн.-усх. з., Барыс., Старадарож., Слон., Стаўб. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, Мат. Гродз., З нар. сл., Кучук, Шаталава), *гуза́р* м. – Люб. (СПЗБ), *гузды́р* м. – Лун. (ЛАБНГ, ДСБ, Шаталава), *гуздзе́р* м. – Івац. (НС), *вузы́р* м. – Зэльв., Лях., Карэл. (СПЗБ, Сцяцко, Шаталава), *ву́здзер* м. – Пін., Івац. (ЖС, Шаталава), *вуздзе́р* м. – Івац. (ЛАБНГ), *вуздзі́р* м. – Пін. (ЛАБНГ), *вузды́р* м. – Ганц., Лун. (ЛАБНГ), *у́здзер* м. – Бяроз. (ДСБ, Шаталава), *уздзі́р* м. – Іван., Пін. (ЛАБНГ), *узды́р* м. – Лун. (ЛАБНГ), *ву́здра* н. – Драг. (ЛАБНГ, НЛ), *вздро* н., *здро* н. – Драг. (ЛАБНГ, ЛП), *уздро́* н. – Кобр. (ЛАБНГ), *сра́ка* ж. – Віл., Баран., Кам. (ЛАБНГ), *пень* м. – Мін., Лаг. (Шаталава), *акарэ́нак* м. – Малар. (ЛАБНГ, ДСБ);

перавясла ‘саламяны жгут для звязвання снапоў, кулёў’: *перавя́сла* н., *перавéсла* н., *перавёсла* н. – пераважна агульн., Вілен. р. (ЛАБНГ, СНЛ, СПЗБ, Мат. апыт.), *перавéселка* н. – Ашм. (СПЗБ), *перавéслачка* н. памянш. – Ашм. (СПЗБ), *перавясло́* н. – слуцк.-маз. г., спарадычна гродз.-бар. г., зах.-пал. г., Віц., Лоеў., Кам., Пух., Бяроз., Асіп., Бабр., Акц., Жлоб., Калінк., Рэч., Ветк., Браг., Чач. (ЛАБНГ, Янкова, Мат. апыт.), *пярэ́весла* н. – гродз.-бар. г., цэнтр. частка Пол. р., Слуцк. р., Гродз., Воран., Пін., Саліг., Жытк., Стол., Лельч., Маз., Хойн., Нараўл., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ГЧ), *пярэ́сла* н. – Навагр. (СПЗБ), *вязьмо́* н. – пераважна агульн., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *вя́зка* ж. – Вілен. р., Брасл., Гар. (ЛАБНГ, СПЗБ), *пе́равязень* ж., *перавя́зь* ж., *перавя́зка* ж. – усх.-маг. р., Крыч., Касц. (ЛАБНГ), *закруце́нь* м. – Ваўк. (Сл.

Гродз.), *круцéль* м. – Беластоц. р., Маст. (СПЗБ), *крýтка* ж. – Старадарож. (СПЗБ), *брызгýль* м. – Бераст. (Сл. Гродз.), *гуз* м. ‘вузел у перавясле’ – Мсцісл. (Юрчанка).

Стог

Вялікая ўкладка сена, саломы звычайна круглай формы.

стог м. – агульн. (ДАБМ, ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Сцяцко, Юрчанка), *стажóк* м. памянш. – зах.-пал. г., Мсцісл., Вілен. р., (ДАБМ, СПЗБ, ЛП, Юрчанка), *стог* м., *стажóк* м. ‘вялікая ўкладка снапоў з пяці-дзесяці коп на драўляным подсціле’ – Малар., Драг., Іван., Мазыр. (ЛП), *стажы́шча* н. экспр. ‘вялікі стог’ – Жытк. (ТС), *стахíр* м. ‘невялікі стог’ – Іўеў. (СПЗБ), *стажáрня* ж. – Верхнядзв. (СПЗБ), *стажáрня* ж. ‘стог сена пад стрэ́шкай’ – Мёр. (НС), *стажáрка* ж. – Іўеў. (ДАБМ), *скірд* м. –Лоеў. (ЛАБНГ), *сці́рта* ж., *сцірта́* ж., *сцірда́* ж. – Вілен. р., Глыб., Гродз., Шчуч., Брасл., Нясв., Дзятл., Бар., Старадарож., Докш., Ганц., Асіп., Слуц,. Капыл., Пол., Дзярж. (ДАБМ, ЛАБНГ, СПЗБ), *сцю́рта* ж. – Лях. (ДСБ), *сцірт* м. – Ваўк., Клец. (ДАБМ), *тарпі́на* ж. – Стол., Тал., Арш. (ДАБМ, ЛАБНГ), *торп* м. – Пруж. (ДАБМ, ДСБ), *клад* м. – Гарад. (НЛ), *складні́ца* ж. – Пол. (ЛАБНГ), *складня́* ж. – Круп. (СПЗБ), *клады́* мн. – Гар. (ДАБМ), *вала́цня* ж. – Беш. (Каспяровіч), *дзе́рва* н. – Кам. (ДАБМ), *сенаві́шча* н. – Гродз. (Сл. Гродз.), *стоўб* м. ‘незавершаны стажок’ – Стол. (ЛАБНГ), *я́рус* м. – Іван. (ДАБМ);

вялікая прадаўгаватая ўкладка сена саломы; выцягнуты стог: *скі́рда* ж., *скірда́* ж., *скі́рта* ж., *скірта́* ж. – агульн. (ДАБМ, ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, ЛП, Мат. Гродз., Мат. Маг., СНМ, НС, Янкова, Мат. апыт), *тарпа́* ж.– Астр., Лаг., Барыс., Валож., Іўеў., Бых., Кір., Бярэз., Чэрв. (ДАБМ, ЛАБНГ, Мат. Гродз., ЖНшС, Варлыга, Шатэрнік), *плі́та* ж., *пліта́* ж. – Рэч., Раг., Кір., Бабр., Гл., Светлагор., Акц. (ЛАБНГ, ДАБМ, СПЗБ, НС), *батарэ́я* ж. – Віл., Тал., Акц., Лаг. (ЛАБНГ, Мат. мін.-мал.), *кага́та* ж. – Карм., Ветк. (ЛАБНГ), *літо́ўка* ж. – Гродз. р. (Сл. Гродз.);

іншыя назвы: *вярхо́ўе* н., *верхаўе́* н., *верхаўё* н. зб. ‘сена з самага верху стога, верхняя частка стажка’ – Бяроз., Чэрв., Стол. (ТС, ДСБ, ЖНС, Шатэрнік), *спадаўе́* н., *спадо́ўе* н. ‘ніжні слой сена, саломы ў стозе, капне’ – зах.-пал. г. (ДСБ, ЛП), *упу́ха* ж. ‘пласт сена, які абвісае са стога’ – Драг. (ДСБ), *ша́пка* ж. ‘абярэмак сена паверх апоўзін на стозе’ – Жытк. (ТС).

Трацяк

Трэцяя частка ўраджаю, якую плацілі (аддавалі) за арэнду зямлі.

траця́к м. – Глыб. (СПЗБ), *трэця́к* м., *трэйця́к* м. – Стол. (ТС).

Чацвярык

Мера збожжа роўная аднаму пуду.

чацвяры́к м. – Верхнядзв. (СПЗБ).

Шаснастка

Старая мера вагі збожжа – каля двух пудоў.

шасна́стка ж. – Гродз. (Цыхун).

7.4. ЛЁН, КАНОПЛІ

Бахор

Стог ільну.

бахо́р м. – Брэсц. (СНМ).

Бітачка

Звязка выбраных канапель.

бі́тачка ж. – Шчуч. (Сл. Гродз.).

Бойка

Вязка льну.

бóйка ж. – Рас. (Шаталава), *бóйка* ж. ‘мера льну – каля чатырох кілаграмаў’ – Мёр. (СНМ).

Дзясятак

Мера вычасанага льну.

дзясятак м. – Пін., Бяроз. (Шаталава), *дзясятак* м. ‘дваццаць жмень вытрапанага лёну’ – Стол. (ТС).

Вязка

Трыццаць жмень абтрапанага льну, звязаныя разам.

вязка ж. – Верхнядзв. (Шаталава).

Звязак

Вязка, скрутак ільну.

звязак м. – Маст., Верхнядзв. (СПЗБ), *зувязак* м. – Лун. (Шаталава).

Капа

Вялікая куча канапель.

кóпа ж. – Зэльв. (Сцяцко).

Каслаўка

Пасма, жменя льну.

кáслаўка ж. – Гродз., Зэльв. (НС, Сцяцко, Цыхун), *стрэ́пач* м. – Калінк., Пін. (СПЗБ, СНМ), *ручáйка* ж. – Гл.

(Янкоўскі), *руцэска* ж., *руцня́* ж. – Гарад. (НЛ), *гарш*ч ж. – Воран. (Шаталава), *па́йма* ж. – Беш. (НС), *пра́чак* м. ‘пучок лёну’ – Клім. (Мат. Маг.), *скрыль* м., *скрылёк* м. – Мядз. (СПЗБ);

жменя вытрапанага льну: *ручáйка* ж. – Лаг., Дзятл. (Варлыга, Мат. Гродз.), *ру́чка* ж. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *руцéнька* ж. – Круп. (Мат. мін.-мал.), *ка́слаўка* ж. – Гродз., Іўеў., Валож. (Сл. Гродз., Мат. мін.-мал.), *ко́слаўка* ж. – Слон. (Сл. Гродз.), *павéсма* н. – Браг., Кам., Драг. (ДСБ, Шаталава), *павéсьма* н., *павéсьмене* н. – Зэльв. (Сцяцко), *па́сма* ж. – Навагр. (Мат. Гродз.), *жы́лка* ж. – Пін., Бяроз. (Шаталава), *кулёўка* ж. – Шум. (СПЗБ), *палу́шка* ж. – Докш. (Мат. мін.-мал.), *трапа́ч* м. – Лун. (Шаталава);

мера сцёртага (вытрапанага) ільновалакна: дзве-тры жмені, ручайкі: *стрэ́пач* м. – Карэл., Пін., Лях., Іваң. (СПЗБ, НС), *стрыпа́ч* м. – Іван. (ДСБ), *павéсма* н. – Ваўк., Слон. (Мат. Гродз.), *павя́сма* ж. – Воран. (Мат. Гродз.);

жменя кужалю: *мы́чка* ж. – Клім. (Мат. апыт.), *жы́лка* ж. ‘добра вычасаная жменька льну’ – Жытк. (ТС), *па́йма* ж. – Верхнядзв. (Шаталава), *пало́йка* ж. ‘жменя вытрапанага або вычасанага льну’ – Стаўб. (З нар. сл.), *ру́чка* ж. – Верхнядзв. (Шаталава), *ру́цня* ж. – Шум. (СПЗБ), *шчо́сак* м. – Карэл. (Шаталава).

Кукла

Звязка вычасанага льну, канапель.

ку́кла ж. – Вілен. р., Глыб., Мёр., Рас., Валож., Слон., Маст., Смарг., Лаг., Круп., Жытк., Лоеў., Браг. (СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., НС, Шаталава), *ку́кла* ж. ‘мера льну ў шэсць ручаек’ – Чэрв. (Шатэрнік), *ку́клачка* ж. памянш. – Валож. (СПЗБ), *скру́так* м. ‘некалькі жменяў ільновалакна пасля часання, звязаных куклай’ – Шчуч., Воран., Навагр., Карэл., Вілен. р., Беластоц. р., (СПЗБ, Шаталава, Мат. Гродз.), *су́кратак* м. – Ваўк., Драг. (СПЗБ, Н. сл-сць), *скру́тка* ж. –

Воран., Астр. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *круце́ль* м., *круцёлка* ж. – Вілен. р., Паст. (СПЗБ), *верч* м. – Чэрв. (СПЗБ), *вярту́шка* ж. – Лях. (СПЗБ), *сувэ́ртак* м. – Кобр. (СНМ), *сувя́зак* м. – Слон. (Мат. Гродз.), *куль* м. – Брасл., Вілен. р. (СПЗБ), *кулёк* м. – Воран. (СПЗБ), *ку́лік* м. – Калінк. (СПЗБ), *улі́тка* ж. '10–12 жменяк вычасанага льну ў звязцы' – Жытк. (ТС), *кулі́тачка* ж. памянш. 'скрутак валакна лёну, канапель' – Карэл. (СПЗБ), *бунт* м. – Навагр. (ЖС), *бу́нцік* м. – Карэл., Верхнядзв. (Шаталава), *бунтэ́лік* м. – Віл. (СПЗБ), *пунтэ́ль* м., *пунтэ́лік* м. – Віл. (Шаталава), *пало́йка* ж. 'скрутак з некалькіх жмень вытрапанага або вычасанага лёну' – Лях., Капыл. (СПЗБ), *пало́йка* ж., *палу́йка* ж. 'жменя або некалькі жмень ільноваkна' – Іўеў., Карэл., Бар., Мёр. (СПЗБ, Шаталава), *па́сменё* н. 'вычасаная жменя льну' – Слон. (НЛ), *бу́лачкі* мн. – Вілен. р. (СПЗБ), *галу́шка* ж. – Слон. (Мат. Гродз.), *гарсця́* ж. 'звязка ачышчанага льну з дваццаці жмень' – Беш. (НС), *жбунт* м. 'звязка льну з закручанымі канцамі пасля часання' – Дзятл. (Мат. Гродз.), *каса́* ж. ' від звязкі валакна пасля часання, адзінка вымярэння валакна' – Іван. (ДСБ), *клёцка* ж. 'скрутак вычасанага льну' – Гродз. (НС, Цыхун), *ла́тка* ж. 'жменя скручанага льну' – Стол. (ЖНшС), *му́чка* ж. 'вычасаная на грэбені і згорнутая ў скрутак жменя льну' – Стол. (ТС), *паве́сма* н. 'пасма кудзелі льну для прадзіва' – Верхнядзв., Мёр., Маз. (ГЧ, СНМ, Шаталава), *паве́сма* ж. 'звязка льну з пэўнай колькасці жмень – ад 22 да 26' – Браг. (НС), *паве́смене* н. 'дзве жмені кужалю' – Слон. (НЛ), *прач* м. 'скрутак ільноваlакна' – Кам. (СПЗБ), *піро́г* м. 'скручаная ці сплеценая пасма вычасанага льну' – Вілен. р., Гродз. (СПЗБ), *рэ́пка* ж. 'звязка вычасанага льну' – Зэльв. (Мат. Гродз.), *фі́га* ж. 'невялікі скрутак апрацаванага льну' – Гродз. (НС, Цыхун).

Куль

Вялікі сноп трасты льну, звязаны пасля вылежвання.

куль м. – Вілен. р., Рас., Навагр., Воран., Іўеў., Паст., Калінк., Шум., Смарг., Шчуч. (СПЗБ, Кучук, Сцяцко, Шата-

лава, Мат. апыт.), *куль* м. ‘ахапак сухога льну, вынесены за адзін раз з ёўні для апрацоўкі на мяліцы’ – Навагр. (Шаталава), *кулёк* м. – Вілен. р., Барыс., Астр., Лоеў. (СПЗБ, Янкова), *кýлік* м. ‘сноп, вязка льну, канапель, саломы’ – Пруж., Кам., Кобр. (ДСБ), *кýлік* м. ‘вялікі сноп трасты льну’ – Нараўл. (СПЗБ), *кулíк* м. – Гродз. (Мат. Гродз.), *пук* м. – Навагр., Дзятл., Карэл., Лях., Воран., Брасл., Віл., Ганц., Бар. (Мат. Гродз., СПЗБ), *пучóк* м. ‘сноп льну, канапель’ – Вілен. р., Бар., Віл., Лях., Верхнядзв., Брасл. (СПЗБ), *пýчка* ж. – Слон. (Мат. Гродз.), *вя́занка* ж. – Капыл., Лях., Стол., Жытк. (СПЗБ, ТС), *вя́зеніца* ж., *вя́зенічка* ж. памянш. – Лід. (СПЗБ), *вы́нашай* м. – Уздз., Іўеў., Стол. (Мат. мін.-мал., ТС), *вынашáй* м. ‘вялікі сноп трасты льну ці ахапак сухога льну, вынесены за адзін раз з ёўні для апрацоўкі’ – Іўеў., Навагр. (СПЗБ, Шаталава), *вынашáйка* ж. – Лід. (СПЗБ), *вы́насак* м. – Навагр. (НС), *бíтка* ж. – Воран. (Мат. Гродз.), *бíтаўка* ж. – Навагр. (ЖС), *бáбка* ж. – Віл. (СПЗБ), *бóйка* ж. – Рас. (Шаталава), *кíпка* ж. – Слон. (Сл. Гродз.), *кýчка* ж. – Шчуч. (Сл. Гродз.);

іншыя назвы: *лáдка* ж. ‘ахапак сухога льну ці канопляў’ – Стол. (ДСБ), *мачýльнік* м. ‘сноп канапель, прыгатаваны для малачэння’ – Паст. (СПЗБ), *русня́* ж. – Беш. (НС), *руцэ́шкі* мн. ‘невялікія снапы льну’ – Шум. (СПЗБ), *снапóчак* м. памянш. ‘сноп, вязка лёну ці канопляў у 2–6 жменяў’ – Лельч., Петр., Мазыр. (ЛП).

Павесма

Мера вытрапанага лёну ў 6–12 ручаек.

павéсма ж. ‘6 ручаек’ – Чэрв. (Шатэрнік), *павéсма* н. ‘12 ручаек’ – Лаг. (Варлыга), *павéсма* ж., *павéсьма* м. – ‘10 жменек ільновалакна’ – Лоеў., Рэч. (НС, Янкова), *палóйка* ж. ‘дзесяць жмень лёну пасля трапання’ – Навагр. (З нар. сл.), *жулёмак* м. ‘некалькі жмень вытрапанага льну’ – Беш. (НС), *траця́к* м. ‘пучок ільновалакна з трох жменек’– Драг. (З нар. сл.).

Пасма

Некалькі нітак або валокнаў, складзеных удоўж.

па́сма ж. – Зэльв., Чач., Лоеў. (Сцяцко, Мат. апыт., Янкова), *па́смене* н. – Зэльв. (Сцяцко), *па́сым'е* н. – зах.-пал. г. (НС).

Пук

Нямятая траста, каноплі, што бяруцца за адзін раз для трапання (апрацоўкі).

пук м. – Шум., Гор., Чэрв., Асіп., Бярэз., Чэрык., Касц., Клецк., Лун., Гл., Акц., Маз. (ЛАБНГ), *пучо́к* м. – Шкл., Бяроз., Драг., Пін., Маз., Рэч. (ЛАБНГ), *вя́зка* ж. – Глыб., Бых., Люб., Рэч., Нараўл. (ЛАБНГ), *вяза́нка* ж. – Брасл., Шум., Раг. (ЛАБНГ), *руча́йка* ж. – Чэрв., Маладз., Лаг., Мядз. (СПЗБ), *ру́чка* ж. – Маст., Лід., Вілен. р. (СПЗБ), *аднару́чка* ж. – Валож. (Мат. мін.-мал.), *паве́сма* н. – Рас., Гар., Івац., Пін., Добр. (ЛАБНГ), *жме́ня* ж. – Лід., Воран. (Мат. Гродз.), *тро́панка* ж. ‘адна або дзве жмені льну, якія браліся для трапання’ – Старадарож., Капыл. (СПЗБ), *стрэ́пач* м. ‘пасма нетрапанага льну’ – Пін., Лун. (Шаталава), *пабо́й* м. ‘пук сухога льну’ – Гродз. (Мат. Гродз.).

Пундэлак

Даўняя мера лёну: паводле розных крыніц – ад васьмі да дванаццаці кілаграмаў.

пундэ́лак м. – Мёр. (СНМ), *пундэ́лік* м., *пундэ́ляк* м. ‘дванаццаць кілаграмаў’ – Глыб., Мёр., Віл., Уздз., Вілен. р. (СПЗБ), *пундэ́лячак* м. ‘дванаццаць кілаграмаў’ – Віл. (СПЗБ)., *пундэ́ль* м. ‘дванаццаць кілаграмаў’ – Ашм. (СПЗБ), *пуцня́* ж. ‘дванаццаць кілаграмаў’ – Іўеў. (СПЗБ).

Радок

Укладка льну на полі.

радо́к м. – Тал. (Шаталава).

Сарачня

Сорак ручаек вытрапанага льну.

сарачня́ ж. – Зэльв. (Сцяцко).

Скрутак

Дзве ручайкі вытрапанага льну.

скру́так м. – Зэльв. (Сцяцко), *палу́йка* ж. – Карэл. (Шаталава), *тро́панка* ж. – Слуцк. (З нар. сл.).

Сошкі

Часовая ўкладка льну на полі.

со́шкі мн. – Рас. (Шаталава), *мандэ́лячкі* мн. ‘некалькі снапоў ільну, пастаўленых у кучку для прасушвання’ – Вілен. р. (СПЗБ).

Чуб

Конусападобны, замацаваны зверху снапок ільну, пастаўлены на полі для прасушкі.

чуб м. – Брасл., Гродз., Астр. (СПЗБ), *ку́чка* ж. – Пін., Кобр. (НЛ), *со́шкі* мн. – Рас. (Шаталава).

7.5. ІНШЫЯ НАЗВЫ

Верч

Скрутак лыка, ільну, дроту.

верч м. – Петр., Лун., Браг., Бяроз. (Шаталава), *кружнік* м. – Рас., Тал. (Шаталава).

Нюшына

Вельмі малая колькасць чаго-небудзь.

нюшына ж. – Мсцісл. (Юрчанка).

Палувенец

Пучок лубіну, звязаны на канцах у вузел.

палувéнец м. – Дзятл. (Сл. Гродз.).

Пампуха

Невялікая звязка тытунёвых лістоў.

пампýха ж. – Драг. (СНМ), *пампýшка* ж. – Зэльв. (Сцяцко, ДС), *папýша* м. – Старадарож. (Мат. апыт.).

Пасад

Рад снапоў, разасланых на таку для абмалоту.

пасáд м. – Вілен. р., Раг., Мёр., Верхнядзв., Уздз., Наваргр., Гродз., Карэл., Астр., Бар., Ганц., Мсцісл. (СПЗБ, Мат. Гродз., Шаталава, Юрчанка), *пасцéль* м. – Верхнядзв., Паст., Брасл., Раг. (СПЗБ), *пасцéля* ж. 'пэўная колькасць снапоў, разасланых у два рáды на таку для абмалочвання цапамі ў адзін заход' – Пол. (НЛ), *хóдка* ж. – Зэльв. (Сцяцко).

Пляцёнка

Што-небудзь сплеценае ўдоўж.

пляцёнка ж. – віц.-маг. г., Гом. р., спарадычна пал. р. і гродз.-бар. г., Пух. (ЛАБНГ, Янкова), *плясцёнка* ж. – Арш., Дубр., Гор. (ЛАБНГ), *плётка* ж. – Пол., Шум. (ЛАБНГ), *вяно́к* м. – паўн.-зах. д., зах.-пал. г., сярэд.-бел. г., паўн.-зах. з., Верхнядзв. (ЛАБНГ, Шаталава), *бунт* м. – Пін., Стол., Лун. (ЛАБНГ), *мато́к* м. – паўн. р. (ЛАБНГ, ЖНС), *маты́шка* ж. – Верхнядзв., Гар. (ЛАБНГ), *вя́зка* ж. – Зэльв. (ЛАБНГ), *вяза́нка* ж. – Краснап. (ЛАБНГ), *пук* м. – Маз. (ЛАБНГ).

8. НАЗВЫ СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧЫХ І ВЫТВОРЧЫХ ПАБУДОЎ

8.1. АГУЛЬНЫЯ НАЗВЫ ГАСПАДАРЧЫХ БУДЫНКАЎ

будо́ўля ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *кляшня́* ж., *кляшэ́нька* ж. 'частка халоднага будынка' – Чэрв. р. (Шатэрнік), *кру́гліца* ж. 'гаспадарчая пабудова квадратнай формы' – Мядз. (Н. сл-сць), *мурава́нка* ж. 'невялікая цагляная пабудова' – Чэрв. р. (Шатэрнік), *паднаве́с* м. – Шкл. (Мат. Маг.), *плецёнка* ж. 'будынак з плеценымі сценамі' – Стол. (ТС), *халамэ́ндзік* м., пагардж. 'старая невялікая гаспадарчая пабудова' – Бял. (Яўсееў), *хі́жа* ж. 'невялікае памяшканне' – Маз. (ГЧ), *шараба́н* м., *шараба́нка* ж. 'буданчык у форме страхі' – Кам. (НС);

некалькі гаспадарчых будынкаў пад адным дахам: *абша́р* м. – Слуцк. (ЖС), *стаг* м. – Беластоц. р. (СПЗБ);

сукупнасць жыллёвых і гаспадарчых будынкаў аднаго гаспадара: *будо́ва* ж. – Воран., Навагр., Гродз. (СПЗБ), *будо́ўля* ж. – Паст. (СПЗБ), *гумно́* н. – Пух. (СЦБ), *пасе́ля* ж., *пасе́лія* ж. – Жытк., Стол. (ТС).

8.2. НАЗВЫ СПЕЦЫЯЛЬНЫХ ГАСПАДАРЧЫХ БУДЫНКАЎ

будынак для захавання мякіны: *бу́дачка* ж., *пало́ўня* ж. – пал. р., Навагр. (ЛП, ЖС);

будынак, куды зносяць на зіму вуллі: *зімо́ўнік* (*зымо́вньік*) м. – Малар. (ДСБ), *амша́нік* м. – Навагр. (Мат. Гродз.);

будынак для захавання торфу: *тарпаўня́* ж. – Маст. (Сл. Гродз.), *шу́ла* – Чэрв. (Мат. мін.-мал.);

будынак для захавання гаспадарчага начыння: *дзвя́галка* ж. ‘будынак, дзе знаходзіцца дзвіжок’ – Уздз. (Мат. мін.-мал.), *клець* ж. ‘невялікі хлеўчык, дзе складаюць гаспадарчыя прылады’ – Лун. (ДСБ), *тука́рня* ж. ‘частка будынка, куды складваюць сталярскія прылады’ – Брэсц. (ДСБ);

будынак для вупражы калгасных коней: *таро́жка* ж. – Круп. (ЖС), *пасядзе́льня* ж. – Смарг. (Сл. Гродз.);

іншыя пабудовы: *амшэ́нь* м. ‘спецыяльная гаспадарчая пабудова, паглыбленая ў зямлю’ – Чач. (ЖНшС), *вапе́нніца* ж. ‘хлеў для ссыпкі вапны’ – мясц. (Насовіч).

8.3. НАЗВЫ ПАБУДОЎ ГУМЕННАГА КОМПЛЕКСУ

Адрына

Вялікі халодны будынак для захоўвання сена, саломы.

адры́на ж. – цэнтр. з., Беластоц. р. (ДАБМ, СПЗБ, Мат. дыял. сл., Мат. Гродз., Насовіч, Шатэрнік, Янкоўскі), *адры́ня* ж. – Мядз., Паст., Вілен. р. (ДАБМ, СПЗБ, ЖС), *адры́нка* ж. – Воран., Валож., Беластоц. р. (СПЗБ, ЖНшС), *адры́наўка* ж., *адры́нька* ж. – Астр. (СРЛГ), *андры́на* ж. – Чэрв. р., Уздз., Пух., Старадарож., Гл. (ДАБМ, СПЗБ, СЦБ, Нар. скарбы, Шатэрнік, Янкоўскі), *вадры́на* ж. – Лях. (ДСБ), *вадры́нка* ж. – Ашм. (Мат. мін.-мал.), *відрі́на* ж. – Ельск. (Мат. Гом.), *одры́ня* ж. – Астр. (СПЗБ), *адры́нец* ж. – мясц. (Насовіч), *ядры́на* ж. – Ваўк. (СРЛГ), *дры́нька* ж. – Мядз. (СЦБ, Мат. мін.-мал.), *стадо́ла* ж. – Ашм., Гродз., Малар., Брэсц., Вілен. р. (СПЗБ, ДСБ, Цыхун), *стадо́л* м. – Малар., Брэсц. (ДСБ), *пало́ўня* ж. – Пін. (ДСБ, НС), *пу́ня* ж. – паўн.-усх. д., спарадычна пал. р., Воран., Мядз., Шчуч., Вілен. р., Латгал. р., Смален. р., зах.-бран. р. (ДАБМ, СПЗБ, Мат. Гом., Бялькевіч, Дабравольскі, Каспяровіч, Растаргуеў, Станкевіч, Шатэрнік), *пу́нька* ж. – Лоеў., Бераст., Вілен. р., зах.-бран. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., Насовіч, Растаргуеў, Янкова), *пу́нечка* ж. – мясц. (Насовіч), *пу́нішча* ж. павеліч. – Шум. (СПЗБ), *сянні́к* м. –

Чач. (ЖНшС), *сянні́ца* ж. – усх.-маг. р., Старадарож., Асіп., Бярэз., Чэрв. (ДАБМ, Бялькевіч, Насовіч), *сяні́ца* ж.– усх.-маг. р., Маст. (СРЛГ, Бялькевіч, Юрчанка), *сяні́чка* ж. памянш. – усх.-маг. р. (СРЛГ, Бялькевіч, Юрчанка), *се́нніца* ж., *сені́ца* ж. – Гродз. (СПЗБ, Цыхун), *се́ннік* м. – Лун. (Шаталава), *сяня́нка* ж. – Лоеў. (Янкова), *сяльні́к* (*селны́к*, *сэ́льнік*, *селні́к, сылны́к*) м. – пал. р. (ДАБМ, ЛП, ДСБ, ЖНшС, Шаталава, Янкова), *засянні́к* м. – мясц. (Станкевіч), *або́ра* ж. – Валож., Лаг. (СЦБ), *вало́ўнік* м. – Карэл. (Сл. Гродз.), *чапе́льня* ж., *чапі́льня* ж. – Дзятл. (Сл. Гродз.), *кало́шанка* ж. ‘прыбудоўка да адрыны, дзе рэжуць сечку, ссыпаюць мякіну і інш.’ – Гродз. (НС, Цыхун);

адрына (пуня), сплеценая з лазы: *таня́нка* ж. – Мёр. (НС), *лаба́с* м. – Навагр. (ЖС), *пляця́нка* ж. – Віл. (СПЗБ).

Часткі адрыны (пуні): *прысцень* м. – Смален. р. (Дабравольскі), *прысце́н* м. – мясц. (Станкевіч), *падстрэ́шак* м. ‘месца пад дахам пуні для часовага складвання снапоў’ – мясц. (Станкевіч), *сапраці́вак* м. ‘месца супраць варот у сянніцы’ – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *старана́* ж. ‘адна з дзвюх частак адрыны, палавіна яе’ – Гродз. р. (Цыхун).

Прыбудова да адрыны (пуні): *прыпу́ннік* м. – Віц. р. (Каспяровіч), *балага́нчык* м. – Віц. р. (Каспяровіч), *шо́пка* ж. – Гродз. р. (Цыхун).

Асець, гл. **Ёўня**

Ёўня

Памяшканне для сушкі збожжа, ільну, канопляў.

ёўня ж. – усх. з. (ДАБМ, СПЗБ, Мат. дыял. сл., ЖНшС, Бялькевіч, Дабравольскі, Каспяровіч, Насовіч, Станкевіч, Шатэрнік, Янкоўскі), *е́ўня* ж. – пераважна усх.-маг. г., спарадычна цэнтр. з. (ДАБМ, СПЗБ, Дабравольскі, Станкевіч, Юрчанка), *е́вінка* ж. памянш. – Мсціслаў. (Юрчанка), *асе́ць* ж. – пераважна паўн. р., усх.-маг. р., Смален. р. (ДАБМ, СПЗБ, Бялькевіч, Дабравольскі, Каспяровіч, Насовіч, Стан-

кевіч), *асётка* ж., *асяць* ж. – Докш. (ДАБМ, Насовіч), *во́сець* ж. – паўн.-зах. з., цэнтр. з., усх-маг. г., Віц. р. (ДАБМ, СЦБ, Мат. Гродз., Варлыга, Каспяровіч, Станкевіч, Сцяцко), *о́сець* ж. – Брасл., Верхнядзв., Іўеў., Латгал р. (СПЗБ), *ла́зня* ж. – Слуцк. (З нар. сл.), *аві́н* ж. – Бераст., Рас. (ДАБМ), *ві́ня* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *байра́к* м. ‘будынак для сушкі снапоў (без печкі)’ – Клім. (Мат. Маг., Н. сл-сць), *сырабо́йня* ж. ‘вялікая ёўня’ – Сен. (Каспяровіч, Станкевіч);

памяшканне, дзе сушаць і труць лён: *су́шня* ж., *сушня́* ж. – пераважна цэнтр. з., спарадычна усх.-маг. р., пал. р., Віц. р. (ДАБМ, СПЗБ, Мат. дыял. сл., Мат. Гродз., Нар. скарбы, Бялькевіч), *сушня́к* м. – Навагр. (СРЛГ), *суша́рня* ж. – Пруж. (СПЗБ), *суша́рка* ж. – Брасл. (ДАБМ), *сушы́лка* ж. – слуцк.-маз. г., Мін., Пін., Баран. (СПЗБ), *суша́льня* ж. – Малар. (ДСБ), *сушэ́льня* ж. – Пол. (ДАБМ), *сушы́льня* ж. – Шчуч., Навагр. (ДАБМ), *сухме́льня* ж. – Чав. (Мат. мін.-мал.), *во́сець* ж. – Докш., Гл. (Мат. дыял. сл., Янкоўскі), *га́тар* м. – Лаг. (СЦБ), *ёўня* ж. – Шкл. (Мат. Маг.), *я́ўя* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *ры́га* ж. – Добр. (ДАБМ), *ры́жка* ж. – Гарад. (ДАБМ, Сцяцко), *рэ́я* ж. – Віц. р., Гарад., Смален. р. (ДАБМ, Дабравольскі, Каспяровіч, Насовіч, Станкевіч), *ток* м. – Віц. р. (Каспяровіч), *цяры́лка* ж. – Стол. (ТС), *се́нькі* мн. ‘частка сушні, дзе мнуць лён’ – Астр. (Мат. Гродз.), *зало́жжа* н. ‘частка ёўні, абмежаваная сцяной і сушыльняй’ – Сен. (Каспяровіч, Станкевіч);

будынак для прасушвання абмалочанага зерня: *сушы́лка* ж. – Віл. (СПЗБ), *сушы́льны заво́д* – Брасл. (СПЗБ).

Часткі ёўні (асеці):

ніз ёўні (асеці), дзе знаходзіцца печка: *падасе́ць* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *падасе́цце* н. – мясц. (Насовіч), *падаві́н* м. – Смален. р. (Дабравольскі);

яма перад печчу ў ёўні (асеці): *по́хад* м. – усх.-маг. р., зах.-бран. р. (Бялькевіч, Растаргуеў);

крыты ход у падасець: *ваво́з* м. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *падла́зze* н. – усх.-маг. р. (Бялькевіч);

пярэдняя частка ёўні (асеці): *перадасёт* м. – Іўеў., Стаўб. (Мат. мін.-мал.), *перадасётак* м. – Валож. (Мат. мін.-мал., Станкевіч);

жэрдкі ў ёўні для сушкі снапоў і інш.: *цáпкі* мн. – Пол., Лаг., Кругл., Буда-Каш., Бых., Жлоб., Гом., Лоеў., Рэч., Добр. (Мат. Гом., Мат. Маг., Варлыга, Сцяцко, Янкова), *цапкé* мн. – Кір. (НС), *цапні́к* м. – Добр. (Мат. Гом), *цапнікí* мн. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *цапóк* м. – Верхнядзв., Асіп., Круп. (Шаталава, НС), *грáдкі* мн. – Верхнядзв. (СПЗБ, Станкевіч), *грáты* мн. – Воран. (Мат. Гродз.), *градá* ж. – мясц. (Станкевіч), *казлы́* мн. – Бял. (Мат. Маг.), *каласні́к* м. – Віц. р. (Каспяровіч, Станкевіч), *лáйка* – Воран. (Шаталава), *палóк* м. – Арш. (Шаталава), *пóлка* ж. – мясц. (Насовіч), *пры́старанкі* мн. – Навагр. (Сл. Гродз.), *пя́тра* ж. – мясц. (Станкевіч);

іншыя часткі ёўні (асеці): *гéвер* м. 'частка ёўні паміж слупамі, якія падтрымліваюць бэлькі, дах' – Віц. р. (Каспяровіч, Станкевіч), *засётак* м. 'загародка (па абодва бакі ёўні)' – Светлагор., Раг. (Мат. Гом.), *пражмó* н. 'прамежак паміж слупамі ў ёўні, дзе кладуць хлеб' – Сен. (Каспяровіч), *такаві́шча* н. 'падлога ў ёўні' – Віц. р. (Каспяровіч).

Прыбудова да ёўні (асеці): *заёвінне* н. – Сен. (Каспяровіч), *такаўня́* ж. – Віц. р. (Каспяровіч).

Месца за ёўняй (асеццю): *засётак* м., *засéцце* н., *засéціна* ж., *засéтнік* м. – мясц. (Станкевіч), *заасётак* м. – Рэч. (Мат. Гом.).

Гумно

Вялікая халодная будыніна для складвання і абмалоту зжатага збожжа, а таксама пляцоўка перад гэтай будынінай.

гумнó н. – агульн. (ДАБМ, СПЗБ, ТС, Дабравольскі), *гуннó* н. – Бярэз., Чэрв., Пух., Мін., Старадарож., Бабр., Акц. (ДАБМ, СПЗБ, СЦБ, Мат. мін.-мал.), *гуўнó* н. – Лоеў. (Янкова), *умнó* н. – Гродз., Астр., Воран. (СПЗБ, Шаталава), *гумні́шча* н. павеліч. – Смарг., Глыб., Паст., Асіп., Мсцісл.,

Вілен. р. (СПЗБ, Юрчанка), *гумні́ска* н. – Маст. (СПЗБ), *гуме́нца* н. памянш. – Калінк., Смален. р. (СПЗБ, Дабравольскі), *гумянцо́* н. памянш. – Навагр., Смарг. (СПЗБ), *клу́ня* ж. – пал. р., Віц. р., Калінк., Беластоц. р. (ДАБМ, СПЗБ, ДСБ, ЛП, Нар. скарбы, СНМ, ЖНшС, Каспяровіч, Насовіч, Станкевіч, Янкоўскі), *клю́ня* ж. – захад зах.-пал. г., Пін. (ДАБМ), *ток* м. – паўн. р., паўночная частка сярэд.-бел. г., усх.-пал. р. (ДАБМ, ЛАБНГ, Варлыга), *стадо́ла* ж. – Гродз., Гарад. (СПЗБ), *стадо́ля* ж. – Ваўк., Навагр., Вілен. р. (СПЗБ), *стадо́л* м. – пал. р. (ЛП), *сырабо́йня* ж. – Чэрв. р., Пух. (Мат. мін.-мал., Шатэрнік), *або́ра* ж. – Лаг. (Мат. мін.-мал.), *амша́нік* м., *імша́нік* м. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *пу́ня* ж. 'вялікае гумно ў маёнтку' – Гл. (Янкоўскі).

Часткі гумна:

глінабітная пляцоўка для малацьбы: *ток* (*тэк*, *тык*, *тік*, *тук*) м. – агульн. (ЛАБНГ, ЛП, Нар. скарбы), *тачо́к* м. – Чав., Карм. (ЛАБНГ), *такаўня́* ж. – Пол., Віц., Маладз., Віл., Ушац., Кругл., Бярэз. (ЛАБНГ), *тако́ўня* ж. – Віц. р. (Каспяровіч), *такаві́шча* н. – спарадычна паўн. р., Круп., Гор. (ЛАБНГ), *паса́д* м. – Паст. (ЛАБНГ, СПЗБ);

частка гумна для малацьбы і захоўвання снапоў: *ток* м., *тако́ўня* ж. – Чэрв. р., Зэльв. (Мат. мін.-мал., Насовіч, Станкевіч, Сцяцко, Шатэрнік), *такаўня́* ж. – мясц. (Станкевіч), *перадто́ч'е* н. – Дзярж. (НС), *praцівéнь* м. – Віл., Паст. (СПЗБ), *уме́тнік* м. – Чэрв. (Мат. мін.-мал.), *мане́ж* м. – Чэрв. р. (Шатэрнік);

адгароджаная ад тока частка гумна, дзе захоўваецца збожжа, складваюцца снапы, салома, сена: *тарпа́* ж., *торп* м. – паўн.-зах. з., Чэрв. (СПЗБ, Мат. Гродз., СНМ, Шаталава), *тарпі́на* ж. – Ваўк., Гродз. (СПЗБ), *старана́* ж. – паўн.-зах. з., пал. р., спарадычна слуцк.-маз. г., Дзярж., Шум. (СПЗБ, ЛП, ДСБ, НС, Н. сл-сць, Насовіч, Станкевіч, Сцяцко, Шаталава, Янкова), *старані́ца* ж. – Астр., Вілен. р. (СПЗБ), *staро́нка* ж. – Паст. (СПЗБ), *застаро́нак* м., *за́стаpанак* м. – усх.-маг. р., пал. р., Уздз., Астр., Віл., Дзярж., Маладз., Паст., Верхнядзв., Бярэз., Барыс., Вілен. р. (СПЗБ, ЛП, НС, Мат.

мін.-мал., Мат. дыял. сл., Мат. Гом., Нар. скарбы, Бялькевіч, Станкевіч, Шаталава), *застаро́н* м. – Лоеў. (Янкова), *застаро́на* ж. – пал. р. (ЛП), *за́старанка* ж. – Ашм., Валож., Вілен. р. (СПЗБ, Сл. Гродз., СЦБ), *застаро́нка* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *астаро́нак* м. – Воран., Навагр., Лун., Вілен. р. (СПЗБ, Шаталава, Мат. Гродз., З нар. сл.), *астаро́нчына* ж. – Дзятл. (Сл. Гродз.), *пры́старана* ж. – Іўеў. (Мат. Гродз.), *прыстаро́нак* м. – Ганц., Івац., Пін. (СПЗБ, ДСБ, Шаталава), *пры́старанак* м. – Зэльв., Верхнядзв., Карэл., Лях., Ганц. (СПЗБ, Сцяцко, Шаталава), *пастаро́нак* м. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *пу́ня* ж. – Бых. (Мат. дыял. сл.), *дзе́ннік* м. – Клім. (Бялькевіч, Станкевіч), *закры́лле* н. – Круп., Гом. (СЦБ, Мат. Гом.), *запяры́лак* м. – Уздз. (СЦБ), *засе́к* м. – Жытк. (ТС), *за́крам* м. – Смален. р. (Дабравольскі), *замёт* м. – Маз. (НС), *заме́тнік* м. – Чэрв. р. (Станкевіч, Шатэрнік), *кляшня́* ж. – Чэрв. (СПЗБ), *ку́льша* ж. – Воран. (СПЗБ), *пало́ўня* ж. – Карэл. (Сл. Гродз.), *под* м. – Петр., Гл. (Шаталава, Янкоўскі), *пятра* ж. – Лун., Жытк. (НС), *спіж* м. – Гродз. (Сл. Гродз.), *стоўп* м. – Воран. (СПЗБ), *каласо́ўня* ж. – Петр. (НС), *калашня́* ж. ‘вузкі закутак у гумне, адгароджаны ўздоўж падоўжанай сцяны’ – Дзярж. (НС), *кладня́* ж. ‘застаронак, запоўнены снапамі’ – Глыб. (СПЗБ), *лар* м. ‘невялікае аддзяленне для збожжа’ – Малар. (ЛАБНГ);

адгароджанае ў гумне месца для мякіны: *мякі́ннік* м. – Лаг., Стол., Жытк. (ТС, Варлыга), *мякі́нніца* ж. – Іўеў. (СЦБ), *запі́рак* м. – Стол. (ТС), *прысе́дак* м. – Калінк. (НС), *пало́ўня* ж., *палаве́нька* ж. памянш. – Карэл. (ЖНС), *во́траніца* ж., *застаро́нак* м. – Пол. (Сцяцко), *уме́тнік* м. – Чэрв. р. (Станкевіч, Шатэрнік), *прыасётак* м. – Светл. (Мат. дыял. сл.);

перагародка з бярвення ў гумне: *запе́рак* м. – Карэл. (Шаталава), *прагве́нь* м. – Віл. (СПЗБ), *пры́старанак* м. – Ваўк., Зэльв., Слон., Баран. (СПЗБ, Сцяцко), *прыстаро́нок* м. – Лун. (СПЗБ), *замёт* м. ‘прыстаронак, які аддзяляе ток ад стараны’ – Бяроз., Жытк. (НС), *запяры́лак* м. ‘дашчаная перагародка ў гумне паміж токам і стараною’ – Карэл. (ЖНС);

бярвенца ці дошка ў застаронку: *зáперына* ж., *запéрына* ж. – Стол., Жытк. (ТС), *запéрка* ж. – Стол. (ТС);

дошкі, на якіх ляжаць снапы: *застарóнак* м. – Гл. (Янкоўскі), *насцíл* м. – Карм. (Мат. Гом.), *пасáд* м. – Смален. р. (Дабравольскі);

іншыя часткі гумна: *ашóрстак* м. 'жэрдка ў гумне, прымацаваная паміж сохамі на ўзроўні сцен' – Лях. (Мат. дыял. сл.), *засéсце* н. 'задняя частка гумна' – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *клáдка* ж., *клáдушка* ж. – 'месца ў гумне паміж сохамі' – Мсцісл. (Юрчанка), *муратóча* ж. 'месца ў гумне, дзе стаяла малатарня' – Уздз. (Мат. мін.-мал.), *парóжнік* м. 'кут у гумне каля варотаў' – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *старанá* ж. 'бок гумна' – Мсцісл. (Юрчанка).

Прыбудова да гумна: *прысцéнак* м. – Чэрв. р. (Станкевіч, Шатэрнік), *прыгýмкі* мн. – Паст. (СПЗБ), *прыгумёнка* ж. – Смарг. (СПЗБ), *прыгумéннік* м. – Ашм. (СПЗБ), *прыгумéнік* м. – Вілен. р., пал. р. (СПЗБ, ЛП), *прыгумéльнік* м. – Астр. (СПЗБ), *прыгумéнне* н., *прымéнне* н., *прыгýнык* м., *прыгумéнак* м., *прыклýнак* м. – пал. р. (ЛП), *палувéнка* ж., *палýнька* ж., *палýня* ж. – Карэл. (Сл. Гродз.), *палýнік* м. – Навагр. (Сл. Гродз.);

прыбудова да гумна, куды ссыпаюць амеці і мякіну: *амéтнік* м. – Пух., Уздз. (СЦБ, Мат. мін.-мал., Шатэрнік), *крылó* н. – Пух. (Станкевіч, Шатэрнік), *каласнíк* м. – Хойн. (НС), *тынянка* ж. 'прыбудоўка з тыну ўздоўж сцяны ў гумне; застаронак' – Пол. (Сцяцко).

Месца каля гумна: *гумнíшча* н. – спарадычна сярэд.-бел. г., Віц. р. (СЦБ, Мат. Гродз., Каспяровіч, Шатэрнік, Янкова), *гýмнішча* н. – Кір. (НС), *гумнíца* ж. – Кліч. (ЖС), *гумéнье* н., *гумнó* н. – Віц. р. (Каспяровіч), *гумнíска* н. – Воран., Мядз., Кам. (СЦБ, ЖС, Мат. Гродз.), *прыгумéнне* н. – пал. р., Смарг. (ЛП, Мат. Гродз.), *прыгумéнік* м., *прымéнне* н., *прыгýнык* м., *прыгумéнак* (*пругумéнак*) м. – пал. р. (ТС, ЛП), *прыгумéнье* н. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *прогумéнак* м., *прагмéнак* м., *пругмéнак* м. – Стол. (ТС), *пругмéнё* н. – Карэл., Зэльв. (Мат. Гродз., Сцяцко), *пругмéнь* м. – Слуцк., Ка-

пыл., Ваўк. (Мат. Гродз., Н. сл-сць, З нар. сл.), *прыўмéльнік* м. – Астр. (Мат. Гродз.), *прыдóржсня* ж. – Лун. (НС), *гумнó* н. 'месца з гумном і загуменнем' – Гарад. (Сцяцко), *загумéнне* н. 'месца за гумном' – Чэрв. р. (Шатэрнік).

Клець

Халодны будынак, прызначаны для захоўвання мукі, збожжа і іншых рэчаў.

клець ж. – агульн., акрамя гродз.-бар. г., Смален. р. (ДАБМ, СПЗБ, ЛП, Мат. Гродз., Дабравольскі, Каспяровіч, Растаргуеў, Станкевіч, Шатэрнік), *клéцішча* н. – Чэрв. (СЦБ), *кледзь* ж., *клетýшка* ж., *прыклéць* ж., *пераклéць* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *клéтка* ж. – Асіп., Пух., Смален. р. (ДАБМ, Дабравольскі), *свíран* (*свíрэнь*, *свы́рэнь*) м., *свірóнак* м. памянш. – зах. з., пал. р., слуцк.-маз. г., гродз.-бар. г., Сен., Мін., Пух., Чэрв., Бярэз. (ДАБМ, ЛП, СНМ, ДСБ, Мат. Гродз., Каспяровіч, Станкевіч, Шатэрнік), *свéран* м., *свярóнак* м. памянш. – гродз.-бар. г., Лях. (ДАБМ, Мат. Гродз., Мат. дыял. сл., Сцяцко, Цыхун), *свéрань* м. – Беластоц. р. (ЖНшС, Станкевіч), *свірынéц* м. – Бяроз. (ДСБ), *свíрня* ж. – Пух. (ЖС), *свíрн* м., *свíрна* ж. – пал. р. (ЛП), *амбáр* м. – усх.-маг. р., пал. р., Ваўк., Паст., Смален. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., Мат. Гом., ЛП, Бялькевіч, Дабравольскі), *анбáр* м., *анбáрчык* м. памянш., *анбáрык* м. памянш., *анбáрышча* м. павеліч. – Верхнядзв., Мсцісл., зах.-бран. р. (Растаргуеў, Шаталава, Юрчанка), *інбáр* м. – усх.-маг. р., зах.-бран. р. (Бялькевіч, Растаргуеў), *гамазíн* м., *гамазéя* ж. – Ветк., Добр. (Мат. Гом.), *клýня* ж. – Ганц., Малар., Стол. (ТС, ДСБ, Нар. скарбы, Станкевіч), *кладавáя* ж. – Паст. (СПЗБ), *палóўня* ж. – Зэльв. (Мат. Гродз.), *прыменё* н. – Лях. (СПЗБ), *хíжса* ж. – Калінк. (СПЗБ), *шпíхір* м. – зах.-пал. г. (ДАБМ), *шпіхéрык* м. – Брэсц. (НС), *вы́шкі* мн. 'свіран насупраць хаты' – Смален. р. (Дабравольскі), *лабáз* м. 'памяшканне для захавання льнянога семя' – Валож. (СЦБ), *пасáд* м. 'будынак для абмалочанага збожжа' – Добр. (Мат. Гом.);

грамадскі свіран (клець): *амба́р* м., *анба́р* м., *інба́р* м. – пераважна усх. з. (ДАБМ), *імба́р* м. – Маг. р., Гом. р. (ДАБМ, Юрчанка), *імба́рышча* н. павяліч., *імба́рык* м. памянш., *імба́рчык* м. памянш., *імба́рчычак* м. памянш., *інба́рык* м. памянш., *інба́рчык* м. памянш., *інба́рчычак* м. памянш., *інба́рышча* н. павеліч. – Мсцісл. (Юрчанка), *свíран* м. – слуцк.-маз. г., Леп., Мін., Барыс., Кліч., Асіп., Іван. (ДАБМ), *магазíн* м., *маказíн* м. – Калінк., Лельч. (НС), *магазы́н* м. – Слуцк. (Н. сл-сць), *маказы́н* м. – Чэрв. р., Бяроз., Слуцк. (Н. сл-сць, Шаталава, Шатэрнік), *магазе́я* ж. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *гамазе́я* ж. – зах.-бран. р. (Растаргуеў).

Часткі свірана (клеці):

аддзяленне ў свіране (клеці) для збожжа: *засе́к* м., *засе́чак* м. памянш. – агульн., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., ЛП, Бялькевіч, Варлыга, Дабравольскі, Насовіч, Растаргуеў, Юрчанка), *за́сек* м. – усх.-маг. р., Віц. р., зах.-бран. р. (Бялькевіч, Касяпаровіч, Насовіч, Растаргуеў, Шаталава), *засе́ка* ж. – пал. р., Калінк. (ЛАБНГ, ЛП), *ару́д* м. – паўн.-зах. з., Віц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, СЦБ, Мат. мін.-мал., Касяровіч, Станкевіч, Шаталава), *ару́да* ж. – Паст. (СПЗБ), *арудэ́й* м. – Воран. (ЛАБНГ), *ару́ччык* м., памянш. – Валож. (СПЗБ), *гару́д* м. – Ашм., Іўеў., Паст., Брасл., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *гару́да* ж. – Іўеў. (СПЗБ), *варуня́* ж. – Уздз. (Мат. мін.-мал.), *закра́м* м. – Драг. (ЛАБНГ), *за́крам* м. – Барыс., Гарад. (ЛАБНГ), *кватэ́рка* ж. – Чэрык. (ЛАБНГ), *ласт* м. – Круп. (СПЗБ), *перарэ́жчык* м. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *пасвіро́нак* м. – Воран. (СПЗБ), *сусе́к* м. – Карэл., зах.-бран. р. (Мат. Гродз., Растаргуеў);

іншыя часткі свірана (клеці): *заклецце* н. ‘задняя частка клеці’ – мясц. (Насовіч), *пярэ́клець* ‘падлога’ – мясц. (Насовіч), *падкле́цце* н. ‘пустое месца пад клеццю’ – мясц. (Насовіч), *прыкле́тнік* м. ‘памост для клеці’ – Бых. (Мат. Маг.), *пярэ́клецце* н. ‘шырокія падмосткі па ўсёй даўжыні сцяны клеці, у якой маюцца дзверы’ – Чэрв. р. (Шатэрнік).

Прыбудова да свірана (клеці): *закле́так* м. – Віц. р. (Касяровіч, Насовіч, Станкевіч), *прыкле́т* м. – мясц. (Стан-

кевіч), *прыкле́тнік* м. – Віл., Паст., Верхнядзв., Раг. (СПЗБ), *пераклéтак* м. – мясц. (Станкевіч), *прысвіро́нак* м. – Астр., Лаг. (Мат. мін.-мал., Мат. Гродз.), *пярэ́кляць* ж. – Смарг. (СПЗБ), *перакле́ць* 'памяшканне перад клецццю' – Віц. (Каспяровіч, Станкевіч), *прыкле́ць* ж., *прыкле́так* м. 'кладовая пры клеці' – Віц. р. (Каспяровіч);

павець перад уваходам у свіран (клець): *прыкле́тнік* м. – Лун., Верхнядзв., Мядз. (Шаталава);

ганак перад свіранам (клецццю): *пярэ́клець* ж. – усх.-маг. р., Лаг. (Бялькевіч, Варлыга, Насовіч), *пярэ́клецце* (*пярэ́кліцьця*) н. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *прыкле́тнік* м. – Сен. (Каспяровіч).

Пуня, гл. **Адрына**

Свіран, гл. **Клець**

8.4. НАЗВЫ СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧЫХ ВЫТВОРЧЫХ ПАБУДОЎ

Млын

Будынак з устаноўленым у ім прыстасаваннем для размолу збожжа.

млын м. – паўн.-зах. з., Вілен. р. (СПЗБ, Станкевіч, Янкоўскі), *млыно́чак* м. памяшн. – мясц. (Станкевіч), *млі́н* м., *млінóк* м. памянш. – гродз.-бар. г., Пух., Гл., Беласт. р. (СПЗБ, Янкоўскі), *блін* м. – Зэльв. (Сцяцко), *пруд* м. – усх.-маг. р., Барыс., Смален. р. (Мат. мін.-мал., Бялькевіч, Станкевіч), *ме́льніца* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *мукамо́льня* ж. – Чэрв. (Мат. мін.-мал.), *паро́ўка* ж. – Стол. (ДСБ);

ветраны млын: *вятра́к* м. – Сен. (Каспяровіч, Станкевіч), *ве́трэнік* м. – Стол., Жытк. (ТС), *вятра́нка* ж. – Талач. (Шаталава), *ве́траніца* ж. – Беш. (Каспяровіч), *вёска* ж. 'вадзяны млын' – Шкл. (Мат. Маг.);

Месца ў млыне, дзе выпрабляюць крупы: *крупэрня* ж. – Паст. (СПЗБ), *крупе́рня* ж. – Пух. (Мат. мін.-мал.), *крупадзёрня* ж. – Ветк. (Мат. Гом.), *крупадра́лка* ж. – Хойн. (Мат. Гом.).

Аранжарэя

Цёплае зашклёнае памяшканне для вырошчвання раслін, цяпліца.

шпэкты мн. – Гродз. р. (Цыхун), *рыжэрня* ж. – Лаг. (Варлыга).

Бровар

Вінакурны завод.

бро́вар м. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *гужэльня* ж. – Астр. (СРЛГ), *вінаку́рня* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч).

###Ваўначоска

Будынак, у якім часалі воўну.

часа́льня ж. – Стаўб., Мін., Пух. (СПЗБ), *часа́рня* ж. – Маст., Беластоц. р. (СПЗБ).

Малачарня

Будынак для перапрацоўкі малака.

малача́рня ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *млеча́рка* ж. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *пакт* м. – Паст. (СПЗБ).

Назвы надворнага будынка для прыгатавання ежы

шо́па ж. ‘невялікая прыбудова да хаты, дзе гатуюць свінням ежу’ – Ганц. (СНМ), *пяка́рня* ж. – мясц. (Насовіч), *лятні́ца* ‘летняя кухня’ – Свісл. (СРЛГ), *варыўня́* ж. – Зэльв. (СРЛГ).

Парнік

Род цяпліцы, пакрытай зашклёнымі рамамі або празрыстай плёнкай для вырошчвання расады, ранняй агародніны і да т. п.

парні́к – агульн. (Мат. апыт.), *цяплі́ца* – спарадычна агульн. (Мат. апыт.), *шпэ́кты* мн. – Свісл., Карэл. (СПЗБ), *інспе́кты* мн. – Брасл. (СПЗБ), *ішпе́кт* м. – Уздз. (СЦБ, Мат. мін.-мал.), *шклярні́ца* ж. – мясц. (Станкевіч).

Смалакурня

Смалакурнае прадпрыемства.

смаля́рня ж., *смо́льня* ж. – паўн.-зах. з., Мсцісл., Гарад., Вілен. р. (СПЗБ, Станкевіч, Юрчанка).

Сукнавальня

Майстэрня, дзе валяць сукно.

валю́шня ж. – Гл. (Янкоўскі), *ача́лка* ж. – Пух. (СПЗБ).

Іншыя вытворчыя пабудовы

але́йня ж. – усх.-маг. р., Чэрв., Раг. (СПЗБ, Бялькевіч, Станкевіч), *венґля́рня* ж. ‘вяндлярня’ – Ганц. (СПЗБ), *ганча́рня* ж. ‘ганчарная майстэрня’ – Вілен. р. (СПЗБ), *г(ґ)арба́рня* ж. – мясц. (Станкевіч), *ґантарня* ж. – мясц. (Станкевіч), *дзігця́рня* ж. – Глыб. (СПЗБ), *крахма́льня* ж. – Гарад., Віл. (СПЗБ), *па́рня* ж. ‘памяшканне з печчу, дзе гнуць абады, дугі’ – Стол. (ТС), *па́рня* ж. ‘памяшканне для запарвання корму жывёле’ – Мсцісл. (Юрчанка), *мане́ж* м. ‘малатарня’ – Віл. (Мат. мін.-мал.), *мяса́рня* ж. ‘кілбасная’ – Стаўб. (Мат. мін.-мал.), *пі́льня* ж. ‘лесапільня’ – Пух. (СПЗБ), *півава́рня* ж. – Гродз. (СПЗБ), *пы́таль* м. ‘будынак, дзе пытлявалі зерне’ – Чэрв. (Сцяцко), *разні́ца* ж. ‘будынак, у якім рэжуць

жывёлу' – Лаг. (Варлыга), *рыба́рня* ж. 'будынак, у якім перапрацоўваюць рыбу' – Мядз. (Мат. мін.-мал.), *сапо́жніцкая* ж. 'шавецкая майстэрня' – Ганц. (СПЗБ), *стальма́шня* ж. 'майстэрня, дзе рамантуюць ці робяць колы, вазы, сані' – Гл. (Янкоўскі), *шо́па* ж. 'памяшканне для сушкі дроў' – Стол. (Нар. скарбы).

8.5. НАЗВЫ БЫТАВЫХ СЕЛЬСКАГАСПАДАРЧЫХ ПАБУДОЎ

Вазоўня

Памяшкання для захавання транспартных сродкаў і вупражы.

вазо́ўня ж. – Чэрв. р., усх.-маг. р., пал. р., Паст., Іўеў., Уздз., Беш., зах.-бран. р. (СПЗБ, ЛП, Мат. Гродз., Мат. мін.-мал., Бялькевіч, Растаргуеў, Станкевіч, Шатэрнік), *вазаўня́* ж. – Астр. (СПЗБ), *вазы́рня* ж. – Астр. (СРЛГ), *або́ра* ж. – Іван. (НС), *або́зня* ж. – Гл., Пух. (Шатэрнік Янкоўскі), *вабо́зьня* ж. – Пух. (Шатэрнік), *адры́на* ж. – Лях. (Мат. дыял. сл.), *кале́шня* ж., *кале́сня* ж. – зах.-пал. г. (НС), *паво́зніца* ж. – Стол. (НС).

Месца для вупражы: *хамута́рня* ж. – Добр. (Мат. Гом.), *хамуто́ўня* ж. – Карм. (Мат. Гом.), *хамута́рка* ж. – Добр. (Мат. Гом.), *амуні́чнік* м. – Калінк. (Мат. Гом.), *машта́рка* ж. – Малар. (ДСБ).

Варыўня, гл. **Стопка**

Стопка

Невялікі будынак для захоўвання бульбы, гародніны.

сто́пка ж. – асн. мас. г. (ДАБМ, СПЗБ, Мат. Гродз., СНМ, Каспяровіч, Янкова), *сцёпка* ж. – пал. р., Віц. р., Лаг., Зэльв., Ваўк., Капыл., Слуцк. (ДАБМ, ТС, ЛП, ДСБ, Мат.

Гродз., Мат. мін.-мал., 3 нар. сл., Каспяровіч, Сцяцко, Янкова), *істóпка* ж. – усх.-маг. р., Віц. р., Чэрв. р., Паст., Брасл., Верхнядзв., Барыс., Докш., Лаг., Раг. (СПЗБ, Мат. дыял. сл., Мат. Гом., Бялькевіч, Варлыга, Каспяровіч, Шаталава, Шатэрнік), *выстóпка* ж. – Валож. (СЦБ), *прыстóпнік* м. – Старадарож. (СНМ), *усцёбка* ж. – Жлоб. (Мат. Гом.), *устóбка* ж. – Гом. (Мат. Гом.), *варыўня́* ж. – пераважна цэнтр. з., Віц. р., Стол. (ТС, СЦБ, Мат. мін.-мал., Варлыга, Каспяровіч, Станкевіч, Шатэрнік), *вáрыўня* ж. – пал. р., Глыб., Круп., Уздз. (СПЗБ, ЛП, Мат. мін.-мал.), *вáраўня* ж., *вараўня́* ж. – Брасл., Паст., Віл., Мядз., Вілен. р. (СПЗБ, СЦБ), *варóўня* ж. – Пух. (СЦБ), *варывéнька* ж. памянш. – Чэрв. р., Карэл., Лаг., Маладз., Мядз. (СЦБ, Мат. Гродз., Станкевіч, Шатэрнік), *варымня́* ж. – Пін. (ДСБ), *варуня́* ж. – Ганц. (СНМ), *катýх* м. – Зэльв. (Мат. Гродз.), *кóтух* м. – Слон., Ганц. (ЖНшС, СНМ), *хíжа* ж. – Стол., Жытк. (ТС), *хіжóк* м., *хізóк* м. – Стол., Жытк. (ТС, Станкевіч), *амшэ́нь* м. – Ветк., Браг. (Мат. Гом.), *балагáн* м. – Бяроз. (ЛП), *бравары́на* ж. – Астр. (СРЛГ), *камóра* ж. – Навагр., Воран. (СПЗБ), *камóрка* ж. – Бярэз., Гродз., Верхнядзв., Вілен. р. (СПЗБ), *каю́та* ж. – Драг. (НС), *клець* ж. – Стол., Жытк. (ТС), *клýня* ж. – Карэл., Астр. (Мат. Гродз.), *свíрань* м. – Смален. р. (Дабравольскі), *скапéц* м. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *хíзык* м. ‘месца, дзе спяць летам’ – мясц. (Станкевіч);

часткі варыўні: *адкóсак* м. ‘пры варыўні невялікі складзік з падлогай для куфра’ – Мядз. (ЖС), *катýх* ‘адгароджаны куток для бульбы, агародніны’ – Докш. (Мат. дыял. сл.), *прыстóбашнік* м. ‘частка стопкі перад уваходам’ – Раг. (СПЗБ), *прыстóбашнік* м. ‘прыбудова да стопкі’ – Лоеў. (Янкова), *прыклéтнік* м. ‘трысцень пры стопцы’ – Кір. (НС).

Дрывотня

Пабудова для захавання дроў.

дрывóтня ж. – паўн.-зах. з. (СПЗБ), *дрывóтнік* м. – паўн.-зах. з., Люб., Вілен. р. (СПЗБ, СНМ, Мат. Гродз.), *дрывóцiска*

н. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *дрывóцень* м. – Карэл. (Сл. Гродз.), *дрыўнíк* м. – Астр. (СПЗБ), *дрывáлька* ж. – Лід. (Сл. Гродз.), *дрывáльнік* м. – Брасл. (СПЗБ), *дрóвальнік* м. – Драг. (Нар. скарбы), *дрывасéтнік* м. – Верхнядзв. (СПЗБ), *дрывасéк* м. – Гарад., Стаўб. (ЖС, Сцяцко), *драваснéк* м. – Беш. (НС), *дрыватóнне* н., *дрыватóннік* м., *дрыватóнь* ж., *дрыватóня* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *драўнíк* м. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *дравéтня* (*дровíтня*, *древýтня*, *дровóтня*) ж. – пал. р. (ЛП), *доватнік* м., *дровáрнік* м. – пал. р. (ЛП), *дравáрня* ж., *дравéзня* ж., *дрывáрка* ж. – Навагр. (СРЛГ), *дварóтнік* м. – Круп. (СЦБ), *дóржнік* м. – Лід. (СРЛГ), *калашня́* ж. – Смал. (СЦБ), *калóшанка* ж. – Маст. (Сл. Гродз.), *калéшня* (*кулэ́шня*) ж. – пал. р. (ЛП, ДСБ, НС), *кулéшанька* ж. – пал. р. (ЛП), *павéць* ж., *павéтка* ж., *павéтня* ж. – пал. р. (ЛП), *траскóўня* ж. – Ветк. (Мат. Гом.), *траскóўнік* м. – Ветк., Чач. (Мат. Гом.), *прыклýнак* м. – Драг., Пін. (ДСБ, Шаталава), *прыклýнне* н. – Пін. (Шаталава), *палéнніца* ж. – Карэл. (Мат. Гродз.), *хабýня* ж. – Жлоб. (Мат. Гом.), *пашчóпка* ж. – Слуцк. р. (З нар. сл.), *чарэ́н* м. – Слон. (СРЛГ), *шалабáн* м. – Дзятл. (СРЛГ), *шалáш* м. – Дзятл. (Сл. Гродз.), *шы́пка* ж. – Іван., Кобр., Драг. (ДСБ), *малафéйчык* м. – Брэсц. (НС, ДСБ), *надры́ва* ж. 'навес для захавання дроў' – Маст. (Сл. Гродз.).

Прыбудова да хлява ці хаты для дроў: *прыстрóйка* ж. – пал. р. (ЛП), *шóпа* ж. – Пруж., Іван. (ДСБ), *падшóпа* ж. – Карэл. (Сл. Гродз.), *пушýпка* ж. – Бяроз. (ДСБ), *прыбудóўка* ж., *прыбудóва* ж. – пал. р. (ЛП), *шалабýда* ж. – Кам. (НС).

Месца, дзе сякуць дровы: *траскóўнік* м. – Бял. (НС), *трýсак* м. – Кобр. (СНМ), *трэ́снік* м. – Астр. (Мат. Гродз.).

Камора, гл. **Кладоўка**

Кладоўка

Халоднае памяшканне пры хаце для захоўвання запасаў ежы, адзення і іншых хатніх рэчаў.

камо́рка ж. – гродз.-бар. г., спарадычна паўн.-зах. з., Віц. р., пал. р., усх.-маг. р., Жлоб., Чэрв. (ДАБМ, СНМ, ЛП, ДСБ, Мат. дыял. сл., Мат. Гродз., Мат. мін.-мал., Мат. Гом., Бяль-кевіч, Каспяровіч, Насовіч, Сцяцко, Янкова), *камо́р'е* н. – Шарк. (НС), *кладо́вая* ж. – пал. р. (ЛП), *кладо́ўка* ж. – пал. р., усх.-маг. р. (ЛП, Бялькевіч), *кладаву́шына* ж., *кладаву́шын-ка* ж. памянш. – Мсцісл. (Юрчанка), *кладо́венька* ж., памянш. – мясц. (Насовіч), *клець* ж., *кле́тка* ж. памянш., *кле́тачка* ж. памянш. – усх.-маг. р., пал. р. (ЛП, Бялькевіч, Насовіч, Станкевіч), *кле́тчына* ж., зневаж., *кле́тчынка* ж. памянш. – Мсцісл. (Юрчанка), *камо́ра* ж. – пал. р., Навагр., Брасл. (ДАБМ, ЛП, Мат. Гродз., Станкевіч), *сцё́пка* ж. – пал. р., Гродз. (СПЗБ, ЛП, ДСБ, Нар. скарбы), *сте́пка* ж., *сто́бка* ж. – Бяроз., Пруж., Ганц., Драг. (ДСБ), *істо́пка* ж. – мясц. (Станкевіч), *высцё́бка* ж., *высто́бка* ж. – Пін. (СНМ), *усцё́пка* ж. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *чула́н* м. – Лоеў. (Янкова), *чула́нчык* м. – Мсцісл. (Юрчанка), *бако́ўка* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *інба́рчык* м. – Чэрв. (СЦБ, Мат. мін.-мал.), *ва-ро́ўня* ж. – Смарг. (Сл. Гродз.), *захо́дак* м. – Жытк. (Н. сл-сць), *закабо́ўка* ж. – Жлоб. (ЖС), *закану́рак* м. – Беш. (Каспяровіч), *лецё́н* м. – цэнтральная частка пал. р. (НС), *магазы́нак* м. – Гродз. (Сл. Гродз.), *сві́рон* м., *свіро́нак* м. памянш. – мясц. (Насовіч), *спіжа́рня* ж. – Дзятл., Нясв. (СПЗБ, Насовіч), *спрат* м. – Паст., Навагр., Ганц. (СПЗБ), *скла́дзік* м. – Астр., Уздз. (Мат. Гродз., Мат. дыял. сл.), *хі́жка* ж. – Жлоб., Гом. (Мат. Гом.), *шпіхе́рык* м. – Брэсц. (НС), *сце́нка* ж. 'кладоўка ў сен-цах' – Зэльв. (Мат. Гродз.), *або́ра* 'кладоўка для лёну, кудзелі, канапель' – Лельч. (НС), *засе́нак* м. 'адгароджанае месца ў се-нях для гаспадарчых запасаў' – мясц. (Насовіч, Станкевіч), *зако́сак* м. 'летняя кладоўка' – Смарг. (Сл. Гродз.).

Лазня

Памяшканне, дзе мыюцца і парацца.

ла́зня ж. – паўн.-зах. з., Віц. р. (СПЗБ, Каспяровіч, Насовіч), *ла́зенка* ж. памянш. – мясц. (Насовіч), *ба́ня* ж. – Віц. р.,

Мін. р., Зэльв. (Сцяцко, Каспяровіч, Мат. апыт.), *байня* ж. – Віц. р., Круп. (Мат. мін.-мал., Каспяровіч), *ёўня* ж. – Шкл. (Мат. Маг.), *мытнік* м. – Віц. р. (Каспяровіч), *цяпліца* ж. ‘панская лазня’ – мясц. (Насовіч), *полка* ж. ‘палок у лазні’ – Лоеў. (Янкова).

Часткі лазні:

прылазнік: *прыла́знік* м. – Віц. р. (Каспяровіч), *прымыльнік* м. – Астр. (СРЛГ), *се́ні* мн. – Вілен. р. (СПЗБ), *сёнкі* мн. – Астр. (СРЛГ), *раздзява́лка* ж. – Рэч., Добр., Браг. (Мат. Гом.), *прыхо́д* м. – Браг. (Мат. Гом.).

Лядоўня

Пограб з лёдам або снегам для захавання прадуктаў.

лядо́ўня ж. – Віц. р., усх.-маг. р., Гл. (Мат. Маг., Бялькевіч, Каспяровіч, Янкоўскі), *лядні́к* м. – Бых. (Мат. Маг.), *лядо́ўнік* м. – Бых. (Мат. Маг.).

Павець

Будынак для захавання гаспадарчых прылад.

паве́ць ж., *паве́тачка* ж. памянш. – усх. з., спарадычна паўн.-зах. з., зах.-пал. г., пал. р., Смален. р., зах.-бран. р. (ДАБМ, ЛП, ДСБ, Мат. Гродз., ЖНшС, Бялькевіч, Варлыга, Дабравольскі, Насовіч, Растаргуеў, Шатэрнік), *паве́тка* ж. – асн. мас. г., Смален. р. (ДАБМ, СПЗБ, ЛП, Мат. Гродз., Варлыга, Дабравольскі, Насовіч, Шатэрнік), *павя́тка* ж. – Гродз. р. (Цыхун), *павятня́* ж. – Малар. (ДАБМ), *паве́так* м. – Гродз., Шчуч. (ДАБМ), *по́вáць* ж. – Лун., Пін. (ДСБ), *паве́т* м. – Маладз. (СЦБ), *падпаве́тка* ж. – пераважна гродз.-бар. г., спарадычна асн. мас. г. (ДАБМ, Мат. Гродз.), *падпаве́тка* ж. – пал. р., Гродз., Навагр., Гл., Астр. (СПЗБ, ЖНшС, СНМ, ЛП, Янкоўскі), *падпаве́так* м. – Стаўб. (СЦБ), *паве́цце* н. – Талач., Мін., Мсцісл., Маз., Пін. (ДАБМ, Юрчанка), *падпаве́цце* н. – пераважна усх. з. (ДАБМ, Мат. Маг., Мат. Гом., Бялькевіч), *падпаве́ць* ж. – спарадычна пал. р.,

віц.-маг. г., Гл. (ДАБМ, ЛП, Нар. скарбы, Янкоўскі), *абóра* ж. – Лельч. (НС), *абарóх* м. – Бераст. (ДАБМ), *дрóўня* ж. – Навагр. (ДАБМ), *дрывóтня* ж. – Петр. (ДАБМ), *калéшня* ж. – Іван., Драг., Кобр., Малар. (ДАБМ, ДСБ), *калóшнік* м. – Уздз. (СПЗБ), *дах* м. – пал. р. (НС, ЛП), *дашóк* м. – Малар., Кам. (ДАБМ, ЖС), *паддáшак* м. – Драг. (НС), *паддáх* (*пуддáх*) м. – Стол. (ДАБМ), *паддáшша* н. – Кам., Жытк., Петр. (ДАБМ), *падтáша* ж. – Добр. (Мат. Гом.), *падтáшкі* мн. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *навéс* м. – пал. р., усх.-маг. р., Дзятл. (Мат. Гродз., ЛП, Бялькевіч), *паднавéс* м. – пал. р., Валож., Іўеў., Уздз., Стаўб., Пух. (ЛП, СЦБ, Мат. Гом., Мат. Гродз.), *пóднавес* м. – Стол. (ТС), *паднавéска* ж. – Зэльв. (Сл. Гродз.), *прыклéтак* м. – Рэч. (Мат. Гом., Насовіч), *прыклéтнік* м. – Леп, Чач., Раг., Буда-Каш. (ДАБМ, Мат. Гом.), *склад* м. – Смарг., Мін. (ДАБМ), *склáдзік* м. – Докш. (ДАБМ), *складóўня* ж. – Шарк. (ДАБМ), *склáдзішча* н. – Беш. (ДАБМ), *трысцéн* м. – Брасл. (ДАБМ), *трохсцéннік* м. – Івац., Пін. (ДАБМ), *прысцéнак* м. – Стол. (ДАБМ), *двусцéнка* ж. – Лоеў. (Мат. Гом.), *вóсяць* ж. – Браг. (ДАБМ), *óсяць* ж. – Нараўл., Браг. (ДАБМ), *шалáш* м. – Гарад. (ДАБМ), *шалáшык* м. – Іван. (ДАБМ), *шалáс* м. – Дзятл. (Мат. Гродз.), *шóпа* ж., *шóпачка* ж. памянш., *шóпка* ж. памянш. – паўн.-зах. з., пал. р., Пух., Чач. (СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., Мат. Гом., ЖНшС, Сцяцко, Цыхун, Янкова), *шапáрка* ж. – Браг. (Мат. Гом.), *шоф* м. – Зэльв. (Мат. Гродз.), *стрыхá* ж. – Драг. (ДАБМ), *падзастрэ́шак* м. – Мін. (ДАБМ), *абóжня* ж. – Слуцк. (ДАБМ), *адры́нка* ж. – Карэл. (ДАБМ), *дзяні́к* м. – Брасл. (ДАБМ), *éўня* ж. – Ельск. (ДАБМ), *клéтнішча* н. – мясц. (Насовіч), *падкры́лак* м. – Асіп. (ДАБМ), *падвóд* м. – Кам. (НС), *прыбудóвак* м. – Клецк. (ДАБМ), *прыгрэ́бнік* м. – Браг. (ДАБМ), *прыклу́ннік* – Драг. (ДАБМ), *прыстані́вка* ж. – Іван. (ДАБМ), *прысторéнок* м. – Пін. (ДАБМ), *прыхі́сце* н. – Стол. (НС), *хабу́нька* ж. – Беш. (ДАБМ), *хéйдар* м. – Светлагор. (Мат. Гом.), *хізóк* м. – Лельч. (Мат. Гом.), *цянёк* м. – Стол. (НС), *чапі́ня* ж. – Зэльв. (Мат. Гродз.), *капыназ* м. – Бяроз. (НС), *óчэпы* мн. – пал. р. (ЛП), *поднакры́цье* н. – Стол.

(ТС), *праварына* ж. – Маст. (Мат. Гродз.), *прымен* м., *прымень* м. – Пруж. (ДСБ), *тынянка* ж. – Пол. (ДАБМ), *калідорчык* м. – Брасл. (ДАБМ), *макей* м. – Кобр. (ДАБМ), *манеш* м. – Уздз., Ганц. (ДАБМ), *сушня* ж. – Нараўл. (ДАБМ), *шабуня* ж. – Віц. р. (Каспяровіч), *шурка* ж., *шурык* м. – Драг., Малар. (ДСБ), *шаха* ж. 'павець для захавання грамадскага інвентару' – Пол., Верхнядзв. (НС, Сцяцко);

паветка са сценамі: *павець* ж. – асн. мас. г. (ДАБМ), *вазоўня* ж. – пераважна паўн. р., Гродз., Бераст., Воран., Лаг., Круп., Бабр., Саліг., Іван., Пін. (ДАБМ), *шур* м., *шурык* м. – зах.-пал. г. (ДАБМ), *шопа* ж., *шопка* ж. – пал. р., Гродз., Клецк., Уздз., Слуцк. (ДАБМ), *трысотнік* м. – Брасл. (ДАБМ), *плацянка* ж. 'накрытая паветка, сцены якой з паркану' – Лаг. (Варлыга), *прыклюп* м. 'паветка са сценамі для дроў, мякіны' – Пін., Лун. (НС), *трысцен* м. 'паветка, з трох бакоў абложаная сценамі' – усх.-маг. р. (Бялькевіч);

часткі паветкі: *крук* м., *кручок* м. – пал. р. (ЛП), *падсошак* м., *падсошына* ж. 'невялікі слуп, на які абапіраецца дах хлява, навеса' – Мсцісл. (Юрчанка), *саха* ж., *сохі* мн. 'слупы, на якія абапіраецца страха павеці' – Гл. (Мат. дыял. сл.).

Страха на слупах для захавання сена: *шопа* ж. – Стол., Малар., Зэльв. (ДСБ, Сцяцко), *шаха* ж. – Верхнядзв., Шум. (СПЗБ), *чапільня* ж. – Зэльв. (Сцяцко), *тарпа* ж. – Віц. р. (Каспяровіч), *казырка* ж. – Гродз. р., Навагр. (Мат. Гродз., Цыхун), *абарог* м., *абарух* м. – зах.-пал. г. (ЛП, ЖС, НС), *аборag* (*оборог*) м. – Бяроз. (Шаталава), *брог* м. – Уздз. (СЦБ), *брок* м. – Дзярж. (СЦБ, Мат. мін.-мал.), *брэх* м. – Уздз. (СЦБ), *брык* м. – Малар. (НС), *стажарка* ж. – Брасл. (Н. слсць), *лабас* м. – Навагр. (НС), *адзёнак* м. – Ельск. (НС), *сушня* ж. – Нараўл., Лельч. (НС), *шалабанчык* м. – Кам. (НС), *шур* м., *шурык* м., *шчурык* м. – Кам., Драг. (НС), *мацерка* ж., *мацярыца* ж. 'бэлька пад насцілам з дошак для стога, якая кладзецца на слупкі' – Стол. (ЖС).

Пограб, гл. **Склеп**

Склеп

Яма з крытым верхам для захоўвання бульбы.

склеп м. – зах. з. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. дыял. сл., Мат. Гродз., Станкевіч, Шатэрнік), *скляпе́ц* м. – Навагр. (СРЛГ), *по́граб* м. – агульн., акрамя паўн.-зах. з. (ЛАБНГ, ЛП, Мат. дыял. сл.), *пагро́б* м. – Навагр. (Мат. Гродз.), *по́ргаб* м. – цэнтр. з. (СПЗБ, Мат. дыял. сл., Мат. Гом., З нар. сл., Янкова), *по́гбар* м. – Добр. (Мат. Гом.), *паграбе́ц* м. – Чэрв. р., Лоеў., Петр., Смален. р. (Мат. Гом., Дабравольскі, Шатэрнік, Янкова), *пагрэ́бка* ж. – Карэл. (Сл. Гродз.), *паграбня́* ж. – Гор., Чав. (ЛАБНГ, Мат. Маг.), *прыгрэ́бка* – Нясв. (Мат. мін.-мал.), *прыгрэ́бнік* м. – Лоеў. (Янкова), *прыгрэ́біца* ж. – Салігі. (З нар. сл.), *я́ма* ж. – паўн.-усх. д., Бяроз., Лоеў. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., Сцяцко, Янкова), *я́мка* ж. – пал. р., Мсцісл., Чач. (ЛАБНГ, ЛП), *лёх* м. – пал. р., Гродз., Смарг. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, ЛП, Мат. Гродз., Мат. Гом.), *лёшак* м. – Браг., Рэч. (ЛАБНГ, Шаталава), *глёх* м. – Маз. (З нар. сл.), *лях* м. – Стаўб. (СЦБ), *амшэ́нь* м., *імшэнь* м., *мшэнь* м. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *байра́к* м. – Нясв. (Мат. мін.-мал.), *бара́к* м. – Слуцк., Капыл. (СПЗБ, ЖНшС), *ва́раўня* ж. – Мядз. (Мат. мін.-мал.), *вараўня́* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *вары́ўня* ж. – Маз. (Мат. Гом.), *батарэ́я* ж. – Мядз. (ЛАБНГ), *батарэ́йка* ж. – Мядз. (СЦБ), *ко́пчык* м. – Буда-Каш. (Мат. Гом.), *скапе́ц* м. – Драг. (ЛП), *землянка* ж. – Светлагор., Пух., Віл. (ЛАБНГ, СЦБ), *клётка* ж. – Раг. (СПЗБ), *лаба́з* м. – Зэльв., Маст. (Мат. Гродз.), *ле́днік* м. – Чач., Ветк. (Мат. Гом.), *пахаду́нка* ж. – Кам., Брэсц., Лельч. (ЛАБНГ, ДСБ, НС), *падва́л* м. – Добр., Навагр. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., Сл. Гродз.), *падмо́ст* м. – Лоеў. (Янкова), *піўні́ца* ж. – Уздз., Клецк., Брэсц. (ДСБ, Мат. мін.-мал.), *сцёбка* ж. – Браг. (ЛАБНГ), *абру́б* м. 'зруб склепа' – Петр., Калінк., Нараўл. (НС).

Часткі склепа (пограба):

лаз у склеп (пограб): *лаз* м. – Іўеў. (Мат. Гродз.), *во́ка* н. – Браг., Навагр. (Сл. Гродз., Шаталава), *о́ка* н. – Кам. (Шаталава), *акно́* н. – Свісл. (Шаталава), *жарало́* н. – Тал., Пух.,

Навагр., Карэл. (Мат. Гродз., СЦБ, Мат. дыял. сл., Шаталава), *жарло́* н. – Стаўб. (СЦБ), *ды́рка* ж. – пал. р. (ЛП), *дзі́рка* ж. – пал. р., Ваўк. (ЛП, Мат. Гродз.), *дзі́ра* ж. – Ваўк., Навагр. (Мат. Гродз.), *дзю́ра* ж. – Воран. (Мат. Гродз.), *варо́нка* ж. – Слуцк. (З нар. сл.), *ля́да* ж. – Ельск. (Мат. Гом.), *люк* м. – Клім. (Мат. Маг.);

прыстасаванне для закрывання ўваходу ў склеп (пограб): *кры́шка* ж. – пал. р. (ЛП), *твары́ла* н. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *ла́зы* мн. – Паст. (СПЗБ);

адгароджанае месца ў склепе (пграбе) на бульбу: *за́сек* м. – Чэрв. (СЦБ), *зако́сак* м. – Віл. (СЦБ);

вентыляцыйная адтуліна ў склепе (пграбе): *варо́нка* ж. – Нясв., Гродз. (Мат. мін.-мал., Цыхун), *дуля́* ж. – Ваўк. (СРЛГ), *жарало́* н. – Пух., Мсцісл. (Мат. мін.-мал., Насовіч, Юрчанка), *за́ткала* н. – Стаўб. (СЦБ);

яма пад падлогай, куды ссыпаюць бульбу: *падмо́сце* н., *падпо́лле* н. – Нараўл., зах.-бран. р. (НС, Растаргуеў), *падпамо́ст* – Старадарож. (Мат. апыт.), *падпе́чча* (*пудпі́ччэ*) н. – Бяроз. (Нар. скарбы);

іншыя часткі склепа (пграба): *пагрэ́біца* ж. 'лесвіца ў склеп або ў яму' – Ваўк. (Мат. Гродз.), *тын* м. 'дошкі або бярвенні, якімі абкладваюць сцены пограба, каб не абвальвалася зямля' – усх.-маг. р. (Бялькевіч).

Пабудовы да склепа (пграба):

навес над уваходам у склеп (пограб): *бу́дачка* ж. – пал. р. (ЛП);

дах, надбудова над склепам (пграбам): *паграбі́шча* н. – Рэч., Гом., Ветк. (Мат. Гом.), *паграбні́шча* н. – Ветк. (Мат. Гом.), *пагрэ́бка* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *паграбня́* ж. – усх.-маг. р., Зах.-бран. р., Уздз. (СЦБ, Бялькевіч, Насовіч, Растаргуеў), *паргабня́* ж. – Гом. р. (Н. сл-сць), *пагрэ́біца* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *паграбні́к* м. – Жлоб. (Мат. Гом.), *прыгрэ́біца* ж. – Слуцк., Люб., Слон. (Сл. Гродз., Н. сл-сць, СНМ,), *прыгрэ́бнік* м. – Карэл., Стаўбц. (Мат. Гродз., Мат. мін.-мал.), *прыгрэ́бня* ж. – Лоеў. (Янкова), *шур* м., *шу́рык* м., *шчу́рык* м. – Брэсц. (НС).

8.6. НАЗВЫ ПАБУДОЎ ДЛЯ ЎТРЫМАННЯ СВОЙСКАЙ ЖЫВЁЛЫ І ПТУШКІ

Аўчарня

Хлеў для авечак.

аўча́рнік м. – агульн. (ДАБМ, ЛП, СЦБ, 3 нар. сл., Варлыга, Станкевіч, Шатэрнік, Юрчанка, Янкоўскі), *аўча́рніца* ж. – Крыч. (ДАБМ), *аўча́рнічак* м. – Верхнядзв., Леп., Шум. (ДАБМ), *аўча́рык* м. – Слаўг. (ДАБМ), *аўча́рак* м. – Буда-Каш. (ДАБМ), *аўча́рка* ж. – віц.-маг. г. (ДАБМ), *аўча́рачка* ж. – Маг. (ДАБМ), *аўча́рня* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *авеча́рня* ж. – Смарг. (СПЗБ), *гаўча́рнік* м. – Ваўк., Гродз. р. (Мат. Гродз., Цыхун), *гаўча́рня* ж. – Воран. (Мат. Гродз.), *аве́чнік* м. – спарадычна цэнтр. з., пал. р., Леп., Чашн., Маг. (ДАБМ), *авя́чнік* м. – Брасл., Паст., Лаг. (ДАБМ, Варлыга), *авя́рнік* м. – Смарг., Мядз., Паст. (ДАБМ), *аве́шнік* м. – Леп. (ДАБМ), *аўчу́х* м. – Верхнядзв. (ДАБМ), *веча́рнік* м. – Стол. (ДАБМ), *уча́рня* ж. – Краснап., Касцюк. (ДАБМ), *уве́чнык* м. – Кам. (ДАБМ), *хлеў* м. – агульн., акрамя усх.-маг. р. (ДАБМ), *хляўчу́к* м. – спарадычна сл.-маз. г., Мядз., Круп., Дзярж., Добр. (ДАБМ), *хле́ўчык* м., *хляўчы́к* м. – спарадычна паўн.-зах. з., Чашн., Круп., Жытк., Лоеў., Нараўл. (ДАБМ), *хляве́ц* м. – Паст., Глыб., Бераст., Кліч. (ДАБМ), *хляўшо́к* м. – Петр. (ДАБМ), *хлявушо́к* м. – Баран., Лях., Ганц., Маз. (ДАБМ), *хляву́шнічак* м. – Калінк. (ДАБМ), *хлявo̍чак* м. – Мёр. (ДАБМ), *хлявo̍к* м. – спарадычна паўн. р., Арш., Асіп. (ДАБМ), *кату́х* м. – агульн. (ДАБМ), *катушо́к* м. – Брасл., Глыб., Арш., Пух., Бярэз., Люб. (ДАБМ), *прыгаро́тка* ж. – Гарад. (ДАБМ), *пярэ́гарадка* м. – Слуцк., Пух., Старадарож. (ДАБМ), *загаро́да* ж. – Маст. (ДАБМ), *за́город* м. – Пруж. (ДАБМ), *за́гарадак* м. – Уздз., Петр. (ДАБМ), *кру́гліца* ж. – Кам. (ДАБМ), *кругля́к для аве́чак* – Докш. (ДАБМ), *ку́чка* ж. – Кам., Добр., Пін., Лельч. (ДАБМ), *або́ра* ж. – Пол., Астр., Ганц., Саліг. (ДАБМ), *пу́ня* ж. – усх.-маг. р. (ДАБМ), *я́слі* мн. – Крыч., Хоц. (ДАБМ), *кле́тачкі* мн. – Кам. (ДАБМ),

кашáра ж. – Чэрв. р., Лоеў., Лельч., Ельск. (З нар. сл., Насовіч, Шатэрнік, Янкова), *адры́на* ж. – Гл., Стол., Лельч., Жытк., Хойн. (ДАБМ), *амшáрка* ж. 'аўчарня, замшоная мохам' – Смален. р. (Дабравольскі), *казёнка* ж. 'памяшканне ў хаце для авечак і казлоў' – Смален. р. (Дабравольскі).

Загарада

Адгароджанае месца для жывёлы на двары.

зáгарадка ж. – паўн.-зах. з., Чэрв. р., Стаўб. (СПЗБ, СЦБ, Шатэрнік), *зáгарадзь* ж. – Чэрв. р., Карэл., Лях., Бял. (СПЗБ, Шатэрнік, Яўсееў), *зы́гарадзь* ж. – Барыс., Віл. (СПЗБ, СЦБ), *зáгарадак* м. – Гродз. р. (Цыхун), *зáгарада* ж. – Віц. р., Шчуч., Воран., Уздз. (СПЗБ, СЦБ, Каспяровіч), *зы́гарадка* ж., *зыгарóдка* ж. – Маладз., Віл. (СЦБ), *зáгарад* м. – Навагр., Драг., Пруж. (СПЗБ, ЛП), *зы́гартка* ж. – Верхнядзв. (СПЗБ), *зáгарадня* ж. – Ашм., Воран. (СПЗБ), *вы́гарадзь* ж. – Беш., Лаг. (Каспяровіч, СЦБ), *пры́згарадак* м. – Лельч., Петр. (З нар. сл.), *двор* м. – Лельч. (З нар. сл.), *дваржні́к* м. – Валож. (СЦБ), *дóражнік* м. – Чэрв. р. (Шатэрнік, СЦБ), *дóржнік* м. – Карэл., Чэрв., Капыл. (СРЛГ, СЦБ, Н. сл-сць), *даржні́к* м. – Лаг., Стаўб., Карэл. (Варлыга, СЦБ, Сл. Гродз.), *даржэ́нь* м. – Віц. р. (Каспяровіч), *дзéннік* м. – Вілен. р. (СПЗБ), *дзянні́к* м., *дзяні́к* м. – Вілен. р., Брасл. (СПЗБ), *парады́не* н. – Лун. (ДСБ), *шóпа* ж. – пал. р. (ЛП), *кашáра* ж. – зах.-бран. р., Драг. (ЛП, Растаргуеў), *стоя́нка* ж. – Пін. (НС), *пастаўні́к* м. – Карэл., Ваўк. (Мат. Гродз.), *акóльнік* (*окýльнік*) м. – Кам., Пін. (НС), *тáбар* м. – Карэл. (Сл. Гродз.), *загóн* м. – Смарг. (Мат. Гродз.), *майдáн* м. – зах.-пал. г., Віл., Слон. (СЦБ, Сл. Гродз., НС), *стадóла* ж. – мясц. (Насовіч).

Канюшня

Хлеў для коней.

стáйня ж., *стáенка* ж. памянш. – спарадычна паўн.-зах. з., Беш., Драг., Вілен. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., ЛП, Варлыга,

Каспяровіч, Насовіч, Станкевіч, Шатэрнік, Янкоўскі), *стóінка* ж., *стаў* м. – Смален. р. (Дабравольскі), *стадóля* ж. – мясц. (Станкевіч), *абóра* ж. – цэнтр. пал. (НС), *стадóла* ж. – Шчуч., Чашн. (СПЗБ, Каспяровіч, Станкевіч), *адры́нец* м. – мясц. (Насовіч), *жарабя́тня* ж. 'хлеў для жарабят'– Мсцісл. (Юрчанка).

Куратнік

Памяшканне для курэй.

курáтнік м. – агульн. (ЛАБНГ, ЛП, Янкова), *кýрнік* м. – паўн.-зах. з., пал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, СЦБ, ЛП, Мат. мін.-мал., СНМ, Мат. Гродз.), *курáчнік* м. – гродз.-бар. г., Лельч. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сцяцко), *курáшнік* м. – Паст. (ЛАБНГ), *курáтня* ж. – Дубр. (ЛАБНГ), *катýх* м. – Чэрв. р., Чашн. (Каспяровіч, Станкевіч, Шатэрнік), *кутáх* м., *кутýх* м. – Драг. (ДСБ), *котýх* м., *коцю́х* м. – пал. р. (ДСБ, ЛП, Нар. скарбы), *курусáднік* м. – Рас. (ЛАБНГ), *курчы́на* ж. – Бераст. (Сл. Гродз.), *бýдочка* ж. – пал. р. (ЛП), *кандзю́шнік* м. – Слон. (Сл. Гродз.), *хлеў* м. – Асіп. (ЛАБНГ), *хлявóк для курэ́й* – Пол. (ЛАБНГ), *свіні́нчык курáчы* – Драг., Бяроз., Іван. (ЛАБНГ), *пятрó* (*п'етрó*) н. – Маз. (ЛАБНГ), *шóпачка* ж. – Бераст. (Мат. Гродз.), *прысцéнак* м. 'прыбудова для хатняй птушкі' – Лях. (ЛП), *пляцéнь* м. 'плеценая з лазы прыбудова да сяней для курэй' – пал. р. (ЛП), *курасáднік* 'месца, дзе трымаюць квактух' – мясц. (Насовіч);

жэрдкі, на якіх начуюць куры: *курасáдня* ж. – Маладз. (СЦБ), *курóсадне* н. – Чэрв. р., Маз., Лаг. (ЖС, Варлыга, Насовіч, Шатэрнік), *курóсанне* н. – Зах.-бран. р., Лаг., Круп. (СЦБ, Растаргуеў), *курóсань* ж. – Віл. (СЦБ), *курасóнне* н. – Круп. (СЦБ), *курóсны* мн. – Віл. (ЖС), *крóсадне* н., *крóсанне* н., *крусáдне* н., *курóсадне* н. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *курóсадзь* ж. – мясц. (Насовіч), *куросáдзень* м. – Мсцісл. (Юрчанка), *крашэ́сць* ж. – Гарад. (Сцяцко), *сéдала* н. – Чэрв. р., Драг., Іван., зах.-бран. р. (ЛП, ЖНС, Растаргуеў, Шатэрнік), *сядáла* н. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *сéдла* н. – Лід. (Сл.

Гродз.), *вышкі* мн. – Пух. (СЦБ), *градкі* мн. – Гродз. (Сл. Гродз.), *жэрдкі* мн. – Смал., Пух. (СЦБ), *палаткі* мн. – Валож. (СЦБ).

Сабакарня

Памяшканне для сабак (пераважна паляўнічых).

сабакарня ж. – Чэрв. р., Бярэз., Брэсц. (СПЗБ, ДСБ, Шатэрнік).

Свінарнік

Хлеў для свіней.

свінарнік м. – Воран., Смален. р. (Мат. Гродз., Дабравольскі), *свінарка* ж. – мясц. (Станкевіч), *свінярнік* м. – Сен., Чашн. (Каспяровіч), *свінярня* ж. – мясц. (Станкевіч), *свінурнік* м. – Навагр. (СРЛГ), *свінушнік* м. – пал. р., Сен., Чашн. (ТС, ЛП, Каспяровіч), *свіннушнік* м. – Гл. (Янкоўскі), *свіношнік* м. – Лоеў. (Янкова), *свінюшнік* м. – Лоеў., Іўеў., Лельч. (Мат. Гродз., ЖС, Янкова), *свінінец* м. – пал. р., Гродз., Зэльв. (ЛП, Мат. Гродз., СНМ, ЖНС, Н. сл-сць, Сцяцко, Цыхун), *свінінчык* м. – пал. р., Гродз., Шчуч. (Сл. Гродз., З нар. сл., ЛП, ЖС, Цыхун), *свінечык* (*свынэчык*) м. – пал. р. (ЛП, ЖС), *свінік* м. – Смален. р. (Дабравольскі), *свінчык* м. – Воран. (Сл. Гродз.), *свінятнік* м. – Навагр., Зах.-бран. р., Смален. р. (Сл. Гродз., Растаргуеў, Дабравольскі), *свінух* м. – Ганц., Смален. р. (СНМ, Дабравольскі), *свіннух* м. – Гл. (Янкоўскі), *свіннушок* м. – Гл. (Янкоўскі), *хлявушок* м. – Старадарож. (СНМ);

закутак для парасят: *закла* ж. – Браг. (З нар. сл.), *саж* м. – Лоеў. (Янкова), *сутачкі* мн. – Браг. (З нар. сл.);

месца для адкормных свіней: *выгарадзь* ж. – Лоеў. (Янкова), *барканы* мн. – пал. р. (ЛП), *засада* ж. – Стол. (ТС), *засадка* ж. – мясц. (Станкевіч), *засад* м. – Люб. (СНМ), *засек* м., *засека* ж., *засекі* мн. – пал. р. (ЛП), *закуць* ж. – Лоеў. (Янко-

ва), *закату́шнік* м. – Навагр. (Сл. Гродз.), *хлявéц* м. – Глыб., Астр. (СПЗБ), *хлявóк* м. – Латгал. р. (СПЗБ), *хлявушóк* м. – Лях. (СПЗБ), *кéда* ж. – Карэл. (Сл. Гродз.), *ку́ча* ж., *ку́чка* ж. – пал. р. (СПЗБ, ДСБ, ЛП, ЖНС, ЖНшС, Сцяцко), *праварына* ж. – Мёр. (Н. сл-сць), *тачóк* м. – Брэсц. (НС).

Хлеў

Памяшканне для жывёлы і хатніх птушак.

хлеў м. – агульн. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ЛП, Мат. Гродз., ЖНшС, Дабравольскі, Каспяровіч, Станкевіч, Шатэрнік, Янкова), *хлевушóк* м. памянш. – пал. р. (ЛП, Янкоўскі), *хлéўчык* м. – пал. р. (ЛП), *хляўчучóк* м. памянш. – Віл., Лоеў. (СПЗБ, Янкова), *хлявéц* м. – пал. р. (ЛП), *хляўчáк* м. памянш. – Жытк. (Мат. Гом.), *хляўчу́к* м. – пал. р. (ЛП, Янкова), *хлявóк* м. – Беш., Гл. (Каспяровіч, Янкоўскі), *заку́так* м., *заку́та* м. – Смален. р. (Дабравольскі, Станкевіч), *заку́тка* ж. – мясц. (Насовіч), *сарáй* м. – усх.-маг. р., Браг. (ЛАБНГ, Бялькевіч), *сарáйчык* м. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *стадóл* м., *стадóлушка* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *стадóла* ж. – Вілен. р., Верхнядзв. (СПЗБ), *вор* м. – мясц. (Насовіч), *вóрык* м. – Смален. р. (Дабравольскі), *вóрак* м. – Зах.-бран. р., Смален. р. (Дабравольскі, Растаргуеў), *пу́ня* ж. – усх.-маг. р. (ЛАБНГ, Бялькевіч, Насовіч), *пу́нечка* ж. памянш., *пу́нька* ж., памянш. – мясц. (Насовіч), *зáгарада* ж. – Петр. (Мат. Гом.), *загóн* м. – мясц. (Насовіч), *пялю́ннік* м. – Баран. (ДСБ), *колéшня* ж. – Кам. (ДСБ), *клу́ня* ж. – Бяроз., Драг., Івац. (ДСБ, ЖС), *адры́на* ж. – пал. р. (ЛП), *адры́нка* ж. – мясц. (Насовіч), *вадры́на* ж. – Драг. (ДСБ), *вырыўня́* ж. – Чэрв. (Мат. мін.-мал.), *абóра* ж. – усх.-маг. р., Петр. (З нар. сл., Бялькевіч, Станкевіч), *харóма* ж. – пал. р. (ЛП), *павéтка* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *хі́рня* ж. – Маст. (Сл. Гродз.), *кату́х* м. – Дзятл., Воран. (Мат. Гродз.), *свіну́х* м. – Люб. (ЖНС), *перады́нне* (*пэрэды́нне*) н. – Лун. (ДСБ), *дзянні́к* м. ‘хлеў, у які заганяюць жывёлу на дзень’ – Смален. р. (Дабравольскі), *ляпля́нка* ж. ‘глінабітны хлеў’ – Маладз.

(СЦБ), *стадо́ля* ж., *стадо́ла* ж. 'вялікі заезджы хлеў' – Чэрв. р., Іўеў. (СПЗБ, Насовіч, Шатэрнік), *шу́ра* ж. 'лёгкі хлеў' – Драг. (ЛП), *цяплу́ха* ж. 'цёплы хлеў' – Смален. р. (Дабравольскі);

плецены хлеў: *плятнёўка* ж. – мясц. (Насовіч), *плецені́к* м. – Стол. (ТС), *луло́вным* м. 'хлеў, прыбудаваны да клуні' – Кам. (СНМ), *тыня́нка* ж. – 'хлеў з тына на чатырох слупах' – мясц. (Станкевіч);

хлеў, аканапачаны мохам: *амшэнні́к* м. – Смален. р. (Дабравольскі, Насовіч), *мша́нік* м. – мясц. (Станкевіч);

невялікі хлеў: *хляўчу́к* м. – Чэрв. р., Ганц. (Шатэрнік, СНМ), *хле́вушнік* м. – Добр. (Мат. Гом.), *хле́ўшнік* м. – Петр. (Мат. Гом.), *хлевушо́к* м. – Зэльв. (Мат. Гродз.), *хле́ўчык* м. – Навагр. (Мат. Гродз.), *хляве́ц* м. – Лоеў. (Янкова), *пу́нька* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *калашні́к* м. – Мін., Уздз. (Мат. мін.-мал., СЦБ);

вялікі хлеў: *або́ра* ж. – Чэрв. р., пал. р. (ЛП, НС, З нар. сл., Нар. скарбы, Станкевіч, Шатэрнік), *адры́на* ж. – Петр., Стол. (З нар. сл.), *клу́ня* ж. – мясц. (Станкевіч), *правары́на* ж. – Дзятл. (Сл. Гродз.);

агульны хлеў для рагатага статку: *хлёў* м. – Старадарож. (СНМ), *ста́тачнік* м. – Лаг. (Варлыга), *або́ра* ж. 'вялікі хлеў у двары для рагатага статку' – Лаг., Гл., Гродз. (Мат. Гродз., Варлыга, Янкоўскі);

хлеў для кароў: *каро́ўнік* м. – пал. р., Шчуч. (ТС, ЛП, Мат. Гродз.), *каро́ўня* ж. – мясц. (Станкевіч), *караўня́к* м. – Воран. (Мат. Гродз.), *каравя́тнік* м. – Вілен. р. (СПЗБ), *каро́ўніца* ж. – мясц. (Насовіч), *або́ра* ж. – зах.-пал. г., Люб. (СПЗБ, Нар. скарбы, НС, ЖНшС), *за́града* ж. – Петр. (НС), *пу́ня* ж. – Бых. (Мат. дыял. сл.), *сві́ран* м., *свіро́нак* м., *сві́рн* м., *сві́рна* ж. – пал. р. (ЛП);

хлеў для валоў: *вало́ўня* – Віц. р., Навагр. (Мат. Гродз. Каспяровіч), *вало́ўнік* м. – Чэрв. р., Уздз., Лельч., Петр., Маз. (СЦБ, Мат. мін.-мал., З нар. сл., Шатэрнік);

хлеў для цялят: *цяля́тнік* м. – пал. р., Воран. (Мат. Гродз, ЛП);

хлеў для дробнай скаціны: *зáкўтак* м., *прыкўтак* м. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *крўгліца* ж. – Смарг. (Сл. Гродз.);

хлеў для гусей: *гусятня* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *гусярня* ж. – мясц. (Станкевіч).

Часткі хлява:

месца для жывёлы, загароджанае ў хляве: *зáгарада* ж. – Зэльв. (Сцяцко), *зáгарадка* ж. – Ушацк. (НС), *зáгородка* ж. – пал. р. (ЛП), *зы́гарада* ж. – Мядз. (НС), *загóнка* ж. – мясц. (Насовіч), *засáдка* ж. – Лаг. (Варлыга), *катýх* м. – Астр., Лаг., Паст., Гл., Драг., Вілен. р., Смален. р. (СПЗБ, СНМ, ЛП, Варлыга, Дабравольскі, Янкоўскі), *каўтýх* м. – Стаўб. (СЦБ), *кóўтух* м. – Нясв. (СЦБ), *катушы́на* ж., *катушы́нка* ж., *катушы́начка* ж. памянш. – Мсцісл. (Юрчанка), *катушóк* м. – Старадарож., Астр. (СНМ), *стáўня* ж. – Браг. (ЖС), *стóйла* н. – Лельч. (З нар. сл.), *сты́ло* н. – Малар. (ДСБ), *вýглік* м. – Петр. (ЖС), *дзянні́к* м. ‘загарадка ў хляве, дзе стаіць карова’ – Астр. (СРЛГ), *закатýлак* м. ‘месца, адгароджанае для свіней’ – Чэрв. р. (Шатэрнік);

кармушка ў хляве: *грáдка* ж. – Верхнядзв. (Шаталава), *драбі́на* ж. – Чэрв. р., Паст., Валож., Зэльв. (СПЗБ, Сцяцко, Шатэрнік), *засéк* м. – пал. р. (ТС, ЛП, З нар. сл.), *жóлоб* м., *жолобóк* м. – пал. р. (ЛП), *жóлуб* м. – Маладз. (СЦБ), *засéка* ж. – Бяроз., Драг. (ЛП, Шаталава), *засéкі* мн. – Драг. (ЛП), *катýх* м. – Гарад. (СПЗБ, Станкевіч), *кашýк* м. – Мсцісл. (Юрчанка), *котýх* м. – Стол. (ДСБ), *кутáх* м., *кутýх* м. – Брэсц. (ДСБ), *кры́па* ж. – Беласт. р. (СПЗБ), *скры́ня* ж. – Верхнядзв. (Шаталава), *страмы́на* ж. – пал. р. (ЛП), *харвáтнік* м. – Хойн. (Мат. Гом.), *я́сік* м. – Кір. (Мат. Маг.), *я́слі* мн. – усх.-маг. р., Лёзн., Ганц., Маст., Воран., Паст., Астр., Мядз. (СПЗБ, Бялькевіч, Каспяровіч, Станкевіч);

частка хлява, куды складаюць сена: *сéльнік* м.– Лельч. (З нар. сл.), *сяльні́к* (*сельні́к*, *селны́к*, *сылны́к*, *сэльні́к*, *селні́к*) м. – пал. р., Жлоб. (ЛП, Н. сл-сць, ЖС), *старóнак* м. – Маз. (З нар. сл.), *падкры́лак* м. – пал. р. (ЛП), *карні́к* м. – Круп. (СЦБ, ЖС), *кляшня́* ж. – Чэрв. (СЦБ);

іншыя часткі хлява: *гранáты* мн. ‘вышкі’ – Бераст. (СРЛГ), *памóст* м. ‘падлога ў свінуху ці ў хляве’ – Ганц. (СНМ), *патсвярóнак* м. ‘частка хлява перад свірнам’ – Гродз. (СПЗБ), *перадкýчча* н. ‘праход між загародкамі ў хляве’ – Кам. (НС), *ператóча* н. ‘месца ля самых дзвярэй, не занятае загарадкаю’ – Уздз. (Мат. мін.-мал.), *тыл* м. ‘сцяна ў хляве насупраць варотаў’ – Стол. (ТС).

Прыбудовы да хлява: *трысцéн* м., *трысцéнак* м., *трысцéначак* м. памянш. – мясц. (Насовіч), *шýпка* ж. – Пін. (ЖНС), *шур* м. – Кам. (ЖС), *калéшня* (*колэ́шня*, *кулэ́шня*, *кулéшэнька*, *колéшня*) ж. – пал. р. (ЛП), *пóдмур* м. – пал. р. (ЛП), *падмýрак* м. – пал. р. (ЛП), *майдáн* м. – Бяроз., Малар., Зэльв. (ДСБ, Сцяцко, Шаталава), *варуня́* ж. ‘прыбудова, дзе замешваюць корм свінням’ – Бераст. (СРЛГ), *калéшня* ж. ‘мякіннік’ – Кам. (НС), *пялю́венька* ж. ‘прыбудова да хлява, дзе ляжаць дровы, сена’ – Дзятл. (З нар. сл.), *шóпа* ж. ‘прыбудова для захавання гаспадарчых прылад’ – пал. р. (Н. слсць, ЛП);

прыбудова для захоўвання сена: *адры́нка* – Навагр. (Мат. Гродз.), *сяльні́к* (*селны́к*, *сылны́к*, *сэльні́к*, *селні́к*) м. – пал. р. (ЛП);

прыбудова для цяляці, сабакі: *галабýда* ж. – Калінк. (НС), *халабýда* ж. – Кобр., Стол., Лельч. (НС), *шалабáнчык* м. – Кам. (НС).

9. НАРОДНАЯ АСТРАНОМІЯ І МЕТЭАРАЛОГІЯ

9.1. НАЗВЫ АСТРАНАМІЧНЫХ І МЕТЭАРАЛАГІЧНЫХ АБ'ЕКТАЎ І З'ЯЎ І ІНШЫХ ЗВЯЗАНЫХ З ІМІ ПРАДМЕТНЫХ ПАНЯЦЦЯЎ

Адліга

Пацяпленне пасля марозу зімой, калі тэмпература падымаецца вышэй за нуль.

адлі́га ж. – агульн. (пераважна – зах. з.), Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Каспяровіч), *атлі́га* ж. – усх.-маг. р., Чэрв., Ваўк. (СПЗБ, Бялькевіч, Насовіч), *адлі́гва* ж. – Калінк. (ЛАБНГ), *адлы́га* ж. – зах.-пал. г., Чэрык., Хоц., Краснап., Чач., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, ЛП, ЖНшС, Нар. скарбы, Растаргуеў), *атлы́га* ж. – усх.-маг. р. (Мат. Маг., Н. сл-сць, Бялькевіч), (*в*)*о́длiга* ж. – Глыб., Гродз., Воран., Навагр., Шчуч., Зэльв., Бераст., Петр., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз.), *го́дліга* ж. – Гродз. (ЛАБНГ), (*в*)*о́тліга* ж. – Гл., Люб. (ЛАБНГ, СНМ), *во́тлыга* ж. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *адле́га* ж. – усх.-маг. р., Чэрв. р., Чашн., Сен., Віл., Лаг., Кругл., Мін., Баран., Гл., Нараўл. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНС, Бялькевіч, Варлыга, Каспяровіч, Станкевіч, Шатэрнік, Янкоўскі), *дле́га* ж. – Драг. (ЛАБНГ), *атле́га* ж. – усх.-маг. р., Бярэз. р., усх.-пал. р., Верхнядзв., Мёр., Ушацк., Докш., Леп., Чашн., Тал., Кругл., Віл., Карэл., Пух., Гл., (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. дыял. сл., Бялькевіч, Янкоўскі), *адле́жка* ж. памянш., *атле́жка* ж. памянш. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *адлё́га* ж. – Смал., Старадарож., Рэч., Лоеў. (ЛАБНГ, СЦБ, Янкова), *атлё́га* ж. – Слуцк. р., Гом. р., Бабр., Жлоб., Раг., Маз. (ЛАБНГ, ЖНС), *адло́га* ж. – Чач. (ЖНС, ЖНшС), *атло́га* ж. – Чач., Ветк., Карм. (ЛАБНГ, Мат. Гом.), *атлі́г* м. – усх.-маг. р.

(Бялькевіч), *атлыг* м. – Смален. р. (Дабравольскі), *вóдліг* м. – Мсцісл. (Мат. Маг.), (*в*)*óтліг* м. – усх.-маг. р., Глыб., Бял., Смален. р. (ЛАБНГ, Н. сл-сць, Бялькевіч, Дабравольскі, Насовіч, Юрчанка), *вóтлыг* м. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), (*в*)*óтгліў* м. і ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *адлóг* м. – Лоеў. (Янкова), *атлóг* м. – Лоеў., Браг. (З нар. сл., Янкова), *адляж* м. – мясц. (Станкевіч), *вóдліж* м. і ж. – Лаг., Мсцісл., Навагр. (СЦБ, Мат. Маг., Мат. мін.-мал., НС), *вóтліж* м. – Мсцісл. (Н. сл-сць), *пагóда адлóглiва* – Смален. р. (Дабравольскі), *адтýха* ж. – Гарад. (ЛАБНГ, НЛ), *адтáйка* ж. – Ветк. (ЛАБНГ), *адмяча* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *растóка* ж. – Беластоц. р. (СПЗБ), *вíльгаць* ж., *вільгóта* ж. – мясц. (Насовіч), (*в*)*óдвільж* м. – Воран. (Сл. Гродз.), (*в*)*óдвілж* м. і ж. – Ваўк. (ЛАБНГ, СПЗБ), *аблівáка* ж. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *кáпельніца* ж. – Добр. (ЛАБНГ), (*в*)*óтцепель* ж. – Віц., Арш., Круп., Чэрык., Касц., Клім., Гл., Люб. (ЛАБНГ), (*в*)*óцепель* ж. – Віл., Карэл. (ЛАБНГ), *атцяпель* ж. – Гарад., Пол. (ЛАБНГ), *злом* м. – Смален. р. (Дабравольскі), *мяча* ж. ‘адліга адразу пасля невялікага снегападу’ – Кір. (НС), *сóслівая пагóда* ‘надвор’е, калі адлігі змяняюцца марозамі і нарастаюць ледзяшы на стрэхах’ – Беш. (ЛАБНГ, НС), *гнілáя зімá* ‘перыяд зімой, калі часта бываюць адлігі і ідуць дажджы’ – Лаг. (Варлыга).

Ападкі

Атмасферная вільгаць, якая выпадае на зямлю ў выглядзе дажджу, снегу і да т. п.

(*в*)*óкідзь* ж. – Кобр. (НЛ).

Бездараж, бездарожжа, гразь

Час, калі ад працяглых ападкаў (пераважна дажджоў) ці ў выніку пацяплення на дварэ становіцца гразка, непраходна.

гразь ж. – Віц. р., Чэрв. р., Ваўк. (Мат. Гродз., Каспяровіч, Шатэрнік), *гразíшча* ж. павеліч. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *гра-*

зі́шча н. павеліч. – Баран. (СПЗБ), *гразо́та* ж. – Лаг., зах.-бран. р. (Варлыга, Растаргуеў), *гразната́* ж. – Раг. (СПЗБ), *гразю́ка* ж. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *гразі́ўка* ж. – Пух. (СЦБ), *брудната́* ж. – Віл. (СЦБ), *му́ля* ж. – Пруж., Бяроз. (Нар. скарбы), *му́зя* ж. – Кам. (ЖНшС), *кал* м. – Гродз., Кам., Кобр., Беластоц. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., ЖНшС, Цыхун), *калю́га* ж. – Гродз., Драг. (Н. сл-сць, Цыхун), *калю́жа* ж. – Гродз. (Сл. Гродз.), *калапе́та* ж. – Жытк. (ТС), *калату́ша* ж. – Чэрв. р., Лельч. (СПЗБ, 3 нар. сл., Шатэрнік), *калату́ха* ж. – Паст., Чэрв., Дзятл., Вілен. р. (СПЗБ), *бездаро́жжа* н. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *распу́цце* н. – Смален. р. (Дабравольскі, Насовіч), *растаро́п* м. – Беш., Капыл., Смален. р. (3 нар. сл., Дабравольскі, Каспяровіч, Насовіч), *растро́п* м. – Смален. р. (Дабравольскі), *растаро́па* ж. – Беш. (Каспяровіч, Насовіч, Станкевіч), *растаро́піца* ж. – мясц. (Насовіч, Станкевіч), *ро́ствань* ж. – Жытк. (ТС), *твань* ж. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *ро́скваль* ж. – Лун. (Шаталава), *ро́сквась* ж. – Маст. (СПЗБ), *раство́р* м. – Віц. р., Жытк. (ТС, Каспяровіч, Насовіч), *ро́сцепель* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *разво́дзіца* ж. – Лід. (Сл. Гродз.), *пато́па* ж., *зато́па* ж. – мясц. (Насовіч, Станкевіч), *зато́пішча* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *бало́та* н. – Чэрв. р., Паст., Шчуч., Кобр., Вілен. р., Беластоц. р. (СПЗБ, ЖНшС, Насовіч, Шатэрнік), *балаціна́* ж. – Паст., Вілен. р. (СПЗБ), *хлю́па* ж. – Лаг. (Варлыга, Насовіч), *хля́пы* мн. – Драг. (ЛП), *ха́ляпска* ж. – Уздз. (Мат. мін.-мал.), *хлебаці́нне* н. – Барыс. (Мат. мін.-мал.), *плюхо́та* ж. – Стол., Жытк. (ТС), *ляпо́та* ж. – Жытк. (ТС), *шлапані́на* ж. – Воран. (Сл. Гродз.), *цёпкала* н. – Лаг. (Варлыга), *бу́хтавіца* ж. – Кобр. (НЛ), *храпа́* ж. – Лоеў. (Янкова), *ра́па* ж. – Бераст. (Сл. Гродз.), *сту́бла* н. – Стаўб. (СПЗБ), *пе́цява* ж. – Стол. (Нар. скарбы), *апо́ўзіны* мн. – Слон. (Мат. Гродз.), *шлям* м. – Лід., Шчуч. (СПЗБ).

Бурбалкі (на лужыне)

Паветраны шарык на вадзе ў час дажджу.

бу́рбалка ж., *бу́рбалкі* мн. – цэнтр. з., Маг. р., Верхнядзв., Брасл., Ушацк., Глыб., Жытк., Лельч., Вілен. р., зах.-бран. р.

(ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, Варлыга, Растаргуеў, Шатэрнік), *бу́рбалька* ж., *бу́рбалькі* мн. – Вілен. р. (СПЗБ), *бу́рбулка* ж., *бу́рбулкі* мн. – Брасл., Латгал. р. (СПЗБ), *бу́рбалтка* ж., *бу́рбалткі* мн. – Баран. (ЛАБНГ, СПЗБ), *бу́рбатка* ж., *бу́рбаткі* мн. – Гл. (ЛАБНГ), *бурбу́ль* м., *бурбулі́* мн. – Касц. (ЛАБНГ), *шчу́рбалка* ж., *шчу́рбалкі* мн. – Слуцк. (ЛАБНГ), *бу́рдаўка* ж., *бу́рдаўкі* мн. – Верхнядзв. (ЛАБНГ, СПЗБ), *бу́рдылка* ж., *бу́рдылкі* мн. – Жытк. (Мат. Гом.), *бурды́ль* м., *бурды́лле* н. зб. – Мсцісл. (Юрчанка), *бурду́ль* м., *бурдулі́* мн. – усх-маг. р. (ЛАБНГ), *будзю́ль* м., *будзюлі́* мн. – Гор. (ЛАБНГ), *бу́льбаўка* ж., *бу́льбаўкі* мн. – Гродз., Кобр. (ЛАБНГ, Цыхун), *бу́лбалка* ж., *бу́лбалкі* мн. – Пух. (СПЗБ), *бу́льбатка* ж., *бу́льбаткі* мн., *бу́лбатка* ж., *бу́лбаткі* мн., *бу́лбутка* ж., *бу́лбуткі* мн. – гродз.-бар. г., Светлагор., Рэч., Лельч. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гом., Цыхун), *бу́лбарка* ж., *бу́лбаркі* мн. – Рэч. (ЛАБНГ), *бу́льба* ж., *бу́льбы* мн. – Ваўк., Бяроз., Кобр., Жаб. (ЛАБНГ), *бу́лба* ж., *бу́лбы* мн. – Клецк. (НЛ), *бу́льбах* м., *бу́льбаха* ж. – Стол., Жытк. (ТС), *бу́льбу́шка* ж., *бу́льбу́шкі* мн., *бу́лбу́шка* ж., *бу́лбу́шкі* мн., *ба́льбу́шка* ж., *ба́льбу́шкі* мн., *ба́лбу́шка* ж., *ба́лбу́шкі* мн. – усх.-пал. р., Лях., Стол. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС), *бала́бу́шка* ж., *бала́бушкі* мн. – Стол., Жытк., Маз. (ТС, Мат. Гом.), *бала́башка* ж., *бала́башкі* мн., *була́бушка* ж., *була́бушкі* мн., *балабе́шка* ж., *балабе́шкі* мн. – Стол., Жытк. (ТС), *бу́лькаўка* ж., *бу́лькаўкі* мн. – Гродз., Бераст., Івац. (ЛАБНГ, СПЗБ), *бу́лька* ж. – Саліг., Ганц., Драг., Іван., Пін. (ЛАБНГ, СПЗБ), *бу́лькі* мн. – Саліг., Ганц., Драг. (ЛАБНГ, СПЗБ), *булькі́* мн. – Ганц., Драг., Іван., Пін., Стол., Жытк. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС), *бу́лка* ж., *булкі́* мн. – Стол. (ЛАБНГ), *бу́лачка* ж., *бу́лачкі* мн. – Капыл. (ЛАБНГ), *бо́лбатка* ж., *бо́лбаткі* мн. – Гродз., Навагр. (ЛАБНГ, СПЗБ, З нар. сл.), *бо́балка* ж., *бо́балкі* мн. – Пух. (ЛАБНГ), *балба́н* м., *балбаны́* мн. – Карэл. (ЛАБНГ), *бо́мбель* м., *бо́мблікі* мн. – Бяроз. (ЛАБНГ, ЖС), *бэ́мбаль* м., *бамбалі́* мн. – Шчуч. (СПЗБ), *бу́нька* ж. – зах.-пал. г., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, НЛ), *бу́нькі* мн. – Кам., Бяроз., Лун., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *бунькі́* мн. – Пруж., Кам., Брэсц., Драг., Пін., Стол.

(ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, НЛ), *ба́нька* ж. – Люб., Слуцк., Лун., Стол. (ЛАБНГ), *ба́нькі* мн. – Люб., Слуцк., Лун. (ЛАБНГ), *банькі́* мн. – Стол. (ЛАБНГ), *ба́нка* ж., *ба́нкі* мн. – Гродз., Саліг. (ЛАБНГ, Цыхун), *пузы́р* м., *пузыры́* мн. – паўн.-усх. д., акрамя ўсх.-маг. р. (Маг. р. – спарадычна), Карм., Добр., Акц. (ЛАБНГ, СПЗБ), *пузу́р* м. – Верхнядзв. (СПЗБ), *пухі́р* м., *пухіры́* мн. – Іўеў. (ЛАБНГ, СПЗБ), *вуды́р* м., *вудыры́* мн. – Круп. (ЛАБНГ), *капшучо́к* м., *капшучкі́* мн. – Гл. (ЛАБНГ), *жыдо́к* м., *жыдкі́* мн. – Старадарож. (ЛАБНГ), *жыд* м., *жыды́* мн. – Калінк. (ЛАБНГ).

Верхаводка

Верхавая вада, якая ўтвараецца на паверхні лёду ад дажджу ці талага снегу.

верхаво́дка ж. – Чэрв. р., Сен., Докш., Лаг., Слуцк., Вілен. р. (СПЗБ, Н. сл-сць, Мат. нар.-дыял. сл., Варлыга, Каспяровіч, Станкевіч, Шатэрнік), *верхаво́дзь* ж. – Чэрв. (НЛ), *па́вылка* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *пало́й* м. – Слон., Пін., Ельск. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шатэрнік).

Вецер

Паветраная плынь гарызантальнага напрамку.

ве́цер м. – агульн. (Мат. Гродз., Каспяровіч, Насовіч, Станкевіч, Шатэрнік, Мат. апыт.), *вятры́* мн. – мясц. (Станкевіч), *ве́трык* м. памянш. – Чэрв. р., Смарг., Драг., Кобр. (СПЗБ, ЖНшС, Насовіч, Станкевіч, Шатэрнік), *ве́трычак* м. памянш. – мясц. (Станкевіч), *ве́рцень* м. – Петр. (Мат. Гом.), *мядзве́дзь* м. – Смален. р. (Дабравольскі), *верхаві́к* м. 'вецер у верхніх слаях паветра' – Карэл. (Сл. Гродз.), *цыбу́льнік* м. 'пераменны вецер' – Карм. (Мат. Гом.), *паве́ўнік* м., *паве́ўнічак* м. памянш. 'слабы, лёгкі вецер' – Астр. (Сл. Гродз.), *цяпло́вік* м. 'паўднёвы вецер' – Астр. (Сл. Гродз.), *схадо́вы ве́цер* 'усходні вецер' – Вілен. р. (СПЗБ); *глі́ца* ж. 'веснавы вецер' – Смален. р. (Дабравольскі, Станкевіч);

восеньскі вецер: *лістабой* м. – Астр. (Сл. Гродз.), *ліставей* м. – Маст. (Сл. Гродз.);

пранізлівы вецер, скразняк: *скразняк* м. – Шчуч. (СПЗБ), *скразнік* м. – Лоеў., зах.-бран. р. (Растаргуеў, Янкова), *візнік* м. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *скузнь* м. – Свісл. (Сл. Гродз.), *падвей* м. – Пух. (ЖС), *цёнг* м. – Іўеў. (Сл. Гродз.);

вельмі халодны пранізлівы вецер: *пройма* ж. – Смален. р. (Дабравольскі, Насовіч, Станкевіч), *зыр* м. – Маладз., Лід., Дзярж., Пух. (СПЗБ, СЦБ, Мат. мін.-мал.), *скавыш* м. – Стаўб. (З нар. сл.), *буй* м. – Слуцк. (ЖНшС), *азярод* м. – Карэл. (Мат. дыял. сл.);

халодны паўночны вецер: *сівер* м. – Чэрв. р., Паст., Беш., Дубр., Лаг., Навагр., Зэльв., Лоеў. (Мат. Гродз., Н. слсць, Каспяровіч, Станкевіч, Шатэрнік, Янкова), *сéвер* (*сéвір*) м. – Чашн., Лаг., Воран., Навагр. (СПЗБ, Мат. Гродз., Варлыга, Каспяровіч, Станкевіч), *сéверка* ж. – Шкл., Хоц. (Мат. Маг.), *сібірка* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *сівярнік* м. – Зэльв. (Сл. Гродз.), *сéўрук* м. – Віц. р. (Каспяровіч), *трымунтáн* м. – Дзятл. (Сл. Гродз.);

сухі, пераважна ўсходні вецер: *сухавéй* м. – Лаг., Навагр., Пух., зах.-бран. р. (Мат. Гродз., Варлыга, Растаргуеў, Шатэрнік), *сухавéя* ж. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *сухавік* м. – Гродз. (Сл. Гродз.), *сухмéнь* м. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *сухавéтрыца* ж. – Люб., Старадарож. (НС, СНМ); *вéнічнік* м. перан. 'калючы вецер' – Карэл. (Сл. Гродз.);

моцны вецер: *вятрышча* м. – паўн.-усх. д., Слуцк. р., усх.-пал. р., спарадычна гродз.-бар. г., Пух., Гл., Лях., Кам., Брэсц. (ЛАБНГ, СПЗБ), *вятрыска* м. і н. – паўн.-зах. з., зах.-пал. г. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз.), *вéтрыска* м. – Бяроз. (ЖНС), *вятрэча* ж. – Воран., Гл. (Сл. Гродз., Янкоўскі), *вятрýга* ж. – Стаўб., Дзятл. (ЛАБНГ), *ветругá* м. і ж. – Смарг., Валож., Карэл., Навагр. (ЛАБНГ, СПЗБ), *ветругáн* м. – Добр. (ЛАБНГ), *вятрýжсына* ж. – Дзятл. (ЖС), *ветраніца* ж. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *ветравіца* ж. – Дзятл. (Сл. Гродз.), *ветравáл* м. – Свісл. (Сл. Гродз.), *крутавéй* м. – Маст. (Сл.

Гродз.), *буй* м. – Ваўк., Смален. р., зах.-бран. р. (Мат. Гродз., Дабравольскі, Растаргуеў), *буёчак* м. памянш. – Смален. р. (Дабравольскі), *разáк* м. – Раг. (СПЗБ), *жáгель* м., *жэ́гель* м. – Ваўк. (СПЗБ), *шаргá* ж. – Свісл. (Сл. Гродз.), *шáрга* ж. – Кобр. (НЛ), *шóрга* ж. – Стол. (ТС), *шаргалóм* м. – Лун. (Шаталава), *калатýн* м. 'моцны халодны вецер' – Стаўб. (СЦБ), *грэ́га* ж. 'моцны ўсходні вецер' – Дзятл. (Сл. Гродз.), *сляпы́ вéцер* 'моцны вецер з пяском ці снегам' – Астр. (Сл. Гродз.);

вецер вялікай разбуральнай сілы, звычайна з дажджом ці снегам: *бýра* ж. – Чэрв. р., Навагр., Лях., Ганц., Кобр., Вілен. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., ЖНшС, Станкевіч, Шатэрнік), *бурáн* м. – Карэл., Лід. (СПЗБ), *бур'я́н* м. – Маз., Браг. (Мат. Гом., ГЧ), *буравéй* м., *бурагóн* м.– мясц. (Станкевіч), *шýры-бýры* мн. – Смален. р. (Дабравольскі), *хві́ля* ж. – Чэрв. р., Бял., Бых., Карм., Жлоб., Буда-Каш., Светлагор., Петр., Хойн., Ельск., Смален. р. (ЛАБНГ, Мат. Гом., Дабравольскі, Насовіч, Шатэрнік), *фі́ля* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *хвáля* ж. – мясц. (Станкевіч), *хвірýля* ж. – Смален. р. (Дабравольскі, Станкевіч), *хýртавіна* ж. – Чашн., Барыс. (СПЗБ, Каспяровіч), *пульгá* ж – Буда-Каш. (ЛАБНГ), *шáрга* ж. – Пруж., Кобр. (СПЗБ, СНМ), *чáды* мн. – Іўеў. (ЛАБНГ), *шугáйла* н. метаф. – Жытк. (ТС), *патарóча* ж., *навáла* ж. – мясц. (Станкевіч), *пагóдушка* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *сціхéя* ж. – Рэч. (НС), *шалёны вéцер* – Уздз. (Мат. мін.-мал.), *хві́ля* ж. 'летняя бура' – Гл., Петр., Драг., Іван., Пін. (ЛАБНГ);

моцная бура: *валéж* м. – Навагр. (Мат. Гродз.), *штýрма* ж. – Драг. (З нар. сл.), *вургáн* м. – Пух. (СЦБ), *гурагáн* м. – мясц. (Станкевіч);

імклівая кругавая плынь ветру: *віхóр* м. – Віц. р., Лаг., Смарг., Віл., Навагр., Стол., Жытк. (СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., Варлыга, Каспяровіч), *ві́хар* м. – Чэрв. р., Зэльв., Кам., Кобр., Драг., Стол., Жытк. (СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., ЖНС, ЖНшС, Шатэрнік), *ві́хер* м. – Вілен. р. (СПЗБ), *зáверць* ж. – мясц. (Станкевіч), *падвéй* м. – Гом. (Мат. Гом.), *віцёр* м. – Кобр.

(ЖНшС), *ку́рава* ж. – Кобр. (ЖС), *чорт* м. – Пух. (ЖС), *чо́ртава вясе́лле* – Лях. (СПЗБ).

Воблака

Вялікая маса згусцелай вадзяной пары ў атмасферы.

во́блака н., *во́блакі* мн. – асн. мас. г., (спарадычна усх.-пал. р.), Пін., Смален. р., зах.-бран. р. (ДАБМ, ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Дабравольскі, Растаргуеў), *во́блака* ж., *во́блачка* ж. памянш. – Паст. (ЛАБНГ), *аблачко́* н. – Слон. (Мат. Гродз.), *во́балака* н. – Шчуч., Лях. (ЛАБНГ, З нар. сл.), *во́балакі* мн. – зах.-пал. г., Шчуч., Слон., Лях. (ЛАБНГ), *во́ммалакі* мн. – Лаг. (ЛАБНГ), *абалако́* н. – Дзятл. (СПЗБ), *абалакі́* мн. – Старадарож., Лях., Ганц., Бяроз., Драг., Пін., Стол. (ЛАБНГ), *абалака́* мн. – Іван. (ЛАБНГ), *во́балка* н. і ж., *во́балкі* мн. – Докш., Мёр., Тал. (ЛАБНГ, СПЗБ), *во́блак* м. – усх.-маг. р., Віц. р., Верхнядзв., Іўеў., Чэрв., Пух., Івац., Кобр. (ДАБМ, ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНшС, Бялькевіч, Каспяровіч), *во́блака* мн. – Лаг., Бял., Гл. (ЛАБНГ), *абла́к* м. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *абло́к* м. – Брасл., Мядз., Смарг. (ЛАБНГ, СПЗБ), *абло́ка* ж. – Паст. (СПЗБ), *абло́чка* н., *абло́чак* м. памянш. – Шарк. (ЛАБНГ), *аблачо́к* м. памянш. – Чэрв. р., Іўеў., Івац., Кобр. (ЛАБНГ, Шатэрнік), *абло́кі* мн. – Брасл., Смарг., Астр., Малар., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, Мат. Гродз.), *абло́чка* мн. – Шарк. (ЛАБНГ), *аблакі́* мн. – Брасл., Гарад., Сен., Мядз., Чэрв., Пух., Слаўг., Нясв., Клецк., Старадарож., Саліг., Баран., Кобр., Акц. (ЛАБНГ, СПЗБ, Каспяровіч), *аблака́* мн. – Сен., Арш., Іўеў., Бярэз., Асіп., Клім., Нясв., Капыл., Люб., Кобр., Стол., Петр. (ЛАБНГ), *во́балак* м., *во́балакі* мн. – зах.-пал. г., Чэрв., Асіп., Слон., Старадарож., Саліг., Ганц., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, НЛ, ЖС, СНМ), *во́балачак* м. памянш. – зах.-пал. г., Чэрв., Асіп., Саліг., Ганц. (ЛАБНГ, СПЗБ), *абало́к* м. – Бяроз., Іван., Драг. (ЛАБНГ, СНМ), *абало́чак* м. – Бяроз., Іван. (ЛАБНГ), *абалачо́к* м. – Верхнядзв., Чэрв., Бяроз., Іван., Драг., Рэч. (ЛАБНГ, СПЗБ,

Мат. Гом.), *абалачкі* мн. – Верхнядзв. (ЛАБНГ), *вóблачча* н. зб. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *аблачы́на* ж., *аблачы́нка* ж. памянш., *аблачы́нкі* мн. памянш. – усх.-маг. р., Мёр., Чашн., Маг., Слон., Смален. р., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, Сл. Гродз., Н. сл-сць, Бялькевіч, Дабравольскі, Каспяровіч, Растаргуеў, Юрчанка), *балачы́на* ж., *балачы́ны* мн. – усх.-маг. р., Бых., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, Мат. Маг., Н. сл-сць, Бялькевіч, Насовіч, Растаргуеў), *балачы́нка* ж. памянш. – усх.-маг. р., Смален. р., зах.-бран. р. (НС, Бялькевіч, Дабравольскі, Насовіч, Растаргуеў), *балачы́ніна* ж. – Мсцісл. (Нар. скарбы), *бóлака* н. – Іўеў., Чав., зах.-бран. р. (Сл. Гродз., Мат. Маг., Н. сл-сць, Растаргуеў), *бóлакі* мн. – усх.-маг. р., зах.-бран. р. (Бялькевіч, Растаргуеў, Станкевіч), *бóлка* ж. – мясц. (Станкевіч), *булáк* м. – Віц., Гарад. (ЛАБНГ, Каспяровіч, Станкевіч), *булакí* мн. – Віц. (ЛАБНГ), *забóлачча* н. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *хмáрка* ж., *хмáркі* мн. – спарадычна асн.-мас. г. (ЛАБНГ, Насовіч), *разарвíстая хмáрка* – Воран. (ЛАБНГ), *я́сная хмáрка* – Дзятл. (ЛАБНГ), *свéтлая хмáрка* – Бял., Стаўб. (ЛАБНГ), *свéтлая хмáра* – Ашм., Бых., Стаўб. (ЛАБНГ), *хмáра* ж., *хмáры* мн. – спарадычна асн. мас. г., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, Растаргуеў), *хмáрынка* ж. памянш. – мясц. (Станкевіч), *хму́рка* ж. – Гродз., Стаўб. (ЛАБНГ), *свéтлая хму́рка* – Стаўб. (ЛАБНГ), *я́сная хму́ра* – Гродз. (ЛАБНГ), *пярэ́хмарак* м., *пярэ́хмаркі* мн. – Пруж., Івац., Пін., Карм. (ДАБМ, ЛАБНГ, ЖНС, НС, Нар. скарбы), *парэ́хмарак* м., *парэ́хмаркі* мн. – Пруж. (ЛАБНГ), *перахмáрак* м. – Брэсц. (ДСБ), *пóхмарак* м., *пóхмаркі* мн. – Кір., Стол., Маз., Лельч., Нараўл. (ЛАБНГ, Мат. Гом., НС), *пáхмарак* м. – Жлоб., Ветк. (ЛАБНГ), *пáхмурак* м., *пáхмуркі* мн. – Валож. (ЛАБНГ), *бáхмарка* ж. – Кобр. (СНМ), *бу́хмарак* м., *бу́хмаркі* мн. – Драг. (ЛАБНГ, НЛ), *су́хмарак* м., *су́хмаркі* мн. – Свісл., Нараўл. (ДАБМ, Сл. Гродз.), *су́хмарычак* м. – Лоеў. (Янкова), *ту́чка* ж., *ту́чкі* мн. – Шарк., Тал., Касц. (ЛАБНГ), *ту́чка свéтлая* – Брасл. (ЛАБНГ), *памéг* м. – Саліг., Лун., Стол., Лельч. (ЛАБНГ, Н. сл-сць), *пóмег* м., *пóмаг* м. – Стол. (ДСБ), *памягí* мн. – Лун., Стол., Лельч. (ЛАБНГ), *бугóр* м., *бугры́*

мн., *буграк* м., *буграќі* мн. – усх.-пал. р. (ЛАБНГ), *светлы бугор* – Жлоб. (ЛАБНГ), *бурган* м., *бурганы* мн. – Раг. (ЛАБНГ), *круганчык* м. – Іўеў. (СПЗБ), *гурачка* ж., *гурачкі* мн. – Калінк. (ЛАБНГ), *градка* ж. – Нясв. (ЛАБНГ), *грудан* м., *груданы* мн. – Пух. (ЛАБНГ), *каўган* м., *каўганы* мн. – Іўеў. (ЛАБНГ), *пузыр* м., *пузыры* мн. – Бял., Шчуч., Маз. (ЛАБНГ, НС, ГЧ), *пузырок* м., *пузыркі* мн. – Бял., Шчуч., Карм. (ЛАБНГ, Сл. Гродз., Мат. Гом., НС), *клачок* м., *клачкі* мн. – Тал. (ЛАБНГ), *галавач* м., *галавачы* мн. – Бяроз. (ЛАБНГ), *булава* ж., *булавы* мн. – Стол. (ЛАБНГ), *туляг* м., *тулягі* мн. – Віл. (ЛАБНГ), *навалка* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *навараць* ж. – Дзятл. (Сл. Гродз.), *лунь* м. і ж., *луні* мн., *лунёк* м. – Віл. (ЛАБНГ, СПЗБ), *луна* ж. – Гродз., Бяроз. (СПЗБ), *мана* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *зарубачка* ж. памянш. – Вілен. р. (СПЗБ);

кучавыя аблокі: *бугры* мн. – Брасл. (СПЗБ), *граны* мн. – Шчуч. (СПЗБ), *гранкі* мн. – Смарг. (СПЗБ), *груды* мн. – Ганц. (СПЗБ), *груданкі* мн., *градачкі* мн. – Пух. (СПЗБ), *гуракі* мн., *гурачкі* мн. памянш. – Калінк. (СПЗБ), *камягі* мн., *каўган* м. – Віл. (СПЗБ);

вялікае, звычайна цёмнае воблака, якое часта прыносіць дождж, град, снег: *хмара* ж. – агульн., Вілен. р., Смален. р., зах.-бран. р. (ДАБМ, ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ЖНшС, Бялькевіч, Дабравольскі, Каспяровіч, Насовіч, Растаргуеў, Станкевіч, Шатэрнік), *хмара* ж. – Лід., Шчуч. (СПЗБ), *хмары* мн. – агульн. (паўн. р. – спарадычна) (ЛАБНГ), *хмары* мн. – зах.-пал. г., Ганц. (ЛАБНГ, СПЗБ), *хмарка* ж. памянш. – Лях. (СПЗБ), *хмарына* ж. – мясц. (Насовіч, Станкевіч), *хмарук* м. – Люб. (СНМ), *хмура* ж., *хмуры* мн. – Верхнядзв., Мёр., Лаг., Гродз., Стаўб., Кам., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. мін.-мал., ЖНшС, Насовіч), *хмура цяжка* – Гродз. (ЛАБНГ), *хмура* ж. – Валож., Іўеў. (СПЗБ, ЖС), *хмурка* ж. памянш. – мясц. (Насовіч), *туча* ж., *тучы* мн. – паўн.-усх. д., сярэд.-бел. г., спарадычна паўдн.-зах. д. і зах.-пал. г., Вілен. р., Смален. р. (ДАБМ, ЛАБНГ, СПЗБ, Бялькевіч, Дабравольскі, Янкова), *туцы* мн. – Гарад. (ЛАБНГ), *тучка* ж. памянш. –

Мядз. (СПЗБ), *ту́чына* ж., *ту́чынка* ж. памянш. – мясц. (Насовіч), *ча́та* ж. *ча́ты* мн. – гродз.-бар. г. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз.), *ча́да* ж., *ча́ды* мн. – Іўеў. (ЛАБНГ), *паме́г* м., *паме́жак* м. памянш., *па́ма* ж. – Лун. (ЛАБНГ, Шаталава), *дзед* м. – Стаўб. (ЛАБНГ), *дзяды́* мн. – Навагр. (ЛАБНГ), *дзядо́к* м. – Глыб. (ЛАБНГ), *лунь* м., *лунёк* м. – Віл. (ЛАБНГ, ЖС), *пузы́р* м. – Уздз. (Мат. мін.-мал.), *каўга́н* м., *каўганы́* мн. – Іўеў. (ЛАБНГ), *сіню́ха* ж. – Бярэз. (ЖНшС), *абло́ка* н., *во́блакі* мн. – Шарк., Тал. (ЛАБНГ), *дзвіна́* ж. 'вялікая хмара, якая насоўваецца' – мясц. (Станкевіч), *градаві́на* ж. 'градавая хмара' – Мсцісл. (Юрчанка), *абло́жныя хма́ры* 'хмары, якія поўнасцю закрылі неба' – Стаўб. (З нар. сл.);

навальнічная хмара: *навальні́ца* ж. – Лаг. (Варлыга), *рука́ўчык* м., *рукаўцы́* мн. – Малар. (НЛ);

невялікая дажджавая хмара: *хмуро́к* м. – Ваўк. (ЛАБНГ), *пузыро́к* м. – Круп., Бял. (ЛАБНГ), *гура́к* м. – Светлагор. (ЛАБНГ).

Месца за аблокамі: *забо́лачча* н. – мясц. (Станкевіч).

Вясёлка

Шматкаляровая дугападобная паласа на небе, якая ўзнікае ад праламлення сонечных праменняў у дажджавых кроплях.

вясёлка ж. – паўн.-усх. д. (за выключэннем усх.-маг. р.), спарадычна сярэд.-бел. г., Навагр., Слуцк., Капатк., Жытк., Петр., Маз., Ельск., Лельч. (ДАБМ, Мат. Гродз., Каспяровіч, Насовіч), *перавясёлка* ж. – Чэрв., Бярэз., Кліч., Асіп., Бабр., Акц., Нараўл., Лоеў. (ДАБМ, Янкова), *весялу́ха* ж. – слуцк.-маз. г., Рас., Валож., Гродз., Мін., Стаўб., Капыл., Дзятл., Ваўк., Свісл., Баран., Пруж., Лях., Івац., Іван., Пін., Стол. (ДАБМ, Мат. Гродз., ГЧ, Цыхун, Янкова), *мецялу́ха* ж. – Івац. (ДАБМ), *перавесялу́ха* ж. – Кліч. (ДАБМ), *весялі́ха* ж. – Лун. (ДАБМ), *кісялі́ха* ж. – Лун. (ДАБМ), *вясе́ліца* ж. – Маз. (ДАБМ), *вясе́лік* м. – Іван. (ДАБМ), *весялёк* м. – Брэсц. (ДАБМ), *асяло́к* м. – Брасл., Жытк. (ДАБМ), *асёлка* ж. –

Чашн. (Каспяровіч), *дугá* ж. – Паст., Гарад., Круп. (ДАБМ), *рáдуга* ж. – агульн. (ДАБМ, СПЗБ, Мат. Гродз., ЖНшС), *рáдуха* ж. – Маз. (ГЧ), *грáдуха* ж. – Маг. (ДАБМ), *парáдуха* ж. – Ганц. (ДАБМ), *рáдаўніца* ж. – Брасл., Асіп., Слуцк., Стол., Нараўл. (ДАБМ), *грáдаўніца* ж. – Ганц., Стол. (ДАБМ), *рáдавіца* ж. – Стол. (ДАБМ), *грáдавіца* ж. – Лун. (ДАБМ), *радзю́ха* ж. – Пін. (ДАБМ), *рáда* ж. – Мёр. (ДАБМ), *пóяс* м. – Іван., Стол. (ДАБМ), *паяс* м. – Брасл., Шарк. (ДАБМ), *бóжы* (*харóшы*) *паяс* – Брасл. (ДАБМ), *карóмыслы* мн. – Лоеў. (Янкова), *ключ* м. – Саліг. (ДАБМ), *цмок* м. – Паст., Глыб., Астр., Ашм., Саліг., Лун., Пін. (ДАБМ, СПЗБ), *смок* м. – Паст., Астр., Смарг., Мядз., Свісл. (ДАБМ, СПЗБ), *красу́ля* ж. – Чэрв., Пух., Саліг. (ДАБМ, СЦБ, Шатэрнік), *красáвіца* ж. – Баран. (ДАБМ), *сяміцвéтка* ж. – Навагр. (З нар. сл.), *даждж́анка* ж. – Лід., Бых. (ДАБМ, Сл. Гродз.), *тэ́нча* ж. – паўн.-зах. з., Ганц., Жытк., Петр. (ДАБМ, СПЗБ, Мат. Гродз., Мат. Гом., Цыхун), *тэнч* м. – Брасл., Паст., Смарг., Мядз. (ДАБМ), *тэ́нза* ж. – Лях. (ДАБМ), *цéньжа* ж. – Саліг. (ДАБМ), *цéнта* ж. – Лун. (ДАБМ).

Галалёд, галалёдзіца

Ледзяная корка на паверхні зямлі, не пакрытай снегам; стан надвор'я, калі паверхня зямлі, дрэваў і інш. пакрыта ледзяной коркай.

галалёд м. – Мёр., Гарад., Ушацк., Дубр., Мядз., Смарг., Гор., Мсцісл., Чэрык., Касц., Валож., Карэл., Лід., Воран., Гродз., Маст., Дзятл., Слон., Зэльв., Ваўк., Капыл., Клецк., Люб., Саліг., Баран., Ганц., Пруж., Кам., Брэсц., Жаб., Кобр., Драг., Малар., Пін., Стол., Лун., Лельч., Маз., Раг., Ветк., Добр., Лоеў. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Станкевіч), *галялёд* м. – гродз.-бар. г., Іўеў., Слуцк. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Мат. дыял. сл., З нар. сл., НЛ, Н. сл-сць), *алялёд* м. – Гродз. (ЛАБНГ, СПЗБ, З нар. сл.), *галалёдзіца* ж. – Верхнядзв., Ушацк., Леп., Дубр., Арш., Гор., Кругл., Маг., Чав., Бых., Чэрык., Краснап., Хоц., Асіп., Гл., Ашм., Лаг., Чэрв.,

Бярэз., Валож., Іўеў., Стаўб., Уздз., Карэл., Навагр., Лід., Шчуч., Дзятл., Слон., Капыл., Карм., Чач., Ветк., Добр., Рэч., Хойн., Браг., Маз., Лельч., Лях., Івац., Кам., Бяроз., Жаб., Кобр., Малар., Пін., Стол., Лун. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНшС), *галялёдзіца* ж. – Маладз., Дзярж., Навагр., Слуцк., Саліг. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз.), *галалéдзіца* ж. – Латгал. р. (СПЗБ), *галялéдзіца* ж. – Баран. (ЛАБНГ), *агалёдзіца* ж. – Воран. (ЛАБНГ), *галалёдзіха* ж. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *галялёдзь* ж. – Саліг. (ЛАБНГ), *галалéдзь* ж. – Ашм., Латгал. р. (СПЗБ), *галалёддзе* н. – Мсцісл. (Юрчанка), *галалёдка* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *верхалёд* м. – Драг., Іван. (ЛАБНГ), *верхалёдзіца* ж. – Івац., Драг., Іван., Стол., Лельч. (ЛАБНГ, ЖНС), *аблядзéнь* м. – Шарк. (ЛАБНГ), *лядáнка* ж. – Паст. (СПЗБ), *галашчóк* м. – Ашм., Мін., Бярэз., Пух., Асіп., Стаўб., Карэл., Дзятл., Клецк., Слуцк., Люб., Старадарож., Драг., Іван., Пін., Стол., Лун., Чач., Светлагор., Рэч., Лоеў., Нараўл. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, Мат. Гом., НС, СНМ, Мат. дыял. сл.), *галашчóка* ж. – Стаўб., Навагр., Карэл., Шчуч., Маст., Дзятл., Лях. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз., НЛ, З нар. сл.), *галашчáка* ж. – Навагр. (ЛАБНГ), *галашчы́т* м. – Пін. (НЛ), *галéча* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *галýза* ж. – Шарк. (ЛАБНГ), *галýта* ж. – Гарад. (НЛ), *аблівáха* ж. – Чашн., Леп., Тал., Бых., Пух., Асіп., Кір., Бабр., Старадарож., Жлоб., Акц., Светлагор., Добр., Рэч., Івац., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, Растаргуеў), *аблівáка* ж. – Докш., Астр., Віл., Лаг., Барыс., Круп., Бярэз., Бял., Маг. (ЛАБНГ, Яўсееў), *аблівáга* ж. – Калінк. (ЛАБНГ), *аблівáх* м. – Сен. (ЛАБНГ), *аблівéнь* м. – паўн. р., Маладз., Мін. (ЛАБНГ, ЖНС), *вóблівень* м. – Гл., Чач., Ветк., Добр., Хойн., Нараўл., Браг. (ЛАБНГ, Мат. Гом.), *аблíў* м. – усх.-маг. р., Гарад. (ЛАБНГ, Бялькевіч), *вóбліў* м. – усх.-маг. р., Дубр., Карм., Чач., Ветк. (ЛАБНГ, Мат. Гом., Бялькевіч, Насовіч, Станкевіч, Юрчанка), *аблíва* ж. – Люб., Івац. (ЛАБНГ), *вóбліўка* ж. – Шкл., Клім., Касц., Слаўг. (ЛАБНГ), *вóбліўкі* мн., *вóбліўе* н. – Мсцісл. (Юрчанка), *вóблівіца* ж. – Карм. (ЛАБНГ), *аблóй* м. – Рас., Верхнядзв., Пол., Шум., Гарад. (ЛАБНГ), *палéва* ж. – Бял.

(Яўсееў), *вылівак* м. – Паст. (СПЗБ), *слізгавíца* ж. – Віл., Гродз., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз., Цыхун), *слізгóта* ж. – Стаўб., Слон., Люб., Баран., Бяроз., Смален р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Дабравольскі), *слізгатá* ж., *слізгóцце* н. – Гл. (Янкоўскі), *слігóцце* н. – Віц. (ЛАБНГ), *слізкатá* ж. – мясц. (Насовіч), *слізóта* ж. – Лаг., Клім., Кобр., Вілен. р., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖС, Варлыга, Насовіч, Растаргуеў), *слізатá* ж. – Астр., Смарг., Іўеў. (СПЗБ), *склізóта* ж. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *склізóцце* н. – Бял. (Яўсееў), *склізня́* ж. – Бял. (Яўсееў), *скальзóта* ж. – Мсцісл., зах.-бран. р. (Растаргуеў, Юрчанка), *скальзатá* ж. – Мсцісл., Шчуч. (СПЗБ, Юрчанка), *каўзóта* ж. – Хоц., Зэльв. (ЛАБНГ, ЖС), *каўзаніна* ж. – Баран. (СПЗБ), *каўзéліца* ж. – Маз., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, Растаргуеў), *каўзéль* ж. – Гродз. (ЖНС), *шарпóта* ж. – Карм. (Мат. Гом.), *храпаніна* ж. – Кобр. (СНМ), *раскáлле* н. – Лоеў. (Янкова), *галаднíца* ж. – Малар. (ДСБ), *брызкóль* м. – Люб. (СПЗБ), *крýпы* мн. – мясц. (Станкевіч), *сракапáд* м. – Івац., Драг., Пін. (ЛАБНГ), *сырáя інь* – Валож. (ЛАБНГ), *голць* ж. ‘галалёдзіца са снегам’ – мясц. (Станкевіч).

Галашчок

Марознае і ветранае надвор'е звычайна ў пачатку зімы да выпадзення снегу.

галашчóк м. – паўдн.-усх. з., зах.-пал. г., Чэрв. р., спарадычна гродз.-бар. г. і Мін. р., Смарг., Лаг., Бял. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, СЦБ, ЖС, ЖНС, НЛ, НС, Н. сл-сць, Станкевіч, Шаталава), *алашчóк* м. – Воран. (СПЗБ), *галашкóк* м. – Лід. (СПЗБ), *галашчóка* ж. – Навагр., Карэл., Дзятл., Слон., Нясв., Капыл., Клецк., Лях., Баран., Брэсц. (ЛАБНГ, СПЗБ), *галýта* ж. – Рас., Верхнядзв., Мёр., Гарад., Пол., Ушацк. (ЛАБНГ, ЖНС, НС, Шаталава), *галýтва* ж. – Гарад., Пол., Шум., Віц., Беш. (ЛАБНГ), *галýда* ж. – Верхнядзв. (СПЗБ), *галéц* м. – Докш., Леп., Тал., Круп., Віл. (ЛАБНГ, СПЗБ), *сухалёдзіца* ж. – Раг. (ЛАБНГ).

Гарачыня, спёка, спякота

Высокая тэмпература паветра, нагрэтага сонцам; гарачы летні час.

гарачыня́ ж. – Чэрв. р., Віл., Іўеў., Драг. (СПЗБ, Станкевіч, Шатэрнік), *гарачэ́ча* ж. – Карэл. (Мат. Гродз.), *го́рач* м. і ж. – Шчуч., Зэльв. (СПЗБ, Мат. Гродз., Сцяцко), *гара́ч* ж. – Пруж., Драг., Пін. (СПЗБ), *цеплаце́нь* ж., *цеплатэ́ча* ж. – Беластоц. р. (СПЗБ), *спёка* ж. – Маст., Шчуч., Лях. (СПЗБ), *спе́ка* ж. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *спяко́та* ж. – Чэрв. р., Сен., Лаг., Воран., Маст., Дзятл. (СПЗБ, Мат. Гродз., Варлыга, Каспяровіч, Шатэрнік), *спеката́* ж. – Іўеў., Гродз. (СПЗБ, Сл. Гродз.), *пяко́та* ж. – Віц. р., Верхнядзв., Докш., Віл., Лаг., Іўеў., Люб., Бяроз., Петр., Браг., Добр., Вілен. р., Смален. р., зах.-бран. р. (СПЗБ, Сл. Гродз., Мат. Гом., Мат. мін.-мал., Нар. скарбы, Варлыга, Дабравольскі, Каспяровіч, Растаргуеў), *пекані́на* ж. – Мёр. (Н. сл-сць), *жара́* ж. – усх.-маг. р., Пух., Навагр., Шчуч., Ганц., Пруж., Латгал. р. (СПЗБ, СЦБ, Бялькевіч), *жары́шча* ж. – усх.-маг. р., Мядз., Пух., Стаўб., Лоеў. (СЦБ, Бялькевіч, Янкова), *жаро́та* ж. – усх.-маг. р., Смален. р. (Бялькевіч, Дабравольскі), *жаро́цце* н. – Драг. (Н. сл-сць), *жарката́* ж. – Віц. р., Бярэз. (СПЗБ, Каспяровіч, Насовіч), *жа́ркасць* ж. – Чашн. (Каспяровіч), *сква́ра* ж. – мясц. (Насовіч), *сквар* м., *смал* м. – Лаг. (Н. сл-сць, Варлыга), *пал* м. – Віц. р. (Каспяровіч), *упа́л* м. – Стаўб., Пін., Беластоц. р. (СПЗБ, ДСБ, Мат. мін.-мал., Насовіч), *у́пал* м. – Гродз. (Цыхун), *вад* м. – усх.-маг. р., Сен. (Бялькевіч, Каспяровіч), *вар* м. – мясц. (Станкевіч), *кі́пень* ж. – Шум. (СПЗБ), *скі́пецень* м. – Брэсц. (СНМ), *зыр* м. – Лаг., Стол., Жытк. (ТС, Варлыга), *зырасць* ж., *зыркасць* ж. – Стол. (ТС), *духата́* ж. – Віц. р., Чэрв. р., Віл., Воран., Навагр., Шчуч., Калінк. (СПЗБ, Мат. Гродз., Каспяровіч, Насовіч, Станкевіч, Шатэрнік), *духута́* ж. – Глыб. (СПЗБ), *заду́ха* ж. – Беш., Вілен. р. (СПЗБ, Каспяровіч), *за́духа* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *мяжэ́ніна* ж. ‘самы спякотны час у сярэдзіне лета’ – мясц. (Насовіч);

вільготная гарачыня: *духата́* ж. – агульн. (ЛАБНГ), *духо́та* ж. – Чашн., Клім., Навагр., Кобр., Драг., Пін., Лун., Стол., Калінк. (ЛАБНГ), *духаці́шча* ж. – Навагр. (ЛАБНГ), *духо́цце* н. – Глыб., Стол. (ЛАБНГ), *духме́нь* ж. – Дубр., Тал., Бял., Чав., Клім., Хоц., Кір., Добр. (ЛАБНГ), *дух* м. – Бяроз. (ЛАБНГ), *заду́ха* ж. – зах.-пал. г., за выключэннем крайняй заходняй часткі, Валож., Карэл., Навагр., Дзятл., Слон., Зэльв., Клецк., Слуцк., Клім., Жлоб., Лельч. (ЛАБНГ), *уду́ха* ж. – Дзятл. (ЛАБНГ), *прыду́ха* ж. – Гом. (ЛАБНГ), *душно́та* ж. – Раг. (ЛАБНГ), *па́рнасць* ж. – Смарг., Воран., Іўеў., Чэрв., Ганц. (СПЗБ), *парната́* ж. – Чач. (Мат. Гом.), *па́рніца* ж. – Смарг. (Сл. Гродз.), *па́ркасць* ж. – Гродз. (Цыхун), *па́ра* ж. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *прыпа́р* м. – усх.-маг. р., Смален. р. (Бялькевіч, Дабравольскі), *прыпа́рка* ж. – Віл., Лаг., Навагр., зах.-бран. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., Растаргуеў), *васпарэ́нне* н. – Стаўб., Лід., Вілен. р. (СПЗБ, СЦБ), *ва́рнасць* ж. – Зэльв. (СРЛГ, ЖС), *вар* м. – Карэл. (Мат. Гродз.).

Град

Атмасферныя ападкі ў выглядзе крупінак ільду рознай велічыні.

град м. – агульн. (СПЗБ, ЖНшС, Станкевіч, Мат. апыт.), *градаві́на* ж. – Барыс. (СПЗБ), *гра́дзіна* ж. ‘адно зерне граду’ – агульн., Смален. р. (Дабравольскі, Станкевіч, Мат. апыт.).

Гразь, гл. **Бездараж, бездарожжа.**

Гром

Грукат і трэск, якія суправаджаюць маланку ў час навальніцы.

гром м. – пераважна агульн., Смален. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., ЖС, ЖНшС, Дабравольскі, Каспяровіч, Станкевіч, Шатэрнік, Мат. апыт.), *грымо́ты* мн. – Воран. (Мат. Гродз.),

пяру́н м. – Брасл., Смарг., Ашм., Быx., Кобр., Вілен. р., Беластоц. р. (СПЗБ, ЖНшС, Мат. дыял. сл., Станкевіч), *пе́рун* м. – Чэрв., Быx., Браг., зах.-бран. р. (НЛ, Мат. дыял. сл., Растаргуеў, Шаталава), *пе́ран* м. – Светлагор., Рэч. (Мат. Гом.), *дунда́р* м. – Гродз. (СПЗБ), *нябе́сны ўдар* – Смален. р. (Дабравольскі), *грымо́та* ж. 'працяглы і моцны гром, які суправаджаецца маланкамі' – Віц. р., Чэрв. р., Лаг., Смален. р. (Варлыга, Дабравольскі, Касяпяровіч, Шатэрнік), *ці́хень* м. 'слабы гром' – мясц. (Станкевіч);

ускалыхванне паветра ад удару грому: *імпэ́т* м. – Чашн. (Касяпяровіч), *і́мпат* (*і́мпэт*) м. – Шчуч. (СПЗБ).

Дождж

Атмасферныя ападкі ў выглядзе кропляў вады, якія падаюць з хмар.

дождж м. – паўдн.-усх. з., Шум., Сен., Паст., Валож., Навагр., Стаўб., Бераст., Ваўк., Бяроз., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., ГЧ, Касяпяровіч, Станкевіч, Шатэрнік), *дошч* м. – агульн. (спарадычна паўдн.-усх. з.), Смален. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНшС, Дабравольскі), *до́ждж ык* м. памянш. – Гродз. (СПЗБ,), *дажджо́к* м. памянш. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *дож* м. – сярэд-бел. г., усх.-пал. р., паўночная частка паўн.-зах. з., Віл., Старадарож., Ганц., Смален. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, СНМ, Дабравольскі), *до́жжык* м. памянш., *до́ждзік* м. памянш., *до́ждзічак* м. памянш., *дажздзі́шка* м. памянш., *даззі́шка* м. памянш. – Смален. р. (Дабравольскі), *дажджаві́к* м. – Лід. (Сл. Гродз.), *залі́ў* м. – Смален. р. (Дабравольскі), *маква́* ж. – Ельск. (Мат. Гом.), *калашта́н* м. – Стол. (ТС), *дан* м. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *пума́чкі* мн. – Гарад. (НЛ), *до́светнік* м. 'дождж перад раніцай' – Слон. (Сл. Гродз.), *каласаві́к* м. 'дождж, які ідзе ў час, калі каласіцца жыта' – Воран. (СРЛГ), *ту́ча* ж. 'дождж з ветрам' – пал. р. (ЛП), *во́рыўнік* м. 'цёплы дождж пад ворыва' – Карэл. (Сл. Гродз.);

цёплы і пераважна густы дождж, які ідзе пры сонцы: *грыбаві́к* м. – Слон., Смален. р. (Сл. Гродз., Дабравольскі),

грыбні́к м. – Маст. (Сл. Гродз.), *грыбасе́й* м. – Карэл. (Сл. Гродз.), *дабрасе́й* м. – Гродз. (Сл. Гродз.), *цыга́нскі дожджж* – Буда-Каш., Петр. (Мат. Гом., ГЧ), *цыга́ньскі дож* – Калінк. (СПЗБ), *сляпэ́й дождзь* – Смален. р. (Дабравольскі), *свін-не́чы дошч* – Драг. (СНМ);

зімовы дождж, які ідзе пры тэмпературы замярзання вады і выклікае абледзяненне дрэваў і зямлі: *абліва́ха* ж. – Беш., Бых. (Мат. дыял. сл., Каспяровіч, Станкевіч), *аблі-ва́ка* ж. – Лаг., Бял. (Мат. дыял. сл., Варлыга), *аблі́ва* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *абліве́нь* м. – Паст., Астр. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *брызко́ль* м. – Люб. (СПЗБ);

кароткачасовы дождж: *брызку́ль* м. – Дзятл. (СРЛГ), *пра-хо́дны дожджж* – Астр., Вілен. р. (СПЗБ), *прахадны́ дошч* – Брасл., Смарг. (СПЗБ), *прайсцёвы дошч* – Астр., Вілен. р. (СПЗБ), *налётны дошч* ‘непрацяглы і раптоўны дождж’ – Воран. (СПЗБ);

дождж, які ідзе з перапынкамі: *перахо́дны дожджж* (*дошч*) – Верхнядзв., Глыб., Докш., Лаг. (СПЗБ, Варлыга), *перары́ўны дошч* (*дож*) – Віл., Чэрв. (СПЗБ), *прэ́рва* ж. – Шчуч. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *перашчу́к* м. – Нараўл. (ЛАБНГ), *ча́ды* мн. – Іўеў. (ЛАБНГ), *ча́ты* мн. – Баран. (ЛАБНГ), *стучо́к* м. – Пін. (ЛАБНГ), *брызку́ль* м. ‘дождж халодны, рэдкі і з перапынкамі’ – Гл. (Янкоўскі);

дождж, які ідзе працяглы час без перапынку: *абло́ж-нік* м. – Лід., Раг., Ветк., Лоеў. (Сл. Гродз., Мат. Гом., Янко-ва), *аблажня́к* м. – Мсцісл. (ЛАБНГ), *абло́жны дожджж* (*дошч*) – Стаўб., Драг. (СПЗБ), *нахра́пнік* м. перан. – Лоеў. (Янкова), *улі́ва* ж. – мясц. (Насовіч);

працяглы і моцны дождж: *паліве́нь* м. – Лаг. (Варлы-га), *заліва́нне* н., *зале́вы* мн. – мясц. (Станкевіч);

праліўны дождж: *лі́вень* м. – асн. мас. г. (спарадычна паўн.-зах. з.), Кам., Бяроз. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Кас-пяровіч), *лі́вань* м. – Пух., Дзятл. (ЛАБНГ, СПЗБ), *лі́ван* м. – Ганц. (ЛАБНГ), *залі́вень* м. – Віц. р., Мсцісл., Маг., Бу-да-Каш., Петр. (ЛАБНГ, Мат. Гом., Каспяровіч, Юрчанка), *залiве́нь* м. – Гарад., Шум., Дубр., Леп., Віл. (ЛАБНГ, СПЗБ),

за́лівень м. – Маладз., Пін. (ЛАБНГ, НЛ), *злі́вень* м. – Латгал. р. (СПЗБ), *на́лівень* м. – Стол. (ТС), *палівéнь* м. – Лёзн., Віл., Смален. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Дабравольскі), *пралі́вень* м. – Мядз. (СПЗБ), *пралівéнь* м. – Шкл. (ЛАБНГ), *пpóлівень* м. – зах.-бран. р. (Насовіч, Растаргуеў), *праліу́нік* м. – Слон. (Сл. Гродз.), *праліу́* м. – Драг. (ЛАБНГ), *праліу́ны́ дóшч* – Брасл., Карэл., Шчуч., Лях. (СПЗБ), *уліу́* м., *улі́ва* ж. – Гродз. (Сл. Гродз.), *улéу́* м. – мясц. (Насовіч), *улéва* ж. – Смарг., Стаўб. (СПЗБ, Мат. мін.-мал.), *уліу́ны дошч* – Астр., Смарг., Лаг., Гродз., Шчуч., Вілен. р. (СПЗБ), *улéу́ны дошч* – Смарг., Іўеў., Гродз., Вілен. р. (СПЗБ), *залі́ва* ж. – Карм., Лоеў., Стол. (ЛАБНГ, Янкова), *залéвы* мн. – мясц. (Насовіч), *злі́ва* ж. – Лун. (ЛАБНГ), *заліва́нне* н. – мясц. (Насовіч), *ліву́н* м. – мясц. (Станкевіч), *ілля́к* м. – Уздз. (СЦБ, Мат. мін.-мал.), *лéя* ж. – усх.-пал. р., Іўеў., Слуцк. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз., Мат. Гом., Янкова), *улéя* ж. – Лаг., Смарг. (ЛАБНГ), *лю́ха* ж. – Гродз. (ЖНС), *улю́ха* ж. – Карэл. (Сл. Гродз.), *паралóй* м. – зах.-пал. г. (ЛАБНГ, ДСБ, З нар. сл.), *прарóй* м. – Бяроз., Кам., Кобр. (ЛАБНГ, ДСБ), *палóй* м. – Пруж., Лях., Ганц., Лун. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шаталава), *апла́ва* ж. – Лун. (ЛАБНГ), *маку́н* м., *ведранéц* м. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *навальні́ца* ж. – Паст., Воран., Лід., Шчуч., Бераст. (ЛАБНГ), *ту́ча* ж. – Стол., Жытк. (ТС), *касахвóшч* м. – Дзятл. (Сл. Гродз.), *шпа́рынне* н. – мясц. (Насовіч), *вялі́кі дошч* – Кобр. (ЖНшС);

дробны дождж: *пацяру́ха* ж. – Лаг., Драг. (Нар. скарбы, Варлыга), *сéйва* н., *пасéу́ны дождж* – Іўеў. (Сл. Гродз.), *макавéй* м. – Лаг. (Варлыга), *бры́зак* м. – мясц. (Насовіч, Станкевіч), *ку́зеўка* ж., *кравэ́шка* ж. – Малар. (ДСБ), *радзі́цель* м. ‘дробны і працяглы дождж’ – Кобр. (ЖНшС), *грыбасéй* м. ‘дробны, працяглы і густы дождж’ – Слуцк. (ЖНшС), *сявéц* м. ‘дробны веснавы дождж’ – Карэл. (Сл. Гродз.).

Кропля дажджу: *крóпля* ж. – гродз.-бар. г., паўн. р., Мін. р., Чэрв. р., спарадычна пал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Каспяровіч, Насовіч, Шатэрнік), *крóплінка* ж. памянш. – мясц. (Насовіч), *крóпіна* ж., *крóпінка* ж. памянш. – мясц.

(Насовіч), *крáпля* ж. – зах.-пал. г., Лёзн., Гродз., Навагр., Жытк., Хойн. (ЛАБНГ, СПЗБ), *крáпка* ж. – Бял. (Яўсееў), *кáпка* ж. – паўдн.-усх. з., Лёзн., Ушацк., Карэл., Навагр., Пух., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, СЦБ, Мат. Гродз., СНМ, Яўсееў), *кáпачка* ж. памянш. – Бял. (Яўсееў), *кáпля* ж. – агульн. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Яўсееў), *кáпелька* ж. – Бял. (Яўсееў), *брызка* ж., *брызкі* мн., *брызачка* ж. памянш. – мясц. (Насовіч), *дажджынá* ж. – Мёр. (Н. сл-сць).

Дажджавая вада: *дашчавíца* ж. – Кобр. (ЖНшС), *дашчáвіца* ж., *дашчýўка* ж. – Драг. (ЛП).

Завея, **завіруха,** гл. **Мяцеліца**

Зазімак

Першы мароз, першы снег; пачатак зімы.

зазíмак м. – паўн.-усх. д., сярэд.-бел. г., паўдн.-усх. з., Лід., Шчуч., Маст., Бяроз., Кобр., Смален. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гом., ЖНС, Варлыга, Дабравольскі, Насовіч, Станкевіч), *зазíмкі* мн. – Латгал. р. (СПЗБ), *зáзімак* м. – Гом. р., Шарк., Іўеў., Дзярж., Чэрв., Старадарож., Бабр., Калінк., Стол., Пін., Смален. р. (ЛАБНГ, Мат. Гом., Дабравольскі), *зазíміны* мн. – Смарг. (Сл. Гродз.), *азíмак* м. – Лельч. (ЛАБНГ), *прызíмак* м. – Астр., Нясв., Івац. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *прыземкі* мн. – Капыл. (ЛАБНГ), *падзíмак* м. – Лід. (Сл. Гродз.), *пóдмаразак* м. – Гродз. (Сл. Гродз.), *пéршы прымаразак* – Воран., Ганц. (ЛАБНГ), *пéршы снег* – Іўеў., Гродз., Карэл., Мін., Саліг., Ваўк., Лях., Ганц., Пруж., Кам., Брэсц., Драг., Жаб., Кобр., Пін., Стол., Лун., Лельч. (ЛАБНГ), *пéрвы снег* – Добр. (ЛАБНГ), *свяжáк* м. – Слон. (Сл. Гродз.), *панёва* ж. – Драг. (ДСБ), *калядні́к* м. 'зазімак у снежні' – Бераст. (Сл. Гродз.).

Зара

Яркая афарбоўка гарызонта перад усходам і пасля заходу сонца.

зара́ ж. – агульн. (СПЗБ, Мат. Гродз., Варлыга, Мат. апыт.), *зо́рка* ж. – зах.-бран. р. (Насовіч, Растаргуеў), *зо́рачка* ж. памянш., *зо́ранька* ж. памянш. – мясц. (Насовіч).

Засуха

Працяглая адсутнасць дажджоў летам, якая суправаджаецца моцным перасыханнем глебы і гібеллю раслін.

за́суха ж. – Ашм., Лях., зах.-бран. р. (СПЗБ, Насовіч, Растаргуеў), *засу́ха* ж. – Мядз., Шчуч., зах.-бран. р. (СПЗБ, СЦБ, Растаргуеў), *за́сха* ж. – мясц. (Насовіч), *за́суш* ж. – Мёр., Ветк. (Мат. Гом., ЖНС, Насовіч, Станкевіч), *па́суха* ж. – Беластоц. р. (СПЗБ), *перасу́ха* ж. – мясц. (Н. сл-сць), *сухата́* ж. – Смарг., Мядз., Віл., Лаг. (СПЗБ, Мат. мін.-мал., Варлыга), *сухме́нь* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч, Насовіч, Станкевіч), *сухме́ль* м. – Круп. (СПЗБ), *сухме́ць* ж. – мясц. (Станкевіч), *суш* ж. – Чэрв. р., Астр., Воран., Навагр., Шчуч., Лях., Стол., Вілен. р. (СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., Шатэрнік), *су́ша* ж. – Маст., Слон., Зэльв., Гл., Пін., Стол., Жытк., зах.-бран. р. (СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., ЖС, Растаргуеў, Янкоўскі), *су́шка* ж. – Верхнядзв., Лоеў. (СПЗБ, Янкова), *сушына́* ж. – Стол. (ТС), *бяздо́ждэжыца* ж. – Навагр. (Мат. Гродз.).

Зацьменне

Астранамічная з'ява, калі адно нябеснае цела або яго цень закрывае другое нябеснае цела.

зацьме́нне н. – Чэрв. р., Чашн., Навагр. (Мат. Гродз., Каспяровіч, Насовіч, Шатэрнік), *за́цьма* ж. – мясц. (Насовіч).

Золь

Сырое і пранізліва халоднае надвор'е.

золь ж. – Верхнядзв., Брасл., Паст., Віл., Гродз. (СПЗБ, Мат. Гродз., Станкевіч), *зала́* ж. – Пух., Ганц., Лельч., Раг.

(СПЗБ, НЛ, Станкевіч), *залiна́* ж. – Віл. (СПЗБ), *зо́ласць* ж. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *зо́лкасць* ж. – Віл. (СПЗБ), *залката́* ж. – Бял. (Мат. дыял. сл.), *залчыня́* ж. – Ашм. (СПЗБ), *сідра́ва* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *ёдасць* ж. – Слаўг., Карм. (Мат. Гом., Н. сл-сць), *ёдкасць* ж – Мсцісл. (Юрчанка), *бры́дасць* ж., *брыдо́та* ж. – Лоеў. (Янкова), *бры́зкат* м. – Драг. (З нар. сл.), *зэс* м. – Паст., Мядз. (СПЗБ, СЦБ).

Зорка

Нябеснае цела, якое можна бачыць простым вокам у форме ззяючай кропкі на начным небе.

зо́рка ж., *зо́рачка* ж. памянш. – Чэрв. р., Брасл., Сен., Лаг., Дзятл. (СПЗБ, Мат. Гродз., Варлыга, Каспяровіч, Шатэрнік), *зара́* ж. – Кобр. (СНМ, ЖНшС), *зо́ры* мн. – Пух. (ЖС), *зара́нка* ж. – Лёзн. (Каспяровіч), *звязда́* ж, *звёзды* мн. – Мёр. (ЖНС), *гвя́зда* ж., *гвя́зды* мн. – Астр., Смарг., Ашм., Вілен. р. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *гвёздачкі* мн. памянш. – Паст. (СПЗБ), *ве́рхачка* ж. ‘самая яркая зорка’ – Шчуч. (Сл. Гродз.);

толькі ранняя або вячэрняя зорка: *зо́рка* ж. – Мёр. (ЖНС), *зара́начка* ж. – Паст., Віл., Латгал. р. (СПЗБ), *зара-ні́чка* ж. – Ашм. (СПЗБ), *зара́нка* ж. – Смарг., Вілен. р. (СПЗБ);

ранішняя зорка: *зара́нка* ж., *зара́начка* ж. – Беш. (Каспяровіч, Насовіч), *зарані́ца* ж. – Пух. (Шатэрнік), *зарані́чка* ж. – Іўеў. (Мат. Гродз.), *зарні́чка* ж. – Навагр. (Мат. Гродз.), *зарні́ца* ж. – Ветк. (Мат. Гом.), *зо́рка* ж. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *зара́* ж. – Верхнядзв., Шчуч. (СПЗБ), *ра́нішня зара́* – Кобр. (ЖНшС), *у́траніца* ж. – Гродз. (Цыхун), *ют-шэ́нка* ж. – Воран. (Мат. Гродз.), *свято́ўка* ж., *светава́я за-ра́* – Кобр. (СНМ), *светава́я зара́нка* – Гарад. (Каспяровіч);

вячэрняя зорка: *вячо́рка* ж. – Кобр. (СНМ), *вячо́рніца* ж. – Воран. (Мат Гродз.), *вячэ́рніца* ж. – Сен., Круп., Добр. (СЦБ, Мат Гом., Каспяровіч), *зо́рка-вячэ́рніца* ж. – Гродз. (Цыхун), *вячэ́рня(я) зо́рка* – Смал., Лід., Гродз., Уздз., Ганц.

(СПЗБ, СЦБ, Мат. Гродз.), *вячэ́рня* (*вечаро́вая*) *зара́* – Кобр. (СНМ, ЖНшС), *зара́* ж. – Паст., Шчуч. (СПЗБ), *маладзіко́вая зо́рачка* – Паст. (СПЗБ);

зорка, якая падае: *зні́чка* ж. – Карэл. (Мат. Гродз., Насовіч), *апа́дка* ж. – Ашм. (СРЛГ).

Імгла, імжа

Ападкі ў выглядзе вельмі дробных кропелек вільгаці.

імжа́ ж. – усх.-маг. р., Віц. р., Чэрв. р., Мін. р., Гродз. р., Слуцк. р., Гом. р., Рас., Пол., Глыб., Леп., Тал., Круп., Кругл., Бял., Асіп., Навагр., Воран., Уздз., Лях., Жаб., Кобр., Смален. р., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Бялькевіч, Дабравольскі, Касяровіч, Растаргуеў, Станкевіч), *мжа* ж. – Гом. р., Валож., Карэл., Шчуч., Краснап., Асіп., Саліг., Акц., Лельч., Пін., Драг., Малар., Івац., Брэсц., Пруж., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, Сл. Гродз., Растаргуеў, Янкова), *лжа* ж. – Нараўл. (ЛАБНГ), *імжа́ка* ж. – Чэрв. р., Рас., Ушацк., Леп., Тал., Лаг., Барыс., Круп., Бял., Шкл., Старадарож. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. дыял. сл., СНМ, Варлыга, Станкевіч, Шаталава. Шатэрнік), *мжа́ка* ж. – Беш., Сен., Тал., Барыс., Смал., Кругл. (ЛАБНГ, СЦБ, Мат. Маг., Касяровіч, Станкевіч), *імжа́чка* ж. – Леп., Барыс., Круп., Бярэз., Кругл., Касц. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Маг.), *мжа́чка* ж. – Тал., Круп., Бярэз., Маг., Кам., Жаб., Малар., Іван. (ЛАБНГ, ДСБ, ЖС), *мжа́ўка* ж. – Ваўк., Беластоц. р. (СПЗБ, СРЛГ), *імжэ́нь* м. і ж. – Бых., Добр. (ЛАБНГ, Мат. Маг.), *мжэнь* ж. – Ветк., Добр. (ЛАБНГ, Мат. Гом.), *імжэ́ль* ж. – Слаўг., Бабр., Ветк., Добр., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, Растаргуеў, Станкевіч), *імшэ́ль* м. – Карм. (Мат. Гом.), *мжэль* ж. – Бых., Слаўг., Бабр., Добр., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, Растаргуеў, Станкевіч), *імжа́к* м. – Арш., Мін., Шкл., Кір., Бых., Кліч., Асіп., Бабр., Раг., Добр. (ЛАБНГ, Мат. Маг.), *імжачо́к* м. памянш. – Арш., Бых., Добр. (ЛАБНГ), *імкжа́к* м. – Асіп. (СПЗБ), *імша́к* м. – Бабр. (ЛАБНГ), *мжак* м. – Бабр., Добр., Лоеў. (ЛАБНГ, Мат. Гом., Янкова), *імжу́н* м., *імжу́нчык* м. памянш. – Чэрык. (ЛАБНГ), *мжун* м. – Чач. (Мат. Гом.),

імглá ж. – паўн.-усх. д. (віц.-маг. г. – спарадычна), гродз.-бар. г., Мін. р., Слуцк. р., Бабр., Гл., Чач., Браг., Бяроз., Пруж. (ЛАБНГ, СПЗБ, Бялькевіч), *мгла* ж. – зах.-пал. г., Верхнядзв., Леп., Лаг., Астр., Воран., Іўеў., Валож., Навагр., Карэл., Стаўб., Клецк., Капыл., Слон., Свісл., Баран., Лях., Пруж., Івац., Жытк., Маз., Крыч. (ЛАБНГ, СПЗБ, СЦБ, Мат. Гродз., Нар. скарбы), *імлá* ж. – Докш., Пух., Гродз., Шчуч., Маст., Дзятл., Зэльв. (ЛАБНГ, СПЗБ), *мла* ж. – Шчуч., Брэсц., Бяроз., Драг., Пін., Лун. (ЛАБНГ, ДСБ), *млі́сты дошч* – Гродз. (ЛАБНГ), *міглá* ж. – Брасл., Паст., Глыб., Астр., Воран., Клецк., Старадарож., Саліг., Ганц., Стол., Лун., Лельч., Петр., Маз., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, НЛ, Шаталава), *мыглá* ж. – паўн.-зах. з., Віц., Лёзн., Ганц., Лельч. (ЛАБНГ, СПЗБ, СЦБ, Мат. Гродз., Станкевіч), *муглá* ж. – Пруж., Лях., Ельск. (ЛАБНГ), *маглá* ж. – Іўеў. (ЛАБНГ, СПЗБ), *імглýха* ж., *імглýшка* ж. – Мёр. (ЛАБНГ), *мглі́ца* ж. – Івац. (ЛАБНГ), *міглі́ца* ж. – Клецк. (НС), *мыглю́к* м. – Валож. (ЛАБНГ), *міглáвы дошч* – Воран. (ЛАБНГ), *імгá* ж. – Дубр., Дзярж., Асіп., Чач., Акц., Смален. р. (ЛАБНГ, Дабравольскі), *мга* ж. – Уздз., Карм. (ЛАБНГ, СЦБ, Станкевіч), *мгóчка* ж. – Жаб. (ЛАБНГ), *мгоч* м. – Кобр. (ЛАБНГ), *мігá* ж., *мігóтка* ж. – Карм. (ЛАБНГ), *мігýч* м. – Жлоб. (ЛАБНГ), *мігýчык* м. – Жлоб., Рэч. (ЛАБНГ), *мрáка* ж. – Драг., Лельч., Хойн., Рэч., Лоеў. (ЛАБНГ, Янкова), *марáка* ж., *мрак* м. – Лоеў. (Янкова), *мрач* ж. – Рэч. (ЛАБНГ), *пáмарач* ж. – Бяроз. (ЛАБНГ), *рось* ж. – усх.-маг. р., Шкл., Раг., Смален. р. (ЛАБНГ, Мат. Маг., Мат. Гом., Бялькевіч, Дабравольскі, Насовіч, Станкевіч, Юрчанка), *ёлкая рось* – Чав. (ЛАБНГ), *і́мрась* ж. – Кір. (Мат. Маг.), *мóрась* ж. – усх.-маг. р., Пол., Арш., Дубр., Тал., Віл., Навагр., Ваўк., Светлагор., Лельч. (ЛАБНГ, СЦБ, Сл. Гродз., НС, Бялькевіч, Юрчанка), *марасá* ж. – Жытк. (ТС), *марасéчка* ж. – Драг. (СНМ), *матрасá* ж. – Шум. (ЛАБНГ), *марóша* ж. – Дзятл. (Сл. Гродз.), *марасяшчы дошч* – Пол. (ЛАБНГ), *пáрась* ж. – мясц. (Насовіч, Станкевіч), *парóшка* ж. – мясц. (Насовіч), *кýрашка* ж. – Драг. (ЛАБНГ), *курэ́ц* м. – Лаг. (Варлыга), *мóсійка* ж. – Кобр. (ЛАБНГ), *кýзеўка* ж. –

Малар. (ЛАБНГ), *хляпа* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *пульга́* ж. – Лун. (ЛАБНГ), *зыза́р* м. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *зэс* м. – Навагр. (Сл. Гродз.), *смыза́* ж. – Ашм. (СПЗБ), *сло́та* ж. – Беластоц. р. (СПЗБ), *слата́* ж. – Смарг. (СПЗБ), *по́геладзь* ж. – Воран. (Сл. Гродз.), *дро́бны дож* – Тал. (ЛАБНГ), *дро́бны до́ждж* – Буда-Каш., Добр., Лельч. (ЛАБНГ), *дро́бны до́шчык* – Браг. (ЛАБНГ), *дро́бненькі дождж* – Дубр., Шчуч. (ЛАБНГ), *ме́лкі дождж* – Арш. (ЛАБНГ), *спо́рны дождж* – Івац., Лоеў. (ЛАБНГ), *малы́ до́жджык* – Бераст. (ЛАБНГ), *лёганькі до́жджык* – Стол. (ЛАБНГ).

Іней, шэрань

Від атмасферных ападкаў: ледзяныя крышталікі, якія ўтвараюцца ў выніку ахаладжэння ў марозныя ночы вадзяной пары і асядаюць тонкім слоем на глебе, дрэвах і інш.

і́ней м. – агульн. (за выключэннем паўн.-зах. з.), Навагр., Маст., Свісл., Латгал. р., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., НЛ, ЖНшС, Шатэрнік), *гі́ней* м. – Крыч., Чэрык., Брэсц., Драг., Іван., Пін., Стол. (ЛАБНГ, Мат. Маг., ДСБ, ЖНС, Н. сл-сць), *ві́ней* м. – Іўеў., Навагр., Карэл., Нясв., Баран., Лях. (ЛАБНГ, СПЗБ, З нар. сл.), *лі́ней* м. – Петр. (ЛАБНГ), *інь* м. і ж. – Брасл., Сен., Чашн., Круп., Барыс., Лаг., Ашм., Маладз., Валож., Бярэз., Бял., Бых., Чач. (ЛАБНГ, СЦБ, Мат. мін.-мал.), *гінь* ж. – Астр., Ашм., Бял. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *вінь* м. і ж. – Шчуч. (ЛАБНГ, Сл. Гродз., СРЛГ), *і́ня* ж. – Бял., Асіп., Гродз., Шчуч., Івац. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *гі́ня* ж. – Бярэз., Шчуч. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *ві́ня* ж. – Навагр., Лід. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *і́нея* (*і́нія, і́няя*) ж. – паўн.-зах. з., паўн. р., Барыс., Бярэз., Клецк., Лях., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНС, Варлыга), *гі́нея* ж. – Смарг. (ЛАБНГ), *і́нела* ж. – Валож. (ЛАБНГ), *і́вень* ж. – Маз. (ЛАБНГ), *івя́нь* м. і ж., *ві́янь* м. і ж., *ве́янь* м. і ж. – Дзятл. (ЛАБНГ, ЖС), *шэ́рань* м. і ж. – Віц. р., усх.-маг. р., Ушацк., Лаг., Круп., Бял. (ЛАБНГ, Мат. дыял. сл., Бялькевіч, Каспяровіч, Станкевіч), *шарэ́нь* м. – Ганц. (СПЗБ), *шаро́н* м. – Іўеў. (ЛАБНГ), *шрон*

м. – Ваўк. (СПЗБ), *шару́н* м. – Чэрв. (ЛАБНГ, СПЗБ), *шарэ́шань* м. і ж. – Круп., Бярэз. (ЛАБНГ), *шарэ́шанне* н. – Бярэз. (СПЗБ), *шарэ́ш* м. і ж. – Чэрв., Смал., Чач. (ЛАБНГ, Мат. Гом., НЛ), *шэ́раш* м. і ж. – Кругл., Маг. (ЛАБНГ), *шэ́рашч* м. і ж. – Докш. (ЛАБНГ, СПЗБ), *шэ́рась* ж. – Віц. р., Леп., Тал., Бял. (ЛАБНГ, Каспяровіч, Станкевіч), *шаро́ша* ж. – Ветк. (Мат. Гом.), *на́вісь* (*на́весь*) ж. – Клім., Лаг., Смал., Пух., Старадарож., Жлоб., Буда-Каш., Лельч., Жытк., Лун., Стол. (ЛАБНГ, ТС, СЦБ, СРЛГ, НС, Варлыга, Шаталава), *на́віслa* ж. – Жытк. (ЛАБНГ), *на́вісля* ж. – Стол. (ТС), *навісля́к* м. – Лельч. (ЛАБНГ), *на́ліп* м. – Жытк. (ТС), *на́маражня* ж. – Стол. (ТС), *на́маразь* ж., *і́змаразь* ж. – Добр. (ЛАБНГ), *шаць* ж. – Астр., Іўеў., Воран. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Шаталава), *віша́р* м. – Рэч. (ЛАБНГ), *абло́й* м. – Віц. р., Смален. р. (Дабравольскі, Каспяровіч, Станкевіч), *імжа́* ж. – Люб. (ЛАБНГ), *хля́па* ж. – мясц. (Станкевіч), *бяля́к* м. – Бераст. (ЛАБНГ), *сі́верка* ж. – Лоеў. (Янкова), *шална́* ж. – Воран. (СПЗБ, Сл. Гродз.), *абжо́ра* ж. ‘шэрань на лёдзе’ – Брасл. (СПЗБ), *ла́сіцы* мн. ‘узорыстая намаразь на шыбах’ – Драг., Пін., Малар. (НЛ, ЖНшС, 3 нар. сл.), *імжа́* ж. ‘ападанне інею’ – Пол. (ЛАБНГ).

Камета

Нябеснае цела, якое ўдалечыні ад Сонца мае выгляд абкружанай туманнай абалонкай яркай светлай плямы з вузкай паласой святла ў форме хваста.

куме́та ж. – Віл. (СЦБ).

Капеж

Кроплі дажджу або талага снегу, якія падаюць са стрэх.

капе́ж м. – Шчуч., Старадарож., Ганц. (СПЗБ), *капа́ж* м. – Лельч. (ЛАБНГ), *капе́ль* ж. – Віл. (СПЗБ), *страха́* ж. – Гарад. (НЛ), *стрэх* м., *сцёк* м. – Лаг. (Варлыга).

Лёд

Вада (у рацэ, у лужынах і інш.), якая замерзла і перайшла ў цвёрды стан.

лёд м. – агульн. (СПЗБ, Мат. Гродз., ЖНшС, Каспяровіч, Насовіч, Мат. апыт.), *ляды́* мн. – Смарг. (СПЗБ), *лядо́к* м. памянш. – Латгал. р. (СПЗБ), *ледаві́ны* мн., *ледакі́* мн. ‘участкі зямлі, пакрытыя лёдам’ – Паст. (СПЗБ), *гале́ц* м. ‘незаснежаны чысты лёд’ – Стол. (ТС), *гу́ргаль* м., *гургалі́* мн. ‘лёд, намерзлы на шыбах’ – Гродз. (СПЗБ, Цыхун), *пры́беражні* мн. ‘намерзлы прыбярэжны лёд’ – Гродз. (Цыхун);

ільдзінка: *лядзі́нка* ж. – Беластоц. р. (СПЗБ), *ледзячо́к* м., *ледзячкі́* мн. – Маладз. (СПЗБ);

кавалак ільду: *ляды́ш* м. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *лядзя́шка* ж. – Рэч. (Мат. Гом.), *лядзя́нка* ж. – Добр. (Мат. Гом.), *ле́дзень* м. – Чач., Раг. (Мат. Гом.), *кры́жка* ж. – Гом. р. (Мат. Гом.), *глы́жка* ж. – Карэл. (Сл. Гродз.);

тонкая ледзяная скарынка на вадзе: *суто́н* м. – Пух, Стол., Жытк. (ЛАБНГ, ТС), *сыто́н* м., *суто́нь* м. – Стол., Жытк. (ТС), *сцін* м. – Драг. (НЛ), *сцюн* м. – Бяроз. (ЛАБНГ), *шаро́ш* м. – Валож., Іўеў. (ЛАБНГ), *шарашо́к* м. – Касц. (ЛАБНГ), *шары́ш* м. – Брэсц. (НЛ), *шаро́сік* м. – Маст. (ЛАБНГ), *шэ́рах* м. – Кобр. (СНМ), *зы́ба* ж. ‘тонкі пласт ільду, які прагінаецца пад нагамі, але не правальваецца’ – Гродз. (Цыхун).

Заледзянелая ў час сцёку вада, лядзяш: *лядзя́ш* м., *ледзяшы́* мн. – Чэрв. (СПЗБ), *лядзя́шка* ж., *лядзя́шкі* мн. – Шум. (ЛАБНГ), *лядзя́к* м., *ледзякі́* мн. – Мёр. (ЛАБНГ), *ляда́к* м., *ледакі́* мн. – Паст., Астр. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз.), *лядні́к* м., *леднікі́* мн. – Смарг. (СПЗБ), *ляду́нка* ж. – Кругл. (ЖНС), *кры́гі* мн. – Мсцісл. (ЛАБНГ), *мярзля́к* м., *мерзлякі́* мн. – Смарг., Стаўб., Дзятл. (СПЗБ, СЦБ, Мат. Гродз.), *цяпля́к* м., *цеплякі́* мн. – Уздз. (ЛАБНГ), *сасу́лька* ж., *сасу́лькі* мн. – паўн.-усх. д., Слуцк. р., Гом. р., Мін., Кір., Бабр., Гродз., Навагр., Карэл., Слон., Бяроз., Кам., Стол., Латгал. р., Бела-

стоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *сасылька* ж., *сасылькі* мн. – Гарад. (ЛАБНГ), *сасолька* ж., *сасолькі* мн. – Арш. (ЛАБНГ), *пасысулька* ж., *пасысулькі* мн. – Бераст. (ЛАБНГ), *сусулка* ж., *сусулкі* мн. – Касц., Рэч. (ЛАБНГ), *сусолка* ж., *сусолкі* мн. – Маг. р., усх.-маг. р., Гом. р. (ЛАБНГ, З нар. сл., Насовіч), *сусалка* ж., *сусалкі* мн. – Петр. (ЛАБНГ), *сусойка* ж., *сусойкі* мн. – Гарад. (ЛАБНГ), *сойка* ж., *сойкі* мн. – Беш. (НС), *соска* ж., *соскі* мн. – Беш., Докш. (ЛАБНГ), *сослі* мн. – Беш. (НС), *сусла* ж., *суслы* мн. – Бых., Клім., Жытк. (ЛАБНГ, ТС), *суслік* м., *суслікі* мн. – Круп., Дзятл., Люб., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз.), *сусляк* м., *суслякі* мн. – Віл., Дзятл. (ЛАБНГ, СПЗБ), *сіслюк* м., *сіслюкі* мн. – Чашн. (ЛАБНГ), *сопель* (*супель*) м. – Бяроз. (ЛАБНГ), *сапель* (*супель*) м. – Івац., Кобр., Драг., Стол. (ЛАБНГ, НС, ЛП, СНМ), *соплі* мн. – зах. з., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., СНМ), *саплі* мн. – зах.-пал. г. (за выключэннем заходняй часткі), Верхнядзв., Мёр., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНС), *сэпель* м. – Навагр. (ЖС), *сэпаль* м. – Гродз. (ЖНС), *сэплі* мн. – Смарг., Карэл. (СПЗБ), *сапляк* м., *саплякі* мн. – зах. з., Асіп., Старадарож., Лельч., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖС, НЛ, СНМ), *шапляк* м., *шаплякі* мн. – Пух. (ЛАБНГ), *салапейка* ж., *салапейкі* мн. – Лун. (ЛАБНГ), *смаркач* м., *смаркачы* мн. – Дзятл., Бяроз. (ЛАБНГ), *сакрак* м., *сакракі* мн. – Люб. (ЛАБНГ, СПЗБ), *сукрак* м., *сукракі* мн. – Люб., Рэч. (ЛАБНГ, СПЗБ), *слізак* м., *слізакі* мн. – Мядз. (СПЗБ), *сікяры* мн. – Лід. (Сл. Гродз.), *цурка* ж., *цуркі* мн. – Бярэз., Чэрв., Кір., Нараўл., Малар. (ЛАБНГ, СПЗБ, НЛ), *цурак* м., *цуракі* мн. – Раг. (СПЗБ), *цурыкі* мн. – Раг. (ЛАБНГ), *цырбуль* м., *цырбулі* мн. – Лаг. (Варлыга), *цырубалка* ж., *цырубалкі* мн. – Віл., Чэрв., Асіп., Ельск. (ЛАБНГ, СПЗБ), *цурубалка* ж., *цурубалкі* мн. – Нараўл. (ЛАБНГ), *царубалка* ж., *царубалкі* мн. – Глыб. (ЛАБНГ), *брызгуль* м., *брызгулі* мн. – Шчуч. (Сл. Гродз., З нар. сл.), *бурбалка* ж., *бурбалкі* мн. – Мёр. (ЛАБНГ), *капяжы* мн. – Люб., Лун., Петр., Нараўл. (ЛАБНГ), *краплі* мн. – Мядз., Дубр. (ЛАБНГ), *зызалка* ж., *зызалкі* мн. – Карм. (Мат. Гом.), *стрэлка* ж., *стрэлкі* мн. – Чэрв. р., Іўеў., Нясв.,

Слон., Слуцк., Саліг., Лях., Бабр., Гл., Жлоб., Светлагор., Калінк. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз., Шатэрнік), *дýдка* ж., *дýдкі* мн. – Глыб. (ЛАБНГ), *свéчка* ж., *свéчкі* мн. – Кобр. (ЛАБНГ, ЖНшС), *пíкі* мн., *пíгі* мн. – Карэл. (ЛАБНГ), *пýцік* м., *пýцікі* мн. – Верхнядзв., Ушацк. (ЛАБНГ, НЛ), *цы́цка* ж., *цы́цкі* мн. – Воран., Навагр. (ЛАБНГ, З нар. сл.), *цы́плік* м., *цы́плікі* мн. – Лід., Маст. (ЛАБНГ, СПЗБ), *цапля́к* м., *цапля́кí* мн. – Уздз. (СПЗБ), *стрэ́хі* мн. – Рэч., Малар. (ЛАБНГ, НЛ), *страпéннік* м., *страпéннікі* мн. – Акц. (ЛАБНГ).

Ільдзіна на рацэ, на возеры: *кры́га* ж. – паўдн.-зах. д., сярэд.-бел. г., зах.-пал. г., Маг. р., Беластоц. р., спарадычна паўн. р. і ўсх.-маг. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Мат. Гом., ЖНшС, Каспяровіч, Насовіч, Шатэрнік), *скры́га* ж. – Мёр., Леп., Барыс., Лаг., Віл., Валож., Асіп. (ЛАБНГ, СПЗБ, Варлыга), *крáга* ж. – Гарад. (ЛАБНГ), *крыжнíца* ж. – Пол., Беш. (ЛАБНГ, Каспяровіч, Станкевіч), *ільдзíна* ж. – Рас., Беш., Дубр., Круп., Барыс. (ЛАБНГ), *льдзíна* ж. – Брасл., Пол., Лёзн., Дубр., Гор., Маг., Лаг., Бярэз., Кам., Пін. (ЛАБНГ), *лядзíна* ж. – Паст., Карэл., Пух., Крыч., Старадарож., Акц., Капатк., Лельч., Бяроз., Івац. (ЛАБНГ), *лядзя́нка* ж. – Леп. (ЛАБНГ), *лядáк* м. – Паст. (ЛАБНГ), *глы́за* ж. – Карэл. (Сл. Гродз.), *глы́ба* ж. – Барыс. (ЛАБНГ), *плясні́ца* ж. – Віц. (ЛАБНГ), *пля́сніца* ж. – Гом. (Мат. Гом.), *ікрá* ж. – Гродз. (ЛАБНГ), *бры́ла* ж. ‘ільдзіны на рацэ перад яе замярзаннем’ – Гродз. (Сл. Гродз.);

вялікая крыга: *плітá* ж. – Лёзн. (ЛАБНГ), *бурлáшкі* мн. – Гродз. (Сл. Гродз.), *забóі* мн. – Навагр. (СПЗБ).

Рух лёду па цячэнню ракі вясной (у час раставання) ці ўвосень (перад ледаставам): *ледахóд* м. – усх.-маг. р. (Бялькевіч).

Дробны крохкі лёд ў выглядзе кашападобнай масы, які ідзе перад ледаставам або ў час вясновага крыгаходу: *шарóш* м. – Валож., Іўеў., Навагр., Стаўб., Уздз., Капыл., Буда-Каш., Пін. (ЛАБНГ, СПЗБ), *шóраш* м. – Смален. р.

(Дабравольскі), *шара́ш* м. – Чач. (ЛАБНГ), *шары́ш* м. – Гл. (ЛАБНГ), *шарэ́ш* м. – Іўеў., Чэрык., Касц., Асіп., Саліг., Жлоб., Ветк., Лельч., Лун., Стол. (ЛАБНГ, ТС, Сл. Гродз.), *шэ́раш* м. – Верхнядзв., Шарк., Валож, Клім., Слаўг., Ветк., Стол. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС), *шарашэ́й* м. – Бяроз., Іван., Стол. (ЛАБНГ, НЛ), *шарашо́р* м. – Нясв., Баран. (ЛАБНГ, СПЗБ), *шаро́с* м. – Гродз., Лід., Маст., Дзятл. (ЛАБНГ, СПЗБ), *шару́с* м. – Маст. (СПЗБ), *шэ́рах* м. – Карм., Пін., Кобр. (ЛАБНГ), *зашэ́рхлы лёд* – Драг. (ЛАБНГ), *шо́рах* м. – Беластоц. р. (СПЗБ), *шо́рань* ж. – Паст. (СПЗБ), *шарэ́нь* м. і ж. – Петр. (ЛАБНГ), *шэ́рань* м. і ж. – Рэч. (ЛАБНГ), *шэ́рхань* м. і ж. – Чав. (ЛАБНГ), *шро́ні* мн. – Гродз. (Сл. Гродз.), *шэ́расць* ж. – Глыб., Віл., Бял. (ЛАБНГ, СПЗБ), *шэ́рась* ж. – Віл., Тал., Бых. (ЛАБНГ), *шу́га́* ж. – Дубр., Арш., Мсцісл., Навагр., Кір., Лельч. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *шурга́* ж. – Астр. (ЛАБНГ), *ільдзі́нкі* мн. – Ушацк., Пух., Касц., Хоц., Светлагор. (ЛАБНГ), *ільдзі́начкі* мн. – Пол. (ЛАБНГ), *ільдзі́на* ж. – Сен. (ЛАБНГ), *льдзі́нкі* мн. – Гарад., Краснап. (ЛАБНГ), *лядзі́нкі* мн. – Ушацк., Чашн., Лаг., Барыс., Асіп., Лях., Івац., Нараўл. (ЛАБНГ), *лядзі́нка* ж. – Рас., Дзятл. (ЛАБНГ), *лядзя́нкі* мн., *лядзя́начкі* мн. – Слуцк. (ЛАБНГ), *лядзя́нка* ж. – Дзятл. (ЛАБНГ), *ляды́шкі* мн., *ледышы́* мн. – Асіп. (ЛАБНГ), *ледзяшы́* мн. – Мін., Чэрв. (ЛАБНГ), *лядзя́ш* м. – Чэрв. (ЛАБНГ), *ледзякі́* мн. – Лаг. (ЛАБНГ), *ледзячкі́* мн. – Маладз. (ЛАБНГ), *леднячкі́* мн. – Паст. (ЛАБНГ), *лядо́к* м. – Ушацк., Бабр. (ЛАБНГ), *лёд* м. – Гарад., Барыс., Круп., Бярэз., Кругл., Шкл., Ашм., Воран., Карэл., Дзярж., Гродз., Бераст., Зэльв., Слон., Ваўк., Люб ., Старадарож., Пруж., Кам., Малар., Лельч., Светлагор., Хойн., Рэч. (ЛАБНГ), *па́ледзь* ж. – Івац. (ЛАБНГ), *верхалёдзіца* ж. – Кобр. (ЛАБНГ), *кры́гі* мн. – Бяроз., Добр., Лоеў. (ЛАБНГ), *кры́га* ж. – Раг., Рэч. (ЛАБНГ), *кры́жкі* мн. – Чэрык. (ЛАБНГ), *крыжні́цы* мн. – Беш. (ЛАБНГ), *скры́жніцы* мн., *скрыжа́льніцы* мн. – Верхнядзв. (ЛАБНГ, СПЗБ), *сняжні́ца* ж. – Віц., Паст., Докш., Бял. (ЛАБНГ, СПЗБ), *бры́ла* ж. – Гродз., Шчуч. (ЛАБНГ), *шатва́* ж. – Жытк. (ЖС), *сцён* м. – Бяроз., Кобр., Драг.

(ЛАБНГ), *сутóн* м. – Маз. (ЛАБНГ), *сытóн* м. – Люб. (ЛАБНГ), *сцяклéц* м. – Слуцк. (ЛАБНГ), *крыстáльчыкі* мн. – Клім. (ЛАБНГ), *драбкí* мн. – Нараўл. (ЛАБНГ), *місурня́* ж. – Маг. (ЛАБНГ), *шыпа* ж. – Акц. (ЛАБНГ), *íскра* ж. – Рэч. (ЛАБНГ), *кра* ж. – Гродз. (СПЗБ), *бугаркí* мн. – Шум. (ЛАБНГ), *бугры́* мн. – Ганц. (ЛАБНГ), *бугры́сты лёд* – Шум. (ЛАБНГ), *лáсіцы* мн. – Лун. (ЛАБНГ, Шаталава), *палóйчык* м. – Ельск. (ЛАБНГ).

Лужына

Запоўненае дажджавой ці талай вадой паглыбленне на паверхні зямлі.

лу́жына ж. – Віц. р., Брасл., Глыб., Віл., Смарг., Воран., Чэрв., Вілен. р., Латгал. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., Каспяровіч, Станкевіч), *лу́жынка* ж. памянш. – Воран. (СПЗБ), *лу́жана* ж. – Зэльв. (СПЗБ), *лу́жа* ж. – Паст., Глыб., Лід., Навагр., Драг., Калінк., Вілен. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., Станкевіч), *лу́жка* ж. памянш. – Калінк. (СПЗБ), *калу́жа* ж. – Іўеў., Гродз. (СПЗБ), *калю́га* ж. – Віц. р., Мядз., Бял., Карэл., Свісл., Карм., Чач., Ветк., Лоеў., Маз., Петр., Жытк., Стол., зах.-бран. р. (СПЗБ, СЦБ, Мат. Гом., Н. сл-сць, Нар. скарбы, Каспяровіч, Растаргуеў, Яўсееў), *калю́жа* ж. – Браг., Петр., Хойн., Лоеў., зах.-бран. р. (Мат. Гом., Растаргуеў), *калю́жка* ж. памянш. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *калюжына* ж. – Віц. р., Смарг., Баран., Рэч. (СПЗБ, Мат. Гом., Каспяровіч), *калу́жына* ж. – Браг. (Мат. Гом.), *лу́міна* ж. – Сен. (Каспяровіч, Станкевіч), *вымавіна* ж. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *мачу́ла* ж. – Стаўб. (СЦБ), *ду́ла* ж. – Сен. (Каспяровіч), *зажóр* м. – Жлоб., Лоеў. (Мат. Гом.), *баю́ра* ж. – Свісл. (Мат. Гродз.), *растáўка* ж. ‘лужына з расталага снегу’ – Кобр. (СНМ).

Макрата, макрэча

Сырасць; пераважна дажджлівае надвор’е.

макрата́ ж. – Астр., Смарг., Лаг. (СПЗБ, Мат. Гродз., Варлыга), *макро́та* ж. – Жытк. (Мат. Гом.), *макраціна́* ж. – Гродз. (ЖНС), *макрэ́ча* ж. – Ваўк., Лях., Ганц. (СПЗБ), *макратэ́ча* ж. – Кобр. (ЖС), *макрачэ́ча* ж. – Дзятл. (СПЗБ), *мо́краць* ж. – Паст., Ашм. (СПЗБ), *макра́дзь* ж. – Чач. (Мат. Гом.), *макрая́ць* ж. – Паст. (СПЗБ), *макрыя́ць* ж. – Мядз. (Н. сл-сць), *макрадзіна́* ж. – Беластоц. р. (СПЗБ), *макраддзё* н. – Ветк. (Мат. Гом.), *макрыня́* ж. – Ашм. (СПЗБ), *макрына́* ж. – Віл. (СПЗБ), *макрэ́нь* ж. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *мо́крае надво́р'е* – мясц. (Станкевіч), *моч* ж. – Ганц., Жытк. (СПЗБ, ТС), *мо́ча* ж. – усх.-маг. р., Зэльв. (СРЛГ, ЖС, Н. сл-сць, Бялькевіч), *мача́* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *мачу́ля* ж. – Дзятл. (СРЛГ), *ві́льгаць* ж. – Беш., Воран., Шчуч., Вілен. р. (СПЗБ, Каспяровіч, Насовіч), *вільго́ць* ж. – Пруж. (СПЗБ), *во́лкасць* ж., *валкава́тасць* ж. – мясц. (Насовіч), *сы́расць* ж. – Брасл., Паст., Пруж., Жытк. (СПЗБ, ТС), *сырня́г* м. – Слон. (Сл. Гродз.), *дажджэ́віца* ж. – Зэльв. (Сл. Гродз.), *дажджо́віца* ж. – Слуцк. (ЖНшС), *хля́ба* ж. – мясц. (Насовіч), *пля́га* ж. – Карэл. (ЖС), *пры́ляга* ж. – Люб. (Нар. скарбы), *шлепані́на* ж. – Мёр. (Н. сл-сць), *кі́слая пaго́да* – пал. р. (ЛП), *гная́нка* ж. ‘працяглы перыяд дажджоў і макрэчы’ – Кобр. (ЖНшС), *вялі́кі до́ждж* ‘працяглы летні перыяд дажджоў і макрэчы’ – Астр. (Мат. Гродз.), *перамо́чка* ж. ‘дажджлівы, мокры перыяд, які надышоў услед за засухай’ – Смален. р. (Дабравольскі), *мо́крае ле́та* ‘лета даждлівае’ – Лаг. (Варлыга), *мо́кры год* ‘год, калі выпадае многа дажджоў’ – Мядз. (Мат. мін.-мал.).

Маланка

Разрад атмасфернай электрычнасці ў паветры, звычайна ў выглядзе яркай звілістай лініі.

мала́нка ж. – асн. мас. г., Кам., Драг., Пін., Лун. (ДАБМ, СПЗБ, Мат. Гродз., ЖС, Насовіч, Станкевіч, Шатэрнік), *ма́ланка* ж. – Бых., Рэч. (ДАБМ), *маланка́* ж. – Люб., Саліг., Жытк. (ДАБМ), *маля́нка* ж. – Ганц. (СПЗБ), *мало́нка* ж. –

Светлагор. (ДАБМ), *мóлан* ж. – Гарад. (ДАБМ), *мóлань* ж. – Верхнядзв. (СПЗБ), *мóлна* ж. – Дзярж., Дзятл., Пін. (ДАБМ), *малáння* ж. – спарадычна паўн. р., Бярэз., Карм. (ДАБМ, Мат. Гом., ЖНшС, Станкевіч), *мальі́ння* ж. – Хоц. (ДАБМ), *маланн́я* ж. – паўн.-усх. д. (пераважна ў межах паўн. р.), Віл., Бярэз., Стаўб., зах.-бран. р. (ДАБМ, СПЗБ, СЦБ, ЖНС, Растаргуеў), *мáланння* ж. – Гарад., Пол., Леп. (ДАБМ), *малóння* ж. – Лоеў. (Янкова), *мóлання* ж. – Віц. р., Пол., Глыб., Гом. (ДАБМ, СПЗБ, Насовіч), *маладн́я* ж. – віц.-маг. г. (пераважна ў межах усх.-маг. р.), Барыс., Круп., Смален. р., зах.-бран. р. (ДАБМ, СПЗБ, Дабравольскі, Насовіч, Растаргуеў, Юрчанка), *малáйня* ж. – Чач. (Мат. Гом.), *мóлнія* ж. – спарадычна ўсх. з., Брасл., Смарг., Стаўб., Брэсц., Кобр., Стол., Смален. р. (ДАБМ, ЖНшС, Дабравольскі, Янкова), *бліскаві́ца* ж. – паўн.-зах. з., паўдн. р., спарадычна гродз.-бар. г. і Бярэз. р., Віц., Сен., Чашн., Арш., Гор., Мсцісл., Клім., Быx., Чач., Беластоц. р. (ДАБМ, СПЗБ, Варлыга, Каспяровіч, Насовіч, Станкевіч), *вліскаві́ца* ж. – Брасл. (ДАБМ), *блыскаві́ца* ж. – Брасл., Глыб., Астр., Ашм., Лід., Гродз., Шчуч., Ваўк. (ДАБМ), *блі́скавіца* ж. – паўдн. р., Гродз. р., Смарг., Воран., Чэрв., Пух. (ДАБМ, Мат. Гродз., ЛП, Шатэрнік), *блы́скавіца* ж. – Воран., Лід. (ДАБМ, Мат. Гродз.), *бліскáвіца* ж. – Стол., Лельч. (ДАБМ), *блі́скаўка* ж. – Пух., Пруж., Кобр., Ветк., Рэч., Смален. р. (ДАБМ, СПЗБ, Дабравольскі, Станкевіч), *бліскáўка* ж. – мясц. (Насовіч), *блі́скала* ж. – Слуцк. (ДАБМ), *бліскóты* мн. – Пін., Лун. (ДАБМ), *бліскáнне* н. – Кам., Кобр. (ДАБМ), *бліскóцце* н. – Брэсц., Кобр. (ДАБМ), *бліщчу́к* м. – Воран. (СПЗБ), *блімянне́* н. – Смален. р. (Дабравольскі, Станкевіч), *скалá* ж. – Капатк. (ДАБМ), *зі́хавіца* ж. – Нараўл., Браг., Хойн. (ДАБМ, Мат. Гом.), *сіхатн́я* ж. – Кам. (ДСБ), *мі́гáвіца* ж. – Стол. (ДАБМ), *мі́гаўка* ж. – Драг. (ДАБМ), *маргаві́ца* ж. – Лоеў. (ДАБМ, Янкова), *зарні́ца* ж. – Віц. р., Лаг., Пух., Рэч., Смален. р. (СПЗБ, СЦБ, Мат. Гом., Дабравольскі, Каспяровіч), *рдза* ж. – Брасл. (ДАБМ), *пяру́н* м. – Брасл., Паст., Беш., Смарг., Ашм., Астр., Чэрв., Пух., Астр., Воран.,

Навагр., Гродз., Вілен. р., Беластоц. р., Смален. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., Дабравольскі, Каспяровіч, Шатэрнік), *пéрун* м. – Воран., Чэрв., Пух., Старадарож. (СПЗБ), *гром* м. – Пух. (СПЗБ), *пýга* ж. – Браг. (Мат. Гом.), *сухавéя* ж. ‘летняя начная маланка без грому’ – Хоц. (Мат. Маг.), *сухáя малáння* ‘маланка без дажджу’ – Верхнядзв. (СПЗБ).

Мароз, сцюжа

Надзвычай халоднае надвор’е з тэмпературай паветра ніжэй за нуль.

марóз м. – усх.-маг. р., Чэрв. р., Глыб., Мсцісл., Ашм., Стаўб., Гродз., Навагр., Зэльв., Ваўк., Смален. р., зах.-бран. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., Бялькевіч, Дабравольскі, Растаргуеў, Станкевіч, Шатэрнік, Юрчанка), *марóзчык* м. памянш. – Рэч. (НС), *марóзы* мн. – Кобр. (ЖНшС), *марóзанькі* мн. памянш. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *сцюжа* ж. – Пол., Паст., Чашн., Лоеў. (ДАБМ, СПЗБ, Каспяровіч, Станкевіч, Янкова), *стýжа* ж. – усх.-маг. р., Чэрв. р., Мядз., Віл., Стол. (СПЗБ, ТС, Бялькевіч, Насовіч, Шатэрнік), *сціжа* ж. – Паст. (СПЗБ), *сцюдзіна* ж. – Смарг. (Сл. Гродз.), *сцюдзёнае надвóр’е* – Пол. (ДАБМ), *стыдзь* ж., *стыль* ж. – Віц. р. (Каспяровіч, Станкевіч), *зімнік* м. – Карэл. (Сл. Гродз.), *халадэ́ча* ж. – Лаг., Бял. (Варлыга, Яўсееў), *халаднéча* ж. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *халадніца* ж. – Лоеў. (Янкова), *пякéльніца* ж. – Мядз. (ЖС), *кіпень* м. – Пін. (ДСБ), *трыскýць* ж. – Свісл. (Сл. Гродз.), *зюзька* м. дзіц., *зюзюк* м. дзіц. – усх.-маг. р. (Бялькевіч, Станкевіч), *адзімак* м. ‘мароз, які здараецца пасля цёплых дзён на пачатку вясны’ – мясц. (Насовіч, Станкевіч), *вярбіч* м. ‘мароз, які здараецца напярэдадні вербнай нядзелі’ – мясц. (Насовіч), *рáнішнік* м. ‘майскі мароз’ – Лід. (Сл. Гродз.), *злóсная зімá* ‘надвор’е зімой з няспыннымі маразамі і мяцеліцамі’ – Лаг. (Варлыга);

мароз з туманам: *шэ́ран* м. – Люб. (ЖНшС), *шэ́раш* м. – Мёр. (ЖНС);

моцны мароз: *маразíшча* м. – спарадычна асн. мас. г., Жаб., Івац. (ЛАБНГ, СПЗБ), *марóзішча* м. – Ушацк., Паст., Докш., Арш., Тал., Барыс., Чэрв., Чач., Нараўл., Стол. (ЛАБНГ), *маразíска* м. і н. – паўн.-зах. з., зах.-пал. г. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *марóзіска* м. і н. – Зэльв., Бяроз., Іван. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *маразíна* м. – Лаг. (ЛАБНГ), *маразінá* м. – Навагр. (ЛАБНГ), *маразю́га* м. – Глыб. (ЛАБНГ, СПЗБ), *маразюгáн* м. – Мсцісл. (ЛАБНГ, Юрчанка), *маразя́ка* м. – Мсцісл., Хоц., Пух. (СЦБ, Мат. Маг., Юрчанка), *маразя́нка* ж. – Карэл. (Сл. Гродз.), *пякýн* м. – Мсцісл., Клім., Лід., Жлоб., Смален. р. (ЛАБНГ, Сл. Гродз., ЖС, Дабравольскі, Юрчанка), *крапýн* м., *кіпýн* м. – Мсцісл. (Юрчанка), *кíпецень* м., *íскацень* м. – Стол. (ТС), *скалю́к* м. – Мёр. (ЛАБНГ), *склюд* м. – Верхнядзв. (Шаталава), *траскýн* м. – Мёр., Люб. (ЛАБНГ, ЖНС), *зыр* м. – Дзярж. (ЛАБНГ), *галашчóк* м. – Бял., Пух. (Мат. дыял. сл., Шатэрнік), *халадзéчына* ж. – Лід. (ЛАБНГ);

лёгкія марозы, звычайна ранішнія, увосень і вясной: *зáмаразкі* мн. – Лаг. (Варлыга, Станкевіч), *зáмаразак* м. – Стол. (ТС), *зáмаразка* ж. – Брасл. (СПЗБ), *замарóзкі* мн. – Мёр. (ЖНС), *зáмараз* м. – Пух. (Мат. мін.-мал.), *пры́маразкі* мн. – Брасл., Стаўб., Навагр., Ваўк., Жытк., зах.-бран. р. (СПЗБ, ТС, З нар. сл., Н. сл-сць, Растаргуеў), *пры́маразак* м. – Чэрв. р., зах.-бран. р. (Растаргуеў, Шатэрнік), *пшымаразя́чак* м. – Астр. (Н. сл-сць), *прызíмкі* мн. – Іўеў. (СПЗБ), *цяплíк* м., *цяпля́к* м. – мясц. (Насовіч), *бéлы марóз* ‘замаразкі, пры якіх паверхня зямлі, раслін, прадметаў пакрываецца інеем’ – Драг. (З нар. сл.), *цяпля́к* (*ціпля́к*) м. ‘замаразкі на глебе’ – Быx. (Мат. дыял. сл.).

Месяц

Нябеснае цела, якое з’яўляецца спадарожнікам Зямлі і свеціць адбітым сонечным святлом.

мéсяц м. – агульн., Вілен. р., Смален. р., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, СЦБ, Мат. Гродз., Каспяровіч, Растаргуеў, Шатэрнік), *мéсячык* м. памянш. – Чэрв. р., Віл., Маг., Лід.,

Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шатэрнік), *месячак* м. памянш. – Бярэз. (ЛАБНГ), *месяц* м. – мясц. (Станкевіч), *месік* м., *месічак* м. памянш.– усх.-маг. р. (ЛАБНГ, Насовіч, Станкевіч), *месячка* м. і ж. – паўдн.-усх. з., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, Мат. Гом., Нар. сл.-сць, Растаргуеў), *луна* ж. – паўн. р., Віл., Барыс., Круп., Бярэз., Гор., Бых., Калінк., Браг. (ЛАБНГ, СПЗБ), *лунія* ж. – Мёр. (ЛАБНГ), *туляч* м. – Смарг. (Сл. Гродз.), *вятох* м. – Рас. (Шаталава);

маладзік: *маладзік* м., *маладзічок* м. памянш. – агульн., Вілен. р., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., ЖНшС, Нар. сл., Каспяровіч, Растаргуеў, Станкевіч, Шатэрнік), *маладзенец* м. – Латгал. р. (СПЗБ), *малады месяц* – зах.-пал. г., Карэл., Слон., Ваўк., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНшС), *малады месячак* – Ваўк. (ЛАБНГ), *новы месячык* – Гродз., Бераст. (ЛАБНГ), *новенькі месяц* – Маз. (ЛАБНГ), *ветах* м. – Бял. (Яўсееў), *вятох* м. – Шкл. (Н. сл-сць), *веташок* м. памянш. – Мсцісл., Шкл., Бял. (НС, Н. сл-сць, Юрчанка), *сярпок* м. – Вілен. р. (СПЗБ), *ражок* м. – Раг. (Мат. Гом.);

месяц у пачатку другой чвэрці: *падпоўня* ж. – Ашм., Валож., Гродз., Дзятл., Стаўб., Чэрв., Акц., Рэч., Нараўл., Лоеў. (ЛАБНГ, СПЗБ), *падпоўна* ж. – Мядз., Віл., Лаг., Чашн., Валож., Іўеў., Капыл., Карм., Калінк., Добр. (ЛАБНГ, СПЗБ), *падпоўная* ж. – Маладз., Барыс., Дзярж., Бых., Буда-Каш. (ЛАБНГ), *падпоўнае* н. – Барыс., Валож., Люб., Гл., Петр., Ельск. (ЛАБНГ, Насовіч), *падпоўняе* н. – Дзятл. (СПЗБ), *падпоўныя* мн. – Леп., Клім. (ЛАБНГ), *падпоўнік* м. – Пух., Асіп., Слуцк. (ЛАБНГ, СЦБ), *падпоўнічак* м. – Старадарож. (ЛАБНГ), *перадпоўнік* м. – Пух. (СЦБ), *поўнік* м., *поўня* ж. – Пух., Чэрв. (Шатэрнік), *палова* ж. – Лаг., Воран., Маст., Клім., Бабр., Рэч., Гом. (ЛАБНГ), *палавіна* ж. – Ушацк., Віц., Лаг., Тал., Бярэз., Маг., Мсцісл., Слаўг., Касц., Хоц., Жлоб., Стаўб., Нясв., Слуцк., Баран., Лях., Стол. (ЛАБНГ), *палавінка* ж. – Бярэз., Воран. (ЛАБНГ), *палавіна месяца* – зах.-пал. г., Маз., Навагр., Зэльв., Слон. (ЛАБНГ, ЖНшС), *палавіна маладзіка* – Верхнядзв., Бял., Краснап., Лід., Лун. (ЛАБНГ), *паў-*

ме́сяца н. – Нясв., Пруж. (ЛАБНГ), *паўме́сячыка* н. – Гродз. (ЛАБНГ), *нягóдлівы ме́сяц* – Драг. (СНМ);

поўня: *по́ўня* ж. і н. – цэнтр. з., зах.-пал. г., Шум., Касц., Лельч., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., ЛП, Нар. скарбы, ЖНшС, Станкевіч), *упо́ўня* ж. і н. – Стаўб. (ЛАБНГ), *пэ́льня* (*пэ́лня*) ж. – Ашм., Іўеў., Воран., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз.), *по́ўна* ж. і н. – Лаг., Круп., Тал., Мсцісл., Маг., Бярэз., Валож., Стаўб., Капыл., Лях., Стол., Калінк., Рэч., Чач. (ЛАБНГ, СПЗБ), *упо́ўна* ж. і н. – Стаўб. (ЛАБНГ), *по́ўне* н. – Баран. (ЛАБНГ, СПЗБ), *падпо́ўне* н. – Лоеў. (Янкова), *падпэ́ўне* н. – Гродз. (Мат. Гродз.), *пэ́льне* н. – Бераст. (ЛАБНГ), *по́ўняе* н. – Лоеў. (Янкова), *по́ўнае* н. – Валож., Барыс., Бых., Раг. (ЛАБНГ, Насовіч, Станкевіч), *по́ўная* ж. – Смарг., Віл. (СПЗБ), *по́ўныя* мн. – Беш., Докш., Сен., Чашн., Дубр., Леп., Барыс., Бярэз., Бял., Бых., Слаўг., Чэрык., Бабр., Смарг., Люб. (ЛАБНГ), *по́ўната* ж. – паўн. р., Мсцісл., Латгал. р., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНС, Н. сл-сць, Каспяровіч, Станкевіч), *паўната́* (*ме́сяца*) ж. – Лоеў., Смален. р. (Дабравольскі, Янкова), *по́ўнатка* ж. – Шум. (СПЗБ), *по́ўнік* м. – Пух., Асіп., Слуцк., Саліг., Добр., Буда-Каш., Раг. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гом., Станкевіч), *по́ўнічак* м. – Старадарож. (ЛАБНГ), *по́ўны ме́сяц* – Докш., Віл., Воран., Іўеў., Карэл., Маст., Гродз., Стаўб., Мін., Саліг., Ганц., Пруж., Драг., Бяроз., Лун., Лельч., Маз., Лоеў., Клім., Чав., Мсцісл. (ЛАБНГ, СПЗБ), *цэ́лы ме́сяц* – Слон., Брэсц. (ЛАБНГ), *кру́глы ме́сяц* – Гродз., Зэльв. (ЛАБНГ), *стары́к* м. – Бяроз., Лун., Лоеў. (ДСБ, Шаталава, Янкова), *гніле́ц* м. – Пін. (НЛ), *планэ́та* ж. – Вілен. р. (СПЗБ);

месяц у пачатку апошняй чвэрці: *вято́х* м. – Верхнедзв., Глыб., Беш., Сен., Віц., Шум., Леп., Дубр., Гор., Віл., Смарг., Ашм., Валож., Смален. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, СЦБ, Дабравольскі, Каспяровіч, Насовіч, Станкевіч), *вято́к* м. – Слаўг. (ЛАБНГ), *віта́х* м. – Віл. (СПЗБ), *ве́тах* м. – Віц. р., Лаг., Маладз., Іўеў. (СПЗБ, Варлыга, Каспяровіч, Станкевіч), *вё́тах* м. – Віц. р., Іўеў., Лід. (ЛАБНГ, СПЗБ, Каспяровіч), *веташо́к* м. – паўн.-усх. д., спарадычна сярэд.-бел. г., Сма-

лен. р. (ЛАБНГ, НС, Варлыга, Дабравольскі, Каспяровіч, Насовіч), *стары́к* м. – паўдн.-усх. з., Чэрв., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, НЛ), *старычо́к* м. – Чэрв., Добр., Лоеў. (ЛАБНГ), *стары́* м. – Стол., Лельч., Нараўл. (ЛАБНГ), *стары́ ме́сяц* – Смарг., Гродз., Дзятл., Капыл., Ганц., Брэсц., Бяроз., Стол., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *стары́ ме́сячык* – Гродз. (ЛАБНГ), *стары́ маладзі́к* – Івац. (ЛАБНГ), *чарне́ц* м. – Івац. (ЛАБНГ, НС), *гніле́ц* м. – Асіп. (ЛАБНГ), *сярпо́к* м. – Ашм., Воран. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *схадо́к* м. – Шкл., Чав., Быx., Слаўг. (ЛАБНГ), *спо́ўната* ж. – Латгал. р. (СПЗБ).

Чвэрць месячнага перыяду: *ква́дра* ж. – Віц. р., Чэрв. р., Смарг., Іўеў., Кобр., Стол., Жытк. (СПЗБ, ТС, СНМ, Каспяровіч, Насовіч, Станкевіч, Шатэрнік), *ква́тарга* ж. – Гарад. (НЛ), *зме́на* ж. – Віл. (СПЗБ, Насовіч, Станкевіч), *змя́ны* мн. – Іўеў., Гродз. (СПЗБ, Цыхун);

першая фаза Месяца: *малады́я дні* – Пруж. (СПЗБ), *настацце́* н. – Зэльв., Баран., зах.-бран. р. (СПЗБ, ЖС, Растаргуеў), *пача́так* м. – Шчуч. (ЛАБНГ), *пе́ршая ква́дра* – Мядз., Бераст., Пруж. (ЛАБНГ), *пе́рвая ква́дра* – Шкл., Добр., Хойн. (ЛАБНГ), *пе́рвый ква́дра* – Арш. (ЛАБНГ);

другая фаза Месяца: *перакро́й* (*малады́*) – Капыл. (ЛАБНГ), *перакро́й* (*маладзіка́*) – Лоеў. (ЛАБНГ), *сяро́дзіна* ж. – Шчуч. (ЛАБНГ), *друга́я зме́на* – Віл. (ЛАБНГ), *друга́я ква́дра* – Паст., Ашм., Смарг., Мядз., Іўеў., Ваўк., Уздз., Мін., Пух., Чэрв., Бярэз., Мсцісл., Слаўг., Чач., Добр., Светлагор., Хойн., Лун. (ЛАБНГ), *друга́ ква́дра* – Івац. (ЛАБНГ), *утара́я* (*втара́я*) *ква́дра* – Беш., Сен., Шкл. (ЛАБНГ), *друга́ чэ́цверць* – Ушацк. (ЛАБНГ);

трэцяя фаза Месяца: *трэ́цяя нядзе́ля* – Пух. (ЖС), *трэ́йцяя нядзе́ля* – Стаўб. (3 нар. сл.), *лу́ннае цячэ́нне* – Смален. р. (Дабравольскі), *сход* м. – Сен. (Каспяровіч);

пачатак трэцяй фазы Месяца: *ру́шанне* н. – Чэрв., Ганц., Лоеў. (СПЗБ, Янкова), *рушэ́нне* н. – Лун. (Шаталава);

апошняя фаза Месяца: *сход* м. – Маг. р., усх.-маг. р., Гом. р., зах.-бран. р., спарадычна паўн. р., Ашм., Смарг.,

Віл., Лаг., Барыс., Круп., Карэл., Ваўк., Івац., Жытк., Гл. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, Сл. Гродз., Варлыга, Растаргуеў, Юрчанка), *ісхóд* м. – Шум., Акц. (ЛАБНГ), *схóда* ж. – Сен., Карэл., Ганц., Драг., Лельч. (ЛАБНГ, ЖС), *схóды* мн. – Кругл., Арш., Дубр., Гор., Рэч. (ЛАБНГ), *схóднія дні* – слуцк.-маз. г., Бярэз., Пух., Стаўб., Уздз., Ганц., Драг. (ЛАБНГ, СПЗБ, СЦБ, СНМ, Н. сл-сць), *схóдныя дні* – Тал., Стаўб. (ЛАБНГ), *схóдны дні* – Кобр. (ЛАБНГ), *стары́я дні* – Іўеў., Шчуч., Бераст., Пруж., Бяроз., Іван., Драг., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП, СНМ), *паслéнны* (*паслéнні*) *дні* – Пін. (ЛАБНГ), *пусты́я дні* – Брасл., Астр., Іўеў. (ЛАБНГ СПЗБ), *адбы́тачныя* (*адбы́тныя*) *дні* – Брасл. (ЛАБНГ, СПЗБ), *збы́тныя* (*збы́тнія*) *дні* – Паст. (ЛАБНГ, СПЗБ), *збы́та* ж. – Мін. (ЛАБНГ), *спóўні* мн. – Кобр. (ЖНшС), *змéны* мн. – Пруж., Брэсц. (ЛАБНГ), *змя́ны* мн. – Свісл. (Н. сл-сць), *гнілáя нядзéля* – Ветк. (ЛАБНГ), *астáтня*(*я*) *квáдра* – Паст., Бераст., Івац. (ЛАБНГ), *паслéдняя квáдра* – Гарад. (ЛАБНГ), *чацвёртая квáдра* – Кобр., Рэч. (ЛАБНГ).

Млечны Шлях

Скопішча зорак, якое светлавой паласой перакрывае небасхіл.

Дарóга ж. – Кобр. (СНМ, ЖНшС), *Малóчна Дарóга* – Гродз. (Цыхун), *Пóяс* м. – Раг., Буда-Каш., Жытк. (Мат. Гом.).

Мяцеліца

Моцны вецер са снегам, снежная бура.

мяцéліца ж. – агульн., Вілен. р., Смален. р., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., Дабравольскі, Каспяровіч, Насовіч, Растаргуеў, Станкевіч, Шатэрнік, Юрчанка), *мацéліца* ж. – Ганц., Лельч., Ельск. (ЛАБНГ), *мяцéль* ж. – усх.-маг. р., Рас., Гарад., Паст., Лаг., Круп., Бых., Кір., Стаўб., На-

вагр., Карэл., Зэльв., Ваўк., Жытк., Стол., Маз., Смален. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, Дабравольскі, Юрчанка), *мяцéля* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *мяцéлія* ж. – Маз. (ЛАБНГ), *мецялýха* ж. – Брэсц., Малар. (ЛАБНГ, НЛ), *мятлю́га* ж. – Карэл. (Сл. Гродз.), *мяцельгá* ж. – Барыс. (ЛАБНГ), *мяцéж* ж. – Стол. (ТС), *зáмець* ж. – Бял., Крыч., Быx., Раг., Чач., Ветк., Добр., Гом., Лун., Кам., Слон., Навагр., Смален. р., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. дыял. сл., Дабравольскі, Растаргуеў, Станкевіч), *замéціна* ж. – Стаўб., Лях. (СЦБ, Мат. дыял. сл.), *замéціца* ж. – Карэл. (ЖНС), *замятýха* ж. – мясц. (Станкевіч), *зáмецель* ж. – Беш., Лёзн. (ЛАБНГ, НС), *сýмець* ж., *сумя́ціца* ж. – мясц. (Насовіч), *сумéціца* ж. – Беш. (Каспяровіч), *пера-мётка* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *завірýха* ж. – Рас., Гарад., Мёр., Ушацк., Паст., Лёзн., Дубр., Шкл., Бярэз., Касц., Асіп., Карэл., Лід., Шчуч., Свісл., Бяроз., Кам., Жаб., Кобр., Раг., Смален. р., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., ЖНшС, Дабравольскі, Каспяровіч, Насовіч, Растаргуеў, Станкевіч), *заварýха* ж. – Стаўб. (СЦБ), *завірýх* (*завярýх*) м. – Воран. (Мат. Гродз.), *завéя* ж. – усх.-маг. р., Чэрв. р., Пол., Ушацк., Сен., Мядз., Ашм., Лаг., Круп., Воран., Бераст., Слон., Люб., Бяроз., Драг., Іван., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Бялькевіч, Каспяровіч, Станкевіч, Шатэрнік), *зáвея* ж. – Мёр., Паст., Беш., Віл. (ЛАБНГ, СЦБ), *завéйка* ж. – Шчуч., Ваўк., Пруж. (ЛАБНГ, СПЗБ), *завяю́ха* (*завію́ха*) ж. – Валож., Іван. (ЛАБНГ), *вéя* ж. – Ушацк., Сен., Паст., Докш., Мядз. (ЛАБНГ, Н. сл-сць, Каспяровіч, Мат. дыял. сл., Насовіч), *вéйка* ж. – Навагр. (Сл. Гродз., З нар. сл.), *вія́чка* ж. – Зэльв. (Сл. Гродз.), *сувéй* м. – Чэрв. (НЛ), *крутавéя* ж. – Маст., Зэльв. (СРЛГ, Сцяцко), *крутóвіна* ж. – Гродз. (Сл. Гродз.), *крутýха* ж. – Валож. (ЛАБНГ, СПЗБ, Станкевіч), *крýча* ж. – Карэл., Бяроз., Драг., Іван., Малар., Маз. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, ЛП, НЛ), *кручанíна* ж. – Кам. (ДСБ, ЖНС), *кручáльніца* ж. – Воран. (Мат. Гродз.), *кругавéрць* ж. – мясц. (Станкевіч), *кýдаса* ж. – гродз.-бар. г., Мядз., Маладз., Іўеў., Ганц., Івац., Пруж., Бяроз., Драг., Пін. (ЛАБНГ, СПЗБ, СЦБ, ДСБ, Мат. Гродз., Мат. дыял. сл., Н. сл-сць, ЛП, ЖС, Сцяцко, Цыхун),

кудáса ж. – гродз.-бар. г., Беш., Вілен. р. (Каспяровіч, Насовіч), *кудасá* ж. – Стаўб. (ЛАБНГ, Станкевіч), *кудóса* ж. – Ганц., Бяроз., Драг. (ЛАБНГ), *кýтаса* ж. – Пруж. (ЛАБНГ), *хýдаса* ж. – Воран. (ЛАБНГ), *кýдаха* ж. – Ганц. (СНМ), *хвíля* ж. – Віц., Беш., Гл., Акц., Добр., Рэч., Калінк., Лельч., Лун., Стол., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, Мат. дыял. сл., НС, Каспяровіч, Растаргуеў), *фíля* ж. – Стол. (ТС), *няхвíля* ж. – Капыл. (СПЗБ), *хвíлія* ж. – Віц., Беш. (Каспяровіч), *хвілéпіца* ж. – Ветк., Рэч., Лоеў. (ЛАБНГ, Янкова), *хурá* ж. – Смален. р. (Дабравольскі, Станкевіч), *хýрта* ж. – зах.-бран. р. (Растаргуеў, Станкевіч), *хýртавіна* ж. – Дубр., Кругл., Светлагор. (ЛАБНГ, Мат. дыял. сл., Н. сл-сць), *хляба* ж. – Гор., Чав. (ЛАБНГ, НС), *хáлепа* ж. – Люб. (СНМ), *дýя* ж. – Беш. (Каспяровіч), *дýйка* ж. – Беш., Дубр., Круп., Бял. (ЛАБНГ, СЦБ, Н. сл-сць, Каспяровіч), *дýйма* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *дýла* ж. – Сен. (Каспяровіч), *курáва* ж. – Маст. (СРЛГ), *пульгá* ж. – усх.-маг. р., Лід., Нясв., Іван., Буда-Каш., Смален. р. (ЛАБНГ, Сл. Гродз., Бялькевіч, Дабравольскі, Станкевіч), *пýльга* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *пýрга* ж. – усх.-маг. р., Смален. р. (Бялькевіч, Дабравольскі), *шáрга* ж. – Кобр., Драг., Іван. (ДСБ), *зáперха* ж. – Чач. (ЛАБНГ, ЖС), *папаўзýха* ж. – зах.-бран. р. (Растаргуеў, Станкевіч), *бутарыíсіца* ж. – Беш. (Каспяровіч, Станкевіч), *сінýга* ж. – Ваўк., Івац. (СПЗБ, Мат. Гродз., НС), *сінéц* м. – Смален. р. (Дабравольскі), *старýн* м. – Лоеў. (Янкова), *сняжыíца* ж. – Беластоц. р. (СПЗБ), *снягí* мн. – Смален. р. (Дабравольскі), *уюíга* ж. – Верхнядзв., Тал., Маг., Клім., Карэл., Чэрв., Слуцк., Добр. (ЛАБНГ, СПЗБ), *в'юíга* ж. – Вілен. р., Беластоц. р. (СПЗБ), *вьюíга* ж. – Шум. (ЛАБНГ), *вургáн* м. – Стаўб. (ЛАБНГ), *ліха* н. – Смален. р. (Дабравольскі), *дýйка* ж. рэдк. ‘мяцеліца з пранізлівым ветрам’ – Мсцісл. (Юрчанка), *сінýга* ж. ‘мяцеліца з жорсткім ветрам’ – Клім., Івац. (ЛАБНГ);

мяцеліца з мокрым снегам: *хáліпа* ж. – Чав., Смален. р. (НС, Дабравольскі, Станкевіч), *шляпа* ж. – Беш. (НС);

невялікая мяцеліца, калі вецер гоніць снег па зямлі: *пазёмка* ж. – Докш. (Мат. дыял. сл.), *пазéмка* ж. – Бял. (Мат.

дыял. сл.), *падзе́мельніца* ж., *папаўзу́ха* ж. – Смален. р. (Дабравольскі);

моцная мяцеліца: *пурга́* ж. – усх.-маг. р., Слуцк. р., Гом. р., Верхнядзв., Брасл., Пол., Гарад., Сен., Леп., Тал., Чэрв., Бял., Шкл., Бых., Гл., Астр., Карэл., Лід., Дзятл., Ваўк. (ЛАБНГ, Юрчанка), *бурга́* ж. – Івац. (ЛАБНГ), *фурга́* ж. – Іўеў. (ЛАБНГ), *пу́льга́* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *хві́ля* ж. – Бял., Кір., Слаўг., Акц., Калінк., Рэч., Добр., Стол. (ЛАБНГ, НС), *фі́ля* ж. – Лун. (ЛАБНГ), *хвіле́ніца* ж. – Рэч., Ветк., Лоеў. (ЛАБНГ), *завіру́ха* ж. – Чэрв. р., Мсцісл. (Шатэрнік, Юрчанка), *заве́я* ж., *ве́я* ж. рэдк. – Мсцісл. (Юрчанка), *ду́йка* ж. – Бял. (НС), *круце́ліца* ж – Чэрв. р. (Шатэрнік), *кру́ча* ж. – Карэл. (Мат. дыял. сл.), *ку́даса* ж. рэдк., *ую́га* ж. – Мсцісл. (Юрчанка).

Навальніца

Атмасферная з’ява – непагода з маланкай, громам, дажджом або градам і моцным ветрам.

навальні́ца ж. – гродз.-бар. г., Віц. р., Мін. р., Слуцк. р., Кам., Бяроз., Чач., Браг., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Каспяровіч, Станкевіч), *граза́* ж. – паўн.-усх. д., паўдн.-усх. з., Лях., Смален. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Бялькевіч, Дабравольскі), *бу́ра* ж. – зах.-пал. г., спарадычна ўсх.-пал. р., Пол., Лаг., Віл., Гродз., Стаўб., Маг., Бабр. (ЛАБНГ), *ша́рга* ж. – Лун. (ЛАБНГ), *пяру́н* м. – Смал. (ЛАБНГ), *гром* м. – Брасл., Смарг., Пух., Пруж. (СПЗБ), *грымо́ты* мн. – Паст., Іўеў., Стаўб., Чэрв. (СПЗБ, СЦБ), *стра́шная грымо́та* – Паст. (ЛАБНГ), *грымо́та з бу́раю* – Драг. (ЛАБНГ).

Надвор’е

Стан атмасферы ў пэўны час у адпаведным месцы.

надвор’е н. – Віц. р., усх.-маг. р., Чэрв. р., Гродз., Воран., Смален. р. (СПЗБ, Бялькевіч, Дабравольскі, Каспяровіч,

Насовіч, Станкевіч, Шатэрнік, Юрчанка), *надвóр'я* ж. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *надвóр'іка* н. памянш. – Мсцісл. (Юрчанка), *надвóрка* ж. – Воран. (СПЗБ), *пагóда* ж. – усх.-маг. р., Пух., Гродз., Бераст., Зэльв., Ваўк., Баран., Драг., Вілен. р., Латгал. р., Беластоц. р. (СПЗБ, СЦБ, Мат. Гродз., ЛП, ЖНшС, Бялькевіч), *пагóдка* ж. – Беш. (Каспяровіч), *пагóдзь* ж. – Стол. (ТС), *гадзíна* ж. – зах.-пал. г. (ЛП, НЛ), *урэ́мя* н. – Стол., Жытк. (ТС), *клíмат* м. – Паст., Смален. р. (СПЗБ, Дабравольскі), *рабáя пагóда* 'надвор'е, калі то свеціць сонца, то ідзе дождж' – Беш. (НС), *перамéна* ж. 'змена надвор'я' – Брасл. (СПЗБ);

добрае надвор'е: *пагóда* ж. – агульн., Вілен. р., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ЛП, Станкевіч, Шатэрнік), *дóбра(я) пагóда* – агульн. (спарадычна віц.-маг. г.) (ЛАБНГ), *харóша(я) пагóда* – паўдн.-усх. з., зах.-пал. г., паўн. р., Астр., Маладз., Пух, Уздз., Капыл., Шчуч., Зэльв., Ганц., Івац., Пруж. (ЛАБНГ), *фáйна пагóда* – Гродз. (ЛАБНГ), *хвáйна пагóда* – Пін. (ЛАБНГ), *лáдна(я) пагóда* – Воран., Гродз., Бераст. (ЛАБНГ), *я́драна(я) пагóда* – Бярэз., Карэл., Іўеў., Маз. (ЛАБНГ), *здарóва пагóда* – Лун. (ЛАБНГ), *вышывáная пагóда* – Ветк. (ЛАБНГ), *трывáла пагóда* – Свісл. (ЛАБНГ), *бы́стра пагóда* – Драг. (ЛП), *я́сная пагóда* – Валож., Воран., Іўеў. (ЛАБНГ), *сóнічная пагóда* – Люб. (ЛАБНГ), *сóначна пагóда* – Хойн. (ЛАБНГ), *зóркая пагóда* – Капат. (ЛАБНГ), *пагóдлівы дзень* – Касц., Шчуч. (ЛАБНГ), *пагóджы дзень* – Бяроз. (ЛАБНГ), *дóбры дзень* – Браг. (ЛАБНГ), *дóбрае надвóр'е* – Брасл., Мёр., Пол., Чашн., Касц. (ЛАБНГ), *харóшае надвóр'е* – Маг., Касц. (ЛАБНГ), *ляпóта* (*ліпóта*) ж. – Навагр. (Сл. Гродз.), *гадзíна* ж. – зах.-пал. г. (ЛП), *санцагрэ́й* м. – Навагр. (Сл. Гродз.);

добрае і цёплае надвор'е: *цеплыня́* ж. – Віц. р., Драг. (СНМ, Каспяровіч, Насовіч), *цепліня́* ж. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *цяплы́нь* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *цеплатá* ж. – Смарг., Вілен. р. (СПЗБ), *цеплацéнь* ж., *цеплатэ́ча* ж. – Беластоц. р. (СПЗБ), *сугрэ́ў* м. – Карэл. (Сл. Гродз.), *вýграі* (*ýгрэі*) мн. 'цёплыя веснавыя дні, калі сонца пачынае добра грэць' – Сма-

лен. р. (Дабравольскі), *ранняя вясна* 'заўчасна цёплае надвор'е пасля зімы' – Лаг. (Варлыга), *рушанне* н. 'цёплае восеньскае надвор'е' – Смарг. (Сл. Гродз.);

дрэннае надвор'е, непагадзь: *непагадзь* ж. – паўн.-усх. д. (Віц. р. – спарадычна), Гом. р., Смарг., Дзярж., Стаўб., Навагр., Бераст., Бых., Кір., Раг., Лоеў., Жаб., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Каспяровіч, Растаргуеў, Станкевіч), *непагодзь* ж. – Браг. (Мат. Гом.), *непагодзіца* ж. – Карэл. (ЛАБНГ), *непагода* ж. – Чэрв. р., Пол., Ушацк., Глыб., Дубр., Круп., Маладз., Лаг., Бял., Стаўб., Шчуч., Слон. (ЛАБНГ, Шатэрнік), *беспагоддзе* н. – Гродз. (Сл. Гродз.), *дрэнная пагода* – Верхнядзв., Шарк., Докш., Віл., Лаг., Круп., Бярэз., Бял., Асіп., Воран. (ЛАБНГ), *благая пагода* – Брасл., Глыб., Ашм., Валож. (ЛАБНГ), *кепска(я) пагода* – Іўеў., Гродз., Шчуч., Пруж. (ЛАБНГ), *плахая пагода* – Віц. р., Верхнядзв., Арш., Гор., Шкл., Бял., Чэрык. (ЛАБНГ), *нядобра пагода* – Гродз., Лід. (ЛАБНГ), *нехароша(я) пагода* – Астр., Бярэз. (ЛАБНГ), *ліхая пагода* – Старадарож., Бяроз. (ЛАБНГ), *погана(я) пагода* – Стол., Маз., Калінк., Лоеў. (ЛАБНГ), *гідкая пагода* – Кобр. (ЛАБНГ), *нінасная пагода* – Верхнядзв., Маг. (ЛАБНГ), *дрэннае надвор'е* – Леп., Клім. (ЛАБНГ), *дрэннае надворка* – Воран. (ЛАБНГ), *благое надвор'е* – Брасл. Віл. (ЛАБНГ), *кепскае надвор'е* – Леп., Навагр., Добр. (ЛАБНГ), *плахое надвор'е* – Арш., Шчуч. (ЛАБНГ), *нягоднае надвор'е* – Тал. (ЛАБНГ), *нягода* ж. – паўдн. р., Леп., Пух., Асіп., Бых., Слаўг., Раг., Нясв., Маст., Дзятл., Слон., Зэльв., Ваўк., Баран., Лях., Раг., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ДСБ, Мат. Гродз., ГЧ, Растаргуеў, Станкевіч, Шаталава), *негадзь* ж. – паўдн.-усх. з. (ЛАБНГ, Мат. Гом., НС, Янкоўскі, Яўсееў), *нягодзька* ж. – Барыс., Круп., Чэрв., Акц. (ЛАБНГ, СЦБ, Станкевіч, Шатэрнік), *нягоддзе* н. – Уздз. (ЛАБНГ), *нягодзіна* ж. – Пін. (ДСБ), *негадзіна* ж. – Пін. (ЛАБНГ), *нічога гадзіна* – Бяроз. (ЛАБНГ), *гадзіна* ж. – Драг. (ЛП), *бязгода* ж., *бязгодзіца* ж., *бязгоддзе* н. – мясц. (Насовіч, Станкевіч), *бязгодушка* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *няўзгодзіца* ж. – мясц. (Насовіч, Станкевіч), *нянасце* (*нінасце*) н. – Віц. р., усх.-маг. р., Пол.,

Маг., Лоеў. (ЛАБНГ, Бялькевіч, Янкова), *ліхалéцце* н. – Мёр., Сен. (ЛАБНГ, Каспяровіч), *ліхалéціна* ж. – Мёр. (ЛАБНГ), *мрáка* ж. – Браг. (Шаталава), *мразь* ж. – Хойн. (Шаталава), *безгалóўе* н. – Лаг. (СЦБ), *бяспýціца* ж. – мясц. (Насовіч), *лядáяк* м. – Шчуч. (СПЗБ), *перадрáга* ж. – Кам. (ЖНС), *гíбель* ж., *праваляёная* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *азы́ра* ж. – Лід. (Сл. Гродз.), *кíжаль* ж. – Гарад. (Каспяровіч), *залóта* ж. – Гом. (Мат. Гом.), *плю́та* ж. – Гродз. (Цыхун), *плéха* ж. – Драг. (Н. сл-сць), *хуртавíна* ж. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *пáмжа* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *хвíшча* ж. – Лоеў. (Янкова), *вéдзьмінае вясéлле* – Гл. (Янкоўскі), *няхвíля* ж. ‘дрэннае надвор’е з ветрам’ – Слуцк. (ЛАБНГ);

дрэннае надвор’е з ветрам і дажджом: *хвíля* ж. – Гл. (Мат. дыял. сл.), *кýдаха* ж. – Ганц. (СНМ);

ветранае надвор’е: *ветранíца* ж. – Зэльв. (Сцяцко);

ветранае надвор’е без дажджу: *сухавéй* м. – Астр., Смарг., Вілен. р. (СПЗБ), *сухавéіца* ж. – Смален. р. (Дабравольскі);

бязветранае надвор’е: *зáціш* ж., *ціхмéнь* м. і ж. – мясц. (Насовіч, Станкевіч).

Неба

Уся бачная над зямлёй прастора.

нéба н. – агульн. (Мат. Гом., Нар. скарбы, Мат. апыт.), *нябёсы* мн. – Жытк., Светлагор., Добр. (Мат. Гом.), *нёба* ж. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *бязмéсячнае нéба* ‘неба, на якім не бачна Месяца’, *бяззóрнае нéба* ‘неба, на якім не бачна зорак’ – мясц. (Станкевіч);

неба, усеянае зоркамі: *зóрнае нéба* – асн. мас. г. (спарадычна паўн.-зах. з., усх.-маг. р. і ўсх.-пал. р.), Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *зóркае нéба* – Пін., Стол., Лун., Петр., Калінк. (ЛАБНГ), *зóрачнае нéба* – Валож., Навагр., Дзятл., Бых. (ЛАБНГ), *зóрашнае нéба* – Мсцісл., Рэч. (ЛАБНГ), *зóрыстае нéба* – Стаўб., Лід. (ЛАБНГ), *зары́стае нéба* – Асіп., Слуцк. (ЛАБНГ), *зóраватае нéба* – Навагр. (СПЗБ),

звёзнае неба – паўн.-усх. д. (пераважна – віц.-маг. г.), Кір., Бабр., Гл., Саліг., Чач., Гом., Лоеў. (ЛАБНГ), *звёздачнае неба*, *гвяздзістае неба* – Іўеў. (ЛАБНГ, СПЗБ), *яранае неба* – Старадарож. (ЛАБНГ), *яснае неба* – Астр., Бял., Пух., Слаўг., Краснап., Карм., Раг., Гом., Добр., Браг., Нараўл. (ЛАБНГ), *ясна неба* – Воран. (ЛАБНГ), *чыстае неба* – Паст. (ЛАБНГ).

Паветра

Сумесь газаў, галоўным чынам азоту і кіслароду, якія акружаюць зямлю і складаюць яе атмасферу; свабодная прастора над зямлёй.

паве́тра н. – Круп. (СПЗБ), *дух* м. – Паст., Докш., Астр., Ашм., Воран., Навагр., Шчуч., Пух., Люб. (СПЗБ, СЦБ, Мат. Гродз.), *во́здух* м. – Верхнядзв., Астр., Валож., Іўеў., Пух., Зэльв., Ваўк., Лях., Лоеў., Вілен. р. (СПЗБ, СЦБ, Мат. Гродз., Янкова), *дух* м. 'цёплае паветра' – Ельск. (Мат. Гом.).

Паводка

Часовае падняцце вады ў вадаёмах у выніку раставання снегу або пасля вялікіх дажджоў.

Вясновая паводка, разводдзе: *паво́дка* ж. – цэнтр. з. (за выключэннем Гом. р.), Пол., Лях., Баран., Нараўл. (ЛАБНГ, СПЗБ, Варлыга, Шатэрнік), *па́вадка* ж. – Клім. (ЛАБНГ, Станкевіч), *паво́дак* м. – Віл., Пух., Уздз. (ЛАБНГ, СЦБ), *па́вадак* м. – Дубр., Гор., Клім., Краснап., Ветк. (ЛАБНГ), *паво́дкі* мн. – усх.-маг. р., Бярэз., Бабр. (ЛАБНГ, Бялькевіч), *па́вадкі* мн. – усх.-маг. р., Лёзн., Чашн., Сен., Арш., Тал., Маг., Быx. (ЛАБНГ, НС, Бялькевіч, Каспяровіч, Станкевіч), *паво́дзіца* ж. – Ваўк. (ЛАБНГ), *паво́дзь* ж. – Ашм. (СПЗБ), *паво́дзя* ж. – Гродз. (СПЗБ), *паво́ддзе* н. – Шчуч., Кам., Бяроз., Кобр., Ельск. (ЛАБНГ, Сл. Гродз., НЛ, ЖНшС), *палуво́ддзе* н. – Бабр. (ЛАБНГ), *паўнаво́ддзе* н. – Быx. (ЛАБНГ), *по́вань* ж. – Віл., Воран. (ЛАБНГ, СПЗБ), *развоо́ддзе* н. –

паўн.-усх. д., паўн.-зах. з., Чэрв. р., Слуцк. р., Латгал. р., Смален. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Бялькевіч, Варлыга, Дабравольскі, Касяровіч, Насовіч, Станкевіч, Шатэрнік), *раздзівóддзе* н. – Смален. р. (Дабравольскі), *развóдзі* мн. – Брасл. (СПЗБ), *развóдзіца* ж. – Гродз. (ЛАБНГ), *развóдніца* ж. – Маст., Зэльв. (ЛАБНГ, СПЗБ, Н. сл-сць), *вадапóль* м., *падпóльная вадá* – Смален. р. (Дабравольскі), *вялíкая вадá* – Гл. (Янкоўскі), *наваднéнне* н. – Астр., Рэч. (ЛАБНГ, СПЗБ), *вадатóпа* ж. – Лоеў. (Янкова), *затóпа* ж. – Мсцісл., Буда-Каш., Светлагор. (ЛАБНГ, Станкевіч, Юрчанка), *падтóпа* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *ператóпка* ж. – Віл. (СПЗБ), *патóпа* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *патóп* м. – Жытк. (ЖНшС), *растóп* м. – Ганц. (ЛАБНГ), *растóка* ж. – Бераст. (Сл. Гродз.), *расцёка* ж. – Драг. (ЛАБНГ), *расцёкі* мн. – Пруж. (ЛАБНГ), *разлíва* ж. – Буда-Каш., Маз. (ЛАБНГ), *разлíў* м. – Брасл., Пол., Барыс., Клім., Хоц., Касц., Кір., Раг., Старадарож., Чач., Жлоб., Гом., Добр., Рэч., Петр., Лельч., Стол., Іван., Кобр., Малар., Брэсц., Кам. (ЛАБНГ, СПЗБ), *залíў* м. – Лельч. (ЛАБНГ), *залéўка* ж. – Ашм. (СПЗБ), *палóй* м. – Быx., Слон. (ЛАБНГ, СПЗБ), *растарóп* м. і ж. – Пол., Шарк., Лёзн., Леп., Тал., Круп., Мсцісл., Клім., Чэрык., Карэл., Навагр., Люб., Хойн., Браг., Нараўл. (ЛАБНГ, Мат. Маг., Юрчанка), *растарóпа* ж. – Верхнядзв., Мсцісл. (Шаталава, Юрчанка), *растарóпіца* ж. – Беш., Нясв., Калінк. (ЛАБНГ), *растарóпска* ж. – Мёр. (ЛАБНГ), *рáстарапень* м. і ж. – Петр. (ЛАБНГ), *растапýцце* н. – Мсцісл. (Юрчанка), *распýцце* н. – Добр. (ЛАБНГ), *распýціца* ж. – Мсцісл., Карм., Добр., Рэч. (ЛАБНГ, Юрчанка), *распýсціца* ж. – Карм. (ЛАБНГ), *распýста* ж. – Мядз. (СПЗБ), *распýсця* ж. – Раг. (СПЗБ), *нéпуць* ж. – Стол. (ЛАБНГ), *раскáлле* н. – Івац., Кам., Кобр., Драг., Пін. (ЛАБНГ), *расквáлле* н. – Жаб. (ЛАБНГ), *раскáлы* мн. – Івац. (ЛАБНГ), *растварэ́нне* н. – Буда-Каш. (ЛАБНГ), *хáлепа* ж. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *шлюпóта* ж. – Лун. (ЛАБНГ), *шлякаць* ж. – Стол. (ЛАБНГ), *навалнíца* ж. – Бяроз. (ЛАБНГ), *лімáн* м. – Чач. (ЖС), *сплаў* м. ‘разліў у паводку верхаводкі з гноем’ – Лаг. (Варлыга);

паводка пасля вялікага дажджу: *паво́дка* ж. – гродз.-бар. г. (за выключэннем Гродз. р.), Мін. р., Чэрв. р., Слуцк. р., Ушацк., Віл., Круп. (ЛАБНГ, СПЗБ, Варлыга), *па́вадка* ж. – усх.-маг. р. (ЛАБНГ), *паво́дак* м. – Докш., Віл., Пух. (ЛАБНГ, СПЗБ), *па́вадак* м. – Мядз., Бабр., Ветк., Лоеў. (ЛАБНГ), *паво́дкі* мн. – Бял., Пух. (ЛАБНГ), *па́вадкі* мн. – Маг. р., Лёзн., Чашн., Арш., Тал. (ЛАБНГ), *по́вадзь* ж. – Астр., Валож. (ЛАБНГ), *паво́ддзе* н. – Валож., Ваўк., Кам. (ЛАБНГ), *развод́дзе* н. – Верхнядзв., Брасл., Гарад., Шарк., Шум., Мсцісл. (ЛАБНГ), *ро́звадзь* ж. – Воран. (ЛАБНГ), *разво́дка* ж. – Беласт. (ЛАБНГ), *наво́ддзе* н. – Саліг. (ЛАБНГ), *на́вадка* ж. – Краснап. (ЛАБНГ), *навадне́нне* н. – Шчуч., Рэч. (ЛАБНГ), *нава́льна вада́* – Бераст. (ЛАБНГ), *разлі́ў* м. – зах.-пал. г., Бярэз. р., Маг. р., Слуцк. р., Гом. р., Мёр., Пол., Гарад., Ушацк., Сен., Леп., Смарг., Іўеў., Стаўб., Уздз., Навагр., Гродз., Шчуч., Гл., Ельск., Хойн., Нараўл. (ЛАБНГ), *разлі́ва* ж. – Бярэз., Буда-Каш., Рэч., Маз., Лельч. (ЛАБНГ), *разліве́нь* м. – Верхнядзв. (ЛАБНГ), *залі́ў* м. – Віц., Леп., Хоц., Гродз., Навагр., Шчуч., Жаб., Драг., Малар., Стол., Лельч., Добр., Чач. (ЛАБНГ), *залі́ва* ж. – Бабр., Карм., Светлагор., Рэч., Петр., Лун., Пін., Івац., Кобр. (ЛАБНГ), *зале́ў* м., *зале́ва* ж. – Ашм. (ЛАБНГ), *залі́вы* мн. – Глыб. (ЛАБНГ), *за́лівень* м. і ж. – Рас. (ЛАБНГ), *прылі́ў* м. – Гом. (ЛАБНГ), *ле́я* ж. – Лельч., Хойн., Браг. (ЛАБНГ), *расцёка* ж. – Драг. (ЛАБНГ), *палайні́ча* ж. – Воран. (ЛАБНГ), *пало́й* м. – Бых. (ЛАБНГ), *апла́ва* ж. – Ганц. (СПЗБ), *по́вань* ж. – Віл. (ЛАБНГ), *мула́* ж. – Паст. (ЛАБНГ), *бурчакі́* мн. – Ганц. (ЛАБНГ), *вална́* ж. – Мсцісл. (ЛАБНГ).

Палой

Вада, якая збіраецца пад снегам.

пало́й м. – пал. р. (ЛП), *на́стлыш* м. – Віц. р. (Каспяровіч, Станкевіч), *нажо́р* м. ‘месца, дзе вясной збіраеца пад снегам вада’ – Мсцісл. (Юрчанка).

Рабінавая ноч

Летняя ці восеньская ноч з громам, маланкай, праліўным дажджом або толькі з бесперапыннымі зарніцамі.

рабі́навая ноч – усх.-маг. р., Чэрв. р., Лаг., Смален. р. (Бялькевіч, Варлыга, Дабравольскі, Шатэрнік), *рабі́нава ноч* – мясц. (Станкевіч), *рабі́нная ноч* – Лельч. (Мат. Гом.).

Раса

Вадзяныя кроплі, якія збіраюцца на паверхні раслін і розных наземных прадметаў вечарам, ноччу і раніцай пры паніжэнні тэмпературы ў цёплую пару года.

раса́ ж. – агульн., Латгал. р., Смален. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., ЖНшС, Дабравольскі, Юрчанка, Мат. апыт.);
кропля расы: *расі́на* ж., *расі́нка* ж. памянш. – Віц. р. (Каспяровіч, Насовіч), *расі́начка* ж. памянш., *расі́ца* ж. памянш., *парасі́нка* ж. – мясц. (Насовіч).

Слата, слота

Вільготнае надвор'е з дажджом і мокрым снегам.

сло́та ж., *слата́* ж. – зах. з., Чэрв. р., спарадычна паўдн.-усх. з., Тал., Круп., Вілен. р., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., ЖНС, Варлыга, Насовіч, Станкевіч, Шатэрнік), *слёта* ж. – Мядз., Віл., Маладз., Лаг., Стол. (ЛАБНГ, СПЗБ), *слюта́* ж. – Гом. р., Люб., Стол., Жлоб. (ЛАБНГ, НС, Н. слсць), *слю́та* ж. – Паст., Стол., Жлоб., Раг., Карм. (ЛАБНГ, СПЗБ, Насовіч), *шлю́та* ж. – Карм. (Мат. Гом.), *слоць* ж. – Астр., Смарг., Валож., Стаўб., Нясв., Клецк., Дзятл., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз.), *шлоць* ж. – Лях. (ЛАБНГ), *слёць* ж. – Нясв. (ЛАБНГ), *слець* ж. – Клецк. (ЛАБНГ), *шляць* ж. – Верхнядзв., Пол., Мёр. (ЛАБНГ, СПЗБ), *слюго́та* ж. – Лаг. (Варлыга), *шліго́та* ж. – Брасл. (Мат. апыт.), *шлюхо́та* ж. – Стол., Жытк. (ТС), *сліхо́та* ж., *шліхо́та* ж. – Пух.

(Шатэрнік), *сляко́та* ж. – Карэл., Бяроз. (ЛАБНГ, ЖНС), *слакі́та* ж. – Івац. (ЛАБНГ, ДСБ, НС), *сля́каць* ж. – пал. р., Ушацк., Барыс., Чэрв., Клім., Чэрык., Карэл., Стаўб. (ЛАБНГ), *сля́хаць* ж. – Лельч. (ЛАБНГ), *хля́каць* ж. – Брэсц., Стол., Гом., Добр. (ЛАБНГ, ТС), *кля́каць* ж. – Слон. (ЛАБНГ), *шля́каць* ж. – Верхнядзв., Рас., Гарад., Шум., Лёзн., Лаг., Івац., Брэсц., Стол., Лун., Жытк., Карм. (ЛАБНГ, ТС, Каспяровіч), *шля́хаць* ж., *шля́кіць* ж. – Стол., Жытк. (ТС), *сля́касць* ж. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *хля́касць* ж. – Акц., Маз. (ЛАБНГ), *хля́ка* ж. – Слуцк., Рэч. (ЛАБНГ), *шля́ка* ж. – Гарад. (ЛАБНГ), *хля́па* ж. – Паст., Глыб., Ушацк., Мёр., Чашн., Леп., Арш., Мядз., Лаг., Смарг., Іўеў., Валож., Стаўб., Дзярж., Навагр., Уздз., Клецк., Бял., Касц., Асіп., Бабр., Жлоб., Добр., Рэч., Лельч., Стол., Лун., Драг., Лях. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз., Мат. Гом., НС, Варлыга, Станкевіч, Шаталава), *хля́ба* ж. – Маг. р., усх.-маг. р., Гом. р., спарадычна Бярэз. р., Верхнядзв., Арш., Кір., Старадарож. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гом., НС, Бялькевіч, Шаталава, Юрчанка), *хлёба* ж. – Свісл. (Сл. Гродз.), *хлёпанка* ж. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *хлі́па* ж. – Ганц. (ЛАБНГ), *хліпані́на* (*хлепані́на*) ж. – Мёр., Глыб., Віл., Драг., Малар. (СПЗБ, ДСБ, НЛ, ЛП, Н. сл-сць), *хля́паніна* ж. – Глыб., Віл., Лаг., Чэрв., Драг., Кобр., Жаб., Стол. (ЛАБНГ, СПЗБ), *хля́піна* ж. – Навагр. (ЛАБНГ), *хля́паніца* ж. – Віл., Баран. (ЛАБНГ, СПЗБ), *хляпо́та* ж. – Івац., Раг. (ЛАБНГ, Мат. Гом.), *хлепата́* ж. – Мёр., Шчуч. (ЛАБНГ), *хлепатня́* ж. – Іван. (ЛАБНГ), *хліпаце́нь* ж. – Брасл. (ЛАБНГ, СПЗБ), *хляпо́цце* н. – Гор., Раг. (ЛАБНГ, Мат. Гом.), *хля́паць* ж. – Докш., Тал., Іван. (ЛАБНГ, СПЗБ), *хля́баць* ж. – Бых. (ЖНС), *хлебаці́нне* н. – Барыс. (Мат. мін.-мал.), *хля́пасць* ж. – Бярэз., Гл. (ЛАБНГ), *хля́паўка* ж. – Смарг. (СПЗБ), *хля́пска*(*я*) *паго́да* – Мёр., Маладз., Валож., Пін. (ЛАБНГ), *хлёбска* ж. – Петр. (Мат. Гом.), *хля́стка* ж. – Верхнядзв. (СПЗБ), *хлю́па* ж. – усх.-маг. р., Лаг., Стол. (ЛАБНГ, СПЗБ, Бялькевіч, Насовіч, Станкевіч), *хлюпо́та* ж. – Карэл., Люб., Лельч., Акц. (ЛАБНГ, СНМ, Мат. Гом.), *хлю́паўка* ж. – Пін., Малар. (ЛАБНГ, НЛ), *хлю́шча* ж. – Ветк. (ЛАБНГ), *хлюць*

ж. – Акц. (Мат. Гом.), *пляха* ж. – Драг. (ЛП), *пляга* ж. – Гродз., Пруж., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, З нар. сл.), *хляга* ж. – Гом., Лоеў., Нараўл. (ЛАБНГ, Янкова), *фляга* ж. – Стол., Вілен. р. (СПЗБ, ТС), *плягóта* ж. – Пруж. (ЛАБНГ), *пляхóта* ж., *пляханíна* ж. – Бяроз. (ЛАБНГ), *плюхóта* ж. – Лаг., Стол. (ЛАБНГ, Варлыга), *плюхатá* ж. – Навагр., Шчуч. (НЛ, Н. сл-сць), *плюта* ж. – Маст., Дзятл., Слон., Зэльв., Драг., Кобр., Малар. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, НЛ, СНМ), *плюгóцька* ж. – Віл. (ЛАБНГ, СПЗБ), *плюжсыла* н. – мясц. (Станкевіч), *шляпа* ж. – Беш., Сен., Тал., Кам. (ЛАБНГ), *шляпóта* ж. – Смарг., Мсцісл., Карм., Лун. (ЛАБНГ, З нар. сл., Шаталава), *шляпаць* ж. – Гарад. (ЛАБНГ), *шляпóцце* н. – Віц., Сен., Мёр. (ЛАБНГ), *шляпанíна* ж. – Брасл., Пол., Кам., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ), *шляпаўка* ж. – Смарг., Астр. (ЛАБНГ, СПЗБ), *шляпанка* ж. – Шарк. (ЛАБНГ), *шлёпанка* ж. – Мёр. (ЖНС), *шлюпа* ж. – Раг. (ЛАБНГ), *шалíпа* ж. – Лёзн. (Каспяровіч), *шáліпа* ж. – мясц. (Станкевіч), *халíпа* ж. – Латгал. р. (СПЗБ), *халéпа* ж. – Маз., Светлагор., Акц., Калінк., Ветк. (Мат. Гом.), *хáліпа* (*хáлепа*) ж. – Слуцк. р., спарадычна ўсх. з. (пераважна Маг. р. і Гом. р.), Шарк., Мін., Навагр., Капыл., Ганц., Стол. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, НС, Н. сл-сць, Бялькевіч, Варлыга, Каспяровіч, Насовіч, Станкевіч, Шаталава, Шатэрнік, Юрчанка), *халіпá* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *хáлеба* ж. – Асіп., Ветк. (ЛАБНГ), *хáлепаць* ж. – Добр. (ЛАБНГ), *лéпа* ж., *лёпа* ж. – Лід. (ЛАБНГ, СРЛГ), *ляпа* ж., *ляпушка* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *ляпаўка* ж. – Смарг. (СПЗБ), *ляпóта* ж. – Стол. (ТС), *ляплёнка* ж. – Верхнядзв. (ЛАБНГ), *лепанíна* ж. – Ганц. (СПЗБ), *слéпаць* ж., *слéпяць* ж. – Дзятл. (ЛАБНГ, ЖС), *хвілéпіца* ж. – Акц. (Мат. Гом.), *хвальбá* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *брызгóта* ж. – Гродз., Дзятл. (ЛАБНГ, ЖС, Цыхун), *брызкóта* ж. – Капыл. (СПЗБ), *пляскóта* ж. – Івац. (ЛАБНГ), *растарóпа* ж. – Паст. (СПЗБ), *растарóпіца* ж. – Калінк. (СПЗБ), *рóскалле* н. – Кам., Драг. (ДСБ, ЛП), *абліваха* ж. – Чэрв. р., Гом. (ЛАБНГ, Шатэрнік), (*в*)*óкідзь* ж. – Ваўк. (ЛАБНГ, СПЗБ), *кіжаль* м. – Шум. (ЛАБНГ, СПЗБ), *золь* ж. – Беш., Лаг., Круп. (ЛАБНГ, Варлыга, Каспяровіч),

зала́ ж. – Сен. (Каспяровіч), *ша́рга* ж., *ша́ргавіца* ж. – Драг. (ЛП), *чарга́* ж. – Малар. (ЛАБНГ), *мязга́* ж., *мязка́* ж. – Жытк (ТС), *мя́ча* ж. – Хоц. (ЛАБНГ), *макратэ́ча* ж. – Бяроз., Драг. (ЛАБНГ, ЛП), *мо́крацъ* ж. – Гродз. (Цыхун), *мо́кра паго́да* – Бераст., Пін. (ЛАБНГ), *сыра́я паго́да* – Лоеў. (ЛАБНГ), *гніла́я паго́да* – Шчуч. (ЛАБНГ).

Снег

Атмасферныя ападкі ў выглядзе белых камячкоў, якія складаюцца з зорачкападобных крышталікаў; суцэльная маса такіх ападкаў, што пакрывае пэўную прастору.

снег м., *сняжо́к* м. памянш. – агульн., Смален. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., ЖНшС, Дабравольскі, Шатэрнік, Мат. апыт.), *снягі́* мн. – Смален. р. (Дабравольскі), *сняжы́нка* ж. ‘адзін снежны крышталік’ – Ваўк. (Мат. Гродз.), *паро́ша* ж. ‘снег, які толькі што выпаў’ – Калінк., Раг. (СПЗБ), *на́вісь* (*на́вясь*) ж. ‘снег, які ляжыць на дрэвах’ – Дзятл. (ЖС), *по́дліп* ж. ‘снег, які прыліп да галінак дрэў і інш. у час адлігі’ – Смален. р. (Дабравольскі), *набо́й* ‘снег на дарозе, утрамбаваны конскімі капытамі’ – Гродз. (Цыхун), *труса́* ж. ‘густы сняжок’ – Бераст. (Сл. Гродз.), *во́кідзь* ж. ‘густы снег, які падае камякамі’ – Гл. (Янкоўскі), *снегаві́ца* ‘густое снежнае покрыва’ – Стаўб. (Мат. мін.-мал.), *паро́шка* ж. ‘вельмі дробны сняжок’, *на́рап* м. ‘дробны, пухкі снег, які храбусціць пад палазамі саней’ – мясц. (Насовіч), *веснаві́к* м. ‘веснавы снег з марозам’ – Бераст. (Сл. Гродз.);

дробны цвёрды сухі снег: *кру́пы* мн. – Беш. (Каспяровіч, Станкевіч), *крупа́* ж. – Кобр. (ЖНшС), *сыпу́н* м. – Чэрв. (СПЗБ, НЛ), *брызго́ль* м. – Гродз., Старадарож. (СПЗБ, НС), *брызгу́ль* м. – Гродз. (СПЗБ), *се́ран* м. – Беш. (Каспяровіч), *галадзі́ца* ж. – Кобр. (ЖНшС), *се́нечнік* м. – Карэл. (Сл. Гродз.);

вязкі, падталы снег: *шалёпа* ж. – Лід. (Сл. Гродз.), *растаро́па* ж. – Лаг. (Варлыга);

снег (веснавы або восеньскі), які ляжыць нядоўга (некалькі дзён), а потым растае: *зазі́мак* м. – Пух., Бял. (ЖС, Мат. дыял. сл.), (*в*)*о́кід* м. – пал. р. (ЛП);

апошні снег: *падскро́бак* м. – Лаг., Круп. (СЦБ), *падме́цце* н. – Бярэз., Навагр., Раг. (Мат. Гом., СЦБ, СРЛГ), *змё-так* м. – Чач. (Мат. Гом.), *апо́шні снег* – Воран. (Мат. Гродз.);

гурба снегу: *гу́рба* ж. – паўн.-зах. з., Чэрв. р., спарадычна зах.-пал. г. (пераважна заходняя частка), Верхнядзв., Чашн., Бял., Бых., Асіп., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНшС, Каспяровіч, Станкевіч, Шатэрнік), *гу́рбачка* ж. памянш. – мясц. (Станкевіч), *гурба́* ж. – Бял., Бых., Добр., Стол. (ЛАБНГ, Станкевіч), *гу́рма* ж. – Жаб. (ЛАБНГ), *гу́рбіна* ж. – Мёр. (ЛАБНГ), *гурба́н* м., *гурбаны́* мн. – Маст. (ЛАБНГ, СПЗБ), *го́рба* ж. – Гродз., Маст. (СПЗБ, Цыхун), *гарбя́к* м. – Бял. (НС), *гу́ра* ж. – паўдн.-усх. з., Чэрв. р., зах.-пал. г., за выключэннем заходняй часткі, Уздз., Навагр., Капыл., Зэльв., Слон., Свісл., Баран., Лях., Ганц., Пруж. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, Сцяцко, Шатэрнік, Янкоўскі), *гуро́віца* ж. – Стол. (ЛАБНГ), *сумёт* м. – Віц. р., Рас., Тал., Гор., Шкл., Мсцісл., Чав., Клім., Чэрык., Краснап., Стаўб., Карм., Добр., Браг. (ЛАБНГ, СПЗБ, Каспяровіч, Насовіч, Станкевіч), *замёт* м. – Драг., Беластоц. р. (СПЗБ, ЛП), *заме́цце* н. – Драг. (ЛП), *намёт* м., *намёцік* м. памянш. – Мсцісл. (Юрчанка), *на́мець* ж. – Стол. (ТС), *суве́й* м. – Лаг., Барыс., Чэрв. (ЛАБНГ, СПЗБ, Варлыга, Шаталава), *суме́й* м. – Лаг. (Варлыга), *снегаве́й* м. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *сугро́б* м. – віц.-маг. г., Гом. р., Мёр., Навагр., Карэл., Івац. (ЛАБНГ, СПЗБ), *сагро́б* м. – Касц. (ЛАБНГ), *курга́н* м. – Брасл., Навагр., Карэл., Гродз., Дзятл., Ваўк., Бераст., Бял., Асіп., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *гру́д* м. – Слаўг. (ЛАБНГ), *угру́д* м. – Верхнядзв. (ЛАБНГ), *варахі́* мн. – Петр. (ЛАБНГ), *курпялі́* мн. – Навагр. (СРЛГ), *сяро́н* м. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *і́верань* м. – Мсцісл. (Юрчанка), *падды́мка* ж. 'снежны занос' – Віц. р. (Каспяровіч), *кутры́жка* ж. 'ком снегу' – Чэрв. р. (Шатэрнік).

Снегапад: *сняго́віца* ж. – Стаўб. (Мат. мін.-мал.), *сняжні́ца* ж. – Лаг. (Варлыга), *плю́та* ж. – Драг. (З нар. сл.), *сляпы́ снег* 'снегапад пры яркім сонцы' – Бераст. (Сл. Гродз.).

Праталіна: *праталіна* ж. – Лаг. (Варлыга, Насовіч), *прыта́лка* ж. – Лаг. (Варлыга), *таліна́* ж. – Слон., Малар. (Сл. Гродз., НЛ), *раста́лле* н. – Стол. (НЛ), *смуга́* ж. ‘асадак смецця на месцы талага снегу’ – Іўеў. (Сл. Гродз.).

Сонца

Нябеснае свяціла ў выглядзе вогненнага шара, вакол якога круціцца Зямля і іншыя планеты нашай Галактыкі; святло, цяпло, якое вылучаецца гэтым свяцілам.

со́нца (*со́ўнца*) н. – агульн., Смален. р., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., СНМ, Дабравольскі, Каспяровіч, Насовіч, Растаргуеў, Шатэрнік, Мат апыт.), *со́нейка* н. памянш. – паўдн.-зах. д. (за выключэннем Гродз. р.), спарадычна паўн. р., Бял., Кліч., Віл. (ЛАБНГ, СПЗБ, Каспяровіч, Насовіч), *со́ннейка* н. памянш. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *со́ўнейка* (*со́лнейка*) н. памянш. – сярэд.-бел. г., Маг. р., Шарк., Беш., Докш., Дубр. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. мін.-мал., Шатэрнік), *со́ўйка* н. памянш. – Барыс. (ЛАБНГ), *со́ўненька* н. памянш. – Пол., Ушацк., Чашн., Маладз., Крыч. (ЛАБНГ, ЖС, Каспяровіч), *со́ўнека* н. памянш. – Слаўг., Маз., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, Растаргуеў), *со́нека* н. памянш. – Драг., Жытк. (ЛАБНГ), *со́ненька* н памянш. – Свісл., Бяроз. (ЛАБНГ, Насовіч), *со́нечка* н. памянш. – зах.-пал. г., Акц. (ЛАБНГ), *со́нчака* н. памянш. – Чэрык. (ЛАБНГ), *со́нцайка* н. памянш. – Бых. (ЛАБНГ), *со́ннушка* н. памянш. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *со́ўнушка* (*со́лнушка*) н. памянш., *со́ўнышка* (*со́лнышка*) н. памянш. – спарадычна ўсх. з., Мёр. (ЛАБНГ), *сло́нца* (*сло́ньца*) н. – паўн.-зах. з., Лях., Латгал. р., Вілен. р., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, Мат. Гродз., ЖС, З нар. сл., Н. сл-сць, Цыхун), *сло́нейка* н. памянш. – Паст., Смарг., Ашм., Валож., Шчуч., Стаўб., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *сло́ўнейка* н. памянш. – Валож. (ЛАБНГ, СПЗБ), *сло́ненька* н. памянш. – Брасл. (ЛАБНГ), *сло́нечка* н. памянш. – Воран., Маст. (ЛАБНГ, СПЗБ), *сло́начка* н. памянш. – Гродз. (ЛАБНГ, СПЗБ), *сло́нка* н. памянш. – Гродз., Беластоц. р.

(ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Цыхун), *каро́на* ж. – Віц. р. (Каспяровіч), *быстра со́нца* 'вельмі яркае сонца' – Драг. (ЛП), *прысо́нне* н. 'кола вакол сонца' – Драг. (ЛП), *прысло́нне* н. 'чырвоны слуп над сонцам на заходзе' – Кобр. (НЛ).

Сонечны прамень: *про́мень* м. – Воран., Слон. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *прэ́мень* м. – Саліг. (Н. сл.-сць), *каса́* ж. – Чэрв. р., Лаг. (СПЗБ, Варлыга, Шатэрнік), *мятла́* ж. – Брэсц. (НЛ), *луч* м. – Кобр., Беластоц. р. (СПЗБ, СНМ), *пага́ра* ж. 'пукі сонечных праменняў над воблакамі' – Валож. (СЦБ), *мётлы* толькі мн. 'сонечныя палосы-праменні паміж хмарамі' – Брэсц. (НЛ).

Спёка, **спякота**, гл. **Гарачыня**

Сузор'е

Участак неба з групай зорак, аб'яднанай агульнай назвай.

Вялікая Мядзведзіца: *Мядзве́дзіца* ж. – цэнтр. з., Пол., Ушацк., Ганц., Івац., Кобр., Маз., Лельч. (ЛАБНГ, ЖНшС, Мат. апыт.), *Вялі́кая Мядзве́дзіца* – Верхнядзв., Ушацк., Віл., Карэл., Чэрв., Раг., Чэрык., Касц., Слуцк., Люб., Добр., Хойн., Нараўл., Кобр. (ЛАБНГ), *Бальша́я Мядзве́дзіца* – Маг. р., усх.-маг. р., Ушацк., Барыс., Баран., Карм., Лельч. (ЛАБНГ), *Вядзьме́дзіца* ж. – Іўеў., Стол. (ЛАБНГ, СПЗБ), (*Вялі́кі*) *Воз* м. – зах. з., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., ЖНшС, Цыхун), *Іллёў Воз* – Чашн. (Каспяровіч), *Папуля́рны Воз* – Іўеў. (ЛАБНГ), *Во́зік* м. – Пін., Стол. (ЛАБНГ), *Віза́к* м. – Лід. (ЛАБНГ), *Аліяшо́ва Паво́зачка* – Смарг. (СПЗБ), *Калёсы* мн. – Брасл. (ЛАБНГ), *Бальшы́я Калёсы* – Карм. (ЛАБНГ), *Калясні́ца* ж. – Глыб., Хоц., Іван., Малар. (ЛАБНГ, СПЗБ), *Каля́ска* ж. – Беластоц. р. (СПЗБ), *Гражуля́ Ко́лы* – Астр. (ЛАБНГ, СПЗБ), *Конь* м. – Верхнядзв. (ЛАБНГ, СПЗБ), *Конь з Вазо́м* – Мёр. (ЖНС), *Воз з Канём* – Гродз. (ЛАБНГ), *Воз і Конь* – Бяроз. (ЛАБНГ), *Конь і Калёсы* – Леп. (ЛАБНГ), *Пасажы́ркі* мн. – Чач. (ЛАБНГ, ЖС), *Кош* м. – Драг. (ЛАБНГ,

НЛ), *Коўш* м. – Паст., Мёр., Гарад., Віц., Барыс., Бераст., Зэльв., Чэрв., Слуцк., Бых., Чач., Лельч. (ЛАБНГ), *Коўшык* м. – Пух., Уздз., Капыл., Стол. (ЛАБНГ, СПЗБ), *Чаша* ж. – Бял. (ЛАБНГ, НС), *Палойнік* м. – Гарад. (ЛАБНГ, НЛ), *Сіта* н. – Баран. (СПЗБ), *Сітка* н. – Смарг., Гродз., Шчуч., Зэльв., Баран., Мін. (ЛАБНГ, СПЗБ), *Сітца* н. – Рас., Пол., Ушацк., Лаг., Докш., Віл., Паст., Астр., Смарг., Маст., Стаўб., Дзярж., Капыл. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз.), *Сітцо* н. – Астр. (Мат. Гродз.), *Сіточка* н. – Воран., Ваўк. (ЛАБНГ, СПЗБ), *Рэшата* н. – Вілен. р. (СПЗБ), *Рашотка* ж. – Кір. (ЛАБНГ), *Рандэлечак* м. – Валож. (ЛАБНГ), *Папрыца* ж. – Акц. (ЛАБНГ), *Стажар* м. – Бых., Лун. (ЛАБНГ), *Стажары* мн. – Карэл., Стаўб., Бярэз., Гл. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *Стажар'е* н. – Гродз. (Сл. Гродз.), *Сажор* м. – Бял. (ЛАБНГ), *Вісажор* м. – Слаўг., Чэрык., Краснап., Карм. (ЛАБНГ), *Вісажар* м. – Маг. р., усх.-маг. р., Гом. р., Арш., Дубр., Круп., Шчуч. (ЛАБНГ), *Валасажар* м. – усх.-пал. р. (ЛАБНГ), *Валасазар* м. – Стол. (ЛАБНГ), *Валасажор* м. – Ветк. (ЛАБНГ), *Валосы* мн. – Шум. (ЛАБНГ), *Валосны* мн. – Гарад. (ЛАБНГ), *Касцы* мн. – Валож., Нясв., Пруж., Кам. (ЛАБНГ), *Касары* мн. – Івац., Кобр., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, СНМ), *Шасцёрка* ж. – Круп. (ЛАБНГ), *Семярычкі* мн. – Асіп. (ЛАБНГ), *Семізвездзіца* ж. – Барыс., Жлоб. (ЛАБНГ, СПЗБ), *Майсаш* м., *Піясаш* м. – Тал. (ЛАБНГ).

Малая Мядзведзіца: *Каромісла* н. – Мёр., Гродз. (СПЗБ, ЖНС), *Коўшык* м. – Буда-Каш., Добр. (Мат. Гом.), *Вышазар* м., *Стожар'е* н. – Смален. р. (Дабравольскі).

Плеяды: *Сіцечка* н. – Гродз., Шчуч. (НЛ, Цыхун), *Сіцяцка* н. – Гродз. (СПЗБ), *Сітца* н. – Мёр., Докш., Мядз. (СПЗБ, ЖНС), *Сітцо* н. – Чэрв. р., Паст., Уздз., Клецк., Лях., Вілен. р. (СПЗБ, Шатэрнік, Мат. апыт.), *Стажар* м. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *Валасажар* м. – Раг., зах.-бран. р. (СПЗБ, Растаргуеў), *Вісажар* м. – Бял. (НС, Н. сл-сць), *Велісазар* м. – Сен. (Каспяровіч), *Купка* ж. – Драг. (ЛП),

Ку́рачка ж. – Кам. (ЖНшС), *Ку́рачкі* толькі мн. – Беластоц. р. (СПЗБ).

Пояс Арыёна: *Гра́блі* мн. – Віц. р. (Каспяровіч), *Каро́місел* м., *Каро́місла* н. – Сен. (Каспяровіч), *Касцы́* мн. – Віц. р., Астр., Іўеў., Воран., Лід., Шчуч., Клецк., Латгал. р., Беластоц. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., Каспяровіч, Мат. апыт.), *Касары́* мн. – Кобр., Лельч. (НЛ, ЖНшС).

Назвы асобных сузор'яў: *Каза́* ж. – Гарад. (НЛ), *Крыж* м. – Жлоб. (Мат. Гом.).

Сцюжа, гл. **Мароз**

Туман

Згушчэнне вельмі дробных кропелек вады або ледзяных крышталікаў у прыземных пластах атмасферы, што робіць паветра непразрыстым.

тума́н м. – усх.-маг. р., Смарг., Чэрв., Кобр., Жытк., Вілен. р. (СПЗБ, ТС, ЖНшС, Бялькевіч), *тума́нь* ж. – Стол. (ДСБ, НЛ), *тма* ж. – мясц. (Насовіч), *смуга́* ж. – Лаг., Смарг., Воран. (СПЗБ, Варлыга), *сму́га* ж. – Драг. (СНМ), *імгла́* ж. – усх.-маг. р., Маст. (СПЗБ, Бялькевіч), *мыгла́* ж. – Мядз., Маладз. (ЛАБНГ, СЦБ), *мла* ж. – Брэсц., Бяроз. (ДСБ, Шаталава), *імга́* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *на́вісь* ж. – Хойн. (Шаталава), *рось* ж. – мясц. (Станкевіч), *шумо́чак* м. памянш. – Воран. (СПЗБ), *курэ́ц* м. – Лаг. (Варлыга), *зыза́р* м. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *зэс* м. – Навагр. (Сл. Гродз.), *сма́га* ж. 'імгла на гарызонце ўлетку ў спякотны час' – мясц. (Станкевіч);

густы туман, туманнасць: *тума́нішча* ж. – Акц. (Мат. Гом.), *цямра́васць* ж. – Іўеў. (Сл. Гродз.);

туманнае акружэнне Месяца: *ко́ла* н. – Вілен. р. (СПЗБ), *круг* м. – Слон. (Мат. Гродз.).

Хмарнасць

Стан надвор'я, які характарызуецца згушчэннем хмар, воблачнасцю.

хма́рнасць ж. – мясц. (Станкевіч), *хмарната́* ж. – Паст. (ЛАБНГ, СПЗБ), *хма́ра* ж. – Пол. (ЛАБНГ), *хму́рны дзень* – Кобр. (ЖНшС), *па́смурная паго́да* – Хойн. (ЛАБНГ), *цьмя́ная паго́да* – Іўеў. (ЛАБНГ), *це́мнач* ж. – Дзятл. (СПЗБ), *па́мжа* ж. – мясц. (Станкевіч), *мяшо́к* м. – Кам. (ЖНшС), *кула́жанне* н. – Мсцісл. (Юрчанка), *ціхі́нь* ж. 'пахмурнае, але ціхае надвор'е' – мясц. (Насовіч), *цень* ж. 'пахмурнае і дажджлівае надвор'е' – Мёр. (СПЗБ).

Холад

Адносна нізкая тэмпература навакольнага асяроддзя (паветра, вады і пад.); халоднае надвор'е.

хо́лад м. – усх.-маг. р., Брасл., Смарг., Мядз., Мін., Пух., Стол., Жытк., Вілен. р., Латгал. р. (СПЗБ, ТС, Бялькевіч, Станкевіч), *зімната́* ж. – Брасл., Іўеў., Вілен. р. (СПЗБ, Мат. мін.-мал.), *зі́мнасць* ж. – мясц. (Насовіч), *зімно́* н. – Смарг., Ашм., Іўеў., Беластоц. р. (СПЗБ), *стынь* ж. – Мсцісл., Чав., Бых. (Мат. Маг., Юрчанка), *стыль* ж. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *сты́ліца* ж. – Чав., Бых. (Мат. Маг.), *асту́да* ж. – Астр. (СРЛГ), *зяб* м. – Жытк. (ТС), *ду́бар* м. экспр. – Зэльв., Ваўк., Люб. (СРЛГ, ЖС), *лі́ха* н. – Смален. р. (Дабравольскі), *зю́зя* ж. дзіц. – Чэрв. р., Мсцісл., Астр., Гродз., Клецк., Стол., Гл., зах.-бран. р. (ТС, Мат. Гродз., НЛ, Нар. скарбы, Насовіч, Растаргуеў, Цыхун, Шатэрнік, Юрчанка, Янкоўскі), *зю́зька* ж., *зю́зечка* ж. памянш. – Чэрв. р. (Насовіч, Шатэрнік), *склём* м. – Круп. (Мат. мін.-мал.), *бры́зклая паго́да* – Лоеў. (Янкова), *халады́* мн. 'халодны час, перыяд' – Віц. р. (Каспяровіч, Станкевіч); *ся́драва* ж. 'халаднаватае надвор'е' – мясц. (Насовіч), *халадо́к* м. 'неспякотны час' – мясц. (Станкевіч), *адхла́н* м., *адхла́нь* ж. 'прахалода ў спёку' – мясц. (Насовіч);

моцны холад: *халадэ́ча* ж. – Чэрв. р., Лаг., Драг. (СПЗБ, ЛП, Шатэрнік), *халадзе́ча* ж. – Стол. (ТС), *халадне́ча* ж. – Драг., Жытк., Лоеў., Браг. (ТС, Мат. Гом., СНМ, Янкова), *халадзі́на* ж. – Мёр., Брасл., Паст., Баран., Акц., Ветк., Ельск., Жытк. (СПЗБ, ТС, Мат. Гом., НС), *халадзі́ла* ж. – Пух. (Мат. мін.-мал.), *халадзі́шча* н. – Зэльв., Жытк. (ТС, Мат. Гродз.), *халадні́шча* н. – Жытк. (ТС), *хало́да* ж. – Добр. (Мат. Гом.), *хало́дніца* ж. – Зэльв. (СРЛГ, Н. сл-сць), *бальшы́ хо́лад* – Пол., Стаўб. (ДАБМ), *зі́мнасць* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *зімната́* ж. – Іўеў. (СЦБ), *сцю́дзіна* ж. – Паст. (ЛАБНГ), *сты́ліца* ж. – Бял. (Яўсееў), *сты́нішча* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *дубарэ́ча* ж. – Гродз. (СРЛГ), *сі́вер* м. – Мёр., Беш., Докш., Леп., Лаг., Мядз., Мін., Пух., Бярэз., Стаўб., Уздз., Карэл., Бабр., Слуцк., Саліг., Жытк. (ДАБМ), *сі́верная паго́да* – Асіп. (ДАБМ), *залко́та* ж. – Бял. (ЛАБНГ), *кальжэ́нне* н. неадабр. – Мсцісл. (Юрчанка), *бры́на* ж. – Лід. (СРЛГ), *зе́мзя* ж. дзіц. – Стол. (ТС), *буй* м. ‘халадэча з ветрам’ – Мсцісл. (Юрчанка).

Шарон, шарпак

Абледзянелая скарынка на паверхні снегу.

шаро́н м. – Ашм., Воран., Іўеў., Валож., Ваўк., Асіп., Люб., Старадарож., Жытк., Петр. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гом., НС), *шрон* м. – Паст. (ЛАБНГ), *чаро́н* м. – Гом., Лоеў. (ЛАБНГ, Янкова), *шарано́к* м. – Мядз., Віл., Ашм., Валож. (ЛАБНГ, СПЗБ), *шаро́нь* м. і ж. – Лаг. (СПЗБ), *шары́н* м. – Слуцк. (ЛАБНГ), *шару́н* м. – Чэрв. р., Бярэз. р., Чашн., Бял., Бых., Раг. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. дыял. сл., Станкевіч, Шатэрнік), *шаруно́к* м. памянш. – Бял. (Мат. дыял. сл.), *шарэ́н* м. – усх.-пал. р., Слуцк. р., Чэрык. (ЛАБНГ, ТС), *шарэ́нь* м. і ж. – Клецк., Саліг., Хойн., Нараўл., Браг. (ЛАБНГ), *шэ́ран* м. – Шарк., Ушацк., Мядз., Петр. (ЛАБНГ), *шэ́рана* ж. – Мядз. (ЛАБНГ), *шэ́рань* м. і ж. – Мядз., Віл., Маладз., Лаг., Барыс., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. дыял. сл., Варлыга), *шэ́рашань* м., *шарэ́шань* м. – Бял. (ЛАБНГ, НС),

шэраш м. – Добр., Стол. (ЛАБНГ, ТС), *шарэш* м. – Касц., Хоц., Пух., Асіп., Гл., Жлоб., Чач., Ветк., Стол. (ЛАБНГ, ТС, Мат. Гом., Мат. мін.-мал.), *шарóш* м. – Стаўб., Уздз., Карэл., Смален. р. (ЛАБНГ, Дабравольскі), *шарáш* м. – Гом. (Мат. Гом.), *шарашóр* м. – Воран., Нясв., Баран. (ЛАБНГ, СПЗБ), *шарашýр* м. – Лях. (ЛАБНГ), *шарóс* м. – Лід., Зэльв. (ЛАБНГ, Сцяцко), *шарóсік* м. памянш. – Маст. (ЛАБНГ, СПЗБ), *шарýс* м. – Маст. (ЛАБНГ), *шарасéнь* м. – Глыб. (ЛАБНГ, СПЗБ), *шóрасць* ж. – Дзярж. (ЛАБНГ), *шóрах* м. – Глыб., Шкл. (ЛАБНГ, СПЗБ), *шэрах* м. – Валож., Кір. (ЛАБНГ), *сярóн* м. – усх.-маг. р., Дубр., Шкл., Маладз., Валож., Ганц., Акц., Светлагор., Маз., Ельск., Рэч., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, Мат. Маг., НС, Бялькевіч, Растаргуеў), *серанóк* м. – усх.-маг. р., Рас., Гарад., Пол., Ушацк., Шум., Чач. (ЛАБНГ, Бялькевіч, Юрчанка), *серанёк* м. – Гор. (ЛАБНГ), *сярýн* м. – Тал., Кругл., Бял., Кір., Маг., Клім., Шкл., Карм., Рэч. (ЛАБНГ), *серунóк* м. – усх.-маг. р., Шкл. (ЛАБНГ, Мат. Маг.), *сярýнь* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *сарýн* м. – Кліч. (ЖС), *сярэн* м. – Калінк., Буда-Каш. (ЛАБНГ), *сярэнь* м. і ж. – Віц., Сен., Рэч. (ЛАБНГ), *сярын* м. – мясц. (Станкевіч), *сярáн* м. – Мсцісл., Ветк., Добр. (ЛАБНГ, Юрчанка), *сарáн* м. – Малар. (ЛАБНГ), *сéран* м. – Верхнядзв., Рас., Гарад., Ушацк., Беш., Шум., Лёзн., Леп., Арш., Калінк., Рэч. (ЛАБНГ, СПЗБ, Насовіч, Станкевіч), *серанóк* м. памянш. – Верхнядзв., Шум., Латгал. р. (СПЗБ), *сéрань* м. і ж. – Мёр., Пол., Паст., Круп., Слаўг. (ЛАБНГ, СПЗБ, НС), *сíрань* м. і ж. – Гор., Чав., Слаўг. (ЛАБНГ), *сéрана* ж. – Верхнядзв. (ЛАБНГ, СПЗБ), *серынá* ж. – Гарад. (ЛАБНГ), *сераніла* ж. – Докш. (ЛАБНГ, СПЗБ), *даршáк* м. – Паст., Мёр. (ЛАБНГ, НС), *шóрсткі снег* – Дзятл. (ЛАБНГ), *шурпáты снег* – Смарг. (ЛАБНГ), *шалýпка* ж. – Брасл. (ЛАБНГ), *шкаралýпа* ж. – Кобр. (ЖНшС), *шкурýпа* ж. – Малар. (ЛАБНГ), *шкарýна* ж. – Іван. (ДСБ), *скарýба* ж. – Астр., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *скурлюшча* ж., *заскурýзлы снег* – Кам. (ЛАБНГ), *скарынка* ж. – Валож., Шчуч., Зэльв., Слон. (ЛАБНГ), *кóрка* ж. – Шчуч. (ЛАБНГ), *грýда* ж. – Мсцісл. (ЛАБНГ), *верхалёдзіца* ж. – Івац. (ЛАБНГ),

зледзянéлы снег – Капыл. (ЛАБНГ), *маразя́нка* ж. – Маладз. (СЦБ), *нáмаразь* ж. – мясц. (Станкевіч), *набóй* м., *набóі* мн. – Бераст. (ЛАБНГ), *наст* м. – Пруж., Лоеў. (ЛАБНГ), *лоб* м. перан. – Карэл. (Мат. дыял. сл.), *абрэ́з* м. – Смален. р. (Дабравольскі, Станкевіч), *дрáча* ж. 'шарпак на дарозе' – Мсцісл. (Юрчанка).

Шэрань, гл. **Іней**

9.2. СЛОВЫ СА ЗНАЧЭННЕМ ПРЫМЕТЫ, ЯКІЯ ХАРАКТАРЫЗУЮЦЬ АСТРАНАМІЧНЫЯ І МЕТЭАРАЛАГІЧНЫЯ АБ'ЕКТЫ, З'ЯВЫ І ПРАЦЭСЫ, А ТАКСАМА ІНШЫЯ ЗВЯЗАНЫЯ З ІМІ ПАНЯЦЦІ

Абложны (пра дождж, хмару)

Абкладны, доўгачасовы.

аблóжны прым. – паўдн.-усх. з., зах.-пал. г., гродз.-бар. г. (за выключэннем Гродз. р.), усх.-маг. р., Чэрв. р., Ушацк., Чашн., Докш., Віл., Барыс., Смален. р. (ЛАБНГ, Бялькевіч, Дабравольскі), *аблажны́* прым. – паўдн.-усх. з., Шум., Мір., Дубр., Арш., Смарг., Слон., Капыл., Пруж., Бяроз. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., Янкова), *блажны́* прым. – Тал. (ЛАБНГ), *аблажнэ́й* прым. – Хоц. (ЛАБНГ), *блажнэ́й* прым. – Драг. (ЛАБНГ, НЛ), *залóжны* прым. – Ушацк., Карэл., Лях. (ЛАБНГ), *безадлóжны* прым. – Кобр. (ЛАБНГ), *абкладны́* прым. – паўн. р., Мсцісл., Клім., Бял., Бых., Чач., Добр., Смален. р. (ЛАБНГ, Дабравольскі, Юрчанка), *абкладнэ́й* прым. – Гарад., Лёзн., Мсцісл., Касц. (ЛАБНГ, Юрчанка), *акладны́* прым. – Верхнядзв., Шарк., Глыб. (ЛАБНГ, СПЗБ), *зацяжны́* прым. – Ашм., Іўеў., Шчуч., Асіп., Кір., Брэсц., Жаб., Іван., Малар., Пін., Стол. (ЛАБНГ, СПЗБ), *зацяжны* прым. – Касц., Нясв. (ЛАБНГ), *працяжны* прым. – Стаўб., Івац. (ЛАБНГ), *працягýшчы* прым. – Навагр., Лід. (ЛАБНГ, СПЗБ), *захóдлівы* прым. – Гарад. (ЛАБНГ), *дóўгі* прым. – Валож., Мін., Дзятл.

(ЛАБНГ), *бесперастáнны* прым. – Івац. (ЛАБНГ, Станкевіч), *бесперары́ўны* прым. – Чэрв., Воран., Петр. (ЛАБНГ), *безнадзёжны* прым. – Уздз. (СЦБ), *навáльны* прым. – Астр., Гродз., Дзятл., Ваўк., Старадарож. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., НС), *навáлны* прым. – Маст., Бераст. (ЛАБНГ), *паравáлны* прым. – Гом. (Мат. Гом.), *спóрны* прым. – Касц. (ЛАБНГ), *заліўны́* прым. – Маладз., Іўеў., Асіп., Маз., Пін. (ЛАБНГ), *праліўны́* прым. – Гродз. (ЛАБНГ), *палі́ўны* прым. – Воран. (ЛАБНГ).

Адліжны; адліжна

Які з'яўляецца ў выніку адлігі, звязаны з адлігай, для якога характэрны частыя адлігі; пра наяўнасць адпаведнага надвор'я.

адлі́жны прым., *адлі́жна* прысл. – Смарг. (СПЗБ, Мат. апыт.), *адлі́глівы* прым., *адлі́глівa* прысл. – мясц. (Насовіч, Станкевіч), *адлóглы* прым. – Смален. р. (Дабравольскі), *злі́жны* прым., *злі́жна* прысл. – Дзятл. (СПЗБ, Мат. апыт.);

толькі пра зіму – не сцюдзёную, з частымі адлігамі: *лёгкі* прым. – Драг., Вілен. р. (СПЗБ), *сірóцкі* прым.– мясц. (Станкевіч).

Бязвоблачны, бясхмарны (пра неба)

Ясны, без воблакаў, без хмар.

бясхмáрны прым. – Віц. (Каспяровіч, Станкевіч).

Вясёлкавы

Які мае адносіны да вясёлкі.

тэ́нчавы прым. – Іўеў. (Сл. Гродз.).

Ветраны; ветрана

З ветрам, які суправаджаецца ветрам.

ве́транны прым., *ве́транна* прысл. – Мсцісл. (Юрчанка, Мат. апыт.), *ве́травы* прым., *ве́трава* прысл. – мясц. (Насовіч, Станкевіч).

Вільготны, мокры; вільготна, мокра

Насычаны вільгаццю, у якім залішне многа вільгаці (пра надвор'е, паветра і пад.); пра наяўнасць вільгаці (ад ападкаў ці ў час адлігі).

вільго́тны прым., *вільго́тна* прысл. – Чэрв. р., Верхнядзв., Чашн., Воран., Шчуч., Зэльв., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Каспяровіч, Насовіч, Шатэрнік, Мат. апыт.), *во́лкі* прым., *во́лка* прысл. – Віц. р., Навагр., Свісл., Ганц. (СПЗБ, Каспяровіч, Насовіч, Мат. апыт.), *валкава́ты* прым., *валкава́та* прысл. – мясц. (Насовіч), *мо́кры* прым., *мо́кра* прысл. – Ашм., Пух., Баран. (СПЗБ, СЦБ, Мат. апыт.), *макро́* прысл. – Шчуч., Кам. (СПЗБ), *макры́вы* прым. – Верхнядзв., Паст. (СПЗБ), *ва́дкі* прым., *ва́дка* прысл. – Чашн. (Каспяровіч, Мат. апыт.), *вадзя́ны* прым., *вадзя́на* прысл. – Лаг. (Варлыга, Мат. апыт.), *брызго́тны* прым., *брызго́тна* прысл., *брыско́тны* прым., *брыско́тна* прысл. – Гродз. (Цыхун, Мат. апыт.), *брыско́тлівы* прым., *брыско́тліва* прысл. – Капыл. (СПЗБ, Мат. апыт.), *азырава́ты* прым., *азырава́та* прысл. – Дзятл. (ЖС, Мат. апыт.), *тля́на* прысл. 'вільготна, мокра і туманна' – Бяроз. (Шаталава).

Воблачны; воблачна

Які мае адносіны да воблака, воблакаў або пакрыты воблакамі; пра наяўнасць воблачнасці.

во́блачны прым., *во́блачна* прысл. – Гор., Старадарож., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, Растаргуеў, Мат. апыт.), *хма́рны* прым., *хма́рна* прысл. – мясц. (Станкевіч), *луні́сты* прым., *луні́ста* прысл. – Віл. (ЛАБНГ, Мат. апыт.), *груда́ты* прым. – Уздз. (СЦБ, Мат. мін.-мал.), *грудава́ты* прым. – Карэл., Навагр.,

Лід., Дзятл., Ваўк., Свісл., Баран. (СПЗБ, Сл. Гродз., Мат. Гродз.), *грудавы́* прым. – Іўеў., Лях. (СПЗБ), *бугрова́ты* прым. – Рэч. (Мат. Гом.), *баранцо́вы* прым. 'пакрыты перыстымі воблакамі (пра неба)' – Гродз. (Цыхун), *пагра́нены* прым. 'аб небе, калі воблакі на ім плывуць кучамі' – Драг. (Н. сл-сць).

Галашчочны; галашчочна

Пра стан надвор'я ўвосень, калі яшчэ няма снегу, але ўжо марозна.

галу́тлівы прым., *галу́тліва* прысл. – Мёр., Паст. (СПЗБ, НС, Мат. апыт.), *хра́пкі* прым., *хра́пка* прысл. – Кобр. (СНМ, Мат. апыт.).

Гарачы, спякотны; горача, спякотна

Які мае высокую тэмпературу паветра; вельмі гарачы, здольны паліць, спальваць (пра сонца); пра адпаведны стан надвор'я.

гара́чы прым. – Віц. р., Чэрв. р., Гродз. (Каспяровіч, Станкевіч, Цыхун, Шатэрнік), *го́рача* прысл. – Віц. р., Чэрв. р., Валож., Навагр., Маст., Баран. (СПЗБ, Каспяровіч, Станкевіч, Шатэрнік), *гара́ча* прысл. – Вілен. р. (СПЗБ), *гарачо́* прысл. – Навагр., Воран., Шчуч., Зэльв., Свісл., Вілен. р. (СПЗБ), *гарачэ́* прысл. – Гродз., Маст., Ваўк., Пруж., Беластоц. р. (СПЗБ, Цыхун), *пяко́тны* прым., *пяко́тна* прысл.– Вілен. р. (СПЗБ, Станкевіч, Мат. апыт.), *пяку́чы* прым. – Віц. (Каспяровіч), *па́лкі* прым., *па́лка* прысл. – Чэрв. р. (Шатэрнік, Мат. апыт.), *спёкла* прысл. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *смаля́чы* прым. – Бераст. (Сл. Гродз.), *сква́рны* прым., *сква́рна* прысл. – Калінк. (З нар. сл., Станкевіч, Мат. апыт.), *жа́ркі* прым., *жа́рка* прысл. – усх.-маг. р., Паст., Лоеў. (СПЗБ, Бялькевіч, Юрчанка, Янкова, Мат. апыт.), *жарко́тны* прым., *жарко́тна* прысл. – Віц. р. (Каспяровіч, Мат. апыт.), *зы́ркі* прым., *зы́рка*

прысл. – Лаг., Навагр., Дзятл., Слуцк., Старадарож., Ганц., Стол., Жытк. (СПЗБ, ТС, Сл. Гродз., Варлыга, Мат. апыт.), *зыркава́ты* прым., *зыркава́та* прысл. – Жытк. (ТС, Мат. апыт.), *ва́дны* прым., *ва́дна* прысл. – мясц. (Станкевіч), *жэ́шкі* прым., *жэ́шка* прысл. – Маст., Кам. (СПЗБ, ЖНС, Мат. апыт.), *свяці́нны* прым. – Астр. (Сл. Гродз.);

гарачы, спякотны і насычаны вільгаццю: *па́рны* прым., *па́рна* прысл. – Чэрв. р. (Станкевіч, Шатэрнік, Мат. апыт.), *па́ркі* прым., *па́рка* прысл. – Астр. (Мат. Гродз., Мат. апыт.), *мля́ўкі* прым., *мля́ўка* прысл. – Слон. (Сл. Гродз., Мат. апыт.), *ду́шны* прым., *ду́шна* прысл. – Віц. р., Чэрв. р. (Каспяровіч, Шатэрнік, Мат. апыт.), *прыпа́ркам* прысл. 'у час гарачага вільготнага надвор'я' – Верхнядзв. (СПЗБ).

Гразкі; гразка (пра надвор'е)

Пра наяўнасць гразі ў выніку адпаведнага характару надвор'я (ападкаў: мокрага снегу, дажджу і пад.).

гра́зкі прым., *гра́зка* прысл. – Віц. р. (Каспяровіч, Мат. апыт.), *гра́зны* прым., *гра́зна* прысл. – Кам. (СПЗБ, Мат. апыт.), *ка́лны* прым., *ка́лна* прысл. – Маст., Беластоц. р. (СПЗБ, Мат. апыт.), *калны́* прым., *кално́* прысл. – Кам. (ЖНшС, Мат. апыт.), *бало́тны* прым., *бало́тна* прысл. – мясц. (Насовіч), *хлёпаністы* прым., *хлёпаніста* прысл. – Іўеў. (Сл. Гродз., Мат. апыт.), *хлюпаткі́* прым., *хлюпатко́* прысл. – Слон. (Сл. Гродз., Мат. апыт.), *ле́сты* прым., *ле́ста* прысл. – Свісл. (СПЗБ, Мат. апыт.).

Дажджавы

Уласцівы дажджу, утвораны дажджом; які нясе дождж.

дажджлі́вы прым. – Шчуч. (СПЗБ).

Дажджлівы

Багаты на дождж, з частымі дажджамі.

дажджлі́вы прым. – Віл., Ашм., Шчуч. (СПЗБ, Мат. Гродз., Станкевіч), *дажджы́вы* прым. – мясц. (Станкевіч), *дажджавы́* прым. – Віц. р. (Каспяровіч), *мачлі́вы* прым. – Кругл. (ЖНС), *машлі́вы* прым. – Гом. р. (Н. сл-сць), *макры́вы* прым. – Верхнядзв., Паст. (СПЗБ), *мо́кры* прым. – Ашм., Пух. (СПЗБ, СЦБ), *мра́чны* прым. – Лоеў. (Янкова), *нягу́длівы* прым. – Малар. (НЛ).

Дробны (пра дождж)

Які складаецца з малых аднародных кропелек.

дро́бны прым. – Смарг. (СПЗБ), *вашы́вы* прым. – Бяроз. (Шаталава), *слямаза́рны* прым. – Кобр. (ДСБ).

Заліўны, праліўны (пра дождж)

Надзвычай моцны, густы, вялікі.

заліўны́ прым. – паўн.-усх. д., паўдн.-усх. з., Віл., Маладз., Валож., Пух., Дзярж., Шчуч., Баран., Петр., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шаталава), *праліўны́* прым. – Брасл., Карэл., Шчуч., Лях. (СПЗБ), *уліўны́* прым. – Смарг., Астр., Лаг., Маладз., Валож., Гродз., Шчуч., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖС), *улі́ўны* прым. – Валож., Стаўб. (ЛАБНГ, Мат. мін.-мал.), *улё́ўны* прым. – Смарг., Ашм., Іўеў., Лаг., Валож. Стаўб., Гродз., Шчуч., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз., Мат. мін.-мал.), *ліўны́* прым. – Мёр., Пол., Астр. (ЛАБНГ, ЖНС), *лі́ўны* прым. – Шарк., Асіп., Дзятл., Івац. (ЛАБНГ), *злі́ўны* прым. – Шчуч. (СПЗБ), *лі́ўневы* прым. – Люб., Чач. (ЛАБНГ), *прало́йны* прым. – Пін., Драг. (ЛАБНГ), *пало́йны* прым. – Акц. (ЛАБНГ), *апла́ўны* прым. – Ганц. (СПЗБ), *пралётны* прым. – Лід. (СПЗБ), *забо́йны* прым. – Мсцісл., Ганц., Лоеў., Вілен. р. (СПЗБ, Юрчанка, Янкова), *наха́льны* прым. – Баран., Брэсц. (ЛАБНГ, СПЗБ), *нага́льны* прым. – Іўеў. (СПЗБ), *нага́йны* прым. – Брэсц. (ЛАБНГ), *гвалто́ўны* прым. – Дзярж., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *навальні́чны* прым. – Смарг.

(ЛАБНГ), *навáльны* прым. – Астр., Валож., Іўеў., Воран., Гродз., Дзятл., Зэльв., Бераст., Старадарож., Вілен. р., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *навáлны* прым. – спарадычна гродз.-бар. г., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *краплíсты* прым. – Навагр., Драг., Пін., Стол. (СПЗБ, НЛ), *крапля́сты* прым. – Драг. (СПЗБ), *крамя́сты* прым. – Гродз. (СПЗБ), *спадзíсты* прым. – Кам. (ЛАБНГ), *бýйны* прым. – Стол. (ЛАБНГ), *крýпны* прым., *спóрны* прым. – Калінк. (ЛАБНГ), *жáркі* прым. – Лоеў. (Янкова), *лёсы* прым. – мясц. (Станкевіч).

Засушлівы; засушліва

Пра надвор'е, якое суправаджаецца засухай.

сухí прым., *сýха* прысл. – Брасл., Смарг. (СПЗБ, Мат. апыт.), *сухýткі* прым., *сухýтка* прысл. – Зэльв. (Мат. Гродз., Мат. апыт.), *сýшны* прым., *сýшна* прысл. – Лях. (СПЗБ, Мат. апыт.), *зáсуха* прысл. 'у сухое надвор'е' – Люб. (Нар. скарбы).

Зацішны; зацішна

Пра ціхае, бязветранае надвор'е.

зáцішны прым., *зáцішна* прысл. – Хойн. (Мат. Гом., Насовіч, Мат. апыт.), *суцíшны* прым., *суцíшна* прысл. – мясц. (Станкевіч), *цíхі* прым., *цíха* прысл. – мясц. (Насовіч).

Зіхатлівы, зіхоткі, зіхотны

Які блішчыць, ззяе яркім пералівістым святлом (пра сонца, зоркі і пад.); напоўнены яркім ззяннем, святлом, блескам.

зіхóтны прым. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *зіхаткí* прым. – Гродз. (Сл. Гродз.), *жáркі* прым. – Лід. (СПЗБ), *я́сны* прым. – Латгал. р. (СПЗБ), *маразя́ны* прым. – Валож. (СПЗБ).

Золкі; золка

Вільготны і пранізліва халодны (пра надвор'е, дождж, вецер); пра адпаведны стан надвор'я.

зо́лкі прым., *зо́лка* прысл. – Віц. р., усх.-маг. р., Чэрв. р., Паст., Ашм., Лаг., Гл. (СПЗБ, Бялькевіч, Варлыга, Каспяровіч, Станкевіч, Шатэрнік, Янкоўскі, Мат. апыт.), *зылава́ты* прым., *зылава́та* прысл. – Навагр. (Сл. Гродз., Мат. апыт.), *зырава́ты* прым., *зырава́та* прысл. – Дзятл. (СРЛГ, Мат. апыт.), *зы́ркі* прым., *зы́рка* прысл. – Чашн. (Каспяровіч, Мат. апыт.), *азы́рны* прым., *азы́рна* прысл. – Лід., Дзятл. (СПЗБ, Сл. Гродз., Мат. апыт.), *ёдкі* прым., *ёдка* прысл. – Мсцісл., Ветк. (Мат. Гом., Юрчанка, Мат. апыт.), *я́дкі* прым., *я́дка* прысл. – Смален. р. (Дабравольскі, Мат. апыт.), *ся́дравы* прым., *ся́драва* прысл. – Слон. (Мат. Гродз., Мат. апыт.), *сі́верны* прым., *сі́верна* прысл. – Дубр. (Н. сл-сць, Мат. апыт.), *брызго́тны* прым., *брызго́тлівы* прым. – Свісл. (Сл. Гродз., СРЛГ), *брыско́тлівы* прым. – Карэл., Зэльв. (Сл. Гродз., Сцяцко), *бры́дкі* прым., *бры́дка* прысл. – Лоеў. (Янкова, Мат. апыт.).

Зорны; зорна

Які мае адносіны да зорак ці пакрыты, усеяны зоркамі; пра наяўнасць мноства зорак на небе.

зо́рны прым., *зо́рна* прысл. – асн. мас. г. (спарадычна паўн.-зах. з., усх.-маг. р. і усх.-пал. р.), зах.-пал. г., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., СНМ, Мат. апыт.), *зо́ркі* прым., *зо́рка* прысл. – пал. р. (ЛАБНГ, Мат. Гом., Мат. апыт.), *зо́рачны* прым. – Валож., Навагр., Дзятл., Лях., Бых. (ЛАБНГ, СПЗБ), *зо́рашны* прым. – Мсцісл., Рэч. (ЛАБНГ), *зо́рысты* прым. – Стаўб., Навагр., Лід. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *зары́сты* прым. – Асіп., Слуцк. (ЛАБНГ), *зо́раваты* прым. – Навагр. (СПЗБ), *зіра́ты* прым. – Маладз. (СЦБ), *звёзны* прым. – паўн.-усх. д. (пераважна віц.-маг. г.), Пух., Кір., Бабр., Гл.,

Саліг., Чач., Гом., Лоеў. (ЛАБНГ, СЦБ), *звёздачны* прым., *гвяздзíсты* прым. – Іўеў. (ЛАБНГ, СПЗБ), *вэ́драны* прым., *вэ́драна* прысл. – Кам. (ДСБ, Мат. апыт.).

Імглісты, імжысты

Зацягнуты імглой, імжой; з імглой, з імжой.

імжáвы прым. – Чашн. (Каспяровіч), *імжлíвы* прым. – мясц. (Станкевіч), *мíглавы* прым. – Воран. (СПЗБ), *мараслíвы* прым. – Слон. (Сл. Гродз.), *кýрны* прым. – Лаг. (Варлыга).

Камякаваты (пра снег)

Які падае камякамі.

шлапáсты прым. – Кобр. (ЖС), *лапáсты* прым. – Брэсц. (НЛ), *хлапавáты* прым. – Смален. р. (Дабравольскі).

Коўзкі, слізкі; коўзка, слізка

Пра стан паверхні ў час галалёду ці дажджу.

кóўзкі прым., *кóўзка* прысл. – Бярэз. (СПЗБ, Мат. апыт.), *скóўзкі* прым., *скóўзка* прысл. – Гродз. (Цыхун, Мат. апыт.), *слíзкі* прым., *слíзка* прысл. – Чэрв. р. (Шатэрнік, Мат. апыт.), *склíзкі* прым., *склíзка* прысл. – зах.-бран. р. (Растаргуеў, Мат. апыт.);

крыху коўзкі: *слізкавáты* прым., *слізкавáта* прысл. – мясц. (Насовіч), *склізкавáты* прым., *склізкавáта* прысл. – зах.-бран. р. (Растаргуеў);

коўзкі ў час галалёду: *галýтлівы* прым., *галýтліва* прысл. – Гарад., Пол. (ЖНС, НЛ, Мат. апыт.), *галашчэ́чны* прым., *галашчэ́чна* прысл. – Кобр. (СНМ, Мат. апыт.).

Кучавы (пра воблакі)

Які мае выгляд густых клубоў, куч.

кудра́вы прым. – Брасл. (СПЗБ), *паго́дні* прым. – Гродз. (СПЗБ).

Марозны; марозна

З марозам або звязаны з дзеяннем марозу; пра надвор'е з тэмпературай паветра ніжэй за нуль.

маро́зны прым., *маро́зна* прысл. – Карм. (ЛАБНГ, Мат. апыт.), *мо́разны* прым., *мо́разна* прысл. – Беш. (Каспяровіч, Мат. апыт.), *маро́злівы* прым. – Карэл., Нясв., Дзятл., Лях., Ганц. (СПЗБ), *маразлі́вы* прым. – Брасл. (СПЗБ), *маро́зяны* прым., *маро́зяна* прысл. – зах.-пал. г. (СПЗБ, Мат. апыт), *маразя́ны* прым., *маразя́на* прысл. – Лаг., Мін., Пух., Вілен. р., Смален. р. (СПЗБ, Мат. мін.-мал., Варлыга, Дабравольскі, Станкевіч), *маразя́нны* прым. – Вілен. р. (СПЗБ), *сі́верны* прым., *сі́верна* прысл. – Чэрв. р., Бярэз. р., Слуцк. р., Докш., Круп., Мін., Стаўб., Уздз., Лід., Навагр., Карэл., Дзятл., Свісл., Крыч., Рэч., Лоеў., Нараўл. (ДАБМ, Мат. апыт.), *я́драны* прым., *я́драна* прысл. – Нясв., зах.-бран. р. (СПЗБ, Насовіч, Растаргуеў, Станкевіч, Мат. апыт.), *зо́лкі* прым., *зо́лка* прысл. – Мёр., Шкл., Уздз., Пух., Асіп., Клім., Бабр., Рэч., Жытк. (ДАБМ, Мат. апыт.), *ёмкі* прым., *ёмка* прысл. – Верхнядзв. (СПЗБ, Мат. апыт.), *цяжкі́* прым. 'марозны і зацяжны (пра зіму)' – Вілен. р. (СПЗБ);

пра вялікі мароз: *маразі́сты* прым. – Буда-Каш. (ЛАБНГ), *жасткі́* прым., *жасто́кі* прым. – Смален. р. (Дабравольскі).

Месячны; месячна

Які мае адносіны да Месяца або асветлены Месяцам; пра наяўнасць Месяца на небе.

ме́сячны прым., *ме́сячна* прысл. – Чэрв. р., Ваўк., Лях. (СПЗБ, Станкевіч, Шатэрнік, Мат. апыт.), *лу́нны* прым., *лу́нна* прысл. – Лоеў. (Янкова, Мат. апыт.), *младзянко́вы*

прым. 'які мае адносіны да маладзіка' – Ашм. (СПЗБ), *квáдравы* прым. 'які мае адносіны да адной з фаз месяца' – мясц. (Насовіч, Станкевіч).

Мокры; **мокра**, гл. **Вільготны**; **вільготна**

Моцны (пра вецер, дождж, снег і пад.)

Значны па ступені свайго праяўлення.

вялíкі прым. – зах.-пал. г., Слуцк. р., спарадычна паўн.-зах. з., Бярэз., Бял., Бых., Асіп., Карм., Добр., Рэч., Калінк., Ельск., Маз., Лях. (ЛАБНГ, СПЗБ), *вéлькі* прым. – гродз.-бар. г., Іўеў., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *бальшы́* прым. – паўн.-усх. д., Смарг., Чач., Ветк., Добр. (ЛАБНГ), *бýйны* прым. – Добр., Лоеў. (Мат. Гом.);

пра моцны вецер: *бурáсты* прым.– Браг. (Мат. Гом.), *разрыўны́* прым. – Смарг. (Сл. Гродз.), *сíльны* прым. – Чэрв. (СПЗБ), *забóйны* прым. 'пра моцны вецер з дажджом' – Браг. (Мат. Гом.), *прамётны* прым. 'пра моцны вецер з мяцеліцай' – мясц. (Насовіч), *люты* прым. 'пра моцны і халодны вецер' – мясц. (Насовіч), *стрáшны* прым. 'пра буру' – Астр. (СПЗБ);

пра моцны дождж: *акрóпны* прым. – мясц. (Насовіч);

пра моцны мароз: *мóцны* прым. – гродз.-бар. г., зах.-пал. г., Арш., Валож., Мін., Шкл., Касц., Саліг., Светлагор., Гом., Лельч. (ЛАБНГ, СПЗБ), *сíльны* прым. – спарадычна усх. з. (пераважна Маг. р. і Гом. р.), Астр., Гродз., Карэл., Уздз. (ЛАБНГ), *крэ́пкі* прым. – паўн.-усх. д., сярэд.-бел. г., паўдн.-усх. з., Нясв., Дзятл. (ЛАБНГ, СПЗБ), *дýжы* прым. – Малар. (ЛАБНГ), *здарóвы* прым. – Карэл., Лід., Шчуч., Стол., Нараўл. (ЛАБНГ, СПЗБ), *дóбры* прым. – Кам., Нараўл. (ЛАБНГ), *харóшы* прым. – Бабр. (ЛАБНГ), *люты* прым. – Добр. (ЛАБНГ, Насовіч, Станкевіч), *стрáшны* прым. – Верхнядзв., Чав. (ЛАБНГ, СПЗБ), *пякýчы* прым. – Асіп. (ЛАБНГ), *пякýшчы* прым. – Івац., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *закалёны* прым. – Жытк. (Мат. Гом.), *закалённы* прым. – Слаўг.

(Мат. Маг.), *скалéцкі* прым. – Ваўк. (Сл. Гродз.), *зы́ры* прым. – Віл. (ЛАБНГ), *зы́ркі* прым. – Валож., Лельч. (ЛАБНГ), *ні́цы* прым. – Хойн. (ЛАБНГ), *прыту́жны* прым. – Стол. (ЛАБНГ), *падхадзя́шчы* прым. – Маг. (ЛАБНГ).

Навальнічны

Які мае адносіны да навальніцы; з частымі навальніцамі

навальні́чны прым. – Ганц., Вілен. р. (СПЗБ, Станкевіч), *нава́льны* прым. – Стаўб., Зэльв., Бераст., Гл. (СЦБ, Сл. Гродз., Мат. мін.-мал., Сцяцко, Янкоўскі).

Непагодлівы, непагодны; непагодліва, непагодна

Які вызначаецца дрэнным надвор'ем або прыносіць непагоду; пра наяўнасць непагоды.

непаго́длівы прым., *непаго́дліва* прысл. – Смален. р. (Дабравольскі, Мат. апыт.), *няго́дны* (*ніго́дны*) прым., *няго́дна* (*ніго́дна*) прысл. – Верхнядзв., Рэч. (НС, Мат. апыт.), *бязго́дны* прым., *бязго́дна* прысл. – мясц. (Насовіч, Станкевіч), *невыра́зны* прым., *невыра́зна* прысл. – Астр. (СПЗБ, Мат. апыт.), *паску́дны* прым., *паску́дна* прысл. – Брэсц. (ДСБ, Мат. апыт.).

Няўстойлівы, пераменлівы (пра надвор'е)

Які часта мяняецца, непастаянны.

перападзі́сты прым. – Драг. (НЛ), *пункто́вы* прым. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *пярэ́сты* прым., у выразе: *на пярэ́стых ко́нях* – Люб. (ЖНшС).

Пагодлівы, пагодны; пагодліва, пагодна

Які вызначаецца добрым, пераважна ясным, сонечным надвор'ем; пра наяўнасць добрага надвор'я.

пагóдлівы прым., *пагóдліва* прысл. – Брасл., Віл., Чэрв., Шчуч., Лях., Бяроз., Кобр., Жытк., Калінк., Смален. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ЖНшС, Дабравольскі, Насовіч, Станкевіч, Мат. апыт.), *пагóдны* прым., *пагóдна* прысл. – усх.-маг. р., Валож., Стол., Беластоц. р. (СПЗБ, ТС, СЦБ, Бялькевіч, Насовіч, Станкевіч, Мат. апыт.), *вéдраны* прым., *вéдрана* прысл. – Саліг. (ЛАБНГ, Мат. апыт.), *ведраны́* прым., *ведранó* прысл. – Драг. (СНМ, Мат. апыт.), *я́сны* прым., *я́сна* прысл. – Віц. р., Калінк. (ЛАБНГ, Каспяровіч, Мат. апыт.), *свяці́нны* прым. – Астр. (Сл. Гродз.), *прóзарны* прым., *прóзарна* прысл. – мясц. (Станкевіч), *сóнначны* прым., *сóнначна* прысл. – Лях. (СПЗБ, Мат. апыт.), *слóнечны* прым., *слóнечна* прысл. – Лід. (Сл. Гродз., Мат. апыт.), *слóнешны* прым., *слóнешна* прысл. – Шчуч. (3 нар. сл., Мат. апыт.), *харóшы* прым. – Брасл., Вілен. р. (СПЗБ), *смаргóвы* прым. ‘які вызначаецца ясным, сонечным надвор’ем улетку’ – мясц. (Станкевіч).

Парывісты (пра вецер, дождж і пад.)

Нераўнамерны, з раптоўнымі парывамі.

узры́вісты прым., *б’ю́шчавы* прым. – Кам. (ЖНС).

Пахмурны (дзень, неба, надвор’е); пахмурна

Хмарны, змрочны; пра наяўнасць пахмурнага надвор’я.

пахму́рны прым., *пахму́рна* прысл. – Віц. р., Пол., Астр., Віл., Валож., Мін., Іўеў., Воран., Гродз., Карэл., Дзятл., Маг., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., НС, Каспяровіч, Мат. апыт.), *пáхмурны* прым., *пáхмурна* прысл. – Рас., Сен., Глыб., Леп., Мядз., Лаг., Шкл., Чав., Клім., Слаўг., Бых., Кір., Смарг., Навагр., Воран., Лід., Бераст., Слон., Клецк., Слуцк., Саліг., Стол., Лельч., Рэч., Добр. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. апыт.), *хму́рны* прым., *хму́рна* прысл. – агульн. (пераважна зах. з.), Вілен. р., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ЛП, ЖНшС,

Каспяровіч, Насовіч, Шатэрнік, Мат. апыт.), *хмурнава́ты* прым., *хмурнава́та* прысл. – Беластоц. р. (СПЗБ, Мат. апыт.), *хму́рысты* прым., *хму́рыста* прысл. – Навагр. (ЛАБНГ, Мат. апыт.), *хма́рны* прым., *хма́рна* прысл. – паўдн.-усх. з., паўн. р., усх.-маг. р., Мядз., Лаг., Смарг., Стаўб., Дзятл., Івац., Бяроз., Смален. р., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Бялькевіч, Дабравольскі, Каспяровіч, Насовіч, Растаргуеў, Станкевіч, Мат. апыт.), *пярэ́хмаркамі* прысл. – Карм. (ЛАБНГ), *па́смурны* прым., *па́смурна* прысл. – усх. з., Стаўб. (ЛАБНГ, Янкова, Мат. апыт.), *пасму́рны* прым., *пасму́рна* прысл. – Смален. р. (Дабравольскі, Мат. апыт.), *па́смарны* прым., *па́смарна* прысл. – Гарад., Шум., Лёзн. (ЛАБНГ, Мат. апыт.), *бо́лачны* прым., *бо́лачна* прысл., *бо́ласны* прым., *бо́ласна* прысл., *балачы́нны* прым., *балачы́нна* прысл. – мясц. (Станкевіч), *паме́жны* прым. – Лун. (ЛАБНГ), *луні́сты* прым., *луні́ста* прысл. – Віл. (СПЗБ, Мат. апыт.), *сму́тны* прым., *сму́тна* прысл. – Гродз., Маст., Брэсц. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, Насовіч, Мат. апыт.), *ту́мны* прым., *ту́мна* прысл. – Жытк. (ЖНшС, Мат. апыт.), *цёмны* прым., *цёмна* прысл. – Віл., Клім. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. апыт.), *ну́дны* прым., *ну́дна* прысл. – Чач. (ЛАБНГ, Мат. апыт.), *ні́цы* прым., *ні́ца* прысл. – Акц., Добр. (СПЗБ, Мат. Гом., Мат. апыт.), *няна́сны* (*ніна́сны*) прым., *няна́сна* (*ніна́сна*) прысл. – віц.-маг. г. (ЛАБНГ, Мат. апыт.), *няна́слівы* (*ніна́слівы*) прым., *няна́slіва* (*ніна́сліва*) прысл. – Арш., Тал. (ЛАБНГ, Мат. апыт.), *непаго́длівы* прым., *непаго́дліва* прысл. – Пін., Стол. (ЛАБНГ, Мат. апыт.), *непаго́жы* (*ніпаго́жы*) прым. – Кір. (ЛАБНГ), *нявё́драны* прым., *нявё́драна* прысл. – Смален. р. (Дабравольскі, Мат. апыт.), *залава́ты* прым., *залава́та* прысл. – Навагр. (ЛАБНГ, Мат. апыт.), *мле́чавы* прым., *мле́чава* прысл. ‘пра пахмурнае і туманнае надвор’е’ – Івац. (НС, Мат. апыт.).

Пераменлівы (пра надвор’е), гл. **Няўстойлівы**

Перарывіста (пра тое, як ідзе дождж, снег)

Няроўна, з перапынкамі.

перарывамі прысл. – Верхнядзв., Бял., Кобр. (ЛАБНГ), *перарывам* прысл. – Лун., Ветк. (ЛАБНГ), *з перарывамі* – Саліг., Кам., Пін., Стол., Лельч., Акц., Ельск., Буда-Каш. (ЛАБНГ), *з перарывам* – Карм., Драг. (ЛАБНГ), *пярэўнам* прысл. – Рэч. (ЛАБНГ, НС), *з пярэрвамі* – Дзятл. (ЛАБНГ), *з перапынкамі* – Саліг., Жлоб. (ЛАБНГ), *пераходам(і)* прысл., *з пераходам(і)* – спарадычна паўн. р., Кір., Бабр. (ЛАБНГ, СПЗБ), *праходам(і)* прысл. – Паст. (ЛАБНГ, СПЗБ), *з праходам* – Вілен. р. (СПЗБ), *перагонамі* прысл. – Мядз., Шкл., Бых., Кір., Дзярж., Нясв., Слуцк., Лун. (ЛАБНГ, Шаталава), *перагонам* прысл. – Шум., Леп., Маладз., Валож., Нясв. (ЛАБНГ, СПЗБ), *пярэганам* прысл. – Пух., Маз. (ЛАБНГ), *з перагонамі* – Арш., Навагр., Кобр., Стол. (ЛАБНГ), *з перагонам* – Люб. (ЛАБНГ), *з пералётамі* – Кобр., Драг. (ЛАБНГ), *перавáламі* прысл. – Чэрв., Слаўг., Бых., Бабр., Карм., Раг., Добр. (ЛАБНГ, НЛ), *перавáлам* прысл. – Чэрв., Добр. (ЛАБНГ, СПЗБ), *пярэвалам* прысл. – Раг. (СПЗБ), *з перавáлам* – Добр. (ЛАБНГ), *з пярэвалакам* – Рэч. (ЛАБНГ), *пярэскакам* прысл. – Браг. (ЛАБНГ), *пярэгадам* прысл. – Маст., Старадарож. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз., НС), *з перасекам* – Петр. (ЛАБНГ), *з пераціхам* – Рас. (ЛАБНГ), *з пераліўвамі* – Івац. (ЛАБНГ), *з пераменамі* – Бяроз. (ЛАБНГ), *пунтамі* прысл. – Валож., Іўеў. (ЛАБНГ), *чáтамі* прысл. – Навагр., Лід., Шчуч., Слон., Дзятл., Баран., Лях., Пруж. (ЛАБНГ, СПЗБ), *чáтаю* прысл. – Шчуч. (СПЗБ), *чáдамі* прысл. – Іўеў., Лід. (ЛАБНГ, СПЗБ).

Перарывісты (пра дождж, снег)

Які перарываецца праз кароткія прамежкі часу, ідзе з перапынкамі.

перарывісты прым. – Кір., Лельч. (ЛАБНГ), *перарыўны* прым. – Беш., Віл., Чэрв., Іўеў., Воран., Бабр., Жлоб., Чач., Івац., Брэсц., Іван., Малар., Драг. (ЛАБНГ, СПЗБ), *прэрвяны* прым. – Шчуч. (ЛАБНГ), *пераходны* прым. – паўн.-усх. д., спарадычна цэнтр. з., Лях., Кам., Брэсц. Малар. (ЛАБНГ,

СПЗБ), *перахадзя́шчы* прым. – Пол. (ЛАБНГ), *перахо́жсы* – Смален. р. (Дабравольскі), *надхо́дны* прым. – Ашм. (ЛАБНГ, СПЗБ), *прахо́дны* прым. – Астр. (СПЗБ), *прахадны́* прым. – Смарг. (ЛАБНГ), *прайсцёвы* прым. – Астр. (ЛАБНГ), *перабе́глы* прым. – Жаб. (ЛАБНГ), *бягу́чы* прым. – Капыл. (ЛАБНГ), *пералётны* прым. – гродз.-бар. г., спарадычна зах.-пал. г., Чав., Калінк., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *пралётны* прым. – Гродз., Бераст., Ваўк., Пруж., Бяроз. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *налётны* прым. – Воран., Бяроз. (ЛАБНГ), *пераго́нны* прым. – Лёзн., Віл., Гор., Шкл., Чав., Чэрык., Нясв. (ЛАБНГ, НС), *наго́нны* прым. – Сен. (ЛАБНГ), *пераліу́ны* прым. – Іван. (ЛАБНГ), *перава́лны* прым. – Гом. (ЛАБНГ), *каро́ткі* прым. – Петр. (ЛАБНГ), *лёганькі* прым. – Стол. (ЛАБНГ), *со́нцавы* прым. – Хойн. (ЛАБНГ), *свіння́чы* прым. – Кобр., Пін. (ЛАБНГ), *фадра́тны* прым. – Пін. (ЛАБНГ).

Перысты (пра воблакі)

Падобны формай да пер'я.

пяры́сты прым. – Латгал. р. (СПЗБ).

Праліўны, гл. **Заліўны (пра дождж)**

Пульхны (пра снег)

Лёгкі, пушысты.

пу́хкі прым. – Лаг. (СПЗБ), *пу́хлы* прым. – Верхнядзв. (СПЗБ), *пархля́вы* прым., *паршля́вы* прым. – Мёр. (НС).

Росны

Які суправаджаецца выпадзеннем расы; пра наяўнасць вялікай расы.

ро́сны прым., *ро́сна* прысл. – агульн., Вілен. р. (СПЗБ, Станкевіч, Мат. апыт.), *расны́* прым., *расно́* прысл. – На-

вагр., Слон., Дзятл. (СПЗБ, Мат апыт.), *я́ркі* прым. ‘з вялікай расой, расісты’ – Лаг. (Варлыга).

Рыхлы (пра снег)

Рассыпісты, мяккі, порысты.

ры́хлы прым. – Брасл. (СПЗБ), *со́ўкі* прым. – Мсцісл. (Юрчанка), *хлапава́ты* прым. – мясц. (Насовіч), *ко́мкі* прым. ‘рыхлы, мяккі (пра снег у час адлігі)’ – Мсцісл. (Юрчанка).

Свежы (пра паветра)

Чысты, не забруджаны, які часта абнаўляецца.

лёгкі прым. – Верхнядзв., Драг. (СПЗБ), *во́льны* прым. – Ваўк. (СПЗБ).

Слабы, ціхі (пра вецер, дождж і пад.)

Не моцны, слабай сілы.

ціхо́й прым. – Брасл. (СПЗБ);

ціхі, без ветру (толькі пра дождж): *пла́ўны* прым. – Латгал. р. (СПЗБ), *багавы́* прым. – Віл. (СПЗБ).

Слізкі; **слізка**, гл. **Коўзкі**; **коўзка**

Слотны; **слотна**

Вільготны, з дажджом і мокрым снегам; пра адпаведны стан надвор’я.

сло́тны прым., *сло́тна* прысл. – Смарг. (СПЗБ, Мат. апыт.), *слю́тны* прым., *слю́тна* прысл. – мясц. (Насовіч), *ля́пські* прым., *ля́пська* прысл. – Паст. (СПЗБ, Мат. апыт.).

Снежны

Які мае адносіны да снегу або з’яўляецца снегам; багаты на снег.

снéжны прым. – Смален. р. (Дабравольскі), *грубы́* прым. ‘пра зіму’ – Вілен. р. (СПЗБ).

Сонечны

Які мае адносіны да Сонца; напоўнены сонечным святлом.

со́нначны прым., *со́нначна* прысл. – Лях. (СПЗБ, Мат. апыт.), *сло́нечны* прым., *сло́нечна* прысл. – Лід. (Сл. Гродз., Мат. апыт.), *сло́нешны* прым., *сло́нешна* прысл. – Шчуч. (З нар. сл., Мат. апыт.).

Спорны (пра дождж, снег)

Які хутка змочвае або пакрывае зямлю, часты.

спо́рны прым. – Чэрв. р., Навагр., Нясв. (СПЗБ, Станкевіч, Шатэрнік), *спры́тны* прым. – Докш. (СПЗБ), *ча́сты* прым. – Шчуч. (СПЗБ).

Спякотны; **спякотна**, гл. **Гарачы**; **горача**

Туманны; туманна

Які мае адносіны да туману або ўтвораны туманам, складаецца з яго і насычаны ім; пра наяўнасць туману ў атмасферы.

тума́ністы прым., *тума́ніста* прысл. – Смален. р. (Дабравольскі, Мат. апыт.), *мля́ны* прым., *мля́на* прысл. – Брэсц. (ДСБ, Мат. апыт.), *мляны́* прым., *мляно́* прысл. – Бяроз. (Шаталава, Мат. апыт.), *ку́рны* прым., *ку́рна* прысл. – Лаг. (Варлыга, Мат. апыт.).

Уліўна

Паўнаводна (пра тое, як ідзе дождж).

уліўна прысл. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *пролiўнем* прысл. – мясц. (Насовіч), *налíвам* прысл. – Жытк. (ТС).

Халодны (пра надвор'е, вецер, паветра і пад.); холадна

Які мае нізкую або адносна нізкую тэмпературу, не дае цяпла; пра адпаведны стан надвор'я.

халóдны прым. – агульн. (паўн. р. – спарадычна), Смален. р., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, ТС, Дабравольскі, Растаргуеў), *хóладна* прысл. – агульн. (віц.-маг. г. – спарадычна), Вілен. р. (ДАБМ, СПЗБ, Мат. Гродз., Шатэрнік), *халóдна* прысл. – паўн.-усх. д., Чэрв. р., Бярэз. р., Гом. р., Дзярж., Гродз., Шчуч., Лід., Дзятл., Слон., Ваўк., Слуцк., Івац., Малар., Стол., Лельч., Ельск., Капатк., зах.-бран. р. (ДАБМ, СПЗБ, Мат. Гом., Бялькевіч, Растаргуеў, Янкова), *халаднó* прысл. – зах.-пал. г., заходняя частка гродз.-бар. г., спарадычна усх.-пал. р., Лід., Ганц., Беластоц. р., зах.-бран. р. (ДАБМ, СПЗБ, ТС, Растаргуеў), *халаднé* прысл. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *халóнны* прым. – усх.-маг. р., Шарк., Навагр. (ЛАБНГ, Мат. апыт.), *халóнна* прысл. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *хóланна* прысл. – Навагр. (СПЗБ), *халаннó* прысл. – Дзятл. (СПЗБ), *зíмны* прым. – заходняя частка паўн.-зах. з., Дзятл., Свісл., Івац., Кам., Брэсц., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, ЖС, ЖНС), *зімны́* прым. – заходняя частка паўн.-зах. з., Вілен. р. (СПЗБ), *зíмні* прым. – Валож. (СЦБ), *зíмна* прысл. – паўн.-зах. з. (пераважна заходняя частка), Шкл., Слон., Слуцк., Івац., Кам., Брэсц., Малар., Пін., Стол., Жытк., Вілен. р., Латгал. р., Беластоц. р., Смален. р. (ДАБМ, СПЗБ, СЦБ, ДСБ, ЖС, ЖНС, Мат. Гродз., Дабравольскі, Насовіч), *сцюдзёны* прым., *студзёны* прым. – паўн.-усх. д., сярэд.-бел. г., спарадычна паўдн.-усх. з., Смален. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Бялькевіч, Дабравольскі, Каспяровіч, Насовіч, Шатэрнік), *сцюдзёна* прысл. – паўн.-усх. д., спарадычна сярэд.-бел. г., Карэл. (ДАБМ, СПЗБ, Мат. Маг., Насовіч), *студзёна* прысл. – спарадычна паўн.-усх. д. і сярэд.-бел. г., Навагр., Слуцк., Гл., Лоеў., Ельск.,

Пін. (ДАБМ, Мат. Маг., Каспяровіч), *сцю́дзены* прым., *сцю́дзена* прысл. – пол.-мін. г. (пераважна Мін. р.) (ДАБМ, ЛАБНГ, СПЗБ, НС), *сцюдзе́на* прысл. – Глыб., Докш. (ДАБМ), *сцю́жны* прым., *сцю́жна* прысл. – Іўеў. (Сл. Гродз., Мат. апыт.), *сту́жны* прым., *сту́жна* прысл. – Стол. (ТС, Мат. апыт.), *сты́лы* прым., *сты́ла* прысл. – Смарг., Гродз. (Сл. Гродз.), *каля́вы* прым., *каля́ва* прысл. – Воран. (Сл. Гродз., Мат. апыт.), *я́драны* прым., *я́драна* прысл. – усх.-маг. р., Круп., Раг. (СПЗБ, Бялькевіч), *я́дрыны* прым. – Бярэз. (СПЗБ), *ся́драны* прым., *ся́драна* прысл. – Чэрв. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. апыт.), *я́дравы* прым., *я́драва* прысл. – Барыс. (СПЗБ, Мат. апыт.), *ся́дравы* прым., *ся́драва* прысл. – Чэрв., Асіп., Слон., Баран., Лях. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. апыт.), *сядро́вы* прым., *сядро́ва* прысл. – Асіп., Лях. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. апыт.), *сі́верны* прым., *сі́верна* прысл. – Мін., Карэл. (СПЗБ, Сл. Гродз., Мат. апыт.), *ашчапе́рысты* прым., *ашчапе́рыста* прысл., *азы́рысты* прым., *азы́рыста* прысл. – Зэльв. (Сл. Гродз., Мат. апыт.), *азы́рны* прым., *азы́рна* прысл., *азы́рлівы* прым., *азы́рліва* прысл. – Лід. (Сл. Гродз., Мат. апыт.), *азы́ры* прым., *азы́ра* прысл. – Дзятл. (СПЗБ, Мат. апыт.), *зо́лкі* прым., *зо́лка* прысл. – Бял., Клім., Люб. (ЛАБНГ, Мат. апыт.), *во́стры* прым. – Стаўб. (СЦБ), *я́ркі* прым. – Асіп. (СПЗБ), *зя́бкі* прым., *зя́бка* прысл. – Стол. (ТС, Мат. апыт.), *зно́бкі* прым., *зно́бка* прысл. – Лід. (Сл. Гродз., Мат. апыт.), *здро́жны* прым., *здро́жна* прысл. – Ваўк. (Сл. Гродз., Мат. апыт.), *азы́зы* прым., *азы́за* прысл. – Шчуч. (СПЗБ, Мат. апыт.), *здаро́вы* прым. ‘толькі пра надвор’е’ – Зэльв. (ЖС), *брыско́тны* прым. ‘халодны і ветраны’, *брыско́тна* прысл. ‘холадна і ветрана’ – Свісл. (Сл. Гродз., Мат. апыт.);

пра халоднае і свежае надвор’е: *я́драны* прым., *я́драна* прысл. – Чэрв. р., Бял. (Мат. дыял. сл., Насовіч, Станкевіч, Шатэрнік, Мат. апыт.), *ся́дравы* прым., *ся́драва* прысл. – Слон., Зэльв. (НЛ, Сцяцко, Мат. апыт.), *сідра́вы* прым., *сідра́ва* прысл. – Слон. (Сл. Гродз., Мат. апыт.);

пра вельмі халоднае надвор’е: *халадне́нны* прым., *халадне́нна* прысл. – Добр. (Мат. Гом., Мат. апыт.), *захо́ладна*

прысл. – Вілен. р. (СПЗБ), *захаладно́* прысл. – Ваўк. (СПЗБ), *сібі́рны* прым., *сібі́рна* прысл. – Гродз., Слуцк., зах.-бран. р. (ЖНшС, Растаргуеў, Цыхун, Мат. апыт.), *сібе́рны* прым., *сібе́рна* прысл. – Чэрв. р., Слуцк. (ЖНшС, Шатэрнік, Мат. апыт.), *се́верна* прысл. – Верхнядзв., Брасл., Докш., Арш., Мядз., Лаг., Мін., Бярэз., Шкл., Люб., Івац., Светлагор., Калінк. (ДАБМ), *сі́верка* прысл. – Тал., Слаўг. (ДАБМ), *зы́ркі* прым., *зы́рка* прысл. – мясц. (Станкевіч), *зо́лкі* прым., *зо́лка* прысл. – Бял. (Мат. дыял. сл., Мат. апыт.);

з умераным холадам, прахалодай: *халаднава́ты* прым., *халаднава́та* прысл. – Стол., Жытк. (ТС, Мат. апыт.), *халадка́вы* прым., *халаджа́вы* прым., *халаджа́ва* прысл. – мясц. (Станкевіч), *халажа́вы* прым., *халажа́ва* прысл. – Віц. (Касяпяровіч, Мат. апыт.), *халадне́ва* прысл. – Драг. (Н. слсць), *зімнава́ты* прым., *зімнава́та* прысл. – Вілен. р. (СПЗБ, Мат. апыт.), *сядра́вы* прым., *ся́драва* прысл. – мясц. (Станкевіч), *зая́драны* прым., *зая́драна* прысл. – мясц. (Насовіч), *азы́раваты* прым., *азы́равата* прысл. – Маст. (СПЗБ, Мат. апыт.).

Цёплы; цёпла (пра надвор'е, вецер, дождж і пад.)

Які змяшчае ў сабе пэўную колькасць цяпла або вызначаецца адносна высокай тэмпературай паветра; пра адпаведны стан надвор'я.

цёплы прым., *цёпла* прысл. – усх.-маг. р., Чэрв. р., Мядз., Смарг., Навагр., Лід., Гродз., Маст., Шчуч., Дзятл., Ваўк., Люб., Лях., Кам., Беластоц. р. (СПЗБ, Бялькевіч, Шатэрнік), *цяпло́* прысл. – Мядз., Смарг., Шчуч., Маст., Дзятл., Ваўк., Лях., Беластоц. р. (СПЗБ), *цёпленькі* прым. памянш., *цёпленька* прысл. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *цяплю́сенькі* прым. памянш., *цяплю́сенька* прысл., *цяплю́танькі* прым. памянш., *цяплю́танька* прысл., *цяплю́ткі* прым. памянш., *цяплю́тка* прысл. – мясц. (Насовіч), *цёплата* прысл. – Брасл. (СПЗБ), *цяпля́ва* прысл. – Кам. (СПЗБ), *за́цепла* прысл. – Люб. (Нар. скарбы), *ле́тны* прым. – Гродз. (Сл. Гродз.), *злі́глы* прым.,

злі́гла прысл. – Дзятл. (Мат. Гродз.), *пахадно́* прысл. – Лід. (Сл. Гродз.), *прэ́сны* прым. 'пра адносна цёплае надвор'е зімой, калі не замярзае зямля' – пал. р. (ЛП).

Ціхі (пра вецер, дождж і пад.), гл. **Слабы**

Шорсткі (пра снег)

Цвёрды – зляжалы або падмерзлы.

шэ́рсткі прым. – Бял., Смален. р. (Дабравольскі, Яўсееў).

9.3. АБАЗНАЧЭННІ ПРАЦЭСАЎ І СТАНАЎ, ЗВЯЗАНЫХ З АСТРАНАМІЧНЫМІ І АТМАСФЕРНЫМІ АБ'ЕКТАМІ І З'ЯВАМІ

Апусціцца (пра туман, імглу)

Разаслацца, расцягнуцца над зямлёй.

упа́сці зак. – Ганц. (СПЗБ).

Бліскаць (пра маланку)

Ярка свяціцца, ударацць.

бліска́ць незак. – паўдн. р. (ДАБМ), *блі́скаць* незак.,– Чэрв. р., Сен., Гродз., Маст., Ваўк., Люб., Пруж., Івац., Бяроз., Брэсц., Кобр., Малар., Іван., Драг., Пін., Лун., Жытк., зах.-бран. р. (ДАБМ, СПЗБ, ЖНС, ЖНшС, Каспяровіч, Насовіч, Растаргуеў, Станкевіч, Шатэрнік), *блі́снуць* зак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *заблі́скаць* зак. – зах.-бран. р. (Насовіч, Растаргуеў), *бле́скаць* незак., *блясце́ць* (*блі́сцець*) незак. – Смален. р. (Дабравольскі, Насовіч), *блясну́ць* зак. – Смален. р. (Дабравольскі), *заблісце́ць* зак. – мясц. (Насовіч), *блішчэ́ць* незак. – Віл. (СПЗБ), *зіхаце́ць* незак. – Маст. (СПЗБ), *зіха́ць* незак. – Нараўл. (ДАБМ), *зяха́ць* незак., *сіха́ць* незак., *ссяць*

незак. – Лельч. (ДАБМ, НЛ), *мігáць* незак. – Іван., Пін., Стол. (ДАБМ, НЛ), *мяльгáць* незак., *мяльгнýць* зак., *мяль-кáць* незак., *мельканýць* зак. – мясц. (Насовіч), *засвяціць* зак., *засвяціцца* зак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *жы́гаць* незак. – Раг. (СПЗБ), *жы́гнуць* зак. – Бял., Шчуч., Раг. (СПЗБ, Мат. н.-дыял. сл.), *жáгаць* незак. – Кліч. (ЖС), *жáхаць* незак. – Смал. (СПЗБ), *жáхнуць* зак. – Брасл. (СПЗБ), *біць* незак. – Гродз., Баран., Кобр. (СПЗБ, ЖНшС), *шпáрыць* незак. –Беластоц. р. (СПЗБ), *смальнýць* зак. – Шчуч. (Мат. Гродз.), *шмáльнуць* зак. – Драг. (ЛП), *паліць* незак. – Смарг., Стаўб., Шчуч., Дзятл., Баран. (СПЗБ, СЦБ, Мат. Гродз.), *палыхáць* незак. – Стаўб. (СЦБ), *ляскатáць* незак. – Ганц. (СПЗБ), *крыжавáць* незак. ‘бліскаць крыж-накрыж’ – Воран. (СПЗБ);

спаліць, забіць, зламаць: *удáрыць* зак. – Віл. (СПЗБ), *удэ́рыць* зак. – Воран., Маст. (СПЗБ), *уды́рыць* зак. – Пруж., Калінк. (СПЗБ).

Бурболіць (пра бурбалкі на лужынах)

Утварацца, падымацца ў час дажджу.

скакáць незак. – Вілен. р. (СПЗБ).

Выпарыцца (пра расу, ваду ў лужынах і пад.)

Выйсці парай у паветра.

вы́сьмігнуць зак. – Лаг. (Варлыга).

Выпетраць (пра лёд, снег)

Страціць свае якасці, колер, зрабіцца больш тонкім.

апя́трыць зак. – Малар. (НЛ).

Вятрэць (пра надвор’е)

Станавіцца больш ветраным.

вятрэ́ць незак., *павятрэ́ць* зак., *павертанéць* зак. – мясц. (Насовіч), *запóмчыцца* зак. ‘стаць вельмі ветраным’ – Стол. (ТС).

Грымець (пра гром)

Утвараць у атмасферы моцныя раскацістыя гукі.

грымéць незак. – Віц. р., Чэрв. р., Мсцісл., Кобр. (ЖНшС, Каспяровіч, Шатэрнік, Юрчанка), *грумéць* незак., *загрумéць* зак. – Карэл., Ваўк. (СПЗБ, НЛ), *загрымацéць* зак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *грýкаць* незак., *грукатáць* незак., *стýкаць* незак., *стукатáць* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *гурчэ́ць* незак. – Сен. (Каспяровіч), *ляшчыць* незак. – Слон. (Мат. Гродз.), *жáхаць* незак. – Чэрв. (Мат. мін.-мал.);

грымець урыўкамі: *пагры́мваць* незак. – Слон. (Мат. Гродз.), *пагры́мліваць* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *біць* незак., *трáхаць* незак. ‘грымець рэдка і адрывіста’ – Мсцісл. (Юрчанка);

грымець, грымнуць моцна: *бýхаць* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *ляскатáць* незак. – Ганц. (СПЗБ), *загрýкаць* зак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *даць* зак. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *упéрыць* зак. – Навагр. (Сл. Гродз.), *смальнýць* зак. – Шчуч. (Мат. Гродз.), *адгрымéць* зак. ‘скончыць грымець’ – Чэрв. р. (Шатэрнік).

Грэць (пра сонца)

Перадаваць сваю цеплыню.

угравáць незак., *угрэ́ць* зак. – Смален. р. (Дабравольскі, Насовіч), *прыгрэ́ць* зак. ‘абагрэць крыху, злёгку’ – Воран. (Мат. Гродз.), *пратáліваць* незак., *пратáліць* зак. ‘зганяць сваёй цеплынёй снег, адкрываючы зямлю’ – мясц. (Насовіч);

моцна грэць, пячы: *пячы́* незак. – Стаўб., Навагр., Шчуч., Зэльв. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *пякці́* незак. – Пін. (ЖНС), *печ* незак., *запякáць* незак. – Смален. р. (Дабравольскі,

Станкевіч), *прыпякáць* незак. – мясц. (Станкевіч), *прыпéкаць* незак. – Лях. (СПЗБ), *палíць* незак. – Гродз., Пін., Вілен. р. (СПЗБ, ЖНС), *смалíць* незак. – Чэрв. р., Дзятл., Вілен. р., зах.-бран. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., Растаргуеў, Станкевіч, Шатэрнік), *шмалíць* незак. – Драг. (ЛП), *прáжыць* незак. – Драг., Беластоц. р. (СПЗБ, ЛП), *сквáрыць* незак. – Слон. (ЖС, Станкевіч), *жáрыць* незак. – Лях. (СПЗБ), *вары́ць* незак. – Ашм., Стаўб. (СЦБ, СРЛГ), *сушы́ць* незак. – Жытк. (ТС);

прыхопліваць, абдаваць спякотай: *пеканýць* зак. – мясц. (Станкевіч), *абжыгнýць* зак. – Чэрв. (СПЗБ), *захвáтываць* незак. – Мсцісл. (Юрчанка);

перастаць, пераставаць пячы: *аджáрыць* зак., *спатыхáць* незак., *спатыхáцца* незак. – Мсцісл. (Юрчанка).

Дзьмуць (пра вецер)

Несці, гнаць струмень паветра.

дзьмуць незак., *падзьмýць* зак. – Чэрв. р., Валож., Навагр. (СПЗБ, Шатэрнік), *дзьмýхаць* незак. – Беластоц. р. (СПЗБ), *дуць* незак. – Лаг., Іўеў., Смален. р. (СПЗБ, СЦБ, Дабравольскі), *задýць* зак. – Лоеў. (Янкова), *дýнуць* зак. – Брасл., Лях., Ганц. (СПЗБ), *падувáць* незак. – Смален. р. (Дабравольскі), *пярцí* незак. – Драг. (ЛП), *сялéтаць* незак. – Маст. (Сл. Гродз.), *вéтрыць* незак. – Жытк. (Мат. Гом.), *завéтраць* зак. ‘здзьмуць’ – Карэл. (ЖНС), *распарóшыць* зак. ‘распарушыць, раздзьмуць’ – Лаг. (Варлыга), *сéкчы* незак. ‘дзьмуць (пра марозны вецер)’ – Карэл., Лях. (СПЗБ);

веяць (пра слабы вецер): *вéяць* незак. – Беш., Смарг. (СПЗБ, Каспяровіч), *павявáць* незак., *павéяць* зак. – Смарг., Воран., Ганц., Смален. р. (СПЗБ, Дабравольскі), *спавéіць* зак. – Смален. р. (Дабравольскі), *падыхáць* незак. – Чэрв. р., Уздз., Маст. (СПЗБ, СЦБ, Мат. мін.-мал., Шатэрнік), *дыхáць* незак. – Лях. (СПЗБ), *дхаць* незак. – мясц. (Насовіч), *памáхваць* незак. – Саліг. (Н. сл-сць), *жаглявáць* – Зэльв. (Сцяцко), *абдумáць* незак. – Мсцісл. (Юрчанка);

дзьмуць моцна: *бура́ніць* незак. – Круп. (ЛАБНГ, СПЗБ), *бушава́ць* незак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *шуга́ць* незак., *шугну́ць* зак. – мясц. (Станкевіч), *драць* незак. – Вілен. р. (СПЗБ), *ветраго́ніць* незак. – Смарг. (Сл. Гродз.), *жаглява́ць* незак. 'дзьмуць моцна праз шчыліны' – Навагр. (ЖНшС);

дзьмуць моцна і з шумам (у тым ліку – пра вецер са снегам): *сіпе́ць* незак., *засіпе́ць* зак., *сапе́ць* незак., *рассапе́цца* зак., *шугу́каць* незак. – Смален. р. (Дабравольскі), *храпе́ць* незак., *храпці́* незак. – Стол., Жытк. (ТС);

дзьмучы, віхрыцца, круціцца (у тым ліку – пра вецер са снегам): *круці́ць* незак., *закруці́ць* зак. – Воран., Смален. р. (СПЗБ, Дабравольскі, Станкевіч), *су́нуць* незак. – Драг. (ЛП);

дзьмучы, прасквазіць, праняць: *праня́ць* зак. – Стол., Жытк. (ТС), *прасквазні́ць* зак. – Гродз. (Сл. Гродз.);

дзьмучы, хістаць, калыхаць што-н.: *хіта́ць* незак. – Лельч., Беластоц. р. (СПЗБ, НЛ), *шата́ць* незак., *шатну́ць* зак. – Люб. (СНМ); *ша́стаць* незак. 'дзьмучы, раскідваць' – Чэрв. (СПЗБ), *вы́шастаць* зак. 'дзьмучы, высушыць, праветрыць' – Лаг. (Варлыга), *перане́сці* зак. 'дзьмучы, перагнаць, разагнаць хмары' – Шчуч. (СПЗБ), *нагна́ць* зак. 'дзьмучы, нанесці (пяску, пылу)' – Вілен. р. (СПЗБ).

Жаўлець (пра неба)

У час заходу сонца мець пэўны характэрны колер.

жаўле́ць незак. – Слуцк. (ЖНшС).

Задажджыцца

Пра надвор'е з зацяжнымі дажджамі.

задажджы́цца зак. – усх.-маг. р., Паст., Віл., Лаг., Воран., Іўеў., Чэрв., Пух., Зэльв., Ваўк. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Бялькевіч, Варлыга, Станкевіч, Шатэрнік, Юрчанка), *задашчы́цца* зак. – Кобр. (ЖНшС), *задажджы́ць* зак. –

Мсцісл. (Юрчанка), *раздажджы́цца* зак. – Гом. р., Мсцісл., Воран., Зэльв., Смален. р. (Мат. Гродз., Мат. Гом., Дабравольскі, Юрчанка), *дажджы́цца* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *дажджава́ць* незак. – Гродз. (СПЗБ), *разняго́дзіцца* зак. – Чач., Буда-Каш., Лельч. (Мат. Гом.), *занепаго́дзіць* зак., *закула́жыцца* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *распусці́цца* зак. – Смален. р. (Дабравольскі), *ukва́сіць* зак. – Жытк. (ТС), *уплю́нуцца* зак. – Браг. (ЛАБНГ).

Заінець, зашаранець

Пакрыцца інеем, намаразззю.

заі́нець зак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *аб'і́нець* зак., *аб'і́ньваць* незак. – Жытк. (ЖНшС), *абгі́ніць* зак. – Паст. (СПЗБ), *зашэ́рхнуць* зак. – Ушацк. (ЛАБНГ), *зашэ́рашыць* зак. – Леп. (ЛАБНГ), *апацэ́ць* зак. – Астр. (СПЗБ), *загна́ць* зак. – Драг., Лельч. (НЛ), *пасо́рхці* зак. – Шчуч. (СПЗБ), *зала́сіціся* зак. 'пакрыцца ўзорнай намаразззю (пра аконнае шкло)' – Стол. (НЛ).

Зайсці (пра сонца)

Апусціцца за гарызонт.

зайсці́ зак. – пераважна агульн. (СПЗБ, Мат. апыт.), *закаці́цца* зак. – Добр. (Мат. Гом.), *зака́чвацца* незак. – Вілен. р. (СПЗБ), *затмі́цца* зак. – мясц. (Насовіч), *засува́цца* незак. – Беш. (Каспяровіч).

Зашаранець, гл. **Заінець**

Зашэрхнуць

Зацвярдзець, пакрыўшыся шарпаком або падсохшы (пра снег, гразь, глебу і пад.).

зашэ́рхнуць зак. – Барыс., Пух., Дзярж., Шчуч., Слон., Брэсц., Жытк., Маз. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, СЦБ), *зачэ́рхнуць*

зак. – Жытк. (ТС), *сшэ́рхнуць* зак. – Дзярж., Маст. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *падшэ́рхнуць* зак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *пашо́рхнуць* зак. – Шчуч. (СПЗБ), *падшаро́хнуць* зак. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *зашару́хнуць* зак. – Кам. (ЛАБНГ), *зашэ́ршаць* зак. – Мін. (ЛАБНГ), *зашарашэ́ць* зак. – Стаўб. (СЦБ), *пашарашэ́ць* зак. – Пух. (Мат. мін.-мал.), *шарanéць* незак., *зашаране́ць* зак. – Лаг., Стол. (ТС, Варлыга, Станкевіч), *засеране́ць* зак. – Чэрык., Маз. (ЛАБНГ), *зашкару́гнуць* зак. – Брэсц. (НЛ), *зашкару́піць* зак. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *заскарупі́ць* зак. – Драг. (ЛАБНГ), *сцукрава́цца* зак. – Лід. (СПЗБ), *ссе́сціся* зак. – Лях. (СПЗБ).

Згаснуць (пра зорку)

Перастаць свяціць.

здрымце́ць зак. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *пераля́таць* незак. 'пра падзенне зоркі' – Кобр. (СНМ).

Імгліць, імжыць

Падаць, асядаць у выглядзе вельмі дробных ападкаў, шэрані, туману; пра адпаведны стан надвор'я.

імглі́ць незак. – гродз.-бар. г., паўн. р., Мсцісл., Шкл., Капыл., Саліг. (ЛАБНГ), *мгліць* незак. – Верхнядзв., Віц., Маладз., Іўеў., Карэл., Свісл., Клецк., Люб., Баран., Лях., Ганц., Пін. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. дыял. сл.), *міглі́ць* незак. – Брасл., Астр., Віл., Нясв., Ганц., Стол., Лельч., Маз., Петр., Рэч., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *мыглі́ць* незак. – Лёзн., Брасл., Паст., Лаг., Мядз., Віл., Ашм., Смарг., Іўеў., Карэл., Навагр., Стаўб., Слон., Лельч., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *мыгле́ць* незак., *памыгле́ць* зак. – Валож. (ЛАБНГ, Станкевіч), *мыгляне́ць* незак. – мясц. (Станкевіч), *мыгліна́ць* незак. – Ашм. (Сл. Гродз.), *імлі́ць* незак. – Гродз., Шчуч. (ЛАБНГ), *імле́ць* незак. – Пух., Маст., Зэльв. (СПЗБ, Сцяцко), *паімле́ць* зак. – Зэльв. (Сцяцко), *імжы́ць* незак. – усх.-

маг. р., Маг. р., Мін. р., Чэрв. р., Бярэз. р., Слуцк. р., Ушацк., Чашн., Сен., Леп., Круп., Смален. р., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, Бялькевіч, Дабравольскі, Каспяровіч, Растаргуеў, Станкевіч), *імжы́цца* незак. – Сен. (Каспяровіч, Станкевіч), *мжыць* незак. – зах.-пал. г., Бярэз., Асіп., Бабр., Ветк., Добр., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, Растаргуеў, Станкевіч), *мжы́цца* незак. – мясц. (Станкевіч), *мшыць* незак. – Краснап. (ЛАБНГ), *мыжы́ць* незак. – Брэсц., Малар. (НЛ), *мыржы́ць* незак. – Лід. (ЛАБНГ), *імжэ́ць* незак. – усх.-маг. р., Маг. р., Мін. р., Чэрв. р., Бярэз. р., Слуцк. р., Ушацк., Чашн., Леп., Круп. (ЛАБНГ, СПЗБ, Варлыга, Станкевіч, Шатэрнік), *заімжэ́ць* зак., *паімжэ́ць* зак. – Чэрв. р. (Станкевіч, Шатэрнік), *мжэць* незак. – зах.-пал. г., Бярэз., Асіп., Бабр., Ветк., Добр. (ЛАБНГ), *мшэць* незак. – Краснап. (ЛАБНГ), *мылжэ́ць* незак. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *мыржэ́ць* незак. – Лід. (ЛАБНГ), *марасі́ць* незак. – паўдн.-усх. з. (пераважна усх.-пал. р.), усх.-маг. р., Верхнядзв., Дубр., Арш., Валож., Пух., Навагр., Бяроз., Брэсц., Кобр., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, СЦБ, ЖНшС, Бялькевіч), *марусі́ць* незак. – Бярэз., Ваўк., Лях. (СПЗБ), *мараши́ць* незак. – Лаг., Шчуч., Дзятл., Калінк. (ЛАБНГ, СПЗБ), *марушы́ць* незак. – Ашм., Валож. (СПЗБ, ЖС), *маружы́ць* незак. – Ваўк., Пруж., Драг. (ЛАБНГ), *маро́жыць* незак. – Бяроз. (ЛАБНГ), *муро́жыць* незак. – Драг. (ЛАБНГ), *мра́жыць* незак. – Лях. (СПЗБ), *мра́зіць* незак. – Хойн. (Шаталава), *мра́чыць* незак. – Лоеў., Браг. (Шаталава, Янкова), *мрача́ць* незак. – Нараўл. (ЛАБНГ), *мырча́ць* незак., *мярча́ць* незак. – Драг. (ЛАБНГ, ЛП), *мярсе́ць* незак. – Мядз. (СЦБ), *масі́ць* незак. – Кобр. (ЛАБНГ, СНМ), *матрасі́ць* незак. – Чач., зах.-бран. р. (Мат. Гом., Растаргуеў), *матрашы́ць* незак. – усх.-маг. р., Чач. (Мат. Гом., ЖНшС, Бялькевіч), *заматрашы́ць* зак. – мясц. (Станкевіч), *марскаце́ць* незак. – Маст. (СПЗБ), *мархаце́ць* незак. – Дзятл. (СПЗБ), *маргаце́ць* незак. – Зэльв. (СРЛГ), *маргазі́ць* незак., *памаргазі́ць* зак. – Латгал. р. (СПЗБ), *мігаце́ць* незак. – Карм., Рэч., Хойн. (ЛАБНГ, НС), *імро́іць* незак. – Ашм. (Сл. Гродз.), *церушы́ць* незак. – Пух., Валож. (ЛАБНГ, СПЗБ), *зацерушы́ць* зак. –

мясц. (Станкевіч), *пацерушыць* зак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *церусíць* незак. – Шчуч., Пруж., Драг. (ЛАБНГ, СПЗБ), *трусíць* незак. – Іўеў., Зэльв., Смален. р. (ЛАБНГ, Н. сл-сць, Дабравольскі), *трýсіць* незак. – усх.-маг. р., Карэл., Навагр. (СПЗБ, Бялькевіч), *рýсіць* незак. – Клім. (ЛАБНГ), *парашыць* незак. – мясц. (Насовіч), *сíціць* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *курыць* незак. – Іван., Драг., Стол. (ЛАБНГ, НЛ, Станкевіч), *кýрыць* незак. – мясц. (Станкевіч), *курыцца* незак. – Пол. (ЛАБНГ), *закурыцца* зак. – Шчуч. (СПЗБ), *пылíць* незак. – Шчуч. (СПЗБ), *дылéць* незак. – Уздз. (СЦБ, Мат. мін.-мал.), *пырхаць* незак. – Ашм. (СПЗБ), *пыршчыць* незак. – Чэрв. (СПЗБ), *пырскаць* незак. – Брасл. (СПЗБ), *пярсклíць* незак. – Смален. р. (Дабравольскі), *брыскаць* незак. – Беластоц. р. (СПЗБ), *брысаць* незак. – Вілен. р. (СПЗБ), *брыняць* незак. – Паст. (СПЗБ), *блюзнíць* незак., *блюзнéць* незак. – Брэсц. (ЛАБНГ), *кýзявіць* незак. – Малар. (ЛАБНГ), *сіпéць* незак. – Гродз., Лун., Маз. (ЛАБНГ), *сыпаць* незак. – Валож., Гродз., Пруж. (ЛАБНГ), *íліць* незак. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *ісцí* незак. – Гор., Віл., Іўеў., Воран., Стол., Браг., Раг. (ЛАБНГ).

Ісці, падаць (пра дождж, град, снег)

Кáпаць, цячы; ляцець.

Ісці (пра дождж): *ісцí* незак. – агульн., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Станкевіч), *хадзíць* незак. – Пух. (СПЗБ), *пáдаць* незак. – Гродз. р., Брасл., Лаг., Дзятл., Старадарож., Ганц., Брэсц., Кам., Малар., Пін., Стол., Ельск. (ЛАБНГ, СПЗБ), *курыцца* незак. – Беш. (Каспяровіч), *сыпаць* незак. – Віл., Гродз. (СПЗБ), *слóціць* незак. – Воран. (СПЗБ), *сабанíць* незак. – Лід. (СРЛГ), *лапатáць* незак. ‘ідучы, натыкацца на розныя прадметы’ – Лаг. (Варлыга);

пайсці, пачацца: *пайцíць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *упáсці* незак. – Стол., Жытк. (ТС), *закурыцца* зак. – Беш. (Каспяровіч), *зашавалíць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *прысыпаць* зак., *прышпáрыць* зак. – зах.-бран. р. (Растаргуеў),

сыпанýць зак., *сыпнýць* зак. 'пачацца нечакана і на кароткі час' – Мсцісл. (Юрчанка);

пырскаць, крапаць (пра дробны дождж): *пы́рскаць* незак., *папы́рскаць* зак. – Чэрв. р., Брасл., Смален. р. (СПЗБ, Дабравольскі, Насовіч, Шатэрнік), *пры́скаць* незак., *папры́скаць* зак. – Смален. р. (Дабравольскі, Насовіч), *пы́рхаць* незак. – Ашм. (СПЗБ), *пыршчáць* незак., *пы́ршчыць* незак. – Чэрв. р. (СПЗБ, Шатэрнік), *пыршчэ́ць* незак. – мясц. (Станкевіч), *бры́скаць* незак., *пабры́скаць* зак. – Беластоц. р. (СПЗБ, Насовіч), *прабры́знуць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *бры́гаць* незак., *пабры́гаць* зак. – Пол. (НЛ), *пабрыгáць* зак. – Старадарож. (Нар. скарбы), *бы́рзаць* незак., *бы́рзгаць* незак. – Верхнядзв. (СПЗБ), *кра́паць* незак. – Ваўк., Пруж., Вілен. р. (СПЗБ), *крапáць* незак. – Драг., Стол. (СПЗБ), *крапі́ць* незак. – Гродз., Лельч. (СПЗБ, НЛ), *пакрапі́ць* зак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *пакрóпіць* зак. – Верхнядзв., Паст. (СПЗБ), *крапацéць* незак. – Зэльв. (ЖС), *крапяня́ць* незак. – Воран. (СПЗБ), *кáпаць* незак. – Гродз. (СПЗБ), *хля́паць* незак. – Астр. (СПЗБ), *сы́паць* незак. – Пол. (ЛАБНГ), *трусі́ць* незак., *пратрусі́ць* зак., *папáрхіваць* незак. – Смален. р. (Дабравольскі), *дылéць* незак., *падылéць* зак. – Чэрв. (СПЗБ), *злі́гаць* незак. 'падаць па кроплі' – Кобр. (СНМ), *сіпéць* незак. 'ціха шамацець (пра дробны дождж) – Гродз. (СПЗБ, З нар. сл.);

пачаць крапаць: *пы́рснуць* зак., *пырсканýць* зак., *прысканýць* зак. *брысканýць* зак. – мясц. (Насовіч), *запы́рскаць* зак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *заматрашы́ць* зак., *зацýрываць* незак., *зацýрыць* зак., *патрусі́ць* зак., *хлёпнуць* зак. – Смален. р. (Дабрáвольскі);

ісці, падаць моцна ці на працягу доўгага часу: *ліць* незак. – агульн. (спарадычна паўдн.-усх. з.), Вілен. р., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, СЦБ, ЖНшС, Насовіч, Растаргуеў), *і́лліць* незак., *лы́ліцца* зак. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *налі́цца* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *залівáць* незак. – Смален. р. (Дабравольскі, Станкевіч), *лéяць* незак. – Бярэз. р., Чэрв. р., Бял., Кір., Стаўб., Слуцк., Раг. (ЛАБНГ, СПЗБ, НС), *лéецца* незак. – Пух. (З нар. сл.), *лімéніць* незак. – Лоеў. (Янкова),

люшыць незак. – Смарг. (СПЗБ), *улюлюшыць* зак. – Кобр. (ЖНшС), *дзюжсыць* незак. – Мядз., Ашм., Смарг., Іўеў., Навагр., Шчуч., Клім., Чэрык., Бых., Карм., Буда-Каш., Ельск., Рэч., Лоеў., Браг., Нараўл., Светлагор., Лельч., Лун., Стол., Пін., Драг., Жаб., Іван., Малар., Кобр., Брэсц., Кам., Бяроз. (ЛАБНГ, СПЗБ, НС, Шаталава), *южсыць* незак. – Кобр. (ЛАБНГ), *дзяжсыць* незак. – Тал., Чэрык., Шчуч., Зэльв., Слон., Ваўк. (ЛАБНГ, СПЗБ), *дзюрыць* незак. – Чэрв. р., Уздз., Раг. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шатэрнік), *шпарыць* незак. – Буда-Каш., Петр., Жытк., Смален. р., зах.-бран. р. (Мат. Гом., Дабравольскі, Насовіч, Растаргуеў), *адшпарыць* зак. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *прашпарыць* зак., *нашпарыць* зак. – мясц. (Насовіч), *нашпарываць* незак., *нашпарыцца* зак. – Смален. р. (Дабравольскі), *варыць* незак. – Вілен. р. (СПЗБ), *жсарыць* незак. – Брасл., Вілен. р. (СПЗБ), *знаіць* незак. – Драг. (СНМ), *біць* незак. – Лоеў. (Янкова), *лупіць* незак. – Воран., Пін., зах.-бран. р. (СПЗБ, ЖНС, Растаргуеў), *адлупіць* зак. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *лупсачыць* незак. – Івац. (ЖНС), *драць* незак., *ададраць* зак. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *перыць* незак. – Уздз., Нясв., Люб., Драг., Беластоц. р. (СПЗБ, Мат. мін.-мал., Н. сл-сць, Нар. скарбы), *пароць* незак. – Смален. р., зах.-бран. р. (Дабравольскі, Растаргуеў), *адпароць* зак. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *рубіць* незак., *зубіць* незак., *дазубіць* зак. – Смален. р. (Дабравольскі, Станкевіч), *хлястаць* незак. – Гом. (Мат. Гом.), *паадхлястаць* зак. – Смален. р. (Дабравольскі), *хвастаць* незак. – Пух., Жытк. (СПЗБ, ТС), *трапаць* незак. – Лоеў. (Янкова), *парышчыць* незак., *кнеціць* незак., *скнеціць* зак. – Драг. (ЛП), *плюжсыць* незак. – Смарг. (СПЗБ), *пляжсыць* незак. – Воран., Кобр. (СПЗБ, ЖНшС), *плявужсыць* незак. – Драг. (ЛП), *псярыць* – Астр. (Сл. Гродз.), *бурыць* незак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *турыць* незак. – Смален. р. (Дабравольскі), *цурыць* незак. – Паст., Віл. (СПЗБ, Станкевіч), *цурубаніць* незак. – пал. р. (ЛП, НЛ), *царабаніць* незак. – Слон. (Н. сл-сць), *цубаніць* незак. – Гродз. (Сл. Гродз., Цыхун), *цабаніць* незак. – Карэл. (Сл. Гродз., НС), *цубіць* незак. –

Дзярж. (НС), *цу́брыць* незак. – Ваўк. (Сл. Гродз.), *цубэ́сіць* незак. – Мёр. (НС), *цумбэ́рыць* незак. – Смарг. (Сл. Гродз.), *цымбо́ліць* незак. – Лід. (Сл. Гродз.), *цо́паць* незак. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *плюхчэ́ць* незак., *плюшчэ́ць* незак., *хлюпчэ́ць* незак. – мясц. (Насовіч, Станкевіч), *хлю́паць* незак. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *хля́рыць* незак. – Лоеў. (Янкова), *шалёстаць* незак. – Бераст. (Сл. Гродз.), *булбаце́ць* незак. – Клецк. (ЖС), *бамбе́рыць* незак. – Свісл. (Сл. Гродз.), *сагане́ць* незак. – Маст. (СРЛГ), *параго́ніць* незак. – Драг. (Н. ск.), *ука́пнуць* зак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *пазасяка́ць* зак. ‘пра моцны і касы дождж’, *рамо́ніць* незак., *сіцечкам се́яць* ‘ісці працяглы час (пра ціхі летні дождж)’– зах.-бран. р. (Растаргуеў);

моцна пайсці, узмацніцца: *ліну́ць* зак. – Мсцісл. (Насовіч, Юрчанка), *ліваиу́ць* зак. – Лоеў. (Янкова), *палі́ць* зак. – Брасл., Мсцісл., Вілен. р. (СПЗБ, Станкевіч, Юрчанка), *палі́цца* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *улі́ць* зак. – Астр. (СПЗБ), *уле́яць* зак. – Чэрв., Пух. (СПЗБ), *хлы́нуць* зак., *хля́нуць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *хлю́снуць* зак. – Беластоц. р. (СПЗБ), *хлю́пнуць* зак. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *плю́хнуць* зак. – мясц. (Насовіч), *даць* зак. – Зэльв. (СРЛГ), *сыпну́ць* зак. – Жытк. (ТС), *сыпяну́ць* зак. – Стол. (ТС), *секану́ць* зак. – Лях. (СПЗБ), *рубану́ць* зак. – усх.-маг. р., Смален. р. (Бялькевіч, Дабравольскі), *лупану́ць* зак. – Смален. р. (Дабравольскі), *улупцува́ць* зак. – Віл. (СПЗБ), *лузану́ць* зак. – Лоеў. (Янкова), *запаро́ць* зак., *затуры́ць* зак. – Смален. р. (Дабравольскі), *прыўда́рыць* зак., *прыпусці́ць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *прыпа́рыць* зак. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *прыдзю́жыць* зак. – Рэч. (НС), *уцадзі́ць* зак. – Лаг. (Варлыга), *упра́віцца* зак. – Вілен. р. (СПЗБ), *распузы́рыцца* зак. – Смален. р. (Дабравольскі);

пачацца на доўгі час, зацягнуцца: *зарадзі́ць* зак. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *улеля́піцца* зак. – Жытк. (ТС), *ударо́жыцца* зак. – Віл. (СПЗБ), *дажджава́ць* незак. – Гродз. (СПЗБ);

ісці з перапынкамі: *пераходзіць* незак. – мясц. (Станкевіч), *пераліва́ць* незак. – Асіп. (ЛАБНГ), *мінтрэ́жыць* незак., *памінтрэ́жыць* зак. – Смален. р. (Дабравольскі);

льючы, вымачыць, прамачыць, заліць: *заліць* зак. – мясц. (Станкевіч), *зліць* зак. – Мсцісл., Стол. (ТС, Юрчанка), *паліць* зак. – Ганц. (СПЗБ), *пераліць* зак. – Вілен. р. (СПЗБ), *адтапіць* зак. – Круп. (ЖС), *абдóжджыць* зак. – Бераст. (Сл. Гродз.), *абдзюжыць* зак. – Лоеў. (Янкова), *аблюхаць* зак. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *адпаласкáць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *ашпáрыць* зак., *абшпáрыць* зак. – Смален. р. (Дабравольскі, Насовіч), *прашпáрыць* зак. – мясц. (Насовіч), *абшарапóрыць* зак., *адшарапóрыць* зак. – Смален. р. (Дабравольскі, Насовіч), *збýрыць* зак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *панабухтóрыць* зак. – Смален. р. (Дабравольскі), *уквáсіць* зак. 'заліць зямлю' – Пух. (СПЗБ).

Падаць, біць аб паверхню зямлі, прадметаў і інш. (пра град): *пáдаць* незак. – Ганц., Кобр. (СПЗБ, ЖНшС), *пíрыць* незак. – Маст. (СПЗБ), *цубáсіць* незак. – Гродз. (Цыхун), *скляпáць* зак. 'выпаўшы, пабіць (грады, пасевы і інш.)' – Іўеў. (СПЗБ).

Падаць (пра снег): *пáдаць* незак. – гродз.-бар. г. (пераважна Гродз. р.), пал. р., Гарад., Брасл., Лаг., Пух., Саліг., Бых., Кір., Чэрык., Раг. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНшС), *ісцí* незак. – агульн. (Гродз. р. – спарадычна) (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖНшС), *ляцéць* незак. – Бых. (ЛАБНГ), *сыпаць* незак. – Верхнядзв. (СПЗБ), *крáпаць* незак. – Нараўл. (ЛАБНГ), *вéяць* незак. – Мсцісл. (ЛАБНГ), *снéжыць* незак. – Воран., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *перахóдзіць* незак. 'ісці з перапынкамі' – мясц. (Станкевіч), *ляцéць* незак. 'павольна падаць' – Брасл. (СПЗБ), *залётаваць* незак. 'пачынаць падаць, кружыць' – Мёр. (НС), *крупíцца* незак., *закрупíцца* зак. 'пра тое, калі ідуць снежныя крупы' – мясц. (Насовіч);

парушыць (пра дробны снег): *парушыць* незак., *церушыць* незак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *паршэць* незак. – Пух. (Шатэрнік), *папáрхіваць* незак. – Смален. р. (Дабравольскі), *пыркаць* незак. – Смарг. (СПЗБ), *трýсіць* незак., *затрýсіць* зак. – Гродз. (Цыхун), *сыпаць* незак. – Пол. (ЛАБНГ), *дымéць* незак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *пылíць* незак. – Чэрв. (СПЗБ), *пыліняць* незак. – Астр. (СПЗБ), *дыліць* незак. –

Нараўл. (ЛАБНГ), *дылíць* незак., *падылíць* зак. – Чэрв. р., Лаг. (СПЗБ, Шатэрнік);

выпадаць, напáдаць у вялікай колькасці: *вывáліваць* незак., *вы́валіць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *навалíць* зак. – Гродз. (СПЗБ), *навалíцца* незак. – Лаг. (Варлыга);

нападаўшы ў вялікай колькасці, пакрыць зямлю, дрэвы, будынкі і прадметы: *замуравáць* зак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *абснíгаваць* зак. – Вілен. р. (СПЗБ);

падаць, напáдаць густа, вялікімі камякамі: *ляпíць* незак., *паляпíць* незак. – Чэрв. р. (Станкевіч, Шатэрнік), *выляну́ць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка);

пра мокры снег: *слóціць* незак. – Воран. (СПЗБ), *хля́паць* незак. – Брасл., Паст., Валож., Іўеў., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *хля́піць* незак. – Мядз. (СПЗБ), *ля́паць* незак. – Паст., Воран., Іўеў., Стаўб., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *ля́пацца* незак. – Ганц. (СПЗБ), *плявý́жыць* незак. ‘пра моцны мокры снег’ – Драг. (ЛП), *пля́жыць* незак. ‘ісці безупынна, доўга і ў вялікай колькасці (пра мокры снег)’ – Кобр. (ЖНшС), *спля́жыць* зак. ‘нападаць, абляпіць і змачыць (пра мокры снег)’ – Драг. (НЛ);

замятаць, замесці ў час завірухі: *замятáць* незак. – Віл., Смален. р. (СПЗБ, Дабравольскі), *засцілáць* незак. – Смален. р. (Дабравольскі), *задувáць* незак. – Стаўб., Зэльв. (СЦБ, СРЛГ), *заду́ць* зак. – Стаўб., Лоеў. (СЦБ, Янкова), *пазадувáць* зак. – Зэльв. (СРЛГ), *завéяць* зак. – Верхнядзв. (СПЗБ), *закáтываць* незак., *закацíць* зак., *закáтывацца* незак., *закацíцца* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *куры́ць* незак. – Віл. (СПЗБ), *буры́ць* незак. – Латгал р. (СПЗБ), *кудáсіць* незак. – Ваўк. (Сл. Гродз.), *плáхаць* незак. – Кобр. (ЖНшС).

Ледзянець

Пакрывацца зверху лёдам; замярзаць.

лядзéць незак., *ляднéць* – Мсцісл. (Юрчанка), *злівáцца* незак., *злíцца* зак. – Астр. (Мат. Гродз.), *муравáцца* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *замурóвывацца* незак., *замуравáцца*

зак., *пазамуро́вывацца* незак., *пазамурава́цца* зак. – мясц. (Насовіч), *шэ́рхнуць* незак. – Барыс. (СПЗБ), *замярза́ць* незак. – Іўеў. (СПЗБ, Станкевіч), *замёрзнуць* зак. – Астр. (СПЗБ), *замаро́жвацца* незак., *замаро́зіцца* зак. – Стол. (ТС), *умéрзнуць* зак. 'пакрыцца тоўстым слоем лёду' – Свісл. (СПЗБ), *замаладзі́ць* зак. 'заледзянець, падмерзнуць на маладзіку' – Мсцісл. (Юрчанка), *абгалялёдзіць* зак. 'заледзянець пасля адлігі ці зімовага дажджу (пра паверхню зямлі)' – Дзятл. (Мат. Гродз.);

пра вадаёмы: *станаві́цца* незак.– Жытк. (ТС), *стаць* зак. – Брасл., Мядз., Смарг., Гродз. (СПЗБ);

пакрывацца шарошам, утвараць дробныя кавалачкі лёду (пра ваду ў вадаёме): *шэ́рхнуць* незак., *зашэ́рхнуць* зак. – Бых., Драг. (ЛАБНГ), *сціна́цца* незак. – Клецк. (ЛАБНГ);

замярзаць тонкім лядком (пра ваду ў лужынах, вадаёмах і інш.): *сціна́цца* незак. – паўн.-зах. з., Барыс., Круп., Бярэз., Чэрв., Клецк., Пруж., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз., Варлыга), *сціня́цца* незак. – Глыб., Віл., Кобр. (ЛАБНГ), *стыня́цца* незак., *сутыня́цца* незак. – Саліг. (ЛАБНГ), *сціня́цііца* незак. – Нараўл. (ЛАБНГ), *сціняці́цца* незак. – Беш., Леп., Арш., Тал., Лаг., Бярэз., Лід., Бых. (ЛАБНГ), *сця́цца* зак. – паўн.-зах. з., Беш., Леп., Арш., Тал., Барыс., Круп., Бярэз., Чэрв., Бых., Клецк., Пруж., Кобр., Нараўл., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *сціня́цііца* зак. – Бярэз., Астр., Смарг., Лід. (СПЗБ, Сл. Гродз.), *сціняці́цца* зак. – Беш. (НС), *пасціня́цца* зак. – Малар. (ЛАБНГ), *засціна́ць* зак. – Брэсц. (ЛАБНГ), *заціня́цііца* зак. – Беш. (Каспяровіч), *заціняці́цца* зак. – Тал., Круп. (ЛАБНГ), *суто́ніцца* незак., *засуто́ніцца* зак. – Іўеў., Пух. (ЛАБНГ, СПЗБ), *засто́ніцца* зак. – Івац. (ЛАБНГ), *істані́ць* зак. – Лун. (ЛАБНГ), *сціска́ць* незак., *сці́снуцца* зак. – Смарг. (СПЗБ), *сцяпі́ніцца* незак. – Жаб. (ЛАБНГ), *шэ́рхнуць* незак. – Кобр., Драг. (ЛП, СНМ), *зашэ́рхнуць* зак. – паўн.-зах. з., паўдн. р., Чэрв. р., Мін. р., спарадычна гродз.-бар. г., Ушацк., Бял. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., Мат. Гом., ЛП, НС, Н. сл-сць), *зачэ́рхнуць* зак. – Бярэз., Гл., Лельч. (ЛАБНГ), *сшэ́рхнуць* зак. – Дзярж., Зэльв. (ЛАБНГ), *сшэ́рх-*

нуцца зак. – Дзярж. (СПЗБ), *ісшэрхнуць* зак. – Уздз. (ЛАБНГ, СПЗБ), *шорхнуць* незак. – Шчуч., Чач. (СПЗБ, ЖНшС), *зашорхнуць* зак. – Слаўг., Асіп., Лід., Дзятл., Капыл., Клецк., Люб., Баран. (ЛАБНГ, СПЗБ), *падшорхнуць* зак. – Маст. (ЛАБНГ), *зашархнуць* зак. – Буда-Каш., Добр., Лоеў. (ЛАБНГ, Янкова), *зашарэхнуць* зак. – Чэрв., Карм., Чач., Ветк., Добр. (ЛАБНГ, Мат. Гом.), *зачарэхнуць* зак. – Ветк., Добр. (ЛАБНГ, Мат. Гом.), *зашарохнуць* зак. – Чав., Карм. (ЛАБНГ), *зашарухнуць* зак. – Кам. (ЛАБНГ), *зашархаць* незак., *зашэркаць* незак., *зачархаць* незак., *зачэрхаць* незак. – Стол., Жытк. (ТС), *чэрхнуць* незак. – Ганц. (СПЗБ), *зачахнуць* зак. – Жлоб., Акц. (ЛАБНГ), *зашэршыць* зак. – Бых. (ЛАБНГ), *шарышыць* незак. – Брэсц. (НЛ), *зашарэшыць* зак. – Чэрв. (ЛАБНГ), *зашарашэць* зак. – Чэрв., Ветк. (ЛАБНГ, НЛ), *зашарашаць* зак. – Брасл. (ЛАБНГ), *зашаранець* зак. – Віл., Лаг. (ЛАБНГ), *зашэрануць* зак. – Нараўл. (ЛАБНГ), *зашарэць* зак. – Нясв. (ЛАБНГ), *засеранець* (*засіранець*) зак. – Мёр. (ЛАБНГ, НС), *зашкарузнуць* зак. – Стол. (ЛАБНГ), *зарабіцца* зак. – Касц. (ЛАБНГ), *зацягнуць* зак. – Верхнядзв., Гарад., Віц., Сен., Кругл., Смарг. (ЛАБНГ, СПЗБ), *зацягнуцца* зак. – Карм. (ЛАБНГ), *сцягнуцца* зак. – Лельч. (ЛАБНГ), *скляпіцца* зак. – Гродз. (Цыхун), *сшыцца* зак. – Чач. (ЛАБНГ), *саснавацца* зак. – Карм., Ветк. (ЛАБНГ), *злецііцца* зак. – Клім. (ЛАБНГ), *ссядаць* незак. – Смарг. (ЛАБНГ, СПЗБ), *прымерзнуць* зак. – Пін. (ЛАБНГ), *замёрзнуць* зак. – Верхнядзв., Гарад., Рас., Чэрык. (ЛАБНГ), *узяцца* (*лядком*) – Лід., Добр. (ЛАБНГ, СПЗБ), *пакрыцца* (*лядком*) – Добр. (ЛАБНГ).

Ледзяніць

Ператвараць у лёд; замарожваць.

замарожваць незак. – Воран. (СПЗБ), *муравацъ* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *замуровываць* незак., *замураваць* зак., *пазамуровываць* незак., *пазамураваць* зак. – мясц. (Насовіч), *сцінаць* незак. – Карэл. (Сл. Гродз.).

Марозіць

Пра халоднае, з марозам, надвор'е; моцна ахалоджваць, нішчыць холадам (пра дзеянне марозу).

маразíць незак. – Брасл., Смарг. (СПЗБ), *студзíць* незак. – Баран. (СПЗБ), *прахвáтываць* незак., *прыхвáтываць* незак. – Смален. р. (Дабравольскі), *прыхвацíць* зак. – Брасл. (СПЗБ), *прабірáць* незак., *прабрáць* зак. – Мядз. (СПЗБ), *сцянýць* зак. – Жытк. (ТС), *павызнабіць* зак. – Смален. р. (Дабравольскі);

трымацца, марозіць на працягу пэўнага часу: *тры-мáць* незак. – Беластоц. р. (СПЗБ), *крапíць* незак. – Мсцісл. (Юрчанка);

прыхапіць марозам крыху: *папрымарóзіць* зак. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *прыхвацíць* зак. – Чэрв. р. (Шатэрнік);

марозіць моцна: *пячы* незак. – Стаўб. (СПЗБ), *печ* незак., *запякáць* незак. – Смален. р. (Дабравольскі, Станкевіч), *папéкаць* незак. – Стол. (ЖНшС), *смалíць* незак. – Беластоц. р. (СПЗБ, Станкевіч), *насмáліваць* незак. – Смален. р. (Дабравольскі), *шмалíць* незак. – Драг. (ЛП), *палíць* незак. – Беластоц. р. (СПЗБ), *сквáрыць* незак., *сквірэ́ць* незак., *сквірчэ́ць* незак. – Чэрв. р. (Станкевіч, Шатэрнік), *зы́рыць* незак. – Віл. (СПЗБ), *ажыгáць* незак. – Смален. р. (Дабравольскі), *зябліць* незак. – Жытк. (ТС), *брэ́іць* незак. – Лоеў. (Янкова), *сядры́цца* незак. – Чач. (ЖНшС), *трашчáць* зак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *цíснуць* незак. – Лаг. (Варлыга), *прыцíснуць* зак. – Карм., Смален. р. (Мат. Гом., Дабравольскі), *падгваздзíць* зак. – Смален. р. (Дабравольскі);

пачацца; ударыць; узмацніцца: *узяцца зак., ламанýць* зак., *жаманýць* зак., *прыжáць* зак., *ціскaнýць* зак., *пры-цíснуць* зак., *даўлянýць* зак., *пеканýць* зак., *жаранýць* зак., *крапанýць* зак., *краханýць* зак., *закрапíць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *вы́скрапіцца* зак. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *крапчэ́ць* незак. – мясц. (Станкевіч), *узы́рыць* зак. – Навагр. (Сл. Гродз.), *трэ́снуць* зак. – Лоеў. (Янкова), *удэ́рыць* зак. – Брасл., Мсцісл., Навагр. (СПЗБ, Юрчанка), *прыўдáрыць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *удáрыць* зак. – Воран. (СПЗБ), *уды́рыць*

зак. – Капыл. (СПЗБ), *ababpáцца* зак. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *вы́зверыцца* зак. – Чэрв. р. (Станкевіч, Шатэрнік), *вы́скачыць* зак. ‘пачацца раптоўна (пра невялікі мароз)’ – Мсцісл. (Юрчанка).

Падаць (пра снег, град, дождж), гл. **Ісці**

Парыць

Пра вельмі гарачае вільготнае надвор’е.

пáрыць незак. – Гродз., Дзятл., Латгал р. (СПЗБ, Мат. Гродз., Станкевіч), *прыпáрваць* незак. – Воран., Зэльв., Лях. (СПЗБ, Мат. Гродз.), *прыпáраваць* незак. – Лаг. (Варлыга), *прыпáрыць* зак. – Чэрв. р. (Насовіч, Шатэрнік), *вары́ць* незак. – Драг., Беластоц. р. (СПЗБ, ЛП).

Пахаладаць, гл. **Халадаць**

Пацяплець, гл. **Цяплець**

Праясніцца (пра неба)

Стаць ясным, бясхмарным; праяснець.

вы́ясніцца зак. – Брасл., Лаг., Рэч. (ЛАБНГ, СПЗБ, Варлыга), *яснéцца* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *пад’я́сніваццa* незак. – Мядз., Навагр. (СЦБ, Мат. Гродз.), *гáліцца* незак. – мясц. (Станкевіч), *разабрáцца* зак. – Гл. (Янкоўскі), *расчы́сціцца* зак., *расчы́сціць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка, Мат. апыт.), *развéтрыцца* зак. – Смален. р. (Дабравольскі), *развéтраць* зак. – Лаг. (Мат. мін.-мал.), *вы́звездзіцца* зак. – Дубр., Глыб., Віл., Гор., Мсцісл., Светлагор., Браг. (ЛАБНГ, СПЗБ, Юрчанка), *вы́звездзіць* зак. – Гарад., Арш., Мсцісл., Іўеў., Раг., Рэч., Лоеў. (ЛАБНГ, Мат. Гом., Юрчанка), *пралы́сіцца* зак. ‘праясніцца месцамі, участкамі’ – Мядз. (НС), *тэнчавéць* незак. ‘праясняцца, пераліваючыся вясёл-

кай’ – Воран. (Сл. Гродз.), *граніʹчыць* незак. ‘праясняючыся, раздзяляцца палоскамі хмар’ – Пін. (НЛ).

Разліцца (пра паводку вясной ці ў час вялікага дажджу або адлігі)

Заліць якую-н. прастору, паверхню чаго-н.; расцячыся.

разліʹцца зак. – зах.-пал. г., Смарг., Лід. (ЛАБНГ, СПЗБ), *разліва́цца* незак. – мясц. (Станкевіч), *разле́яцца* зак. – Бярэз. (СПЗБ), *вы́ліцца* зак. – Кам. (ЛАБНГ), *заліʹць* зак. – Бяроз., Драг. (ЛАБНГ), *пазаліва́ць* зак. – Кобр. (ЛАБНГ), *затапіʹць* зак. – Івац., Іван., Лун. (ЛАБНГ), *адтапіʹць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *запла́віць* зак. – Лаг., Смарг. (СПЗБ, Варлыга, Мат. апыт.), *паня́ць* зак. – Гродз., зах.-бран. р. (Растаргуеў, Цыхун); *граць* незак. ‘пра рух веснавой вады’ – мясц. (Станкевіч);

разліваючыся, ператвараць у гразь, змешвацца з граззю: *разбалатне́ць* зак. – Валож. (ЛАБНГ), *развясціʹ* зак. – Беш. (Каспяровіч), *расква́сіць* зак. – Маз., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, Растаргуеў), *расква́сіцца* зак. – Валож. (ЛАБНГ), *растване́ць* зак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *раства́ніць* зак. – Жытк. (ТС), *раства́ніцца* зак. – Кір. (НС), *параздруіʹць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка).

Разнягодзіцца

Пра наступленне непагоды.

разняго́дзіцца зак. – Гл., Жытк. (ТС, Янкоўскі), *заняго́дзіцца* зак. – Слон., Кам., Жытк. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., Мат. Гом., ЖНшС), *заняго́дзіць* зак. – Лях. (СПЗБ), *разняна́сціцца* зак., *разнепаго́дзіцца* зак., *занепаго́дзіць* зак., *раскула́жыцца* зак., *закула́жыцца* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *хуртава́ць* незак. – зах.-бран. р. (Растаргуеў).

Распагоджвацца, распагодзіцца

Пра наступленне яснага, пагоднага надвор’я.

распага́джавацца незак. – Смарг. (СПЗБ), *распаго́дзіцца* зак. – Верхнядзв., Віл., Лаг., Навагр. (СПЗБ, Варлыга, Станкевіч), *выпаго́джвацца* незак. – Пух. (СПЗБ), *выпагадзіцца* зак. – Смарг. (СПЗБ), *апаго́джвацца* незак. – Ваўк. (СПЗБ), *паго́дзіцца* незак. – мясц. (Станкевіч), *выядрыцца* зак. – Карэл. (ЖНС), *выясніцца* зак. – Зэльв. (Мат. Гродз.), *пад'ясніваца* зак. – Паст., Мядз., Віл., Ваўк. (СПЗБ, СЦБ), *пад'ясні́цца* зак. – Валож. (СПЗБ), *павесяле́ць* зак. – Пух. (СЦБ), *маладзі́цца* незак. – Драг. (З нар. сл.);

усталявацца на доўгі час (пра добрае надвор'е): *усталява́цца* зак. – Чэрв. (СПЗБ), *асто́івацца* незак., *асто́іцца* зак. – Лаг. (Варлыга, Станкевіч), *стаць на паго́дзе* – Чэрв. р., Стаўб. (ЖС, Станкевіч, Шатэрнік), *здзе́ржываць* незак., *здзяржа́ць* зак., *здзе́ржывацца* незак., *здзяржа́цца* зак., *здзе́ржыцца* зак. – усх.-маг. р. (Бялькевіч, Юрчанка), *аддзе́ржаць* зак., *аддзяржа́ць* зак., *аддзе́ржацца* зак., *аддзяржа́цца* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *пале́ціць* зак. 'калі добрае надвор'е трымаецца на працягу ўсяго лета' – Лаг. (Варлыга).

Раставаць (пра снег, лёд, град, шэрань, паверхню зямлі і інш.)

Пераходзіць у вадкі стан пад дзеяннем сонечнага цяпла; размарозіцца.

растава́ць незак. – зах.-пал. г., паўн.-зах. з., сярэд.-бел. г., Маг. р., Беш., Ушацк., Леп., Жытк. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, Шатэрнік), *раста́ць* зак. – Маст., Лях., Стол., Жытк. (СПЗБ, ТС), *раста́іваць* незак. – Пол., Мёр. (ЛАБНГ), *та́яць* незак. – паўн.-усх. д., сярэд.-бел. г. (ЛАБНГ, Насовіч), *та́няць* незак. – Пух., Карэл., Маст., Гродз., Лун., Хойн., Ветк. (ЛАБНГ), *таць* незак. – Пух. (З нар. сл.), *прата́лівацца* незак., *прата́ліцца* зак. – мясц. (Насовіч), *тапі́цца* незак. – Свісл. (ЛАБНГ), *тапне́ць* незак., *растапля́цца* незак. – Воран. (ЛАБНГ, Шаталава), *растапле́ць* зак. – Вілен. р. (СПЗБ), *растаро́піць* зак. – Гарад. (НЛ), *развадзяне́ць* зак. – Лаг. (Варлыга), *распуска́цца* незак. – Брасл. (ЛАБНГ), *распусці́ць*

зак. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *пусціць* зак. – Вілен. р. (СПЗБ), *адлігáць* (*адлягáць*) незак. – Раг., Хойн. (ЛАБНГ, СПЗБ), *спаўзáць* незак. – Смарг. (ЛАБНГ), *гíнуць* незак., *згíнуць* зак. – Стаўб. (СЦБ, Мат. апыт.), *хляпнуць* зак., *хлюпнуць* зак. 'адтаяць (пра дарогі)' – Драг. (ЛП), *нажрáць* зак. 'пра ваду, якая збіраецца пад снегам падчас яго раставання' – Мсцісл. (Юрчанка), *драць* незак. 'раставаць (пра лёд у вадаёмах)' – Гарад. (НЛ).

Свяціць (пра нябесныя свяцілы)

Выпраменьваць святло ў касмічную прастору.

свяціць незак. – Верхнядзв., Беш., Лях., Вілен. р. (СПЗБ, Каспяровіч), *высвéчываць* незак. – мясц. (Насовіч).

Ззяць (пра сонца): *ззяць* незак. – Чашн. (Каспяровіч), *сіяць* незак. – Лях. (СПЗБ), *успраменьвацца* незак. – Карэл. (Сл. Гродз.), *бляшыць* незак. – Лід. (Сл. Гродз.), *аглядáцца* незак. 'ясна свяціць на захадзе' – Драг. (Н. сл-сць), *зýбы вы́скаліць* 'свяціць падчас дажджу' – Смален. р. (Дабравольскі), *брадзíць* незак. 'свяціць, то выходзячы з-за хмар, то хаваючыся ў іх' – Іўеў., Стаўб., Навагр. (СПЗБ, СЦБ, З нар. сл.);

выблíснуць, выглянуць: *вы́блеснуць* зак. – Смален. р. (Дабравольскі), *вы́скаліцца* зак. – Пух., Слуцк. (СЦБ, Н. сл-сць), *звярнýцца* зак. – Смарг. (СПЗБ);

свяціць, пераліваючыся рознымі колерамі: *граць* незак. – Драг. (ЛП), *гуляць* незак. – Глыб., Лоеў. (СПЗБ, Янкова).

Зіхацець, ззяць, пераліваючыся няроўным блескам (пра зоркі): (*з*)*зяць* незак. – Гом. р., Бярэз. р., Ушацк., Арш., Віл., Дзятл., Зэльв., Івац., Брэсц., Лельч. (ЛАБНГ), *сяць* незак. – зах.-пал. г. (за выключэннем заходняй часткі), Капыл. (ЛАБНГ), *зіяць* незак. – Чэрв. (ЛАБНГ), *сіяць* незак. – Брасл., Мін., Кам. (ЛАБНГ), *зіхацéць* незак. – Лаг., Навагр., Чач. (ЛАБНГ, Варлыга), *сіхацéць* незак. – Кам. (ЛАБНГ), *зіхцéць* незак. – Пол., Віл., Стаўб., Маз., Лоеў. (ЛАБНГ, СЦБ,

Янкова), *бліхацéць* незак. – Шчуч. (ЛАБНГ), *бліичэ́ць* незак., *бліиичáць* незак. – Брасл., Барыс., Касц., Слон., Бяроз., Пін., Светлагор. (ЛАБНГ), *свяці́ць* незак. – пал. р. (за выключэннем Гом. р.), Маг. р., Віц., Шум., Касц., Гродз., Стаўб., Нясв., Слуцк., Баран. (ЛАБНГ), *гарэ́ць* незак. – Віл., Бял., Хоц., Лельч. (ЛАБНГ), *жы́гаць* незак. – Кругл. (ЛАБНГ), *жы́хаць* незак. – Жлоб. (ЛАБНГ), *пы́хаць* незак. – Верхнядзв., Пол. (ЛАБНГ), *мігацéць* незак. – Чэрв. р., Ашм., Лаг., Віл., Іўеў., Карэл., Капыл., Слуцк., Клім., Кір., Бабр. (ЛАБНГ, СПЗБ, Варлыга, Шатэрнік), *мігóчыць* незак. – Ашм. (ЛАБНГ), *мігцéць* незак. – Чэрв. р., Верхнядзв., Пол., Ушацк., Бял., Хоц., Касц., Асіп., Валож., Мін., Карэл., Навагр., Маст., Бераст., Дзятл., Клецк., Кам., Драг., Жлоб., Ельск., Браг. (ЛАБНГ, Шатэрнік), *мігці́цца* незак. – Мядз. (ЛАБНГ), *мільгаці́ць* незак. – Бых. (ЛАБНГ), *мільгáць* незак. – Леп. (ЛАБНГ), *міргацéць* незак., *маргацéць* незак. – Шчуч. (ЛАБНГ, НЛ), *міргáць* незак. – Пол., Дубр., Паст., Маладз., Мсцісл., Асіп., Лун. (ЛАБНГ, СПЗБ), *мыргáць* незак. – Гарад. (ЛАБНГ), *мóргаць* незак. – Пол., Чав., Бяроз., Пін. (ЛАБНГ), *мігáць* незак. – Гарад., Чав., Слаўг., Светлагор., Добр. (ЛАБНГ), *мігáцца* незак. – Старадарож. (ЛАБНГ), *трымці́ць* незак. – Ваўк. (ЛАБНГ), *трамцéць* незак. – Гродз. (Цыхун), *трапаці́ць* незак. – Бяроз. (ЛАБНГ), *трапасці́ць* незак. – Пруж. (ЛАБНГ), *скакáць* незак. – Брасл., Воран. (ЛАБНГ), *плюскáць* незак. – Рас. (ЛАБНГ), *плясáць* незак. – Тал., Клім., Ветк., Добр. (ЛАБНГ), *блясáць* незак. – Івац., Драг., Стол. (ЛАБНГ), *бля́шыць* незак. – Драг. (3 нар. сл.), *перамяня́цца* незак. – Баран. (СПЗБ), *вы́трашчыцца* зак. – Тал. (ЛАБНГ).

Спыняцца, сціхаць (пра з'явы прыроды – ападкі, вецер, спёку і пад.)

Памяншацца ў сіле, слабець.

сціхáць незак., *сці́хнуць* зак. – Паст., Валож., Уздз., Лях. (СПЗБ, Мат. мін.-мал.), *пераціхáць* незак., *пераці́хнуць* зак. – Лях. (СПЗБ), *надціхáць* незак., *надці́хнуць* зак. – Мсцісл.,

зах.-бран. р. (Растаргуеў, Юрчанка), *абціхáць* незак., *абціхнуць* зак. – Воран. (СПЗБ), *аціхáць* незак., *аціхнуць* зак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *уціхамірыцца* зак., *сціхамірыцца* зак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *цішáць* незак., *ацішáць* зак., *сцішыцца* зак. – Чэрв. р. (СПЗБ, Шатэрнік), *заспакóйвацца* незак., *заспакóіцца* зак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *супімáцца* незак., *суняцца* зак. – Чэрв., Пух. (СПЗБ), *шчукáць* незак., *шчýкнуць* зак. – мясц. (Насовіч), *перашчукáць* незак., *перашчýкнуць* зак. – Чач., Браг., зах.-бран. р. (ЖНС, З нар. сл., Растаргуеў), *перашшукáць* незак., *перашшýкнуць* зак. – Кір. (НС), *надшчукáць* незак., *ушчýкáць* незак., *ушчýкнуць* зак., *пачáць ушчукáць* – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *ушчýкці* зак. – мясц. (Насовіч), *дабушавáць* зак., *дабушавáцца* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *набушавáць* зак., *набушáвацца* зак. 'супакоіцца, шмат пабушаваўшы' – Мсцісл. (Юрчанка), *насіпéцца* зак., *насапéцца* зак. 'супакоіцца, шмат пабушаваўшы (пра мяцеліцу)' – Смален. р. (Дабравольскі);

у адносінах да ападкаў (пераважна дажджу): *адыхóдзіць* незак., *адысці* зак. – Ашм. (СПЗБ), *перахóдзіць* незак. – мясц. (Станкевіч), *пералятáць* незак., *пераляцéць* зак. – Драг. (ЛП, З нар. сл.), *пераганяць* незак., *перагнáць* зак. – Верхнядзв., Паст. (СПЗБ).

Убываць (пра месяц)

Памяншацца ў аб'ёме.

рýшыць незак. і зак. – Пух., Капыл., Люб., Баран., Пін., Раг., Лоеў. (СПЗБ, СНМ, Янкова), *рýшаць* незак. – Хойн. (Мат. Гом.), *рушáць* незак. – Лоеў. (Янкова), *рýшацца* незак. – Раг. (СПЗБ), *схóджваць* незак. – Бярэз. (СПЗБ), *схóдзіць* незак. – Астр., Смарг., Лаг., Валож., Стаўб., Нясв., Слон., Маз., Калінк. (ЛАБНГ, СПЗБ), *ісхóдзіць* незак. – Стол. (ЛАБНГ), *зыхóдзіць* незак. – Бяроз., Кобр. (ЛАБНГ), *адхадзіць* незак. – Вілен. р. (СПЗБ), *адбывáць* незак. – Воран., Лід., Шчуч., Баран., Лях., Ганц., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *адбыць* зак. – Віл. (СПЗБ).

Узыходзіць (пра сонца, месяц, зоркі)

З'яўляцца, узнімацца над гарызонтам.

зыхóдзіць незак., *зысці́* зак. – Зэльв. (СПЗБ), *схóдзіць* незак. – Брасл., Навагр., Лід., Шчуч., Лях., Жытк., Раг., Беластоц. р. (СПЗБ, ТС), *усхóдзіць* незак. – Віц. р. (Каспяровіч), *нахóдзіцца* незак., *нахадзі́цца* незак. – Вілен. р. (СПЗБ), *зарáць* незак. – мясц. (Насовіч), *уграváць* незак., *угрэ́ць* зак. 'узыходзіць, узысці даволі высока (пра сонца)' – мясц. (Насовіч), *вечаркавáць* незак. 'узыходзіць пазней (пра месяц)' – Іўеў., Навагр., Вілен. р. (СПЗБ, НС).

Халадаць, пахаладаць

Рабіцца, зрабіцца халадней.

халадáць незак., *халóдаць* незак. – Жытк. (ТС), *захаладáць* зак. – Чэрв. р., Мёр., Шчуч., Лях., Гл. (СПЗБ, НС, Станкевіч, Шатэрнік, Янкоўскі), *захалóдуцца* зак. – Лоеў. (Янкова), *пахаладзéць* зак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *адхаладзéць* зак. – Вілен. р. (СПЗБ), *сцюдзянéць* незак., *пасцюдзянéць* зак., *засцюдзянéць* зак., *застудзі́ць* зак. – мясц. (Насовіч), *зімнéць* незак. – мясц. (Насовіч), *пазімнéць* зак. – Астр., Смален. р. (Н. сл-сць, Дабравольскі), *зазімнéць* зак. – Брасл. (СПЗБ), *ядранéць* незак. – мясц. (Насовіч, Станкевіч), *паядранéць* зак – Смален. р. (Дабравольскі, Насовіч), *заядранéць* зак. – мясц. (Насовіч), *сівярэ́ць* незак. – Астр. (Сл. Гродз.), *удáрыў хóлад* – Чэрв. р. (Шатэрнік), *заня́ў хóлад* – Смален. р. (Дабравольскі);

пахаладаць летам, як восенню: *паасянéць* зак. – Зэльв. (ЖС), *паасéннець* зак. – Лоеў. (Янкова), *заасянéць* зак. – Слуцк. (ЖНшС).

Хмарыцца

Зацягвацца хмарамі, станавіцца хмарным (пра неба); збірацца на непагадзь у выніку паступовага нарастання пэўных змен у атмасферы.

хмáрыцца незак. – усх.-маг. р., Верхнядзв., Брасл., Астр., Смарг., Шчуч., Кобр., Стол., Жытк., Смален. р., зах.-бран. р. (СПЗБ, ТС, ЖНшС, Бялькевіч, Дабравольскі, Насовіч, Растаргуеў, Станкевіч, Юрчанка), *нахмáрыцца* зак. – Чэрв. р., Мядз., Смален. р., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, Дабравольскі, Насовіч, Растаргуеў, Станкевіч, Шатэрнік), *захмáрыцца* зак. – Віц. р., Чэрв. р., Смален. р., зах.-бран. р. (Дабравольскі, Каспяровіч, Растаргуеў, Шатэрнік), *хмáрыць* незак. – Віц. р., усх.-маг. р., Верхнядзв., Бярэз., Ганц., Стол. (СПЗБ, ТС, Каспяровіч, Юрчанка), *нахмáрыць* зак. – Смален. р., зах.-бран. р. (Дабравольскі, Растаргуеў), *захмáрыць* зак. – мясц. (Насовіч), *прыхмáрыць* зак. – Смален. р. (Дабравольскі, Станкевіч), *пахмáрваць* незак. – Светлагор., Лоеў. (Мат. Гом., Янкова), *пахмя́рваць* незак. – Маз. (ГЧ), *хмýрыцца* незак. – Віц. р., Чэрв. р., Лях., Жытк. (СПЗБ, ТС, Каспяровіч, Насовіч, Шатэрнік), *нахмýрыцца* зак. – Іўеў., Лях. (СПЗБ), *захмýрыцца* зак. – мясц. (Насовіч), *хмýрацца* незак. – Лаг. (Мат. мін.-мал.), *хмýрыць* незак. – Чэрв. (СПЗБ, Насовіч), *захмýрыць* зак. – мясц. (Насовіч), *хмурнéць* незак. – Чэрв. р., Шчуч., Жытк. (СПЗБ, ТС, Шатэрнік), *захмурнéць* зак. – Шчуч. (СПЗБ), *пахмурнéць* зак. – Чэрв. р., Слон. (СПЗБ, Шатэрнік), *нахмурэ́ць* зак. – Віл. (СПЗБ, Станкевіч), *рахмáніцца* незак., *зрахмáніцца* зак., *зарахмáніцца* зак., *рахманéць* незак., *парахманéць* зак. – мясц. (Насовіч), *тýчыцца* незак. – Мсцісл., Буда-Каш., Гом. (Мат. Гом., Насовіч, Юрчанка), *затýчывацца* незак., *атýчывацца* незак., *атýчыцца* зак., *затýчываць* незак., *атýчываць* незак., *атýчыць* зак., *тýчыць* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *навалáківаць* незак. – Смален. р. (Дабравольскі), *навалáкываць* незак., *навалáкывацца* незак., *навалóчца* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *завалáківаць* незак. – Смален. р. (Дабравольскі), *завалакáць* зак. – мясц. (Насовіч), *наця́гывацца* незак., *нацягнýцца* зак., *абця́гывацца* незак., *абцягнýцца* зак., *абця́гываць* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *абцягнýць* зак. – Мсцісл., Навагр., Стол. (ЛАБНГ, СПЗБ, Юрчанка), *пацягнýць* зак. – Лоеў. (Янкова), *зацягаць* незак. – Маз. (ГЧ), *насóвывацца* незак., *насýнувацца* незак., *насóвываць* незак., *насý-*

нуваць незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *насу́нуцца* зак. – Смален. р. (Дабравольскі), *насу́нуць* зак. – Чэрв. р., Мсцісл. (Шатэрнік, Юрчанка), *насурні́ць* зак. – Чав. (Мат. Маг.), *абсу́нувацца* незак., *абсу́нуцца* зак., *абсу́нуваць* незак., *абсу́нуць* зак., *абдзвіга́цца* незак., *абдзві́нуцца* зак., *абдзвіга́ць* незак., *абдзві́нуць* зак., *надзвіга́ць* незак., *надзві́нуць* зак. – Мсцісл. (Юрчанка), *наганя́ць* незак., *нагна́ць* зак. – Смален. р. (Дабравольскі), *надхо́дзіць* незак. – Віл. (СПЗБ), *заклада́ць* незак., *закла́дываць* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *абклада́ць* незак., *аблажы́ць* зак. – Чэрв. р., Паст., Лёзн., Дубр., Леп., Лаг., Уздз., Чав., Асіп., Гом., Стол. (ЛАБНГ, Шатэрнік), *паабклада́ць* зак. – зах.-бран. р. (Растаргуеў), *абле́гчы* зак. – Капыл. (ЛАБНГ), *кладаві́цца* незак. – Зэльв. (ЖС), *апуска́цца* незак., *апусці́цца* зак. – Маст. (СПЗБ), *кула́жыцца* незак., *кула́жыць* незак. – Мсцісл. (Юрчанка), *раскула́жывацца* незак., *раскула́жыцца* зак. – Смален. р. (Дабравольскі, Насовіч), *раскуле́шывацца* незак., *раскуле́шыцца* зак. – мясц. (Насовіч), *чума́жыціся* незак. – Пін. (НЛ), *му́рзацца* незак. – Мсцісл., Уздз., Навагр., Ганц., Гл. (СПЗБ, СЦБ, ЖНшС, Юрчанка, Янкоўскі), *заму́рзвацца* незак. – Лях. (СПЗБ), *заце́ньвацца* незак., *заце́ньваць* незак. – Стаўб. (СЦБ), *засце́ньвацца* незак. – Уздз. (СЦБ), *сце́ніцца* незак. – Дзятл. (ЛАБНГ, ЖС), *засце́ніцца* зак. – Лід. (СПЗБ), *засе́нівацца* незак. – Драг. (СНМ), *наве́шываць* незак. – Смален. р. (Дабравольскі), *замару́жвацца* незак. – Стол., Жытк. (ТС), *касму́ціцца* незак. – Смарг. (СПЗБ), *каве́зіцца* незак. – Жытк. (ТС), *брыдзі́ць* незак. – Лаг. (Варлыга), *бу́рыцца* незак. – Добр. (Мат. Гом.), *збіра́цца* незак. – Смарг., Стаўб. (СПЗБ, СЦБ), *збе́рыцца* зак. – Віл. (СПЗБ), *перабіра́цца* незак. – мясц. (Насовіч), *нашлю́піць* зак. – Леп. (ЛАБНГ), *ка́нуць* зак. ‘пра стан атмасферы непасрэдна перад дажджом’ – зах.-бран. р. (Растаргуеў).

Цяплець, пацяплець

Станавіцца, стаць больш цёплым (пра паветра, вецер); пра наступленне цяпла, цяплейшага надвор’я.

рахманéць незак., *свабаднéць* незак., *памя́кчыць* зак. – Смален. р. (Дабравольскі);

цяплець, пацяплець сярод зімы ў час адлігі, памяншэння марозу: *атлігáць* (*атлягáць*) незак. – мясц. (Насовіч), *атлігну́ць* (*атлягну́ць*) зак. – Мсціcл., Смален. р. (Дабравольскі, Насовіч, Юрчанка), *атлі́гнуць* (*адлі́гнуць*) зак. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *атлéгчы* зак. – Смален. р. (Дабравольскі, Насовіч), *адлігці́* зак. – Беластоц. р. (СПЗБ), *злі́гці* зак. – Стол. (ТС), *сатлі́жáць* зак. – Зэльв. (СРЛГ, Н. сл-сць), *садлі́жаць* зак. – Лід. (ЛАБНГ), *садліжáць* зак. – Баран. (СПЗБ), *ліжэ́ць* незак., *паліжэ́ць* зак. – Дзярж. (НС), *адвáльваць* незак., *адвалі́ць* зак., *адвáльвацца* незак. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *адвáліваццa* незак. – мясц. (Станкевіч), *адвалі́цца* зак. – Чэрв. р., Лаг. (Варлыга, Станкевіч, Шатэрнік), *атвалі́цца* зак. – Мсціcл. (Юрчанка), *адпáсць* зак. – Мсціcл. (Юрчанка), *адхадзі́ць* незак., *атайці́* зак. – мясц. (Насовіч, Станкевіч), *пускáць* незак. – Малар. (НЛ), *адпусці́ць* зак., *змамі́цца* зак. – Смален. р. (Дабравольскі), *ло́пнуць* зак. – Стаўб. (СЦБ, Мат. мін.-мал.), *усцéціся* зак. – Драг. (СНМ), *вільго́тнець* незак., *вільго́ціць* незак., *вільжэ́ць* незак., *адвільжэ́ць* зак. – мясц. (Насовіч), *слізі́ць* незак. ‘пра стан надвор’я ў час адлігі, калі слота, мокра, стаіць вада’ – Драг. (ЛП), *заплáкаў маро́з* ‘пра пачатак адлігі’ – Кам. (ЖНС), *павяснéць* зак. ‘пацяплець у канцы зімы, стаць на вясну ці падобна да таго’ – Зэльв. (СРЛГ, ЖС).

10. НАЗВЫ ВОЗА, САНЕЙ, ІХ ЧАСТАК, ЗБРУІ

10.1. ВОЗ

воз м., *вазы́* мн. – паўдн.-зах. д., спарадычна сярэд.-бел. г., зах.-пал. г., усх.-маг. р., Ушацк., Гарад., Смален. р., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, ТС, Мат. Гродз., ЛП, Каспяровіч, Шатэрнік, Бялькевіч, Станкевіч, Дабравольскі, Растаргуеў), *вазáн* м. – Мёр. (НС), *вазі́ска* н. – Зэльв. (Мат. Гродз.), *калёсы* мн. – паўн.-усх. д., сярэд.-бел. г., гродз.-бар. г., пал. р., Вілен. р., Смален. р., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, Мат. мін.-мал., Мат. Гродз., ЛП, Каспяровіч, Бялькевіч, Варлыга, Насовіч, Станкевіч, Дабравольскі, Растаргуеў), *калясá* мн. – пал. р. (ЛП), *калёскі* мн. памянш. – мясц. (Насовіч), *калёссе* н. зб. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *калясні́к* м. – Чэрв. р., Ашм., Віл., Мядз., Лаг., Пух., Старадарож., Светлагор., Пін., Жытк., Калінк., Хойн., Ветк. (ТС, СЦБ, Сл. Гродз., Мат. Гом., СНМ, НЛ, Нар. скарбы, Варлыга, Шаталава, Шатэрнік), *калеснічóк* м. памянш. – Чэрв. р. (СЦБ, Шатэрнік), *калясёнкі* мн., *калясёначкі* мн. памянш. – Мсцісл. (Юрчанка), *накалéснік* м. – Жытк. (Мат. Гом.), *кóлы* мн. – Валож., Воран., Віл., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *драбі́ны* мн. – Астр., Дзятл., Лях., Пух., Беш. (Мат. Гродз., Мат. мін.-мал., Мат. дыял. сл., СНМ, Каспяровіч), *драбі́нкі* мн., *драбі́нка* ж.– Чэрв. р., Лаг., Лях., Беш. (Мат. дыял. сл., Варлыга, Каспяровіч, Шатэрнік), *дрáбы* мн., *драбы́* мн., *дрáба* ж. – Гродз., Зэльв., Маст., Ваўк., Беш., Кір. (СПЗБ, Мат. Гродз., НС, Каспяровіч, Насовіч, Сцяцко, Цыхун), *дрáбчык* м., *драбчáк* м. – Гродз. р., Ваўк. (Сл. Гродз., Цыхун), *фурмáнка* ж. – Ваўк., Астр., Лід., Навагр., Сен., Беш., Вілен. р., Беластоц. р., Смален. р. (СПЗБ,

Мат. Гродз., Каспяровіч, Дабравольскі, Насовіч), *фурманэнька* ж. – мясц. (Насовіч), *хурма́нка* ж., *хвŷрманка* ж.– Чэрв. р., усх.-маг. р., Навагр., Стол., Вілен. р. (СПЗБ, ДСБ, Мат. Гродз., Бялькевіч, Шатэрнік, Станкевіч), *курма́нка* ж. – Воран. (СПЗБ), *хŷра* ж. – Бяроз., Кам. (Шаталава), *ма́жы* мн. – Ашм., Круп., Барыс., Сен. (СРЛГ, СЦБ, НС, Шаталава, Каспяровіч, Станкевіч), *мажа́ры* мн. – Чач., Смал. (СЦБ, Мат. мін.-мал., ЖНшС), *мажа́ра* ж., *мажа́рка* ж.– усх.-маг. р. (ЛАБНГ, Мат. Маг., Бялькевіч), *ка́ры* мн. – Беш., Круп., Смарг., Карэл., Бяроз., Лун., Вілен. р. (СПЗБ, ДСБ, Мат. Гродз., Шаталава, Каспяровіч), *ка́ркі* мн. – Лаг., Стаўб. (СЦБ, Мат. мін.-мал.), *паўка́ры* мн. – Беш. (Каспяровіч, Станкевіч), *калыма́га* ж. – Карм., Смален. р. (Мат. Гом., Дабравольскі), *калыма́жка* ж., *калама́жка* ж. памянш.– Чэрв. р., Пух., Карэл., Смален. р. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., Дабравольскі, Шатэрнік), *калама́шачка* ж. памянш. – мясц. (Станкевіч), *карапа́шка* ж. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *цяле́га* ж. – усх.-маг. р., Брасл., Гом., Добр., Латгал. р., Беластоц. р., Смален. р. (СПЗБ, ЛАБНГ, Бялькевіч, Дабравольскі), *паво́зка* ж. – усх.-маг. р., Саліг. (ЛАБНГ, Бялькевіч), *падво́з* м. – Верхнядзв. (СПЗБ), *падво́да* ж. – усх.-маг. р., Дзятл., Стол. (ТС, Мат. Гродз., Бялькевіч, Станкевіч), *лаго́жы* мн., *лаго́шы* мн. – Чашн., Сен. (Каспяровіч, Станкевіч), *рэ́далі* мн. – Смарг., Мёр., Гарад., Беш. (Сл. Гродз., ЖНС, НЛ, Каспяровіч, Станкевіч), *рэ́даль* м. – Мёр., Брасл. (СПЗБ), *лэ́дары* мн. – Віц. р. (Каспяровіч), *арэ́далы* мн. – Лёзн. (Каспяровіч, Станкевіч), *ра́гілі* мн. – Беш. (Каспяровіч, Станкевіч), *ла́геры* мн. – Свісл. (СРЛГ), *рэґа́лы* мн. – Брасл. (СПЗБ), *рэ́зґіны* мн. – Брасл. (СПЗБ), *тарада́йка* ж. – Драг. (НЛ), *тарадэ́йка* ж. – Сен. (Каспяровіч), *таранта́с* (*таранда́с*) м. – Верхнядзв., Рас., Сен., Паст., Брасл., Глыб., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Каспяровіч, Шаталава), *або́зня* ж. – Гродз. (Мат. Гродз.), *бато́ры* мн. – Кругл., Бял. (Мат. Маг., Н. сл.-сць), *біндзю́г* м. – усх.-маг. р., зах.-бран. р. (Бялькевіч, Растаргуеў), *бры́ка* ж. – Глыб., Петр. (ЛАБНГ, Мат. Гом.), *дро́гі* мн. – Віц., Гарад. (ЛАБНГ, Каспяровіч), *дро́нгі* мн. – Мёр. (ЖНС), *клю́шні* мн. –

Буда-Каш., Гом. (Мат. Гом.), *панарад* м. – Чэрв. р., Глыб. (ЛАБНГ, Шатэрнік), *раскаты* мн. – Беш., Арш. (ЛАБНГ, Каспяровіч), *роспускі* мн. – усх.-маг. р., Сен. (Бялькевіч, Каспяровіч), *хадок* м., *худок* м. – Краснап., Жытк. (ЛАБНГ, Мат. Гом.), *буда* ж. – Уздз. (СЦБ, Мат. мін.-мал.), *бухты* мн. – Бераст. (СРЛГ), *гара* ж. – Драг. (ДСБ), *гарба* ж. – Лоеў. (Янкова), *гарбіна* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *галяра* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *застаўкі* мн. – Маладз. (Мат. мін.-мал.), *казутка* ж. – Гарад. (Каспяровіч), *караван* м. – Глыб. (ЛАБНГ), *катулка* ж. – Віц. р. (Каспяровіч, Станкевіч), *кашалы* мн. – Лях. (СПЗБ), *кібітка* ж. – Іўеў. (СПЗБ), *падок* м. – Стол. (ТС), *палупышак* м. – Іван. (ДСБ), *покат* м. – мясц. (Станкевіч), *потак* м. – Маст. (Сл. Гродз.), *разваліны* мн. – Гарад. (СПЗБ), *развод* м. – мясц. (Станкевіч), *хуругон* м. – Тал. (Шаталава), *хурго* н. – Арш. (ЛАБНГ), *шарабан* м. – Стол. (ДСБ); *вязеня* ж. 'паўвоз (выключна сена)' – мясц. (Станкевіч), *вадавозка* ж. 'калёсы для падвозкі вады' – Мсцісл. (Юрчанка), *грабарка* ж. 'павозка вазіць пясок, гліну' – Смал. (СЦБ), *калупышак* м. 'гаспадарчая павозка, спецыяльна прыстасаваная для перавозкі торфу' – Маладз. (СЦБ), *абшыванка* ж. 'воз без драбін, абшыты тонкімі дошкамі' – Бар., Бял. (ДСБ, Мат. дыял. сл.), *гумак* м. 'воз на гумавых колах' – Беластоц. р. (СПЗБ), *дрогкія калёсы* 'воз, які моцна трасе' – мясц. (Станкевіч), *дышлёвы воз* 'воз з дышлем' – пал. р. (ЛП), *звінчакі* мн. 'даўнія калёсы, дзе колы былі не гнутыя, а збітыя са звенняў' – Лаг. (Варлыга), *кораб* м. 'глыбокі воз' – Лёзн. (Каспяровіч), *курачнік* м. 'зімні вазок' – Карэл. (Сл. Гродз.), *лагоша* ж. 'воз з бакавымі дошкамі замест драбін' – Чэрв. (СПЗБ), *лінейка* ж. 'прадаўгаватая павозка ў выглядзе лінейкі на шырокіх колах' – Пух. (Мат. мін.-мал.), *нарада* ж. 'павозка, у якой замест драбін пастаўлены дошкі' – Стаўб. (СЦБ), *паўтароўка* ж. 'паўтарачны воз' – Гродз. р. (Цыхун), *сараквашкі* мн. 'калёсы, неакаваныя жалезам' – усх.-маг. р. (Бялькевіч);

вялікі воз: *вазішча* н. – Жытк. (ТС), *вазюган* м. – Мсцісл. (Юрчанка, Станкевіч), *вазіска* н. непахв. – Зэльв.

(СРЛГ), *гáрба* ж. – Гом., зах.-бран. р. (Мат. Гом., Растаргуеў), *развóды* мн. – Лаг. (Шаталава), *фýра* ж. – Астр., Гродз., Дзятл., Вілен. р., Беластоц. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., Цыхун, Насовіч), *фíра* ж. – Акц., Беластоц. р. (СПЗБ, Мат. Гом.), *хýра* ж. – Чэрв. р., Бярэз., Круп., Слаўг., Лях., Кам., Драг. (СПЗБ, Мат. мін.-мал., Мат. Маг., ЛП, ЖС, СНМ, Станкевіч, Шатэрнік), *гýра* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *лáйба* ж. – Мядз. (СПЗБ), *мáры* мн. – Латгал. р. (СПЗБ), *рададýлі* мн. – Віц. р. (Каспяровіч, Станкевіч);

невялікі воз: *вазóк* м. памянш., *вазóчак* м. памянш. – мясц. (Насовіч), *вазэ́чак* м. – Лід. (Мат. Гродз.), *вазéнька* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *астрáмак* м. – Лаг., Слон. (ЖС, Варлыга), *астрóмак* м., *стрóмак* м. – мясц. (Насовіч), *настрáмак* м., *настрóмак* м., *настрáмачак* м. памянш. – Гродз. р., Чэрв. р., Уздз., Светлагор., Петр., Браг., Лоеў. (СЦБ, Мат. мін.-мал., Мат. Гом., Шатэрнік, Цыхун, Янкова), *драбíнкі* мн. – Вілен. р. (СПЗБ, Станкевіч), *калёскі* мн. – мясц. (Станкевіч), *камлáйка* ж., *камлáечка* ж. памянш. – Мсцісл. (Юрчанка), *пакцярка* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *прыцяжка* ж. – Драг. (ЛП), *прыцяжáнка* ж. – Жытк. (ТС), *тáчка* ж. – Віл. р. (СПЗБ), *шэ́ткі* мн. – Кам. (ДСБ); *бядá* ж. ‘лёгкі воз на чатыры колы’ – Лаг. (Варлыга);

параконны воз (калёсы з дышлем, у якія запрагаюць пару коней): *паракóнка* ж. – Бял. (Мат. дыял. сл.), *паракóнны воз* – пал. р. (ЛП), *кáры* мн. – Лаг., Лід., Бар., Пух. (СПЗБ, СЦБ, Мат. мін.-мал., Варлыга, З нар. сл.), *біндзю́г* м. – Мсцісл. (З нар. сл.), *фýра* ж., *хýра* ж. – Пух., Чэрв. (Мат. мін.-мал.), *фургóн* м. – Беш., Маст. (СПЗБ, Каспяровіч);

воз на жалезных восях: *біндзю́к* м. – Віц. р. (Каспяровіч, Станкевіч), *жалéзны ход* – пал. р., Зэльв. (Мат. Гродз., ЛП); *гамля́чка* ж. ‘воз на жалезным хаду ў выглядзе люлькі’ – Віц. р. (Каспяровіч, Станкевіч);

воз на драўляных восях: *дзеравя́нны воз* – пал. р. (ЛП), *палéнны ход* – Круп. (СЦБ), *парцянŷ воз, пóрцяны воз, партнŷ воз, парцянŷя вазŷ* – пал. р. (ЛП), *вусáтыя калёсы* – Мядз. (ЖС);

воз на рысорах: *рэсо́рка* ж. – Петр. (Мат. Гом.), *чартапха́йла* ж. іран. – Мсцісл. (Юрчанка);

выязная павозка: *бры́чка* ж. – пал. р., Вілен. р. (СПЗБ, ЛП, Насовіч), *бры́ка* ж. – Віц. р. (Каспяровіч, Станкевіч), *драбі́ны* мн. – Смарг. (Мат. Гродз.), *драбня́к* м. – Астр. (Мат. Гродз.), *драпча́к* м. – Зэльв., Валож., Карэл., Гарад. (СПЗБ, СЦБ, Н. сл.-сць, Сцяцко), *дра́пчык* м. – Капыл. (ЖС), *дра́бкі* мн. – Сен. (Каспяровіч, Станкевіч), *калама́жка* ж. – пал. р., Віц. р., Віл., Лаг., Навагр. (СПЗБ, Мат. мін.-мал., З нар. сл., ЛП, Каспяровіч, Насовіч, Станкевіч), *карафа́шка* ж., *карахва́шка* ж. – Віц. р., Верхнядзв., Жлоб. (СПЗБ, Мат. Гом., Каспяровіч), *вазо́к* м. – Стол., Жытк. (ТС), *ліне́йка* ж. – Брасл., Верхнядзв., Вілен. р., Латгал. р. (СПЗБ), *карэ́та* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *качэ́брык* м. – Пух. (Мат. мін.-мал.), *кучо́брык* м. – мясц. (Насовіч), *мажа́рка* ж. – Чав. (Мат. Маг.), *пая́зд* м. – Дзярж. (НС), *пае́зд* м., *паяздо́к* м. памянш.– мясц. (Станкевіч), *рамі́знік* м. – Лаг. (Варлыга), *рыдва́н* м., *рыдва́нчык* м. памянш. – мясц. (Насовіч), *са́нкі* мн., *санкі́* (*санкы́*) мн., *саначкі́* мн. памянш. – пал. р. (ЛП), *тарада́йка* ж. – мясц. (Насовіч); *пая́зд* м. ‘вясельны поезд, вазы ўсіх гасцей’ – Віц. р. (Каспяровіч), *файто́н* м. ‘лёгкі экіпаж з адкідным верхам’ – Жытк. (ТС);

воз для перавозкі лесу, бярвення: *біндзю́г* м., *біндзю́га* ж. *біндзюгі́* мн. – Круп., Кругл., Мсцісл., Светлагор. (Мат. Гом., ЖС, Мат. Маг., Юрчанка), *біндзю́жка* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *бідзюгі́* мн. – Бял. (Н. сл-сць), *дро́гі* мн. – усх.-маг. р., Пол., зах.-бран. р. (НЛ, Бялькевіч, Растаргуеў), *дро́нджыкі* мн. – Беш. (Каспяровіч, Станкевіч), *дронґ* м. – Докш. (Мат. дыял. сл.), *ка́ры* мн. – Смарг., Докш. (СПЗБ, Станкевіч), *крыву́лі* мн. – Мёр., Ваўк., Свісл., Зэльв., Навагр., Клецк., Бярэз. (Мат. Гродз., Мат. мін.-мал., ЖНС, НЛ, Шаталава, Сцяцко), *крынджа́лы* мн. – Мсцісл. (Юрчанка), *лю́шні* мн. – Лоеў. (Мат. Гом.), *паварні́к* м. – Навагр. (СРЛГ), *развo̒д* м., *развo̒ды* мн. – Лаг., Віл., Навагр. (СПЗБ, Мат. Гродз., Варлыга), *раска́ты* мн. – Лёзн., Шкл., Мсцісл. (Мат. Маг., Каспяровіч, Юрчанка), *ро́спускі* мн. – Лоеў. (Янкова, Станкевіч),

распускі́ мн. – Беш. (НС), *распускні́* мн. – Мёр. (ЖНС), *расшво́рка* ж. – Зэльв. (Сцяцко), *цяле́га* ж., *цялёга* ж., *цяле́жка* ж. памянш. – пал. р. (ЛП);

воз для вывазу гною: *гная́ўкі* мн. – Уздз., Маладз., Пух. (СЦБ, Мат. мін.-мал.), *гнаёўкі* мн. – Астр. (Сл. Гродз.), *гная́нкі* мн. – Зэльв. (Мат. Гродз.), *гняя́лкі* мн. – Пух. (СЦБ), *гная́ўка* ж. – Бераст. (СРЛГ), *ставо́к* м. – Шчуч., Лях. (Сл. Гродз., Мат. дыял. сл.), *нара́дка* ж. – Стаўб. (СЦБ, СНМ, Мат. мін.-мал.), *наво́знікі* мн. – Беш. (Каспяровіч);

крытая павозка: *бры́ка* ж. – мясц. (Насовіч), *бу́да* ж. – Чэрв. р., Віц. р., Смален. р. (Дабравольскі, Каспяровіч, Насовіч, Станкевіч, Шатэрнік), *балагу́ра* ж. – зах.-бран. р. (Растаргуеў); *кура́тнік* м. ‘павозка з будкай’ – Навагр. (Сл. Гродз.), *балаго́л* м. ‘яўрэйскі дыліжанс’ – мясц. (Станкевіч), *халабу́да* ж., *галабу́да* ж. ‘калёсы з брэзентавымі буданамі ў цыганоў, анучнікаў’ – пал. р. (ТС, НС);

воз са скрыняй: *га́ра* ж. – Малар. (Н. сл.-сць), *карэ́та* ж. перан. – Смарг. (Сл. Гродз.), *каша́ра* ж. – Жлоб. (Мат. Гом.);

стары воз: *біту́шка* ж., *біту́шачка* ж. памянш. – Мсцісл. (Юрчанка), *бры́чка* м. іран. – Беластоц. р. (СПЗБ), *дры́нда* ж. – Гродз. р., Слон., Беластоц. р. (СПЗБ, ЖНшС, Цыхун), *ла́йба* ж. – Маст., Слон. (СРЛГ), *тарада́ка* ж. – Драг., Беластоц. р. (СПЗБ, СНМ), *тарата́йка* ж. – Гродз. р. (Цыхун), *недало́мак* м. экспр. – Жытк. (ТС), *воз на карася́х* – Стол. (ТС); *скрыпіда́йла* н. ‘воз, які рыпіць’ – Свісл. (СРЛГ);

двухколка, невялікі ручны вазок: *во́зік* м., *вазо́к* м. – пал. р. (ТС, ЛП), *бяда́* ж. – Чэрв. р., пал. р. (ТС, ЛП, Шатэрнік), *бэ́да* ж., *бэ́дачка* ж. памянш. – Малар. (Н. сл-сць), *двуко́лка* ж., *двухко́лка* ж. – Навагр., Зэльв. (Мат. Гродз.), *калама́шка* ж. – Ганц., Старадарож. (СПЗБ, ЖНС), *калма́шка* ж. – Паст. (СПЗБ), *каля́ска* ж. – Гарад. (СПЗБ), *каля́са* ж. – Дзятл. (Мат. Гродз.), *тарада́йка* ж., *тарада́ечка* ж. – Стол., Беластоц. р. (ТС, СПЗБ), *цяле́жка* ж. – пал. р., Уздз. (Мат. мін.-мал., ЛП), *чыхо́нка* ж. – Брасл. (СПЗБ).

Часткі воза

Аглоблі

Пара жардзін, прымацаваных канцамі да пярэдняй восі воза, у якія запрагаюць каня.

агло́бля ж., *агло́блі* (*вагло́блі*) мн., *аглабли́* (*аглабле́*) мн. – пал. р., Віц. р., Воран., Вілен. р., Смален. р. (СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., ЛП, Дабравольскі, Каспяровіч), *ало́блі* мн. – Воран., Астр. (СПЗБ), *аглабі́на* ж. – Гл. (Янкоўскі), *аглаблі́на* ж., *аглаблі́нка* ж. памянш., *аглабі́шча* ж. павеліч., *агло́бліна* ж., *агло́блінка* ж. памянш. – Мсцісл. (Юрчанка), *аглабліна́* ж. – Мёр., Віл. (СЦБ, Н. сл.-сць), *аглабля́* ж. – усх.-маг. р., Раг., Рэч., Латгал. р. (СПЗБ, Мат. Гом., Бялькевіч), *аглабня́* ж. – Чэрв. р., Віл., Ганц. (ДСБ, ЖС, Шатэрнік), *агло́бня* ж. – Пух. (СЦБ, Мат. мін.-мал.), *аглабе́лле* н. зборн. – Мсцісл. (Юрчанка), *гало́бля* ж. – Гродз. р., Воран., Вілен. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., Цыхун), *галабля́* ж. – Воран., Вілен. р. (СПЗБ), *гало́блі* мн. – Малар. (ДСБ), *бэ́млі* мн. – Іўеў. (Сл. Гродз.); *ву́шы* мн. ‘дэталь да аглоблі’ – Стаўб. (СЦБ), *каблу́к* м. ‘крук на канцы аглоблі’ – Малар. (Н. сл-сць), *лі́йка* ж. ‘круглае конусападобнае жалеза, якое насаджваецца на аглоблю’ – Драг. (ЖС);

зазубень ‘жалезная насечка на канцы аглоблі, дзе замацоўваецца атоса’: *за́зуб* м., *за́зубі* мн., *за́зубні* мн., *за́зубцы* мн. – пал. р. (ЛП), *за́зубень* м. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *капту́р* м., *каптуры́* (*каптурі́*) мн. – пал. р. (ЛП), *грабёнка* (*граб’ёнка, грэб’ёнка*) ж. – пал. р., Уздз., Круп., Мсцісл. (СЦБ, ЛП, Н. сл-сць, Юрчанка), *грабі́нка* (*грэбі́нка*) ж., *граблёнка* ж., *грабю́нка* ж. – пал. р. (ЛП, Н. сл-сць, ЖС), *грабёнкі* (*грэбёнкі, грэб’ёнкі*) мн. – пал. р. (ЛП), *грабе́лькі* мн. – Гродз. р. (Цыхун).

Атосы

Драцяныя або з жалезных прутоў, рэменю і інш. цяжы ў возе.

ато́са ж., *ато́ска* ж. памянш., *ато́сы* мн. – пал. р., усх.-маг. р., Брасл., Лаг., Смарг., Воран., Ваўк., Лях., Дзятл., Шчуч., Вілен. р., Латгал. р., зах.-бран. р. (СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., ЛП, Бялькевіч, Варлыга, Насовіч, Растаргуеў, Станкевіч), *ато́с* м. – Чэрв. р. (Шатэрнік, Станкевіч), *атаса́* ж. – Смарг. (СПЗБ), *ато́сіна* ж. – усх.-маг. р., Верхнядзв. (СПЗБ, Бялькевіч, Насовіч), *атасі́на* ж. – Чэрв. (СПЗБ), *ацёса* ж., *ацёсы* мн. – пал. р. (СПЗБ, ТС, ЛП, СНМ, НЛ, ЖС), *аці́сак* м. – Кам. (ЖНС), *гато́са* ж. – Воран. (СПЗБ); *акруце́нь* м. 'атоса, скручаная з вітак' – Глыб. (СПЗБ);

атоснік 'частка атосы, драўляная або жалезная пятля на канцы атосы, якая надзяваецца на канец пярэдняй восі': *ато́снік* м., *ато́снікі* мн. – усх.-маг. р., пал. р. (ЛП, Бялькевіч, Насовіч), *заацёснік* м., *заацёснікі* мн., *зацёснікі* мн. – пал. р. (ЛП), *заці́снік* м. – Драг. (ЖС), *нaaцёснік* м., *прыато́снік* м., *прыацёснік* м. – пал. р. (ЛП), *прыто́сак* м. – Мёр. (ЖНС), *пры́таснік* м. – Верхнядзв. (Шаталава).

Ворчык

Ба́рак, пры да папамозе якога запрагаюць каня ў плуг або прыпрагаюць другога каня ў парнай запрэжцы: брусок з жалезным крукам пасярэдзіне, за які зачэпліваюцца пастронкі.

во́рчык м. – Чэрв. р., зах.-бран. р. (Растаргуеў, Шатэрнік), *арча́к* м. – мясц. (Насовіч), *каро́мысла* н., *каро́мыслы* мн. – пал. р., Раг., Ганц. (ЛАБНГ, СНМ), *каро́мысел* м., *каро́мусель* м., *бальшо́е каро́мысла, дубэльто́вае* (*дубэльто́вэ*) *каро́мысла*, *мало́е коро́мысла* – пал. р. (ТС, ЛП), (*а*)*ба́рак* м., (*а*)*ба́ркі* мн., *баркі́* мн., *бо́ркі* мн., *ба́рчык* м., *ба́рчыкі* мн. – пал. р. (ЛП, ТС), *стальва́га* (*штальва́га*) ж., *стальва́гі* мн. – пал. р., Чэрв. р., Брасл., Ашм., Астр., Гродз., Мядз., Шчуч., Віл., Маладз., Пух., Беластоц. р., Вілен. р. (СПЗБ, ДСБ, Мат. дыял. сл., ЛП, ЖНшС, Шатэрнік), *бічава́* ж. – пал. р. (ТС, ЛП), *бічуга́* ж. – Стол. (ТС), *вало́к* м. – пал. р. (ЛП), *валёк* м. – Ветк., Гом. (Мат. апыт.), *валёчак* м. памянш. – Мсцісл. (Юр-

чанка), *стрык* м. – пал. р. (ЛП), *су́праж* ж. – мясц. (Насовіч), *цяга* ж. – пал. р. (ЛП); *цэп* м. 'дрот або цэп, з дапамогай якога барчык прывязваецца да ручкі ў запрэжцы на орчык' – пал. р. (ЛП).

Вузгалаўе (падушка) у возе

Брус у калёсах, які служыць асновай для драбін і ляжыць на восі.

ву́згалаўе н. – Чэрв. р., Мін., Дзярж., Уздз., Стаўб., Нясв., Капыл., Лях., Слуцк., Пух., Бярэз., Асіп. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. дыял. сл., Шатэрнік), *ву́згалаве* н. – Лях., Дзярж. (СПЗБ), *ву́згалава* н. – Старадарож. (ЛАБНГ), *вы́згалаўе* н. – Жлоб. (ЛАБНГ), *ву́згалавень* м. – пал. р., Чэрв. р., Люб., Слуцк. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП, Н. сл-сць, Шаталава, Шатэрнік), *ву́згалаўні* мн. – пал. р. (ЛП), *ву́згалавак* м. – пал. р., Асіп. (ЛАБНГ, ЛП), *ву́згалаўка* ж. – Гл., Барыс. (СЦБ, Янкоўскі), *ву́завалак* м. – Лід., Шчуч., Дзятл., Гродз. (СПЗБ, Сл. Гродз.), *ву́завала* н. – Навагр. (ЛАБНГ), *ву́завальё* н. – Навагр. (ЛАБНГ), *ву́залаўё* н. – Карэл. (ЛАБНГ), *ву́залавак* м. – Лід., Свісл. (ЛАБНГ, Шаталава), *ву́залавень* м. – Стаўб. (ЛАБНГ), *ву́звалак* м. – гродз.-бар. г., Рас., Бял., Гом. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шаталава), *галава́шка* ж. – Светлагор., Хойн., Круп. (ЛАБНГ, ЖС), *галава́шачка* ж., *галавя́ка* ж. – пал. р. (ЛП), *згало́вак* м. – зах.-пал. г. (ЛАБНГ, Н. сл.-сць), *зго́лавак* м. – Слон. (ЛАБНГ, СПЗБ), *згалава́ха* ж. – Лоеў. (ЛАБНГ), *згалава́шак* м. – Браг. (ЛАБНГ), *згалава́шка* ж. – Петр., Калінк., Рэч., Лельч., Браг. (ЛАБНГ), *згалавя́ка* ж. – пал. р. (ЛП), *ізгало́вак* м. – Беластоц. р. (СПЗБ), *азало́вак* м. – Бяроз. (ЛАБНГ), *прыгало́ўнік* м. – Вілен. р. (СПЗБ), *сугало́вак* м. – Іван., Бяроз. (ЛАБНГ, Шаталава), *сугалаво́к* м. – Кобр. (ЛАБНГ), *сугало́ўе* н.– Кір., Бабр. (ЛАБНГ), *су́галавак* м., *су́галалак* м., *су́галаўкі* мн. – пал. р. (ЛАБНГ, ЛП), *су́валак* м. *су́валавак* м. – пал. р. (ЛАБНГ, ЛП), *сугава́шка* ж. – Нараўл. (ЛАБНГ), *сугалава́шка* ж. – Нараўл. (ЛАБНГ), *сагалава́шнікі* мн. – пал. р. (ЛП), *узгало́ўе* (*узгало́ўя*) н. – Чашн., Леп., Барыс.,

Круп., Бярэз., Маг., Кругл., Бых. (ЛАБНГ), *ýзгалавень* м. – пал. р. (ЛП), *узгалавáш* м. – Барыс. (Шаталава), *узгалавáшка* ж., *узгалавáшкі* мн. – пал. р., Раг., Гл. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП), *узгалавáшча* н. – Сен., Барыс. (Мат. мін.-мал., Каспяровіч, Станкевіч), *узгалавáшша* н. – Докш. (ЛАБНГ), *узгалавáк* м. – Гродз. (ЛАБНГ), *узгалавáнка* ж. – пал. р. (ЛП), *ýзавалак* м. – Маст., Ваўк. (ЛАБНГ, Шаталава), *падýшка* ж. – віц.-маг. г. (паўн. і паўдн. часткі), паўн.-зах. з. (спарадычна), пал. р., Пух., Гл., Добр., Буда-Каш., Латгал. р., Вілен. р. (ЛАБНГ, ТС, СПЗБ, СЦБ, Мат. Гом., ЛП, Бялькевіч, Шаталава, Цыхун, Юрчанка, Станкевіч), *пóдушка* ж. – пал. р., Зэльв., Воран., Дзятл., Івац., Малар. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП, Н. сл-сць, Сцяцко), *падýшачка* ж. – Верхнядзв. (ЛАБНГ), *перадóк* м. – Маладз., Валож., Гарад., Тал., Дубр., Гор., Слаўг., Чав., Хоц., Карм., Буда-Каш., Бераст., Бяроз., Стол., Лун., Саліг., Рэч., Добр., Хойн., Лоеў. (ЛАБНГ), *парадóк* м. – Ганц. (ЛАБНГ), *пэрадóк* м. – Люб. (ЛАБНГ), *пярóд* м. – Бераст. (ЛАБНГ), *аплéнь* (*оплэ́нь, оплі́н, плень, воплéнь*) м. і ж., *аплéні* мн., *аплéна* мн., *аплéнка* ж. – пал. р. (ЛАБНГ, ТС, ЛП), *крэ́сла* н., *кшэ́сла* н. – паўн.-зах. з. (паўн. і цэнтр. часткі), Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз.), *падасёнак* м. – Добр. (ЛАБНГ), *падóснік* м., *падвóснік* м. – Малар. (Н. сл.-сць), *бáба* ж. – Лаг. (Шаталава), *панарáд* м. – Беш. (ЛАБНГ), *падклáдка* ж. – Добр. (ЛАБНГ), *прáнік* м. – Смарг. (Шаталава), *шáпка* ж. – Свісл. (Шаталава); *паддзéлак* м. ‘пракладка паміж падушкай і шворнам у калёсах’ – усх.-маг. р. (Бялькевіч).

Драбіны ў возе

Кузаў; бакавыя часткі воза (барты, рашоткі, якія складаюць кузаў воза).

драбі́на ж., *драбі́ны* мн., *драбіні́* мн. – пал. р., усх.-маг. р., Астр., Шчуч., Дзятл., Валож., Вілен. р., Беластоц. р. (СПЗБ, ТС, СНМ, ЛП, Бялькевіч, Сцяцко), *драбі́нка* ж., *драбі́нкі* мн. – пал. р., Вілен. р. (СПЗБ, ЛП), *дрáбкі* мн., *дрáбка*

ж. – пал. р. (ЛП, ЖНС), *драб* м., *дрáбы* (*дрáбі*) мн. – пал. р., Лаг. (ЛП, ТС, Шаталава, Варлыга), *дрэ́бы* мн. – Слон. (ЖНС), *дрáбцы* мн., *драбцы́* мн. – пал. р. (ТС, ЛП), *драбіня́к* м. – Брасл. (СПЗБ), *аглабíна* ж., *аглабíнка* ж. памянш. – пал. р. (ЛП), *аглабéц* м. – Кір. (Мат. Маг.), *глабíна* ж., *глабíнка* ж. памянш., *глабíны* мн., *глабíнкі* мн. памянш., *глáбі* мн., *глáбцы* мн. – пал. р. (ТС, ЛП, Нар. скарбы, НЛ), *заплíшкі* мн., *зáплішкі* мн. – пал. р. (ЛП, ДСБ), *бíла* н. – Бяроз. (ДСБ), *вярхнíца* ж. – Пух. (З нар. сл.), *карахвáшка* ж. – Кір. (НС), *кашалá* ж. – Віц. р. (Каспяровіч, Станкевіч), *кáста* ж., *кáсты* мн. – Вілен. р. (СПЗБ), *курасáдкі* мн., *курсáдкі* мн. – Ашм. (Сл. Гродз., Мат. мін.-мал.), *панарáд* м. – Лаг., Беш. (Варлыга, Каспяровіч), *плíска* ж. – Лун. (ДСБ, Шаталава), *пóбачні* мн. – Раг. (СПЗБ), *пабачні́* мн. – Мёр. (ЖНС), *рабры́на* ж., *рабры́ны* мн. – пал. р. (ЛП, Н. сл-сць), *ру́чкі* мн. – Мёр. (НС), *спадáк* м. – Гродз. р. (Цыхун), *страмíна* ж., *страмíны* мн., *страмíнкі* мн. памянш., *страмíнчына* ж. – Драг. (ЛП, НЛ, Станкевіч), *кашалы́* мн. – Лях. (СПЗБ), *мáжы* мн. – Барыс. (Мат. мін.-мал.), *я́слі* мн. – Латгал. р. (СПЗБ); *халáш* м. 'будан на возе' – Лельч., Маз., Нараўл. (НС), *бу́да* ж. 'буда, пакрыцце ад дажджу над возам', 'своеасаблівая паветка на возе (у цыганоў, старцаў)' – усх.-маг. р., Гл. (Бялькевіч, Насовіч, Станкевіч, Янкоўскі), *вусы́* (*вусэ́*) мн. 'прыстасаванне з трох жэрдак у выглядзе трохвугольніка, якое кладзецца на воз' – Навагр. (НС), *зáдарашка* ж. 'спінка ў вазку' – Латгал. р. (СПЗБ), *пасцéльнік* м. 'рашотка ў павозцы' – Добр. (Мат. Гом.), *рáшты, ры́шты, рэ́шты* мн. 'прыстасаванне ў возе для пашырэння яго пагрузачнай пляцоўкі' – Малар. (Н. сл.-сць), *рыґалы* мн. 'спецыяльная рама на возе' – Пух. (ЖС);

від кузава воза для перавозкі сыпучых рэчываў: *бляты* мн. – пал. р. (ЛП), *гáра* (*ґáра*) ж. – Брэсц., Малар., Драг. (НЛ, Н. сл.-сць), *кáры* мн. – Астр. (СПЗБ), *скры́ня* ж. – пал. р. (ДСБ, ЛП), *я́шчык* м. – Брасл. (СПЗБ);

вертыкальныя і гарызантальныя планкі ў драбінах воза: *ля́ска* ж., *ля́скі* мн. – пал. р., Гродз. р., Чэрв. р., Зэльв.,

Бял., Мсціcл. (ДСБ, Мат. дыял. сл., ЛП, Сцяцко, Цыхун, Шатэрнік, Юрчанка), *лястка* ж., *лясткі* мн., *лястачкі* мн. памянш., *лёстка* ж., *лёстачка* ж. памянш., *лёсткі* мн., *лёстачкі* мн. памянш., *ляcткі* (*лёсткі*) мн., *люстачкі* мн. памянш., *лёст* м. – пал. р. (Мат. Гом., ЛП, ТС, Н. сл.-сць), *біла* н., *більца* н. памянш. – пал. р., Чэрв. р., Пух. (СПЗБ, ТС, ЛП, Шатэрнік), *біліца* ж., *біліцы* мн. – Чэрв., Бярэз. (СПЗБ, СЦБ), *білка* ж. – Дзярж., Чэрв. (СПЗБ, НС), *білы* мн., *білца* н., *білцы* мн., *набілак* м., *набілкі* мн. – пал. р. (ЛП), *більчына* ж. – Малар. (Н. сл.-сць), *аглабіна* ж., *аглабінка* ж. памянш., *аглабіны* мн. – пал. р., Стаўб. (ЛАБНГ, ЛП), *аглабéц* м. – Капыл. (З нар. сл.), *аглабінó* н. – Слуцк., Капыл. (З нар. сл.), *глабіна* ж., *глабінка* ж. памянш., *глабіны* мн., *глабінкі* мн. памянш., *глáбі* мн. – пал. р. (ЛАБНГ, ТС, ЛП), *глáбка* ж. – Лун., Лоеў. (Шаталава, Янкова), *ляжáтка* ж., *ляжáткі* мн. – Ашм., Воран., Лід., Шчуч. (СПЗБ, Сл. Гродз., Станкевіч), *ляжэйка* ж. – Астр., Віл., Лаг., Сен., Круп., Вілен. р. (СПЗБ, Сл. Гродз., ЖС, Каспяровіч, Станкевіч), *ляжáйкі* мн. – Воран., Валож., Кругл. (ЛАБНГ), *шчэ́быль* м., *шчаблы́* мн., *шчэ́блы* мн. – Іўеў., Смарг., Шчуч., Кам., Вілен. р. (СПЗБ, Сл. Гродз.), *шчэ́бры* мн. – Круп. (ЖС), *аклáдзіна* ж., *аклáдзіны* мн. – Зэльв., Ваўк. (СПЗБ, Сцяцко), *аклáдніца* ж. – Свісл. (Сл. Гродз.), *бакаўнічка* ж. – Ветк. (Мат. Гом.), *бакóўка* ж., *бакóўкі* мн. – Вілен. р. (СПЗБ), *пóбачня* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *пóбацна* ж. – Лоеў. (Янкова), *грáдкі* мн., *грáдачкі* мн. памянш. – Шарк., Віц., Чач., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *жóрдкі* мн. – Лёзн., Бял., Мсцісл., Клім. (ЛАБНГ), *баляса* ж. – Стол. (ТС), *баляска* ж. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *абартóўка* ж. – Круп. (ЖС), *абéрвіца* ж. – Ваўк. (СПЗБ), *бляты* мн. – пал. р. (ЛП), *вóгарадкі* мн. – Карэл. (Сл. Гродз.), *вóсланка* ж. – Карэл. (Сл. Гродз.), *вяжáціны* мн. – Шчуч. (СПЗБ), *драбінка* ж. – Акц. (ЛАБНГ), *дрóнгі* мн. – Гродз. (СПЗБ), *дрýкі* мн. – Беластоц. р. (СПЗБ), *дрýнка* ж. – Гродз. р. (Цыхун), *дэ́кілі* мн. – Смарг. (Сл. Гродз.), *застаўнік* м. – Лаг. (Варлыга), *ігліца* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *курасáдкі* мн. – Ашм. (Сл. Гродз.), *літрына* ж. – Малар. (Н. сл-сць), *мáчаха* ж. –

Малар. (Н. сл.-сць), *накла́дка* ж., *накла́дкі* мн. – Латгал. р. (СПЗБ, Станкевіч), *пя́ла* (*п'я́ло*) н., *пя́лы* (*п'я́ла*) мн. – пал. р. (ЛП), *пацапо́к* м. – Карэл. (З нар. сл.), *по́перадзень* м. – Стол. (ТС), *раздýжжа* н. – Лёзн. (Каспяровіч, Станкевіч), *рэ́ечка* ж. памянш. – Латгал. р. (СПЗБ), *скрэнт* м. – Гродз. р. (Цыхун), *сні́цы* мн. – пал. р. (ЛП), *цапо́к* м., *цапкі́* мн. – пал. р. (ЛП, Н. сл-сць), *чу́чкі* мн. – Лун. (Шаталава); *вязо́к* (*в'язо́к*) м. 'driчок, які злучае верхнія жардзіны ў драбінах воза' – Драг. (ЖС);

дошкі, якія закладваюцца ў воз пры перавозцы сена, саломы, снапоў: *абе́рніцы* мн. – Свісл. (Шаталава), *аплавы́* мн. – Беластоц. р. (ЖНшС), *драбі́ніна* ж., *драбі́нінка* ж. памянш. – Мсцісл. (Юрчанка), *ма́ры* мн. – Віц. р. (Каспяровіч), *за́стаўкі* мн. – Гродз. (Мат. Гродз.), *лаґо́шы* мн. – Драг. (НЛ);

дошкі, якія закладваюцца па баках калёс пры перавозцы гною: *гнаяўка* ж., *гнаяўкі* мн. – Віл., Пух. (ЖС, Станкевіч), *гняяўка* ж. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *гнаярка* ж. – Шчуч., Гродз., Стаўб. (СЦБ, З нар. сл., Цыхун), *гнаёўка* ж. – Віл. (ЖС), *гнаёвачкі* мн. – Гродз. (Сл. Гродз.), *акла́дніца* ж., *акла́дніцы* мн. – Гродз. р., Свісл. (Цыхун, Шаталава), *во́градка* ж. – Навагр. (ЖС), *во́сланка* ж. – Стаўб. (ЖС);

прыстасаванне да калёс вазіць бярвенне: *крыву́лі* мн. – Іўеў., Дзятл., Навагр., Слон., Ганц., Бярэз., Бял. (СПЗБ, СЦБ, НЛ, НС), *крыва́лы* мн. – Бял., Мсцісл. (ЛАБНГ, Мат. дыял. сл.), *крынджа́лы* мн. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *дрыга́лы* мн. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *клю́шні* мн. – Ашм. (СРЛГ), *лю́шні* мн. – Гродз. р. (Цыхун), *лаго́шы* мн. – Кір. (НС), *раска́ціна* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *ро́звальні* мн. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *су́ка* ж. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *цялёжка* ж. памянш. – пал. р. (ЛП), *хваставі́к* м. – Барыс. (Шаталава), *шара́гі* мн. – Карэл. (З нар. сл.).

Дышаль

Жэрдка, прымацаваная да сярэдзіны пярэдняй восі воза пры парнай запрэжцы.

дышла н. – пал. р., усх.-маг. р., Воран., Лоеў. (Мат. Гродз., ЛП, Бялькевіч, Янкова), *дышло́* н., *ды́шаль* м. – пал. р. (ЛП), *кукры́ш* м. – Люб. (СПЗБ), *рага́ч* м. – Лоеў. (Янкова), *раске́п* м., *раске́па* ж. – пал. р. (ЛП); *крэставі́на* ж. 'перакладзіна ў перадку воза, куды ўстаўляецца канец дышля' – пал. р. (ЛП).

Кола

Суцэльны або са спіцамі круг, які круціцца на восі і забяспечвае рух воза.

калясо́ н. – агульн., Вілен. р., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, СЦБ, ЛП, Мат. Гродз., ЖНшС, Бялькевіч, Шатэрнік, Янкова), *ко́леса* н. – пал. р., Свісл., Гродз., Ганц., Люб., Добр., Беластоц. р., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ЛП, Растаргуеў, Шаталава), *ка́леса* н. – Зэльв. (ЛАБНГ), *калёсы* мн., *калеса́* мн. – пал. р., Беластоц. р. (ЛП, ЖНшС), *калясцэ́* н. памянш. – Жытк. (ТС), *ко́ла* н. – паўн.-зах. з. з перыферыяй, пал. р., усх.-маг. р., Віц. р., Саліг., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., ЛП, Бялькевіч, Каспяровіч, Шатэрнік), *като́к* м., *като́чак* м. памянш. – усх. з. (цэнтр. і ўсходн. часткі) (ЛАБНГ, СПЗБ, НС, Бялькевіч, Каспяровіч, Насовіч, Яўсееў), *по́кат* м. – Верхнядзв. (СПЗБ, НС), *пакато́* н. – Верхнядзв., Рас., Старадарож. (СПЗБ, Шаталава, Нар. скарбы); *качу́лка* ж. 'драўлянае кола без спіц' – Брасл. (СПЗБ), *світа́ш* м. 'некаванае кола' – Глыб. (СПЗБ), *чатыра́нка* ж. 'адно з чатырох колаў павозкі' – Зэльв. (Н. сл.-сць);

стан 'поўны камплект колаў для воза (чатыры колы)': *стан* м. – Верхнядзв., Лаг. (Шаталава, Варлыга, Насовіч), *стан калёс* – Чэрв. р. (Шатэрнік), *скат* м. – Віц. р., Ваўк. (Мат. Гродз., Каспяровіч, Насовіч), *скат кол* – пал. р. (ЛП), *круг* м. – Стол., Пін. (ТС, НЛ), *круг калёс* (*круг калю́с*), *круг ко́лаў, круг кол, сад калёс (сад калю́с)* – пал. р. (ЛП), *пако́т* м. – Навагр. (Мат. Гродз.), *по́кат калёс* – Карэл. (ЖС), *з'езд* м. – Стаўб., Уздз. (СЦБ), *нара́д* м. – Уздз. (СЦБ), *разво́д* м. – Воран., Дзятл. (Мат. Гродз.).

Часткі кола:

вобад 'вонкавая частка кола, на якую нацягваецца шына': *вóбад* м. – Віц. р., Чэрв. р., Лід., Лаг. (Мат. Гродз., Варлыга, Каспяровіч, Шатэрнік), *óбад* м. – пал. р., Астр., Воран., Лях., Ганц., Вілен. р., Латгал. р., Беластоц. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., ЛП), *гóбад* м. – пал. р. (ЛП), *абóд* м. – пал. р., Мёр. (ЖНС), *абады́* мн., *óбады* мн., *абóды* мн. – пал. р. (ЛП), *абóддзе* н. зб. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *абýддзе* н. зб. – пал. р. (ЛП), *вóбаддзе* н. зб. – Мсцісл. (Юрчанка); *гнýты óбад* 'вобад з цэлага кавалка дрэва' – пал. р. (ЛП), *някýты óбад* 'вобад, на які не нацягнута шына' – пал. р. (ЛП), *урвáн* м., *урвáнчык* м. памянш. 'жалезная скобка з вушкамі для замацавання вобада' – мясц. (Насовіч);

вось 'шпень або тонкі вал, на які насаджваюцца колы': *вось* ж., *вóсі* мн. – пал. р., Віц. р., Лаг., Вілен. р. (СПЗБ, ЛП, Варлыга, Каспяровіч, Насовіч), *васí* (*восé*) мн. – пал. р. (ЛП), *ось* ж., *óсі* мн. – пал. р., Воран., Ганц., Пруж., Вілен. р., Латгал. р. (СПЗБ, ЛП), *ася́* ж. – Латгал. р. (СПЗБ); *дзядкí* мн. 'выступ над задняй воссю ў возе' – Гарад. (Каспяровіч);

загваздка 'спецыяльны шпень, які ўстаўляецца ў дзірку калёснай восі, каб не спадалі колы': *зáгваздка* ж., *зáгваздкі* мн. – асн. мас. г. (акрамя цэнтральнай часткі віц.-маг. г. і паўднёвай часткі пол.-мін. г., а таксама заходняй часткі гродз.-бар. г.) (ЛАБНГ, ЛП, Варлыга, Насовіч), *зáгвазда* ж. – Мсцісл. (ЛАБНГ), *зáгластка* ж. – Іўеў. (ЛАБНГ), *зáўвостка* ж. – Стол. (ЛАБНГ), *зáгвазка* ж. – Дзятл., Валож., Светлагор., Чач., Браг. (ЛАБНГ), *загвóздка* ж. – Гарад., Клім., Хоц., Гл., Бабр., Гом. (ЛАБНГ), *зáтыка* ж. – Карэл., Клецк. (ЛАБНГ), *зáтычка* ж. – зах.-пал. г. (пераважна паўн.-зах. частка), Ваўк., Нясв., Добр. (ЛАБНГ), *калóчак* м. – Нараўл. (ЛАБНГ), *лёка* ж. – Бераст. (Сл. Гродз.), *лёнка* ж. – Гродз. р., Бераст. (ЛАБНГ, Цыхун), *пянóк* м. – Брэсц. (ЛАБНГ), *пярэ́тачка* ж. – Лід. (ЛАБНГ), *чакá* ж. – Бых., Чэрык. (ЛАБНГ, Мат. Маг.), *швóран* м. – Чав. (ЛАБНГ), *шваранёк* м. – Гродз. (ЛАБНГ), *шняп* м. – Бераст. (ЛАБНГ), *шплін* м. – Малар. (ЛАБНГ), *штыль* м. – Ганц. (ЛАБНГ);

жалезная гайка (кальцо) на канцы восі ў коле: *му́тра* ж., *му́тры* мн. – пал. р., Паст., Смарг., Гродз., Навагр., Слон., Лід., Шчуч., Драг., Вілен. р. (СПЗБ, Сл. Гродз., ЛП, ЖС, Шаталава), *мутэ́рка* ж. памянш. – пал. р. (ЛП), *ча́шка* ж. – Драг. (ЖС);

званчак 'частка кола з некалькімі спіцамі': *званча́к* м., *званчакі́* (*звенчакі́, звінчукі́*) мн. – зах.-пал. г. (усходняя і цэнтральная часткі), гродз.-бар. г., Мін. р., Слуцк. р., Чэрв. р., Ашм., Віл., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз., ЛП, Цыхун), *зво́нчак* м. – Шчуч. (З нар. сл.), *звянча́к* м. – пал. р., Карэл. (ЛП, З нар. сл.), *званя́к* (*зване́к, звуня́к, звуне́к*) м. – зах.-пал. г. (заходняя частка) (ЛАБНГ, НЛ, СНМ), *звенякі́* (*звінякі́*) мн. – Астр., Вілен. р. (СПЗБ), *звяно́* н. – паўн.-зах. з. (цэнтральная частка), паўдн.-усх. з. (спарадычна), гродз.-бар. г., паўн. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *звон* м. – спарадычна паўн. р., Дубр., Зэльв., Бар., Пруж., Лельч. (ЛАБНГ), *зво́нік* м. – Брасл. (ЛАБНГ), *звано́* н. – Навагр. (СПЗБ), *званке́* мн. – Шчуч. (СПЗБ), *званча́тка* ж. – Іўеў. (ЛАБНГ), *вянча́к* м. – Слуцк., Лях. (ЛАБНГ, СПЗБ), *кава́лак* м. – Івац., Бабр., Рэч., Нараўл. (ЛАБНГ), *кусо́к* м. – Барыс., Тал., Пух., Асіп., Бых., Слаўг., Клім., Саліг., Івац., Лун., Стол., Лельч. (ЛАБНГ), *се́ктар* м. – Мсцісл., Рэч. (ЛАБНГ), *ча́стка* ж. – Чав., Добр. (ЛАБНГ), *часць* ж. – Магіл., Касц., Лун. (ЛАБНГ), *кляк* м. – Кам. (ЛАБНГ), *сто́чка* ж. – Пін. (ЛАБНГ);

калодка 'сярэдняя частка кола, у якой умацоўваюцца спіцы': *ка́ло́дка* (*куло́дка*) ж. – паўдн.-зах. д., спарадычна сярэд.-бел. г., пал. р., Сен., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП, Шатэрнік, Станкевіч), *калі́тка* ж. – Кобр. (ЛАБНГ), *калу́дка* (*кулу́дка*) ж., *калу́дачка* ж. памянш., *калу́дкі* мн., *калы́дка* ж. – пал. р. (ЛАБНГ, ЛП), *кало́дзіца* (*куло́дзіца*) ж., *кало́дзіцы* мн. – пал. р., Ганц. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ЛП, Н. сл-сць, Шаталава), *каду́шка* ж. – Браг. (Шаталава), *сту́піца* ж. – паўн.-усх. д. (акрамя заходняй часткі пол.-мін. г.), сярэд.-бел. г. (паўднёва-ўсходняя частка), Іўеў., Брасл., Малар. (ЛАБНГ, СПЗБ, Бялькевіч), *сту́пніца* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *тру́бка* ж. – паўн.-усх. д. (акрамя ўсх.-маг. г.), паўдн.-усх. з., Латгал. р.

(ЛАБНГ, СПЗБ, Насовіч, Шаталава), *тру́біца* ж. – Беш., Віц., Пін. (ЛАБНГ), *тру́бка спрыхо́вая* – Вілен. р. (СПЗБ), *каляс-на́я кало́дка* – Лаг. (Варлыга), *кацёлка* ж. – Пух. (ЛАБНГ);

рэхва 'жалезны абруч, які наганяецца на драўляную калодку кола': *рэ́хва* ж., *рэ́хвачка* ж. памянш. – Чэрв. р., Гродз. р., Сен., Драг. (Нар. скарбы, Каспяровіч, Насовіч, Цыхун, Шатэрнік), *ры́хва* (*рі́хва*) ж., *ры́хвы* (*рі́хвы*, *рі́хві*) мн. – пал. р., Карэл. (ЛП, Н. сл-сць), *ра́хва* ж., *ра́хвы* (*ра́хві*) мн., *ра́фы* мн. – пал. р. (ДСБ, ЛП, ЖС), *рэ́хвіна* ж. – Мёр., Ушацк. (Н. сл-сць, НЛ), *ары́хва* (*орі́хва*) ж., *арэ́хвы* (*оре́хві*) мн., *арэ́хаўкі* (*оре́хоўкі*) мн. *гарэ́хва* (*горе́хва*) ж., *гарэ́хвы* (*горе́хві*) мн. – пал. р. (ЛП), *абру́ч* м., *абручы́* мн., *абру́чык* м. памянш., *абру́чыкі* мн. памянш., *о́бруч* м., *бруч* м. – пал. р. (ТС, ЛП), *ко́птур* м., *капту́р* м., *каптуры́* мн. – пал. р. (ДСБ, ЛП), *тарады́нка* ж., *тарады́нкі* мн., *тырды́нка* ж., *трады́нкі* мн., *трады́лкі* мн., *тэрындэ́лькі* мн. – Лаг., Брэсц., Кам., Малар. (Н. сл-сць, Варлыга, Шаталава), *бу́кса* ж., *бу́ксы* мн. – пал. р., Лаг. (ЛП, Варлыга), *бруштэ́лі* мн. – Брэсц., Малар. (Н. сл-сць), *ка́псуль* (*ка́псыль*) м. – Малар. (Н. сл-сць), *завія́нка* ж. – Малар. (Н. сл-сць), *наспі́чнік* м., *наспі́чнікі* мн., *заспі́чнікі* мн. – пал. р. (ТС, ЛП);

спіца 'адзін з драўляных або металічных стрыжняў, які злучае калодку кола з вобадам': *спі́ца* ж., *спі́цы* мн. – гродз.-бар. г., пал. р., Чэрв. р., Вілен. р., Латгал. р., Беластоц. р. (СПЗБ, ТС, ЛП, Шатэрнік), *шпі́ца* ж., *шпі́цы* мн. – пал. р. (ЛП), *спры́ха* ж. – Гродз., Воран., Вілен. р. (СПЗБ, Сл. Гродз.);

утулка 'ўтулка ўнутры калодкі кола (у вазах з жалезнымі восямі)': *уту́лка* ж. – Стол., Латгал. р. (ТС, СПЗБ), *уту́лак* (*вту́лок*) м., *уты́лак* м., *уту́ла* н., *ту́лка* ж. – Латгал. р. (СПЗБ), *ма́ташна* ж. – пал. р. (ТС, ЛП), *пя́ста* ж. – Вілен. р. (СПЗБ);

шына 'металічны абруч, нацягнуты на вобад': *шы́на* ж., *шы́ны* мн. – пал. р., усх.-маг. р., Ваўк., Лід., Воран., Ганц., Вілен. р., Латгал. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., ЛП, Бялькевіч), *ашы́на* (*ошы́на*) ж. – пал. р. (ЛП), *шэ́ба* ж. – Брэсц. (Н. сл-сць).

Падгерац

Жалезны прут, які злучае швoран з трайнёй калёс.

падгéрац м. – Лаг., Гл. (Варлыга, Янкоўскі), *падгэ́рац* м. – пал. р., Чэрв. р. (ЛП, Шатэрнік), *падгэ́йсцер* м., *падгэ́йстра* ж.– пал. р. (ЛП), *падгéрчык* м. памянш. – Гл. (Янкоўскі), *падгэ́рц* м. – Карэл., Бял. (Янкоўскі), *падгэ́рць* ж. – пал. р. (ЛП), *пíдгерць* (*пíдгірць*) ж., *пóдгерць* (*пóдгірт*) ж., *пíдгартынь* ж. – Малар. (Н. сл-сць), *падґáрла* н. – Драг. (ЖС), *пýдвязь* (*пýд'язь*) ж., *падвя́зка* ж., *кны́паль* м. – Малар. (Н. сл-сць), *цыбáнт* м., *цыбáнты* мн. – Вілен. р. (СПЗБ); *расця́жкі* мн. 'жалезныя пруты, якія злучаюць канец трайні з задком воза' – Малар. (Н. сл-сць).

Падосак

Вузкая жалезная паласа, урэзаная пад ніз восі драўляных калёс.

падóсак (*пудýсак, пады́сак*) м. – пал. р., Беш., Лаг. (ТС, ЛП, ЖС, Варлыга, Каспяровіч, Станкевіч), *падóска* ж., *падóскі* мн., *падýскі* (*пудýскі*) мн. – пал. р. (ЛП, Насовіч, Станкевіч), *падóснікі* мн. – пал. р. (ЛП), *завóса* ж., *завóска* ж. памянш. – мясц. (Насовіч), *перaты́ка* ж. – Шчуч. (Сл. Гродз.), *карáсь* м., *карасí* мн., *карáсі* мн. – пал. р., Дзятл., Чашн., Круп., Гл. (Мат. Гродз., ЛП, ЖС, Каспяровіч, Янкоўскі), *крась* м. – Мсцісл. (Юрчанка).

Ручкі ў падушцы воза

Драўляныя брускі, якія ўбіваюцца ў падушку воза і да якіх прымацоўваюцца драбіны, барты.

рýчка ж., *рýчкі* мн. – асн. мас. г. (акрамя віц.-маг. г.), Мсцісл. (ЛАБНГ, Мат. Гом., ЛП, Бялькевіч, Шаталава, Юрчанка), *ручкí* мн. – зах.-пал. г., Пруж., Зэльв., Слон. (ЛАБНГ, ЛП), *ручаны́* мн. – Навагр. (СРЛГ), *нарýчыцы* мн. – Добр.

(ЛАБНГ), *люшня* ж., *люшні* мн. – пал. р., Гродз. р., Зэльв., Бар. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП, Нар. скарбы, Сцяцко, Цыхун), *лучóк* м., *лучкí* мн., *лукí* мн., *каблýчыкі* мн. – пал. р. (ЛП), *упóркі* мн., *падпóра* ж., *падпóры* мн. – пал. р. (ЛП, ЖС), *падрýчнік* (*падрýшнік*) м., *падрýчнікі* (*падрýшнікі*) мн. – пал. р. (ТС, ЛП), *бíлы* мн. – Мін., Дзярж., Кір., Рэч., Нараўл., Браг. (ЛАБНГ), *бíлкі* мн. – Валож. (ЛАБНГ), *дрáбці* мн., *дрáпчына* ж. – Лун. (ЛАБНГ), *друк* м. – Лельч. (ЛАБНГ), *дрýкі* мн. – Ганц. (ЛАБНГ), *друкí* мн. – Арш., Дубр., Мсцісл. (ЛАБНГ), *лёсткі* мн. – Слуцк., Клецк., Лельч. (ЛАБНГ), *ляскí* мн. – Бярэз. (ЛАБНГ), *паплёсткі* мн. – Гродз. (ЛАБНГ), *пабóсні* мн. – Бабр. (ЛАБНГ), *пабóцні* мн. – Докш., Раг. (ЛАБНГ, СПЗБ), *блáнка* ж. – Рэч. (ЛАБНГ), *брускí* мн. – Беш., Рэч. (ЛАБНГ), *гачкí* мн. – Малар. (Н. сл.-сць), *дзядóк* м. – Гарад., Пол. (ЛАБНГ), *кáлкі* мн. – Рас. (ЛАБНГ), *кланíца* ж. – Беластоц. р. (СПЗБ), *кляпчы́нкі* мн. – Лоеў. (ЛАБНГ), *плáнкі* мн. – віц.-маг. г. (цэнтр. частка), Браг. (ЛАБНГ), *цáпкі* ж. – Карэл. (Сл. Гродз.); *упóра* ж. 'жалезны крук, які ўмацоўвае верхнюю частку воза спераду з падушкай і ззаду – з воссю' – Мсцісл. (Юрчанка), *залюшэ́ннік* м. 'жалезная частка люшні, якая надзяваецца на вось' – Драг. (ЖС), *налюшэ́льнік* (*налюшэ́лнік*) м., *налюшэ́нік* м., *барáшак* м. 'жалезнае кальцо на канцы задняй ручкі для прымацавання люшні да драбіны воза' – Малар. (Н. сл-сць), *налюшня́нка* ж. 'жалезны абадок, які прымацоўвае навоснік да перадка воза' – Бераст. (Сл. Гродз.).

Рысора

Пругкая частка ў возе (звычайна ў выглядзе спружыны), якая знаходзіцца паміж восямі і кузавам і служыць для змякчэння штуршкоў падчас язды.

рысóры мн. – Верхнядзв. (СПЗБ), *рэйсóры* мн. – Шчуч. (СПЗБ), *райсóра* ж. – Гродз. р. (Цыхун), *лісóра* ж. – Смален. р. (Дабравольскі); *дзеравя́нны ход, дзераўля́ны ход, палéнны ход, крывóе калясó* 'ніжняя хадавая драўляная частка во-

за' – Круп., Мядз. (СЦБ), *зялёзны ход* 'ніжняя хадавая металічная частка воза' – Круп. (СЦБ).

Трайня

Падоўжаны брус у калёсах, які злучае пярэднюю вось з задняй (у задку канец яго раздвоены).

трайня́ ж. – асн. мас. г. (акрамя заходняй часткі гродз.-бар. г.), Вілен. р., Латгал. р., Смален. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП, Каспяровіч, Бялькевіч, Шатэрнік, Янкоўскі, Станкевіч, Насовіч, Дабравольскі), *тро́йня* ж. – Ганц., Лун., Стол., Чач. (ЛАБНГ, ДСБ), *трайні́ла* н. – гродз.-бар. г., Бяроз., Чав., Клім., Ветк., Рэч. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз., Мат. Гом., Шаталава, Сцяцко), *трані́ла* н. – Гродз. р., Шчуч., Бераст., Маст. (ЛАБНГ, СПЗБ, Цыхун), *трані́дла* н. – Свісл. (Шаталава), *трапі́ла* н. – Пруж. (ДСБ), *патро́йня* ж. – Віц. р. (Каспяровіч), *патрайня́* ж. – мясц. (Станкевіч), *разво́ра* ж., *разво́ры* мн. – пал. р., Гродз., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз., ДСБ, ЛП), *разво́рына* ж. – пал. р. (ЛП), *разво́рка* ж. – зах.-пал. г., гродз.-бар. г. (ЛАБНГ, Сл. Гродз., ЛП, Шаталава), *разво́р* м. – Гродз. (Сл. Гродз.), *расшво́ра* ж., *рашво́рка* ж. – Дзятл., Зэльв. (Сл. Гродз., Мат. Гродз., Сцяцко), *ды́шаль* м. – паўн.-зах. з. (цэнтр. і паўдн. часткі), усх.-пал. р., Бяроз., Стол., Барыс. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., ЛП), *ды́шла* (*ды́шлё*) н. – пал. р., Гом., Шкл. (ЛАБНГ, ЛП, Мат. Маг.), *дышло́* н. – пал. р. (ЛАБНГ, ЛП), *праві́ла* н. – пал. р. (ЛАБНГ, ЛП, ДСБ), *суня́тла* (*сыня́тла, сынэ́тла*) н. – пал. р. (ЛАБНГ, ЛП), *свіня́тла* (*свыня́тла*) н. – Пін. (ЛАБНГ, ЛП), *дронк* м. – Мядз., Стаўб. (ЛАБНГ), *жэ́рдка* ж. – Іўеў., Шчуч. (ЛАБНГ), *кары́тка* н. – Іўеў. (ЛАБНГ), *кол* м. – Дзятл. (ЛАБНГ), *падге́йсцер* м. – Ветк., Лоеў. (ЛАБНГ), *падгэ́рац* м. – Бых. (ЛАБНГ), *по́дгур* м. – Ваўк. (Мат. Гродз.), *разво́дка* ж. – Гродз. (СПЗБ), *разво́д* м. – Брасл. (ЛАБНГ), *рубе́ль* м. – Добр. (ЛАБНГ), *свярдлі́шча* н. – Івац. (ЛАБНГ); *све́рдла* (*свэ́рдла*) н., *падто́ка* ж. 'раздвоены канец трайні' – Брэсц., Кобр., Малар. (ЛАБНГ, Н. сл-сць), (*а*)*лёнак* м. 'затычка на

канцы бруса, які злучае заднюю і пярэднюю часткі воза’ – Малар. (Н. сл-сць).

Шворан

Жалезны стрыжань, які з’яўляецца вертыкальнай воссю передка павозкі, што забяспечвае паварот на ходу.

шво́ран м., *шво́рань* м. – агульн. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., ЛП, Цыхун, Шатэрнік), *шву́ран* м., *шву́рань* м. – Дзярж., Бяроз. (ЛАБНГ), *шваранóк* м. – мясц. (Насовіч), *шво́рнік* м., *шварнёк* м. памянш. – пал. р. (ЛП), *шмо́ран* м., *шмаранóк* м. памянш. – Мсцісл., Касц., Клім. (ЛАБНГ, Юрчанка), *шкво́ран* м., *шкво́рань* м. – Мсцісл., Чэрык., Краснап., Малар., Жаб. (ЛАБНГ).

Іншыя часткі воза:

аснова воза без кузава: *дра́бы* мн. – усх.-маг. р. (Бялькевіч, Станкевіч, Насовіч), *драбіна́* ж. – мясц. (Станкевіч), *дро́нчак* м. – Верхнядзв. (СПЗБ), *ка́ры* мн. – Астр., Ашм., Маладз. (СПЗБ, СЦБ), *панара́д* м. – Паст., Вілен. р. (СПЗБ), *го́лы воз* – пал. р. (ЛП); *адзёр* м. ‘корпус воза’ – мясц. (Станкевіч);

аснова воза без кузава і колаў: *бры́ка* ж. – пал. р. (ЛП), *драбі́ны* мн. – усх.-маг. р., Беш. (Бялькевіч, Каспяровіч, Насовіч, Станкевіч), *драб* м. – Смален. р. (Дабравольскі), *наса́д* м. – Кобр. (ДСБ), *аса́да* ж., *аса́дка* ж., *аса́дак* м., *аза́дак* м., *аса́дкі* мн., *ставóк* м., *станóк* м. – пал. р. (ЛП);

пярэдняя частка воза (вось і два пярэднія колы): *перадóк* м., *перадóчак* м. памянш. – пал. р., Чэрв. р., усх.-маг. р., Лаг., Пух., Ваўк., Дзятл., Воран., Лід., Вілен. р., Латгал. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., ЛП, Варлыга, Бялькевіч, Насовіч, Станкевіч, Шатэрнік,), *пе́рад* м. – пал. р., Воран., Вілен. р., Латгал. р. (СПЗБ, ЛП), *перадкі́* мн., *пераднікі́* мн. – Латгал. р. (СПЗБ, Станкевіч), *цяле́жкі* мн. – Віц. р., Верхнядзв., Лаг. (Варлыга, Каспяровіч, Станкевіч, Шаталава), *ву́злаўя* н. –

Дзярж. (НС), *рассувóрка* ж. – Ваўк. (Мат. Гродз.); *ход* м. ‘вось з парай колаў’ – Віл., Навагр. (СПЗБ);

жалезны хамуцік, які сцягвае передок воза: *тарадынка* ж. – Маст., Бяроз., Драг. (ДСБ, ЖС, Шаталава);

задняя частка воза: *задóк* м. – пал. р., Чэрв. р., Віл., Навагр. (СПЗБ, Мат. Гродз., ЛП, Шатэрнік, Насовіч), *зад* м. – пал. р. Вілен. р., Латгал. р. (СПЗБ, ЛП), *тыл* м. – Шчуч., Ашм. (СПЗБ), *асáда* ж., *асáдка* ж., *азáдак* м., *асáдак* м., *асáдкі* мн. – пал. р. (ЛП);

драўляная рашотка, якая ўстаўляецца ў задок воза: *драпчáк* м. – Гродз., Шчуч. (Мат. Гродз., НЛ), *драбíнка* ж. – Пух. (СЦБ), *грáдка* ж. – Маг. р., Мсцісл. (Н. сл-сць, Юрчанка);

абшыўка воза: **жалезныя кольцы рознай шырыні, якімі замацоўваюць розныя часткі воза**: *арэ́хвы* (*орéхві*) мн., *арэ́хаўкі* (*орéхоўкі*) мн., *арыхва* (*оріхва*) ж., *гарэ́хва* (*горéхва*) ж., *гарэ́хвы* (*горéхві*) мн., *рáхва* ж., *рáхвы* (*рáхві*) мн., *рыхва* (*ріхва*) ж., *рыхвы* (*ріхвы, ріхві*) мн., *рáфы* мн. – пал. р. (ЛП).

10.2. САНІ

сáні мн., *сáначкі* мн. памянш. – пал. р., Чэрв. р, усх.-маг. р., Астр., Ваўк., Лаг., Вілен. р., Латгал. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., ЛП, Бялькевіч, Варлыга, Шатэрнік), *сáны* мн. – пал. р. (ЛП), *сáнкі* мн. – пал. р., Віц. р., Гродз., Вілен. р. (СПЗБ, ЛП, Каспяровіч, Станкевіч), *сáнькі* мн. – Калінк., Гл., Вілен. р., зах.-бран. р. (СПЗБ, Растаргуеў, Станкевіч, Янкоўскі), *санкí* (*санкы́*) мн. – пал. р. (ЛП), *саначкí* мн. памянш. – пал. р. (ЛП), *сáнечкі* мн. – Лях., Гл. (СПЗБ, Янкоўскі), *лагóшы* мн. – Мёр., Стаўб. (СЦБ, Мат. мін.-мал., ЖНС), *лагажы́* мн. – Ашм., Вілен. р. (СПЗБ, Сл. Гродз.), *дрóўні* мн. – Латгал. р. (СПЗБ), *карукí* мн. – Астр. (СРЛГ), *шыткі* мн. – Пруж. (ДСБ); *баўкары́* мн. ‘драўляныя сані’ – Свісл. (СРЛГ), *вадавóзка* ж., *вадзя́нікі* мн. ‘сані для падвозкі вады’ – Мсцісл. (Юрчанка), *гáры* мн. ‘сані трактарныя’ – Ельск. (Мат. Гом.), *кóрбы* мн. ‘сані для вывазкі гною’ – Мядз. (СЦБ), *лаґóжы*

мн. ‘старыя паламаныя сані’ – Ушацк. (НС), *латуны́* мн. ‘шырокія сані’ – Шчуч. (Сл. Гродз.), *рабо́чыя са́ні* (*рабо́чы са́ны*) – пал. р. (ЛП), *са́ньнік* м. ‘гружаныя сані’ – мясц. (Станкевіч), *рагажа́нка* ж. ‘сані, абабітыя рагожай’ – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *няко́ваныя са́ні* (*няко́ваны са́ны*) ‘сані без акоўкі на палазах’, *падко́ваныя (падко́ваны) са́ні (са́ны), ако́ваныя (ако́ваны) са́ні* (*са́ны*), *шыпо́ваныя са́ні* (*са́ны*) ‘сані з акаванымі жалезам палазамі’ – пал. р. (ЛП);

сані, палазы якіх зроблены з сагнутых маладых дрэў: *гну́цікі* мн. – мясц. (Станкевіч), *гнёнікі* мн. – Уздз., Маладз. (СЦБ), *гнёнкі* мн. – Смал. (СЦБ), *гну́тыя* (*гнётыя*) *са́ні* (*са́ны*), *загі́неныя са́ні* (*са́ны*) – пал. р. (ЛП), *самаро́дкі* мн. – Воран. (Сл. Гродз.);

сані, палазы якіх высечаны з кораня, які мае загнутую форму: *ко́панкі* мн. – Ваўк., Мсцісл. (Мат. Гродз., Юрчанка), *ко́панікі* мн. – Стаўб. (СЦБ), *капа́нкі* мн. – Пух. (СЦБ), *капа́нікі* мн. – Дзярж., Чэрв., Бялын., Светлагор. (СЦБ, Мат. Гом., Яўсееў), *ко́пані* мн. – Смален. р. (Дабравольскі, Станкевіч), *капані́* мн. – Бял. (Мат. дыял. сл.), *ко́паныя са́ні* (*са́ны*) – пал. р. (ЛП);

выязныя сані (звычайна са спінкай, упрыгожаныя): *вазо́к* м. – пал. р., Віц. р., Чэрв. р., усх.-маг. р., Светлагор. (ТС, Мат. дыял. сл., ЛП, Бялькевіч, Насовіч, Каспяровіч, Станкевіч, Шатэрнік,), *вазо́чак* м. памянш. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *база́шак* м. – Шчуч. (СПЗБ), *разва́лкі* мн. – Воран. (СПЗБ), *разва́ліны* мн. – Ганц. (СПЗБ), *адва́льчык* м. – Сен. р. (Каспяровіч, Станкевіч), *калама́жка* ж. – пал. р. (ТС, ЛП), *карапа́шка* ж. – Шкл. (Мат. Маг.), *карахва́шкі* мн. – Барыс. (СЦБ, Мат. мін.-мал.), *лаго́жы* мн., *лаго́шы* мн. – Глыб., Лаг., Латгал. р. (СПЗБ, Мат. мін.-мал.), *лаго́ш* м. – Бярэз. (СПЗБ), *раго́жанкі* мн. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *аса́шкі* мн. – Гродз. р. (НС, Цыхун), *бры́чка* ж. – пал. р. (ЛП), *вяжа́ляс* м. – Гродз. р. (Цыхун), *гуса́рнік* м. – Стаўб. (СЦБ), *гуся́рнік* м. – Віл. (СЦБ), *залу́біцы* мн. – Кам. (ДСБ, ЖНС), *казыро́к* м. – Смален. р. (Дабравольскі), *качэ́брык* м. – Пух. (СЦБ), *караго́н* м. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *лубня́* ж., *лу́б-*

нячка ж. – Астр., Вілен. р. (СПЗБ, Сл. Гродз.), *рашо́тка* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *са́нкі* мн. – Зэльв. (Сцяцко), *чухо́нка* ж. – Круп., Віц. р. (ЖС, Каспяровіч), *шы́ткі* мн. – Беластоц. р. (ЖНшС), *праязны́я са́ні* (*са́ны*), *лёгкія са́ні* (*са́ны*) – пал. р. (ЛП);

развалкі 'нізкія і шырокія сані з разваламі': *ро́звальні* мн. – Віц. р., Верхнядзв., Брасл., Навагр., Круп. (СПЗБ, Мат. Гродз., ЖС, Шаталава, Каспяровіч), *разва́льні* мн. – Гродз. р., Віц. р., Верхнядзв., Іўеў. (СПЗБ, Сл. Гродз., Цыхун, Каспяровіч), *разва́лкі* мн. – пал. р., Астр., Навагр. (Сл. Гродз., Мат. Гродз., ЛП, Станкевіч), *разва́лы* мн. – пал. р., Астр., Глыб., Калінк. (СПЗБ, Мат. Гродз., Мат. Гом., ЛП, Станкевіч), *разва́ліна* ж., *разва́ліны* мн. – Гродз., Шчуч., Карэл., Стаўб. (СПЗБ, Сл. Гродз., ЛП, ЖС), *разва́лінкі* мн. – Іўеў., Воран., Нясв., Лях. (СПЗБ, Сл. Гродз., Станкевіч), *развалі́нкі* мн. – Саліг. (Н. сл.-сць), *ро́звільні* (*ро́звільны*) мн. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *развалёшкі* мн. – Віц. р., Смален. р. (Каспяровіч, Дабравольскі), *лаго́жы* мн. – Маладз., Лаг., Чэрв., Бярэз., Верхнядзв., Вілен. р. (СПЗБ, СЦБ, Шаталава), *лаго́шы* мн. – Жытк. (ТС), *ро́спускі* мн. – Рэч., Жлоб., Ветк., Добр. (Мат. Гом.), *дро́гі* мн. – Верхнядзв. (СПЗБ), *гра́нды* мн. – Гродз. р. (НС, Цыхун), *по́бацні* мн. – Добр. (Мат. Гом.);

сані для перавозкі бярвенняў: *ка́ры* мн. – Свісл., Слон., Пруж., Ганц., Калінк., Светлагор., Маз., Гом., Ветк., Чач., Кір., Беластоц. р. (СПЗБ, ДСБ, Мат. Гом., НС, Н. сл-сць, ЖНС, Шаталава), *кры́нджалы* (*гры́нджалы*) мн. – Светлагор., Жлоб., Лоеў., Хойн. (Мат. дыял. сл., Мат. Гом., Янкова), *крынджо́лы* (*грынджо́лы*) мн., *грынджа́лы* мн. – пал. р. (ТС, ЛП, Шаталава);

падсанкі 'маленькія санкі, якія выкарыстоўваюцца пры перавозцы бярвенняў (прыпрагаюцца да каня, прымацоўваюцца да вялікіх саней або прызначаны для перавозкі ўручную)': *падса́нкі* мн., *падса́начкі* мн. памянш. – спарадычна паўн.-усх. д., сярэд.-бел. г. (спарадычна усходняя частка), пал. р., Гродз. р., Мядз., Зэльв., Капыл., Слуцк., Светлагор., Гл., Лун., Рэч., Маз., Хойн. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС,

СЦБ, Мат. Гродз., ЛП, НС, Бялькевіч, Цыхун, Шаталава), *падсáнькі* мн. – Ваўк., Слон., Барыс., Гл. (СЦБ, Мат. Гродз., Янкоўскі), *паўсáнкі* мн., *паўсáначкі* мн. – пал. р., Паст. (ЛАБНГ, ЛП), *сáнкі* мн. – Валож., Зэльв., Навагр., Карэл., Бераст., Бярэз., Бяроз., Маз., Лельч. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *сáнькі* мн. – Бял. (ЛАБНГ), *сáначкі* мн. – Рас., Дубр., Бяроз., Пін., Лоеў. (ЛАБНГ), *кáры* мн. – усх.-пал. р., усх.-маг. р., Докш., Лаг., Барыс., Круп., Бярэз., Мін., Кругл., Бял., Бых., Чач. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. дыял. сл., НС, ЖС, Бялькевіч, Варлыга), *кáркі* мн. – Мін., Дзярж., Пух. (ЛАБНГ, Шатэрнік), *паўкáркі* мн. – Стаўб. (ЛАБНГ, З нар. сл.), *падкáркі* мн. – Барыс., Круп. (СЦБ), *падкáрні* мн. – Барыс. (Мат. мін.-мал.), *сýчка* ж., *сýчкі* мн. – гродз.-бар. г., пал. р., Слуцк. р., Чэрв., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, Мат. Гродз., Мат. дыял. сл., ЛП, ЖС, НС, НЛ, Н. сл-сць, Цыхун, Шаталава), *сýкі* мн. – Свісл. (СРЛГ), *падсýчкі* мн. – Люб. (ЛАБНГ), *казá* ж. – паўн.-зах. з. (цэнтральная частка), Карэл., Стаўб., Буда-Каш. (ЛАБНГ, СПЗБ, СЦБ, Сл. Гродз., Мат. Гом., З нар. сл., Варлыга, Шаталава), *кóзачка* ж., *кóзачкі* мн. – Маладз., Стаўб., Карэл. (СЦБ, З нар. сл.), *казá-падсáнькі* ж. – Іўеў. (СПЗБ), *крывýлі* мн. – Магіл. р., Іўеў., Воран., Шчуч. (ЛАБНГ, СПЗБ), *крывáліны* мн. – Чэрык. (ЛАБНГ), *падстáвы* мн. – Круп. (СПЗБ), *падстанóўкі* мн. – Бял., Раг. (ЛАБНГ, НС), *падстáўка* ж. – Бярэз., Бых. (ЛАБНГ), *саматýжкі* мн., *саматýжачкі* мн. памянш. – пал. р., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, ЛП, Н. сл-сць, Шаталава, Янкова), *самацяжкі* мн. – Стол. (ДСБ), *самакáткі* мн. – Лоеў. (Янкова), *грынджóла* мн. – Хойн. (ЛАБНГ), *карáўкі* мн. – Смарг. (ЛАБНГ, СПЗБ), *карýкі* мн. – Астр. (Сл. Гродз.), *каручкí* мн. – Астр. (СПЗБ), *курáч* м., *курачы́* мн. – Лях. (СПЗБ), *сабáчкі* мн., *сабачýкі* мн. – Астр. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *пагабóіны* мн. – Гарад. (НЛ), *паяды́нкі* мн. – Ваўк. (Сл. Гродз.), *салáгі* мн. – Чач. (ЛАБНГ), *рóспускі* мн. – Добр. (ЛАБНГ); *гáры* мн. ‘пара кароткіх саней на тры капылы для перавозкі доўгіх броўнаў’ – пал. р. (ЛП).

Часткі саней

Вяз

Перакладзіна ў санях, зробленая з вязу, дубу і інш., якая злучае загнутыя часткі палазоў.

вяз (*в'яз, в'ез*) м., *вязы́* (*вязі́*) мн. – агульн. (ЛАБНГ, ТС, СЦБ, ЛП, Н. сл.-сць, Варлыга, Каспяровіч, Станкевіч, Сцяцко, Шаталава, Шатэрнік), *вя́зы* (*в'я́зы, в'я́зі*) мн. – пал. р. (ЛП), *вязо́к* (*в'язо́к*) м. памянш., *вязкі́* (*в'язкі́*) мн. памянш. – віц.-маг. г. (спарадычна), пал. р., Бераст. (ЛАБНГ, ТС, ЛП, Юрчанка), *вя́ззе* (*в'я́з'е*) н. зб. – Чэрв. р., пал. р., Сен., Барыс., Клім., Ганц. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, Мат. Маг., ЛП, Н. сл-сць, Шатэрнік), *вязь* ж. – Ушацк., Лаг., Маг., Слуцк. (ЛАБНГ), *вя́зень* м. – Уздз. (СЦБ), *вя́знікі* мн. – Іўеў. (СПЗБ), *вязе́лья* мн. – Смален. р. (Дабравольскі), *і́цвіна* ж., *і́цвіны* мн. – віц.-маг. г., Лаг., Пух., Рэч., Добр. (ЛАБНГ, Варлыга, Бялькевіч, Каспяровіч, Станкевіч, Шатэрнік, Юрчанка, Яўсееў), *ві́цвіна* ж. – Астр. (ЛАБНГ), *ві́ціна* ж. – Лельч. (ЛАБНГ), *лі́цвіна* ж., *ліцві́ны* мн. – Пух., Буда-Каш., Браг. (ЛАБНГ, СЦБ), *лі́твіна* ж. – Бабр. (ЛАБНГ), *по́перадзень* м. – пал. р., Раг., Гродз. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП), *паперадня́* ж., *по́перадня* ж., *пу́перадня* ж., *по́перадніца* ж. – пал. р. (ЛАБНГ, ЛП), *пярэ́дніца* ж. – пал. р., Іўеў., Карэл., Слон., Люб., Лях. (ЛАБНГ, ЛП, ЖНС, Шаталава), *перадо́ўка* ж. – Зэльв., Гл. (Сл. Гродз., Янкоўскі), *перадня́* ж. – Валож. (ЛАБНГ), *перадо́к* м. – Лун. (ЛАБНГ, Шаталава), *ву́студзень* м. – Жытк. (ТС), *ву́сцузні* мн. – Стаўб. (ЛАБНГ), *ву́сцельга* ж. – Гл., Стол., Жытк., Маз. (ТС, Шаталава, Янкоўскі), *ву́сцегля* ж., *вы́сцегла* ж. – Стол., Жытк., Лельч. (ЛАБНГ, ТС), *усягля* ж., *уся́глі* мн., *усця́глі* мн. *ісяглі* мн., *сця́гі* мн., *сту́зень* м., *сту́зні* мн., *сту́жні* мн., *сту́дні* мн. – пал. р. (ЛП), *сцяглі́на* ж. – Акц. (ЛАБНГ), *усту́жына* ж., *усту́жжа* н. зб. – Гарад. (ЛАБНГ, НЛ), *вы́скарачэнь* (*вы́скарашэнь, вы́скаражэнь*) м., *вы́скараценьм.*, *вы́скачэнь* м., *вы́скарачні* (*вы́скарашні*) мн. – пал. р. (ЛП), *на́далабні* мн. – Жаб. (ЛАБНГ), *на́дабкі* мн., *на́дубкі*

мн., *надулубкі* мн. – Воран., Малар. (ЛАБНГ, СПЗБ, Н. сл-сць), *пóбаџень* м., *пóбуцень* м., *пóбацні* мн., *пóбатні* мн., *пóбуцце* н. зб. – пал. р. (ТС, ЛП), *галавéйнік* м. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *нáгалавень* м. – пал. р. (ЛП), *згалóвак* м. – Брэсц. (Н. сл-сць), *пярэ́чка* ж. – Пол., Рас. (ЛАБНГ, Шаталава), *папярэ́чына* ж. – Верхнядзв. (ЛАБНГ), *бараны́* мн. – Бераст. (ЛАБНГ), *вя́тліна* ж. – Чэрык. (ЛАБНГ), *клі́ба* ж. – мясц. (Станкевіч), *лісі́ца* ж. – Глыб. (ЛАБНГ), *насáдка* ж. – Брасл. (СПЗБ), *нáклескі* мн. – Ваўк. (ЛАБНГ), *плáнка* ж. – Дубр. (ЛАБНГ), *плáшка* ж. – Гродз. (ЛАБНГ), *пóдушка* ж. – Гродз. (ЛАБНГ), *распóрка* ж. – Віц. (ЛАБНГ); *дóўбаны вяз* 'вяз з дошкі, надзетай на капылы' – пал. р. (ЛП), *гну́ты вяз* 'вяз з тоўстага гнуткага прута' – пал. р. (ЛП), *гавéннік* м. 'вязка, якая накладваецца ў санях на канец раз'яднаных галовак палазоў, у іх пазы' – мясц. (Станкевіч);

апошні задні вяз у санях, зроблены з шырокай дошкі, якая значна даўжэйшая за астатнія вязы: *бáба* ж., *бáбы* мн., *бáбка* ж., *бáбкі* мн., *развáла* ж., *развáліна* ж., *расклáда* ж. – пал. р. (ЛП).

Галоўкі

Пярэднія загнутыя часткі палазоў.

галóўка ж., *галóўкі* мн. – асн. мас. г. (акрамя ўскраінных заходніх гаворак паўн.-зах. з., спарадычна ў гродз.-бар. г.), пал. р., Беластоц. р., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., ЛП, Каспяровіч, Насовіч, Станкевіч, Шатэрнік, Юрчанка), *галаўкі́* мн. – пал. р., Маст., Ваўк., Зэльв., Стаўб. (ЛАБНГ, ЛП), *згалóўкі* мн. – Жаб. (ЛАБНГ), *сýгалаўе* н. – Верхнядзв., Сен. (Шаталава, Каспяровіч), *скóрса* ж., *скóрсень* м., *скóрсы* мн., *скóрсні* мн., *скóрчань* м., *скóрчні* (*скóршні*) мн. – пал. р., Слон., Бар., Івац., Ганц. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, ЛП), *скорс* (*скорш*) м. – Малар. (Н. сл.-сць), *ускóрсы* (*ускóрцы*) мн. – Паст., Мядз., Віл. (ЛАБНГ, СПЗБ), *вы́скарачэнь* (*вы́скарашэнь, вы́скаражэнь*) м., *вы́скараџень* м., *вы́скачэнь* м., *вы́скарачні* (*вы́скарашні*) мн., *вýскаратні* мн. – пал. р. (ЛАБНГ,

ЛП), *перадо́к* м. – Іўеў. (ЛАБНГ), *перадкі́* мн. – Лун. (ЛАБНГ), *по́перадзень* м. – Пін. (НЛ), *по́перазень* м. – Лід. (СПЗБ), *нос* м., *насы́* мн. – Шчуч., Бяроз. Брэсц., Малар. (ЛАБНГ, Н. сл-сць), *ґо́хта* ж., *ґо́хты* мн., *ґа́хты* мн. – Ашм., Іўеў., Воран., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ), *палазы́* мн. – Паст., Смарг., Лід., Шчуч., Навагр., Хойн. (ЛАБНГ), *пало́зы* мн. – Астр. (ЛАБНГ), *пало́зья* мн. – Кам. (ЛАБНГ), *палазы́-гнёнікі* мн. – Валож. (ЛАБНГ), *гну́тыя по́лазы* – Лоеў. (ЛАБНГ), *абгані́* мн. – Бярэз. (ЛАБНГ), *клю́чка* ж. – Гродз.(ЛАБНГ), *бараны́* мн. – Беластоц. р. (СПЗБ);

пярэднія канцы палазоў у санях, звязаныя вязам у адно цэлае: *ву́згалаўе* н. – Карэл. (ЖНС), *ву́згалавак* м. – Зэльв. (Сцяцко), *во́перадзь* ж. – Воран. (Мат. Гродз.), *звя́занка* ж. – Іўеў. (Сл. Гродз.), *перадо́к* м. – Ваўк., Дзятл., Воран. (Мат. Гродз.).

Заварацень

Вяроўка, лазовы прут, дрот і да т. п., якімі прымацоўваюць аглоблі да пярэдніх капылоў саней.

за́варацень м., *за́варатні* мн. – пал. р., Віл., Лях., Капыл., Барыс., Круп., Уздз., Слуцк., Чэрв. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП, Шатэрнік), *за́верацень* м., *за́вератні* мн. – пал. р., Чэрв. р., Карэл., Бар., Клец., Лях., Нясв., Дзярж., Мін., Пух., Асіп., Бярэз., Бялын. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП, Шатэрнік, Яўсееў), *за́верцень* м. – пал. р., Чэрв. р., Рас., Лаг., Барыс., Гл., Мсцісл., Асіп., Пух., Старадарож., Гом. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП, Варлыга, Шатэрнік), *за́ўрацень* м. – Саліг. (ЛАБНГ), *за́верт* м., *за́верта* ж., *за́верты* мн.– віц.-маг. г., сярэд.-бел. г. (паўднёва-ўсходняя частка), зах.-бран. р. (ЛАБНГ, Мат. дыял. сл., НС, Бялькевіч, Каспяровіч, Насовіч, Растаргуеў, Юрчанка, Янкова), *за́верць* ж. – Шарк., Бярэз. (ЛАБНГ, СПЗБ), *за́варатня* ж. – Зэльв., Стаўб., Люб. (ЛАБНГ, СРЛГ), *за́варатка* ж. – Мёр. (НС), *за́вертка* ж., *за́верткі* мн.– Касц., Рэч. (ЛАБНГ), *за́вертак* м. – Рэч. (ЛАБНГ), *завёрткі* мн. – Івац. (ЛАБНГ), *за́вертня* ж., *за́вертні* мн. – пал. р., Бабр., Ветк. (ЛАБНГ,

ЛП), *за́вірціна* ж. – Верхнядзв. (ЛАБНГ), *за́вацень* м. – Чэрв. (ЛАБНГ), *за́вятня* ж. – Добр. (ЛАБНГ), *увярце́нь* м., *у́вяртні* мн. – Віл. (ЛАБНГ), *увёртак* м. – Верхнядзв., Рас. (ЛАБНГ), *увёртка* ж. – Мёр. (ЖНС), *вярто́к* м. – Навагр. (НС), *пера-вярце́нь* м. – Стол. (ТС), *су́вертка* ж. – мясц. (Насовіч), *акруце́нь* м., *акрутні́* мн. – Паст., Шарк., Глыб., Мёр., Смарг., Валож., Лаг., Чашн. (ЛАБНГ, НС, Варлыга, Каспяровіч, Станкевіч), *акрутня́* ж. – Віл. (СЦБ), *выкруце́нь* м., *вы́крутні* мн., *ву́крутні* мн. – Стаўб. (СЦБ), *во́крутня* ж. – мясц. (Станкевіч), *за́круцень* м., *за́крутня* ж., *за́крутні* мн. – пал. р., Докш., Іўеў., Дзятл. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП, ЖС, НЛ), *закру́тка* ж. – Мёр. (ЖНС), *укруце́нь* м., *укрутні́* мн. – Паст., Мядз., Іўеў. (ЛАБНГ), *у́крутня* ж., *у́крутні* мн. – Ашм., Віл., Лаг. (ЛАБНГ), *укру́тні* мн. – Маладз. (ЛАБНГ), *вяро́ўка* ж. – Ушацк., Астр., Гродз., Брэсц., Кам., Пруж. (ЛАБНГ), *вужы́шча* н. – Ганц. (ЛАБНГ), *вужвы́на* ж. – Пін. (ЛАБНГ), *вужо́вачка* ж. – Слон. (ЛАБНГ), *у́жва* ж. – Слон. (ЛАБНГ), *грывя́нка* ж. – Шчуч., Воран. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *дрот* м. – Гродз., Маст., Ваўк., Кам., Кобр., Драг. (ЛАБНГ), *дра-ці́на* ж. – Бяроз., Драг. (ЛАБНГ), *мату́з* м. – Іван., Драг. (ЛАБНГ), *кала́ч* м. – Маз., Нараўл. (ЛАБНГ), *крук* м. – Бе-раст., Пруж. (ЛАБНГ), *валаке́й* м. – Драг. (ЛАБНГ), *гало́ўка* ж. – Жаб. (ЛАБНГ), *дубе́ц* м. – Лельч. (ЛАБНГ), *завя́зка* ж. – Кобр. (ЛАБНГ), *жале́зны хаму́цік* – Малар. (ЛАБНГ); *на́марзня* ж. ‘вяровачная пятля на капыле саней, якой пры-мацоўваецца аглобля’ – Дзярж. (НС), *рэ́квачка* ж. ‘жалезная пятля замацоўваць аглоблі да саней’ – Гродз. (Сл. Гродз.).

Капылы

Драўляныя брускі, якія ўстаўляюцца ў палазы і служаць апорай для кузава саней.

капы́л м., *капылы́* мн. – пал. р., Чэрв. р., Гарад., Воран., Астр., Навагр., Дзятл., Лаг., Бял., Ветк., Карм., Вілен. р., Лат-гал. р. (СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., Мат. Гом., ЛП, Варлыга, Каспяровіч, Станкевіч, Шатэрнік, Яўсееў), *ко́пыл* м., *ко́-*

пыль м., *кóпылы* мн., *капалы́* мн. – пал. р. (ЛП), *капы́лле* н. зб. – пал. р., усх.-маг. р., Смален. р. (Бялькевіч, Дабравольскі), *спрык* м. – Вілен. р. (СПЗБ), *спры́кі* мн. – Вілен. р. (СПЗБ), *стóйка* ж. – Лаг. (Шаталава).

Намаражні

Бакавыя планкі, якія набіваюцца на капылы ў санях паверх вязоў.

нáмаражні мн. – паўн.-зах. з. (паўночная і цэнтральная часткі з перыферыяй), паўдн.-усх. з. (пераважна паўднёвая і цэнтральная часткі), пал. р., Шум., Гарад., Барыс., Чэрв., Ваўк., Ганц., Вілен. р., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ЛП), *нáмаражня* ж. – пал. р., Паст., Гом., Карм., Ветк. (СПЗБ, ТС, ЛП, Мат. Гом., Шаталава), *нáмаражань* м. – пал. р. (ЛП), *нáмаражыны* мн. – Мядз. (ЛАБНГ), *нáмеражні* мн. – Браг. (ЛАБНГ), *нáмаржні* мн. – Рас., Ушацк., Шкл., Уздз., Чэрв., Бярэз., Бял., Бых., Гом. (ЛАБНГ, СПЗБ), *нáмаржня* ж. – Чэрв. р. (Шатэрнік, Станкевіч), *нáмаржань* м. – Мёр., Пух. (СЦБ, ЖНС), *нáмаржніна* ж. – Гарад. (ЛАБНГ), *нáмаразні* мн. – паўн.-зах. з. (спарадычна цэнтр. і паўдн. часткі), пал. р., Слуцк., Гл., Акц., Жлоб., Добр. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП), *нáмаразня* ж. – пал. р. Гом., Карм., Ветк. (ЛП, Мат. Гом.), *нáмаразень* м. – пал. р., Карэл., Дзятл. (СПЗБ, ЛП, НЛ), *нáмарзні* мн. – віц.-маг. г., Шарк., Віл., Лаг., Шчуч., Бераст., Карэл., Слон., Мін., Дзярж., Чэрв., Слуцк., Салiг., Старадарож., Асіп., Бабр., Рэч. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз., Бялькевіч, Каспяровіч), *нáмярзні* мн. – Слон. (СПЗБ), *нáмарзня* ж. – Віл., Лаг., Вілен. р. (СПЗБ, Варлыга, Станкевіч), *нáмерзня* ж. – Буда-Каш. (Мат. Гом.), *нáмярзель* м. – Стаўб. (СЦБ), *нáдалабы* мн., *нáдалаба* ж. – пал. р. (ЛП), *надалóбы* мн. – Бяроз., Лях., Івац. (ЛАБНГ), *надлóбы* мн. – Карэл. (Шаталава), *нáдалабні* мн. – Драг., Кобр., Іван. (ЛАБНГ), *нáдалабкі* мн. – гродз.-бар. г. (ЛАБНГ), *нáдалба* ж. – Гродз. (Шаталава), *нáдаўбкі* мн. – Шчуч., Лід. (ЛАБНГ), *нáдаўбня* ж. – Маст., Стол. (ТС, Шаталава), *нáдаўб* м. – Смарг. (Шаталава),

на́даўбень м. – пал. р. (ТС, ЛП, ЖНшС), *на́дубень* м. – Свісл. (Шаталава), *надо́ўбні* мн. – Кобр. (ЛАБНГ), *на́дубкі* мн. – Валож. (ЛАБНГ, Сцяцко), *на́даланка* ж., *на́даланкі* мн. – Зэльв., Бяроз. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *на́дапаўка* ж. – Лід. (СРЛГ), *надла́пкі* мн. – Карэл. (Шаталава), *наклі́ска* ж., *наклі́скі* мн., *накле́цка* ж., *на́кліцка* ж., *на́клісачка* ж. памянш. – усх.-маг. р., Лёзн. (ЛАБНГ, Бялькевіч, Юрчанка), *па́клеска* ж., *па́клестка* ж. – мясц. (Насовіч, Станкевіч), *на́клестка* ж. – Віц., Лёзн., Клім., Касц. (ЛАБНГ, Каспяровіч, Станкевіч), *на́плестка* ж. – Свісл. (Шаталава), *на́хлесткі* мн. – Латгал. р. (СПЗБ), *на́клышкі* мн. – Лоеў. (ЛАБНГ), *на́калеска* ж. – Латгал. р. (СПЗБ), *на́калесніцы* мн. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *накле́скі* мн. – Ваўк. (СПЗБ), *по́пліска* ж. – Шчуч. (НЛ), *на́беражэня* ж., *на́беражні* мн. – Рэч. (ЛАБНГ, Мат. Гом.), *на́біржына* ж. – Смарг. (Шаталава), *на́рва* ж., *на́рвы* мн. – Лаг., Карэл. (Варлыга, Шаталава), *на́рвіна* ж., *на́рвіны* мн. – пал. р., Слон. (Мат. Гом., ЛП, ЖНС), *абло́жыны* мн. – Маладз. (ЛАБНГ), *бру́сся* мн. – Краснап. (ЛАБНГ), *глаё́ўкі* мн. – Гродз. (ЛАБНГ), *гра́дка* ж. – Латгал. р. (СПЗБ), *вяршні́к* м. – Дзярж. (НС), *глі́цы* мн. – Латгал. р. (СПЗБ), *і́цвіны* мн. – Мсцісл. (ЛАБНГ), *кля́мра* ж. – Латгал. р. (СПЗБ), *мурла́т* м. – Воран. (Мат. Гродз.), *на́былкі* мн. – Кам. (ЛАБНГ), *на́балаткі* мн. – Пруж. (ЛАБНГ), *па́дупак* м. – Маладз. (СЦБ), *перакла́дзіна* ж. – Лаг. (Шаталава), *перапо́ны* мн. – Гродз. (Сл. Гродз.).

Падушка

Драўляная калода з паўкруглымі выемкамі для бярвення ці з «ручкамі», якую ставяць у сані, падсанкі пры перавозцы бярвення.

паду́шка ж. – пал. р., Гродз. (Мат. Гродз., ЛП), *по́душка* ж. – пал. р. (ЛП, Н. сл.-сць), *ба́бка* ж., *ба́бкі* мн. – пал. р. (ТС, ЛП, Н. сл-сць), *ба́ба* ж., *ба́бы* мн. – пал. р., Лаг. (ЛП, Варлыга, Шаталава), *баба́* ж. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *лісі́ца* ж. – Беш., Бял., Мсцісл. (Мат. дыял. сл., Каспяровіч, Станкевіч,

Юрчанка), *лагу́н* м. – Малар. (Н. сл-сць), *ліга́р* м. – Малар. (Н. сл-сць), *круг* м. – Малар. (Н. сл-сць), *по́дклад* м. – Малар. (Н. сл-сць), *су́чка* ж. – Пух. (ЖС);

дошка, якая кладзецца на сані для перавозкі тоўстага бярвення: *на́рва* ж. – Бар. (ДСБ), *нарва́* ж. – Навагр. (Сл. Гродз.), *на́рвіна* ж. – Пін. (Шаталава), *на́рвіны* мн. – усх.-маг. р. (Бялькевіч).

Перамот

Загароджа спераду саней з пераплеценага ў розныя бакі шнура.

перамо́т м. – Чэрв. р. (Шатэрнік, Станкевіч), *перамо́тка* ж. – Мсцісл. (Юрчанка), *перамо́ты* мн. – Жытк. (ТС); *аблажкі́* мн. ‘пераплёт па баках саней’ – Пін. (НЛ), *пераплёт* м. ‘застаўка ў перадку саней’ – Навагр. (Мат. Гродз.), *жабракі́* мн. ‘дошчачкі, якімі застаўляюць перадок у санях’ – Астр. (Мат. Гродз.).

Полаз

Адна з дзвюх ніжніх частак саней у выглядзе загнутай спераду драўлянай паласы (або металічнай пласціны).

по́лаз м., *палазы́* мн. – пал. р., Чэрв. р., Віц. р., усх.-маг. р., Астр., Воран., Вілен. р., Беластоц. р. (СПЗБ, ТС, Мат. Гродз., ЛП, Бялькевіч, Каспяровіч, Станкевіч, Шатэрнік,), *пало́з* м. – Стол., Вілен. р., Беластоц. р. (СПЗБ, ТС), *пала́з* м. – Воран. (Мат. Гродз.), *по́лазы* мн. – пал. р. (ЛП), *палазо́к* м. памянш., *палазкі́* мн. памянш. – пал. р., Чэрв. р., Смален. р. (ЛП, Дабравольскі, Шатэрнік), *пало́ззе* н. зб., *палу́ззе* н. зб. – пал. р. (ТС, ЛП), *пало́ззя* мн. – пал. р., усх.-маг. р., Смален. р. (ЛП, Бялькевіч, Дабравольскі), *іртаві́на* ж. – мясц. (Станкевіч); *ачны́* мн. ‘жалезныя вочапы ў палазах саней’ – Шчуч. (Сл. Гродз.);

палазы саней, зробленыя з выкапаных дрэў (нягнутыя): *капані́* мн. – Віл., Круп. (СПЗБ, ЖС), *ко́пані* мн. – Круп. (ЖС), *ко́панік* м. – Гл. (Янкоўскі), *вы́кап* м. – Лун. (Шаталава);

гнутыя палазы: *гнёнікі* мн. – Навагр. (НС), *гну́цік* м. – мясц. (Станкевіч).

Падрэз

Жалезная паласа пад санным полазам.

падрэ́з м., *падрэ́зы* мн. – пал. р., усх.-маг. р., Ваўк., Гл. (ТС, Мат. Гродз., Бялькевіч, Янкоўскі), *падрэ́за* (*подрі́за*, *подры́за*) ж., *паднарэ́зы* мн., *падры́ззе* н. зб. – пал. р. (ЛП), *шы́на* ж., *шы́ны* мн. – пал. р., Астр., Навагр., Вілен. р., Латгал. р. (СПЗБ, Мат. Гродз., ЛП), *ашы́на* (*ошы́на*) ж. – пал. р. (ЛП), *тармазы́* мн. – Латгал. р. (СПЗБ)

планка пад з'езджаны полаз у санях: *падла́пка* ж., *падла́пкі* мн. – Дзятл., Слон., Стол., Жытк. (ТС, Мат. Гродз.), *по́длапка* (*по́длабка*) ж., *по́длапкі* мн. – Зэльв., Слон., Стол., Жытк., Добр. (ТС, Мат. Гродз., Мат. Гом., Сцяцко), *падлу́бак* м., *падлу́бка* ж. – Беш. (Каспяровіч, Станкевіч), *падбо́йкі* мн. – Латгал. р. (СПЗБ).

Развалы

Жэрдкі або рама з жэрдак, якая кладзецца на сані для большай умяшчальнасці.

разва́лы мн. – пал. р., Чэрв. р., Лаг. (ЛП, Варлыга, Шатэрнік), *разва́ліна* ж., *разва́ліны* мн. – пал. р., Рас., Шчуч., Лях. (СПЗБ, Мат. дыял. сл., Шаталава), *разва́лка* ж., *разва́лкі* мн. – пал. р., Чэрв. р. (ЛП, Шатэрнік), *ро́звальні* мн. – усх.-маг. р., Гл. (Мат. дыял. сл., Бялькевіч, Юрчанка), *лаго́жы* мн., *лаго́шы* мн. – Іўеў., Пух., Лаг. (СПЗБ, Варлыга), *лаго́жына* ж. – Мёр., Карэл. (Н. сл-сць, З нар. сл.), *лагяжы́* мн. – Вілен. р. (СПЗБ), *па́каліска* ж. – Брасл. (СПЗБ), *паклёскі*

мн. – Смален. р. (Дабравольскі), *nóплюскі* мн. – Кобр., Брэсц., Малар. (Н. сл-сць), *адкóсы* мн., *адкóс* м., *адкóсіна* ж. – пал. р., Мёр. (ЛП, ЖНС), *адбóй* м., *адбóі* мн. – пал. р. (ЛП), *аклáдзіна* ж., *аклáдзіны* мн. – пал. р. (ЛП), *пераклáды* мн. – Ганц. (СПЗБ), *рáма* ж., *рáмы* мн. – Мёр., Рас. (ЖНС, Шаталава), *грáдкі* мн. – Смарг. (СПЗБ), *зáдарашкі* мн. – Мёр. (ЖНС), *пакцýярка* ж. – Воран. (СПЗБ), *пóсмык* м. – Лід. (СПЗБ), *цýяга* ж. – пал. р. (ЛП); *задзíнка* ж. ‘невялікая драбінка, якую прывязваюць да саней ззаду, каб зручней было сядзець і перавозіць больш паклажы’ – Бял. (Мат. дыял. сл.), *курáчнік* м. ‘збітыя трохкутнія драбінкі, якія кладуцца зімой на сані’ – Іўеў. (Сл. Гродз.).

Насціл з дошак у санях, возе

масцéц м., *мóсцік* м., *маставі́на* ж. – пал. р. (ЛП), *памóст* м., *памóсце* н. – пал. р., Лаг. (ТС, СЦБ, ЛП, Шаталава), *памóсціна* ж. – пал. р. (ЛП), *пасцéль* ж. – пал. р., Верхнядзв. (ЛП, Н. сл-сць, Шаталава), *пасцéльнік* м. – пал. р., Віл., Рас. (СПЗБ, ЛП, Шаталава), *падсцéльнік* м. – Добр. (Мат. Гом.), *спадáк* м. – паўн.-зах. з. (цэнтральная частка), Гарад., Вілен. р. (СПЗБ), *пóпляска* ж. – Гродз., Свісл. (Сл. Гродз., З нар. сл.), *апéрка* ж. – Слон. (ЖС), *вóсланкі* мн. – Карэл., Навагр. (Мат. Гродз., Шаталава), *вазаýня́* ж. – Малар. (Н. сл-сць), *дрáнка* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *драні́ца* ж. – Кругл. (ЖНС), *драбі́ны* мн. – Краснап. (Бялькевіч), *калясня́* ж. – Пін. (НЛ), *ліса́* ж., *лі́ска* ж., *лéска* ж. – пал. р. (ТС, ЛП, НЛ), *падóннікі* мн. – Мядз. (СЦБ), *паклады́* мн. – Лаг. (Шаталава); *пляцёнка* ж., *пляцёнкі* мн. ‘плеценая з лазы падсцілка на дно саней’ – пал. р. (ЛП).

Сплеценая з лазы каробка на сані або воз, звычайна з дзвюх частак: адна ставіцца на пярэдняй, другая – на задняй частцы саней або воза

кош м., *кашы́* мн.– пал. р., Стол., Жытк. (ТС, ЛП), *палýкаш* м. – Старадарож. (НС), *палýкашак* м., *палýкашкі* мн. –

пал. р., Беластоц. р. (ТС, ЛП, ЖНшС), *палу́кішак* м. – Валож. (Мат. мін.-мал.), *палу́пашак* (*палу́пушак, палу́пышак, палу́пачак, палы́пашак*) м. – пал. р., Старадарож. (ТС, ДСБ, ЛП, ЖНС, Н. сл-сць, Нар. скарбы), *калу́пушак* м. – пал. р. (ТС, ЛП), *аблу́к* м. – Круп., Барыс. (СПЗБ), *во́блак* м. – Бял. (НС), *ге́льня* ж., *ге́льні* мн. – пал. р. (ДСБ, ЛП), *ке́льня* ж. – Брэсц., Малар. (Н. сл.-сць); *паўкалу́пашак* м. 'пярэдні палукашак у возе' – Гродз. р. (Цыхун), *пры́геленек* (*пры́геленёк*) м. 'частка гельні, якая ставіцца на передок саней, воза' – пал. р. (ЛП), *ле́ска* ж. 'дужка ў палукашку (на возе)' – Жытк. (ТС).

Сядзенне ў санях, возе

Месца, прадмет, на якім сядзяць, на які садзяцца.

сядзе́нне н. – Сен., Драг. (ЖС, Каспяровіч), *сядзе́льня* ж. – Сен. (Каспяровіч, Станкевіч), *сяду́шка* ж. – Навагр. (СРЛГ); *палу́пышак* м. 'прыстасаванне для сядзення на возе' – Драг. (ДСБ), *спі́нка* ж. 'апора для спіны на сядзенні' – Гродз. (СПЗБ).

10.3. ЗБРУЯ

збру́я ж. – Чэрв. р., усх.-маг. р., пал. р., Зэльв., Стаўб. (Мат. Гродз., З нар. сл., ЛП, Бялькевіч, Шатэрнік), *збро́я* ж. – пал. р. (ТС, ЛП), (*в*)*у́праж* ж. – усх.-маг. р., пал. р., Воран., Смарг., Люб. (СПЗБ, Мат. Гродз., СНМ, ЛП, Бялькевіч), *вы́праж* ж. – пал. р., усх.-маг. р., Пух. (СЦБ, ЛП, Бялькевіч), *упра́жа* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *упра́жка* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *у́пранж* ж. – Астр. (СПЗБ), *упро́нж* ж. – Вілен. р. (СПЗБ), *за́праж* ж. – пал. р. (ЛП); *нацы́гіч* м. 'збруя (запрэгчы другога каня ў воза)' – Хойн. (Мат. Гом.).

Часткі збруі

Аброць

Прадмет вупражы, які надзяваецца на галаву каню.

абро́ць ж. – агульн., спарадычна ў гродз.-бар. г., пал. р. і ў Мін. р., Смален. р., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, ЛП, Бялькевіч, Варлыга, Каспяровіч, Шатэрнік, Янкоўскі, Насовіч, Станкевіч, Дабравольскі, Растаргуеў), *абро́тка* ж. памянш. – Віц., Лаг., Беластоц. р., зах.-бран. р., Смален. р. (ЛАБНГ, ЖНшС, Варлыга, Насовіч, Растаргуеў, Дабравольскі), *абро́цька* ж. памянш., *абро́тачка* ж. памянш., *абро́цечка* ж. памянш. – усх.-маг. р., (Бялькевіч, Юрчанка), *абраця́* ж. – Мёр. (ЖНС), *абры́ця* ж. – Паст. (ЛАБНГ), *абро́сця* ж. – Малар. (ЛАБНГ), *абро́цце* н. зб. – Мсціcл. (Нар. скарбы), *броць* ж. – Клім., Калінк., Нараўл. (ЛАБНГ), *(в)о́браць* ж., *(в)о́бруць* ж. – гродз.-бар. г., Мін. р., пал. р., Барыс., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, ТС, СЦБ, СРЛГ, Мат. Гродз., ЖНшС, З нар. сл., ЛП, Цыхун, Шатэрнік, Станкевіч, Растаргуеў), *го́бруць* ж. – Гродз. (ЛАБНГ, Цыхун), *(в)уздэ́чка* ж. – паўн.-зах. з. (спарадычна), пал. р., зах.-бран. р., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП, Мат. Гродз., Каспяровіч, Насовіч, Станкевіч, Растаргуеў), *(в) уздзе́чка* ж. – пал. р., усх.-маг. р., Брасл., Арш., зах.-бран. р., Смален. р., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП, Бялькевіч, Дабравольскі, Растаргуеў), *(в)узда́* ж. – Астр., зах.-бран. р. (СПЗБ, Растаргуеў), *муздэ́чка* ж., *муздзе́чка* ж. – усх.-маг. р., Мсціcл., Ветк., Лоеў., Маз., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, Мат. Гом., Бялькевіч, Насовіч, Растаргуеў, Янкова, Юрчанка), *гнуздзе́чка* ж. – пал. р. (ЛАБНГ, ЛП, Янкова), *нуздэ́чка* ж. – Лоеў. (ЛАБНГ), *(г)нуздо́* н. – Лоеў. (Янкова), *заву́здка* ж., *заву́здачка* ж. памянш. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *наву́знік* м. – Ашм. (СРЛГ), *ка́нтар* м. – Гродз. р., пал. р., Смарг., Брасл., Астр., Лід., Слон. (СПЗБ, ДСБ, Мат. Гом., НС, ЛП, Цыхун), *канта́р* м. – пал. р. (СПЗБ, ЛП), *ганта́р* (*ґонта́рь*) м. – пал. р. (ЛП), *намо́рдач* м. – Малар. (Н. сл-сць), *павадо́к* м. – Смален. р. (Дабравольскі), *цугля́нка* ж. – Бял., Кругл. (Мат. Маг., Мат. дыял. сл.);

аброць без повада: *во́галаў* м., *во́галава* н. – усх.-маг. р. (Бялькевіч, Юрчанка), *недаву́здак* м., *недаву́здачак* м. памянш. – Мсціcл. (Юрчанка).

Часткі аброці:

нахрапнік 'папярэчка ў аброці, што накладаецца на храпу каню': *намыснік* м., *намýснік* м. – пал. р. (ЛП, ТС), *намы́знік* (*намíзнік*) м. – пал. р., Маст. (ЛП, Шаталава), *намы́рзнік* м. – Шчуч. (СПЗБ), *перамýснік* м., *напры́шнік* (*напрíшнік*) м. – пал. р. (ЛП), *намóрднік* м., *намóрднікі* мн. – пал. р., усх.-маг. р., Гарад. (ТС, ЛП, Каспяровіч), *намóрдавіч* м. – Лаг. (Варлыга), *нахрáпнік* м. – пал. р., усх.-маг. р. (ЛП, Бялькевіч, Станкевіч);

налобнік 'частка аброці, якая праходзіць каля вушэй на ілбе каня': *налóбнік* м. – пал. р. (ТС, ЛП), *налóбавіч* м. – Лаг. (Варлыга), *падлóбнік* м. – пал. р., Гарад. (ЛП, Каспяровіч), *нагалóўнік* м. – пал. р., Барыс. (ЛП, Шаталава), *нагалóвіч* м. – Лаг., Лоеў. (Варлыга, Янкова), *наглóвень* м. – Браг. (Шаталава), *нáгалавень* м. – пал. р. (ЛП);

падшыйнік 'частка аброці, якая праходзіць у каня пад шыяй': *падшы́йнік* м., *падгáрле* (*пудґáрле*) н., *падгáрлё* (*пудгáрлё*) н., *пагáрлё* (*пугáрлё*) н., *падгóрнік* м., *падвя́зка* (*подв'язка, под'я́зка*) ж., *падбарóднік* м., *падбарýднік* (*пудборýднік*) м. – пал. р. (ЛП), *падбарóдавіч* м. – усх.-маг. р., Лаг., Круп., Браг. (НС, Бялькевіч, Варлыга, Шаталава), *падбарóдавіш* м. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *барýднік* м. – пал. р. (ЛП);

бакавы рэмень у аброці: *бакавíца* ж., *бакавíцы* мн., *бакавíна* ж. – пал. р. (ЛП);

повад пры аброці: *пóвад* м., *паваднóк* м. памянш. – пал. р., Чэрв. р., Астр., Беш., (Мат. Гродз., ЛП, ЖС, Каспяровіч, Шатэрнік, Станкевіч), *павадзéц* м., *павады́* (*пóводá*) мн., *пóвады* мн., *павадцы́* мн., *павадкí* мн. – пал. р. (ЛП), *абрытнíк* м. – Гл. (Янкоўскі, Станкевіч), *прыбрóчнік* м., *прылéйчык* м., *прылéйшнік* м., *прылéйцы* мн., *прылéйчыкі* (*прілéйчыкы*) мн., *лейчакí* мн. – пал. р. (ЛП), *кáнтар* м. – Лаг., Уздз. (СЦБ, Варлыга), *налы́гач* м. – Нараўл. (Мат. Гом.); *уздзянíца* ж. 'спецыяльная аброць, за якую навязвалі каня' – Мёр. (ЖНС);

цуглі 'два металічныя звяны, якія прымацоўваюцца да рамянёў вуздэчкі і выкарыстоўваюцца для закілзвання каня': *цýглі* мн. – усх. з. (заходняя частка), гродз.-бар. г. (спа-

радычна), пал. р., Чэрв. р., Лаг. (ЛАБНГ, ТС, ЛП, Мат. Гродз., Каспяровіч, Варлыга, Шатэрнік), *цу́ґлі* мн., *цу́глы* (*цу́ґлы*) мн. – паўн.-зах. з., пал. р., Лях., Чэрв., Барыс., Старадарож., Вілен. р., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. дыял. сл., ЛП), *цу́гелькі* мн. памянш. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *цу́нґлі* мн. – Зэльв. (Сцяцко), *цу́блі* мн. – пал. р. (ТС, ЛП), *цу́влі* мн. – Лельч., Нараўл. (ЛАБНГ), *дзу́ґлі* мн. – Зэльв., Петр., Маз. (ЛАБНГ, Шаталава), *су́блі* мн. – пал. р. (ЛП), *цугле́й* м. – Гродз. р. (Цыхун), *цугу́ндар* м. – Гродз. р. (Цыхун), *ке́лзы* (*кэ́льзы*) мн. – Слон., Лях., Івац., Малар., Кобр. (ЛАБНГ, Н. сл-сць), *ка́лзы* мн. – Ганц. (ЛАБНГ), *ке́нзлы* (*ке́нзле, ке́нзло*) мн. – Кам., Малар., Кобр., Драг. (ЛАБНГ, Н. сл-сць), *за́келзы* мн. – Пух., Лун., Пін. (ЛАБНГ, СЦБ, Станкевіч), *за́кензлы* мн. – Малар. (Н. сл-сць), *заке́лзкі* мн. – Лун. (Шаталава), *ке́лзанне* н. – Гл. (ЛАБНГ), *ге́лзанка* ж. – Гродз. р. (Цыхун), *вандзі́дла* н., *вандзі́длы* мн. – гродз.-бар. г., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, НС, Цыхун), *вяндзі́дла* н. – Слон. (ЛАБНГ, СПЗБ), *вянцы́дла* н., мн. – зах.-пал. г. (ЛАБНГ, ЛП, Н. сл-сць, ЖС, Шаталава), *вянсы́дла* (*вэнсы́дла*) н., мн. – Кам., Бяроз. (ЛАБНГ), *інцы́дла* мн. – Малар. (Н. сл-сць), (*в*)*у́дзіла* н., мн. – Бяроз., Пін., Малар., Стол. (ЛАБНГ, ЛП), *ву́нджэла* н. – Івац. (ЛАБНГ), *вудзі́льна* мн., *ву́дзельна* мн. – Пін. (ЛАБНГ, НЛ), *ву́длы* мн. – Стол. (ТС), мн., *удзі́ла* н. – Малар. (СПЗБ, ЛП, Н. сл.-сць), *уздзі́длы* мн. – Вілен. р., Латгал. р. (СПЗБ), *гру́здзіла* (*гру́здзела*) н. – віц.-маг. г. (ЛАБНГ, Бялькевіч, Юрчанка), *гру́здзільца* н. памянш. – Мсцісл. (Юрчанка), *груздзі́ла* (*груздзе́ла*) н. – Сен., Мсцісл., Хоц., Чач., Гом., Рэч. (ЛАБНГ), *груздзі́лы* мн. – Гарад., Слаўг., Добр., Лоеў. (ЛАБНГ, Янкова), *груздзі́дла* н. – Беш. (ЛАБНГ), *груздзі́льна* н. – Ветк. (ЛАБНГ), *груздзіла́* н. – Верхнядзв., Паст., Сен. (ЛАБНГ), *груздзе́ль* м. – Шум. (ЛАБНГ), *грудзі́ла* н. – Гродз. р., Краснап. (ЛАБНГ, НС, Цыхун), *гудзі́ла* мн. – пал. р. (ЛП), *гнуздзі́ла* н. – Добр. (ЛАБНГ), *гму́зды* мн. – Бял. (Яўсееў), *за́гнуздкі* мн. – Лельч. (ЛАБНГ), *за́муздка* ж., *заму́здка* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *зубі́ла* н. – Малар. (Н. сл-сць), *лынцы́дра* мн. – Малар. (Н. сл-сць);

цуглі ў выглядзе суцэльнай выгнутай жалезнай пласціны: *муштук* м., *муштукі* мн. – Лід., Кам., Слон., Брэсц., Кобр., Чэрык. (ЛАБНГ, СПЗБ), *муштык* м. – Карэл. (ЖС), *муштрукі* мн. – Беластоц. р. (СПЗБ); *гёрбік* м. 'цуглі ў выглядзе суцэльнай выгнутай жалезнай пласцінкі з рабрыстай паверхняй' – Дзятл. (СРЛГ);

шоры 'скураныя нашыўкі на аброці, якія не даюць магчымасці каню глядзець убок': *наочнікі* мн. – Жытк. (ТС), *нагочнікі* мн. – Малар. (Н. сл.-сць), *навучнік* м. – Шкл. (Мат. Маг.), *акуляры* мн. – Гродз. р., Навагр., Малар. (Мат. Гродз., Н. сл-сць, Цыхун), *вуха* н., *вушы* мн. – Круп., Добр. (СЦБ, Мат. Гом.), *заслонкі* мн. – Малар. (Н. сл-сць), *калодкі* мн., *каладкі* (*колыткы, колодкэ*) мн. – Малар. (Н. сл-сць).

Дуга

Частка конскай збруі з сагнутага тонкага ствала дрэва, якая служыць для прымацавання аглабель да хамута.

дуга ж. – агульн. (ЛП, Шатэрнік, Варлыга, Мат. апыт.); *кальцо* н. 'кальцо ў дузе' – Драг. (ЖС).

Лейцы

Вяроўкі, рамяні для кіравання коньмі ў запрэжцы.

лейцы мн. – зах. з. (разам з усходняй перыферыйнай часткай), спарадычна віц.-маг. г., пал. р., Акц. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, Мат. Гродз., ДСБ, Янкоўскі, Каспяровіч, Варлыга, Шатэрнік, ЛП, Станкевіч), *ліцы* мн. – Драг. (ДСБ), *ілцы* мн. – мясц. (Станкевіч), *лейчына* ж. – пал. р., Астр., Мёр. (Мат. Гродз., Н. сл-сць, ЛП), *лейчына* ж., *лейчана* ж. – Чэрв. р., Мёр. (Н. сл-сць, Шатэрнік), *лейчыкі* мн. памянш. – Віл. (СПЗБ), *вожкі* мн. – усх. з., пал. р., Капыл., Смален. р., зах.-бран. р. (ЛАБНГ, СЦБ, ДСБ, ЛП, Мат. Гом., Мат. мін.-мал., З нар. сл., Янкоўскі, Дабравольскі, Растаргуеў), *важкі* мн., *важкі* мн., *важке* мн. – Чэрв. (СЦБ, Мат. мін.-мал.,

Шатэрнік), *во́жка* ж. – Віц. р., Іўеў., Барыс., Гл., Мсцісл., зах.-бран. р. (Сл. Гродз., СЦБ, Каспяровіч, Растаргуеў, Юрчанка, Янкоўскі), *важэ́чкі* мн. памянш. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *во́жжы* мн. – Віц. р., усх.-маг. р., Барыс., Раг., Гом., Калінк., Рэч. (ЛАБНГ, Бялькевіч), *во́жджы* мн. – Брасл., Пол., Шум., Слон. (ЛАБНГ, Мат. Гродз.), *павады́* мн. – Ашм. (Сл. Гродз.), *нары́тнікі* мн. – Добр. (ЛАБНГ), *памача́* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *жэль* ж. – Барыс. (СЦБ), *зато́кі* мн. – Беластоц. р. (СПЗБ); *лейчакі́* мн., *прыле́йцы* мн., *прыле́йчык* м., *прыле́йчыкі* мн., *прыле́йшнік* м., *крыжо́выя ле́йцы* ‘вожкі ў параконнай запрэжцы’ – пал. р. (ЛП).

Набедрыкі

Раменная або вяровачная частка вупражы, якая накладваецца на тулава каню.

набе́дрыкі мн., *набэ́дрыкі* мн. – гродз.-бар. г., пал. р., усх.-маг. р., Валож., Гл., Беластоц. р., Вілен. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, СЦБ, ДСБ, Мат. Гродз., Мат. дыял. сл., Мат. Гом., ЛП, Бялькевіч, Янкоўскі), *набе́дрык* м., *напе́трыкі* мн. – пал. р. (ЛП), *наба́дрыкі* – Смарг. (СПЗБ), *намэ́дрыкі* мн., *наме́дрыкі* мн., *намэ́трыкі* мн.– Гродз. р., Ваўк., Зэльв., Стаўб., Навагр. (ЛАБНГ, ЖС, Сцяцко, Цыхун), *намэ́ндрыкі* мн., *наме́ндрыкі* мн. – пал. р., Шчуч., Люб. (ЛАБНГ, ЛП), *нама́ндрыкі* мн. – Навагр. (ЛАБНГ), *на́бадры* мн., *на́бедры* мн. – Пух., Слуцк., Старадарож., Саліг. (ЛАБНГ, СПЗБ), *на́бедрыкі* мн., *на́бадрыкі* мн. – Уздз., Стаўб. (ЛАБНГ, НС), *на́бердкі* мн. – Чэрв. р., Лаг. (ЛАБНГ, Варлыга, Шатэрнік), *на́берадкі* мн. – мін.-мал. г. (ЛАБНГ, СПЗБ, Шаталава), *набе́рнікі* мн. – Іўеў. (ЛАБНГ), *нары́тнікі* мн., *нарэ́тнікі* мн. – паўдн.-усх. з., пал. р., Чэрв. р., Пух. (ЛАБНГ, ТС, ЛП, Мат. Гом., НС, ЖС, Шатэрнік), *нары́ткі* мн. – Жытк. (ТС), *нары́шнікі* мн. – Гродз., Пух., Чэрв. (СРЛГ, Шатэрнік), *нарэ́пнікі* мн. – Бабр. (ЛАБНГ), *паўшо́ры* мн. – Чэрв. р., Гродз., Смарг., Дзярж., Пух. (ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз., НС, Шатэрнік, Станкевіч), *паўшо́ркі* мн., *паўшарке́* мн. – Гродз., Маст., Навагр., Вілен. р.

(ЛАБНГ, СПЗБ, Сл. Гродз.), *шоркі* мн. – Астр. (Сл. Гродз.), *падуза* ж., *падузы* мн. – віц.-маг. г. (ЛАБНГ, Мат. дыял. сл., НС, Бялькевіч, Касяпровіч, Станкевіч, Шаталава), *падвузы* мн. – Бял. (ЛАБНГ), *падгуза* ж., *падгузы* мн. – Чэрв., Бярэз. (ЛАБНГ, СПЗБ, Станкевіч, Шатэрнік), *падгузак* м. – Ветк. (Мат. Гом.), *падруза* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *шляя* ж., *шлеі* мн. – паўн.-усх. д., Гродз. р., Ваўк., Стаўб., Старададарож., Бял., Добр. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., Мат. дыял. сл., Цыхун), *бакавіца* ж., *бакавіцы* мн., *бакавіна* ж., *побацень* м., *побацні* мн., *побатні* мн., *крыжаўніца* ж., *паскі крыжоўныя* – пал. р. (ЛП), *падагонь* н. – Ваўк., Маст. (Сл. Гродз., Шаталава), *сарочка* ж. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *набручнік* м. – Бял. (ЛАБНГ), *падбрушнік* м. – Гарад. (ЛАБНГ), *падпінак* м. – Мін. (ЛАБНГ); *шляя* ж., *шлея* ж., *шлеі* мн. ‘шляя ў параконнай запрэжцы’ – пал. р. (ЛП).

Папруга

Частка збруі для ўмацавання сядла, падсядзёлка на спіне каня (праходзіць пад жыватом).

папруга ж. – Чэрв. р., пал. р., Лаг., Вілен. р., зах.-бран. р. (СПЗБ, ДСБ, ЛП, Варлыга, Шатэрнік, Станкевіч, Растаргуеў), *падпруга* ж. – Гродз. р., усх.-маг. р., Іўеў., Маладз., Жытк., Смален. р. (СПЗБ, ТС, СЦБ, Цыхун, Бялькевіч, Дабравольскі), *церассядзёльнік* м. – Чэрв. р., Лаг., Петр. (Варлыга, Шаталава, Шатэрнік), *чэрассядзельнік* м. – Віц. р., Гродз. р., усх.-маг. р., пал. р. (ЛП, Касяпровіч, Бялькевіч, Цыхун), *церассядзёлка* ж. – Кір. (Мат. Маг.), *перасядзельнік* м., *прасядзельнік* м., *падсядзёлак* м., *падсядзельнік* м. – пал. р. (ТС, ЛП, Шаталава), *падпінак* м. – Чэрв. р., Верхнядзв., Лаг., Воран., Віл., Мядз., Лід., Карэл., Стаўб., Вілен. р. (СПЗБ, Сл. Гродз., СЦБ, Шаталава, Варлыга, Шатэрнік, Станкевіч), *падпінка* ж. – Астр., Воран., Смарг., Навагр., Вілен. р. (СПЗБ, Сл. Гродз., Шаталава, Станкевіч), *падбрушнік* м. – пал. р., усх.-маг. р., Чэрв. р., Астр., Пух., (СПЗБ, СЦБ, ЛП, Н. сл.-сць, Шатэрнік,

Бялькевіч), *падпу́зіч* м. – Лоеў., Браг. (Янкова, Мат. Гом.), *падпу́знік* м. – Ветк. (Мат. Гом.), *падчарэ́ўнік* м., *падчаро́ўнік* м. – пал. р. (ЛП), *падтрыбу́шнік* м. – Свісл. (Шаталава), *пас* м. – пал. р. (ЛП), *па́сак* м. – пал. р., Чэрв. р. (ЛП, Шатэрнік), *па́сы* мн., *пас падчаро́ўны*, *по́яс* м., *падвя́зка* (*пад'я́зка*) ж. – пал. р. (ЛП), *кра́йка* ж. – пал. р. (ЛП, Н. сл.-сць), *падлёчка* ж. – Ваўк. (СПЗБ), *паднём* м. – мясц. (Станкевіч), *падкульба́чнік* м. – пал. р. (ЛП), *пераме́тнік* м. – Малар. (Н. сл.-сць), *падця́жка* ж. – Жытк. (Мат. Гом.), *сядзёлка* ж. – Віц. р. (Каспяровіч), *сядзе́льнік* м. – Круп. (НС), *шы́так* м. – Драг. (Нар. скарбы).

Пастронкі

Рамяні або вяроўкі, якімі прымацоўваецца да хамута плуг, барана (а таксама рамяні, вяроўкі, якімі замацоўваюцца хамут, дуга і аглоблі).

пастро́нкі мн. – агульн., акрамя Слуцк. р. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., ЛП), *пастро́нак* м. – пал. р. (ЛП), *пастро́мкі* мн. – Пол., Уздз., Чэрык. (ЛАБНГ), *пастро́мка* ж. – Смален. р. (Дабравольскі), *пастаро́нкі* мн. – пал. р., Ветк., Добр. (ЛАБНГ, ДСБ, Мат. Гом., ЛП), *пастаро́нак* м. – пал. р. (ЛП), *падстро́мкі* мн. – усх.-маг. р. (Бялькевіч), *падстро́нкі* мн. – Леп. (ЛАБНГ), *падсро́нак* м. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *пайстро́нкі* мн., *пастру́нкі* мн. – пал. р. (ЛП), *пастру́нак* м. – Маг. (ЛАБНГ), *стро́мкі* мн. – Чэрык. (ЛАБНГ), *гужы́* мн., *гуж* м. – паўн.-усх. д., сярэд.-бел. г. і памежныя з імі гаворкі паўдн.-зах. д. (спарадычна, пераважна на паўднёвым усходзе), пал. р., Смален. р. (ЛАБНГ, ЛП, Бялькевіч, Варлыга, Дабравольскі, Каспяровіч, Шатэрнік), *гу́жкі* мн. – пал. р., Арш., Смален. р. (ЛАБНГ, ЛП, Дабравольскі), *гу́жык* м., *гу́жычак* м. памянш. – Мсцісл. (Юрчанка), *гу́жыкі* мн. памянш. – пал. р. (ЛП), *вуж* м. – Шчуч., Зэльв., Стол., Вілен. р. (СПЗБ, НЛ, Нар. скарбы, Сцяцко), (*в*)*ужы́* мн. – пал. р., Ашм., Ваўк., Бераст. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., ЛП), *у́жва* ж. – Іўеў., Воран. (ЛАБНГ), *паба́к* м. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *шле́і*

раме́нныя із вяро́вак – Паст. (ЛАБНГ), *цягі́* мн. – паўдн.-усх. з. (паўн. частка), Круп. (ЛАБНГ), *ця́гі* мн. – Барыс., Круп., Раг., Ветк. (ЛАБНГ, СПЗБ), *ця́жкі* мн. – Чэрык., Касц., Краснап. (ЛАБНГ), *цяжо́к* м. – Бял. (Мат. дыял. сл.), *на́дчапкі* мн. – Докш. (ЛАБНГ); *абля́дры* мн. 'частка конскай вупражы – драўляныя накладкі на пастронках, каб не націралі бакі каню' – Гродз. р. (НС, Цыхун), *ця́гма* н. 'дэталь у ярме' – Маз. (З нар. сл.), *по́цяг* м. 'невялікая планка ці вяроўка, якая злучае сярэдзіну ярма з аглоблямі' – Малар. (Нар. сл-сць), *прызьмо́* н. 'рамяні, якімі ярмо замацоўваецца да аглабель або сахі' – Лаг. (Варлыга).

Сядзёлка, падсядзёлак

Частка конскай вупражы: пакрытая скурай падушка, якая падкладваецца пад пасак.

падсядзёлак м. – паўн.-зах. з., Віц. р., пал. р., Бярэз., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., ЛП, Каспяровіч, Варлыга), *падсядзе́лак* м. – Пін., Лельч. (ЛАБНГ), *падсядзёлка* ж. – Ваўк., Чэрв., Пруж., Стол. (ЛАБНГ), *падсядзе́льнік* м. – пал. р., Гродз., Маладз. (ЛАБНГ, ТС, СЦБ, ЛП), *перасядзе́льнік* м. – пал. р. (ЛАБНГ, ЛП), *прасядзе́льнік* м., *чэрассядзе́льнік* м. – пал. р. (ЛП), *сядзёлка* ж. – усх. зона, гродз.-бар. г. (спарадычна), Мін. р., пал. р., Верхнядзв., Старадарож., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Мат. Гродз., ЛП, Цыхун, Шатэрнік, Янкоўскі), *сядзёлка* н., *сядзе́лка* н., *сядэ́лка* н. – Гродз. р., пал. р., Беластоц. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, Цыхун), *сядзёлак* м. – пал. р., Глыб., Астр. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП), *кульба́чка* ж. – гродз.-бар. г., пал. р., Мін. р., Чэрв. р., Слуцк. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ДСБ, Мат. Гродз., ЛП, Н. сл.-сць, Шаталава, ЖС), *ку́льбачка* ж. – Карэл., Круп., Лельч. (ЛАБНГ, СЦБ), *кульба́чкі* мн. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *кульба́ка* ж. – Бераст., Валож., Лун. (ЛАБНГ, Шаталава), *пучо́к* м. – Віц. р. (Каспяровіч), *пучкі́* мн. – пал. р., Гл. (ЛАБНГ, ДСБ, ЛП, Янкоўскі), *каза́* ж. – Смарг., Шарк. (ЛАБНГ, Шаталава),

кулікі́ мн. – Стол. (ЛАБНГ), *ку́лька* ж. – Драг. (НЛ), *падлёхка* ж. – Глыб., Лун. (ЛАБНГ), *ры́гант* м. – пал. р. (ЛП);

вушка ў сядзёлцы, праз якое праходзіць церассядзёлак: *бары́лца* н., *бары́лцы* мн. – пал. р. (ЛП), *бары́лка* ж. – Лаг. (Варлыга), *ка́пкі* мн. – пал. р. (ЛП), *ба́нька* ж. – Буда-Каш. (Мат. Гом., Насовіч), *га́лка* ж. – Чэрв. (СЦБ); *ко́нік* м. ‘адно з двух прыстасаванняў на версе падсядзёлка для фіксацыі паска’ – Дзятл. (СРЛГ), *кры́лле* н. зб., *кры́ллі* мн. ‘бакавыя часткі падсядзёлка’ – Светлагор., Браг., Буда-Каш. (Мат. Гом.), *ба́бка* ж. ‘калодачка на падсядзёлку’ – Пін. (Шаталава), *во́ўк* м. ‘жалезная накладка на падсядзёлак’ – Воран. (Мат. Гродз.), *кало́дачка* ж. ‘прыстасаванне на самаробным падсядзёлку, якое ўтрымлівае пасаг і служыць для раўнамернага размеркавання цяжару’ – Мсцісл. (Юрчанка), *ля́мец* м. ‘падкладка пад крылы падсядзёлка’ – Чэрв. (СЦБ).

Сядло

Сядзенне для конніка, якое мацуецца на спіне каня.

сядло́ н. – агульн. (Мат. Гродз., Шатэрнік, Мат. апыт.), *ку́льба* ж. – мясц. (Станкевіч).

Хамут

Частка вупражы ў выглядзе драўлянага каркаса (клешчаў), абкладзенага з унутранага боку мяккім лямцам (хамуцінай), якая надзяваецца каню на шыю.

хаму́т м. – пал. р., Віц. р., усх.-маг. р., Гродз., Ашм., Глыб., Мядз., Астр., Воран., Ваўк., Чэрв., Лаг., Рэч., Вілен. р., Смален. р. (СПЗБ, ТС, ЛП, Мат. Гом., ЖНшС, Каспяровіч, Бялькевіч, Варлыга, Дабравольскі, Станкевіч), *хаму́ты́* мн. – пал. р. (ЛП), *хо́мут* м. – Жытк. (ТС), *хамуце́начак* м. – мясц. (Станкевіч); *ля́мец* м. ‘від хамута’ – Лёзн. (Каспяровіч), *гало́ўка* ж. ‘хамут без гужоў’ – Мсцісл. (Юрчанка), *нашы́йнік* м. ‘хамуцік разам з прымацаванымі да яго бразготкамі, які надзяваецца на шыю каня’ – Бял. (Мат. дыял. сл.);

хамут для запрагання каня ў плуг, барану: *ралейны хамут* – віц.-маг. г., Рэч., Гродз. (ЛАБНГ, Юрчанка), *ралёмы хамут* – Гарад., Круп. (ЛАБНГ), *арóмы хамýт* – Пол., Мёр., Рас., Леп., Мядз. (НЛ, ЖНС, Н. сл.-сць, Шаталава), *гарóмы хамýт* – Воран. (Мат. Гродз.), *аралéйны хамýт* – Гарад., Арш., Чашн., Тал., Гор., Бабр. (ЛАБНГ), *арóлімы хамýт* – Арш. (ЛАБНГ), *арáты хамýт* – Валож. (ЛАБНГ), *гужóвы хамýт* – Мсціcл. (Юрчанка, Станкевіч);

хамут для запрагання каня ў воз: *вазавы́ хамýт* – Пол., Воран., Мсціcл. (НЛ, Мат. Гродз., Юрчанка), *важóмы хамýт* – Мёр. (ЖНС), *важджóвы хамут* – Лід. (Мат. Гродз.).

Часткі хамута:

клешчы 'драўляная аснова хамута': *клéшчы* мн. – Чэрв. р., пал. р., Сен., Лаг. (ДСБ, ЛП, Варлыга, Каспяровіч, Шатэрнік), *клéшшы* мн., *клéшча* ж. – пал. р. (ЛП), *клешч* м. – Зэльв. (Сцяцко), *кляшчы́ны* мн. – пал. р. (ЛП); *галóўкі* мн. 'месца, дзе звязаны клешчы хамута разам' – Дзятл., Смал. (Мат. Гродз., СЦБ), *душá* ж. 'палачка зверху ў хамуце між клешчаў, каб хамут быў пэўнай шырыні' – Лаг. (Варлыга);

лямец (хамуціна) 'дэталь у хамуце, зробленая з саломы, лямцу і абцягнутая скурай, каб конь не націраў шыі': *ля́мец* м. – агульн., акрамя паўн. р. (ЛАБНГ, Мат. Гом., ЛП, Станкевіч), *ля́маць* м. – Чэрв., Кам. (ЛАБНГ), *лéмец* (*лéмэць, лéмыць*) м. – Брэсц., Драг., Кобр., Малар. (ЛАБНГ), *ля́мчык* м. – пал. р. (ЛП), *ля́нец* м. – Вілен. р. (СПЗБ), *вóйлак* м. – паўн. р. (пераважна усходняя частка), Стаўб., Бярэз., Слуцк., Клецк., Ганц., Люб., Калінк., Лельч. (ЛАБНГ), *вóялак* м. – Віц. (ЛАБНГ), *вóлак* м. – Карэл. (ЛАБНГ), *вайлáк* м. – паўн. р. (пераважна зах. частка) (ЛАБНГ), *хамуці́на* ж. – пал. р., усх.-маг. р., Віц. р., Шчуч., Віл., Мядз., Лаг., Капыл., Саліг., Вілен. р., Латгал. р. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ЛП, Бялькевіч, Варлыга, Каспяровіч, Станкевіч), *кі́шка* ж., *кішкá* ж. – пал. р., Гродз. р., Верхнядзв., Свісл., Зэльв. (ЛП, Мат. Гродз., Сцяцко, Цыхун, Шаталава), *кі́чка* ж. – пал. р. (ЛП, Шаталава),

кэ́чка ж. – Драг. (Н. сл-сць), *паду́шка* ж., *по́душка* ж. – пал. р. (ЛП, Н. сл-сць), *патні́к* м. – Слуцк. (ЛАБНГ), *по́тнік* м. – Нараўл. (ЛАБНГ), *падкла́дка* ж., *падкла́дкі* мн. – пал. р. (ЛП), *падкла́дка з вайла́ка* – Іўеў. (ЛАБНГ), *бакаві́на* ж. – Акц. (ЛАБНГ), *вымо́стка* ж. – Кобр. (Н. сл-сць);

скураны верх у хамуце; скура, якой абшыты хамут: *ка́па* ж. – пал. р., Гродз. р., Зэльв., Лаг., Чашн., Старадарож. (ЛАБНГ, ТС, Мат. Гродз., Цыхун, Варлыга, Касяровіч, ЛП, Станкевіч), *ака́па* ж. – Малар., Кобр. (Н. сл-сць, НЛ), *хаму-то́вая ка́па* – Вілен. р. (СПЗБ), *хамуці́на* ж. – Астр., Шчуч., Бар. (СПЗБ), *кро́ўня* ж. – Віц. р. (Каспяровіч, Станкевіч), *кры́шка* ж., *абшы́ўка* ж. – пал. р. (ЛП);

супоня ‘рэмень для сцягвання клешчаў хамута’: *супо́ня* ж. – агульн. (акрамя цэнтральнай часткі паўн.-зах. зоны і паўночнай часткі паўн. рэгіёна) (ЛАБНГ, ТС, ЛП, Шатэрнік, Варлыга, Каспяровіч, Насовіч, Станкевіч), *супо́нь* ж. – паўн.-зах. з., віц.-маг. г. (паўночная частка ўсх.-маг. р.), Слуцк. р., пал. р. (ЛАБНГ, Мат. Гродз., ЛП), *супо́нька* ж. памянш. – Чэрв. р. (Шатэрнік), *сыпо́ня* ж. – пал. р., Карэл., Слон., Слуцк., Старадарож., Светлагор., Бых. (ЛАБНГ, ЛП, НЛ), *сыпо́нь* ж. – Навагр. (ЛАБНГ), *сіпо́нька* ж. памянш. – Віц. (Каспяровіч, Станкевіч), *цыпо́нь* ж. – Верхнядзв. (ЛАБНГ), *цупо́нь* ж. – Верхнядзв., Рас., Мёр., Пол. (ЛАБНГ, Шаталава), *звя́зак* (*з’я́зак, с’я́зак*) м., *пры́вязка* – пал. р. (ЛП), *акруце́нь* м. – Астр. (Мат. Гродз.), *жылава́нне* н. – Віл. (СПЗБ), *су́рэмець* ж. – Шчуч. (ЛАБНГ), *сця́жка* ж. – Гом. (ЛАБНГ).

Ярмо

Драўляны хамут для вупражы рабочай буйной рагатай жывёлы.

ярмо́ н. – агульн. (ЛАБНГ, СПЗБ, ТС, ЛП, Мат. Гродз., ЛП, Варлыга, Янкова), *яро́м* м. – пал. р. (ЛАБНГ, ТС, ЛП, Мат. Гом.), *вярмо́* н. – гродз.-бар. г. (ЛАБНГ, СЦБ, Мат. мін.-мал.), *ярэ́мец* м. – пал. р. (ЛАБНГ, ЛП, З нар. сл., Янкова), *ярэ́мчык* м., *яро́мчык* м.– пал. р. (ЛП, Мат. Гом.), *баўку́н*

м. – пал. р., Віл., Лаг. (ЛАБНГ, ЛП, ТС, НЛ, З нар. сл., Варлыга), *баўкуне́ц* м. – пал. р. (ЛАБНГ, ЛП, ЖНшС), *паве́рніца* ж., *паво́рніца* ж. *паву́рніца* ж. – пал. р. (ЛП, ЖС, ЖНшС), *каро́мыслы* (*каро́міслы, карэ́міслы*) мн. – Верхнядзв., Брасл., Глыб. (ЛАБНГ, СПЗБ), *і́га* н. – Віл., Мядз. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЖС), *стальва́гі* ж. – Смарг. (СПЗБ).

Часткі ярма:

прут у ярме: *зано́за* ж. – паўдн. р., гродз.-бар. г., Пух., Чэрв., Асіп., Бабр., Карм., Жлоб., Чач., Краснап., Бярэз., Кругл., Тал., Сен. (ЛАБНГ, СПЗБ, ЛП), *зано́зы* мн. – пал. р., Гродз. р. (ЛП, Цыхун), *зано́с* м. – зах.-пал. г., Лях., Івац., Мсцісл. (ЛАБНГ, ЛП), *зану́з* м., *за́нуз* м. – пал. р. (ЛП), *зно́за* ж. – Маст. (ЛАБНГ), *зало́за* ж. – Лаг. (Варлыга), *сно́за* ж. – Леп., Капыл., Ельск. (ЛАБНГ), *суно́за* ж. – пал. р. (ЛП, З нар. сл.), *суно́зы* мн., *сыно́зы* мн., *сыно́сы* мн., *суно́зкі* мн., *су́назкі* мн., *су́нузкі* мн. – пал. р. (ЛП), *суко́за* ж. – Ельск. (ЛАБНГ), *ду́жка* ж., *ду́шка* ж. – Маладз., Стаўб., Слуцк., Барыс., Круп., Бярэз., Бых., Клім. (ЛАБНГ), *прут* м. – Ушацк., Шум., Віц., Маг., Хоц. (ЛАБНГ), *кало́к* м. – Зэльв. (ЛАБНГ), *кало́чак* м. – Ашм. (ЛАБНГ), *па́лка* ж. – Шкл., Добр. (ЛАБНГ), *спі́ца* ж. – Докш., Асіп. (ЛАБНГ), *загні́стка* ж. – Лаг. (ЛАБНГ), *за́ніскі* мн. – Валож. (ЛАБНГ), *засо́ўка* ж. – Шчуч. (ЛАБНГ), *за́савень* м. – Віл. (ЛАБНГ), *закла́дка* ж. – Арш. (ЛАБНГ), *за́гваздка* ж. – Бярэз. (ЛАБНГ), *ля́ска* ж. – Валож. (ЛАБНГ), *налыга́ч* м. – Чэрык. (ЛАБНГ), *падпа́лак* м. – Бераст. (ЛАБНГ, Сл. Гродз.), *пале́нца з булаўкаю* – Ваўк. (ЛАБНГ), *прызьмо́* н. – Бераст. (ЛАБНГ), *суну́дка* ж. – Браг. (ЛАБНГ), *шварано́к* м. – Касц. (ЛАБНГ), *шмо́рын* м. – Клім. (ЛАБНГ), *штыр* м. – Раг. (ЛАБНГ); *ґе́ґня* ж. 'драўляны шпень у ярме' – Вілен. р. (СПЗБ), *кукаба́ка* ж. 'самаробная крывуля для бычынага ярма' – Лаг. (Варлыга), *кукаба́ка* ж., *укаба́ка* ж. 'кульбака, кіёк у валовым ярме' – Віл. (ЖС), *зáты́лак* м., *зáты́лкі* мн., *уты́лак* м., *запаты́лак* м. – пал. р. (ЛП);

верхняя гарызантальная частка ярма: *баўку́н* м., *баўкуне́ц* м., *ярмо́* н., *яро́м* м., *ярэ́мец* м., *яро́мчык* м., *паво́рніца* ж., *паву́рніца* ж. – пал. р. (ЛП);

ніжняя частка ярма: *кульба́ка* ж., *кульба́кі* мн. – Гродз. р., пал. р. (ЛП, Цыхун), *кулю́ба* ж., *калю́ба* ж., *ку́лька* ж., *клю́чка* ж. *кульба́чка* ж. памянш.– пал. р. (ЛП);

частка ярма без кульбак: *бі́ла* н., мн., *бі́лца* н., мн., *набі́лак* м., *набі́лкі* мн., *падго́рліца* ж., *падгарля́нік* м., *падга́рле* н. – пал. р. (ЛП); *паднашы́нік* м. ‘частка ярма’ – Жытк. (ТС);

кальцо на ярме, у якое ўстаўляецца канец дышля: *га́льва* ж., *га́льба* ж. *галёўка* ж., *галёўкі* мн., *галёвачкі* мн. памянш., *кала́ч* м., *цяж* м. і ж., *цяжа́* ж., *цяжмо́* н. – пал. р. (ЛП, Н. сл-сць).

АЛФАВІТНЫ ПАКАЗАЛЬНІК

В

Г

Д

Е

Ё

Ж

I

М

Н

О

П

С

Т

Ф

Х

Ц

Ч

Ы

Ю

Я

ЗМЕСТ

Даведачнае выданне

СЕЛЬСКАЯ ГАСПАДАРКА

Тэматычны слоўнік

Складальнікі:

Астрэйка Вера Дзмітрыеўна,
Бунько Наталля Міхайлаўна,
Ксяндзова Алена Уладзіміраўна і інш.

Рэдактар *Т. А. Гарбачэўская*
Мастацкі рэдактар *Т. Д. Царова*
Тэхнічны рэдактар *М. В. Савіцкая*
Камп'ютарная вёрстка *Н. І. Кашуба*
Тэхнічная падрыхтоўка рукапісу *В. І. Крупко*

Падпісана да друку 26.11.2010. Фармат $84\times108^{1}/_{32}$. Папера афсетная.
Друк цыфравы. Ум. друк. арк. 27,7. Ул.-выд. арк. 24,4.
Тыраж 300 экз. Заказ 485.

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецкі дом "Беларуская навука". ЛИ № 02330/0494405 ад 27.03.2009.
Вул. Ф. Скарыны, 40, 220141, г. Мінск.

ISBN 978-985-08-1230-8